

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 8 ฉบับที่ 7 (กรกฎาคม 2567)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.8 No.7 (July 2024)

🌸 วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู โดยเน้นสาขาวิชาในด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารการศึกษา การศึกษาการสอนเชิงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติและการเงิน บริหารธุรกิจ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กอง บรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

ดร.บุญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ ฟื้น ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วห้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**พระณัฐพงษ์ สิริสุวรรณโณ**

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจारी

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซึก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 7 ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 30 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 30 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการ เชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ปญญาดา

นางสาวปญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การสร้างสรรค้บทเพลงชุด “นบพระธาตุไหว้สา แปดแคว้นล้านนา มหาปุจฉาคีตกาล”	1
THE CREATIVE CONCEPT SONG SET “NOP PHRA THAT WAI SA EIGHT REGIONS OF LANNA GREAT PU CHA KEETAKAL”	
<i>อนุวัฒน์ บิสสุริ, เทพิกา รอดสการ และสุรศักดิ์ จำนงค์สาร</i>	
การพัฒนากลยุทธ์การจัดการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้	13
DEVELOPMENT OF MANAGEMENT STRATEGIES FOR PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS UNDER UNPREDICTABLE SITUATIONS	
<i>สุวิมล เจียรธรวาณิช, สิริฉันท์ สถิรกุล เตชพาหพงษ์ และพันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์</i>	
การสังเคราะห์งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2556 – 2564	25
RESEARCH SYNTHESIS IN SOCIAL SCIENCES, HUMANITIES AND FINE ARTS OF THAMMASAT UNIVERSITY DURING 2014 – 2021	
<i>บุญยง นาคะ, พิชญา คุ่มแคว้น และรัชพล แยมกลีบ</i>	
การพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU MARKETING HUB	37
THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC COMMERCE PLATFORM TO INCREASE MARKETING CHANNELS FOR ENTREPRENEURS IN SONGKHLA PROVINCE THROUGH HU MARKETING HUB	
<i>คณิดา ไกรสันติ, ชุตติมา หวังเบ็ญหมัด, จุฑามาศ พรหมมนตรี, กรกมล ชื่นสุวรรณ, พาริดา ซาซา, นธิ เหมมันต์, ธนพงศ์ วุ่นแสง, พาฝัน รัตนะ, ธนากร พฤษรัตนนภา, ชญานันท์ เอี้ยวเรืองสุริติ, สุพรรณิ หมาดยุโส๊ะ และคณิง นิจิตต์ หนูเช็ก</i>	
การศึกษาทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี	48
THE STUDY OF DIGITAL SAFETY SKILL OF UNDERGRADUATE STUDENTS	
<i>รัตนา พิชาติปรีชา, มารุต พัฒนาผล และคณุดา จามจวี</i>	
แบบจำลองความผันผวนราคารายชั่วโมงของหุ้นอสังหาริมทรัพย์ไทยโดยใช้การวิเคราะห์ GARCH	58
MODELLING OF HOURLY PRICE VOLATILITY OF THAILAND PROPERTY STOCK MARKET USING GARCH ANALYSIS	
<i>เศรษฐพงศ์ วัฒนพลาชัยกุล</i>	

สารบัญ (ต่อ)

ปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตของผู้อ่านนิยายวาย	68
INTERACTIONS IN THE LEIFEWORLD OF Y-NOVEL READERS นิภาพรรณ กิตติผดุงชัย, และปรีชัย ดาวอุดม	
รูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	79
LOYALTY PATTERNS IN DEPARTMENT STORE SERVICES IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE ชุตินันท์ วิลามาต, ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ, ปราชญ์ พวงเงิน, กนกกาญจน์ กล่อมเกล้า และสุตาภัทร จันทร์ประเสริฐ	
การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	92
THE DEVELOPMENT OF COMPONENTS AND KEY COMPETENCY INDICATORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN MULTICULTURAL SOCIETY UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES ปาติดา ชัยสวัสดิ์, นิรันดร์ จุลทรัพย์ และนวรรตน์ ไชยมณี	
การศึกษาวิเคราะห์ รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์การย้อมครามของไทย จีน และญี่ปุ่น	104
A STUDY AND ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT PATTERNS OF INDIGO DYEING PRODUCTS IN THAILAND, CHINA AND JAPAN วันศนิ กระจำยุท, พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ และกิตติกรณ์ นพอุดมพันธ์	
การพัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน	115
DEVELOPMENT OF PROTOTYPE SEMI-AUTOMATIC CHITOSAN STIRRER FOR COMMUNITY ปกรณ์เกียรติ ไพรวลัย, นิคม ลนขุนทด, อัสภา วรรณกายนต์ และเที่ยงธรรม สิทธิจินทเสน	
การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดปัตตานี	127
ENHANCING MANAGEMENT COMPETENCY FOR COMMUNITY-BASED TOURISM DEVELOPMENT IN PATTANI PROVINCE ณรรช หลีกชัยกุล และประจวบ ทองศรี	
ความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี	140
MEANINGS OF THE NAMES OF KOREAN RESTAURANTS IN CHON BURI ณัฐา คำชู, กันต์รพี สมจิตร, ชนิกานต์ กุ้เกียรติ, ศรีญาญา ขวัญทอง, อภิรักษ์ ชัยปัญหา และจุฑามาศ ศรีระชา	
การรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามา ท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี	152
SOFT POWER AWARENESS ON PERCEPTIONS OF INTERNATIONAL TOURISTS VISITING SAMUI ISLAND, SURAT THANI PROVINCE ชูศักดิ์ ชูศรี	

สารบัญ (ต่อ)

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล	162
HUMOR CREATING STRATEGIES IN TRAVELOGUE BOOKS WRITTEN BY VICHAI MATAKUL	
ชนิกานต์ กู้เกียรติ	
รูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ	171
THE DIGITAL ARTS INSTRUCTIONAL MODEL ON MOBILE APPLICATIONS TO ENHANCE WELL-BEINGS OF THE ELDERLY	
อรทยา สารมาศ, อภิชาติ พลประเสริฐ และจินตวีร์ คล้ายสังข์	
ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง	184
CAUSAL RELATIONSHIPS OF EXTERNAL ENVIRONMENTAL FACTORS AND ADAPTABILITY AFFECTING THE COMPETITIVENESS OF TRANSPORTATION BUSINESSES	
ธีรร์วรา บวชชัยภูมิ	
การพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล	198
THE DEVELOPMENT OF VIDEO PODCAST TO STRENGTHEN THE KNOWLEDGE OF DIGITAL LEISURE	
วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว	
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	208
DEVELOPMENT OF CITIZENSHIP TEACHING USING A SCENARIO-BASED LEARNING TO BUILD CRITICAL THINKING SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS	
วัชพล ตุลยวิไลกุล และวัชรพงศ์ ศิริมาสกุล	
การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2	218
THE DEVELOPMENT OF A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL TO ENHANCE PERFORMANCE PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS AT SANOM SUKSAKAR SCHOOL, SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
เพ็ญศิริ แสนสุข	
การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร	231
THE STUDY OF DIGITAL COMPETENCE COMPONENTS OF TEACHERS IN PRIMARY SCHOOLS UNDER SAKON NAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES	
ภาณุมาส ธรรมถาวรสกุล, วาโร เฟ็งสวัสดิ์ และวัลนิกา ฉลากบาง	
ประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยาของผู้ป่วยสูงอายุที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ที่มารับบริการศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดอุตรดิตถ์	240
THE EFFECTS OF SELF-MANAGEMENT PROMOTING PROGRAM ON HEALTH BELIEF PERCEPTION AND MEDICATION BEHAVIOR AMONG ELDERLY PATIENT WITH UNCONTROLLED AT HYPERTENSION COMMUNITY HEALTH CENTER, UTTARADIT PROVINCE	
พัชรวัลย์ ลอมแปลง, กัญญารัตน์ ผึ้งบรรหาร และสุชาดา ชุมศรี	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนใน ตำบลบางผึ้ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี	254
COMMUNITY-BASED PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF CHILI PASTE PRODUCTS IN BANG PHUENG SUB-DISTRICT, BAN MI DISTRICT, LOP BURI PROVINCE	
สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน, รภัส ศิลป์ศรีกุล, จริยา สุพรรณ และภพพิศลย์ ภพอุดม	
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ด้านอาหารของข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดน	267
FACTORS AFFECTING FOOD LITERACY AMONG MALE POLICE OFFICERS BORDER PATROL POLICE HEADQUARTERS	
เบญจวิมล กิรติศรีรุ่งจน์, อนันต์ มลารัตน์ และสาธิต ประจันบาน	
รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	276
CONTENT MARKETING MODEL FOR SERVICE BUSINESSES OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES	
ตรีฤกษ์ เพชรมนต์, นิลนันท์ นวกิจไพฑูรย์ และธีรศักดิ์ จินดาบท	
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้าและการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการเกิด แผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2	287
FACTORS IN RELATION WITH RISK OF FOOT ULCER AND SELF CARE TO PREVENT FOOT ULCER OF PATIENTS WITH DIABETIC MELLITUS TYPE 2	
อารี พุ่มประวathy และพัฒนา ขวลิขิตคุณเศรษฐี	
พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของหน่วยงานด้าน สาธารณสุข ในจังหวัดราชบุรี	298
BUDDHIST METHOD OF RISK MANAGEMENT IN COVID-19 OUTBREAK SITUATION OF PUBLIC HEALTH UNIT IN RATCHABURI	
ณัฐธนาถ ศรีเลิศ, พระปิฎกโกศล และพระครูธรรมธรไพฑูรย์ ญาณวิบุโล	
การปรับปรุงระบบหล่อลื่นอัตโนมัติและวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ ระหว่างระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติกับระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ ในเครื่องกัดซีเอ็นซี สำหรับ โรงงานผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียม	308
IMPROVING THE AUTOMATIC LUBRICATION SYSTEM AND ANALYZING THE ECONOMIC COMPARISON BETWEEN THE AUTOMATIC OIL LUBRICATION SYSTEM AND THE AUTOMATIC GREASE LUBRICATION SYSTEM IN CNC MILLING MACHINE FOR ALUMINUM PARTS MANUFACTURER	
วีระกาจ ดอกจันทร์	
การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนอย่างยั่งยืน	318
STUDY ON FACTORS AFFECTING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE KUDEEJEEN COMMUNITY	
สุปราณี ชมจุมจัง, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และอธิพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์	

สารบัญ (ต่อ)

การประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินของเคิร์กแพทริก	329
EVALUATION OF THE PROJECT FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF LOCAL DESSERT PRODUCT GROUPS IN BAN DAN COMMUNITY, MOO 4, KOH TAEW SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE: APPLYING KIRKPATRICK'S EVALUATION MODEL	
สุวัจน์ เพชรรัตน์, คุณยา ศรีโยม, ศรีวรรณ ขำตรี, ศุภชัย แก้วจิ่ง และฐานันท์ ตั้งรัฐกิจกุล	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	341

การสร้างสรรคบทเพลงชุด “นบพระธาตุไหว้สา แปดแคว้นล้านนา มหาปุจฉาคีตกาล”^{*}

THE CREATIVE CONCEPT SONG SET “NOP PHRA THAT WAI SA EIGHT REGIONS OF LANNA GREAT PU CHA KEETAKAL”

อนุวัฒน์ บิสสุริ^{*}, เทพิกา รอดสการ, สุรศักดิ์ จำนงค์สาร

Anuwat Bissuri^{*}, Tepika Rodsakarn, Surasak Jamnongsarn

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

^{*}Corresponding author E-mail: anuwat.bissuri@gs.wu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลบทที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ตำนานและรูปแบบการสร้างองค์พระธาตุทั้ง 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และ 2) ศึกษาบริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน นำมาเป็นแรงบันดาลใจและแนวคิดเพื่อสร้างสรรค์บทเพลง ประกอบด้วย พระธาตุดอยตุง จังหวัดเชียงราย, พระธาตุหริภุชชัย จังหวัดลำพูน, พระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง, พระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่, พระธาตุแช่แห้ง จังหวัดน่าน, พระธาตุดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่, และพระธาตุดอยกอมู จังหวัดแม่ฮ่องสอน วิจัยฉบับนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย เจ้าอาวาสประจำวัดพระธาตุ หรือผู้แทนเจ้าอาวาส จำนวน 8 รูป, ศิลปินแห่งชาติ จำนวน 1 คน, ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนา จำนวน 8 คน, และนักวิชาการ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า จากตำนานพระเจ้าเลียบโลกได้กล่าวถึงการเสด็จขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในดินแดนล้านนา มีการประดิษฐานพระธาตุในสถานที่สำคัญของแต่ละจังหวัด มีจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เป็นการอัญเชิญพระธาตุของพระสาวก ด้านดนตรีพื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา นิยมบรรเลงวงปี่ดก้อง วงดนตรีในจังหวัดแพร่ น่าน นิยมบรรเลงวงสะล้อ ซอ ปีน วงดนตรีจังหวัดแม่ฮ่องสอน นิยมบรรเลงวงตอยฮอฮอร์น วงกลองกันยาว การประพันธ์บทเพลงเป็น 3 ช่วง ช่วงแรก การเสด็จมาของพระพุทธเจ้าในดินแดนล้านนา ใช้รูปแบบการขับอ้อกะโลง ช่วงที่สอง องค์พระธาตุทั้ง 8 ในแคว้นล้านนาใช้วงดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัด ช่วงที่สาม งานประเพณีสงกรานต์พระธาตุ โดยใช้ท่วงทำนองสนุกสนาน รื่นเริง

คำสำคัญ: ดนตรีพื้นบ้านล้านนา, วงปี่ดก้อง, วงสะล้อ ซอ ปีน, วงตอยฮอฮอร์น, พระธาตุ

Abstract

This research aims to study 1) The historical, legends, and construction styles context of the pagodas (Phra That) in the eight northern provinces of Thailand. 2) This research is also explores the context of traditional Lanna music in these provinces, using the findings as inspiration and concepts for creating musical compositions. The study focuses on the following pagodas: Phra That Doi Tung in Chiang Rai, Phra That Hariphunchai in Lamphun, Phra That Lampang Luang in Lampang, Phra That Chae Haeng in Nan, Phra That Doi Suthep in Chiang Mai, and Phra That

Doi Kong Mu in Mae Hong Son. This research is qualitative research. The sample population for the interviews is consisted of: The abbot of Wat Phra Tat or 8 abbot representatives, 1 national artist, 8 ethnic Lanna music experts and 2 academics. The research instruments were interview forms. The research findings indicate that according to the legend of Phra Chao Liap Lok, the Lord Buddha visited the Lanna region, where important relics were enshrined in each province. In Mae Hong Son, the relics of the Lord Buddha's disciples were enshrined. In terms of traditional music, the provinces of Chiang Rai, Chiang Mai, Lamphun, Lampang, and Phayao commonly perform with the Padd Kong ensemble. In Phrae and Nan, the Saw and Pin ensemble is popular, while in Mae Hong Son, the Toyo Horn and Long Drum ensembles are favored. The composition of the musical pieces is divided into three sections. The first section, which describes the arrival of the Buddha in the Lanna region, utilizes the Oong Kalong singing style. The second section, which represents the eight pagodas in the Lanna region, features unique musical ensembles from each province. The third section, which depicts the tradition of bathing the relics, employs lively and joyous melodies.

Keywords: Lanna Folk Music, Pad Kong Band, Salo Saw Pin Band, Toyo Horn, Phra That

บทนำ

จากการศึกษาข้อมูล เส้นทางของการเกิดขึ้นขององค์พระธาตุทั้ง 8 ในแคว้นล้านนา โดยการพิจารณาตามหลักฐานที่ปรากฏตามตำนานมูลศาสนาที่กล่าวว่า ตั้งแต่พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่พระนิพพานแล้วมาคณนานับปี เดือนวันได้ 1008 ปี พระยาอาทิตยราชก็มาบังเกิดขึ้นในปีนั้น และพระองค์ได้เอาพระบรมธาตุพระพุทธเจ้าแห่งเรา ออกมาปรากฏในเมืองหริภุญไชยนักปราชญ์ผู้มีปัญญาพึงรู้ ดังนี้ เทอญในกาลครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าอาศัยซึ่งเมืองพาราณสีเป็นที่โคจรคามทรงสำราญอิริยาบถทั้ง 4 ในป่าอสิปตนะกับด้วยอริยสงฆ์ในราตรีจักใกล้รุ่งวันนั้น พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาอุโลกทั้งหลายด้วยอนาคตังสมญาณก็เห็นยังชาวบ้านหมู่หนึ่งชื่อว่าปาพระคาม มีสมันตประเทศ คือ พิงครฐนี้ อันพระศาสดาจักควรอนุเคราะห์นั้น ลำดับนั้นพระศาสดาก็ทรงเห็นด้วยทิพยจักขุนี้ว่า กุตลาคตินิพพานไปแล้วนับเป็นปีเดือนวันในโลกได้ 1008 ปี มหานครอันหนึ่งชื่อหริภุญไชยนั้น จักเกิดมีสมันตประเทศนั้น แล้วศาสนาคุตลาคตจักไปรุ่งเรืองในที่นั้นแท้จริง กุตลาคตจักไว้ธาตุเพื่อให้เป็นहितประโยชน์แก่โลกทั้งหลาย แท้จริงพระพุทธองค์เห็นแจ้งในอนาคตังสมญาณ ดังนั้น แล้วครั้งรุ่งเช้าพระองค์ก็ทรงชำระพระสรีระแล้ว พระศาสดาก็ทรงจีวรและบาตรเสด็จออกจากเมืองพาราณสีมาทางอากาศแล้วเสด็จลงประทับอยู่ที่ใต้เมืองตะการนั้น เดียวนี้คนทั้งหลายเรียกว่าไชยภูมิ แล้วพระองค์ก็เสด็จเข้าสู่บ้านเพื่อรับเอาซึ่งข้าวบิณฑบาต วันนั้นชาวบ้านปาพระคามทั้งหลาย (ระวี สิริวิสรณันท์, 2557) ตำนานมูลศาสนาที่ได้กล่าวถึงการเสด็จขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในดินแดนล้านนานั้นมีความสอดคล้องกับตำนานพระเจ้าเลียบโลกที่กล่าวถึงเส้นทางการเสด็จขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยระบุในผูกที่ 1 กล่าวว่า เป็นเส้นทางเสด็จจากเมืองพาราณสีสู่เมืองลี้ หริภุญชัย ดอยสุเทพ ดอยพระนอน ลุ่มน้ำปิง เชียงดาว ก่อนจะมุ่งขึ้นทางตอนบนของพื้นที่ คือ เมืองแสนหวี (อุตรปัญจาละ) ต้าหลี (วิเทหะ) เมืองมาว (โกสัมพี) วกกลับมาที่ลุ่มน้ำสาละวิน และดอยรังรุ่งก่อนเสด็จกลับเมืองสาวัตถิ (ผูกนี้กล่าวว่าพระธาตุประดิษฐานที่หริภุญชัย ดอยพระนอน วัดบุพผาราม พระธาตุยงหมอก เมืองฝาง ดอยรังรุ่ง และที่ต้าหลีกับเมืองมาว) (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2564)

ดนตรีพื้นบ้านล้านนามีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของตนเองมีการสืบทอดมายาวนาน มีความผูกพันกับคนล้านนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านพิธีกรรมและความเชื่อ (ปทุมทิพย์ กาวิล, 2563) รวมไปถึงความสัมพันธ์กับบริบทการดำเนินชีวิต การละเล่น และความบันเทิงเพื่อผ่อนคลายจากการประกอบสัมมาอาชีพ

มีความสอดคล้องกับ สนั่น ธรรมธิ ได้กล่าวว่า เพลงที่ชาวล้านนามีมาแต่อดีต มีทั้งเพลงอื้อละอ่อน (เพลงกล่อมเด็ก) เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก เพลงชาวบ้าน เพลงในพิธีกรรม เพลงขอ โดยเฉพาะเพลงขอ ซึ่งเป็นเพลงปฏิบัติที่มีหลักเกณฑ์ที่ค่อนข้างชัดเจนและมีดนตรีประกอบ (สนั่น ธรรมธิ, 2550) คีตกวี ดุริยแห่งล้านนา นับว่าเป็นหนึ่งในบทบาทสำคัญต่อการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ และ เอกลักษณ์แห่งวัฒนธรรมความเป็นชุมชน สังคม ของล้านนา เพลงหรือทำนองเพลงเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์ได้รังสรรค์จากหลากหลายแรงบันดาลใจ เพื่อตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกในสุนทรียะ การประพันธ์เพลงพื้นบ้านล้านนา เป็นการประสานระหว่างการใช้ภาษา อารมณ์ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานของความเป็นอัตลักษณ์ในท่วงทำนองของเพลงล้านนา โดยการผสมและทอดแทรกถึงจุดประสงค์ของการประพันธ์เพลงนั้น ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการประพันธ์ โดยมีหลักแนวคิดเพื่อยึดเป็นหลักในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังที่ รักเกียรติ ปัญญาศ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนา ได้ใช้หลักการแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานในการประพันธ์เพลงเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติกรดำเนินงานสร้างสรรค์บทเพลง ประกอบด้วย 1) สุ คือ สุตะ การรับฟัง การอ่าน การถกเถียง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2) จิ คือ จินตะ เมื่อเราฟังรับรู้เรื่องราวประสบการณ์ในสิ่งที่เราชอบมาเป็นจินตนาการ มาเป็นกรอบเพื่อที่จะเป็นสารตั้งต้นในการสร้างสรรค์สิ่งที่ตนเองชอบ 3) ปุ คือ ปุจฉา เมื่อเราจินตตะแล้วเราต้องปุจฉา คือการสอบถามปรึกษาหารือกับผู้รู้ ผู้มีความสามารถทางด้านดนตรี และ 4) ลิ คือ ลิขิต หมายถึงมีความชัดเจน ตกผลึก ตกขอบ แล้วจึงนำมาลิขิต ลงมือทำ (รักเกียรติ ปัญญาศ, 2566) ดนตรีพื้นบ้านล้านนามีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนล้านนาทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม รวมไปถึงพิธีกรรมอันสำคัญต่าง ๆ ดนตรีในแต่ละจังหวัดของล้านนามีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไปดนตรีในจังหวัดลำพูน วงปาดแบบลำพูน ก็มี ระยะเวลาเอก ระยะเวลาทุ้ม ปีแน 2 ตะโพนมอญ รวมเป็นเล่นวงปาดได้แล้ว แล้วก็ม้วง สะล้อ ซึ่ง สมัยก่อนก็มีวงเครื่องสายไทย เค้า เรียกววงเครื่องสายไทยตารัน ทำงานเกี่ยวกับโรงเหล้าเอาเครื่องสายมาเล่น มีซอด้วง ซออู้ ขิม จะเข้ ฉิ่ง โทน (เสถียร จินดาวงศ์, 2567) ดนตรีในจังหวัดเชียงราย วงพื้นบ้านของเชียงรายก็จะมีทั้งวงปาดและวงสะล้อซึ่ง วงปาทพหัยที่บรรเลงจะเป็นลักษณะวงปาทพหัยมอญผสม หรือวงปาทพหัยเครื่องห้า แต่จะใช้ปีแน มีระยะเวลาเอก ทุ้ม เหล็ก ฆ้องวง เพลงที่เป็นเอกลักษณ์ของเชียงราย กล่าวได้ว่า เพลงเชียงแสนหลวง หรือ เพลงแห่เมือง คนที่เชียงรายจะนิยมเรียกว่าเพลงแห่เมือง (สุคำ แก้วศรี, 2566) ดนตรีในจังหวัดเชียงใหม่ เดิมนั้นดนตรีพื้นบ้านล้านนา จะบรรเลงเครื่องมือนี่เป็นชิ้น มีตั้งแต่ เปียะ หรือ พิณเปียะ เล่นคนเดียว ไม่ได้มีนำมารวมวง เครื่องดนตรีแต่เดิมก็มีวงกลองต่าง ๆ ภายหลังในยุคสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ก็ได้รับอิทธิพลทางดนตรีแบบภาคกลางราชสำนักสยามเข้ามาเล่นในเชียงใหม่ เช่น วงเครื่องสายไทย วงปาทพหัย จนพัฒนามาสู่รูปแบบวงปาดก้อง จนกลายมาเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีในล้านนา (รักเกียรติ ปัญญาศ, 2566) ดนตรีในจังหวัดลำปาง วงดนตรีในจังหวัดลำปาง มี 2 ประเภท มีวงตกลั้ง และ วงปาทพหัย หรือวงปาดพื้นเมือง พุดถึงวงที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา คือ วงแม่ดำโปน จะใช้ในแต่ก่อน คือ พิธีกรรมดำหัวเสร็จ วงนี้จะเป็นวงเครื่องเบา มี ปีแน ฆ้อง ฆ้องฮุย โหม่ง ฉิ่ง และ ไม้เห็บ (อำนาจ มหามิตร, 2567) ดนตรีในจังหวัดพะเยา จะมีพวงวงสะล้อ ซอซึง และวงปาดแน แล้วการเล่นสมัยก่อนยังไม่มีการผสมผสานเครื่องดนตรีสากล และยังมีประยุกต์ ส่วนมากจะเป็นวงสะล้อซอซึง และ วงปาดแน มีเป็นส่วนมาก (นิคม ชันทะกิจ, 2566) ดนตรีในจังหวัดแพร่ ถ้าเป็นวงดนตรีจะเป็นวงสะล้อซอซึง แต่ถ้าเป็นวงปี่จุม มี 2 อย่าง ถ้าเป็นปี่จุมจะมีจุม 2 ไปถึงจุม 5 แล้วถัดไปก็มีวงสะล้อ ซึ่ง ก็เป็นอีกวงหนึ่ง เป็นแบบชอน่านและซอพื้นเมือง วงน่านเรียกวังปิน แต่ทางแพร่เรียกวังซอพื้นเมือง และซอตาบ ชอน่าน ในวงปินมี 2 อย่าง ส่วนมากจะใช้สะล้อก็อบก็คือ คล้าย ๆ กับเมื่องน่าน (อรุณ ทิพยวงศ์, 2566) ดนตรีในจังหวัดน่าน ที่เล่นซอล่องน่านจะมี ปิน 2 สะล้อ 1 วงนี้จะเรียกว่าวงซอ ไม่มีเครื่องประกอบจังหวะ จะมีคนร้องด้วย คนร้อง ก็คือ คนซอ มีผู้หญิงกับผู้ชาย อารมณ์คล้ายวงปี่จุมแต่ไม่ใช่ปี่จุม แต่ใช้ปินกับสะล้อแทน ต่างจากวงของเชียงใหม่ เป็นเอกลักษณ์โดยเฉพาะของเมื่องน่าน (อินส่วย มูลทา, 2566) ดนตรีของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นวงดนตรีพื้นบ้านที่ประยุกต์มาจากดนตรีของพม่า

ใช้เครื่องดนตรีผสมระหว่างพม่ากับไทยใหญ่ในอดีตเกิดการรวมตัวกันของนักดนตรีชาวพม่าและชาวไทใหญ่เมื่อคราวอพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งรกราก ในปัจจุบันนักดนตรีในจังหวัดแม่ฮ่องสอน นิยมบรรเลงเป็นวงตอยอฮอรัน วงกลองกันยาว หรือทางคนเชียงใหม่ เรียกววงกลองปู่เจ้ (ประเสริฐ ประดิษฐ์, 2567) การขับร้องในรูปแบบคีตศิลป์ล้านนา สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ คือ การอื้อกะโลงที่แม่โบราณ และการขับซอ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แพร่กระจายในดินแดนล้านนา รูปแบบซอในสมัยก่อนจะมีด้วยกัน 6 คน จะมีปี่ ซ่างซอ 2 คน จุ่มสี่ แต่ก่อนว่ามีจุ่ม 5 จุ่ม 5 ก็มาร่วมเป็นบางครั้ง พักหลังก็เอาซิงเข้าไป แทนปี่แม่ ไม่เอาปี่แม่แล้ว เอาซิงมาใช้แทน (บัวซอน ถนอมบุญ, 2567)

ในปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับหลักในการประพันธ์เพลงพื้นบ้านล้านนา ผู้วิจัยพบว่า ยังไม่มีการจัดการทำเป็นเอกสารหรือตำราข้อมูลในการจัดทำเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงพื้นบ้านล้านนา ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าทำนองเพลงต่าง ๆ รวมถึงเอกลักษณ์แห่งความเป็นสำเนียงล้านนา ควรค่าแก่การศึกษา และทำวิจัยเก็บไว้เป็นหลักฐานทางวิชาการ เพื่อให้เห็นถึงแนวความคิดและวิธีทำในการประพันธ์เพลง ผนวกกับการสืบสานและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาที่ใช้บทเพลงในการเล่าขานตำนานต่าง ๆ อันทรงคุณค่าของชาติ เป็นการต่อยอดพัฒนาศักยภาพของวัฒนธรรมผสานกับการรับรู้ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้คนในท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจและทราบถึงชนพื้นเมืองวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชนในท้องถิ่นที่ตั้งพระธาตุทั้ง 8 องค์นั้น

ด้วยความสำคัญและที่มาของปัญหาจากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเผยแพร่ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ตำนานขององค์พระธาตุทั้ง 8 องค์ ที่เคารพบูชาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในท้องถิ่น คนไทย และคนต่างชาติ นำมาสร้างสรรค์เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ โดยสร้างสรรค์ดนตรี ประพันธ์ทำนองเพลง ประพันธ์บทร้อง ในการบรรเลงผลงานการสร้างสรรค์บทเพลงชุด “นบพระธาตุไหว้สา แด่แคว้นล้านนา มหาปุ่จาศิตกาล” ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษากระบวนการประพันธ์เพลงเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดหลักการประพันธ์เพลงที่มีสำเนียงเอกลักษณ์แห่งความเป็นล้านนา ให้เห็นแจ้งสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลบทที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ตำนานและรูปแบบการสร้างองค์พระธาตุทั้ง 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และศึกษาบริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน นำมาเป็นแรงบันดาลใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงชุด “นบพระธาตุไหว้สา แด่แคว้นล้านนา มหาปุ่จาศิตกาล”
2. เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงชุด “นบพระธาตุไหว้สา แด่แคว้นล้านนา มหาปุ่จาศิตกาล”

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงชุด “นบพระธาตุไหว้สา แด่แคว้นล้านนา มหาปุ่จาศิตกาล” ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยลงพื้นที่ในการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยได้กำหนด วิธีการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านล้านนา ศิลปินแห่งชาติ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุต่าง ๆ หรือผู้แทนเจ้าอาวาส ที่มีความรู้และประสบการณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อและประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยศึกษา โดยการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์นักวิชาการ เกี่ยวกับข้อมูลการกำเนิดขึ้นขององค์พระธาตุในแคว้นล้านนา ตำนานความเชื่อ วิถีชีวิต กลุ่มชนผู้ดูแลพระธาตุ

2.2 แบบสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดพระธาตุทั้ง 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน หรือผู้แทนเจ้าอาวาส เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาขององค์พระธาตุต่าง ๆ ปาฏิหาริย์ ความเชื่อ ความศรัทธา ประเพณีสืบทอด ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

2.3 แบบสัมภาษณ์ศิลปินแห่งชาติ เกี่ยวกับบริบทโดยรวมของทำนองและการขับร้องดนตรีพื้นบ้านล้านนา

2.4 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านล้านนาทั้ง ๘ จังหวัด ภาคเหนือตอนบน เกี่ยวกับรูปแบบวงดนตรี ทำนองเพลง เอกลักษณ์ของทำนอง การขับร้อง เหตุการณ์สำคัญของดนตรีในท้องถิ่นนั้น ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล โดยค้นคว้าเอกสารหนังสือ ตำรา งานวิจัยและบทความวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการงานวิจัยจากแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด และสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อนำมาสนับสนุน อ้างอิง และเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ โดยแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้ามี ดังนี้ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เชียงใหม่ พิพิธภัณฑวัดพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน ห้องสมุดวัดพระธาตุดอยตุง ศูนย์วัฒนธรรมนิทัศน์และพิพิธภัณฑเมืองเชียงราย 750 ปี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน จังหวัดน่าน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน จังหวัดน่าน หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา พิพิธภัณฑวัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง จังหวัดแพร่ พิพิธภัณฑมีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พิพิธภัณฑวัดพระธาตุลำปางหลวง พิพิธภัณฑการเรียนรู้เมืองลำปาง จังหวัดลำปาง และศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักวิชาการ จำนวน 2 ท่าน คือ ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ นักวิชาการประวัติศาสตร์ศิลปะล้านนา และนายณัฐพงษ์ ปัญจบุรี นักวิชาการจารึกและเอกสารโบราณล้านนา และ นักวรรณกรรมล้านนา สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดพระธาตุ หรือผู้แทนเจ้าอาวาส จำนวน 8 รูป คือ พระธรรมเสนาบดี (ธงชัย สุวณฺณสิริ) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่, พระเทพรัตนนายก (จรัส ทตตสิริ) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร จังหวัดลำพูน, พระพุทธิวงศวิวัฒน์ (บุญมา มานิต) เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย อดีตเจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยตุง จังหวัดเชียงราย, พระโกศยเจติยารักษ์ (วิชาญ กิตติปัญญา) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง จังหวัดแพร่, พระสมุณศาสนกิตติ (อนันท์ จนทาโก) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยกองมู จังหวัดแม่ฮ่องสอน, พระชยานันทมุนี (ธรรมวัตร จรณมโม) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุแช่แห้ง พระอารามหลวง จังหวัดน่าน, พระครูพิธานนพกิจ (นิยม ฐานตโต) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง, พระครูธรรมธรรณูเทียง พุทธสาวโก ประธานผู้ดูแลโบราณสถานพระธาตุจอมทอง วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา, สัมภาษณ์ศิลปินแห่งชาติ จำนวน 1 คน คือ นางบัวซอน ถนอมบุญ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน - การขับขอ) ประจำปี พ.ศ. 2555 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนา จำนวน 8 คน คือ นายรักเกียรติ ปัญญาศ ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านล้านนาจังหวัดเชียงใหม่, นายสุคำ แก้วศรี ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านล้านนาจังหวัดเชียงราย, นายอรุณ ทิพวงค์ ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านล้านนาจังหวัดแพร่, นายอินส่วย มุลทา ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านจังหวัดน่าน, นายประเสริฐ ประดิษฐ์ ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านล้านนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน, นายอานวย มหามิตร ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านล้านนาจังหวัดลำปาง, นายเสถียร จินดาวงศ์ ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านล้านนาจังหวัดลำพูน, และนายนิคม ชันทะกิจ ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นบ้านล้านนาจังหวัดพะเยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย นำเสนอผลงานเชิงวิชาการในรูปแบบวิจัยและผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบการนำเสนอการบรรเลงต่อคณะกรรมการทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดลำพูน เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องราวขององค์พระธาตุทั้ง 8 ของล้านนา นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทร้อง เพื่อให้เกิดการรับรู้ของผู้ฟังในมิติของการร้องในแบบ ภาษาพูดถิ่นล้านนา ในการศึกษาเรื่องราวของพระธาตุผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นคว้าข้อมูลโดยอ้างอิงจากตำนานพระเจ้าเลียบโลก พบว่า มีการกล่าวถึงการเสด็จมาดินแดนล้านนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์โปรดเสด็จไปยังสถานที่ต่าง ๆ อันมีความเกี่ยวข้องกับดินแดนที่ตั้งขององค์พระธาตุ โดยอาศัยข้อมูลจากตำนานของพระธาตุทั้ง 7 องค์ ยกเว้นองค์พระธาตุดอยกองมู ซึ่งเป็นองค์พระธาตุที่เกี่ยวข้องกับพระสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมถึงการศึกษาจากกลุ่มชนที่มีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่การดูแลพระธาตุ คือ กลุ่มชนชาวลัวะ เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองที่มีประวัตินานของคนในดินแดนล้านนามาแต่อดีต

ในด้านการประพันธ์บทร้อง ผู้วิจัยได้ดำเนินการประพันธ์บทร้องจากข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเรื่องตำนานขององค์พระธาตุทั้ง 8 จากตำรา และการสัมภาษณ์ของเจ้าอาวาสหรือผู้แทนเจ้าอาวาส โดยดำเนินการประพันธ์เป็นลักษณะตามรูปแบบของการขับร้องแบบล้านนา ดังเช่น การอื้อกะโลง เป็นการขับตามรูปแบบท่วงทำนองการร้องที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของทำนองการร้องแบบล้านนา ต่อด้วยการขับขอในทำนองเพลงซอพม่า และการประพันธ์คำร้องตามท่วงทำนองของดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละจังหวัด โดยประพันธ์ในรูปแบบกลอนแปด ดังนี้

อื้อกะโลง

ต้นจ๋อมเจ้าแก่นไ้	สัปปัญญ
สามโลกยกเป็นครู	เก้าเหง้า
ได้เสด็จโผดกอยดู	เขตบ้าน เมืองเฮย
แผ่นดินล้านนาเฮา	ล่าอ้างเมินมา
ตำนานเก่าเล่าไว้	เดิมที
มีธาตุเจ้าเจตีย์	เป็นถ้อย
ไควเมืองล้านนาม	จู่แห่ง งามเฮย
ประวัติเก่าเล่าห้อย	สืบถ้อยโบราณ

ซอพม่า

ยกมือไหว้สาปูจาธาตุเจ้า	ดวงดีเป็นเก้าของจาวล้านนา
กราบน้อมวันตามาลาดอกซอม	แต่งดาไว้พร้อมเปื่อน้อมปูจา
เขตแดนล้านนาแปดดงบ่เศร้า	ม่อนข้ากัมเกล้าน้อมเอาตำนาน
มาจำไซขานฮิตฮอยหมาเก่า	แต่เดิมแต่เก้ามาเล่าบรรยาย
เจียงใหม่เจียงฮายหละปูนแก้วกว้าง	นครเขลางค์ลาปางละคร
เมืองแม่ฮ่องสอนพะเยาเมืองน่าน	เมืองแป้เขตนั้นจักพรรณนา
ด้วยความศรัทธาเจตียาธาตุเจ้า	คนเมืองบ้านเฮายึดมั่นศรัทธา
กราบบนปูจาแต่เดิมก่อนเก่า	จักได้ไซเล่าตามเก้าเดิมที

พระธาตุทริภุชชัย (จังหวัดลำพูน)

เมืองหละปูนบุญห่มยมพระธาตุ	งามวิลาสเจตียาเป็งอาศัย
องค์สะหลีพระธาตุทริภุชชัย	ตำนานไซเก้าเดิมเริ่มตั้งมา

ปางเมื่อองค์พระเจ้าได้เลียบบโลก
 ฝั่งวันตกแม่ระมิงค์ปึงคองคา
 ทรงประทับรับสมอของปู่ลิ้วะ
 ฝั่งเกศาสมอทับไว้เหนือดิน
 ตีแห่งนี้จักได้เป็นธาตุนามล้ำ
 หริภุญชัยยะจือสมควร

นับเป็นโจ๊กเริ่มประกาศศาสนา
 มีศิลาพูดเป็นอาสน์ป่าดเหนือดิน
 ฉั้นแล้วสัวะเม็ดคายไว้ข้างหิน
 นั่งแทนหินจึงทำนายไขสำนวน
 เหมือนดั่งกาจำไว้บพิศผวน
 งามเลิศล้ำนุกุ้หละปูนแต่ปูนมา

พระธาตุดอยตุง (จังหวัดเชียงราย)

ธาตุดอยตุงสูงล้ำเปียงขอบฟ้า
 อยู่ป้อมมเหยยป้อมผ้าป้อมดาวเดือน
 แต่เดิมนั้นพุทธองค์ทรงจาริก
 ถึงม่อนดอยดินแดงจื่อนานเนา
 บนหม่าผาผ่อเหมือนผ่ามะนาวแบ่ง
 ก่าลพายหน้าจักมีธาตุเป็นสำคัญ
 ตามตำนานเจติยามหาธาตุ
 องค์ธาตุเจ้าบนดอยตุงแต่โบราณ

เขตอาณาเจียงฮายหาไหนเหมือน
 ปลับเลื่อนสายศรัทธาล้านนาเฮา
 ไคว่กู่ทึศปั้นฟ้าห้วยผาเขา
 ได้ยั้งเสาเอาแฮงตีแห่งนั้น
 ดอยดินแดงแห่งนี้จักได้หัน
 ได้ตั้งหมั่นศาสนาหือยีนานา
 ปลิ่นขาดความศรัทธามาไซซาน
 ลุถึงกาลปัจจุบันยังมั่นคง

พระธาตุดอยสุเทพ (จังหวัดเชียงใหม่)

สายระมิงค์อิงกอยดอยสุเทพ
 องค์ธาตุเจ้าดอยสุเทพงามวิไล
 เมื่อปางต้นกือนาพญาเจ้า
 ได้พระธาตุจากเถรเจ้าสู่แม่ปิง
 พระธาตุเจ้าได้แตกแบ่งเป็นสองส่วน
 วัดสวนดอกตั้งต้นงามโสภี
 ขึ้นบนดอยม่อนงามข้ามถึงยอด
 จึงสร้างองค์พระธาตุคำตามทำนาย

เริ่มเกล้าเหตุเจติยงามสดไส
 กู้เจียงใหม่เมินมาฟ้าเวียงพิงค์
 เป็นฮ่มเกล้าจาวประชาตึงจายหญิง
 ฉลองยิ่งใหญ่ล้ำก้าธานี
 สร้างไว้สวนดอกไม้สดไสสี่
 แหมส่วนนี้ต่างหลังจ้างย่างเรียงยาย
 จ้างหยุดจอตลอดม้วยมิตดับจิตตาย
 นาทขานไซดอยสุเทพวิเศษงาม

พระธาตุลำปางหลวง (จังหวัดลำปาง)

ลำปางหลวงช่วงธาตุบ่ขาดเสี้ยง
 กู้หละกรเขกลางค์เมืองน้ำวัง
 ปางเมื่อองค์พระพุทธานมาก่อนเกล้า
 ยกถวายน้ำผึ้งปามายอดตาน
 ต้นมุนีฉั้นแล้วจึงจำไว้
 ตีแห่งนี้จักได้เป็นเจติยา
 จึงได้ลูบเอาเกตามาปั้นหื้อ
 เอาฝั่งดินแล้วก่อธาตุเจ้าองค์คำ

กำสำเนียงเสียงปุงจามาแต่หลัง
 ก็คงยังความศรัทธามาเมินนาน
 ยังมีเจ้าลัวะอ้ายก่อนตามกำขาน
 เป็นน้ำหวานใส่บอกปางตั้งนั้นมา
 ก่าลต่อไปถัดจากนี้ไปพายหน้า
 มีจื่อว่า เมืองลัมพาง อย่างจำกำ
 ลัวะได้ตือแล้วแต่งสร้างหื้องามขา
 ไว้กู่ลำปางหลวงช่วงอาราม

พระราชอุจฉอมทอง (จังหวัดพะเยา)

อิมหนองเอี้ยงเวียงพะเยาแต่เก่านั้น	พุทธกาลสัปปีญญผู้ผู้กล่าว
ได้เสด็จมายอัยยังตามตำนาน	บนดอยจันจ้อมตองตี้อ้อมมา
ต้นองค์คำได้ฉิ้นข้าวเมี้ยนเสร็จสรรพ	ยกหัตถ์จับลูบเกล้าเอาเกศา
มอบหื้อต้นเจ้าอโศกจ้อมราชา	เพื่อแต่งดาไว้เป็นธาตุเจติยง
เจ้าจ้อมให้ราชาจิงปั่นหื้อ	สล่าถือฮับเอาตามใจหวัง
แปงกระบอกทองคำเต็มกาลัง	เอาไปฝังเหนือจ้อมดอยตามฮอยเดิม
เจ้าสล่าได้แปงธาตุตั้งเอาไว้	หื้อเป็นหมายศรัทธามาต่อเสริม
ตั้งแต่นั้นนามธาตุเจ้าเขามาเต็ม	มาเต็มเพิ่มเป็นจ้อมตองของพะเยา

พระราชอุจฉอแฮ (จังหวัดแพร่)

ธาตุจ้อแฮแป้แก้วเมืองโกสีย์	งามเรื่องไรในตำนานบันดาลผล
เก้าหัวที่มีนามว่าเมืองพล	ภูวดลสัปปีญญมาดุกอย
บนม่อนจิงหลังผาตั้งกว้างจ้อม	ลัวะอ้ายก้อมเอาแพร่พรรณมาเย็บสอย
เป็นผ้างามผืนดีลายเลิศลวย	ตัดเรียงร้อยงามแนแพร่โสภา
ทศพลภูบาลพระจ้อมเหง้า	ได้ฮับเอาแล้วลูบเกล้าเอาเกศา
ทรงทำนายพยากรณ์เมืองนี้มา	ต่อไปหน้าจักจ้อแป้เป็นแนนอน
ดอยม่อนนี้จักได้ตั้งศาสนา	ของตถาคะตะต้นบนสิงขร
จันเป็นธาตุเจติยชินวร	กุนครโกสีย์ได้เมินมา

พระราชอุจฉอแซ่แห่ง (จังหวัดน่าน)

บนภูเพียงแจ้แห่งแห่งเมืองน่าน	เป็นสถานศักดิ์สิทธิ์สถิตผล
เมื่อครั้งก่อนสมัยภูพระทศพล	มาโผดคนแห่งนั้นแต่หั้นมา
อะมะราชาจากับเมียสาว	ตานผ้าขาวยามนั้นตามสรรหา
สัปปีญญได้รับเอาเข้าคองคา	สรงกายเอาผ้าเจ็ดสำเร็จงาน
ผ้าผืนนั้นกลายเป้นทองผ่องวิสุทธิ์	แสนผ่องผุดพุทธองค์ทรงไขชาน
หื้ออาณนที่ต้นเถรผู้เจเนงาน	เอาเส้นผมภูบาลปั่นผ้าทอง
ใส่ในบอกไม้ซางแล้วฝังไว้	กาลต่อไปภูเพียงนี้มีมิมอง
จักเกิดธาตุองค์งามตามครรลอง	โขงเขตตองเมืองน่านมานานนม

พระราชอุจฉอดอยกอมู (จังหวัดแม่ฮ่องสอน)

วัดปลายดอยฮอยเดิมเริ่มเก้าแรก	มาเปลี่ยนแพกเป้นก่องมูฮู้ที่หลัง
องค์ธาตุเจ้าเมืองมานหมอกจ้อโต่งตั้ง	บนปากฝั่งแม่ฮ่องสอนบนดอนดง
ธาตุองค์เก้าจองตองผู้ผู้กิดเก้า	เอาอัฐิเจ้าโมคคัลลานเถระสงฆ์
จากเมืองมานมาสร้างธาตุหื้อมันคง	อยู่ดำรงศาสนาสืบต่อไป
สิงหนาทราชาเจ้าฟ้าเก้า	สร้างธาตุเจ้าเถรเบื้องขวามาชานไซ
สารีบุตรอัฐิเถรเจ้าเข้ามาไทย	เพื่อกราบไหว้วช่ายขวาเถราคูณ
บนดอยสูงกอมูฮู้ไควทิด	แดนศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ์กล้าตั้งข้าขุน
ได้เป็งปะอาศัยเอาใบบุญ	ไว้เกื้อหนุนแม่ฮ่องสอนนครดอย

ในด้านการประพันธ์ทำนองเพลง ผู้วิจัยได้ดำเนินการประพันธ์ทำนองเพลงจากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของวงดนตรีในแต่ละจังหวัด นำเสนอผ่านรูปแบบการเล่าเรื่องตามบทร้องที่ได้ประพันธ์ไว้ในข้างต้น โดยยึดจากข้อมูลที่ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนาในแต่ละจังหวัด โดยสามารถแบ่งการบรรเลงเครื่องดนตรีและวงดนตรี ดังนี้ 1) การตีกลองชัยมงคล 2) การบรรเลงเป็ยะ (พิณเป็ยะ) ประกอบการอื้อกะโลง 3) การบรรเลงวงปี่จุมประกอบการขับซอ 4) วงปาดก๊อง (วงปี่พาทย์ล้านนา) บรรเลงประกอบการขับร้องบทพระธาตุ จำนวน 5 พระธาตุ ประกอบด้วย พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน, พระธาตุดอยตุง จังหวัดเชียงราย, พระธาตุดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่, พระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง, พระธาตุจอมทอง จังหวัดพะเยา 5) วงสะล้อ ปิน บรรเลงประกอบการขับร้องบทพระธาตุ จำนวน 2 พระธาตุ คือ พระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่, พระธาตุแช่แห้ง จังหวัดน่าน, 6) การบรรเลงตอยฮอฮอร์นและเครื่องดนตรีในวงลิเกไต ประกอบการขับร้องบทพระธาตุดอยกองมู จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 7) การบรรเลงวงปาดก๊อง (วงปี่พาทย์ล้านนา) ในทำนองและจังหวะเพลงเร็ว สนุกสนาน ประพันธ์ให้เกิดความปิติยินดีเนื่องในงานนมัสการสงฆ์พระธาตุ

ภาพที่ 1 วงดนตรีที่บรรเลงประกอบการขับร้องบทพระธาตุทั้ง 8 องค์

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักการแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานในการประพันธ์เพลงเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติการดำเนินงานสร้างสรรค์บทเพลงของ รักเกียรติ ปัญญาศ ประกอบด้วย 1) สุ คือ สุตตะ การรับฟัง การอ่าน การถกเถียง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2) จิ คือ จินตะ เมื่อเราฟังรับรู้เรื่องราวประสบการณ์ในสิ่งที่เราชอบมาเป็นจินตนาการ มาเป็นกรอบเพื่อที่จะเป็นสารตั้งต้นในการสร้างสรรค์สิ่งที่ตนเองชอบ 3) ปุ คือ ปุจฉา เมื่อเราจินตตะแล้วเราต้องปุจฉา คือ การสอบถาม ปรีกษาหรือกับผู้รู้ ผู้มีความสามารถทางด้านดนตรี และ 4) ลิ คือ ลิขิต หมายถึงมีความชัดเจน ตกผลึก ตกขอบ แล้วจึงนำมาลิขิต ลงมือทำ (รักเกียรติ ปัญญาศ, 2566) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแนวทางเพื่อกำหนดกรอบการปฏิบัติการดำเนินงานสร้างสรรค์บทเพลง ดังนี้ 1) สุ คือ สุตตะ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอ่านเรื่องราวของตำนานพระเจ้าเลียบโลกและศึกษาข้อมูลทั้งในส่วนของการศึกษาตำรา เอกสารต่าง ๆ และการศึกษาฟังดนตรี ทำนอง การขับร้อง ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดในดินแดนล้านนา 2) จิ คือ จินตะ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการสร้างสรรค์จินตนา เพื่อให้เป็นต้นแบบของการวางโครงสร้างเรื่องราวในการประพันธ์เพลงและบทร้อง 3) ปุ คือ ปุจฉา ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อปรีกษาผู้เชี่ยวชาญในด้านดนตรี และปรีกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ เจ้าอาวาส ข้อมูลประวัติของพระธาตุ

ต่าง ๆ 4) ลิ คือ ลิขิต ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลและแรงบันดาลใจที่ได้รับนำมาจัดทำโครงสร้างในการออกแบบ จำนวน 3 ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย 1) การนำข้อมูลด้านประวัติศาสตร์เรื่องราว ตำนาน ขององค์พระธาตุต่าง ๆ นำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสร้างแรงบันดาลใจในการประพันธ์ทำนองเพลงและบทร้อง 2) การประพันธ์บทร้องกำหนดรูปแบบและโครงสร้างการขับร้องที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนา โดยการสร้างบทร้องในรูปแบบการอื้อกะโลง การขับซอ และการขับร้องให้สอดคล้องกับทำนองในรูปแบบกลอนแปด 3) การประพันธ์ทำนอง ศึกษาเพลงที่เป็นเอกลักษณ์สำเนียงของแต่ละพื้นที่จังหวัดที่ตั้งของพระธาตุ โดยกำหนดรูปแบบวงดนตรีที่ใช้สำหรับการบรรเลง เพื่อให้การประพันธ์ทำนองสอดคล้องกับการบรรเลงเครื่องดนตรีในวงดนตรีประเภทต่าง ๆ นำมาเป็นแรงบันดาลใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงชุด “นบพระธาตุไหว้สา แปดแคว้นล้านนา มหาปุจฉาคีตกาล” โดยได้กำหนดรูปแบบการบรรเลงเพลงออกเป็น 3 ช่วง ประกอบด้วย

ช่วงแรก การกำเนิดขององค์พระธาตุ เป็นการเล่าเรื่องราวถึงการเสด็จมาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังดินแดนล้านนา โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบการอื้อกะโลง ตามรูปแบบการขับร้องแบบล้านนาดั้งเดิม และพรรณนาต่อยุ่ด้วยบทร้องที่กล่าวเข้าสู่วัฒนธรรมประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรมสิทธิ์พระธาตุทั้ง 8 ในดินแดนล้านนา โดยผ่านรูปแบบการบรรเลงวงปี่จุมประกอบด้วย การขับซอ จากการวิจัยพบว่า การขับซอถือเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์การบรรเลงและขับร้องที่สื่อถึงความเป็นล้านนาและนิยมบรรเลงและ ขับร้องในทุกจังหวัดในดินแดนภาคเหนือตอนบน จึงนำมาเป็นการเล่าเรื่องความเป็นพระธาตุทั้ง 8 ในดินแดนล้านนา

ช่วงที่สอง การเล่าเรื่ององค์พระธาตุทั้ง 8 ในแคว้นล้านนา เป็นการเล่าผ่านบทร้องที่ประพันธ์ขึ้นมาโดยการใช้ภาษาล้านนาในการสื่อสารเพื่อให้เกิดอารมณ์ในการรับฟังตามแบบของล้านนา การเล่าเรื่องราวขององค์พระธาตุในแต่ละสถานที่ที่จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมา บุคคล กลุ่มชนที่ดูแลองค์พระธาตุมาแต่อดีต ความเชื่อ ความศรัทธา ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทำนองและบทร้อง แบ่งวงดนตรีที่บรรเลงตามความนิยมของแต่ละจังหวัด จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง ใช้วงปี่ดักก้อง หรือ วงปี่พาทย์ล้านนา จังหวัดแพร่และน่าน ใช้วงสะล้อซอ ปีน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้วงกลองกันยาว หรือ วงกลองปู่เจ้า

ช่วงที่สาม การสืบสานประเพณีการสงฆ์พระธาตุ ความศรัทธาต่อองค์พระธาตุ ของคนในล้านนา โดยใช้ท่วงทำนองที่มีความสนุกสนาน รื่นเริง บนพื้นฐานวัฒนธรรมดนตรีในล้านนา

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในด้านของประวัติความเป็นมาขององค์พระธาตุทั้ง 8 ในแคว้นล้านนา นำมาวิเคราะห์ข้อมูลผ่านนักวิชาการ เจ้าอาวาสหรือผู้แทนเจ้าอาวาสวัดพระธาตุต่าง ๆ การค้นคว้าจากตำรา เอกสาร นำข้อมูลมาบันทึกเป็นเรื่องราวขององค์พระธาตุเพื่อนำมาสู่ขั้นตอนการประพันธ์ บทร้อง โดยใช้บทร้องเป็นคำร้องแบบล้านนา และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านบทเพลง วงดนตรี ที่บ่งชี้ถึงความเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 8 ในแคว้นล้านนาเพื่อนำมาเป็นแรงบันดาลใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์บทเพลงชุด “นบพระธาตุไหว้สา แปดแคว้นล้านนา มหาปุจฉาคีตกาล” พบว่า ตามตำนานพระเจ้าเลียบโลก ได้กล่าวถึงพระธาตุที่มีอยู่ในอาณาเขตแดนของล้านนา โดยผู้วิจัยได้ยึดข้อมูลบางส่วนตามการแบ่งเขตจังหวัดในปัจจุบันที่อยู่ในดินแดนล้านนา ตามเอกสารตำนานพระเจ้าเลียบโลก กล่าวถึงสถานที่ ทริภุญชัย ดอยสุเทพ และแช่แห้ง โดยสถานที่บรรจุพระธาตุอื่น ๆ มีตำนานสืบทอดกันมา องค์พระธาตุทั้ง 8 องค์ ประดิษฐานธาตุพระอิฐธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบรรจุภายในธาตุเจดีย์ จำนวน 7 องค์ อีกจำนวน 1 องค์ เป็นสารีริกธาตุของพระอัครสาวก มีรูปทรงที่คล้ายกันในรูปแบบสถาปัตยกรรมเจดีย์ล้านนา ประกอบด้วย พระธาตุทริภุญชัย บรรจุธาตุกระหม่อม ธาตุกระดูกอก ธาตุกระดูกนิ้วมือ และธาตุย่อยอีกเต็มบาตรหนึ่ง เจดีย์รูปทรงระฆังแบบล้านนา พระธาตุดอยตุง บรรจุธาตุพระรากขวัญเบื้องซ้าย (กระดูกไหปลาร้า) รูปแบบทรงปราสาทยอดระฆังกลม พระธาตุดอยสุเทพ อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาจากเมืองปางจาหรือเมืองบางขลัง อยู่ระหว่างเมืองเชลียง

(ศรีษะนาถ) กับสุโขทัย มิได้ปรากฏว่าเป็นพระอริราชทูตส่วนใด มีแต่บันทึกไว้ว่าฝังอยู่ที่ดักดอกเข็มสี่เหลี่ยม เจดีย์ทรงเชียงแสน ฐานสูง มุมระฆังทรงแปดเหลี่ยม พระธาตุลำปางหลวง บรรจุพระเกศาธาตุ และพระอริราชทูตพระนลาฏ (หน้าผาก) เบื้องขวา และพระศอ (คอ) ด้านหน้าและด้านหลัง เจดีย์รูปแบบทรงล้านนา ฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมด้วยบัวมาลัยสามชั้น พระธาตุจอมทอง บรรจุพระเกศาธาตุ และพระธาตุแขนขวา เจดีย์รูปแบบล้านนาทรงระฆัง พระธาตุช่อแฮ บรรจุพระเกศาธาตุ และพระศอกซ้าย เจดีย์รูปแบบทรงแปดเหลี่ยม ย่อมุมไม้สิบสอง พระธาตุแช่แห้ง บรรจุพระอริราชทูตกระดุกข้อมือด้านซ้าย รูปแบบทรงระฆัง ตามแบบสถาปัตยกรรมล้านนา รูปแบบเจดีย์ที่แตกต่างจากรูปแบบล้านนา คือ เจดีย์พระธาตุดอยกองมู มีสถาปัตยกรรมศิลปะรูปแบบไทใหญ่ - พม่า เป็นเจดีย์ทรงเครื่องแบบมอญ จำนวน 2 องค์ เจดีย์องค์ใหญ่ บรรจุพระธาตุของพระอัครสาวกเบื้องซ้าย คือ พระโมคคัลลานะ และ เจดีย์องค์เล็ก บรรจุพระธาตุของพระอัครสาวกเบื้องขวา คือ พระสารีบุตร บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เป็นวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีที่มีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาของบรรพชนชาวล้านนา โดยอาศัยผ่านกระบวนการสังสรรค์ พัฒนา และการต่อยอดองค์ความรู้หรือศาสตร์ทางด้านดนตรีจากในท้องถิ่นและวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีของดนตรีในภาคอื่นที่เข้ามามีบทบาทในดินแดนล้านนา โดยในแต่ละจังหวัดจะมีบทเพลงที่บ่งชี้ถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของจังหวัดนั้น ๆ จังหวัดเชียงใหม่ เพลงปราสาทไหว, จังหวัดลำปาง บทเพลง มอญลำปาง, จังหวัดลำพูน บทเพลงแห่ลำพูน เพลงเม็งคบุตร, จังหวัดพะเยา เพลงปราสาทไหวพะเยา, จังหวัดเชียงราย เพลงเชียงแสนหลวง, จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพลงรำไต, จังหวัดแพร่ เพลงซอพระลอ จังหวัดน่าน เพลงดาด่าน เพลงล่องน่าน รวมถึงวงดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ โดยสามารถแยกประเภทความนิยมวงดนตรีในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา นิยมบรรเลงวงปาดก้อง วงดนตรีในจังหวัดแพร่ น่าน นิยมบรรเลงวงสะล้อ ซอ ปีน วงดนตรีจังหวัดแม่ฮ่องสอน นิยมบรรเลงวงกลองกันยาว โดย 8 จังหวัด นิยมการบรรเลงวงปี่จุมและซบซอ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานโดยแบ่งการประพันธ์เพลงเป็น 3 ช่วง ช่วงแรก การกำเนิดขององค์พระธาตุ โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบการอื้อกะโหลง ช่วงที่สอง การเล่าเรื่ององค์พระธาตุทั้ง 8 ในแคว้นล้านนาผ่านบทร้องที่ประพันธ์ขึ้นมาโดยการใช้ภาษาล้านนาในการสื่อสารเพื่อให้เกิดอรรถรสในการรับฟังตามแบบของล้านนา กระบวนการสร้างสรรค์ทำนองและบทร้อง แบ่งวงดนตรีที่บรรเลงตามความนิยมของแต่ละจังหวัด จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง ใช้วงปาดก้อง หรือ วงปี่พาทย์ล้านนา จังหวัดแพร่และน่าน ใช้วงสะล้อ ซอ ปีน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้วงกลองกันยาว หรือ วงกลองปี่จู่ ช่วงที่สาม การสืบสานประเพณีการสรงน้ำพระธาตุ ความศรัทธาต่อองค์พระธาตุ ของคนในล้านนา โดยใช้ท่วงทำนองที่มีความสนุกสนาน รื่นเริง บนพื้นฐานวัฒนธรรมดนตรีในล้านนา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ การสร้างสรรค์บทเพลงชุด “นบพระธาตุไหว้สา แปดแคว้นล้านนา มหาปุจฉาคีตกาล” สามารถนำไปแปลบทร้องเป็นภาษาไทย เพื่อให้ผู้ฟังสามารถคนไทยทุกคน สามารถเข้าใจในเนื้อหาของบทร้อง ควรมีการประพันธ์เพลงที่เกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิด ตามคติความเชื่อ พระธาตุประจำปีเกิดของคนไทย เช่น พระธาตุพนม พระธาตุประจำปีเกิดของผู้ที่เกิดปีวอก พระธาตุขเวดากอง พระธาตุปีเกิดของผู้ที่เกิดปีมะเมีย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- นิคม ชันทะกิจ. (13 ตุลาคม 2566). บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดพะเยา. (อุณากรรณ รัตมี, ผู้สัมภาษณ์) บัวซอน ถนอมบุญ. (25 เมษายน 2567). บริบทการขับซอและวงปี่จุม. (อุณากรรณ รัตมี, ผู้สัมภาษณ์)
- ปทุมทิพย์ กาวิล. (2563). ปาดก้องบทเพลงในพิธีกรรมและความเชื่อ. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ปริระกา.
- ประเสริฐ ประดิษฐ์. (15 มกราคม 2567). บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (อุณากรรณ รัตมี, ผู้สัมภาษณ์)
- ระวี สิริวิสรณันท์. (2557). นิกายสงฆ์ในเชียงใหม่. เชียงใหม่: ดาราวรรณการพิมพ์.

- รักเกียรติ ปัญญาศ. (28 กันยายน 2566). บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดเชียงใหม่. (อุณากรรณ รัตมี, ผู้สัมภาษณ์)
- สนั่น ธรรมธิ. (2550). หนังสือชุดล้านนาภาคตินาฏดุริยางการล้านนาสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.
- สุคำ แก้วศรี. (12 ตุลาคม 2566). บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดเชียงราย. (อุณากรรณ รัตมี, ผู้สัมภาษณ์)
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2564). พุทธภูมิภายาและล้านนาประเทศอ่านตำนานพระเจ้าเลียบโลกผ่านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: อี ที พับลิชชิ่ง.
- เสถียร จินดาวงศ์. (13 มกราคม 2567). บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดลำพูน. 13 . (อุณากรรณ รัตมี, ผู้สัมภาษณ์)
- อรุณ ทิพย์วงศ์. (11 ตุลาคม 2566). บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดลำพูน. (อุณากรรณ รัตมี, ผู้สัมภาษณ์)
- อำนวยการ มหามิตร. (14 มกราคม 2567). บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดลำปาง. (อุณากรรณ รัตมี, ผู้สัมภาษณ์)
- อินส่วย มูลทา. (10 ตุลาคม 2566). บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดน่าน. (อุณากรรณ รัตมี, ผู้สัมภาษณ์)

การพัฒนากลยุทธ์การจัดการสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้*

DEVELOPMENT OF MANAGEMENT STRATEGIES FOR PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS UNDER UNPREDICTABLE SITUATIONS

สุวิมล เจียรธรวานิช*, สิริฉันท์ สติรกุล เตชพาหพงษ์, พันธศักดิ์ พลสารรัมย์
Suwimol Jairtalawanich*, Sirichan Sathirakul Tachaphahapong, Pansak Polsaram

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jsuwimol@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ด้วยแนวคิด VUCA และพัฒนากลยุทธ์การจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างอาจารย์และบุคลากรสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 375 คน จากทั้งหมด 14,745 คน ด้วยวิธีเคอร์ซี่และมอร์แกน วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยเชื่อมโยงกับ VUCA จัดทำกลยุทธ์โดยแนวคิดน่าน้ำสีคราม กรอบดำเนินการ 4 ประการ คือ ขจัด ลด ยกระดับ และสร้าง ผลการศึกษา พบว่า 1) สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ด้านวิชาการมีความไม่แน่นอนเรื่องการพัฒนาการอุดมศึกษาเอกชนที่ไม่ไปถึงการแข่งขันระดับโลกมากที่สุด ด้านวิจัยและนวัตกรรมมีความไม่แน่นอนเรื่องไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ด้านบริการวิชาการมีความคลุมเครือเรื่องนโยบายของผู้บริหารในการสนับสนุนงบประมาณที่จำกัด และด้านการบริหารและการพัฒนาภาวะผู้นำมีความคลุมเครือเรื่องการบริหารคน และ 2) ได้แผนกลยุทธ์ 4 ด้าน 2.1) กลยุทธ์ด้านวิชาการ คือ ดำเนินงานวิชาการโดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นหลัก และพัฒนาให้เข้าสู่การแข่งขันในระดับสูงขึ้น 2.2) กลยุทธ์ด้านวิจัยและนวัตกรรม คือ กำหนดงานวิจัยเป็นภาระหลักทดแทนภาระงานสอน ส่งเสริมงานวิจัยเชิงนวัตกรรมตอบโจทย์สังคมและอุตสาหกรรม สร้างความร่วมมือกับภาครัฐ และสร้างนโยบายสนับสนุนงานวิจัย 2.3) กลยุทธ์ด้านบริการวิชาการ คือ ยกระดับความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน นโยบายสร้างรายได้และกระบวนการหาผู้เรียนแบบเชิงรุก และวิเคราะห์ความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไวของผู้รับบริการ และ 2.4) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ คือ ส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารระดับหน่วยงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมด้านวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และการบริหารในสภาวะวิกฤต ยกระดับผู้ปฏิบัติงานให้มีความไวและความทันต่อการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: ความผันผวน, ไม่แน่นอน, ซับซ้อน, คลุมเครือ, กลยุทธ์น่าน้ำสีคราม

Abstract

This research article the objective is to analyze unpredictable situations with the VUCA concept and develop management strategies of private higher education institutions to deal with unpredictable situations. Use a questionnaire was used with a sample of 375 teachers and

personnel from private higher education institutions out of a total of 14,745 people using the Krejci and Morgan method analyzed with averages linked to VUCA created strategies based on the blue ocean strategy. The four-point framework for action is eliminate, reduce, raise, and create. The results of the study found that, 1) The unpredictable situations; In the academic field, there is the greatest uncertainty regarding the development of private higher education that cannot reach global competition. In terms of research and innovation, there is uncertainty about not receiving government budget support. In terms of academic services, there is ambiguity regarding the administration's policy in supporting a limited budget. And in terms of management and leadership development, there is ambiguity regarding people management. 2) A strategic plan was obtained in 4 areas: 2.1) Academic strategy is to carry out academic work by considering social changes as the main focus and develop it into a higher level of competition, 2.2) Research and innovation strategy is to set research as the main burden in place of teaching work. Promote innovative research to meet the needs of society and industry. Create cooperation with the government sector and create policies to support research, 2.3) Academic services strategy is to enhance cooperation with the public and private sectors. Policy on generating income and process for proactively recruiting students and analyze the rapidly changing needs of service recipients, and 2.4) Leadership development strategy is to promote and develop leadership for department level executives to keep up with changes. Promote vision, leadership, and management in times of crisis. Raise workers' sensitivity and timeliness to change.

Keywords: Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity, Blue Ocean Strategy

บทนำ

การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตลอดหลายปีที่ผ่านมาประสบกับปัญหาหลายประการ ทั้งในด้านการบังคับใช้กฎหมายและการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีผลให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กล่าวคือกฎหมายมีมาตรการในการควบคุมมากกว่าการกำกับดูแล และไม่เอื้อต่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน ไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และการแข่งขันเสรีทางการศึกษา (ปัญญา ศอกจะบก, 2544) หากนับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในช่วงระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน กอปรกับการมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (QA) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม กำกับ ดูแล และประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนทุกแห่ง (ศิริพงศ์ รักใหม่, 2558) และปัญหาของการจัดการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ นั้นมีความท้าทายหลายประการที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องเผชิญ ทั้งในด้านวิชาการ มีความผันผวนของความต้องการและพฤติกรรมนักศึกษา ตลอดจนความไม่แน่นอนในกฎระเบียบและนโยบาย ความซับซ้อนในการทำความเข้าใจเรียน ความคลุมเครือในการรับรู้ของบุคลากร ด้านการวิจัยต้องมุ่งเน้นไปที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการและทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อให้มั่นใจว่าการวิจัยมีความเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อชุมชน แต่สำหรับงบประมาณสนับสนุนและนโยบายการวิจัยระดับชาติยังขาดความชัดเจน นอกจากนี้ยังมีความคลุมเครือเกี่ยวกับกฎระเบียบที่ซับซ้อนของแต่ละสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนการทำวิจัย ความผันผวนของ

ความต้องการใช้บริการวิชาการ ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับรายได้จากนักศึกษา ความซับซ้อนในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาล ทำให้จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการบริการวิชาการให้ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการและชุมชนมากขึ้น ซึ่งสิ่งสำคัญสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนคือต้องมีแผนการอยู่รอดและให้ความสำคัญกับการเพิ่มจำนวนนักศึกษาด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่เป็นนวัตกรรมเพื่อการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนตลอดจนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ เป็นไปตามหลักสำคัญของ Blue Ocean Strategy คือการสร้าง นวัตกรรมเชิงคุณค่า (Value Innovation) (ศรีณยพงศ์ เทียงธรรม, 2554)

จากปัญหาสภาพการณ์ดังกล่าว ภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ จึงทำให้การพัฒนากลยุทธ์การจัดการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้นี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง สามารถนำมาวิเคราะห์สร้างกลยุทธ์เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการจัดการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้วยแนวคิด VUCA
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนทั้งหมด 72 แห่ง โดยมีผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 14,745 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2562) ซึ่งการวิจัยนี้จะแบ่งกลุ่มของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็น 3 กลุ่ม คือ สถาบันขนาดเล็ก สถาบันขนาดกลาง และสถาบันขนาดใหญ่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

2. การเก็บข้อมูล

ใช้จำนวนตัวอย่างผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา 375 คน โดยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของเครจซีและมอร์แกน (ธีรวิฑูมิ เอกะกุล, 2543) เพื่อเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% (Yamane, T., 1967) และใช้วิธีการกำหนดสัดส่วนในการเก็บจำนวนตัวอย่างของแต่ละสถาบันการศึกษาอุดมศึกษา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบ่งตามกลุ่มของสถาบัน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่มีค่า IOC 0.85 เพื่อใช้วิเคราะห์กรอบการดำเนินการ 4 ประการ (The 4 Actions Framework) ประกอบด้วย 1) ขจัด (Eliminate) 2) ลด (Reduce) 3) ยกย่อง (Raise) และ 4) สร้าง (Create) เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำกลยุทธ์โดยใช้แนวคิดของน่านน้ำสีคราม (Blue Ocean Strategy) (กนกวรรณ เลี้ยวคลัง, 2552) ซึ่งแบบสอบถามนี้ใช้กับกลุ่มอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีค่าระดับคะแนนเต็ม 5 โดยเก็บแบบสอบถามออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ให้คะแนนโอกาส ความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นของอีกเหตุการณ์หนึ่งอย่างมีเงื่อนไข ประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์การจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านวิจัยและนวัตกรรม 3) ด้านบริการวิชาการ และ 4) ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ด้วย VUCA

ทั้ง 16 ประเด็นหลัก และร่างกลยุทธ์การจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทยเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำกลยุทธ์ ด้วยวิธี Blue Ocean Strategy โดย 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์สาระความรู้โดยใช้การวิเคราะห์กรอบการดำเนินการ 4 ประการ หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์จัดทำกลยุทธ์ ด้วยอาศัยวิธี Blue Ocean Strategy (Kim, W. C. & Mauborgne, R., 2005) และ 2) ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อกลยุทธ์ โดยการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ประกอบด้วย

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ 24 คน เรื่องสภาพปัจจุบันและอนาคตของสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ด้วยวิธีการสังเคราะห์เนื้อหา สรุปสาระสำคัญตามประเด็นในแต่ละด้าน และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม 375 คน ตามกรอบการดำเนินการ 4 ประการ ด้วยวิธีการประเมินแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อหาค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) มัธยฐาน (Mean) และฐานนิยม (Mode) โดยที่ค่าเฉลี่ย คือ ค่ากลาง (Overholser, B. R. & Sowinski, K. M., 2007) โดยในงานวิจัยได้ใช้ค่าเฉลี่ย และร้อยละในการนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 375 คน ซึ่งวิเคราะห์ด้วยการใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ สามารถสรุปได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 62.7 ส่วนใหญ่มีอายุช่วง 40 - 49 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 และปฏิบัติงานสายวิชาการจำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 65.7 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 และปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นเวลา 11 - 15 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในสังกัดสถาบันขนาดกลางจำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

จากผลการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนของผู้ตอบแบบสอบถามอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 375 คน ซึ่งวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร

ลำดับ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ลำดับ
1. ด้านวิชาการ				
1	ภาระงานของอาจารย์มีมาก จนไม่สามารถทำงานวิชาการได้เต็มที่ (V)	3.66	0.64	3
2	อาจารย์ไม่มีเวลาหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันต่อสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา (V)	3.27	0.66	5
3	การพัฒนาอุดมศึกษาเอกชนยังไม่ถึงการแข่งขันระดับโลก (U)	3.87	0.68	1
4	การเปลี่ยนแปลงนโยบายระดับกระทรวงบ่อย แต่ระดับผู้ปฏิบัติเปลี่ยนแปลงตามไม่ทัน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เร็วเกินไป (U)	3.63	0.68	4

ตารางที่ 1 ข้อมูลสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร (ต่อ)

ลำดับ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ลำดับ
5	ขาดการปรับตัวด้วยการเปิดสาขาหรือคณะที่เป็นสหวิทยาการสำหรับกลุ่มคนที่ยังไม่เจาะจงว่าต้องการเรียนอะไร (C)	3.09	0.80	6
6	หลักสูตรยังขาดการปรับให้เป็นสหกิจศึกษาเพื่อทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษากับบริษัทเอกชน (C)	2.78	0.95	7
7	การทำงานแบบวันต่อวัน ไม่ได้วางแผนในเรื่องการบริหารหลักสูตร (A)	2.30	0.87	8
8	การทำงานตามคำสั่ง ไม่ทำอะไรที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้บริหารสูงสุด (A)	3.67	0.66	2
2. ด้านวิจัยและนวัตกรรม				
9	การกำหนดปัญหาของงานวิจัยไม่ได้ทำเพื่อแก้ปัญหาปัจจุบันและอนาคต (V)	3.12	0.62	7
10	ขาดการส่งเสริมการวิจัยในเชิงนวัตกรรม (V)	3.61	0.65	3
11	ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณวิจัยจากภาครัฐ (U)	3.82	0.69	1
12	นโยบายวิจัยแห่งชาติที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชนขาดความชัดเจน (U)	2.88	0.76	8
13	อาจารย์มีภาระงานสอนมาก และไม่มีการจัดการภาระงานวิจัยเป็นภาระงานหลักที่ชัดเจน จึงไม่มีผลงานวิจัย (C)	3.62	0.60	2
14	อาจารย์ยังขาดทักษะพื้นฐานและความชำนาญในการทำงานวิจัย (C)	3.35	0.59	6
15	ขาดแรงจูงใจ ความชัดเจนในการสนับสนุนให้อาจารย์ทำงานวิจัย (A)	3.55	0.76	5
16	นโยบายการบริหาร แนวทาง และการสนับสนุนงานวิจัยไม่ชัดเจน (A)	3.58	0.75	4
3. ด้านบริการวิชาการ				
17	ทำงานบริการวิชาการตามบริบทเกณฑ์ขั้นต่ำ ขาดการมุ่งหวังการทำเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สถาบันการศึกษา (V)	3.65	0.71	4
18	ขาดการบูรณาการการบริการวิชาการกับงานวิจัยและการเรียนการสอนที่ส่งผลประโยชน์ต่อนักศึกษา (V)	3.49	0.67	6
19	ความต้องการของผู้รับบริการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น (U)	3.44	0.68	7
20	รายได้จากจำนวนนักศึกษาลดลง ทำให้ต้องแสวงหารายได้จากการทำงานบริการวิชาการเพิ่มขึ้น (U)	3.66	0.74	3
21	จุดประสงค์ของการบริการวิชาการเพื่อสร้างกระบวนการในการเข้าไปหาผู้เรียนแบบเชิงรุก (C)	3.58	0.72	5
22	ประเด็นที่ไปให้บริการวิชาการไม่ตอบโจทย์ของผู้รับบริการ (C)	3.38	0.70	8
23	นโยบายของผู้บริหารด้านการสนับสนุนงบประมาณในการบริการวิชาการที่จำกัด (A)	3.68	0.74	1
24	ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐให้แก่โครงการบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (A)	3.67	0.71	2
4. ด้านการบริหารและการพัฒนาภาวะผู้นำ				
25	ผู้บริหารระดับสูงยังต้องได้รับการส่งเสริมด้านวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และการบริหารในสภาวะวิกฤต (V)	3.58	0.80	4
26	ผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับยังขาดความไวและความไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามผู้บริหารระดับนโยบาย (V)	3.51	0.87	6
27	ต้องส่งเสริมและพัฒนาด้านภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารระดับหน่วยงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น (U)	3.73	0.84	2

ตารางที่ 1 ข้อมูลสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร (ต่อ)

ลำดับ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ลำดับ
28	ผู้บริหารต้องสร้างความร่วมมือทั้งในองค์กรและหน่วยงานภายนอก (U)	3.52	0.82	5
29	การยึดติดในค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรเดิมของผู้บริหารที่มาจากหน่วยงานอื่น (C)	3.43	0.81	8
30	ขาดการเตรียมผู้บริหารขององค์กรที่ต้องมุ่งหาผลลัพธ์เพื่อจะทำให้สถานศึกษาอยู่รอด (C)	3.61	0.77	3
31	การบริหารแบบมีนโยบายภายในของผู้บริหารสูงสุดที่แตกต่างกัน (A)	3.49	0.78	7
32	การบริหารคน โดยมอบหมายงานผู้บริหารให้ปฏิบัติงานมากกว่า 1 ตำแหน่ง (A)	3.79	0.70	1

จากตารางสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการปฏิบัติงานของอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้ดังนี้ ด้านวิชาการ พบว่าประเด็นความไม่แน่นอนเรื่องการพัฒนาอุดมศึกษาเอกชนยังไม่ถึงการแข่งขันระดับโลก ให้ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 3.87, SD = 0.68 ด้านวิจัยและนวัตกรรม มีประเด็นความไม่แน่นอนเรื่องไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณวิจัยจากภาครัฐ ให้ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 3.82, SD = 0.69 ด้านบริการวิชาการ ประเด็นความคลุมเครือเรื่องนโยบายของผู้บริหารด้านการสนับสนุนงบประมาณในการบริการวิชาการที่จำกัด ให้ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 3.68, SD = 0.74 และด้านการบริหารและการพัฒนาภาวะผู้นำ พบว่าประเด็นความคลุมเครือเรื่องการบริหารคน โดยมอบหมายงานผู้บริหารให้ปฏิบัติงานมากกว่า 1 ตำแหน่ง ให้ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 3.79, SD = 0.70

2. การพัฒนากลยุทธ์การจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวาดภาพบนผืนผ้าใบเชิงยุทธศาสตร์ (The Strategy Canvas)

ผลคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการที่จำแนกตามแนวคิด VUCA ตาม 4 ด้านของบริบทการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่จำแนกตามแนวคิด VUCA

บริบทการจัดการศึกษา	ผลคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่จำแนกตามแนวคิด VUCA				
	ความผันผวน	ความไม่แน่นอน	ความซับซ้อน	ความคลุมเครือ	ค่าเฉลี่ย
1. ด้านวิชาการ	3.46	3.75	2.93	2.98	3.28
2. ด้านวิจัยและนวัตกรรม	3.36	3.35	3.49	3.57	3.44
3. ด้านบริการวิชาการ	3.57	3.55	3.48	3.68	3.57
4. ด้านการบริหารและการพัฒนาภาวะผู้นำ	3.55	3.62	3.52	3.64	3.58
ค่าเฉลี่ย	3.49	3.57	3.36	3.47	3.47

บริบททั้ง 4 ด้านของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสรุปได้ว่า ด้านวิชาการมีความไม่แน่นอนสูงที่สุดที่ระดับ 3.75 ด้านวิจัยและนวัตกรรมมีความคลุมเครือสูงที่สุดที่ระดับ 3.57 ด้านบริการวิชาการมีความคลุมเครือสูงที่สุดที่ระดับ 3.68 และด้านการบริหารและการพัฒนาภาวะผู้นำมีความคลุมเครือสูงที่สุดที่ระดับ 3.64

2.2 ผลการวิเคราะห์ทบทวนสถานการณ์ภายในและภายนอก

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ด้วยการวิเคราะห์ SWOT Analysis เนื้อหาปัจจัยภายใน จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส (Opportunity) และภาวะคุกคาม (Threat) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S1 การทำงานตอบสนองได้ดี ทำตามความต้องการของผู้บริหารสูงสุดอย่างรวดเร็ว (A = 3.67)	W1 การพัฒนาอุดมศึกษาเอกชนยังไม่ถึงการแข่งขันระดับโลก (U = 3.87)
S2 ผู้บริหารปฏิบัติงานได้มากกว่า 1 ตำแหน่ง (A = 3.79)	W2 ภาระงานของอาจารย์มีมาก จนไม่สามารถทำงานวิชาการได้เต็มที่ (V = 3.66)
S3 จุดประสงค์ของการบริการวิชาการเพื่อสร้างกระบวนการในการเข้าไปหาผู้เรียนแบบเชิงรุก (C = 3.58)	W3 อาจารย์มีภาระงานสอนมาก และไม่มีการจัดการะงานวิจัยเป็นภาระงานหลักที่ชัดเจน จึงไม่มีผลงานวิจัย (C = 3.62)
	W4 ขาดการส่งเสริมการวิจัยในเชิงนวัตกรรม (V = 3.61)
	W5 นโยบายของผู้บริหารด้านการสนับสนุนงบประมาณในการบริการวิชาการที่จำกัด (A = 3.68)
	W6 ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐให้แก่โครงการบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (A = 3.67)
	W7 รายได้จากจำนวนนักศึกษาลดลง ทำให้ต้องแสวงหารายได้จากการทำงานบริการวิชาการเพิ่มขึ้น (U = 3.66)
	W8 ขาดการเตรียมผู้บริหารขององค์กรที่ต้องมุ่งหาผลลัพธ์เพื่อจะทำให้สถานศึกษาอยู่รอด (C = 3.61)
	W9 นโยบายการบริหาร แนวทาง และการสนับสนุนงานวิจัยไม่ชัดเจน (A = 3.58)
	W10 ขาดแรงจูงใจ ความชัดเจนในการสนับสนุนให้อาจารย์ทำงานวิจัย (A = 3.55)
	W11 ทำงานบริการวิชาการตามบริบทเกณฑ์ขั้นต่ำ ขาดการมุ่งหวังการทำเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สถาบันการศึกษา (V = 3.65)
	W12 ผู้บริหารระดับสูงยังต้องได้รับการส่งเสริมด้านวิสัยทัศน์ภาวะผู้นำ และการบริหารในสภาวะวิกฤต (V = 3.58)
	W13 ผู้ได้บังคับบัญชาตามลำดับยังขาดความไวและความไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามผู้บริหารระดับนโยบาย (V = 3.51)
	W14 การบริหารแบบมีนโยบายภายในของผู้บริหารสูงสุดที่แตกต่างกัน (A = 3.51)
โอกาส (Opportunities)	ภาวะคุกคาม (Threats)
O1 การส่งเสริมและพัฒนาด้านภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารระดับหน่วยงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น (U = 3.73)	T1 ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณวิจัยจากภาครัฐ (U = 3.82)
O2 ความต้องการของผู้รับบริการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น (U = 3.44)	T2 การเปลี่ยนแปลงนโยบายระดับกระทรวงบ่อย แต่ระดับผู้ปฏิบัติเปลี่ยนแปลงตามไม่ทัน เป็นการเปลี่ยนแปลงเร็วเกินไป (U = 3.63)
O3 ผู้บริหารต้องสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก (U = 3.52)	

จากตาราง พบว่า SWOT Analysis ของการจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบไปด้วย จุดแข็ง ได้แก่ S1-3, จุดอ่อน ได้แก่ W1-14, โอกาส ได้แก่ O1-3 และภาวะคุกคาม ได้แก่ T1-2 โดยจุดอ่อนเป็นเรื่องของภาระงานที่มาก การไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณทั้งวิจัยและบริการวิชาการ รายได้จากจำนวนนักศึกษาที่ลดลง การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจึงต้องมุ่งเน้นร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างเครือข่าย ดำเนินการกิจกรรมทุกด้านที่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว

2.3 ผลการวิเคราะห์กรอบการดำเนินการ 4 ประการ (The Four Actions Framework)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกรอบการดำเนินการ 4 ประการ

สิ่งที่ต้องการตัด (Eliminate)	สิ่งที่ต้องการลด (Reduce)
E1 ตัดภาระงานที่อาจารย์ต้องรับผิดชอบในส่วนของงานเอกสารหรืองานบางอย่างที่ใช้เวลาในการทำมาก และใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนให้รวดเร็วขึ้น เพื่อให้สามารถทำงานวิชาการได้เต็มที่ (V = 3.66)	Re1 ลดภาระงานสอนของอาจารย์ให้เหมาะสม จัดแบ่งภาระงานสอนและงานวิจัยตามความถนัดของแต่ละคน โดยมีการกำหนดภาระงานวิจัยเป็นภาระงานหลักที่ทดแทนภาระงานสอนอย่างชัดเจน (C = 3.62)
E2 ตัดปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงระดับนโยบายกระทรวงออกจากประเด็นหลักในการพิจารณา (U = 3.63)	Re2 ลดภาระงานของผู้บริหาร โดยมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบที่ไม่ซ้ำซ้อนมากเกินไป (A = 3.79)
สิ่งที่ต้องการยกระดับ (Raise)	สิ่งที่ต้องการสร้าง (Create)
Ra1 ยกระดับการพัฒนาอุดมศึกษาเอกชนให้เข้าสู่การแข่งขันระดับโลกตามจุดเน้นของแต่ละสถาบัน (U = 3.87)	C1 สร้างนโยบายการสนับสนุนงานบริการวิชาการที่เป็นความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้รับบริการเป็นที่ตั้ง เพื่อได้การสนับสนุนงบประมาณจากทุกภาคส่วน (A = 3.68)
Ra2 ยกระดับการส่งเสริมงานวิจัยในเชิงนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ภาคสังคมและภาคอุตสาหกรรมที่ชัดเจน (V = 3.61)	C2 สร้างโอกาสจากตลาดใหม่ๆ ในการเพิ่มจำนวนนักศึกษา (U = 3.66)
Ra3 ยกระดับความร่วมมือกับภาครัฐในงานบริการวิชาการเพื่อได้รับความสนับสนุนด้านงบประมาณร่วมกัน (A = 3.67)	C3 สร้างผู้บริหารขององค์กรที่มุ่งผลลัพธ์ถึงการอยู่รอดของสถาบันอุดมศึกษา (C = 3.61)
Ra4 ยกระดับผู้บริหารระดับสูงด้วยการส่งเสริมด้านวิสัยทัศน์ภาวะผู้นำ และการบริหารในสภาวะวิกฤต (V = 3.58)	C4 สร้างนโยบายการบริหาร กำหนดแนวทาง และวิธีการสนับสนุนงานวิจัยให้ชัดเจน (A = 3.58)
Ra5 ยกระดับผู้ปฏิบัติงานให้มีความไวและความทันต่อการเปลี่ยนแปลง (V = 3.51)	C5 สร้างระบบที่ชัดเจนในการสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้กับอาจารย์ในการทำงานวิจัย (A = 3.55)
Ra6 ยกระดับนโยบายของผู้บริหารสูงสุดให้ชัดเจน มุ่งเป้าหมายเดียวกัน (A = 3.51)	C6 สร้างนโยบายการบริหารงานบริการวิชาการแบบมีรายได้ ที่มุ่งหวังการสร้างรายได้ให้แก่สถาบันการศึกษาและแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนให้ผู้รับผิดชอบ (V = 3.65)
Ra7 ยกระดับความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานตามนโยบายผู้บริหารสูงสุด (A = 3.67)	C7 สร้างความร่วมมือกับภาครัฐในการทำงานวิจัยร่วมกัน เพื่อการสนับสนุนด้านงบประมาณวิจัยจากภาครัฐ (U = 3.82)
Ra8 ยกระดับการบริการวิชาการเพื่อสร้างกระบวนการในการเข้าไปหาผู้เรียนแบบเชิงรุก (C = 3.58)	C8 สร้างและยกระดับงานวิจัย เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (U = 3.82)
Ra9 ยกระดับการส่งเสริมและพัฒนาด้านภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารระดับหน่วยงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (U = 3.73)	C9 สร้างกระบวนการในการรวบรวมวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับบริการที่เปลี่ยนแปลงไว เพื่อนำมาปรับรูปแบบให้สนองความต้องการได้ทัน (U = 3.44)
Ra10 ยกระดับผู้บริหารในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในองค์กรและหน่วยงานภายนอก (U = 3.52)	

2.4 กลยุทธ์การจัดการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ สร้างแผนกลยุทธ์ รายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ เป็นสถาบันการศึกษาเอกชนแห่งนวัตกรรมเชิงคุณค่า ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรม การบริการวิชาการสนองสังคม และการพัฒนาภาวะผู้นำ

พันธกิจ คือ วิชาการที่ได้มาตรฐาน งานวิจัยและนวัตกรรมเชิงคุณค่า การบริการวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบัน และการบริหารจัดการทรัพยากร และส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพบุคลากรเพื่อการสร้างนวัตกรรม

กลยุทธ์ด้านวิชาการ

1. นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถทำงานวิชาการได้เต็มที่
2. ดำเนินงานวิชาการโดยการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นหลัก
3. พัฒนาอุดมศึกษาเอกชนให้เข้าสู่การแข่งขันในระดับที่สูงขึ้นตามจุดเน้นของแต่ละสถาบัน

กลยุทธ์ด้านวิจัยและนวัตกรรม

1. จัดสรรภาระงานสอนและงานวิจัยตามความถนัด โดยมีการกำหนดภาระงานวิจัยเป็นภาระงานหลักที่ทดแทนภาระงานสอนอย่างชัดเจน
2. ส่งเสริมงานวิจัยในเชิงนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ภาคสังคมและภาคอุตสาหกรรมที่ชัดเจน
3. สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการทำงานวิจัยร่วมกัน เพื่อการสนับสนุนด้านงบประมาณวิจัยจากภาครัฐ
4. สร้างนโยบายการบริหาร กำหนดแนวทาง วิธีการสนับสนุนงานวิจัยให้ชัดเจน และสร้างระบบที่ชัดเจนในการสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้กับอาจารย์ในการทำงานวิจัย

กลยุทธ์ด้านบริการวิชาการ

1. ยกระดับความร่วมมือกับภาครัฐในงานบริการวิชาการ เพื่อการสนับสนุนด้านงบประมาณร่วมกัน
2. ยกระดับการบริการวิชาการเพื่อสร้างกระบวนการในการเข้าไปหาผู้เรียนแบบเชิงรุก
3. สร้างนโยบายการสนับสนุนงานบริการวิชาการที่เป็นความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้รับบริการเป็นที่ตั้ง เพื่อได้การสนับสนุนงบประมาณจากทุกภาคส่วน
4. สร้างนโยบายการบริหารงานบริการวิชาการแบบมีรายได้ ที่มุ่งหวังการสร้างรายได้ให้แก่สถาบันการศึกษาและแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนให้ผู้รับผิดชอบ
5. สร้างกระบวนการในการรวบรวมวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับบริการที่เปลี่ยนแปลงไว เพื่อนำมาปรับรูปแบบให้สนองความต้องการได้ทัน

กลยุทธ์ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ

1. ส่งเสริมและพัฒนาด้านภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารระดับหน่วยงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
2. สร้างผู้บริหารขององค์กรที่มุ่งผลลัพธ์ถึงการอยู่รอดของสถาบันอุดมศึกษา และส่งเสริมด้านวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และการบริหารในสภาวะวิกฤต
3. ยกระดับผู้บริหารในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในองค์กรและหน่วยงานภายนอก
4. ยกระดับผู้ปฏิบัติงานให้มีความไวและความทันต่อการเปลี่ยนแปลง
5. ยกระดับนโยบายของผู้บริหารสูงสุดให้ชัดเจน มุ่งเป้าหมายเดียวกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บริบททั้ง 4 ด้านของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่พบว่าด้านวิชาการมีความไม่แน่นอนสูงที่สุด และด้านวิจัยและนวัตกรรม ด้านบริการวิชาการ และด้านการบริหารและการพัฒนาภาวะผู้นำมีความคลุมเครือสูงที่สุด โดยสอดคล้องกับ มานิต บุญประเสริฐ และคณะ ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลต่อการบริหารมหาวิทยาลัยที่ต้องปรับทิศทางและแนวทางในการบริหารงานโดยรูปแบบการบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยแนวใหม่ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการทั่วไป 2) ด้านการบริหารงานวิชาการ 3) ด้านการบริหารงานวิจัย 4) ด้านการบริหารการเงิน และ 5) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (มานิต บุญประเสริฐ และคณะ, 2546) และสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ที่พบว่า การบริหารงานของสถาบันการศึกษาประกอบด้วย 1) การบริหารการสอน 2) การบริหารการวิจัย และ 3) การบริหารงานบริการวิชาการ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2548)

2. จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ด้วยการวิเคราะห์ SWOT Analysis พบปัจจัยภายในที่เป็นประเด็นจุดอ่อน หลายประเด็นในทางกลับกันพบจุดแข็ง ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส และภาวะคุกคามไม่ก็ประเด็น ซึ่งประเด็นจุดอ่อนหลักๆ เป็นเรื่องของภาระงานที่มาก การไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งวิจัยและบริการวิชาการ รายได้จากจำนวนนักศึกษาที่ลดลง การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจึงต้องมุ่งเน้นที่ต้องร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างเครือข่าย ดำเนินการกิจกรรมทุกด้านที่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับ จักรกฤษณ์ โปณะทอง ที่พบว่า กระบวนการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร และสารสนเทศทั้งการบริหารวิชาการและการดำเนินการ มีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและการร่วมเป็นเครือข่าย มีการแสวงหารายได้และการควบคุมรายจ่าย และมุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน (จักรกฤษณ์ โปณะทอง, 2560)

3. กลยุทธ์ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเป็นประเด็นสำคัญในการที่จะนำองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวรับมือกับสถานการณ์ที่ยากต่อการคาดเดาและเปลี่ยนแปลงไว สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ที่พบว่าสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเพิ่มเติมในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้อยู่รอดภายใต้สถานการณ์การแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน คือ ด้านภาวะผู้นำขององค์กร ที่ต้องมีการพัฒนา ให้เป็นผู้ที่มีความคล่องแคล่วว่องไวในการตัดสินใจ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2562) และสอดคล้องกับ John, C. H. ที่พบว่า การบริหารความเสี่ยงทำให้รูปแบบการตัดสินใจในการปฏิบัติงานขององค์กรมีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งช่วยในการพัฒนาการบริหารและจัดสรรทรัพยากร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (John, C. H., 2009)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนากลยุทธ์การจัดการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ด้วยการวิเคราะห์ตามบริบท 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านวิจัยและนวัตกรรม 3) ด้านบริการวิชาการ และ 4) ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยใช้วิธี Blue Ocean Strategy กรอบดำเนินการ 4 ประการ คือ สิ่งที่ต้องการตัด สิ่งที่ต้องการลด สิ่งที่ต้องการยกระดับ และสิ่งที่ต้องการเพิ่มแล้ว นำไปสร้างแผนกลยุทธ์การจัดการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ โดยมีวิสัยทัศน์ เป็นสถาบันการศึกษาเอกชนแห่งนวัตกรรมเชิงคุณค่า ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรม การบริการวิชาการสนองสังคม และการพัฒนาภาวะผู้นำ มีพันธกิจ 1) วิชาการที่ได้มาตรฐาน 2) งานวิจัยและนวัตกรรมเชิงคุณค่า 3) การบริการวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบัน และ 4) การบริหารจัดการทรัพยากร และส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพบุคลากรเพื่อการสร้างนวัตกรรม มีกลยุทธ์ 4 ด้าน ดังนี้ 1) กลยุทธ์ด้านวิชาการ คือ นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุน และยกระดับการพัฒนาอุดมศึกษาเอกชนให้เข้าสู่การแข่งขันระดับสูงขึ้นตามจุดเน้นของแต่ละสถาบัน 2) กลยุทธ์ด้านวิจัยและ

นวัตกรรม คือ กำหนดงานวิจัยเป็นภาระงานหลักที่ทดแทนภาระงานสอน ยกกระตือรือร้นส่งเสริมงานวิจัยในเชิงนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ภาคสังคมและภาคอุตสาหกรรม สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการทำงานวิจัยร่วมกัน สร้างนโยบายการบริหารและสร้างระบบการสนับสนุน 3) กลยุทธ์ด้านบริการวิชาการ คือ ยกกระตือรือร้นร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อการได้รับความสนับสนุนด้านงบประมาณร่วมกัน ยกกระตือรือร้นบริการวิชาการเพื่อสร้างกระบวนการในการเข้าไปหาผู้เรียนแบบเชิงรุก สร้างนโยบายการสนับสนุนงานที่เป็นความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้รับบริการเป็นที่ตั้ง สร้างกระบวนการในการรวบรวมวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับบริการที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อนำมาปรับรูปแบบให้สนองความต้องการได้ทัน และ 4) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ คือ การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบที่ไม่ซ้ำซ้อนมากเกินไป ยกกระตือรือร้นส่งเสริมและพัฒนาด้านภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารระดับหน่วยงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมด้านวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และการบริหารในสภาวะวิกฤต สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ยกกระตือรือร้นปฏิบัติงานให้มีความไวและความทันต่อการเปลี่ยนแปลง

กิตติกรรมประกาศ

โดยผลงานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจาก “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ในสาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลทุกท่านที่ให้การสนับสนุนในการทำงานวิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เลี้ยวคลัง. (2552). การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดกลยุทธ์ นาน้ำสีคราม: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขา อุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางการคัดเลือกนักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทาน ประจำปีการศึกษา 2555. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2019/09/3.ประกาศศร.รางวัลพระราชทาน.pdf>.
- จักรกฤษณ์ โปณะทอง. (2560). ปัจจัยความเสี่ยงบนความท้าทายของการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาใน ศตวรรษที่ 21. วารสารสุทธิปริทัศน์, 31(99), 260-273.
- ธีรวิทย์ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏ อุบลราชธานี.
- บัญชา ศอกจะบก. (2544). ปัญหาของการประกอบธุรกิจการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน. (2548). หลักและพื้นฐานการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2562). สรุปรการสัมภาษณ์: เรื่องการบริหารสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย.
- มานิต บุญประเสริฐ และคณะ. (2546). รูปแบบการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาแนวใหม่. ใน รายงานการวิจัย. สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. (2554). กลยุทธ์ทะเลสีคราม. วารสารนักบริหาร, 31(2), 15-20.

- ศิริพงษ์ รักใหม่. (2558). พัฒนาการและแนวโน้มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2562). สถิติอุดมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤษภาคม 2562 จาก <https://info.mhesi.go.th/>.
- John, C. H. (2009). Options, Futures, and other derivatives. New Jersey: Pearson.
- Kim, W. C. & Mauborgne, R. (2005). Blue Ocean Strategy. Boston: Harvard Business School Press.
- Overholser, B. R. & Sowinski, K. M. (2007). Biostatistics Primer: Part I. Nutr Clin Pract, 22(6), 629-635.
- Yamane, T. (1967). Statistics, An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.

การสังเคราะห์งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2564*
RESEARCH SYNTHESIS IN SOCIAL SCIENCES, HUMANITIES AND FINE ARTS OF
THAMMASAT UNIVERSITY DURING 2014 - 2021

บุญยनुช นาคะ*, พิชญา คุ่มแคว้น, รัชพล แยมกสิป
Boonyanuch Nakha*, Pichaya Koomquan, Ratchapon Yamkeep
สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Thai khadi Research Institute, Thammasat University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: natpat@tu.ac.th

บทคัดย่อ

การสังเคราะห์งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2564 มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจจำนวนและสังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักวิจัยในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564 นำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และหาประเด็นที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินการวิจัย รวมทั้งเห็นภาพรวมของงานวิจัยที่ขาดหายไป โดยเก็บข้อมูลจาก กองบริหารการวิจัย และสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นหลัก โดยมีข้อมูลเพิ่มเติมจากบางหน่วยงานอื่น ๆ จำนวน 20 หน่วยงาน จากการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีผลงานวิจัย 1,660 ผลงาน ต่อเนื่องโดยเฉลี่ยปีละ 180 - 220 เรื่อง ขณะที่มีผลงานวิจัยมากที่สุดคือพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ร้อยละ 32.17 รองลงมาเป็นคนละวารสารศาสตร์และสื่อมวลชน ร้อยละ 9.34 คณะเศรษฐศาสตร์ ร้อยละ 8.91 คณะรัฐศาสตร์ ร้อยละ 8.80 ตามลำดับ ด้านสาขาการวิจัยพบว่าสาขาเศรษฐศาสตร์มีมากที่สุด ร้อยละ 41.08 สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ ร้อยละ 16.45 และสาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ร้อยละ 8.80 ทั้งนี้ผลงานส่วนใหญ่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ด้วยประเด็นทางรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ในขณะที่เดียวกันยังมีผลงานที่สอดคล้องในยุทธศาสตร์ชาติด้านสร้างความสามารถในการแข่งขันด้วยประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ แต่ในบางประเด็นยังมีจำนวนน้อย เช่น ด้านสังคมวิทยา ที่มีร้อยละ 1.39 ด้านศิลปศาสตร์ ร้อยละ 1.14 รวมไปถึงด้านด้านจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ทางสังคมและเศรษฐกิจ และมนุษยศาสตร์อื่น ๆ ที่มีเพียงไม่ถึงร้อยละ 1 เท่านั้น

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย, งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

The synthesis of research in the social sciences, humanities, and fine arts of Thammasat University between 2013 and 2021 aims to survey the amount and synthesize the types of

research in the social sciences, humanities, and fine arts of faculty and researchers affiliated with faculties, colleges, and institutes. Various things lead to the discovery of more clear knowledge. I have seen the research gaps that do not respond to the needs of strategic issues at the international, national, and university levels. This leads to setting the direction of research studies and research development in the next phase by collecting information from The Research Administration Division and Thammasat University Research and Consulting Institute mainly and additional information from 20 faculties, colleges, and institutes found that there are 1,660 ongoing research works, averaging 180 - 220 subjects per year. The faculty with the most research work is Commerce and Accountancy, at 32.17 percent, followed by Coming down to the Faculty of Journalism and Mass Media at 9.34 percent, Faculty of Economics at 8.91 percent, Faculty of Political Science at 8.80 percent, respectively, which is in the same direction as the type of research, with Economics having the most at 41.08 percent and Information Technology and Communication Arts at 16.45 percent. and the field of political science and public administration, 8.80 percent. Most of the work is consistent with the 20 - year national strategy (2018 - 2037) in terms of security, balancing, and developing the public administration system with issues of political science and law. and Communication Arts and Mass Communication Creating competitiveness through economic issues but some areas are still in small numbers, such as sociology with 1.39 percent, liberal arts with 1.14 percent, including psychology, education, social geography, and economics. and other humanities account for less than 1 percent.

Keywords: Research Synthesis, Research in Social Sciences Humanities and Fine Arts, Thammasat University

บทนำ

ตามที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จัดทำร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) เพื่อมุ่งพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” โดยประเด็นสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง ผ่านกระบวนการดำเนินงานโดยภาคส่วนต่าง ๆ ที่อาศัยองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ รวมทั้งศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งในมิติของการดำเนินงานบนฐานศิลปะและทุนวัฒนธรรมตามแนวทางของส่วนงานในระดับกระทรวง เช่น กระทรวงวัฒนธรรม ได้นำเสนอ “วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ มีบทบาทนำในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย” รวมทั้งข้อเสนอให้อุตสาหกรรมวัฒนธรรมเป็นหมุดหมายหลักในการตอบโจทย์พัฒนาประเทศไทยที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับร่างพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ในหมุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน หมุดหมายที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ หมุดหมายที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน และหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต สอดคล้องกับแนวนโยบายการดำเนินงานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย และการสร้างสรรค์นวัตกรรมของประเทศด้วยสหวิทยาการ ดังนั้นจึงริเริ่มการดำเนินขับเคลื่อนการพัฒนาด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของประเทศ โดยมีวิทยสถานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย (Thailand Academy of Social Sciences, Humanities and Arts: TASSHA) หรือ

“ธัชชา” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการวิจัยและพัฒนาบุคลากรทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของประเทศ ไปสู่การสร้างคุณค่าและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ (สำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562)

ในปี พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนงานในกำกับของกระทรวง อว. ได้มีบันทึกข้อตกลงให้ความร่วมมือกับสำนักงานปลัดกระทรวง อว. เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของประเทศ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยและวิชาการ องค์ความรู้ และบุคลากรด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ รวมทั้งเชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์อื่น ๆ ที่จะนำไปสู่การสร้างคุณค่าและผลประโยชน์ของชาติ ตลอดจนเป็นการคลี่คลายปัญหาเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมในปัจจุบัน และนำไปสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาและสร้างความภูมิใจในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยด้านการสร้างคุณภาพชีวิตและสังคมแห่งอนาคต และการนำประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาและกำหนดทิศทางการดำเนินงานด้านวิชาการและการวิจัย ซึ่งเมื่อพิจารณาผลงานวิชาการและงานวิจัยของมหาวิทยาลัยก็เป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติว่าผลงานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ตลอดจนมิติทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นจุดแข็งและรากฐานของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ล้วนเป็นผลงานที่มีคุณภาพสามารถแสดงให้เห็นถึงความรู้ความเชี่ยวชาญของบุคลากรได้อย่างชัดเจน และมีผลงานวิจัยจำนวนมากที่นำไปสู่การบริการวิชาการ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและท้องถิ่นได้

อย่างไรก็ตามการสังเคราะห์งานวิจัยถือได้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งของการศึกษาในรูปแบบ Evidence - based ที่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เพื่อการพัฒนาใช้ประโยชน์ได้ทั้งในเชิงวิชาการ การศึกษา การวิจัยและการปฏิบัติงาน โดยการศึกษาทางด้านการศึกษาคติวิทยา และการแพทย์ เป็นศาสตร์แขนงแรก ๆ ที่มีการศึกษาวิจัยในรูปแบบของการสังเคราะห์งานวิจัย (Chalmers, L., et al., 2002) ถือเป็นการศึกษาวิจัยในรูปแบบของการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) (เสาวธาร โพธิ์กลัด, 2560) แม้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะมีความโดดเด่นอย่างชัดเจนในมิติการศึกษาวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ทว่ายังขาดการรวบรวมและจัดหมวดหมู่องค์ความรู้จากการวิจัยในประเด็นดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การเป็นคลังปัญญาของประเทศตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอาศัยกลไกการขับเคลื่อนประเทศด้วยวิทย์และศิลป์ ผู้วิจัยจึงศึกษาและสำรวจงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อให้ทราบถึงจำนวนผลผลิต จำนวนผู้ให้ทุน สาขาของทุนที่ได้รับของการศึกษาวิจัยที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของการวิจัยและพัฒนาของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2560) อันจะนำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ เป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกมิติ รวมทั้งได้เห็นถึงช่องว่างของการศึกษาวิจัยที่ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการตามประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ และมหาวิทยาลัย ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการศึกษาวิจัย และการพัฒนางานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในระยะต่อไป และสามารถสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายของกระทรวง อว. และนโยบายของมหาวิทยาลัยได้อย่างเหมาะสมในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักวิจัยในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564

2. เพื่อสังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักวิจัยในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการศึกษาวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยในรูปแบบผสมผสาน (Mixed methods) โดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. เก็บรวบรวมผลการศึกษาวิจัยโดยจำแนกเป็นการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ตามขอบเขตของการศึกษาวิจัย เป็นผลงานวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยครอบคลุมประเด็นด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์จาก 1) ฝ่ายวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และทุนภายในของแต่ละคณะ 2) ทุนวิจัยจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือรัฐวิสาหกิจที่มีการดำเนินงานผ่านฝ่ายวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ 3) สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (TU RAC) โดยมีขอบเขตด้านระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2556 - 2564 และขอบเขตผลงานวิจัยที่มีการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยจนได้อนุมัติให้รับทุนและแต่ละหน่วยงานยินยอมให้ข้อมูลเท่านั้น

2. ใช้วิธีวิทยาการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ในการจำแนกจำนวนผลงานวิจัย จำนวนแหล่งทุน การแบ่งประเภทการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวนร้อยละ ตามคู่มือการตรวจสอบและประเมินผลข้อเสนอการวิจัยของหน่วยงานภาครัฐที่เสนอของงบประมาณ ประจำปี 2561 ทั้งสาขาวิชาการของสภาวิจัยแห่งชาติ ประกอบด้วยสาขาปรัชญา สาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ สาขาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2561) และสาขาวิชาการตามหลักของ OECD (Organisation for Economic Co - Operation and Development) (Frascati Manual, 2002) ซึ่งมีการจำแนกรายละเอียดมากกว่าสาขาวิชาการของสภาวิจัยแห่งชาติซึ่งผู้วิจัยจะใช้การจำแนกนี้เป็นหลักในวัตถุประสงค์ข้อ 2

3. ใช้วิธีวิทยาการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์ 5 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดหัวข้อปัญหาของการสังเคราะห์การวิจัยเพื่อหาช่องว่างของประเด็นวิจัยในสายสังคมศาสตร์ฯ 2) วิเคราะห์ปัญหาโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 3) สืบค้นงานวิจัยจากการขอข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) วิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยจากข้อมูลทั้งหมดร่วมกับการสัมภาษณ์ปัญหาช่องว่างของงานวิจัยสายสังคมฯที่เกิดขึ้น 5) นำเสนอรายงานสังเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อนำไปสู่การสร้างทิศทางและนโยบายการพัฒนาศึกษาวิจัยและบริการวิชาการด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของประเทศ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) นอกจากนี้ยังมีการสืบค้นข้อมูล จากหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการวิจัย จำนวน 2 หน่วยงาน คือกองบริหารการวิจัยสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีการกิจหลักเป็นหน่วยวิจัยของมหาวิทยาลัยจึงใช้ข้อมูลเป็นหลัก และข้อมูลเพิ่มเติมจากคณะและสถาบันที่สามารถเปิดเผยข้อมูลได้บางหน่วยงาน จากจำนวน 20 หน่วยงาน ดังนี้ 1) คณะนิติศาสตร์ 2) คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี 3) คณะรัฐศาสตร์ 4) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน 5) คณะวิทยาการรับรู้และศึกษาศาสตร์ 6) คณะศิลปกรรมศาสตร์ 7) คณะศิลปศาสตร์ 8) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 9) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ 10) คณะเศรษฐศาสตร์ 11) วิทยาลัยนวัตกรรม 12) วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ 13) วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ 14) วิทยาลัยสหวิทยาการ 15) วิทยาลัยโลกคดีศึกษา 16) สถาบันภาษา 17) สถาบันอาณานิคมศึกษา 18) สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ 19) สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และ 20) สถาบันไทยคดีศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับการประชุมกลุ่ม (Focus group) ร่วมกับนักวิจัยของสถาบันไทยคดีศึกษาเป็นหลัก และขอข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบบังเอิญจากนักวิจัยหน่วยงานอื่น

ผลการวิจัย

1. การสำรวจจำนวนและประเภทของผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักวิจัยที่สังกัดคณะ วิทยาลัย และสถาบันของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564 แบ่งข้อมูลเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 จำนวนผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วง พ.ศ. 2556 - 2564 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีคณะทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 20 หน่วยงาน เมื่อพิจารณาผลงานวิจัยในช่วงที่ผ่านมาพบว่า มีผลงานวิจัยรวมทั้งสิ้น 1,660 ผลงาน และมีต่อเนืองทุกปีโดยเฉลี่ยปีละ 180 - 220 เรื่อง โดย 4 อันดับแรกของคณะที่มีผลงานวิจัยมากที่สุด ได้แก่ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มากที่สุดอยู่ที่ 534 ผลงาน คิดเป็นเกือบ 1 ใน 3 ของผลงานวิจัยทั้งหมด (ร้อยละ 32.17) รองลงมาเป็นคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน จำนวน 155 ผลงาน (ร้อยละ 9.34) คณะเศรษฐศาสตร์ จำนวน 148 ผลงาน (ร้อยละ 8.91) คณะรัฐศาสตร์ จำนวน 146 ผลงาน (ร้อยละ 8.80) ตามลำดับ

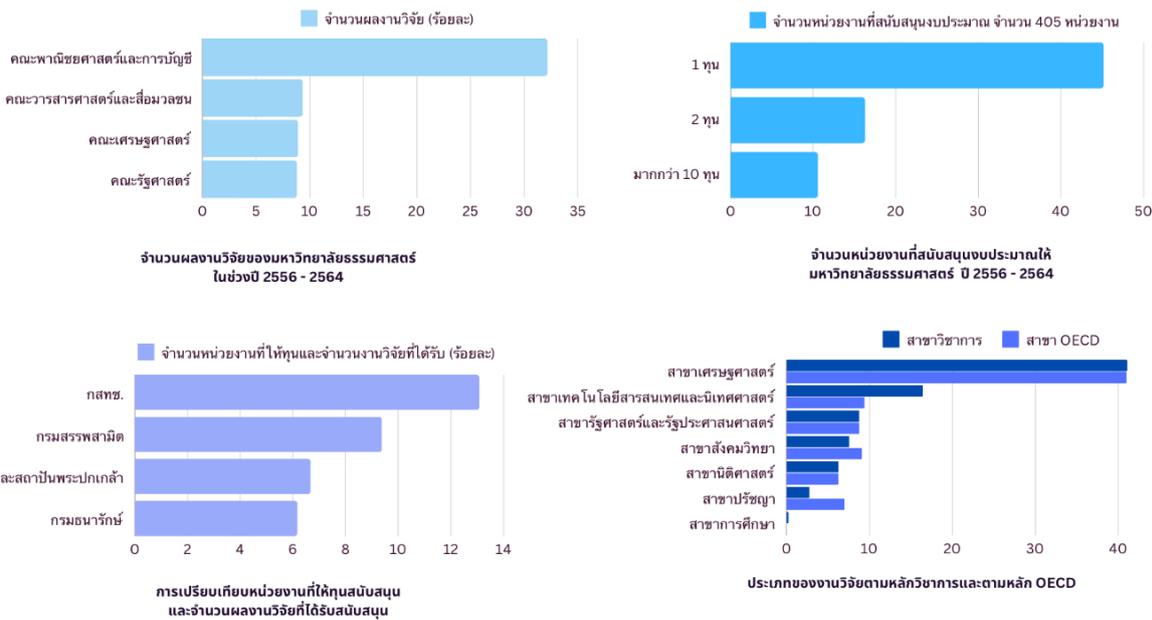
1.2 จำนวนหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณปีสาขา 2556 - 2564 พบว่า มีหน่วยงานที่สนับสนุนค่อนข้างหลากหลายทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน รวมทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการสนับสนุนงานวิจัยระดับชาติ จำนวนทั้งสิ้น 405 หน่วยงาน โดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งทุนภายในประเทศ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีรายชื่อแหล่งทุนจำนวนมาก แต่จำนวนผลงานที่ให้ทุนมีจำนวนค่อนข้างน้อยและยังขาดความต่อเนื่องในการให้ทุนสนับสนุนในแต่ละปี คิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.09 ± 6.09 ผลงานต่อ 1 หน่วยงาน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบจำนวนหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนผลงานวิจัยและจำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุน พบว่า มีจำนวนมากถึง 183 หน่วยงาน (ร้อยละ 45.19) หรือมากถึงจำนวนเกือบครึ่งของหน่วยงานที่ให้ทุนทั้งหมดที่ให้ทุนสนับสนุนเพียง 1 ทุนตลอดระยะเวลา รองลงมาคือ 66 หน่วยงาน (ร้อยละ 16.30) ที่ให้ทุนสนับสนุน 2 ทุนตลอดระยะเวลา และมีเพียง 43 หน่วยงาน (ร้อยละ 10.61) จากหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย และหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ที่มีการให้ทุนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องมากกว่า 10 ทุนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

1.3 การเปรียบเทียบจำนวนหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนผลงานวิจัยและจำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2564 สำหรับหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนงบประมาณวิจัยมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2564 สำหรับหน่วยงานภายนอก คือ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงานใหญ่) อยู่ที่ 53 ทุน (ร้อยละ 13.08) รองลงมาเป็น กรมสรรพสามิตอยู่ที่ 38 ทุน (ร้อยละ 9.38) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสถาบันพระปกเกล้า อยู่ที่ 27 ทุน (ร้อยละ 6.67) และกรมธนารักษ์ 25 ทุน (ร้อยละ 6.17) ตามลำดับ อย่างไรก็ตามพบว่า หน่วยงานที่ให้ทุนส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรอิสระ โดยใน 20 อันดับแรกมีหน่วยงานเอกชนเพียง 1 หน่วยงานเท่านั้น คือ บริษัท เอ็มทีพี โซลูชั่น จำกัด นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่ให้ทุนสนับสนุนผลงานวิจัย เช่น กองทุนวิจัยคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนจำนวน 53 ทุน สถาบันไทยคดีศึกษาจำนวน 33 ทุน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน 26 ทุน และทุนคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จำนวน 11 ทุน

1.4 ลักษณะสาขาวิชาการของงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์เพิ่มเติม ตามที่สภาวิจัยแห่งชาติกำหนดประเภทของผลงานวิจัยในสาขาวิชาการไว้ทั้งสิ้น 7 สาขา คือ 1) สาขาปรัชญา 2) สาขานิติศาสตร์ 3) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์ 5) สาขาสังคมวิทยา 6) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ และ 7) สาขาการศึกษา จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2564 ถูกลำมาจัดกลุ่มตามประเภทของสาขาทั้ง 7 สาขา พบว่า มีจำนวนผลงานวิจัยในสาขาเศรษฐศาสตร์มากที่สุด 1) คือ 682 ผลงาน (ร้อยละ 41.08) จากงานวิจัยทั้งหมด รองลงมาเป็น 2) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ที่ 273 ผลงาน (ร้อยละ 16.45) 3) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ที่

146 ผลงาน (ร้อยละ 8.80) 4) สาขาสังคมวิทยาที่ 126 ผลงาน (ร้อยละ 7.60) 5) สาขานิติศาสตร์ที่ 104 ผลงาน (ร้อยละ 6.27) 6) สาขาปรัชญาที่ 46 ผลงาน (ร้อยละ 2.78) และ 7) สาขาการศึกษาน้อยที่สุดที่ 4 ผลงาน (ร้อยละ 0.24) ตามลำดับ และไม่แนชต์ว่าจัดอยู่ในประเภทใดอีกร้อยละ 16.80

1.5 ประเภทสาขาของงานวิจัยตามหลัก OECD สาขาวิชาการ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย 1) มนุษยศาสตร์ (Humanities) แบ่งได้เป็น 5 ประเด็น และ 2) สังคมศาสตร์ (Social sciences) แบ่งเป็น 9 ประเด็น ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2564 ถูกนำมาจัดกลุ่มตามประเภทของสาขา พบว่า ด้านมนุษยศาสตร์ มีผลงานวิจัยในสาขาปรัชญา จริยธรรม และศาสนามากที่สุด คือ 117 ผลงาน (ร้อยละ 7.04) รองลงมาเป็นสาขาภาษาและวรรณคดีที่ 27 ผลงาน (ร้อยละ 1.62) และสาขาศิลปศาสตร์ที่ 19 ผลงาน (ร้อยละ 1.14) ตามลำดับ ในช่วงที่ผ่านมา ส่วนด้านสังคมศาสตร์ มีผลงานวิจัยในสาขาเศรษฐศาสตร์มากที่สุดคือ 682 ผลงาน (ร้อยละ 41.08) รองลงมาเป็นสาขานิติศาสตร์และสื่อสารมวลชนที่ 156 ผลงาน (ร้อยละ 9.40) สาขาสังคมศาสตร์อื่น ๆ ที่ 151 ผลงาน (ร้อยละ 9.10) สาขารัฐศาสตร์ที่ 146 ผลงาน (ร้อยละ 8.80) สาขานิติศาสตร์ที่ 104 ผลงาน (ร้อยละ 6.26) ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า สาขาจิตวิทยาและสาขาภูมิศาสตร์ทางสังคมและเศรษฐกิจไม่มีผลงานวิจัยเลยที่ผ่านมา

ภาพที่ 1 ตารางสรุปการสำรวจจำนวนและประเภทของผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ฯ

2. สังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ตามประเภทของงานวิจัย ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564

การสังเคราะห์งานวิจัยตามประเภทของงานวิจัยผู้ศึกษาจะขอใช้การแบ่งประเภทสาขาตามหลัก OECD สาขาวิชาการ 2 ด้าน แบ่งเป็นสาขามนุษยศาสตร์ 5 ประเด็น และสาขาสังคมศาสตร์ 9 ประเด็น จากผลการศึกษาในข้อ 1.5 ควบคู่ไปกับการสังเคราะห์งานวิจัยตามลักษณะสาขาของงานวิจัยตามที่สภาวิจัยแห่งชาติกำหนดประเภทของผลงานวิจัยในสาขาวิชาการไว้ทั้งสิ้น 7 สาขา จากผลการศึกษาในข้อ 1.4 ซึ่งมีการแบ่งประเภททับซ้อนกันเล็กน้อยโดยผู้เขียนกล่าวโดยสรุปและแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือด้านมนุษยศาสตร์ 5 สาขาย่อย และด้านสังคมศาสตร์ 9 สาขาย่อย สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ด้านมนุษยศาสตร์ (Humanities) ซึ่งจะสามารถเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 1) สาขาปรัชญา ประกอบด้วยประเด็น ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดีวรรณคดี ศิลปกรรม ภาษา ศาสนา ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 ประเด็นคือ

1.1 ประวัติศาสตร์และโบราณคดี (History and Archaeology) ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ การศึกษาเรื่องก่อนประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ สาขาวิชาการประวัติศาสตร์ที่ให้ประโยชน์ เช่น ภูมิศาสตร์ ดึกดำบรรพ์ การสืบเผ่าพันธุ์ เป็นต้น ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา โดยมีประเด็นการศึกษาที่หลากหลายเป็นอย่างมาก เช่น เอกสารประวัติศาสตร์ไทย - รัสเซีย การศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ โดยมีผู้ให้ทุนอย่างหลากหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงการต่างประเทศ สถาบันรัชชา เป็นต้น

1.2 ภาษาและวรรณกรรม (Languages and literature) ประกอบด้วย การศึกษา ภาษาโบราณ ภาษาจำเพาะ และภาษาสมัยใหม่ การศึกษาวรรณกรรม/วรรณคดี ภาษาศาสตร์ ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ สถาบันภาษา และหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งการศึกษาภาษาโดยตรงยังไม่มี การสนับสนุนจากภายนอก มีเพียงการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในเท่านั้น

1.3 ปรัชญา จริยธรรม และศาสนา (Philosophy, ethics and religion) ประกอบด้วย ปรัชญา รวมถึงประวัติความเป็นมา จริยธรรม เทววิทยา การศึกษาทางศาสนา ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา โดยมีประเด็นการศึกษา เช่น ศิลปะแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธสู่ทางแห่งรักสำหรับเยาวชนที่ประสบความยากลำบาก การอภิปรายความว่าด้วยพุทธธรรมและทุนมนุษย์ โดยมีผู้ให้ทุนอย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และทุนภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

1.4 ศิลปศาสตร์ (ศิลปศาสตร์ ศิลปะการแสดง ดนตรี) [Arts (arts, history of arts, performing arts, music)] ประกอบด้วย ศิลปะ ประวัติของศิลปะ จิตรกรรม ประติมากรรม ดนตรี การศึกษา ศิลปะการแสดง (ดุริยางคศาสตร์วิทยาศาสตร์การละคร ศิลปะการสร้างและเขียนบท) การศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณีความเชื่อของชาวบ้าน การศึกษาภาพยนตร์ วิทยุและโทรทัศน์ ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา โดยมีประเด็นการศึกษาที่หลากหลายเป็นอย่างมาก เช่น การจัดทำข้อมูลงานหัตถกรรม การออกแบบแฟชั่น การศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ โดยมีผู้ให้ทุนอย่างหลากหลายหน่วยงาน เช่น สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย และทุนภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

1.5 มนุษยศาสตร์อื่น ๆ (Other humanities)

2. ด้านสังคมศาสตร์ (Social sciences) แบ่งเป็น 9 ประเด็น คือ

2.1 จิตวิทยา (Psychology) ประกอบด้วย จิตวิทยา จิตวิทยาพิเศษ (รวมถึงการบำบัดเพื่อการเรียนรู้ การพูด การไต่ถาม การมองเห็นและความพิการทางกายภาพและจิตอื่น ๆ) ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 5) สาขาสังคมวิทยา ที่ประกอบไปด้วยประเด็นจิตวิทยาสังคม โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาไม่พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาโดยตรง

2.2 เศรษฐศาสตร์ (Economics and business) เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ การเงิน บัญชี และการจัดการ ขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วยประเด็น เศรษฐศาสตร์ พาณิชยศาสตร์ บริหารธุรกิจ การบัญชี และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีเป็นสาขาที่มีผลงานวิจัยมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งในช่วงที่ผ่านมา โดยมีคณะที่รับผิดชอบเป็นหลัก ได้แก่ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี และคณะเศรษฐศาสตร์ ได้รับทุนจากหลากหลายหน่วยงาน เช่น กรมสรรพสามิต กรมธนารักษ์ ธนาคารกรุงเทพ และธนาคารต่าง ๆ ซึ่งมีหัวข้อที่ได้รับทุนหลากหลาย เช่น การจัดทำ

หลักสูตรการวิเคราะห์และตรวจรายงานประเมินมูลค่าทรัพย์สิน การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน การตลาด ความพึงพอใจและความผูกพันของลูกค้า จัดทำรายงานอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) เป็นต้น

2.3 ศาสตร์ (Educational sciences) ประกอบด้วย การศึกษาทั่วไปรวมถึงการฝึกอบรม วิชาการสอน การศึกษาพิเศษ ขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 7) สาขาการศึกษา ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มาจากคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ ในสาขานี้ยังคงมีจำนวนงานวิจัยจำนวนน้อยมาก เนื่องจากเป็นสาขาใหม่ ยังคงมีงานวิจัยจำนวนน้อย ซึ่งได้มาจาก กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีหัวข้อการวิจัยคือ พัฒนารายวิชาเพื่อการพัฒนาทักษะในการทำงาน จัดทำรายงานองค์ความรู้ด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ และกรอบแนวทางการดำเนินงานเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับประเทศไทยเพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ รูปแบบและแนวทางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ (Generation Z)

2.4 สังคมวิทยา (Sociology) ประกอบด้วย สังคมวิทยา ประชากรศาสตร์มานุษยวิทยา วัฒนธรรม และชาติพันธุ์วิทยา หัวข้อทางด้านสังคม (การศึกษาเกี่ยวกับสตรี เพศ และครอบครัว) ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 5) สาขาสังคมวิทยาซึ่งประกอบด้วยประเด็น สังคมวิทยา ประชากรศาสตร์มานุษยวิทยา ปัญหาสังคม สังคมศาสตร์ อาชญาวิทยา กระบวนการยุติธรรม มนุษย์นิเวศวิทยาและนิเวศวิทยาสังคม พัฒนาสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิศาสตร์สังคม การศึกษาความเสมอภาคระหว่างเพศคตินวิทยา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิจัยที่สามารถผลิตได้จากหลากหลายคณะ เช่น คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมสงเคราะห์ วิทยาลัยสหวิทยาการ วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา รวมไปถึงสถาบันอื่น ๆ ซึ่งเมื่อเทียบกันแล้วไม่ได้มีผลงานจำนวนมากต่อปี เนื่องจากส่วนมากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ต้องใช้เวลาในการดำเนินงานและจัดทำรายงาน หัวข้องานที่ได้รับทุน ได้แก่ การส่งเสริมศักยภาพของเครือข่ายวัฒนธรรมในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ระบบการดูแลให้บริการด้านสุขภาพจิตเวชไร้บ้าน ปัญหาเด็กและเยาวชน โดยได้รับทุนจากกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมกิจการผู้สูงอายุ สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย เป็นต้น

2.5 นิติศาสตร์ (Law) ประกอบด้วย กฎหมาย อาชญาวิทยา ทฤษฎีวิทยา ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 2) สาขานิติศาสตร์ ประกอบด้วยประเด็น กฎหมายมหาชน กฎหมายเอกชน กฎหมายอาญา กฎหมายเศรษฐกิจ กฎหมายธุรกิจ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายวิธีพิจารณาความ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า คณะนิติศาสตร์ส่วนมากจะเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยหลัก โดยมีการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายสิ่งแวดล้อม ประมวลกฎหมายอาญาหรือการเป็นที่ปรึกษาทางกฎหมาย โดยมีผู้ให้ทุนหลากหลาย เช่น กรมธนารักษ์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กรมจัดหางาน เป็นต้น

2.6 รัฐศาสตร์ (Political science) ประกอบด้วย รัฐศาสตร์ การเมืองการปกครองรัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีการจัดระเบียบองค์กร ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 3) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วยประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายศาสตร์ อุดมการณ์ทางการเมือง สถาบันทางการเมือง ชีวิตทางการเมือง สังคมวิทยาทางการเมือง ระบบการเมือง ทฤษฎีการเมือง รัฐประศาสนศาสตร์มติสารธารณะ ยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคง เศรษฐศาสตร์การเมือง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า คณะรัฐศาสตร์เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย โดยมีหัวข้อการศึกษาในสาขาที่หลากหลาย เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น การพัฒนาเครือข่ายประชาชนผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของประชาคมอาเซียน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ พัฒนาระบบและกลไกการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐ โดยผู้ให้ทุนหลักมาจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักงาน

สภาพพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นต้น

2.7 ภูมิศาสตร์ทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and economic geography) ประกอบด้วย ภูมิศาสตร์ทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ การวางผังเมืองและชนบท (การวางแผนและพัฒนา) การวางแผนการขนส่ง ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ โดยมีประเด็นการศึกษา เช่น การจัดทำแผนที่สีเขียวนอกเขตอนุรักษ์ การพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการศึกษา (GIS) โดยมีผู้ให้ทุน เช่น สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2.8 นิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน (Media and communications) ประกอบด้วย วารสารศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ (เฉพาะทางสังคม) สื่อและการสื่อสารทางสังคมและวัฒนธรรม) ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 6) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ ประกอบด้วยประเด็น วิทยาการคอมพิวเตอร์โทรคมนาคม การสื่อสารด้วยดาวเทียม การสื่อสารเครือข่าย การสำรวจและรับรู้จากระยะไกล ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ เทคนิค พิพิธภัณฑสถานและภัณฑาคาร และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นสาขาที่มีจำนวนงานวิจัยมากเป็นอันดับ 2 งานส่วนมากจะมาจากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนและคณะอื่น ๆ ที่มีความถนัด ทุนวิจัย โดยมากจะได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มการบริโภคสื่อ เนื้อหารายการโทรทัศน์ กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ จำนวนผู้ชมและความพึงพอใจของผู้ชม การเปิดรับสื่อโฆษณา และการประชาสัมพันธ์

2.9 สังคมศาสตร์อื่น ๆ (Other social sciences) ประกอบด้วย สังคมศาสตร์สหวิทยาการ สังคมศาสตร์ด้านอื่น ๆ และสังคมหลายแขนงที่จัดประเภทไม่ได้ตามประเภทด้านบน มีลักษณะเป็นการผสมผสานสังคมด้านต่าง ๆ หลากหลายสาขาในเรื่องเดียว

อภิปรายผล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นสถานศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพ มีวัตถุประสงค์ในการสร้าง พัฒนา ประมวล และประยุกต์องค์ความรู้ทั้งหมด ดำเนินการให้มีการเรียนรู้ จัดการศึกษา เผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพแก่สังคม และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง การบริหารจัดการ ศาสนา ศิลปกรรม ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม (พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2558, 2558) อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนสังคมให้มีเสถียรภาพ มีความเป็นธรรม มีความมั่นคงและมีสันติสุขนั้น จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์ ของประชาชน ถือเป็นหัวใจของกระบวนการขับเคลื่อน มนุษย์ศาสตร์จะเป็นตัวช่วยบอกให้เราทราบว่าเรามาจากไหน เดินไปไหน ทิศทางใด ช่วยให้เรา มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีความซาบซึ้ง และยอมรับในความแตกต่างและความเหมือน ในขณะที่สังคมศาสตร์ ช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรมของสังคมสมัยใหม่ และช่วยให้เราเข้าใจว่าความเป็นมนุษย์มีความหมายว่าอย่างไรและช่วยให้เราติดต่อสัมพันธ์กันจนเป็น “ชุมชนโลก” (Global Community) (อุทัย ดุลยเกษม, 2561)

สภาพและแนวโน้มของการได้รับทุนวิจัยภายในและภายนอก พบว่า มีแนวโน้มคงตัวอยู่ในจำนวนที่คงที่ ประมาณช่วง 180 - 220 เรื่อง ต่อเนื่องทุกปี อย่างไรก็ตามจากสถิติการให้ทุนวิจัยยังมีบางคณะและสถาบันฯที่มีจำนวนงานวิจัยไม่มากและไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากสาเหตุหลากหลายอย่างประกอบกัน เช่น มีความล่าช้าจากการจ่ายเงินทุนวิจัย การดำเนินงานวิจัยภาคสนามที่ต้องใช้เวลา การพิจารณาทุนมีหลายขั้นตอนในบางเรื่องหาก

พิจารณาซ้ำเข้าไปอีกปีก็จะเป็นประเด็นในกระแส เป็นต้น สอดคล้องกับวิสุทธิ เวชวารัณ ที่การกล่าวถึงปัญหาเรื้อรังในระบบวิจัยในการศึกษาคุณค่าของความรู้ที่หายไปในระบบวิจัยด้านสังคมศาสตร์ (วิสุทธิ เวชวารัณ, 2567) จึงควรมีมาตรการหรือกลยุทธ์ที่ช่วยพัฒนาการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ให้การได้รับทุนวิจัยเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นทุนภายในหรือภายนอกไม่ให้เกิดกระจายไปทั่วทุกคณะและสาขาวิชา ส่งเสริมให้คณะที่มีจำนวนงานวิจัยน้อยหรือสาขาวิชาที่ไม่ขอทุนได้ส่งโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุนมากขึ้น โดยมหาวิทยาลัยอาจต้องมีมาตรการส่งเสริมหรือแนวทางช่วยเหลือ เช่น การอำนวยความสะดวกในการขอจริยธรรมในมนุษย์ การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การทำงานเชิงรุกโดยการไปเยี่ยมคณะและสำรวจความต้องการของผู้ให้ทุน การมีระบบพี่เลี้ยงด้านสังคมศาสตร์ในมหาวิทยาลัย (Coaching) เป็นต้น

ผลการสังเคราะห์ประเภทจากงานวิจัยที่ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2564 ทำให้ทราบว่า ผลงานส่วนใหญ่มีทิศทางอยู่ในกรอบการวิจัยของประเทศเนื่องจากเป็นประเด็นวิจัยที่ตอบตัวชี้วัดของแหล่งทุนในปัจจุบันที่สนับสนุนประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มีทิศทางแนวโน้มงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ - มนุษยศาสตร์มุ่งเน้นไปในด้านการสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบเชิงพื้นที่ ที่สามารถวัดผลเพื่อตอบโจทย์ทางสังคมเศรษฐกิจได้ (รัชพล แยมกลีบ, 2565) และมีคุณลักษณะผลงานวิจัยที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) บางประเด็นในยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ด้วยงานวิจัยประเด็นทางรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ในขณะที่เดียวกันยังมีผลงานที่สอดคล้องในยุทธศาสตร์ชาติด้านสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้วยงานวิจัยประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ อย่างไรก็ตามบางประเด็นวิจัยยังมีจำนวนน้อย ที่จะต้องเร่งผลิตให้มีจำนวนเพียงพอที่จะไปขับเคลื่อนประเทศในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพและทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นโยบายของผู้สนับสนุนทุนวิจัย ซึ่งมีผลงานที่เกี่ยวข้องจำนวนน้อย เช่น ผลงานด้านสังคมวิทยา ที่มีร้อยละ 1.39 ผลงานวิจัยด้านศิลปศาสตร์ ที่มีเพียงร้อยละ 1.14 รวมไปถึงด้านผลงานวิจัยด้านจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ทางสังคมและเศรษฐกิจ และมนุษยศาสตร์อื่น ๆ ที่มีเพียงไม่ถึงร้อยละ 1 เท่านั้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสำรวจและสังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564 เพื่อหาประเด็นที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินการวิจัย ตลอดจนแสดงคุณภาพของงานวิจัยที่เชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการ เห็นประเด็นพื้นฐานทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้เห็นถึงช่องว่างของการศึกษาวิจัยที่ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการตามประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ และมหาวิทยาลัย ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการศึกษาวิจัย และการพัฒนาทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในระยะต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการสังเคราะห์ 5 ขั้นตอน พบว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีผลงานวิจัย 1,660 ผลงานต่อเนื่องโดยเฉลี่ยปีละ 180 - 220 เรื่อง คณะที่มีผลงานวิจัยมากที่สุดคือพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ร้อยละ 32.17 ด้านสาขาการวิจัยพบว่าสาขาเศรษฐศาสตร์มีมากที่สุด ร้อยละ 41.08 ผลงานส่วนใหญ่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ด้วยประเด็นทางรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ในขณะที่เดียวกันยังมีผลงานที่สอดคล้องในยุทธศาสตร์ชาติด้านสร้างความสามารถในการแข่งขันด้วยประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ แต่ในบางประเด็นยังมีจำนวนน้อย เช่น ด้านสังคมวิทยา ด้านศิลปศาสตร์ รวมไปถึงด้านจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ทางสังคมและเศรษฐกิจ และมนุษยศาสตร์อื่น ๆ โดยมีข้อเสนอแนะจากกลุ่ม

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เสนอให้มหาวิทยาลัยดำเนินการที่สำคัญเพื่อผลิตผลงานวิจัยและนวัตกรรมให้ตอบโจทย์สังคม และประเทศเพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคมประเทศ และนำมาซึ่งงบประมาณและผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่เป็นที่ยอมรับเพิ่มขึ้น ดังนี้ 1) กำหนด Agenda การวิจัยและนวัตกรรมเน้นวิจัยบูรณาการศาสตร์ ตอบโจทย์ประเด็นที่สังคม ประเทศ และโลก 2) ยกย่องผลงานวิจัยและนวัตกรรม ส่งเสริม และสนับสนุนการตีพิมพ์ในวารสารชั้นนำต่างประเทศ 3) มีระบบที่เลี้ยง สนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมภายในให้นักวิจัยรุ่นใหม่มากขึ้น เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการแข่งขัน 4) แสวงหาแหล่งทุนวิจัยและนวัตกรรม ความร่วมมือจากภายนอก โดยมุ่งทำวิจัยในประเด็นที่ภายนอกต้องการ 5) สนับสนุนให้เกิดการทำวิจัยแบบบูรณาการในทุกสาขาและทุกกลุ่มทั้งอาจารย์ นักวิจัย บุคลากร นักศึกษา 6) สนับสนุนให้เกิดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยและนวัตกรรม เช่น กฎระเบียบ ข้อบังคับ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำวิจัยและนวัตกรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2564 เป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนทั่วไปด้านศิลปวัฒนธรรม ตามสัญญาเลขที่ TUTS 1/2565

เอกสารอ้างอิง

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์อภิมาน Meta - Analysis. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2558. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 66 ก (17 กรกฎาคม 2558).
- รัชพล แยมกลีบ. (2565). ทศวรรษไทยคดี: สถานภาพทางวิชาการและองค์ความรู้. วารสารไทยคดีศึกษา, 19(2), 287-337.
- วิสุทธิ เวชวราภรณ์. (2567). คุณค่าของความรู้ที่หายไปในระบบวิจัยด้านสังคมศาสตร์. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2567 จาก <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/559>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2560). คู่มือการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการ ด้านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2561). คู่มือการตรวจสอบและประเมินผลข้อเสนอการวิจัยของหน่วยงานภาครัฐที่เสนอของงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ตามมติคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). นโยบายการยกระดับคุณภาพและสมรรถภาพของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ด้วยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ด้วยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2565 จาก <https://www.nxpo.or.th/B/social-and-humanity-frontier-research/>
- เสาวธาร โพธิ์กลัด. (2560). การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการบริหารงานยุติธรรม. ใน รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการ (Proceedings) ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 7. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อุทัย ดุลยเกษม. (2561). อนาคตของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในสังคมไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 10(1), 1-18.
- Chalmers, L., et al. (2002). A brief history of research synthesis. *Eval Health Prof*, 25(1), 12-37.
- Frascati Manual. (2002). Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development. Paris: OECD Publications Service.

การพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด
ของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU MARKETING HUB*
THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC COMMERCE PLATFORM TO INCREASE
MARKETING CHANNELS FOR ENTREPRENEURS IN SONGKHLA PROVINCE
THROUGH HU MARKETING HUB

กณิดา ไกรสันติ^{1*}, ชุตินา หวังเบญจมา¹, จุฑามาศ พรหมมนตรี¹, กรกมล ชื่นสุวรรณ¹, ฟาริดา ซาฮา¹, นธี เหมมันต์¹,
ธนพงศ์ วุ่นแสง¹, พาฝัน รัตนะ¹, ธนากร พฤกษ์รัตนภา¹, ชญานัทธ์ เอี้ยวเรืองสุรดี², สุพรรณิ หมายดุษิระ²,
คณิงนิจต์ หนูเช็ก³

Kanida Kraisanthi^{1*}, Chutima Wangbenmad¹, Jutamas Prommontree¹, Kornkamol Soonsuwon¹, Farida Sasha¹,
Natee Hemmant¹, Thanapong Wunsang¹, Phafan Rattana¹, Thanakorn Pruekrattananapa¹, Chayathat Aiewruengsurat²,
Suphanee Mardysuh², Khanungnit Hnuchek³

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

³นักวิชาการอิสระ พัทลุง ประเทศไทย

³Independent Scholar, Phatthalung, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanida1982@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ประกอบการ วิชาหกิจชุมชน OTOP และ SMEs ในจังหวัดสงขลา โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 20 ราย และแบบสอบถามความพึงพอใจของลูกค้าผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยวิธีการสุ่มตามความสะดวก จำนวน 400 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีและสถิติทดสอบเอฟ ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB ซึ่งเป็นศูนย์กลางการจัดจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา มีระบบการดำเนินการที่ดีจากการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา อาจารย์และนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มีชื่อเว็บไซต์ คือ www.humarketinghub.com แบ่งการทำงานเป็น 2 ส่วน คือ ระบบหน้าร้าน และระบบหลังร้าน ความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 การเข้าถึงแพลตฟอร์ม HU Marketing HUB พร้อมใช้งานตลอดเวลา ระบบใช้งานได้สะดวก ค้นหาสินค้าที่ต้องการได้ง่าย มีระบบการแจ้งเตือนรายการสั่งซื้อสินค้าและชำระเงิน การบริการที่ได้รับจากการสั่งซื้อมีความชัดเจนถูกต้อง เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า

อายุ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้า ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจในการใช้งานแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ: แพลตฟอร์ม, พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, ช่องทางการตลาด

Abstract

The research aimed to 1) Design and develop an electronic commerce platform to increase marketing channels for entrepreneurs in Songkhla province through HU Marketing HUB 2) Study the satisfaction of users of the electronic commerce platform to increase marketing channels for entrepreneurs in Songkhla province through HU Marketing HUB. This is a mixed-methods research study. Data were collected using focus groups with entrepreneurs, community enterprises, OTOPs, and SMEs in Songkhla Province by selecting a purposive sample of 20 cases and a satisfaction survey with 400 users of the e-commerce platform by convenience sampling. Data were analyzed using content analysis and statistical analysis. Including frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test statistics and F-test statistics. The research results found that for entrepreneurs in Songkhla Province through HU Marketing HUB, which is a product distribution center for entrepreneurs in Songkhla Province, has a good operating system from the participation of entrepreneurs in Songkhla province, lecturers, and students of Hatyai Business School, Hatyai University. The website is www.humarketinghub.com and is divided into two parts: the Front-end system and the Back-end system. The satisfaction of users of the electronic commerce platform was found to be overall at a high level with a mean of 4.25. The Access to the HU Marketing HUB platform is available at all times, the system was easy to use, it was easy to find the products they wanted. There was a system to notify users of orders and payments, and the service received when ordering was clear and accurate. When comparing satisfaction with using electronic commerce platforms, it was found that age and the devices used to order products different people had different levels of satisfaction, with a statistical significance level of .05

Keywords: Platform, Electronic Commerce, Marketing Channels

บทนำ

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเจริญเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการที่มีผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เข้าสู่ตลาดมากขึ้น การกำหนดนโยบายของภาครัฐบาลที่มุ่งเน้นการส่งเสริมธุรกิจท้องถิ่นในชุมชนให้มีความเข้าใจและสามารถเข้าถึงช่องทางการทำธุรกรรมออนไลน์และรูปแบบการทำธุรกรรมทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการซื้อขายสินค้าและบริการแบบออนไลน์ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันสูงทั้งในส่วนของช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย และระดับราคาสินค้าที่ลดลงเป็นการตอบโจทย์ผู้บริโภคมากขึ้น จึงส่งผลให้มูลค่าการตลาดในภาคธุรกิจค้าปลีกและมูลค่า e-commerce ทั่วโลกมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) สาเหตุอีกประการที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย คือ คุณลักษณะสำคัญของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ลูกค้าสามารถเข้าถึงร้านค้าได้จากทุกที่ ลูกค้าสามารถเข้าถึงร้านค้าได้จากทั่วโลก มีมาตรฐานสากล มีความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้ขายและผู้ซื้อสามารถ

โต้ตอบกันได้ และสามารถกำหนดกลยุทธ์การตลาดส่วนบุคคลได้ นอกจากนี้การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังมีประโยชน์ต่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค สังคมและชุมชน แต่ผู้ประกอบการที่ต้องการทำการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ควรมีระบบรักษาความปลอดภัยของร้านค้าที่ได้มาตรฐาน สำหรับผู้บริโภคก็ควรเลือกใช้บริการเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน (กนกวรรณ กาญจนธานี, 2561)

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนที่ก่อตั้งในเมืองศูนย์กลางธุรกิจของภาคใต้ จึงจำเป็นต้องเพิ่มบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยการนำองค์ความรู้ด้านวิชาการ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนและขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่จังหวัดสงขลา ด้วยการพัฒนารูปแบบการปรับบทบาทและภารกิจของมหาวิทยาลัยในการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการตลาดเพื่อชุมชน โดยการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้า เป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของผลิตภัณฑ์กับผู้บริโภค ในรูปแบบตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ การพัฒนาระบบการจัดการการตลาดให้เป็นศูนย์กลางการจัดจำหน่ายสินค้าเพื่อชุมชนโดยมหาวิทยาลัย ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งบทบาทของมหาวิทยาลัยในการช่วยทำตลาดออนไลน์ให้กับร้านค้า ชุมชน วิสาหกิจชุมชน เกษตรกร ผู้ประกอบการ SMEs ตลอดจนนักศึกษา ศิษย์เก่า และบุคลากรของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ที่มีสินค้าพร้อมจำหน่าย ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก แต่ยังคงมีผู้ประกอบการบางส่วนที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าแต่ขาดความพร้อมหรือเวลาในการจำหน่ายสินค้าหรือส่งเสริมการตลาดให้กับธุรกิจของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย ถึงแม้จะมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้มีหลักสูตรอบรมด้านเทคโนโลยีหรือการขายผ่านสื่อออนไลน์ให้กับผู้ประกอบการหลากหลายหลักสูตร แต่ในที่สุดยังพบว่าผู้ประกอบการยังคงไม่สามารถพัฒนาสู่การขายอย่างมืออาชีพได้ ด้วยความไม่พร้อมทั้งเรื่องของความรู้ด้านเทคโนโลยีและการตลาดในยุคดิจิทัล และพบว่ามีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่สามารถขายได้ เนื่องจากในการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์จำเป็นต้องมีผู้ดูแลระบบที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการฐานข้อมูลและต้องมีการบูรณาการความรู้ด้านการตลาดเพื่อการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการตัดสินใจซื้อตามกระแสและช่วงเวลาที่สุดคล้องกับความสนใจและความต้องการของตลาด (บุญณัฐ ฉัตรเสาวภรณ์, 2560)

คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการรายย่อย ประกอบกับพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดของผู้ประกอบการ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้มีการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB ซึ่งเป็นการทำงานผ่านบริษัทจำลองของคณาจารย์และนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการสินค้าผ่านระบบการขายแบบออนไลน์ และเป็นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้มียอดขายเพิ่มขึ้น และเป็นการฝึกประสบการณ์การทำงานจริงให้แก่นักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ และมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB เพื่อการปรับปรุงและต่อยอดการพัฒนาระบบที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน OTOP และ SMEs ในจังหวัดสงขลา ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มลูกค้าที่ซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านแพลตฟอร์มระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 400 คน เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่ และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น ขนาดตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณจากสูตร ไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง อย่างน้อย 384 คน เพื่อสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ แต่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล จำนวน 400 คน เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ผล โดยวิธีการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน OTOP และ SMEs ในจังหวัดสงขลา จำนวน 20 คน เพื่อประเมินศักยภาพด้านการตลาดดิจิทัลของผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 2 ซอฟต์แวร์ LnwShop ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์สำเร็จรูปสำหรับบริหารจัดการร้านค้าออนไลน์ เพื่อใช้ในการพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB ซึ่งเป็นศูนย์กลางการจัดจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 400 ชุด ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.66 - 1.00 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach's Alpha Coefficient หากค่าความเชื่อมั่นที่ได้มีค่าเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าเครื่องมือวิจัยมีความเที่ยงหรือค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง (อรรถเดช สรสุชาติ, 2563) สามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (coefficient of reliability) ของแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB มีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.90 - 0.93 และเป็นไปตามเกณฑ์ของ Jacops, L. C. และ Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. ซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70 (Jacops, L. C., 1991); (Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N., 2006)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ก่อนดำเนินการพัฒนาระบบ ใช้แบบสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน OTOP และ SMEs ในจังหวัดสงขลา จำนวน 20 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มในการประเมินศักยภาพด้านการตลาดดิจิทัลของผู้ประกอบการ รongรับการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3.2 พัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 รวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มในการประเมินศักยภาพด้านการตลาดดิจิทัลของผู้ประกอบการ

3.2.2 วิเคราะห์และออกแบบระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3.2.3 พัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3.2.4 นำระบบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการและผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม

3.2.5 ปรับปรุงระบบให้ใช้งานได้จริง

3.2.6 จัดทำคู่มือการใช้งานและจัดอภิปรายกลุ่ม เพื่ออธิบายการใช้งานระบบ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการ วิชาหกิจชุมชน OTOP และ SMEs ในจังหวัดสงขลา และนำระบบไปใช้งานจริง

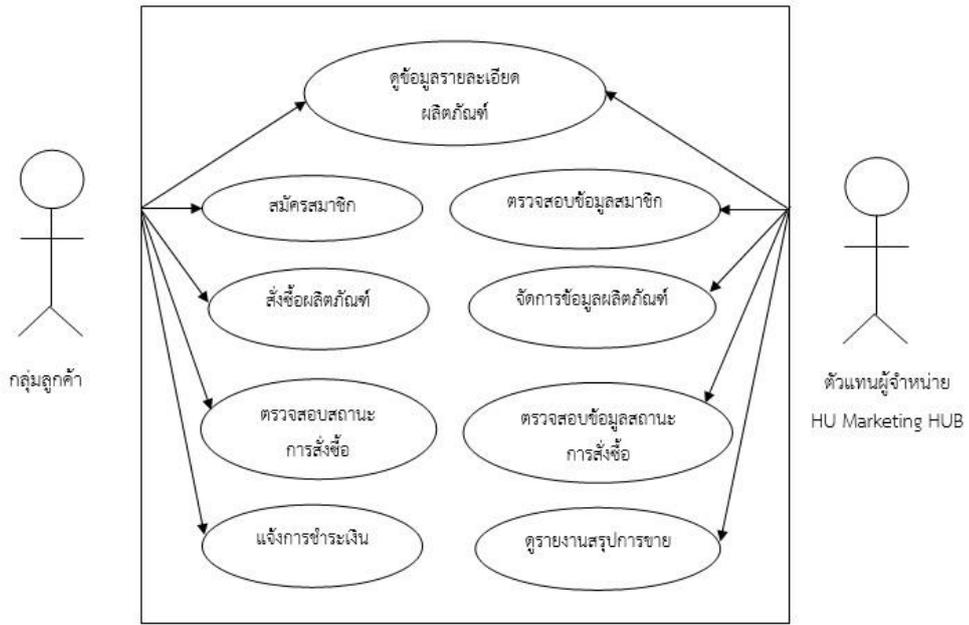
3.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB ไปให้กลุ่มลูกค้าที่ซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านระบบทำการประเมินความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ได้พัฒนาขึ้น จำนวน 400 ชุด โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มี 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จากการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินศักยภาพด้านการตลาดดิจิทัลของผู้ประกอบการ รองรับการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ทางสถิติจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีและสถิติทดสอบเอฟ เมื่อมีค่าเฉลี่ยอย่างน้อยหนึ่งคู่ที่แตกต่างกันจะนำไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัย

1. ออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB

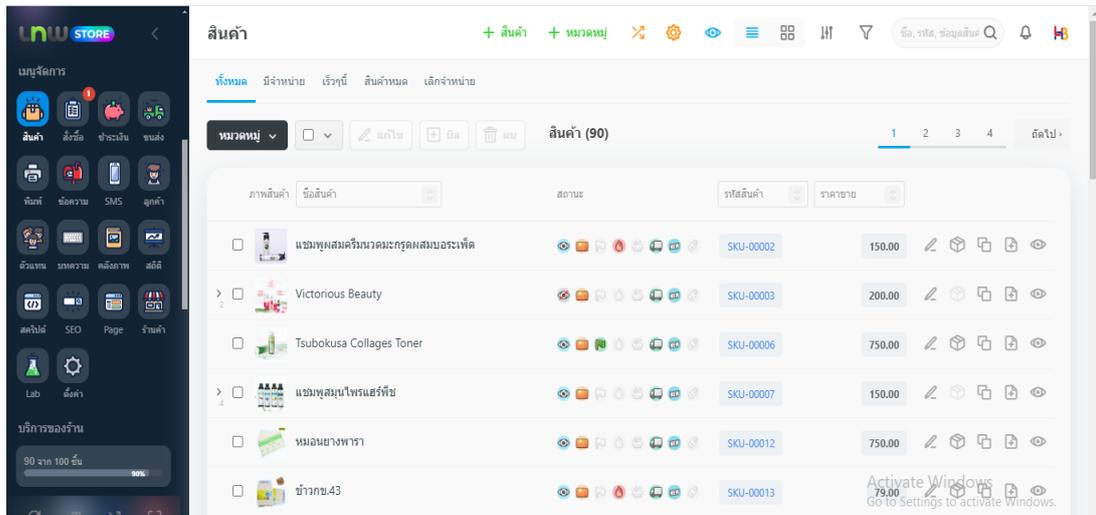
จากประเมินศักยภาพด้านการตลาดดิจิทัลของผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการขาดทักษะและความรู้ในการใช้เทคโนโลยี และผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความพร้อมด้านสินค้าแต่ไม่มีความพร้อมในการทำตลาดออนไลน์ เนื่องจากไม่ถนัดในการใช้เทคโนโลยี จึงมีการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB ซึ่งเป็นศูนย์กลางการจัดจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา จากการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา อาจารย์และนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มีชื่อเว็บไซต์ คือ www.humarketinghub.com มีการวิเคราะห์และออกแบบขั้นตอนการทำงานของระบบ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ระบบหน้าร้าน (Front-end) เป็นระบบที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ภายในร้าน โดยในส่วนนี้จะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า ซึ่งลูกค้าสามารถดูรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ สมัครสมาชิก เข้าสู่ระบบ สั่งซื้อผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบสถานะการสั่งซื้อ และแจ้งการชำระเงินผ่านระบบกลับไปยังตัวแทนผู้จำหน่ายหรือผู้ดูแลระบบ และระบบหลังร้าน (Back-end) เป็นส่วนของการจัดการข้อมูลต่าง ๆ ภายในระบบ ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นส่วนของตัวแทนผู้จำหน่ายหรือผู้ดูแลระบบ ซึ่งสามารถดูรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ เข้าสู่ระบบ ตรวจสอบข้อมูลการสมัครสมาชิก จัดการรายละเอียดข้อมูลผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบสถานะการสั่งซื้อของลูกค้า และดูรายงานสรุปการซื้อขายสินค้าได้ ดังแสดงในภาพที่ 1 แสดงการทำงานของระบบ (Use Case Diagram) และใช้ซอฟต์แวร์ LnwShop ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์สำเร็จรูปสำหรับบริหารจัดการร้านค้าออนไลน์เพื่อใช้ในการพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ดังแสดงในภาพที่ 2 แสดงหน้าหลักแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และ ภาพที่ 3 แสดงหน้าหลักระบบการจัดการหลังร้าน

ภาพที่ 1 แสดงการทำงานของระบบ (Use Case Diagram)

ภาพที่ 2 แสดงหน้าหลักแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ภาพที่ 3 แสดงหน้าหลักระบบการจัดการหลังร้าน

2. ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มที่สนใจส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี และ 41 - 50 ปี อุปกรณ์ที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้า เป็นโทรศัพท์มือถือ รองลงมาเป็นคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก และสั่งซื้อสินค้าให้กับตนเอง รองลงมาสั่งซื้อสินค้าให้กับญาติ และเพื่อนตามลำดับ

ความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการเข้าถึงเว็บไซต์ HU Marketing HUB โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.65 โดยด้านที่สูงที่สุด คือ มีความพร้อมใช้งานตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 รองลงมา คือ มีเมนูที่เข้าใจได้ง่าย และสามารถค้นหาสินค้าที่ต้องการได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.33 ตอบสนองในระยะเวลาที่เหมาะสมไม่ช้าเกินไป และสามารถค้นหารายการสั่งซื้อได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.32 เข้าถึงได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 2) ด้านข้อมูลสารสนเทศเว็บไซต์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.69 พบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ข้อมูลที่ได้รับหลังจากการสั่งซื้อมีความชัดเจนถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 รองลงมา คือ ข้อมูลการจัดวางหน้าเว็บไซต์ต่อการอ่าน ค้นหาและเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 การจัดเรียงประเภทและรายงานสินค้าน่าสนใจและทำให้เกิดการเลือกซื้อสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.18 ข้อมูลการส่งเสริมการตลาด เช่น ส่วนลดและของที่ระลึกมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และจำนวนรายการสินค้าหน้าเว็บไซต์มีเพียงพอต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และ 3) ด้านการบริการสั่งซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ HU Marketing HUB โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.78 พบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ความพึงพอใจในการสั่งซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ HU Marketing HUB มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 รองลงมา คือ ระบบการแจ้งเตือนรายการสั่งซื้อสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.26 ระบบการชำระเงินค่าสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.19

เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำแนกตามเพศ อายุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้า และวัตถุประสงค์ในการสั่งซื้อสินค้า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศต่อความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (n=400)

ความพึงพอใจ	สถานภาพจำแนกตามเพศ				T-test	Significant
	เพศหญิง		เพศชาย			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	4.26	.651	4.22	.620	.684	.494

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของเพศที่มีต่อความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า มีความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .494 ซึ่งมากกว่า 0.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐาน (H_0) คือ เพศที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของอายุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้า และวัตถุประสงค์ในการสั่งซื้อสินค้าที่มีต่อความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (n=400)

ลักษณะ	ANOVA	df	Sum of Squares	Mean Square	F-test	P-value
อายุ	Between Groups	5	13.593	2.719	7.093	0.000*
	Within Groups	394	151.024	0.383		
	Total	399	164.618			
อุปกรณ์ที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้า	Between Groups	3	3.804	1.268	3.122	0.026*
	Within Groups	396	160.814	0.406		
	Total	399	164.618			
วัตถุประสงค์ในการสั่งซื้อสินค้า	Between Groups	3	2.358	.786	1.918	0.126
	Within Groups	396	162.260	.410		
	Total	399	164.618			

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของอายุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้า และวัตถุประสงค์ในการสั่งซื้อสินค้า ที่มีต่อความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า อายุ ($p = 0.000$) และอุปกรณ์ที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้า ($p = 0.026$) ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนวัตถุประสงค์ในการสั่งซื้อสินค้า ($p = 0.126$) ที่แตกต่างกันมีต่อความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งมากกว่า 0.05 ดังนั้น จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย การพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB

ของ ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ การออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB มีชื่อเว็บไซต์ คือ www.humarketingh

ub.com แบ่งการทำงานออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ระบบหน้าร้าน เป็นระบบที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ภายในร้าน โดยในส่วนนี้จะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า สามารถดูรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ สมัครสมาชิก เข้าสู่ระบบ สั่งซื้อผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบสถานะการสั่งซื้อ และแจ้งการชำระเงินผ่านระบบกลับไปยังตัวแทนผู้จำหน่ายหรือผู้ดูแลระบบ 2) ระบบหลังร้าน เป็นส่วนของการจัดการข้อมูลต่าง ๆ ภายในระบบ ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นส่วนส่วนตัวแทนผู้จำหน่ายหรือผู้ดูแลระบบ สามารถดูรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ เข้าสู่ระบบ ตรวจสอบข้อมูลการสมัครสมาชิก จัดการรายละเอียดข้อมูลผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบสถานะการสั่งซื้อของลูกค้า และสามารถดูรายงานสรุปการซื้อขายสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในการทำการค้าระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การค้นหาข้อมูล การสั่งซื้อสินค้า การชำระเงิน การส่งมอบสินค้า และการให้บริการหลังการขาย (ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ, 2552) และสอดคล้องกับ Turban, E. & King, D. ทฤษฎีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ขั้นตอนการสั่งซื้อ การขาย การเคลื่อนย้าย หรือการแลกเปลี่ยนสินค้า บริการ และสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Turban, E. & King, D., 2008) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แอนนา พายุพัด และคณะ เรื่อง การวิเคราะห์และออกแบบระบบเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกิจ OTOP 3 - 5 ดาว พบว่า การวิเคราะห์และออกแบบระบบเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบมี 3 กลุ่ม คือ ผู้เข้าชมระบบสมาชิก และผู้ดูแลระบบ ซึ่งประกอบด้วย 7 กระบวนการหลัก คือ เข้าสู่ระบบ ข้อมูลหลัก แคตตาล็อกสินค้า ตะกร้าสินค้า บริหารข่าวสาร ลงทะเบียนสมาชิก และเว็บบอร์ด โดยผู้เข้าชมระบบสามารถเรียกดูรายการสินค้าและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ภายในระบบได้สมาชิก สามารถทำรายการสั่งซื้อและใช้งานเว็บบอร์ดได้ และผู้ดูแลระบบสามารถจัดการข้อมูลภายในระบบได้ (แอนนา พายุพัด และคณะ, 2559)

ของ รัฐชิตา เกียรติกนก และเจษฎา วงศ์แสนสุขเจริญ ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงเว็บไซต์ HU Marketing HUB ที่มีเว็บไซต์พร้อมใช้งานตลอดเวลา และมีเมนูที่ใช้งานง่าย สามารถค้นหาสินค้าที่ต้องการได้ง่าย ตอบสนองในระยะเวลาที่เหมาะสมไม่ซ้ำเกินไป อาจกล่าวได้ว่าในการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ระบบต้องใช้งานได้สะดวกและใช้ได้ทุกสถานที่ทุกเวลา ด้านการบริการจากการสั่งซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการในการสั่งซื้อสินค้า อยู่ในระดับมาก มีระบบการแจ้งเตือนรายการสั่งซื้อสินค้าและชำระเงินที่ดี และด้านข้อมูลสารสนเทศเว็บไซต์ HU Marketing HUB ข้อมูลที่ผู้ให้บริการได้รับหลังจากการสั่งซื้อมีความชัดเจนถูกต้อง มีข้อมูลการส่งเสริมการตลาด เช่น ส่วนลดและของที่ระลึกมีความเหมาะสม (รัฐชิตา เกียรติกนก และเจษฎา วงศ์แสนสุขเจริญ, 2564) และสอดคล้องกับผลวิจัยของ ชัชวาลย์ ศรีประทุม เรื่อง การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการซื้อขายทางอินเทอร์เน็ต พบว่า การออกแบบเว็บไซต์ในการซื้อขายที่เหมาะสมนั้น ประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ คือ ต้องนำเสนอสินค้าหรือบริการที่น่าสนใจ ข้อมูลมีความทันสมัย กระชับพอเหมาะ มีความรวดเร็วในการค้นหา และมีตัวช่วยในการสืบค้น (ชัชวาลย์ ศรีประทุม, 2554)

เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า อายุ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้า ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจในการใช้งานแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่สนใจส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี และ 41 - 50 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่คุ้นเคยกับการใช้สื่อดิจิทัล มักต้องการความสะดวกในการสั่งซื้อสินค้า โดยอุปกรณ์ที่ใช้ในการสั่งซื้อสินค้า เป็นโทรศัพท์มือถือ รองลงมาเป็นคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก และสั่งซื้อสินค้าให้กับตนเอง รองลงมาสั่งซื้อสินค้าให้กับญาติ และเพื่อน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปณิศา มีจินดา กล่าวว่า ผู้บริโภคที่มีอายุแตกต่างกันมักจะมีประสบการณ์ และพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ต่างกันไป (ปณิศา มีจินดา, 2553) ดังนั้น สามารถใช้เป็นข้อมูลในการทำการตลาดออนไลน์ให้ถูกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคของ ภิเชก ชัยนิรันดร์ กล่าวว่า

กระบวนการตัดสินใจและการกระทำของบุคคล (ผู้บริโภค) เกี่ยวกับการซื้อและการใช้สินค้า นั้นหมายความว่า ก่อนที่ธุรกิจจะขายสินค้าออนไลน์นั้น จะต้องเข้าใจผู้บริโภคก่อนว่าอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลให้ผู้บริโภค ซื้อหรือไม่ซื้อ และหากซื้อ ซื้อที่ไหน ซื้อเมื่อไหร่ และซื้ออย่างไร เมื่อเข้าใจธุรกิจดังกล่าวแล้ว จึงกำหนดส่วนผสมทางการตลาดที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคดังกล่าว (ภิเชก ชัยนิรันดร์, 2551) และสอดคล้องกับผลวิจัยของ จรุงมาส ชัยฉัตรสกุล และณัฏช กุลิสร์ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตเท่านั้น จำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท จากการทดสอบสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่มีอายุแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้านความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต และด้านจำนวนครั้งที่สั่งซื้อสินค้าแตกต่างกัน และผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่มีอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้านความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต แตกต่างกัน (จรุงมาส ชัยฉัตรสกุล และณัฏช กุลิสร์, 2555) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของเพศ ที่มีต่อความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า เพศที่ต่างกันมีความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่แตกต่างกัน เพราะทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างก็มีความคาดหวังสูงมากในคุณภาพการให้บริการที่จะได้รับในการเข้าถึงแพลตฟอร์ม HU Marketing HUB และวัตถุประสงค์ในการสั่งซื้อสินค้าที่ต่างกันมีความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่แตกต่างกัน พบว่า ส่วนใหญ่สั่งซื้อสินค้าให้กับตนเอง รองลงมาสั่งซื้อสินค้าให้กับญาติ และเพื่อน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ผกามาศ โอบาสวงศ์อภิรติ และนพินดา ไม้แก้ว เรื่อง ปัจจัยการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อซื้อสินค้าออนไลน์ของคณกรุ่นใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ และปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อซื้อสินค้าออนไลน์ของคณกรุ่นใหม่แต่จะมีปัจจัยระดับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อซื้อสินค้าออนไลน์ของคณกรุ่นใหม่แตกต่างกัน (ผกามาศ โอบาสวงศ์อภิรติ และนพินดา ไม้แก้ว, 2566) โดยสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการประเมินแนวโน้มความต้องการของผู้ซื้อ กำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และกลยุทธ์ทางการตลาดให้ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อสินค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อไปได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ผ่าน HU Marketing HUB ควรได้รับการพัฒนาต่อเพื่อเป็นเว็บไซต์พาณิชย์ที่สมบูรณ์ โดยการนำระบบการจัดส่งสินค้า และระบบการชำระเงินออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาเสริม และในอนาคตควรมีการเพิ่มเติมในส่วนของข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสู่ลูกค้าชาวต่างชาติ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น อีกทั้งนักศึกษา ศิษย์เก่า และบุคลากรของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สามารถมีช่องทางในการสร้างรายได้เสริม และมีการพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้ประกอบการ และในอนาคตจะรวมถึงผู้ประกอบการในจังหวัดอื่น ๆ ที่เคยได้รับการบริการวิชาการจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการร่วมจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์ม HU Marketing HUB การดำเนินงานภายใต้โครงการวิจัยกลยุทธ์ช่องทางการตลาดสำหรับผู้ประกอบการจังหวัดสงขลาด้วยการทำการตลาดแบบรวมศูนย์ โดย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ (University Marketing HUB by Hatyai U) มีการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา พบว่า การทำธุรกิจของบริษัทจำลองธุรกิจ HBS DUMMY COMPANY ในการบริหารจัดการแพลตฟอร์ม HU Marketing HUB ยังต้องมีการปรับปรุงการดำเนินงานในแต่ละ

ด้านอย่างต่อเนื่อง ตามข้อเสนอแนะที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ตลอดจนการให้ความสำคัญในการบริหารจัดการของบริษัทจำลองธุรกิจ HBS DUMMY COMPANY จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยและคณะ จำเป็นต้องกำหนดนโยบายและแผนในการสนับสนุนกิจกรรมของบริษัทจำลองธุรกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์การตลาดและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของผู้บริโภค เพื่อการบริหารจัดการธุรกิจแบบมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการตลาดให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ กาญจนธานี. (2561). การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์.
- จรรยา สัยธิรสกุล และณัฏช กุลิสร์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, 4(1), 18-34.
- ชัชวาลย์ ศรีประทุม. (2554). การศึกษารูปแบบการซื้อขายทางอินเทอร์เน็ต. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. (2552). การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce). กรุงเทพมหานคร: เคทีพี คอมพ์ แอนด์คอนซัลท์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). ผลกระทบจากธุรกิจ e-commerce ต่อผู้ประกอบการท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2565 จาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications/research/discussion-paper-and-policy-paper/ECommerce_paper.pdf
- บุญณัฐ ฉัตรเสาวภันท์. (2560). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดผ่านโซเชียลมีเดียสำหรับรายการโทรทัศน์. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการนิเทศ, 4(2), 65-79.
- ปณิศา มีจินดา. (2553). พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior). กรุงเทพมหานคร: Diamond in Business World.
- พกา มาศ โอภาสวงศ์อภิรดี และนพินดา ไม้แก้ว. (2566). ปัจจัยการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อซื้อสินค้าออนไลน์ของคนรุ่นใหม่ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารร่มยุงทอง, 1(3), 1-14.
- ภิเชก ชัยนรินทร์. (2551). บันทึกความสำเร็จธุรกิจดอทคอม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด ยูเคชั่น.
- รัฐชิตา เกียรติกนก และเจษฎา วงศ์แสนสุขเจริญ. (2564). การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีและคุณภาพเว็บไซต์ที่มีผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าผ่านระบบ e-Commerce สำหรับธุรกิจแบบ B2B. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 10(2), 91-105.
- อรรถเดช สรสุชาติ. (2563). สถิติประยุกต์และระเบียบวิธีวิจัย. ขอนแก่น: กรีนเนสไวต์ จำกัด.
- แอนนา พายัพัต และคณะ. (2559). การวิเคราะห์และออกแบบระบบเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกิจ OTOP 3-5 ดาว. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 10(1), 90-102.
- Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. (2006). How to design and evaluate research in education. (6th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Jacobs, L. C. (1991). Test Reliability, IU Bloomington Evaluation Services and Testing (Best). Indiana: Indiana University Blomington.
- Turban, E. & King, D. (2008). Electronic commerce 2008 (A material perspective). New Jersey: Pearson Prentice Hill.

การศึกษาทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย ของนักศึกษาปริญญาตรี*

THE STUDY OF DIGITAL SAFETY SKILL OF UNDERGRADUATE STUDENTS

รัตนา พิชิตปรีชา*, มารุต พัฒผล, ดนุลดา จามจूरี

Rattana Pichitpreecha*, Marut Patphol, Danulada Jamjuree

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

The Graduate School, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: rattana.pichitpreecha@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี และประเมินความเหมาะสมของนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ในลักษณะของการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล เกี่ยวข้องกับการปกป้องข้อมูลความปลอดภัยทางออนไลน์และการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และผู้จบการศึกษาด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา มีประสบการณ์สอนนักศึกษาปริญญาตรีอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัย พบว่า นิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี โดยนิยาม หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการจัดการกับความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัลทั้งการปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัว การป้องกันการกระทำความผิดทางไซเบอร์ และการปกป้องตนเองในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล 2) การจัดการการกระทำความผิดทางไซเบอร์ และ 3) การเอาตัวรอดในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล ผลการประเมินความเหมาะสมของนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า นิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการการกระทำความผิดทางไซเบอร์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากทักษะดังกล่าวมีความจำเป็นในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน

คำสำคัญ: ทักษะ, การอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย, การปกป้องข้อมูล, ความเป็นส่วนตัว, การกระทำความผิดทางไซเบอร์

Abstract

This research article aims to study the definition and elements of digital safety skill of undergraduate students and evaluate the appropriateness of the definition and elements of digital safety skill of undergraduate students. The research is using mixed methods and it consists of qualitative research and quantitative research in term of document analysis and connoisseurship. The groups of key informants are the persons who related to information

technology and digital field, the protection of online information security, and online information security and technological crimes suppression including the persons who graduated in educational technology fields and have at least five years of experience teaching undergraduate students total six persons and using purposive sampling with specific criteria. The results of the research have showed that the definition and elements of digital safety skill of undergraduate students are the definition means undergraduate students' behavior to deal with risks in the digital environment including data protection and privacy, cyberbullying prevention, and protecting themselves in risky situations in the digital environment. These are 3 elements 1) personal information and privacy data protection in the digital environment 2) cyberbullying management and 3) survival in risky situations in the digital environment. The results of the evaluation of the appropriateness of the definition and elements of the skills for digital safety skill showed that the connoisseurship found the definition and elements of digital safety skill of undergraduate students are appropriate at a high level. Especially, the cyberbullying management element that has the appropriateness at the highest level because the skill is necessary for living nowadays

Keywords: Skill, Digital Safety, Data Protection, Privacy, Cyberbullying

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและไร้ขีดจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ต ได้กลายเป็นช่องทางใหม่ในการสื่อสารที่แทรกซึมไปทุกมิติของคนในสังคมทำให้คนในสังคมสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อออนไลน์กันเป็นจำนวนมากผ่านทางการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น แท็บเล็ต โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ทั้งแบบตั้งโต๊ะและแบบพกพา (Donner, J., 2010) ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาได้ถูกพัฒนาให้สามารถทำหน้าที่หลาย ๆ อย่าง ได้ในเครื่องเดียวกัน ทั้งการถ่ายภาพ ถ่ายวิดีโอ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การแชตผ่านระบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ หรือไลน์ ซึ่งทำให้คนทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยรุ่น สามารถสร้างเครือข่ายต่าง ๆ ทางสังคมออนไลน์ได้มากขึ้น (พนิดา สายประดิษฐ์, 2552) ด้วยคุณสมบัติการทำงานที่เพียบพร้อมดังกล่าวของอุปกรณ์เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ ถือเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลและเป็นที่ยอมรับของทุกเพศทุกวัย เพราะเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการในการใช้เพื่อสื่อสารของยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี จากผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ปีพ.ศ. 2563 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) การรับข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีความเร่งรีบและแข่งขันด้วยความรวดเร็ว ตลอดจนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของทุกคน ทำให้ทุกคนได้กลายเป็นทั้งผู้รับและผู้ส่งข้อมูลข่าวสารในเวลาเดียวกัน มีการเขียนโพสต์รับข้อมูลมาและมีการส่งต่อข้อมูลออกไป ข้อมูลข่าวสารที่รับในแต่ละวันมีทั้งข้อมูลจริงที่เป็นประโยชน์และข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นจริง ที่อาจจะเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัว ซึ่งพฤติกรรมการรับข้อมูลข่าวสารของมนุษย์มักมีแนวโน้มเชื่อในสิ่งที่เราเชื่ออยู่แล้ว ทำให้ข่าวที่อาจไม่ถูกต้องในข้อเท็จจริงแต่ถูกใจคนอ่านได้รับความนิยมน่าติดตามไปด้วย การรีทวีตหรือแชร์ข้อมูลที่ตนรับรู้ตาม ๆ กันมาจากการเห็นพาดหัวก่อน แต่ไม่มีการคลิกเข้าไปอ่านต่อทำให้ข่าวลวงนั้นยิ่งแพร่กระจายจนไม่เหลือพื้นที่ให้กับข่าวจริง สิ่งสำคัญคือการสร้างวงวิพากษ์ให้หน้าตื่นต้นเพื่อหวังให้คนแชร์ซ้ำ ๆ ทำให้รู้ว่าแหล่งข่าวแท้จริงนั้นมาจากที่ใด (อิสริยะ ไพรีพ่ายฤทธิ์, 2560)

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรับรู้ และเชื่อข่าวสารโดยขาดวิจารณญาณหรือการรู้เท่าทันนั้น เป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม ข่าวสารที่ไม่มีความจริงที่เผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์นั้น อาจส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้หากผู้ที่รับข่าวสารนั้นขาดความรู้เท่าทันในการเชื่อข่าวนั้นโดยไม่ตระหนักถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้น

เช่น ข้อมูลที่บิดเบือนเกี่ยวกับการเมือง ความปลอดภัย และความมั่นคงของชาติที่อาจมีผู้ไม่หวังดีตั้งใจเผยแพร่เพื่อสร้างสถานการณ์ให้เกิดความสับสนวุ่นวายในสังคม (สุกัญญา บุรณเดชาชัย, 2560) รวมทั้งพฤติกรรมการส่งข้อมูลข่าวสารที่เกิดความหวาดระแวงว่าตัวเองจะพลาดอะไรไปไม่ทันกระแสเหมือนคนอื่น ชอบอัปเดตทุกความเคลื่อนไหวของข้อมูล จนทำให้ขาดการคิดก่อนส่งข้อมูลหลังจากที่ได้รับข้อมูลข่าวสารมา

นอกจากนั้น การกลั่นแกล้งกันเป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรงในเยาวชนที่ส่งผลกระทบต่อทั้งร่างกายและจิตใจ โดยรูปแบบของการกลั่นแกล้ง ได้แก่ การกลั่นแกล้งทางร่างกาย การกลั่นแกล้งทางสังคมหรือด้านอารมณ์ การกลั่นแกล้งทางคำพูด การกลั่นแกล้งในพื้นที่ไซเบอร์ (เกษตรชัย และหิม, 2557) ซึ่งการที่เยาวชนใช้เวลาไปกับสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าสังคมในชีวิตจริง แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของวิธีการสร้าง และรักษาความสัมพันธ์กับเพื่อนในสังคมออนไลน์พื้นที่ไซเบอร์เปรียบได้กับส่วนหนึ่งของชีวิต ซึ่งผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้งในพื้นที่ไซเบอร์ ได้แก่ ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งจะมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ รู้สึกหดหู่ วิตกกังวลและเหงา นอนไม่หลับ ปวดศีรษะ เบื่ออาหาร เกิดเป็นความเครียด ซึ่งอาการดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นโรคซึมเศร้าและอาจก่อเหตุฆ่าตัวตายได้ (Swearer, S. M. & Hymel, S., 2015) อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนทำให้ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง ไม่ชอบเพื่อนในโรงเรียน และแยกตัวออกจากสังคม สะท้อนถึงปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น เยาวชนขาดการกลั่นกรองในการเลือกรับสาร รวมถึงการที่เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่เยาวชนเลือกใช้กระทำความรุนแรงต่อกันมากขึ้น

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจศึกษาทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี เนื่องจากช่วงวัยนี้มีการใช้เทคโนโลยีในหลากหลายกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเรียน การทำกิจกรรม การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และมีแนวโน้มการใช้งานที่เพิ่มขึ้นและต่อเนื่อง ซึ่งช่วงวัยดังกล่าวเป็นช่วงวัยที่มีความคาบเกี่ยวระหว่างช่วงต่อของวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ มีการใช้เหตุผลทางความคิดทั้งด้านบวกและด้านลบ เป็นระยะของการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เป็นวัยที่ต้องมีการปรับตัวอย่างมากทั้งต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ได้รับอิทธิพลจากฮอริโมนต่าง ๆ ภายในร่างกายเป็นตัวกำหนดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และอีกทั้งช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่สนใจเพื่อนหรือกลุ่มเพื่อนมาก อาจจะมีพฤติกรรมการชักชวนหรือการเลียนแบบเพื่อน หากใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แบบไม่ได้ยับยั้งซึ่งใจอาจจะส่งผลเสียตามมา เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ด้วยจากที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ความคิดไตร่ตรองและการตัดสินใจเพื่อรับข้อมูลข่าวสารที่ยังมีไม่เพียงพอ จึงอาจตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพได้ง่าย นับได้ว่าเป็นภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันจากพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่น โดยคาดหวังผลจากการศึกษานี้จะได้ทักษะที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาปริญญาตรีมีความสามารถในการรู้คิด พิจารณาไตร่ตรอง และสร้างทางเลือกในการปกป้องตนเองและผู้อื่นจากการรับข้อมูลข่าวสาร การหลอกลวง รวมทั้งความรุนแรงจากสื่อออนไลน์ ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้เรียนผูกคอตัดสินใจเชื่อข้อมูลที่ได้รับ ต้องตรวจสอบข้อมูลเหล่านั้นก่อน ถึงความถูกต้องของข้อมูล ความเชื่อถือได้ และยังเป็นปัจจุบันอยู่ จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนดำรงชีวิตอยู่ในโลกดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ในลักษณะของการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ด้วยการ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา วารสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย จากฐานข้อมูล TCI, ACADEMIA, ResearchGate, AECT, Springer และ ELPUB และวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงเว็บไซต์ที่มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือได้ เช่น Google Scholar ระหว่างปี 2013 ถึงปี 2022 2) คัดเลือกหนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย ประกอบด้วยบทความวิชาการ บทความวิจัย ตามแนวทางของ Scott (Scott, J., 2006) โดยใช้หลักเกณฑ์ 2.1) มีความถูกต้องคือ มาจากแหล่งเชื่อถือได้ มีความต้องถูกต้อง สมบูรณ์ สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ตีพิมพ์ 2.2) มีความน่าเชื่อถือ คือ ปรากฏจากการบิดเบือนข้อมูลและข้อผิดพลาด 2.3) มีความเป็นตัวแทน คือ สามารถแสดงรายละเอียดแทนเอกสารประเภทเดียวกัน เป็นตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างได้เหมาะสม และ 2.4) มีความชัดเจน คือ สามารถเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) กำหนดคำสำคัญที่ต้องการศึกษา ได้แก่ Digital Safety, Online Safety, Cyber Safety, Internet Safety 4) จำแนกประเภทของแหล่งข้อมูล เช่น เป็นตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย ตัวแปรที่ศึกษา และกำหนดประเด็นสำคัญที่ต้องการศึกษา 5) วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารทีละเรื่อง พิจารณาจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญที่ต้องการศึกษา ตีความและสร้างข้อสรุปทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล เกี่ยวข้องกับการปกป้องข้อมูลความปลอดภัยทางออนไลน์ และการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และจบการศึกษาด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา มีประสบการณ์สอนนักศึกษาปริญญาตรีอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง มีความเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด 4 หมายถึง มีความเห็นว่าเหมาะสมมาก 3 หมายถึง มีความเห็นว่าเหมาะสมปานกลาง 2 หมายถึง มีความเห็นว่าเหมาะสมน้อย 1 หมายถึง มีความเห็นว่าเหมาะสมน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) นำทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยในขั้นตอนที่ 1 มาจัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ได้ดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดผู้เชี่ยวชาญที่จะร่วมการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล การปกป้องข้อมูลความปลอดภัยทางออนไลน์ การปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จำนวน 3 คน และผู้จบการศึกษาด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา มีประสบการณ์ในการสอนนักศึกษาปริญญาตรีอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 คน 2) กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย 2.1) ความเหมาะสมของนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี 2.2) ความเหมาะสมของทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยเพื่อใช้ในการพัฒนานักศึกษาปริญญาตรี 2.3) แนวทางในการพัฒนาทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีควรเป็นอย่างไร 3) ชี้แจงวัตถุประสงค์และประเด็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิเคราะห์หมุนเวียนในแต่ละรอบให้ครบ ประเด็นการสัมภาษณ์ 4) บันทึกข้อมูลความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คำวิพากษ์ วิเคราะห์ให้ชัดเจนในทุกประเด็น นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

เนื้อหา และสร้างข้อสรุป 5) นำข้อสรุปทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีประเมินความเหมาะสมนิยามและองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญนำมาวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยการจัดระเบียบข้อมูล ตีความและให้ความหมายโดยนำข้อความสำคัญ (Significant statement) มาจัดหมวดหมู่ (Categories) และสร้างข้อสรุปทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี 2) ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ได้ข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสมนิยามและองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความเหมาะสมของนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี โดยนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมา ใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายระดับความเหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนด (สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ, 2556)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

นิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยและประเมินความเหมาะสมของนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยจากการวิเคราะห์เอกสาร ให้ความหมายของความปลอดภัยดิจิทัล (Digital Safety) ความปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ต (Internet Safety) ความปลอดภัยออนไลน์ (Online Safety) และความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Safety) จะเห็นได้ว่าการอธิบายที่มีความเหมือนกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลในสภาพแวดล้อมออนไลน์อย่างรับผิดชอบ โดยได้นำมากำหนดเป็นนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย (Digital Safety Skill) ประกอบด้วย

1.1 นิยามทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย (Digital Safety Skill) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในการจัดการกับความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัลทั้งการปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัว การป้องกันการระรานทางไซเบอร์ และการปกป้องตนเองในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ด้วยการตั้งรหัสผ่าน การเลือกรับข้อมูลจากบุคคลอื่น การเลือกรับข่าวสารทางช่องทางออนไลน์ และการเลือกรับอีเมลที่ปลอดภัยไม่น่าสงสัย 2) การจัดการการระรานทางไซเบอร์ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในการจัดการกับการถูกละเมิดทางออนไลน์ การจัดการกับการแอบอ้างเป็นบุคคลอื่นในโซเชียลมีเดีย ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของตนเองและผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคนอื่น 3) การเอาตัวรอดในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในการจัดการในการเลือกรับหรือส่งข้อมูลที่เหมาะสม พิจารณาในเนื้อหาที่ได้รับทางออนไลน์ก่อนการเชื่อในสิ่งนั้น

1.2. ผลการประเมินทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียดดังนี้ 1) นิยาม หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการจัดการกับความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัลทั้งการปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัว การป้องกันการระรานทางไซเบอร์ และการปกป้องตนเองในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

1.3 องค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี ประกอบด้วย 1) การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการป้องกันตนเองจากการหลอกลวงเมื่อใช้สื่อดิจิทัลและสื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงสามารถแยกแยะข้อมูลที่

เป็นจริงกับข้อมูลปลอมหรือเท็จได้ 2) การจัดการการระรานทางไซเบอร์ หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการป้องกันไม่ให้ตนเองไประรานทางไซเบอร์กับผู้อื่น การป้องกันตนเองจากการระรานทางไซเบอร์ รวมถึงสามารถรับมือกับสถานการณ์การระรานทางไซเบอร์ได้ 3) การเอาตัวรอดในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการจัดการกับสถานการณ์ Romance Scam การป้องกันตนเองเมื่อพบเจอกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่ปลอดภัย รวมถึงสามารถป้องกันและหลีกเลี่ยงการถูกล่อลวง

1.4 ความเหมาะสมของทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยเพื่อใช้ในการพัฒนานักศึกษาปริญญาตรี ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่ามีเหมาะสม เนื่องจากทักษะดังกล่าวมีความจำเป็นในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน และควรเพิ่มในรายละเอียดว่ามีเรื่องอะไรบ้างที่สามารถหลุดไปถึงมีจรรยาบรรณและนำไปสู่การเกิดอาชญากรรมได้

1.5 แนวทางในการพัฒนาทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่าการ กระทบการเรียนรู้ ที่นำมาใช้ในการอบรมควรมีความครอบคลุม เหมาะสม และมีความเชื่อมโยงกัน กระทบการเรียนรู้ รูปแบบ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ อาจเพิ่มการใช้ Case Based Training, Problem Based Training กรณีศึกษา หรือประสบการณ์จริง มาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากในปัจจุบันมีเหตุการณ์การหลอกลวงมากมาย สำหรับสื่อและเครื่องมือที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้ อาจเพิ่มสื่อในการเรียนรู้ผ่านทางเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก หรือลิงก์ของกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ตำรวจไซเบอร์) ซึ่งมีข่าวและข้อมูลของสถานการณ์ที่มีการหลอกลวงหลายกรณี และหลังจากการจัดการเรียนรู้ อาจให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมผ่านทาง MOOC (Massive Open Online Course) หรือ LMS (Learning Management System) ด้วยตนเองอีกทางหนึ่ง ส่วนการวัดและประเมินผล ที่จะประเมินผู้เรียน อาจเป็นแบบทดสอบที่มีการยกตัวอย่างสถานการณ์ แล้วให้ผู้เรียนเลือกตอบว่าจากสถานการณ์ดังกล่าว จะเลือกการแก้ปัญหาในแบบใด และในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ควรมีใบงาน และเกณฑ์การประเมิน การประเมินผู้เรียนควรมีการประเมินเป็นรายบุคคลด้วย

2. ผลการประเมินความเหมาะสมนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		
	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1. นิยามทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย	4.50	0.55	เหมาะสมมาก
2. องค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย	4.50	0.55	เหมาะสมมาก
2.1 การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล	4.50	0.55	เหมาะสมมาก
2.2 การจัดการการระรานทางไซเบอร์	4.67	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
2.3 การเอาตัวรอดในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล	4.50	0.55	เหมาะสมมาก

จากตารางแสดงให้เห็นว่า นิยามทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.55) องค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.55) โดยองค์ประกอบด้านการจัดการการระรานทางไซเบอร์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.52)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

นิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีและประเมินความเหมาะสมของนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีเป็นพฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการจัดการกับความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัลทั้งการปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัว การป้องกันการระรานทางไซเบอร์ และการปกป้องตนเองในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 1) การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล 2) การจัดการการระรานทางไซเบอร์ และ 3) การเอาตัวรอดในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล ซึ่งพาร์ค (Park, Y.) ได้กล่าวถึงการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยไว้ว่าเป็นพฤติกรรมในการบริหารจัดการความเสี่ยงในโลกออนไลน์ (Park, Y., 2016) สำหรับ Microsoft ได้เสนอ 4 พฤติกรรมการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล (Protect your data and identity) 2) พฤติกรรมไม่ระรานทางไซเบอร์ (Don't put up with bullying behaviour) 3) พฤติกรรมที่รู้จักเอาตัวรอดในสถานการณ์เสี่ยง (Wise up to risky situations) 4) พฤติกรรมที่รับผิดชอบในการกระทำ (Be responsible for your actions) (Microsoft, 2022) นอกจากนี้ สตาห์ล และ ฟริตซ์ (Stahl, C. & Fritz, N.) ได้กล่าวถึงอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น การสะกดรอยตาม การขโมยข้อมูลประจำตัว ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและรวมทั้งการกระทำที่โต้ตอบของข้อมูล สตาห์ล และ ฟริตซ์ (Stahl, C. & Fritz, N., 2002) และ Tokunaga กล่าวว่า การเข้าถึงการใช้งานทางอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องไม่เปิดเผยตัวตนในโลกออนไลน์จึงอาจไปทำร้ายผู้อื่นได้โดยง่าย รวมทั้งการเผยแพร่ข้อความ รูปภาพ วิดีโอที่แสดงความเกลียดชังหรือใช้ถ้อยคำที่มีความรุนแรง ตลอดจนการระรานทางไซเบอร์ผ่านการใช้อินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยีดิจิทัลอื่น ๆ (Tokunaga, R. S., 2010)

สำหรับในประเทศไทย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัชญ์ ครุจิต ของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการสื่อสารมวลชน คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการสื่อสารมวลชน ที่พบว่ารูปแบบผลกระทบของการใช้สื่อออนไลน์ที่เกิดขึ้น สรุปได้ดังนี้ 1) การล่อลวง 2) เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม 3) การกลั่นแกล้งกันทางออนไลน์ 4) การก่อให้เกิดความไม่พอใจ 5) การก่อให้เกิดความเข้าใจผิด 6) การใช้เวลาที่ไม่สร้างสรรค์ 7) การกระทำผิดกฎหมาย และ 8) การก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (วรัชญ์ ครุจิต, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศิษฐ์ เกตุรัตน์กุล และคณะ ที่พบว่า การรับข้อมูลข่าวสารอาจจะรับข้อมูลข่าวสารจากการแชร์ข่าวปลอมโดยไม่ตั้งใจ ผู้ส่งสารไม่มีเจตนาปั่นป่วนหรือทำร้ายใคร แต่แชร์เพราะความไม่รู้ (Mis-information) หรืออาจจะเป็นข่าวปลอมที่ตั้งใจปั่นป่วน ให้ร้าย โจมตีผู้อื่นมีเจตนาที่จะชักนำความคิดของสังคม และปิดบังความจริง (Dis-information) รวมทั้งข่าวปลอมที่สร้างความเกลียดชัง เป็นข่าวที่มีข้อเท็จจริงอยู่บ้างแต่เจตนาสร้างขึ้นเพื่อดูถูก เหยียดหยาม สร้างความเกลียดชังให้ผู้ตกเป็นข่าว (Mal-information) (วิศิษฐ์ เกตุรัตน์กุล และคณะ, 2561) นอกจากนี้ยัง ไทยโพสต์ ยังพบว่าประชาชนจำนวนไม่น้อยให้ความสนใจและเชื่อถือข้อมูลที่ส่งต่อกันบนโลกโซเชียลมีเดีย แม้สิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับหลักฐานวิชาการ และข้อมูลทางการแพทย์ก็ตาม โดยสาเหตุที่คนไทยเชื่อใจโซเชียลมีเดียมากกว่าเพราะเนื้อหาเข้าใจง่ายกว่า ได้รับข้อมูลบ่อยกว่า และได้รับมาจากคนที่ตนเองไว้ใจ และจากงานวิจัยของข้อมูลมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวระบุว่าปี 2563 ประเทศไทยติดอันดับ 2 ในโลก รองจากญี่ปุ่นของการระรานทางไซเบอร์ ด้วยการใช้ตัวอักษรผ่านโซเชียลมีเดีย ขณะที่ Punch Up x Wisersight เปิดข้อมูลพบว่า คำที่คนไทยใช้ในการระรานทางไซเบอร์มากที่สุดเป็นเรื่องรูปลักษณ์เพศ และความคิดกับทัศนคติ ยังไม่รวมการล้อเล่นที่ทำให้อีกฝ่ายชายหน้า (ไทยโพสต์, 2565)

จะเห็นได้ว่าทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีที่เป็นผลจากการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องงานวิจัยและสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนที่

เป็นกำลังของประเทศในอนาคตที่จะต้องมีความรู้กันเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อในสังคมดิจิทัล ทั้งนี้จากผลการประเมินความเหมาะสมนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่านิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบด้านการจัดการการระรานทางไซเบอร์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษานิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี ครั้งนี้ พบว่านิยามทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการจัดการกับความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัลทั้งการปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัว การป้องกันการระรานทางไซเบอร์ และการปกป้องตนเองในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล 2) การจัดการการระรานทางไซเบอร์ และ 3) การเอาตัวรอดในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล โดยสามารถอธิบายทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า จากการศึกษานิยามทักษะและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี จากการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) พบว่า ทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการจัดการกับความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัลทั้งการปกป้อง

ข้อมูลและความเป็นส่วนตัว การป้องกันการระรานทางไซเบอร์ และการปกป้องตนเองในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 1) การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการป้องกันตนเองจากการหลอกลวงเมื่อใช้สื่อดิจิทัลและสื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงสามารถแยกแยะข้อมูลที่เป็นจริงกับข้อมูลปลอมหรือเท็จได้ 2) การจัดการการระรานทางไซเบอร์ หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการป้องกันไม่ให้ตนเองไประรานทางไซเบอร์กับผู้อื่น การป้องกันตนเองจากการระรานทางไซเบอร์ รวมถึงสามารถรับมือกับสถานการณ์การระรานทางไซเบอร์ได้ 3) การเอาตัวรอดในสถานการณ์เสี่ยงในสภาพแวดล้อมดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในการจัดการกับสถานการณ์ Romance Scam การป้องกันตนเองเมื่อพบเจอกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่ปลอดภัย รวมถึงสามารถป้องกันและหลีกเลี่ยงการถูกล่อลวง และผลการประเมินความเหมาะสมนิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษา ปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่ นิยามและองค์ประกอบทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรี มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการการระรานทางไซเบอร์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการนำทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยของนักศึกษาปริญญาตรีไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยสำหรับเยาวชนเพื่อวางแผนในการพัฒนาทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัย 2) ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการอยู่ในโลกดิจิทัลอย่างปลอดภัยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาปริญญาตรีนอกจากจะมีภูมิรู้ในวิชาการที่เรียนแล้ว ยังมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- เกษตรชัย และหิม. (2557). พฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน จังหวัดสงขลา. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 6(7), 14-29.
- ไทยโพสต์. (2565). “บูลลี่” พุ่งในหมู่เด็ก พฤติกรรมที่ต้องเลี่ยง! เรียกใช้เมื่อ 17 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.thaipost.net/news-update/272428/>
- พนิดา สายประดิษฐ์. (2552). ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยกับการให้บริการหลอมรวมสื่อ. เรียกใช้เมื่อ 17 ธันวาคม 2565 จาก <http://www.nectec.or.th>
- วรชัย ครุจิต. (2560). ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะการปฏิรูปการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media). ใน เอกสารแนบระเบียบวาระ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ วันที่ 03 กรกฎาคม 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.
- วิศิษฐ์ เกตุรัตนกุล และคณะ. (2561). บกต้อสุขภาพดี (จริงหรือ)? ในสังคมไทยยุคปลอมปลอม. ใน การ สัมมนาทางวิชาการเรื่อง Fake News วิฤตการสื่อสารในยุคดิจิทัล. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี. 23-27.
- สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ. (2556). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: เจริญดี มั่นคง การพิมพ์.
- สุกัญญา บุรณเดชาชัย. (2560). ไม่ชัวร์แชร์ไป...สังคมวุ่นวาย. เรียกใช้เมื่อ 17 ธันวาคม 2565 จาก <http://imgs.mcot.net/images/2018/05/1525684457247.pdf>
- อิสริยะ ไพรีพ่ายฤทธิ์. (2560). Fake News ข่าวปลอม ปัญหาใหญ่ของโลกอินเทอร์เน็ต. เรียกใช้เมื่อ 17 ธันวาคม 2565 จาก <http://www.okmd.tv/blogs/all-things-digital/fake-news-ข่าวปลอม-ปัญหาใหญ่ของโลกอินเทอร์เน็ต>

- Donner, J. (2010). Research approaches to mobile use in the developing world: A review of the literature. *The Information Society*, 24(3), 140-159.
- Microsoft. (2022). Digital Safety. Retrieved November 15, 2022, from <https://www.microsoft.com/apac/digitalsafetyessentials/en-nz/>
- Park, Y. (2016). 8 digital life skills all children need-and a plan for teaching them. Retrieved May 26, 2022, from <https://www.weforum.org/agenda/2016/09/8-digital-life-skills-all-children-need-and-a-plan-for-teaching-them/>
- Scott, J. (2006). *Documentary Research*. London: Sage.
- Stahl, C. & Fritz, N. (2002). Internet safety: Adolescents' self-report. *Journal of Adolescent Health*, 31(1), 7-10.
- Swearer, S. M. & Hymel, S. (2015). Understanding the psychology of bullying: Moving toward a social-ecological diathesis–stress model. *American Psychologist*, 70(4), 344-353.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 277-287.

แบบจำลองความผันผวนราคารายชั่วโมงของหุ้นอสังหาริมทรัพย์ไทย
โดยใช้การวิเคราะห์ GARCH*
MODELLING OF HOURLY PRICE VOLATILITY OF THAILAND PROPERTY STOCK
MARKET USING GARCH ANALYSIS

เศรษฐพงศ์ วัฒนพลาชัยกุล

Sethapong Watanapalachaikul

คณะกรรมการจัดการธุรกิจยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Business Management in Digital Era, Rajapruk University, Nonthaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: sewata@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบระหว่างวันของความผันผวนของราคารายชั่วโมงในตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์โมเดล GARCH เพื่อประเมินผลกระทบของเหตุการณ์สำคัญทั้งทางเศรษฐกิจมหภาคและเหตุการณ์เฉพาะบริษัทที่มีต่อความผันผวนรายชั่วโมง การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างทางความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผันผวนของราคารายชั่วโมงในหุ้นอสังหาริมทรัพย์ของประเทศไทย เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญสำหรับการบริหารความเสี่ยงและการตัดสินใจลงทุน บริษัทอสังหาริมทรัพย์ที่มีรายได้สูงสุด 10 อันดับแรกในประเทศไทยในปี 2566 ถูกวิเคราะห์หาความผันผวน GARCH (1,1) เพื่อระบุลักษณะและคาดการณ์ผลตอบแทนหุ้นเมื่อเวลาผ่านไป การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผันผวนของราคารายชั่วโมงในหุ้นอสังหาริมทรัพย์ของประเทศไทย เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญสำหรับการบริหารความเสี่ยงและการตัดสินใจลงทุน การวิเคราะห์ความผันผวนของผลตอบแทนรายชั่วโมงตั้งแต่ปี 2562 ถึง 2566 ผลการศึกษาพบว่าความผันผวนพื้นฐานโดยระดับที่สูงขึ้นในช่วงเริ่มต้นการซื้อขายจะค่อย ๆ ลดลงทุก ๆ ชั่วโมง และความผันผวนสูงขึ้นอีกครั้งเมื่อใกล้สิ้นสุดการซื้อขาย สิ่งนี้บ่งชี้ว่ากิจกรรมการตลาดในช่วงแรกมีความผันผวนสูง และลดลงในช่วงหลังของวัน จากการตรวจสอบรูปแบบความผันผวนที่เกี่ยวข้องกับการประกาศอัตราดอกเบี้ยพบว่ามีความผันผวนที่แตกต่างกันไปในช่วงการซื้อขาย ความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงในอดีต นอกจากนี้การวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการล่มละลายของ China Evergrande มีผลกระทบที่ไม่มีนัยสำคัญต่อผลตอบแทนระหว่างวันและความผันผวนตลอดทั้งวันซื้อขาย

คำสำคัญ: การสร้างแบบจำลอง, ความผันผวนของราคา, ตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ไทย, การวิเคราะห์ GARCH

Abstract

The objective of this research was to examine the intraday pattern of hourly price fluctuations in the real estate stock market in Thailand. We utilized the GARCH model to assess the impact of major macroeconomic and company - specific events on hourly volatility. This study aimed to fill the knowledge gap regarding factors affecting hourly price fluctuations in Thailand's real estate stocks, providing crucial insights for risk management and investment decision - making. The top 10 highest - performing real estate companies in Thailand in 2023 were

* Received 12 June 2024; Revised 18 July 2024; Accepted 20 July 2024

subjected to GARCH (1,1) volatility analysis to characterize and predict stock returns over time. This analysis focused on identifying factors influencing hourly price fluctuations to offer significant insights for risk management and investment strategies. By analyzing the volatility of hourly returns from 2019 to 2023, the study found that the higher level of underlying volatility at the beginning of trading gradually decreased each hour, rising again near the end of trading. This indicated that early market activity was highly volatile, with volatility diminishing later in the day. Examining volatility patterns associated with interest rate announcements revealed significant fluctuations during trading hours and sensitivity to past changes. Additionally, the research suggested that China Evergrande's bankruptcy had an insignificant impact on intraday returns and volatility throughout the trading day.

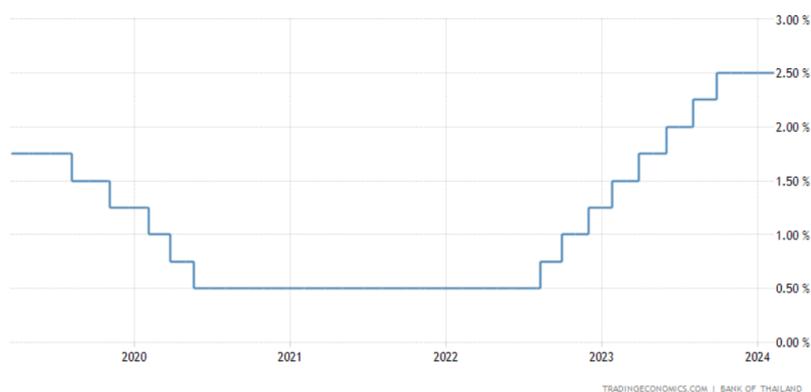
Keywords: Modelling, Price Volatility, Thailand Property Stock Market, GARCH Analysis

บทนำ

ภาคอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่งคั่ง การจ้างงาน และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์จึงเป็นเครื่องวัดความสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ นักลงทุนสามารถมีส่วนร่วมในการเติบโตของภาคอสังหาริมทรัพย์ กรอบการกำกับดูแลตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยมุ่งเน้นความโปร่งใส แนวปฏิบัติที่เป็นธรรม และการคุ้มครองนักลงทุน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ของประเทศไทยเป็นผู้กำกับดูแลเพื่อให้บริษัทปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านการเปิดเผยข้อมูล มาตรฐานการรายงานทางการเงิน และหลักการกำกับดูแลกิจการ ตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยเผชิญกับความผันผวนที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น อัตราดอกเบี้ย ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ นโยบายของรัฐบาล และแนวโน้มของตลาดโลก ความยืดหยุ่นและการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดทำให้เป็นหัวข้อที่น่าสนใจสำหรับนักวิจัยที่ต้องการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของอสังหาริมทรัพย์และพฤติกรรมของตลาดการเงิน (Amonhaemanon, D., 2014) ประเทศไทยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศจำนวนมากในตลาดอสังหาริมทรัพย์ โดยนักลงทุนต่างชาติมองหาโอกาสในการพัฒนาที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม และการบริการ โลกาภิวัตน์ของตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ทำให้เกิดองค์ประกอบของทั้งความเสี่ยงและโอกาส เนื่องจากได้รับอิทธิพลไม่เพียงแต่จากปัจจัยภายในประเทศเท่านั้นแต่ยังรวมถึงสถานะเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในช่วงไม่กี่ปีมานี้มีแนวโน้มใหม่ ๆ เกิดขึ้นในตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย เช่น การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลและความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ตลาดยังเผชิญกับความท้าทาย เช่น ความไม่แน่นอนด้านกฎระเบียบ ความผันผวนของมูลค่าทรัพย์สิน และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภายนอก การระบาดใหญ่ของโควิด - 19 มีการตรวจสอบรูปแบบความผันผวนและปัจจัยเสี่ยงในตลาดนี้ผ่านแบบจำลองทางเศรษฐมิติขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ของ GARCH สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกอันมีค่าสำหรับนักลงทุนและผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจโดยรวมของพฤติกรรมของตลาด (Lucca, K. & Moench, M., 2015) การระบาดใหญ่ของโควิด - 19 เริ่มขึ้นในเดือนธันวาคม 2562 นับเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความผันผวนในตลาดอสังหาริมทรัพย์ทั่วโลกอย่างมหาศาล เกิดผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีลักษณะไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยและการสูญเสียชีวิตจำนวนมาก และทำให้เกิดการหยุดชะงักทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง การระบาดของโควิด - 19 ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการอสังหาริมทรัพย์ทั่วไป โดยเฉพาะในภาคต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัย การพาณิชย์ และอุตสาหกรรม การแพร่ระบาดที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์สำหรับอสังหาริมทรัพย์ประเภทต่าง ๆ โดยมีการ

เพิ่มต้นทุนในการนำเสนอและใช้งานโซลูชันการทำงานจากระยะไกลอย่างกว้างขวาง เช่น บ้านที่มีโฮมออฟฟิศและพื้นที่กลางแจ้ง ในขณะที่ความต้องการในอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้เพื่อการพาณิชย์ลดลง โดยเฉพาะในพื้นที่สำนักงานในใจกลางเมือง เนื่องจากบริษัทต่าง ๆ มีการย้ายไปใช้งานระยะไกลหรือแบบผสมผสานเป็นส่วนใหญ่ (Cui, W., 2023)การระบาดของโรคโควิด - 19 ได้ส่งผลกระทบต่อตลาดการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่แตกต่างกันไปตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และประเภทของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง ในบางภูมิภาค ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการสูญเสียงานได้ทำให้ความต้องการในการเช่าอสังหาริมทรัพย์ลดลง นำไปสู่การลดราคาเช่า อย่างไรก็ตาม พื้นที่อื่น ๆ มีความต้องการในการเช่าอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ชานเมืองที่มีคนมองหาพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพิ่มขึ้น และอีกประการทำให้เกิดความล่าช้าในโครงการก่อสร้างเนื่องจากการบังคับใช้การปิดระบบ ขาดแคลนแรงงาน และช่วงหยุดชะงักในห่วงโซ่อุปทาน ส่งผลให้กำหนดเวลาของโครงการถูกขยายออกไปและต้นทุนการพัฒนาเพิ่มขึ้นสำหรับนักพัฒนา ซึ่งส่งผลต่อความพยายามในการพัฒนาทั้งในอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัยและเชิงพาณิชย์ (Allan, K. et al., 2021) การบริการและอสังหาริมทรัพย์เพื่อการค้าปลีก ก็ลดน้อยลงลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงความเปราะบางที่เด่นชัดต่อการล็อกดาวน์และข้อจำกัดต่าง ๆ การแพร่ระบาดได้เร่งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านต่าง ๆ เช่น ทัวร์อสังหาริมทรัพย์เสมือนจริง ธุรกิจดิจิทัล และการจัดการอสังหาริมทรัพย์ระยะไกล ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะมีผลกระทบที่ยั่งยืนต่อการทำธุรกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์และแนวทางปฏิบัติในการจัดการทรัพย์สินในช่วงหลังการแพร่ระบาด (Hasnuden, M. & Mohd Ali, N., 2023)

การเปลี่ยนแปลงนโยบายการเงินอาจส่งผลกระทบต่อการประเมินมูลค่าของอสังหาริมทรัพย์ได้ อัตราดอกเบี้ยที่ลดลงอาจส่งผลให้นักลงทุนมองหาอสังหาริมทรัพย์ที่มีผลตอบแทนสูงขึ้น แต่อย่างกลับกัน อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นอาจทำให้ความสนใจในการลงทุนลดลงและส่งผลกระทบต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินในทิศทางลบ (Rigobon, R. & Sack, B., 2024) การปรับอัตราดอกเบี้ยโดยธนาคารแห่งประเทศไทยระหว่างปี 2562 ถึง 2566 แสดงถึงแนวนโยบายที่ตอบสนองต่อสถานการณ์เศรษฐกิจและตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ยลดลงตั้งแต่ช่วงที่เศรษฐกิจอ่อนแอเพื่อกระตุ้นการลงทุนและบริโภค หลังจากนั้นเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเจริญเติบโตและเสถียรภาพทางการเงิน ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 อัตราดอกเบี้ยของประเทศไทย พ.ศ. 2562 - 2566

การตอบสนองของธนาคารแห่งประเทศไทยต่อการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 เน้นผ่อนคลายทางการเงินโดยลดอัตราดอกเบี้ยจาก 1.25% เมื่อกุมภาพันธ์ 2562 เหลือ 0.50% เพื่อสนับสนุนธุรกิจและเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบ ในช่วงหลังนี้อัตราดอกเบี้ยคงที่ระดับต่ำ ระหว่าง 0.50% - 0.75% ในปี 2564 - 2565 เพื่อ

กระตุ้นการเติบโตเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกัน ธนาคารยังคงเฝ้าระวังการบริหารนโยบายการเงินท่ามกลางความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจโลกในระหว่างนี้ ปัญหาการล้มละลายของ China Evergrande Group ในปี 2566 เป็นผลทำให้ตลาดอสังหาริมทรัพย์ในจีนเข้าสู่วิกฤต ซึ่งมีผลกระทบต่อการเงินในตลาดโลก โดยเฉพาะการระงับการซื้อขายหุ้นของบริษัทที่เกี่ยวข้องและการทำนายราคาดัชนี Hang Seng ที่ลดตัวทำให้เกิดความไม่มั่นคงในตลาดการเงินจีน (Reuters, 2024) มีการศึกษาเชิงประจักษ์จำนวนมากที่เน้นไปที่ตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยโดยเฉพาะโดยใช้การวิเคราะห์ GARCH งานของนักวิจัยบางคน เช่น Nguyen ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดในวงกว้าง แต่การมุ่งเน้นไปที่ความผันผวนรายชั่วโมงยังคงเป็นประเด็นที่ต้องสำรวจเพิ่มเติม (Nguyen, T., 2015) มีโมเดลความผันผวนมากมายที่ใช้ในอุตสาหกรรมการเงิน แบบจำลองและการทดสอบเหล่านี้ถูกจัดประเภทอย่างกว้าง ๆ ภายใต้กลุ่มที่แตกต่างกันสามกลุ่ม: 1) การทดสอบขอบเขตความแปรปรวน; 2) วิธีการ VAR ที่เกี่ยวข้องกับ Cointegration และ 3) แบบจำลอง ARCH และ GARCH กล่าวถึงค่าความเสี่ยงที่แปรผันตามเวลา (Mills, T., 2019); (Cuthbertson, K., 2016) เนื่องจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบที่อธิบายไว้ในประเภท 1 และ 2 ที่กล่าวมาข้างต้น ควบคู่ไปกับความครอบคลุมของการทดสอบเหล่านี้ในการระบุความผันผวนที่มากเกินไป โมเดล Autoregressive Conditional Heteroscedasticity (ARCH) และ Generalized ARCH (GARCH) จึงถือว่าเหมาะสมและเห็นการใช้งานที่เพิ่มขึ้นในการพิจารณา การมีความผันผวนมากเกินไปในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา หลายโมเดลได้รับการยอมรับและใช้งานอย่างแพร่หลาย รวมถึงโมเดล ARCH และ GARCH, โมเดล ARMA และ ARIMA และโมเดล Stochastic Volatility (SV) นอกจากนี้มาตรการที่ตรงไปตรงมา เช่น ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่พบในการเงินเชิงประจักษ์ (Islam, S. & Oh, K., 2023) แม้ว่าจะมีวรรณกรรมเกี่ยวกับการพยากรณ์ความผันผวนด้วยแบบจำลองประเภทต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินยังไม่บรรลุฉันทมติเกี่ยวกับแบบจำลองความผันผวนที่เหมาะสมที่สุด Yu ยืนยันว่าไม่มีแบบจำลองที่เหนือกว่าเพียงตัวเดียวในการวิเคราะห์และคาดการณ์ความผันผวน ด้วยเหตุนี้ นักวิเคราะห์หุ้นที่แตกต่างกันซึ่งมีความคาดหวังและตำแหน่งที่แตกต่างกัน อาจมีการตั้งค่าและมุมมองที่แตกต่างกันในการกำหนดความเสี่ยงจากความผันผวน และการเลือกแบบจำลองความผันผวนที่เหมาะสม รุ่นประเภท ARCH และ GARCH ถูกนำมาใช้เนื่องจากข้อดีและความเหมาะสม โมเดลประเภท ARCH และ GARCH สามารถใช้ได้ทั้งในรูปแบบเชิงเส้นและไม่เชิงเส้น แบบจำลองเหล่านี้ใช้ในการระบุและคาดการณ์ความผันผวนของราคาหุ้นและความผิดปกติตามฤดูกาลในประเทศไทย (Yu, J., 2022)

งานวิจัยนี้มีส่วนสำคัญในการบริหารความเสี่ยงการลงทุนในภาคอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ การใช้การวิเคราะห์ GARCH มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงช่วยในการตัดสินใจด้านการลงทุน ช่วยให้การคาดการณ์แบบเรียลไทม์ และแนวทางกลยุทธ์ทางธุรกิจที่คำนึงถึงความเสี่ยงผลกระทบของการศึกษาครอบคลุมตั้งแต่การเสริมศักยภาพให้กับนักลงทุนและผู้กำหนดนโยบาย ไปจนถึงการส่งเสริมเสถียรภาพของตลาด และมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจแบบเรียลไทม์ โดยรวมแล้ว การวิจัยมีส่วนสนับสนุนในด้านวิชาการและการใช้งานจริงในภูมิทัศน์ทางการเงินการลงทุน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อระบุและวิเคราะห์รูปแบบระหว่างวันของความผันผวนของราคารายชั่วโมงในตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ประเทศไทย
2. เพื่อสร้างแบบจำลองและปริมาณขอบเขตที่เหตุการณ์สำคัญ ทั้งเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจมหภาคและเฉพาะบริษัทมีส่วนทำให้เกิดความผันผวนรายชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ทำการวิจัยประกอบด้วย ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไทยในกลุ่ม อสังหาริมทรัพย์จำนวน 39 บริษัท ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2567 จากเว็บไซต์ settrade.com วิธีการวิจัยได้รวม วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอิงจากการคัดเลือกบริษัทอสังหาริมทรัพย์ที่โดดเด่นซึ่งในอดีตได้รับการยอมรับว่าเป็น 10 อันดับแรกที่มีรายได้สูงสุดในตลาดอสังหาริมทรัพย์ของไทยในปี 2566 บริษัทที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อสุ่ม ตัวอย่างงานวิจัย ได้แก่ บริษัทอสังหาริมทรัพย์ 10 อันดับแรกที่มีรายได้สูงสุดในไตรมาสที่ 3 ปี 2566 จากข้อมูล ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2566 มีรายได้รวม 61,631.63 ล้านบาท คิดเป็น 76.18% ของรายได้รวม เกิดจากบริษัทอสังหาริมทรัพย์ 39 แห่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย นอกจากนี้กำไรรวมของ บริษัทอสังหาริมทรัพย์ชั้นนำ 10 อันดับแรก มีมูลค่า 9,728.79 ล้านบาท ซึ่งมากกว่ากำไรรวมของบริษัท อสังหาริมทรัพย์ทั้ง 39 แห่ง ซึ่งอยู่ที่ 8,879.07 ล้านบาท ความแตกต่างนี้อาจเป็นผลมาจากการที่บริษัท อสังหาริมทรัพย์ 12 แห่งจาก 39 แห่งขาดทุนสุทธิ กลุ่มตัวอย่างงานวิจัย ได้แก่ บริษัท แสนสิริ จำกัด (มหาชน) (SIRI) , บริษัท พกฤษา เรียบเอสเตท จำกัด (มหาชน) (PSH) , บริษัท แลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ จำกัด (มหาชน) (LH) , บริษัท อนันดา ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) (ANAN) , บริษัท เอพี ไทยแลนด์ จำกัด (มหาชน) (AP) , บริษัท ศุภาลัย จำกัด (มหาชน) (SPALI) , บริษัท ควอลิตี้ เฮ้าส์ จำกัด (มหาชน) (QH) , บริษัท ออริจิ้น พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน) (ORI) , บริษัท สิงห์ เอสเตท จำกัด (มหาชน) (S) และบริษัท แอสเสท เวิร์ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) (AWC)

สมการความผันผวน GARCH (1,1) เป็นแบบจำลองความแปรปรวนแบบมีเงื่อนไข สามารถเขียนได้โดย สมการ $\sigma_t^2 = \omega + \alpha \varepsilon_{t-1}^2 + \beta \sigma_{t-1}^2$ โดยที่ค่า σ_t^2 แสดงถึงความแปรปรวนตามเงื่อนไขของผลตอบแทน ณ เวลานั้น ω เป็น ค่าคงที่ α และ β เป็นพารามิเตอร์ ε_{t-1}^2 คือเศษเหลือกำลังสอง ณ เวลานั้น และ σ_{t-1}^2 คือความแปรปรวนแบบมี เงื่อนไข ณ เวลา $t-1$ การใช้แบบจำลอง GARCH (1,1) เป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในการ วิเคราะห์และทำนายความผันผวนในตลาดอสังหาริมทรัพย์ โดยใช้ข้อมูลราคาปิดรายชั่วโมงของตลาดเพื่อประมาณ ค่าความเสี่ยงและสร้างมาตรการจัดการทรัพย์สินในอนาคต เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมถึงข้อมูลราคาปิดและ เหตุการณ์สำคัญที่อาจมีผลกระทบต่อตลาด เช่น นโยบายเศรษฐกิจและประกาศข่าวสารที่สำคัญ การใช้เกณฑ์ AIC และ BIC เพื่อเลือกแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุดและการปรับแก้ตามเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อประเมินความ เสี่ยงและทำนายความผันผวนในตลาด การใช้ GARCH (1,1) ช่วยในการตัดสินใจทางการลงทุนและจัดการ ทรัพย์สินได้ตรงเวลา และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสนับสนุนกลยุทธ์การเงินและการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ใน อนาคต

ผลการวิจัย

ผลลัพธ์ความผันผวนระหว่างวัน

ตารางที่ 1 GARCH (1,1) ผลลัพธ์ของผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวัน (วันจันทร์) 2562 - 2566

Trading Hours	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ε)
10:00 am - 11:00 am	0.0742	0.1643	0.1247	0.0090
11:00 am - 12:00 am	0.0450	0.2414	0.2148	0.0070
12:00 pm - 12:30 pm	0.0513	0.3236	0.1571	0.0054
14:30 pm - 15:30 pm	0.0413	0.2431	0.1247	0.0090
15:30 pm - 16:30 pm	0.0344	0.1311	0.1134	0.0066

ตารางที่ 2 GARCH (1,1) ผลลัพธ์ของผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวัน (วันอังคาร) 2562 - 2566

Trading Hours	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ϵ)
10:00 am - 11:00 am	0.0542	0.2324	0.2462	0.0022
11:00 am - 12:00 am	0.0543	0.3525	0.8532	0.0025
12:00 pm - 12:30 pm	0.0422	0.3252	0.6262	0.0075
14:30 pm - 15:30 pm	0.0532	0.2452	0.2256	0.0035
15:30 pm - 16:30 pm	0.0325	0.2931	0.7252	0.0076

ตารางที่ 3 GARCH (1,1) ผลลัพธ์ของผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวัน (วันพุธ) 2562 - 2566

Trading Hours	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ϵ)
10:00 am - 11:00 am	0.0611	0.2475	0.2345	0.0134
11:00 am - 12:00 am	0.0429	0.2298	0.3259	0.0089
12:00 pm - 12:30 pm	0.0413	0.2425	0.3325	0.0078
14:30 pm - 15:30 pm	0.0397	0.2689	0.4511	0.0054
15:30 pm - 16:30 pm	0.0358	0.3311	0.1415	0.0046

ตารางที่ 4 GARCH (1,1) ผลลัพธ์ของผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวัน (วันพฤหัสบดี) 2562 - 2566

Trading Hours	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ϵ)
10:00 am - 11:00 am	0.0613	0.3325	0.3149	0.0099
11:00 am - 12:00 am	0.0522	0.4982	0.2123	0.0043
12:00 pm - 12:30 pm	0.0291	0.2515	0.4191	0.0145
14:30 pm - 15:30 pm	0.0579	0.3077	0.2226	0.0095
15:30 pm - 16:30 pm	0.0452	0.4205	0.1415	0.0025

ตารางที่ 5 ผลลัพธ์ของผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวัน (วันศุกร์) 2562 - 2566

Trading Hours	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ϵ)
10:00 am - 11:00 am	0.0713	0.3431	0.3143	0.0132
11:00 am - 12:00 am	0.0522	0.2134	0.3578	0.0099
12:00 pm - 12:30 pm	0.0463	0.1689	0.2689	0.0084
14:30 pm - 15:30 pm	0.0623	0.2698	0.3598	0.0058
15:30 pm - 16:30 pm	0.0784	0.4578	0.4254	0.0044

ผลลัพธ์ความผันผวนในเหตุการณ์สำคัญ

ตารางที่ 6 ผลลัพธ์ของผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวัน (ประกาศอัตราดอกเบี้ย) 2562 - 2566

Trading Hours	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ϵ)
10:00 am - 11:00 am	0.1425	0.1472	0.1549	0.3699
11:00 am - 12:00 am	0.3325	0.2919	0.3346	0.2426
12:00 pm - 12:30 pm	0.4550	0.4415	0.1463	0.3937
14:30 pm - 15:30 pm	0.4266	0.4989	0.1318	0.2038
15:30 pm - 16:30 pm	0.4426	0.1853	0.4303	0.2347

ตารางที่ 7 GARCH (1,1) ผลลัพธ์ของผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวัน จากการล้มละลายของ China Evergrande ระหว่างวันที่ 1 - 31 สิงหาคม 2023

Trading Hours	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ϵ)
10:00 am - 11:00 am	0.1483	0.3902	0.3102	0.1107
11:00 am - 12:00 am	0.2414	0.2605	0.3781	0.1347
12:00 pm - 12:30 pm	0.3785	0.3103	0.1495	0.3846
14:30 pm - 15:30 pm	0.1725	0.3697	0.1770	0.3183
15:30 pm - 16:30 pm	0.1609	0.2567	0.1894	0.3652

จากตารางที่ 1 - 7 ค่าคงที่ (ω) ภายในแบบจำลอง GARCH สรุประดับพื้นฐานของความผันผวนที่เห็นได้ชัดในตลาดในกรณีที่ไม่มีความผันผวนที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ ซึ่งแสดงถึงความผันผวนโดยธรรมชาติหรือความไม่แน่นอนซึ่งกำหนดลักษณะของตลาดในแต่ละช่วงเวลาการซื้อขาย Impaction (α) พารามิเตอร์ α ภายในโมเดล GARCH แสดงถึงผลกระทบของข้อผิดพลาดกำลังสองที่ผ่านมาต่อความแปรปรวนตามเงื่อนไขปัจจุบันของอนุกรมเวลา ซึ่งสะท้อนถึงจังหวะที่ความผันผวนในอดีตถูกหลอมรวมเข้ากับการประมาณการความผันผวนในปัจจุบัน ค่าสัมประสิทธิ์ α ที่สูงขึ้นบ่งชี้ถึงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอดีตได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงแสดงถึงความไวต่อความผันผวนล่าสุดที่มากขึ้น ค่าสัมประสิทธิ์ (β) ภายในแบบจำลอง GARCH จะวัดปริมาณการคงอยู่ของความผันผวนในอดีต โดยจะวัดขอบเขตที่ความแปรปรวนแบบมีเงื่อนไขก่อนหน้านี้มีอิทธิพลต่อความแปรปรวนแบบมีเงื่อนไขในปัจจุบัน ค่า β ที่สูงกว่าบ่งชี้ถึงการคงอยู่ของความผันผวนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเวลาผ่านไป ความเบี่ยงเบนผิดพลาด (ϵ) แสดงถึงความเบี่ยงเบนระหว่างข้อมูลที่สังเกตได้และการทำนายของแบบจำลอง โดยสรุปความแปรปรวนหรือสุ่มที่ไม่สามารถอธิบายได้ในอนุกรมเวลาภายหลังการเคลื่อนไหวของราคาสำหรับผลกระทบของความผันผวนในอดีตและปัจจัยอื่น ๆ ที่รวมอยู่ในแบบจำลอง

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ระหว่างวันเผยให้เห็นแนวโน้มที่ชัดเจนของความผันผวนของผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวันสำหรับวันทำการซื้อขาย (วันจันทร์ - วันศุกร์, ตารางที่ 1 - 5) ระหว่างปี 2562 ถึง 2566 โดยใช้แบบจำลอง GARCH (1,1) วันซื้อขายจะถูกแบ่งออกเป็นช่วงเวลาที่กำหนด เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงของการเปลี่ยนแปลงของตลาดและรูปแบบความผันผวน ผลลัพธ์สอดคล้องกับการวิจัยของ Wheaton, W. และ Yu, J. ที่สรุปว่าตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์มีความผันผวนเนื่องจากปัจจัยหลายประการ สภาวะเศรษฐกิจ เช่น อัตราดอกเบี้ย เงินเพื่ออัตราการจ้างงาน และการเติบโตของ GDP มีผลกระทบอย่างมากต่อตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ ความรู้สึกของตลาด การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ และเหตุการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ก็มีส่วนทำให้เกิดความผันผวนเช่นกัน นอกจากนี้ พลวัตของอุปสงค์และอุปทานในตลาดอสังหาริมทรัพย์รวมถึงการเก็งกำไรของนักลงทุนสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงราคาที่รวดเร็ว การเข้าใจปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินการในตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ (Wheaton, W., 2015); (Yu, J., 2022) งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าระดับความผันผวนพื้นฐานผันผวนตามส่วนต่าง ๆ ของวันซื้อขาย แนวโน้มที่พบในผลลัพธ์ของ GARCH (1,1) สำหรับผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวันในวันศุกร์ ตั้งแต่ปี 2562 ถึง 2566 แสดงถึงแนวโน้มที่ความผันผวนจะแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาการซื้อขายที่แตกต่างกัน โดยมีรูปแบบที่แตกต่างกันเกิดขึ้น ในช่วงเช้ามีระดับความผันผวนพื้นฐานในระดับปานกลาง พร้อมด้วยผลกระทบที่มีนัยสำคัญและการคงอยู่ของการเปลี่ยนแปลงในอดีต เมื่อเวลาผ่านไป มีความผันผวนเล็กน้อยในความผันผวนพื้นฐาน โดยมีความไวต่อความผันผวนล่าสุดและความคงอยู่ของการเปลี่ยนแปลงในอดีตที่แตกต่างกัน ในช่วงสิ้นสุดการซื้อขาย มีแนวโน้มที่ความผันผวนพื้นฐานจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกัน

ความอ่อนไหวและการคงอยู่ของการเปลี่ยนแปลงในอดีต การค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของตลาดที่มีพลวัตในวันศุกร์ โดยมีรูปแบบความผันผวนที่ได้รับอิทธิพลจากทั้งเหตุการณ์ในตลาดล่าสุดและแนวโน้มความผันผวนในอดีต กล่าวโดยสรุปคือความผันผวนสูงชันที่สังเกตได้ในช่วงชั่วโมงแรกของการซื้อขาย และค่อย ๆ ลดลงเมื่อวันดำเนินไป และความผันผวนเพิ่มขึ้นอีกครั้ง เมื่อสิ้นสุดชั่วโมงการซื้อขาย ผลลัพธ์ชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมทางการตลาดและความผันผวนมีความชัดเจนมากขึ้นในช่วงเริ่มต้นของวันซื้อขาย และค่อย ๆ ลดลงในชั่วโมงต่อ ๆ ของแต่ละภาคส่วน ในระหว่างการประกาศอัตราดอกเบี้ย ผลการวิเคราะห์ GARCH (1,1) ในตารางที่ 6 กับผลตอบแทนรายชั่วโมงระหว่างวัน ซึ่งเชื่อมโยงกับการประกาศอัตราดอกเบี้ยในช่วงปี 2562 ถึง 2566 แสดงให้เห็นแนวโน้มที่มองเห็นได้ชัดเจนในการเปลี่ยนแปลงของความผันผวนในช่วงเวลาการซื้อขายต่าง ๆ ตลอดทั้งวันซื้อขาย มีความแปรปรวนที่สังเกตได้ในระดับความผันผวนพื้นฐาน ตามที่ระบุโดยระยะเวลาคงที่ที่ผันผวน ตัวอย่างเช่น ความผันผวนมีแนวโน้มค่อนข้างลดลงในช่วงเวลาตั้งแต่ 10.00 น. ถึง 11.00 น. นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ผลกระทบเผยให้เห็นความอ่อนไหวที่แตกต่างกันต่อการเปลี่ยนแปลงในอดีตตลอดชั่วโมงการซื้อขาย โดยค่าที่สูงกว่าบ่งชี้ถึงอิทธิพลที่แข็งแกร่งของการเปลี่ยนแปลงในอดีตต่อความผันผวนในปัจจุบัน ระดับของการคงอยู่ของความผันผวนซึ่งแสดงโดยค่าสัมประสิทธิ์นั้นยังแปรผันไปตามชั่วโมงการซื้อขาย โดยค่าสัมประสิทธิ์ที่สูงกว่าบ่งบอกถึงความผันผวนที่คงอยู่มากขึ้น นอกจากนี้ ส่วนที่เหลือสะท้อนถึงส่วนของความผันผวนที่ยังคงไม่สามารถอธิบายได้จากการเปลี่ยนแปลงในอดีตและความแปรปรวนตามเงื่อนไข และยังเน้นให้เห็นความแตกต่างในความครอบคลุมของแบบจำลองตลอดชั่วโมงการซื้อขายอีกด้วย โดยรวมแล้ว การค้นพบเหล่านี้ได้อธิบายลักษณะเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงของความผันผวนในช่วงเวลาการซื้อขายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกาศอัตราดอกเบี้ย โดยเน้นถึงความสำคัญของการปรับตัวและทำความเข้าใจรูปแบบเหล่านี้ในการวิเคราะห์ตลาดและกระบวนการตัดสินใจ จากการตรวจสอบผลกระทบของการล้มละลายของ China Evergrande ในช่วงเวลาการซื้อขายในวันที่ 1 - 31 สิงหาคม 2566 โดยใช้แบบจำลอง GARCH (1,1) ในตารางที่ 7 ผลลัพธ์เผยให้เห็นความผันผวนเล็กน้อยในระดับความผันผวนพื้นฐาน อิทธิพลของความผันผวนในอดีตต่อความผันผวนในปัจจุบัน ความคงอยู่ ความผันผวนอย่างฉับพลัน และการมีอยู่ของผลตอบแทนที่เปลี่ยนแปลงอย่างอธิบายไม่ได้ ค่าที่แตกต่างกันของระยะเวลาคงที่ผลกระทบ ค่าสัมประสิทธิ์ และคงเหลือในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน บ่งชี้ว่าการล้มละลายมีผลกระทบไม่นัยสำคัญต่อผลตอบแทนระหว่างวันและความผันผวนตลอดทั้งวันซื้อขาย

การวิเคราะห์ของ GARCH ให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญหลายประการเกี่ยวกับความผันผวนของราคารายชั่วโมงของตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย การแบ่งส่วนชั่วโมงการซื้อขายช่วยให้สังเกตรูปแบบที่แตกต่างกันของระดับความผันผวนตลอดช่วงการซื้อขาย พบว่าความผันผวนพื้นฐานมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นในช่วงชั่วโมงการซื้อขายเริ่มแรก และค่อย ๆ ลดลงเมื่อวันซื้อขายดำเนินไป การสังเกตนี้ชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมทางการตลาดและความผันผวนมีความชัดเจนมากขึ้นในช่วงเริ่มต้นของวันซื้อขาย ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การประกาศข่าว หรือความเชื่อมั่นของนักลงทุน นอกจากนี้ การวิเคราะห์ยังเผยให้เห็นถึงผลกระทบของความผันผวนในอดีตต่อความผันผวนในปัจจุบัน และการคงอยู่ของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เมื่อเวลาผ่านไป พารามิเตอร์โดยประมาณของแบบจำลอง GARCH ให้ข้อมูลอันมีคุณค่าเกี่ยวกับขอบเขตที่ความผันผวนในอดีตมีอิทธิพลต่อความผันผวนในอนาคต ตลอดจนระยะเวลาของผลกระทบเหล่านี้ การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการคาดการณ์และการจัดการความเสี่ยงจากตลาดหุ้นอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย

การบูรณาการจากผลลัพธ์การศึกษานี้มีความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยงและการตัดสินใจในการลงทุนในตลาดอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งจากการวิเคราะห์และระบุรูปแบบของความผันผวนราคาในระดับชั่วโมง นักลงทุนและผู้เข้าร่วมตลาดสามารถเข้าใจและปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมากขึ้น โดยการรวมรูปแบบของความผันผวนราคาในช่วงเวลาต่าง ๆ เข้ากับแบบจำลองการ

ประเมินความเสี่ยง ผู้บริหารความเสี่ยงสามารถพัฒนากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงที่แม่นยำและเสถียรมากขึ้น เพื่อปกป้องพอร์ตการลงทุนจากการเกิดความผันผวนที่ไม่คาดคิดในตลาด ในทางเดียวกัน นักลงทุนสามารถนำข้อมูลที่ลึกซึ้งจากการศึกษาไปใช้ในการปรับแก้กลยุทธ์การลงทุนของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าใจช่วงเวลาและขนาดของความผันผวนในตลาดสามารถช่วยให้นักลงทุนสามารถระบุช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเข้าหรือออกจากหลักทรัพย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจช่วยเพิ่มผลตอบแทนและลดความเสี่ยงในการลงทุนให้น้อยที่สุด แม้ว่าการศึกษาจะมีการสนับสนุนอยู่ แต่มีข้อจำกัดในการมุ่งเน้นตลาดและช่วงเวลาที่มีความชัดเจน ซึ่งอาจจำกัดความสามารถในการนำข้อมูลสู่ขั้นสรุปทั่วไปในตลาดหรือระหว่างช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ความผันผวนพื้นฐานระดับที่สูงขึ้นในช่วงเริ่มต้นการซื้อขายจะค่อย ๆ ลดลงตลอดช่วงเวลา และความผันผวนเพิ่มขึ้นอีกครั้งเมื่อใกล้สิ้นสุดชั่วโมงการซื้อขาย รูปแบบนี้แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมทางการตลาดและความผันผวนจะถึงจุดสูงสุดในช่วงเช้า และจะลดลงเมื่อวันดำเนินไป ผลลัพธ์ที่ได้ตรวจสอบความผันผวนที่เกี่ยวข้องกับการประกาศอัตราดอกเบี้ยตั้งแต่ปี 2562 ถึง 2566 เผยให้เห็นรูปแบบที่แตกต่างกันของพลวัตของความผันผวนในช่วงเวลาการซื้อขายที่แตกต่างกัน รูปแบบเหล่านี้รวมถึงความผันผวนของระดับความผันผวนพื้นฐาน ความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงในอดีต ระดับความคงอยู่ของความผันผวน และระดับของความผันผวนที่ไม่สามารถอธิบายได้ การวิเคราะห์ผลกระทบของการล่มสลายของ China Evergrande ต่อชั่วโมงการซื้อขาย แสดงให้เห็นความผันผวนเล็กน้อยในระดับความผันผวนพื้นฐาน อิทธิพลของความผันผวนในอดีตต่อความผันผวนในปัจจุบัน การคงอยู่ของความผันผวนที่ผันผวน การล่มสลายมีผลกระทบไม่มีนัยสำคัญต่อผลตอบแทนระหว่างวันและความผันผวนตลอดทั้งวันซื้อขาย ข้อค้นพบจากการศึกษานี้มีความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยงและการตัดสินใจในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การบริหารความเสี่ยงควรเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลความผันผวนของราคารายชั่วโมงในตลาดหลักทรัพย์ การนำเข้าข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นมูลค่าสูงจะช่วยให้มีการประเมินความเสี่ยงที่แม่นยำและการตอบสนองที่ดีต่อสถานการณ์ตลาดต่าง ๆ การสร้างและปรับปรุงแบบจำลอง GARCH เพื่อการประมาณการความผันผวนในระดับชั่วโมงของตลาดหลักทรัพย์ การบริหารความเสี่ยงสามารถปรับได้ตามแนวโน้มของความผันผวนในตลาด ทำให้มีความสามารถในการป้องกันความเสี่ยงหรือลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงอย่างทันที่ตามที่ตามการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

เอกสารอ้างอิง

- Allan, K. et al. (2021). The COVID-19 Pandemic and Commercial Property Rent Dynamics. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(2021), 360-375.
- Amonhaemanon, D. (2014). The Impact of Stock Price and Real Estate Price Shocks on Consumption: The Thai Experience. *International Journal of Financial Research*, 9(2014), 61-76.
- Cui, W. (2023). The Impact of COVID-19 on the Real Estate Market Based on Case and Data Analysis. *Advances in Economics, Management and Political Sciences*, 15(2023), 270-277.
- Cuthbertson, K. (2016). *Quantitative Financial Economics: stocks, bonds, foreign exchange*. John Wiley and Sons, 7(2016), 234-266.
- Hasnuden, M. & Mohd Ali, N. (2023). Enduring the Financial Impacts of COVID-19: Property Developers in Malaysia. *International Journal of Academic Research*, 13(2023), 15-25.

- Islam, S. & Oh, K. (2023). Applied Financial Econometrics in E-Commerce. Contributions to Economic Analysis. North Holland Publishing, 7(2023), 442-457.
- Lucca, K. & Moench, M. (2015). The Disappearing Pre-FOMC Announcement Drift. Finance research letters, 40(2015), 78-99.
- Mills, T. (2019). The econometric modelling of financial time series. Cambridge University Press, 8(2019), 188-201.
- Nguyen, T. (2015). The Significance and Performance of Listed Property Companies in Asian Developed and Emerging Markets. 17th Annual European Real Estate Society Conference in Milan,, 17(2015), 336-352.
- Reuters. (2024). Date accessed. Retrieved February 1, 2024, from <https://www.reuters.com/business>
- Rigobon, R. & Sack, B. (2024). The Impact of Monetary Policy on Asset Prices. Journal of Monetary Economics, 8(2024), 51-66.
- Wheaton, W. (2015). The Volatility of Real Estate Markets: A Decomposition. The Journal of Portfolio Management, 41(2015), 140-150.
- Yu, J. (2022). Forecasting volatility in the New Zealand stock market. Applied Financial Economics, 12(2022), 193-202.

ปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตของผู้อ่านนิยายวาย* INTERACTIONS IN THE LEIFEWORLD OF Y-NOVEL READERS

นิภาพรรณ กิตติผดุงชัย*, ปรัชชัย ดาวอุดม

Nipapan Kittipadungchai*, Pharichai Daoudom

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate school, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: chikojaoka@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ลักษณะพื้นที่สาธารณะของผู้อ่านนิยายวายในรูปแบบโลกแห่งชีวิต และวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของผู้อ่านนิยายวายบนพื้นที่สาธารณะในรูปแบบโลกแห่งชีวิต โดยใช้วิธีวิทยาในการศึกษาตามแนวทางการศึกษาเรื่องเล่าภายใต้กระบวนทัศน์สร้างสรรค์นิยม โดยเลือกกลุ่มผู้เล่าเรื่องเชิงทฤษฎีจากผู้อ่านนิยายวายที่อ่านนิยายวายในรูปแบบหนังสือ และบนแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ และมีการติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนิยายวายบนพื้นที่แพลตฟอร์มออนไลน์ หรือมีปฏิสัมพันธ์สื่อสารกันระหว่างกลุ่มของผู้อ่าน จำนวน 10 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 15 - 45 ปี รวมทุกเพศเพื่อความหลากหลายของข้อมูล จากนั้นจึงทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงโดยพิจารณาจากผู้ที่ปฏิสัมพันธ์ทั้งแบบออฟไลน์ และออนไลน์ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปสู่การทำความรู้จักกับผู้อ่านนิยายวายกลุ่มต่าง ๆ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลหรือแปลความหมายและหาสาระแก่นแท้ของประสบการณ์จากผู้เล่าเรื่องตามแนวคิดของ แวน มาแนน โดยใช้การสะท้อนคิดและวิเคราะห์หาค่าประจักษ์ของข้อมูลผ่านกรอบแนวคิดหลักซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบของพื้นที่สาธารณะของผู้อ่านนิยายวายในรูปแบบโลกแห่งชีวิต และปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตของผู้อ่านนิยายวาย เป็นพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นอย่างอิสระของผู้คน โดยมีโลกแห่งชีวิตทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งผ่านความรู้จากการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและยังเป็นตัวป้องกันความแตกแยกทางสังคมเนื่องจากโลกแห่งชีวิตประกอบด้วยข้อสันนิฐานและพื้นที่ความรู้ที่มีร่วมกันทำให้การปฏิสัมพันธ์หรือถกเถียงกันจะมีข้อสรุปที่เป็นฉันทามติ

คำสำคัญ: พื้นที่สาธารณะ, โลกแห่งชีวิต, นิยายวาย, ปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิต

Abstract

This research is a qualitative study aiming to analyze the characteristics of the public spaces inhabited by readers of Boys' Love (BL) novels within their lifeworld and to examine the interactions of BL novel readers in these public spaces through the lifeworld perspective. The methodology employed follows narrative inquiry under the constructivist paradigm. The study selects a theoretical narrative group of BL novel readers who engage with these novels both in book form and online platforms, and who participate in discussions about BL novels on these online platforms or have interactions among reader groups. The sample consists of 10 individuals aged 15-45, representing all genders to ensure diversity in the data. A purposive sampling method

is used, focusing on those who interact both offline and online. In-depth interviews are conducted to collect data, leading to an understanding of various groups of BL novel readers. The researcher utilizes Van Maanen's approach to data analysis, interpreting and extracting the essence of the experiences from the narrators. Reflective thinking and analysis are applied to identify key components of the data through the main conceptual framework established by the researcher. The results reveal that the public spaces within the lifeworld of BL novel readers, and the interactions within this lifeworld, serve as venues for the free exchange or transformation of opinions. The lifeworld functions as a medium for transmitting knowledge through interpersonal interactions and acts as a safeguard against social fragmentation, as it comprises shared assumptions and areas of knowledge that facilitate consensual conclusions during interactions or debates.

Keywords: Public Spaces, Lifeworld, Y Novels, Interactions in The Lifeworld

บทนำ

นิยายวาย หรือ Y novel นับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของนิยายแนวโรมานซ์ ที่นำเสนอเรื่องราวความรักแบบรักโรแมนติกระหว่างตัวละครที่มีเพศเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นชายรักชาย หรือหญิงรักหญิง จุดกำเนิดของนิยายวายเริ่มต้นจากผลงานที่สร้างขึ้นเพื่อล้อเลียนการ์ตูนของญี่ปุ่น ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้ชายและผู้ชาย เรียกว่า Yaoi ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและผู้หญิงเรียกว่า Yuri ในเวลาต่อมาเนื้อหาดังกล่าว ถูกพัฒนาไปเป็นเรื่องเล่าที่เรียกว่า “ฟิคชั่น” เมื่ออิทธิพลของนิยายวายเริ่มแพร่เข้าสู่ประเทศไทย กลุ่มวัยรุ่น ที่ชื่นชอบเรื่องราวความรักแนวโรแมนซ์จึงทำให้นิยายวายเกิดกระแสนิยม และแผ่ขยายความนิยมไปยังกลุ่ม ช่วงอายุอื่น ๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (รีนฤทัย สัจจพันธุ์, 2560) จุดเริ่มต้นความนิยมของนิยายวายสามารถอ้างอิงได้จากข้อมูลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ 48 ปี 2563 โดยนายกสมาคมผู้จัดพิมพ์ และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ให้ข้อมูลว่าหนังสือในกลุ่มไลต์โนเวล การ์ตูน มังงะ และนิยายวาย เป็นกลุ่มที่ขายดีที่สุด (ศิริภาภา นรินทร์ และรุ่งนภา พิมมะศรี, 2563) ต่อมาในปี 2566 ทิพย์สุดา สินขาลวัฒน์ นายกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ได้กล่าวในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ 51 ว่านิยายวายเป็นหนึ่งในสามที่อยู่ในหมวดหนังสือขายดี และได้รับความสนใจมากที่สุด ซึ่งยอดขายคิดเป็น 44% จากยอดขายหนังสือทั้งหมดของงาน ทั้งนี้เพราะนิยายวาย เป็นนิยายที่สามารถเข้าถึงผู้อ่านได้หลากหลายวัย และเป็นที่ยอมรับจนถูกนำมาสร้างเป็นซีรีส์หลายต่อหลายเรื่อง (ไทยโพสต์, 2566) และในปี 2567 สุวิษ รุ่งวัฒนไพบูรณ์ นายกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ได้ให้ข้อมูลว่าจำนวนผู้เข้าร่วมงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ 52 นี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 10% จากปีที่ผ่านมา และนิยายวายยังคงครองสัดส่วนของนิยายที่ได้รับความสนใจและยอดขายที่มากที่สุดในหมวดของนิยายและวรรณกรรม นอกจากนี้ ดวงพร สุทธิสมบุรณ์ อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สมาคมผู้จัดพิมพ์ฯ ได้ให้ข้อมูลว่า นิยายวายที่เป็นผลงานของนักเขียนไทยทุกประเภทเนื้อหา ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากสำนักพิมพ์และเอเจนซีลิขสิทธิ์จากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศไต้หวัน ซึ่งนักเขียนไทยเป็นที่นิยมในตลาดนักอ่านไต้หวันเป็นอย่างมาก (ประชาชาติธุรกิจ, 2567) และเนื่องจากนิยายวาย เป็นนิยายที่มีลักษณะเนื้อหา และการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน เรื่องราวส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวความรักระหว่างชายรักชาย หรือ หญิงรักหญิง ซึ่งในบทความวิจัยนี้ ขอกล่าวถึงนิยายวายในรูปแบบของชายรักชาย เนื่องจากนิยายในรูปแบบชายรักชายนี้ได้รับความนิยมมากที่สุดในกลุ่มผู้อ่าน เรื่องราวความรักระหว่างชายรักชาย จะถูกนำเสนอในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง หรือ Theme การเล่าเรื่อง แต่จุดร่วมหนึ่งที่นิยายวายมีร่วมกันคือ เรื่องราวของนิยายวายส่วนใหญ่

จะเป็นเรื่องราวที่แสดงความรักระหว่างตัวละครที่เป็นวัยรุ่น มีความโรแมนติก เน้นการสร้างเหตุการณ์ที่ช่วยให้ตัวละครได้รับความสุข สมหวังในความรักเป็นหลัก (จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ, 2564) นอกจากนี้ ในนิยายวายยังมีเนื้อหาที่สะท้อนความเป็นจริงในสังคม สร้างสรรค์สังคม และในนิยายวายบางเรื่องยังได้มีการหยิบยกประเด็นเหตุการณ์ที่เป็นเรื่องราวในสังคมที่กำลังเป็นที่สนใจในช่วงเวลานั้น ๆ มาเป็นประเด็นในการดำเนินเรื่อง ซึ่งการใช้กลวิธีในการแต่งแบบนี้จะทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงเนื้อหา และมีความรู้สึกร่วมในเหตุการณ์ที่ดำเนินไปในนิยายวายได้โดยง่าย เพราะเป็นเรื่องที่ผู้อ่านผ่านการรับรู้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ที่ผู้อ่านเคยผ่านหรือพบเจอ

รูปแบบของนิยายวายในยุคเริ่มแรกก่อนที่จะมีการตีพิมพ์ในรูปแบบของหนังสือ ผู้อ่านจะเสพนิยายวายผ่านทางเว็บไซต์เป็นหลัก และแม้ในปัจจุบันการตีพิมพ์นิยายวายจะไม่ได้เป็นเรื่องที่ต้องปกปิดอีกต่อไป แต่ช่องทางของการเสพนิยายวายของนักอ่านก็ยังคงอยู่บนแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ (สิริกร ทองมาตร, 2561) ด้วยเหตุนี้จึงมีเว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน หรือช่องทางออนไลน์อื่น ๆ เพื่อให้ผู้เขียนได้นำผลงานของตนเองได้อัปโหลดเพื่อให้ผู้อ่านอื่น ๆ ได้เข้ามาอ่าน และด้วยความสะดวกง่ายดายของช่องทางเผยแพร่ผลงานนิยายวายผ่านสื่อออนไลน์ที่ผู้อ่านเข้าถึงได้ง่าย จึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นิยายวายได้รับความนิยม และเป็นกระแสที่น่าจับตามองเป็นอย่างมากในปัจจุบัน และช่องทางแนะนำเสนอนิยายวายรูปแบบออนไลน์นี้เองทำให้นิยายวายที่ได้รับการตอบรับอย่างมากจากผู้อ่าน (นฤพร ปู่แดงอ่อน, 2564) จนกระทั่งสำนักพิมพ์ขอซื้อลิขสิทธิ์จากนักเขียนเพื่อนำมาตีพิมพ์ในรูปแบบเล่ม นอกจากช่องทางเผยแพร่นิยายวายที่ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงได้ง่าย จะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้นิยายวายได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม และขยายไปในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว รูปแบบการนำเสนอของนิยายวายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ก็มีวิวัฒนาการ สร้างความแปลกใหม่ให้กับผู้อ่านนิยายวายด้วยเช่นกัน จากเดิมที่นิยายวายมีรูปแบบเป็นเรื่องเล่า หรือเป็นบทบรรยายเช่นเดียวกับนิยายประเภทอื่น ๆ ทั่วไป ปัจจุบันนิยายวายได้เปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเป็นรูปแบบใหม่ คือมีลักษณะเหมือนการสนทนาในไลน์ ไม่ใช่การบรรยายเนื้อเรื่องเหมือนนิยายทั่วไปแบบดั้งเดิม ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชัน “จอยลดา” ซึ่งนำเสนอนิยายวายในรูปแบบ “นิยายแชท” (The Bangkok Insight Editorial Team, 2562) ซึ่งรูปแบบของนิยายแชทนั้นจะมีลักษณะการดำเนินเนื้อเรื่องผ่านข้อความสนทนาโต้ตอบ เช่นเดียวกับการสนทนาในไลน์แอปพลิเคชัน ด้วยความแปลกใหม่นี้ทำให้ปริมาณผู้ที่สนใจในนิยายวายเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีการนำเรื่องราวเหล่านี้ไปพูดคุยต่อในสื่อแพลตฟอร์มอื่น ๆ เช่น เอ็กซ์ (ทวิตเตอร์) เป็นต้น

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารทำให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลและการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น หรือทัศนคติเป็นไปได้ง่ายและสะดวก ซึ่งการสื่อสารเหล่านี้จะสร้างให้เกิดความรู้ความคิด หรือทัศนคติใหม่ๆ ขึ้นตามแนวคิดของฮาร์เบอร์มาสได้กล่าวไว้ในกระบวนการสื่อสาร (Communicative Action) ซึ่งแนวคิดของฮาเบอร์มาสจะเน้นการสร้างพื้นที่และกระบวนการสื่อสารที่ยุติธรรมและมีคุณภาพ ซึ่งส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยและการทำความเข้าใจร่วมกันในสังคม การสื่อสารในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีระหว่างผู้คนในสังคม เช่นเดียวกับการสื่อสารของกลุ่มผู้อ่านนิยายวาย จะเห็นได้ว่าแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ที่นำเสนอนิยายวายให้แก่ผู้อ่านนั้นเปรียบเสมือนพื้นที่ทางสังคม (Social space) เป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) อันเป็นพื้นที่ที่สร้างขึ้นมาระหว่างพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางความคิด เป็นพื้นที่เพื่อการสร้างตัวตน ส่งผ่านประสบการณ์ร่วมกัน สร้างหรือร่วมทำความเข้าใจ ความหมาย และในพื้นที่นี้เองที่ทำให้ผู้แต่งนิยายวาย และผู้อ่านนิยายวายได้แลกเปลี่ยนทัศนะ แสดงความคิดเห็น หรือเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นจุดร่วมหรือสื่อกลางให้คนที่ชื่นชอบในเรื่องเดียวกันได้มาพบปะพูดคุยในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน เปรียบเสมือนพื้นที่แห่งการสื่อสารสาธารณะสำหรับนักเขียนนิยายวาย และนักอ่านนิยายวาย ที่ให้ผู้อ่านนิยายวาย และผู้อ่านนิยายวายได้ปลดปล่อยความเป็นตัวตนหนึ่งของตนเอง ได้ทำในสิ่งที่ชื่นชอบ จนกลายเป็นเครือข่ายของกลุ่มบนโลกออนไลน์ เป็นเหมือนคลังสะสมความเข้าใจและความหมายที่แบ่งปันร่วมกัน สร้างความ

ร่วมมือกัน และผลิตซ้ำชีวิตทางสังคม เพื่อมุ่งให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน จนเกิดเป็นการบูรณาการทางสังคม ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมในพื้นที่ของชีวิตทางสังคม (Habermas, J., 2004)

สำหรับฮาเบอร์มาสหัวใจสำคัญของทฤษฎีทางสังคม คือ การแบ่งแยกระหว่าง “ระบบ” (System) และ “โลกชีวิต” (Lifeworld) ซึ่งเป็นพื้นที่ของชีวิตทางสังคมที่มีความแตกต่างกัน โดยแต่ละส่วนนั้นต่างมีกฎเกณฑ์ สถาบันและแบบแผนทางพฤติกรรมที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ระบบและโลกชีวิต คือต้นกำเนิดของการกระทำเชิงสื่อสาร และการกระทำเชิงเครื่องมือ ที่จะมีความเกี่ยวข้องสอดคล้องซึ่งกันและกัน ฮาเบอร์มาสเห็นว่า ระบบ (System) คือโครงสร้างของการเห็นพ้องร่วมกัน และเป็นรูปแบบของการกระทำเชิงเครื่องมือ ซึ่งสามารถแยกย่อยออกไปได้ตามวัตถุประสงค์ภายนอกที่ระบบเรียกร้องต่อผู้กระทำ ซึ่งก็คือ อำนาจ และเงินตรา ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้เป็นสื่อกลางในการควบคุมทิศทางของกลไกในการกำกับและประสานงานที่ฝังอยู่ในทุนนิยม และอีกทางหนึ่งคือก่อรูปการบริหารงานของรัฐและสถาบันที่เกี่ยวข้อง หน้าที่หลักของระบบในรูปแบบของอำนาจและเงินตรานั้น จะเป็นการผลิตซ้ำทางสังคมเชิงวัตถุ หรือที่เราเข้าใจได้ง่ายขึ้นคือ การผลิตและไหลเวียนสินค้าและบริการ แต่จะมีจุดร่วมหนึ่งที่คล้ายคลึงกับโลกชีวิต (Lifeworld) คือ การกระทำต่าง ๆ จะสอดคล้องกันและก่อให้เกิดการบูรณาการตัวเอง ซึ่งในขณะที่สังคมเกิดการขยายตัวและเพิ่มความซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ ภาระต่าง ๆ ได้ถูกระบบส่งต่อไปอยู่ในรูปของการสื่อสาร การถกเถียงพูดคุย ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังคงทำให้สังคมยังรวมตัวอยู่ด้วยกันได้ แต่ในขณะเดียวกัน “ระบบ” กลับมีแนวโน้มในการคุกคาม “โลกชีวิต” (lifeworld) ของผู้คน โดยระบบจะเป็นตัวควบคุม ครอบงำ และทำลายพื้นฐานของชีวิต ตลอดจนบิดเบือนวิธีการสื่อสารระหว่างมนุษย์ ซึ่งฮาเบอร์มาสใช้คำว่า “Colonization of the lifeworld” (Seidman, S., 1989) กล่าวคือ พื้นที่สาธารณะที่เราากำลังพูดถึงนี้มีแนวโน้มที่จะถูกรุกล้ำโดยสื่อ อย่างเช่น เงินตรา อำนาจ และ กฎหมาย ซึ่งจำกัดศักยภาพในการแสดงความคิดเห็นของเรา ซึ่งฮาเบอร์มาสชี้ให้เห็นว่า ศักยภาพที่จะต่อต้านสิ่งเหล่านี้ คือ การปฏิบัติการด้านสื่อสาร (Communicative action) โดยการดำเนินการอภิปรายอย่างอิสระเสรีผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (New social movement) โดยการใช้พื้นที่สาธารณะที่หลากหลายเพื่อผลิตซ้ำทางการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการคานอำนาจกับ “ระบบ” (ชีวิตรา ตันติมาลา, 2560) โดยตัวเชื่อมพื้นที่สาธารณะที่หลากหลายนี้ก็คือ “โลกชีวิต” (Lifeworld) ซึ่งโลกแห่งชีวิตจะเป็นสื่อกลางของการผลิตซ้ำทางสังคมในเชิงสัญลักษณ์และวัฒนธรรม เป็นพาหนะในการส่งผ่านธรรมเนียม ประเพณีผ่านมุมมองเชิงวิพากษ์ของการติดต่อสื่อสารและการถกเถียงพูดคุย ภายใต้สภาพเงื่อนไขของสังคมที่สงบสุข โดย Lifeworld ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งผ่านตลอดจนปรับปรุงความรู้ไม่ว่าจะเป็นเชิงเทคนิค หรือเชิงปฏิบัติการ Lifeworld ทำหน้าที่เสมือนเกราะป้องกันความแตกแยกทางสังคม ต้านทานความแตกแยกของความหมาย และป้องกันความขัดแย้ง นอกจากนี้ Lifeworld ยังมีส่วนในการสร้างบริบทให้แก่การกระทำ กล่าวคือ Lifeworld นั้นจะประกอบไปด้วยข้อสันนิษฐานและพื้นที่ความรู้ที่มีร่วมกัน ตลอดจนเหตุผลที่ใช้ร่วมกันบนหลักการที่ว่าผู้กระทำจะเกิดมิตรร่วมกันในที่สุด Lifeworld เปิดกว้างต่อการแก้ไขและเปลี่ยนแปลง แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป เกิดขึ้นทีละส่วน เพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากความขัดแย้ง ความเข้าใจผิด หรือความเห็นที่ไม่ลงรอยกัน ซึ่งเกิดขึ้นได้ในการสื่อสารพูดคุยหรือถกเถียงกันในระดับปัจเจก และทุกครั้งที่ ประสบความสำเร็จจากการกระทำเชิงสื่อสาร จะเกิดข้อสรุปร่วมกันที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการกระทำเชิงสื่อสารก็จะช่วยเพิ่มต้นทุนจากความรู้ที่แบ่งปันกัน (เจมส์ กอร์ดอน ฟินเลย์สัน, 2559) ความสำคัญของ Lifeworld คือในตัวตนเองนั้นเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เกิดความหมายร่วมกันของแต่ละพื้นที่ได้ เพราะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเป็นไปได้ (Condition of possibility) ของบทสนทนาระหว่างกัน ระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่วางอยู่บนรากฐานของความเข้าใจร่วมกัน จะเห็นได้ว่าบนพื้นที่สาธารณะของกลุ่มผู้อ่านนิยายวายมีความเป็นโลกแห่งชีวิตในการขับเคลื่อนและผูกโยงผู้อ่านนิยายวายเอาไว้ด้วยกัน ด้วยหลักการต่าง ๆ หรือลักษณะการทำงานของโลกแห่งชีวิตที่ชี้ให้เห็นว่า โลกแห่งชีวิตคือสื่อกลางสำหรับทุกคนที่มีความคิด ทศนคติที่มีจุดร่วมหนึ่งที่

เหมือนกัน และโลกแห่งชีวิตจะเป็นเสมือนเกราะที่ช่วยป้องกันความขัดแย้ง เหล่านี้เองที่ทำให้การสื่อสารปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านนิยายวาย หรือแม้แต่ผู้อ่านนิยายวายและผู้เขียนมีความเป็นไปอย่างมีเหตุและผล ข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจะมีการวิพากษ์ในลักษณะที่เปิดกว้างและยอมรับฟังโดยปราศจากการเข้าแทรกแซงทางความคิดที่มุ่งหาผลประโยชน์เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การศึกษาในเรื่อง “ปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตของผู้อ่านนิยายวาย” จะชี้ให้เห็นถึงรูปแบบของการใช้พื้นที่สาธารณะของกลุ่มผู้อ่านนิยายวายที่มีลักษณะเป็นโลกแห่งชีวิตที่แตกต่างจากพื้นที่สาธารณะทั่วไป และการปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตของผู้อ่านนิยายวายไม่เพียงแค่เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม แต่ยังมีประโยชน์ในด้านการพัฒนาตัวเองและการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแสดงออก ทำให้ชุมชนนี้มีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับผู้เข้าร่วม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของพื้นที่สาธารณะของผู้อ่านนิยายวายในรูปแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld)
2. เพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของผู้อ่านนิยายวายบนพื้นที่สาธารณะในรูปแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย “ปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตของผู้อ่านนิยายวาย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิทยาในการศึกษาตามแนวทางการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative approach) ภายใต้กระบวนทัศน์สร้างสรรค์นิยม (Constructivism)

กลุ่มผู้เล่าเรื่อง ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มผู้เล่าเรื่องเชิงทฤษฎี (Theoretical samplings) จากผู้อ่านนิยายวายที่อ่านนิยายวายทั้งในรูปแบบของหนังสือ และในรูปแบบออนไลน์ตามแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ และมีการติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนิยายวายบนพื้นที่แพลตฟอร์มออนไลน์ หรือมีปฏิสัมพันธ์สื่อสารกันระหว่างกลุ่มของผู้อ่าน จำนวน 10 คน โดยเป็นผู้อ่านที่มีอายุอยู่ระหว่าง 15 - 45 ปี ซึ่งเป็นผู้อ่านทุกเพศเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายครอบคลุม นอกจากนี้กลุ่มผู้เล่าเรื่องยังเป็นผู้ที่มีความสนใจและมีประสบการณ์ในการอ่านนิยายวายอย่างต่อเนื่อง

วิธีการเข้าถึงผู้เล่าเรื่อง ผู้วิจัยอาศัยผู้เป็นหน้าด่านของข้อมูล (Gate keeper) นำไปสู่การทำความรู้จักกับผู้อ่านนิยายวายกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเลือกผู้เป็นหน้าด่านของข้อมูลจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและอยู่ในวงการนิยายวายตั้งแต่ที่นิยายวายเริ่มมีกระแสและเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งคนกลุ่มนี้นอกจากจะเป็นผู้อ่านนิยายวายแล้ว ยังเป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับทั้งผู้เขียน และผู้อ่านนิยายวายคนอื่น ๆ ผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งทำให้ผู้เป็นหน้าด่านของข้อมูล รู้จักกลุ่มผู้อ่านนิยายวายที่หลายหลาย และสามารถแนะนำให้ผู้วิจัยเข้าถึง และทำความรู้จักกับผู้อ่านนิยายวายซึ่งจะเป็นผู้เล่าเรื่องได้ และจะนัดสนทนาตามความสะดวกของผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบเล่าเรื่อง (Narrative research) ซึ่งใช้สภาพธรรมชาติเป็นแหล่งข้อมูล และใช้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บข้อมูล และใช้การสัมภาษณ์เชิงเล่าเรื่อง (Narrative interview) ตลอดจนการวางกรอบการเล่าเรื่อง (Narrative frame) ผู้วิจัยได้วางกรอบการเล่าเรื่อง อันได้แก่ ความสัมพันธ์และความเชื่อมต่อระหว่างผู้อ่านและนิยายวาย, การเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัวของผู้อ่าน, การมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกันในกลุ่มออนไลน์และกลุ่มทางสังคม, การสร้างความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้อ่านนิยายวาย, การเรียนรู้และพัฒนาในตนเองของผู้อ่านนิยายวาย, ทศนคติและพฤติกรรมอันมีผลหรืออิทธิพลที่ได้รับมาจากนิยายวาย เพื่อเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เล่าเรื่องสามารถสะท้อนประสบการณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ต่อประสบการณ์การอ่านนิยายวาย ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ที่แลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้อ่าน อย่างกว้าง ๆ ก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงเล่าเรื่องต่อไป ซึ่งการเล่าเรื่องจะช่วยให้ผู้เล่าเรื่องมีความรู้สึกร่วมใน

การสะท้อนถึงเรื่องราว และประสบการณ์แนวทางการในการเรียนรู้ต่าง ๆ ของตนที่เกิดขึ้นจากการอ่าน นิยายวอย ในส่วนของแนวคำถามครั้งนี้จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยจะเป็นแนวคำถามที่สะท้อนความคิด ทักษะคิด และประสบการณ์ของผู้เล่าเรื่องอย่างอิสระ ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงในเนื้อหา (Content validity) จากอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนี้เพื่อให้ได้แนวคำถามที่มีความเหมาะสม และครอบคลุมประเด็นที่ทำการศึกษาลงหลังจากได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากผู้เป็นหน้าด่านของข้อมูล (Gate keeper) แนะนำผู้เล่าเรื่องที่มีความสมัครใจในการถ่ายทอดเรื่องเล่าของตนให้แก่ผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการนัดหมายผู้เล่าเรื่องในช่วงเวลา และสถานที่ที่ผู้เล่าเรื่อง และผู้วิจัยสะดวกในการพบกัน เพื่อให้ผู้เล่าเรื่องได้ถ่ายทอดประสบการณ์อันเป็นข้อมูลสำคัญกับผู้วิจัย โดยเริ่มต้นผู้วิจัยจะทำการแนะนำตัวกับผู้เล่าเรื่อง จากนั้นจะอธิบายและชี้แจงให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของงานวิจัยชิ้นนี้ ตลอดจนชี้แจงเพื่อขออนุญาตผู้เล่าเรื่องทำการบันทึกเทปในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ไปด้วย หากผู้เล่าเรื่อง ไม่ประสงค์ให้ทำการบันทึกเทประหว่างเล่าเรื่อง ผู้วิจัยก็จะไม่ทำการบันทึกเทปข้อมูลเหล่านั้น และจะเปลี่ยนมาเป็นการจดบันทึกข้อมูลแทน นอกจากนี้ หากผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากผู้เล่าเรื่องให้ทำการบันทึกเทปการสนทนา และเรื่องเล่าของผู้เล่าเรื่องได้ แต่หากระหว่างที่บันทึกเทป ผู้เล่าเรื่องมีความประสงค์ที่จะให้หยุดการบันทึกเทปในระหว่างการเล่าเรื่องในช่วงใดช่วงหนึ่ง ผู้วิจัยก็ยินดีที่จะทำการหยุดการบันทึกเทปได้ตลอดเวลา เมื่อชี้แจงรายละเอียดข้างต้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำผู้เล่าเรื่องเข้าสู่การสนทนาตามแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแนวคำถามกึ่งโครงสร้างเพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้ผู้เล่าเรื่องได้เรียบเรียงเรื่องราวประสบการณ์ของตนออกมาเป็นเรื่องเล่า และเมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากผู้เล่าเรื่องแล้ว จะนำเทปบันทึกการสัมภาษณ์นั้น ตลอดจนการจดบันทึกภาคสนาม มาทำการถอดออกเป็นข้อความแบบคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค บันทึกเชิงบรรยาย และตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลเหล่านั้นอีกครั้ง โดยเปรียบเทียบกับการเปิดเทปบันทึกการสัมภาษณ์เข้าไปพร้อมๆกันระหว่างวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ในการนัดสัมภาษณ์ระหว่างผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้เตรียมของขวัญเพื่อแสดงถึงความขอบคุณที่ผู้ให้ข้อมูลสละเวลาให้ข้อมูลแก่งานวิจัยชิ้นนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล หรือแปลความหมายและหาสาระแก่นแท้ของประสบการณ์จากผู้เล่าเรื่อง ตามแนวคิดของ Van Manen โดยใช้การสะท้อนคิดและวิเคราะห์หาคำประกอบหลักของข้อมูล (Thematic Analysis) โดยเริ่มจากผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดระบบ แยะแยะ พร้อมทั้งทำการเชื่อมโยง และทำความเข้าใจเพื่อตอบปัญหาการวิจัย (van Manen, 1990) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล และหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนแล้ว ซึ่งตามหลักการวิเคราะห์ของ แวน มาแนนนัน เป็นวิธีการศึกษาข้อมูลตามแนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยา โดยศึกษาเพื่อมุ่งบรรยายหรืออธิบายความหมายของปรากฏการณ์จากประสบการณ์ของมนุษย์ สะท้อนความเข้าใจหรือความหมายของประสบการณ์จากผู้ที่อยู่ในประสบการณ์นั้น ๆ และทำการเชื่อมโยงความหมาย หรือทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูล โดยการสะท้อนคิดและวิเคราะห์หาคำประกอบหลักของข้อมูล (Thematic Analysis) ผ่านกรอบแนวคิดหลักซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้

การพิทักษ์สิทธิของผู้ร่วมวิจัย งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รหัสโครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-672038 และได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลแล้ว โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง และประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ซึ่งก่อนทำการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงและอธิบายถึงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย ตลอดจนการรักษาข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลที่อาจมีความเป็นส่วนตัว หรือเป็นความลับ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในแบบภาพรวม และใช้นามสมมุติแทนผู้ให้ข้อมูลในการนำเสนอข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้ซักถามในข้อสงสัยต่าง ๆ

และให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถหยุดให้ข้อมูลด้วยการตัดสินใจเองอย่างอิสระ หรือสามารถยกเลิกการเข้าร่วมวิจัยได้ตลอดเวลา

ผลการวิจัย

การศึกษาปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตของผู้่านนิยายวาย พบว่า

1. ลักษณะของพื้นที่สาธารณะในรูปแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld) สำหรับผู้อ่านนิยายวาย มีลักษณะดังนี้ พื้นที่ที่ผู้อ่านนิยายวาย สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้อ่านด้วยกัน หรือ ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน เช่นการรวมกลุ่มนัดพบปะเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนิยายวายที่ตนอ่าน การรวมตัวกันของผู้อ่านนิยายวายในงาน Y book fair ตลอดจนการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้อ่านนิยายวาย และผู้เขียน เพื่อรับฟัง แลกเปลี่ยน เสนอแนะความคิดเห็นของตนที่มีต่อนิยายวายที่ตนชื่นชอบ เช่นเดียวกับพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของพื้นที่เสมือน หรือพื้นที่บนโลกออนไลน์ บนแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ที่นำเสนอให้นิยายวายให้แก่ผู้อ่าน เป็นพื้นที่ที่ประกอบสร้างขึ้นเพื่อการสร้างตัวตน ส่งผ่านประสบการณ์ร่วมกัน สร้างหรือร่วมทำความเข้าใจ ความหมาย และในพื้นที่นี้เองที่ทำให้ผู้แต่งนิยายวาย และผู้อ่านนิยายวายได้แลกเปลี่ยนทัศนะ แสดงความคิดเห็น หรือเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นจุดร่วมหรือสื่อกลางให้คนที่ชื่นชอบในเรื่องเดียวกันได้มาพบปะพูดคุยในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน เป็นพื้นที่แห่งการสื่อสารสาธารณะที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยอิสระของผู้คน จะเห็นได้ว่า นิยายวาย เป็นเงื่อนไขเบื้องต้น ที่ก่อให้เกิดพื้นที่สาธารณะขึ้น กลุ่มของผู้อ่านนิยายวาย หรือผู้ที่ชื่นชอบนิยายวาย ได้สร้างพื้นที่สาธารณะของตนขึ้น โดยมีนิยายวาย เป็นจุดเริ่มต้นร่วมกัน โดยเป็นพื้นที่สาธารณะเพียงจุดเล็ก ๆ ก่อนจะแผ่ขยายพื้นที่ออกไปในวงกว้างมากขึ้น จากนั้นจึงนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ ของกลุ่มคนที่มีความคิด ความรู้สึกร่วมกัน ซึ่งชอบในเรื่องเดียวกันอย่างเสรี เป็นพื้นที่ที่ให้ผู้เขียนนิยายวาย และผู้อ่านนิยายวายได้ปลดปล่อยความเป็นตัวตนหนึ่งของตนเอง ได้ทำในสิ่งที่ชื่นชอบ จนกลายเป็นเครือข่ายที่ขยายพื้นที่อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มบนโลกออนไลน์ ซึ่งเปรียบเป็นคลังสะสมความเข้าใจและความหมายที่แบ่งปันร่วมกัน สร้างความร่วมมือกัน และผลิตซ้ำชีวิตทางสังคม เพื่อมุ่งให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน จนเกิดเป็นการบูรณาการทางสังคม ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมในพื้นที่ของชีวิตทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ แสดงออกอย่างอิสระทางความคิด และเสรีภาพทางความคิดของทั้งนักเขียนและผู้อ่าน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ในอดีต ช่องทางการติดต่อสื่อสารของกลุ่มผู้อ่านนิยายวายจะอยู่บนแพลตฟอร์มที่เรียกว่า “ทวิตเตอร์” โดยจะมีการสร้างคำเฉพาะซึ่งสามารถเข้าใจได้ทันทีสำหรับกลุ่มคนอ่านนิยายวาย จากนั้นจะมีการนำข้อความรูปภาพ หรือประกาศต่างๆของกลุ่มคนอ่านนิยายวายส่งต่อกันเสมือนลูกโซ่ ผ่านทางช่องทาง “ทวิตเตอร์” ซึ่งมีความสะดวก และรวดเร็วเป็นอย่างมาก”

(น้องJK, 2567)

เช่นเดียวกับข้อมูลของน้องเอ (นามสมมุติ) ที่กล่าวถึงพื้นที่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เป็นเว็บไซต์สำหรับผู้ที่ชอบอ่านนิยายวาย ที่จะมีการอัปเดตนิยายวายจากนักเขียนนิยายวาย หรือผู้ที่สนใจอยากลองหัดเขียนนิยายวายก็จะมาโพสต์เรื่องราวบนเว็บไซต์เหล่านี้ โดยน้องเอ (นามสมมุติ) เล่าว่า

“ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้การสื่อสารบนโลกออนไลน์เป็นไปได้ง่ายและสะดวก เช่นเดียวกับการอ่านนิยายวาย ซึ่งในปัจจุบันสามารถหาอ่านได้ง่ายมาก เพราะแพลตฟอร์มออนไลน์ได้เปิดกว้างต่อนิยายวายมากขึ้น และเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีใจได้ส่งผลงานของตนเข้าร่วมในแพลตฟอร์มออนไลน์เหล่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนที่อ่านนิยายวายที่ตนชื่นชอบได้ในทุกที่ เพียงมีอุปกรณ์มือถือ หรือคอมพิวเตอร์ที่สามารถ

เชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ตเท่านั้น นอกจากนี้ผู้อ่านยังสามารถแสดงความคิดเห็นของตนที่มีต่อนิยายวายเรื่องนั้น ๆ หรือตัวละครในนิยายวายเหล่านั้นบนพื้นที่ออนไลน์ได้อย่างอิสระ จึงทำให้สังคมของผู้อ่านนิยายวายสามารถขยายวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว”

(น้องเอ, 2567)

ในขณะที่น้องเตย (นามสมมุติ) เล่าว่า

“ตนเองมีความชื่นชอบการอ่านนิยายวายทั้งในรูปแบบของหนังสือและบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เพียงแต่จะร่วมแสดงความคิดเห็นของตน และมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่อ่านนิยายวายในรูปแบบของหนังสือที่มีการนัดหมายรวมตัวกันมากกว่า ทั้งนี้เพราะการได้พบและพูดคุยกับกลุ่มคนที่มีความคิด ความชื่นชอบเดียวกัน สามารถแลกเปลี่ยนหนังสือ หรือมีการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนของที่ระลึกที่มาจากนิยายเรื่องนั้น ๆ ที่ตนชื่นชอบ”

(น้องเตย, 2567)

2. ปฏิสัมพันธ์ของผู้อ่านนิยายวายบนพื้นที่สาธารณะในรูปแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld) พบว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้อ่านนิยายวาย ไม่ว่าจะเป็นบนแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือ การรวมกลุ่มนัดพบเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนิยายวายที่ตนอ่าน โดยส่วนใหญ่ผู้อ่านจะมีความคิดเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความชื่นชอบลักษณะโครงเรื่อง หรือลักษณะตัวละครที่ใกล้เคียงกัน ทำให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันเป็นไปอย่างราบรื่น อย่างไรก็ตามแม้ว่าการแสดงความคิดเห็นบางครั้งจะมีข้อขัดแย้งกันในบางเรื่อง แต่ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกันบนโลกแห่งชีวิต หรือ Lifeworld อันประกอบไปด้วยข้อสันนิษฐาน และพื้นที่ความรู้ที่มีร่วมกัน ตลอดจนเหตุผลที่เข้าร่วมกันบนหลักการที่ว่าสุดท้ายแล้วจะเกิดมิตรร่วมกันในที่สุด ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านนิยายวายด้วยกัน หรือผู้อ่านนิยายวาย และผู้เขียนนิยายวายจะเกิดบทสรุปที่เป็นฉันทานุมัติ ดังเช่น คุณกบ (นามสมมุติ) ได้เล่าว่า

“ในอดีต นิยายประเภทชายรักชายยังไม่เป็นที่เปิดกว้างหรือยอมรับในสังคมไทย งานเขียนหรือนิยายที่มีเนื้อหาเช่นนี้จะขัดกับขนบธรรมเนียมเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับผู้อ่านที่จะถูกสังคมพิพากว่ามีความผิดปกติทางเพศจึงได้ชื่นชอบการอ่านนิยายประเภทนี้ ทั้งนี้แท้จริงแล้วกลุ่มผู้อ่านเหล่านั้นก็ใช้ชีวิตตามปกติ และมีครอบครัวเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ในสังคม แต่เมื่อโลกและสังคมเปลี่ยนไป สังคมในปัจจุบันเริ่มเปิดกว้างให้กับกลุ่มคนที่มีความรักในเพศเดียวกัน ทำให้คนในสังคมเริ่มมองว่า นิยายไม่จำเป็นที่ต้องมีเพียงแค่พระเอก และ นางเอกเท่านั้นอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นิยายวายได้รับกระแสจากการเปิดกว้างทางความคิดของสังคมมากขึ้นจนกลายเป็นที่นิยมในปัจจุบัน”

(คุณกบ, 2567)

เช่นเดียวกับคุณอ๋ม (นามสมมุติ) ที่ได้เล่าว่า

“มักพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนิยายวายที่ตนเองได้อ่านกับเพื่อนร่วมงาน โดยจะมีการวิพากษ์ และพูดคุยถึงโครงเรื่อง หรือเหตุการณ์ในเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นในนิยายวายเหล่านี้ ทำให้ผู้อ่านสามารถมีอารมณ์ร่วมและคล้อยตามในเนื้อหาได้ไม่ยาก และมีความ

คิดเห็นที่เป็นไปในทางเดียวกัน และแม้ว่าจะมีบางกรณีที่เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ท้ายที่สุดแล้วก็จะมีข้อสรุปที่มีร่วมกันอันเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย”

(คุณอุ้ม, 2567)

อภิปรายผล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ลักษณะของพื้นที่สาธารณะของผู้่านิยายวายในรูปแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld) และเพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของผู้่านิยายวายบนพื้นที่สาธารณะในรูปแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld) อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะของพื้นที่สาธารณะของผู้่านิยายวายในรูปแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld) พบว่า พื้นที่สาธารณะดังกล่าวมีลักษณะที่ผู้อ่านนิยายวายสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ข้อเสนอแนะระหว่างผู้อ่านด้วยกัน หรือระหว่างผู้อ่านและผู้เขียนได้อย่างอิสระบนพื้นฐานความเข้าใจเดียวกัน มีความคิด ความเชื่อร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของพื้นที่บนโลกออนไลน์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประกอบสร้างขึ้นเพื่อการสร้างตัวตน ส่งผ่านประสบการณ์ร่วมกัน สร้างหรือร่วมทำความเข้าใจความหมาย แสดงความคิดเห็นหรือเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นจุดร่วมหรือสื่อกลางให้คนที่ชื่นชอบในเรื่องเดียวกันได้มาพบปะพูดคุยในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน เป็นพื้นที่แห่งการสื่อสารสาธารณะที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยอิสระของผู้คน โดยมีนิยายวายเป็นจุดเริ่มต้นของพื้นที่สาธารณะนี้และแผ่ขยายพื้นที่เป็นวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการภายใต้แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะในแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld) ของ Habermas ซึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับโลกแห่งชีวิต (Lifeworld) ไว้ว่า โลกแห่งชีวิต (Lifeworld) เป็นสื่อกลางของการผลิตซ้ำทางสังคมในเชิงสัญลักษณ์และวัฒนธรรม เป็นพาหนะในการส่งผ่านธรรมเนียมประเพณีผ่านมุมมองเชิงวิพากษ์ของการติดต่อสื่อสารและการถกเถียงพูดคุย ภายใต้สภาพเงื่อนไขของสังคมที่สงบสุข โดย โลกแห่งชีวิต (Lifeworld) ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งผ่านตลอดจนปรับปรุงความรู้ไม่ว่าจะเป็นเชิงเทคนิค หรือเชิงปฏิบัติการ โลกแห่งชีวิต (Lifeworld) ทำหน้าที่เสมือนเกราะป้องกันความแตกแยกทางสังคม ต้านทานความแตกแยกของความหมาย และป้องกันความขัดแย้ง พื้นที่สาธารณะในรูปแบบโลกแห่งชีวิตจะทำให้เกิดข้อสรุปร่วมกันซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างความหมายและแสดงตัวตนของสาววายในพื้นที่ออฟไลน์และพื้นที่ออนไลน์ ของนันทิชา ลือพีช ที่ได้กล่าวว่า พื้นที่อินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่โลกเสมือนจริงสำหรับผู้เข้าไปใช้ เป็นเสมือนพื้นที่ทางสังคมซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชนโดยการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งบุคคลสามารถแสดงตัวตน ความคิดได้อย่างมีอิสระ ความพิเศษของพื้นที่เสมือนนี้ทำให้สาววายสามารถรวมตัวกันและขยายพื้นที่สังคมของสาววายได้กว้างขึ้น ตลอดจนการเป็นอิสระที่จะแสดงออกทางความคิด หรือความชอบในเรื่องเดียวกัน หรือทิศทางเดียวกันของกลุ่มสาววาย (นันทิชา ลือพีช, 2560)

2. การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของผู้่านิยายวายบนพื้นที่สาธารณะในรูปแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld) พบว่า การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้อ่านนิยายวาย ไม่ว่าจะเป็นบนแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือ การรวมกลุ่มนัดพบเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนิยายวายที่ตนอ่าน โดยส่วนใหญ่ผู้อ่านจะมีความคิดเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความชื่นชอบที่เหมือนกันทำให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันเป็นไปอย่างราบรื่น อย่างไรก็ตามแม้ว่าการแสดงความคิดเห็นบางครั้งจะมีข้อขัดแย้งกันในบางเรื่อง แต่ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกันบนโลกแห่งชีวิต บนพื้นที่ที่มีความรู้ร่วมกัน ตลอดจนเหตุผลที่ใช้ร่วมกันบนหลักการที่ว่าท้ายที่สุดจะเกิดฉันทานุมติ ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านนิยายวายด้วยกัน หรือผู้อ่านนิยายวาย และผู้เขียนนิยายวายเกิดบทสรุปที่สอดคล้องในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในการศึกษาเรื่อง “readAwrite จากแพลตฟอร์มนิยายออนไลน์ยอดนิยมสู่การสร้างวัฒนธรรมแฟนคลับ” ของ ดุษฎี ดำนิล และ นิตยา พรหมศรี ได้พูดถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักอ่านด้วยกัน และระหว่างนักอ่านและนักเขียน ซึ่งแต่เดิมนั้นมีข้อจำกัดมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักอ่านและนักเขียนที่ถูกแยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง แต่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ readAwrite ได้สร้างพื้นที่เป็นอิสระในการ

สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ นักเขียนสามารถรับปฏิกิริยาตอบกลับ (feedback) ของผู้อ่านได้โดยตรง และนำไปปรับปรุงหรือพัฒนางานเขียนของตนได้ทันที ซึ่งเป็นการลดช่องว่างปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้บริการแพลตฟอร์ม readAwrite ระหว่างผู้อ่านและนักเขียนได้เป็นอย่างดี (ดุขฎิ ดำนิล และนิธยา พรมศรี, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า พื้นที่สาธารณะในรูปแบบโลกแห่งชีวิต (Lifeworld) สำหรับผู้อ่านนิยายวาย ได้สร้างพื้นที่ หรือเครือข่ายให้กลุ่มคนที่มีความชื่นชอบในสิ่งเดียวกัน มีความคิดหรือแนวคิดที่คล้ายกัน ได้มารวมตัวกัน เพื่อพูดคุย แนะนำ แลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้อย่างอิสระ โดยมีนิยายวาย เป็นตัวเชื่อมระหว่างบุคคลในพื้นที่สาธารณะนี้ ในขณะที่ปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตของผู้อ่านนิยายวาย ไม่ว่าจะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักอ่านด้วยกัน หรือระหว่างนักอ่านและนักเขียน จะสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักอ่านและนักเขียนลดช่องว่างระหว่างกันลงได้มาก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทัศนคติระหว่างกันเป็นไปโดยง่าย นอกจากนี้ด้วยเทคโนโลยีในโลกปัจจุบันทำให้พื้นที่ของผู้อ่านนิยายวายขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง การสื่อสารร่วมกันระหว่างคนในกลุ่มมีความสะดวกรวดเร็ว และเป็นอิสระมากขึ้น ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า การสนับสนุนการสร้างชุมชนออนไลน์ที่เข้มแข็งสำหรับผู้อ่านนิยายวายจะช่วยให้เกิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาแพลตฟอร์มที่รองรับการสนทนาและการสร้างสรรค์เนื้อหาของแฟน ๆ จะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่าน ซึ่งก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตของผู้อ่านนิยายวาย เพื่อเป็นการขยายการเรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางเพศให้เป็นที่ยอมรับในสังคมวงกว้างยิ่งขึ้น นอกจากนี้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านนิยายวายจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่จากการสื่อสารและเปลี่ยนทัศนคติระหว่างกัน เช่น การสร้างลักษณะนิสัยในการยอมรับฟังความคิด ทัศนคติ และการวิพากษ์จากผู้อื่นอย่างใจกว้าง ทั้งนี้เพราะการส่งสมจากสิ่งที่สอดคล้องอยู่ในเนื้อหาของนิยายวายจะซึมซับเข้าสู่ผู้อ่านและชี้นำความคิดและทัศนคติ ความคิด ความเชื่อของผู้อ่านให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นอกจากนี้จากการศึกษาและวิจัยในงานชิ้นนี้สามารถนำมาเป็นฐานข้อมูลในการสร้างความรู้เท่าทันให้แก่ักอ่าน เพื่อไม่ให้ถูกชักจูงหรือชักนำครอบงำจากชุดความรู้ใหม่ที่อาจแฝงมาในเนื้อหาของนิยายวาย เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยชิ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเรียนรู้เรื่องเสรีภาพจากนิยายวาย” ของบัณฑิตวิทยาลัย สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- คุณกบ. (30 เม.ย. 2567). ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้อ่านนิยายวายบนพื้นที่ออนไลน์และกลุ่มสังคม. (นิภาพรรณ กิตติผดุงชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณอุ้ม. (30 เม.ย. 2567). ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้อ่านนิยายวายบนพื้นที่ออนไลน์และกลุ่มสังคม. (นิภาพรรณ กิตติผดุงชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ. (2564). กลวิธีการแต่งนวนิยายวายไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- เจมส์ กอร์ดอน ฟินเลย์สัน. (2559). Habermas: a very short introduction [ฮาเบอร์มาส: มนุษย์กับพื้นที่สาธารณะ]. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา จำกัด.

- ชวิตรา ตันติมาลา. (2560). พื้นที่สาธารณะและการผลิตพื้นที่: ความหมายใหม่ของความสัมพันธ์ทางสังคม. ใน *ดุชฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ไทยโพสต์. (2566). งานสัปดาห์หนังสือไทยเงิน 350 ล้าน “การ์ตูน-นิยาย” ขายดีที่สุด. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2566 จาก <https://www.thaipost.net/news-update/361840/>*
- ดุชฎี ดำนิล และนิตยา พรหมศรี. (2566). readAwrite: จากแพลตฟอร์มนิยายออนไลน์ยอดนิยมสู่การสร้างวัฒนธรรมแฟนคลับ. *วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา, 3(1), 17-28.*
- นฤพร ปู่แดงอ่อน. (2564). นิยายออนไลน์ ช่องทางเลือกของนักอ่าน หรือทางรอดของนักเขียน. ใน *วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- น้องJK. (2 พ.ค. 2567). การใช้พื้นที่สาธารณะของกลุ่มผู้อ่านนิยายวายในรูปแบบออนไลน์. (นิภาพรรณ กิตติผดุงชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- น้องเตย. (1 พ.ค. 2567). ประสบการณ์การใช้พื้นที่สาธารณะในรูปแบบออนไลน์และกลุ่มสังคมของผู้อ่านนิยายวาย. (นิภาพรรณ กิตติผดุงชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- น้องเอ. (1 พ.ค. 2567). มุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะของชุมชนผู้อ่านนิยายวาย. (นิภาพรรณ กิตติผดุงชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- นันธิชา ลือพีช. (2560). การสร้างความหมายและแสดงตัวตนของสาววาย ในพื้นที่ออฟไลน์และพื้นที่ออนไลน์. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ประชาชาติธุรกิจ. (2567). สัปดาห์หนังสือ 2567 ปิดฉากไทยยอดขาย 400 ล้านบาท นักอ่านร่วมงาน 1.3 ล้านคน. เรียกใช้เมื่อ 11 เมษายน 2567 จาก <https://www.prachachat.net/d-life/news-1539330>
- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. (2560). การอ่านวรรณกรรม Gen z. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- ศิรินภา นรินทร์ และรุ่งนภา พิมพ์ศรี. (2563). “วาย” วัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มก้าวสู่กระแสหลัก ชุมทรัพย์ใหม่ธุรกิจบันเทิง-หนังสือ. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.prachachat.net/d-life/news-538162>.
- สิริกร ทองมาตร. (2561). อ่าน “ฟิค” บนสื่อดิจิทัล: ชาติพันธุ์วรรณาของแฟนฟิคชันศิลปินเกาหลี. ใน *วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- Habermas, J. (2004). Public space and political public sphere – the biographical . In *Commemorative Lectures. The 2004 Kyoto Prize.*
- Seidman, S. (1989). Jürgen Habermas on society and politics. Boston: Beacon.
- The Bangkok Insight Editorial Team. (2562). ทำความรู้จักแอป “Joylada-จอยลดา” นิยายแซทรูปแบบใหม่ที่มาแรงสุดในตอนนี้. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.thebangkokinsight.com/news/digital-economy/84568/>
- van Manen. (1990). *Researching Lived Experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy.* London: Althouse.

รูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

LOYALTY PATTERNS IN DEPARTMENT STORE SERVICES IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ชุตินันท์ วิลามาต, ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ, ปราชญ์ พวงเงิน, กนกกาญจน์ กล่อมเกลา, สุตาภัทร จันทร์ประเสริฐ*
Chutinun Wilamas, Theerasak Supprasert, Prach Phaunggern, Kanokkam Klomklaw, Sutaphat Chanprasert*
คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย
Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi,
Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand
*Corresponding author E-mail: nutsutaphat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจในการใช้บริการ และความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากประชากรที่เข้าใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 360 คน ซึ่งจัดเก็บข้อมูลเดือน พฤษภาคม - มิถุนายน 2567 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจในการใช้บริการ และความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้เป็นอย่างดี และ 3) การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ และการรับรู้คุณภาพบริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจในการใช้บริการห้างสรรพสินค้า รวมถึงการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์และการรับรู้คุณภาพบริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้า โดยที่การรับรู้ กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ และการรับรู้คุณภาพบริการมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้า โดยผ่านความพึงพอใจในการใช้บริการห้างสรรพสินค้า และมีอิทธิพลรวมในเชิงบวกต่อความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำสำคัญ: การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์, ความภักดี, การใช้บริการ

Abstract

The objectives of this research article are: 1) To study the opinions on the perception of customer relationship management strategies, service quality perception, satisfaction with service usage, and loyalty in using shopping malls in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. 2) To examine the consistency and harmony of the causal relationship model of the loyalty pattern towards

shopping mall service usage in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. 3) To study the direct influence, indirect influence, and total influence of the loyalty pattern towards shopping mall service usage in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This is quantitative research, using questionnaires to collect data from 360 individuals who visited shopping malls in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, data was collected from May - June 2024. The statistics used include frequency, percentage, and structural equation modeling to analyze relationships. The research findings are: 1) The overall levels of opinions on the perception of customer relationship management strategies, service quality perception, satisfaction with service usage, and loyalty in using shopping malls in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province have average values at the highest level in all aspects. 2) The consistency and harmony of the causal relationship model are well-aligned with empirical data. and 3) The perception of customer relationship management strategies and service quality perception have a direct influence on satisfaction with shopping mall service usage. Additionally, the perception of customer relationship management strategies and service quality perception have a direct influence on loyalty in using shopping malls. Moreover, the perception of customer relationship management strategies and service quality perception have an indirect influence on loyalty in using shopping malls through customer satisfaction with shopping mall services, resulting in a positive total influence on loyalty in using shopping malls in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

Keywords: Perception of Customer Relationship Management Strategies, Loyalty, Service Usage

บทนำ

ห้างสรรพสินค้าเป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายในธุรกิจ ซึ่งรวมถึงร้านค้าต่าง ๆ ศูนย์อาหาร ธนาคาร โรงภาพยนตร์ และสถานบันเทิงอื่น ๆ อีกมากมาย ห้างสรรพสินค้าเป็นจุดสะสมของผู้บริโภคที่มาหาสินค้า บริการ หรือความบันเทิง สามารถตอบโจทย์ทุกความต้องการได้ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ หรือระดับรายได้เท่าใด ก็สามารถสร้างความสะดวกสบายในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ และเป็นสถานที่ที่คนมาเพื่อสัมผัสประสบการณ์ที่น่าสนใจ ซึ่งปี 2566 - 2568 ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่มีแนวโน้มฟื้นตัวตามภาวะการใช้จ่ายของผู้บริโภค รวมถึงความคืบหน้าของการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่จะทำให้เกิดการขยายตัวของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ตามมา อย่างไรก็ตามการแข่งขันของธุรกิจมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น คาดว่ายอดขายจะเติบโตขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่เฉลี่ย 4.0 - 5.0% ต่อปี จาก 3.5% ปี 2565 (นรินทร์ ต้นไพบูลย์, 2565) ซึ่งสรุปได้ว่า ห้างสรรพสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเราที่มีความสำคัญ (ชนพงษ์ อภรณ์พิศาล, 2562) รวมถึงการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวัน ผู้บริโภคมีพฤติกรรมนำพาสิ่งใหม่ ๆ เน้นในเรื่องการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตมากขึ้น (พิมพ์ลภัส วิมลโนธ และพัชรหทัย จารุทวีผลนุกุล, 2563) จึงส่งผลต่อการให้บริการของห้างสรรพสินค้า

ในปัจจุบันห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น เริ่มจากปี พ.ศ. 2541 ศูนย์การค้าอยุธยาซิตีพาร์ค ต่อมา พ.ศ. 2551 บิ๊กซีซูเปอร์เซ็นเตอร์ได้เปิดให้บริการ จนล่าสุดเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2564 เซ็นทรัลอยุธยา ได้ทำการเปิดให้บริการ จึงทำให้ห้างสรรพสินค้ามีการแข่งขันกันอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการเพิ่มมากขึ้น นอกจากการจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคหรือการให้บริการในด้านสถาบันการเงิน ด้านความบันเทิง ด้านกีฬาและนันทนาการแล้ว ยังได้มีการแข่งขันในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดห้องประชุมสัมมนา การจัดงานเลี้ยงอีกด้วย ซึ่งเป็นการสร้างแรงดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจในการเลือกใช้บริการ

ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการแข่งขันของห้างสรรพสินค้า รวมถึงสถานะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อธุรกิจห้างสรรพสินค้า และส่งผลกระทบต่อเป้าหมายของการผลิตสินค้าหรือบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า (ดวงทอง ลาภเจริญทรัพย์, 2565) ดังนั้น ความภักดีในการใช้บริการของห้างสรรพสินค้าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งความภักดีของลูกค้าช่วยให้ห้างสรรพสินค้ามีรายได้ที่มั่นคง ลดค่าใช้จ่ายในการหาลูกค้าใหม่ และสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขัน ลูกค้ามีความภักดีจะกลับมาใช้บริการซ้ำและแนะนำให้คนอื่นมาใช้บริการ ทำให้ห้างสามารถเติบโตและปรับปรุงการบริการได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า ซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า ประกอบด้วย การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ และการรับรู้คุณภาพบริการ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความภักดีให้กับลูกค้าในห้างสรรพสินค้า

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความภักดีของลูกค้า และเป็นแนวทางในการนำข้อมูลไปพัฒนา เพื่อปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจ นับว่าเป็นการสร้างความสำเร็จได้เปรียบกับคู่แข่งและตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจในการใช้บริการ และความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างกำหนดตามอัตราส่วน 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (Hair, J. F. et al., 2018) ซึ่งในงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 18 ตัวแปร ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 360 คน การสุ่มตัวอย่าง เป็นการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) (Etikan, I., 2017) โดยแบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากลูกค้าที่มาใช้บริการห้างสรรพสินค้า 3 แห่ง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวนเท่า ๆ กัน ได้แก่ 1) Ayutthaya City Park จำนวน 120 ราย 2) บิ๊กซีซูเปอร์เซ็นเตอร์ จำนวน 120 ราย และ 3) เซ็นทรัลอยุธยา จำนวน 120 ราย รวมทั้งสิ้น 360 ราย ซึ่งจัดเก็บข้อมูลในเดือน พฤษภาคม - มิถุนายน 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร หนังสือ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับประเด็นเนื้อหาที่มีรายละเอียด ดังนี้

ความภักดีต่อการใช้บริการ (Service Loyalty: SL) ความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้า เป็นความตั้งใจของลูกค้าที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำ ๆ และแนะนำห้างสรรพสินค้าให้กับคนอื่น ๆ ความภักดีนี้เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่อการเข้าไปใช้บริการห้างสรรพสินค้า ความภักดีมีความสำคัญสำหรับธุรกิจบริการเป็นอย่างมาก ซึ่งเกิดจากความพึงพอใจในการเข้าใช้บริการห้างสรรพสินค้า และกลับมาใช้บริการในห้างสรรพสินค้าอย่างต่อเนื่อง (ธนารัตน์ สุธีลักษณ์ และปราณี เอี่ยมละออภักดี, 2567) การวัดความภักดีสามารถวัดได้จาก 1) การเล่าประสบการณ์ (SL1) เป็นการเล่าถึงประสบการณ์ที่เคยเข้าใช้บริการให้แก่ผู้อื่นได้ทราบ

(ภาคภูมิ พิสุทธิวงษ์ และคณะ, 2566) 2) การแนะนำบอกต่อ (SL2) โดยอาจจะแนะนำหรือบอกต่อเป็นการกระตุ้นให้เพื่อน ญาติสนิท หรือผู้อื่นสนใจ (วรรณษา พลอยพยัคฆ์, 2564) และ 3) การกลับเข้ามาใช้บริการซ้ำ (SL3) คือ การมีพฤติกรรมยังคงกลับมาใช้บริการต่อไป ดังนั้น ความภักดี คือ ความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่มีความพึงพอใจอยู่อย่างสม่ำเสมอในการเข้าใช้บริการห้างสรรพสินค้า

ความพึงพอใจในการใช้บริการ (SS) คือ ความพึงพอใจ และความสุขที่ผู้ใช้บริการได้รับ เมื่อความต้องการหรือเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ได้รับการบรรลุผลหรือสมหวัง ผู้ใช้บริการมักมีความคาดหวังว่าห้างสรรพสินค้าจะอำนวยความสะดวกให้แก่ตนเอง รวมถึงการให้บริการที่มีคุณภาพและเป็นมิตร (ธัญญกรณ์ น้อยเมือง, 2566) มีความพึงพอใจในการใช้บริการแห่งนี้้อย่างสม่ำเสมอ การบรรลุผลและสมหวังในรูปแบบนี้ช่วยสร้างประสบการณ์ที่ดีและบรรลุความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการได้มากขึ้น ซึ่งเป็นความรู้สึกของลูกค้าที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างดี และสมบูรณ์ที่สุด (Oliver, R. L., 1999), (ศิรินา วาจาสิทธิ์ และพระมหาเกรียงไกร ฐิตวิโร, 2567) และถ้าผลที่ได้รับตรงกับที่คาดหวังก็จะเกิดความพึงพอใจ (พงศสฎา เฉลิมกลิ่น, 2567) ซึ่งจะประกอบด้วย 1) การใช้บริการ (SS1) 2) การเข้าถึงสถานที่ (SS2) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (SS3) และ 4) ความปลอดภัย (SS4) (วรารณณ์ ด่านศิริ และชัชวาล สิทธิวงษ์, 2566)

การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (CRM) เป็นกระบวนการที่ห้างสรรพสินค้าใช้ในการเข้าใจและตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้าอย่างเหมาะสม โดยการใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า หากห้างสรรพสินค้าสามารถรับรู้ความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าได้ดี ก็จะสามารถแสดงพฤติกรรมและการกระทำที่เหมาะสม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ลูกค้ารู้สึกถูกเอาใจใส่และมีความพึงพอใจในการทำธุรกิจกับห้างสรรพสินค้านั้น การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งและยั่งยืนกับลูกค้าได้ในระยะยาวเป็นกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ธุรกิจดำเนินการเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและลูกค้า (ปรมาพร ทิมธนานนท์ และดารณี เกตุชมภู, 2567) ประกอบด้วย 1) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (CRM1) 2) การเข้าใจความคาดหวัง (CRM2) 3) การรับฟังความคิดเห็น (CRM3) 4) การติดตามลูกค้า (CRM4) 5) การเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ (CRM5) และ 6) การสื่อสารกับลูกค้า (CRM6) (เกศินี มาลัยเจริญ และวสุธิดา นุริตมนต์, 2563)

การรับรู้คุณภาพบริการ (PQS) การรับรู้คุณภาพบริการในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าหมายถึงกระบวนการการรับรู้และประเมินคุณภาพของบริการที่ลูกค้าได้รับในห้างสรรพสินค้า โดยการรับรู้คุณภาพบริการนั้นอาจเกิดขึ้นผ่านประสบการณ์การซื้อปั้งของลูกค้า การสังเกตการณ์การบริการของพนักงาน การประเมินสินค้าและบริการ หรือการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าโดยรวม การรับรู้คุณภาพบริการส่วนใหญ่จะมีการใช้ปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ประสบการณ์ส่วนบุคคล ความคาดหวัง และข้อได้เปรียบของสินค้าและบริการ การรับรู้คุณภาพบริการที่ดีในห้างสรรพสินค้าช่วยสร้างประสบการณ์การใช้บริการที่ดีและเพิ่มความพึงพอใจให้กับลูกค้า โดยส่งผลให้เกิดการสั่งซื้อสินค้าเพิ่มเติม การกลับมาใช้บริการอีกครั้ง และการแนะนำห้างสรรพสินค้าให้กับผู้อื่นได้ คุณภาพการบริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของธุรกิจให้เหนือกว่าคู่แข่งได้ (ณัฐนันท์ ฐิตยาปรโมทย์, 2563) ประกอบด้วย 1) ความเชื่อถือได้ (PQS1) 2) การให้ความมั่นใจ (PQS2) 3) ความเป็นรูปธรรมของบริการ (PQS3) 4) การเข้าใจและเอาใจใส่ (PQS4) และ 5) การตอบสนอง (PQS5) (ธีรภัทร์ ทองใบ และคณะ, 2567) และขอบเขตการวิจัยแบ่งเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบคำตอบหลายตัวเลือก ส่วนที่ 2 การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ส่วนที่ 3 การการรับรู้คุณภาพบริการ ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจต่อการใช้บริการ ส่วนที่ 5 ความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้า ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น โดยส่วนที่ 2 - 5 เป็นคำถามปลายปิด มีลักษณะเป็นมาตราส่วน

ประมาณค่า (Rating Scale) ในแต่ละคำถามมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด (พีระศักดิ์ แก้วคำลา และจันทร์ศม์ ภูติอริยวัฒน์, 2567)

3. การพัฒนาเครื่องมือการวิจัย 1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977); (ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ และคณะ, 2566); (ศศิประภา พรหมทอง, 2566) 2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha) พบค่าความเชื่อมั่น อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดมีค่า 0.915 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 ดังนั้น สามารถสรุปว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสามารถนำไปใช้ในงานวิจัยได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และ 3) งานวิจัยนี้ ได้ผ่านการรับรองการยกเว้นพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัย REC No.IRB-RUS-2567-032 เลขที่โครงการ IRB-RUS-2567-032

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคล สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของตัวแปร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Hair, J. F. et al., 2018) เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร โดยหาขนาดและทิศทางของอิทธิพล ด้วยการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าสถิติ Chi-Square /df น้อยกว่า 2.00 ค่า P-value มากกว่า 0.05 ค่า RMSEA, RMR น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 ค่า GFI, AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.94

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 360 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 189 คน (52.50%) อายุอยู่ระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 112 คน (31.11%) สถานภาพโสด จำนวน 133 คน (36.94%) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับปริญญาตรี จำนวน 159 คน (44.17%) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 87 คน (24.17%) รายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่ 35,000 - 45,000 บาท จำนวน 98 คน (27.22%) จำนวนครั้งในการเข้าใช้บริการ 1 - 2 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 129 คน (35.83%) เหตุผลที่เลือกไปห้างสรรพสินค้า เพราะมีบริการครบวงจร จำนวน 136 คน (37.78%) มีวัตถุประสงค์หลักในการไปห้างสรรพสินค้า คือ รับประทานอาหาร จำนวน 107 คน (29.72%) และราคาเฉลี่ยของสินค้าหรือบริการที่ท่านซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้า โดยส่วนใหญ่อยู่ที่ 1,001 - 2,000 บาท 163 คน (45.28%)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจในการใช้บริการ และความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจในการใช้บริการ และความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลำดับที่	การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า	4.42	0.75	มากที่สุด
2	การเข้าใจความคาดหวัง	4.41	0.69	มากที่สุด
3	การรับฟังความคิดเห็น	4.33	0.73	มากที่สุด
4	การติดตามลูกค้า	4.28	0.72	มากที่สุด
5	การเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์	4.31	0.70	มากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจในการใช้บริการ และความภักดีในการใช้บริการ ห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

ลำดับที่	การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
6	การสื่อสารกับลูกค้า	4.42	0.70	มากที่สุด
รวม		4.33	0.49	มากที่สุด
ลำดับที่	การรับรู้คุณภาพบริการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	ความเชื่อถือได้	4.30	0.73	มากที่สุด
2	การให้ความมั่นใจ	4.39	0.65	มากที่สุด
3	ความเป็นรูปธรรมของบริการ	4.27	0.72	มากที่สุด
4	การเข้าใจและเอาใจใส่	4.22	0.70	มากที่สุด
5	การตอบสนอง	4.26	0.70	มากที่สุด
รวม		4.29	0.51	มากที่สุด
ลำดับที่	ความพึงพอใจในการใช้บริการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	การใช้บริการ	4.22	0.79	มากที่สุด
2	การเข้าถึงสถานที่	4.29	0.73	มากที่สุด
3	สิ่งอำนวยความสะดวก	4.28	0.75	มากที่สุด
4	ความปลอดภัย	4.35	0.69	มากที่สุด
รวม		4.28	0.58	มากที่สุด
ลำดับที่	ความภักดีต่อการใช้บริการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	การเล่าประสบการณ์	4.27	0.75	มากที่สุด
2	การแนะนำบอกต่อ	4.38	0.69	มากที่สุด
3	การกลับเข้ามาใช้บริการซ้ำ	4.25	0.73	มากที่สุด
รวม		4.30	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารกับลูกค้า อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การเข้าใจความคาดหวัง การรับฟังความคิดเห็น การเสนอแนะบริการที่เป็น การติดตามลูกค้า และการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ตามลำดับ

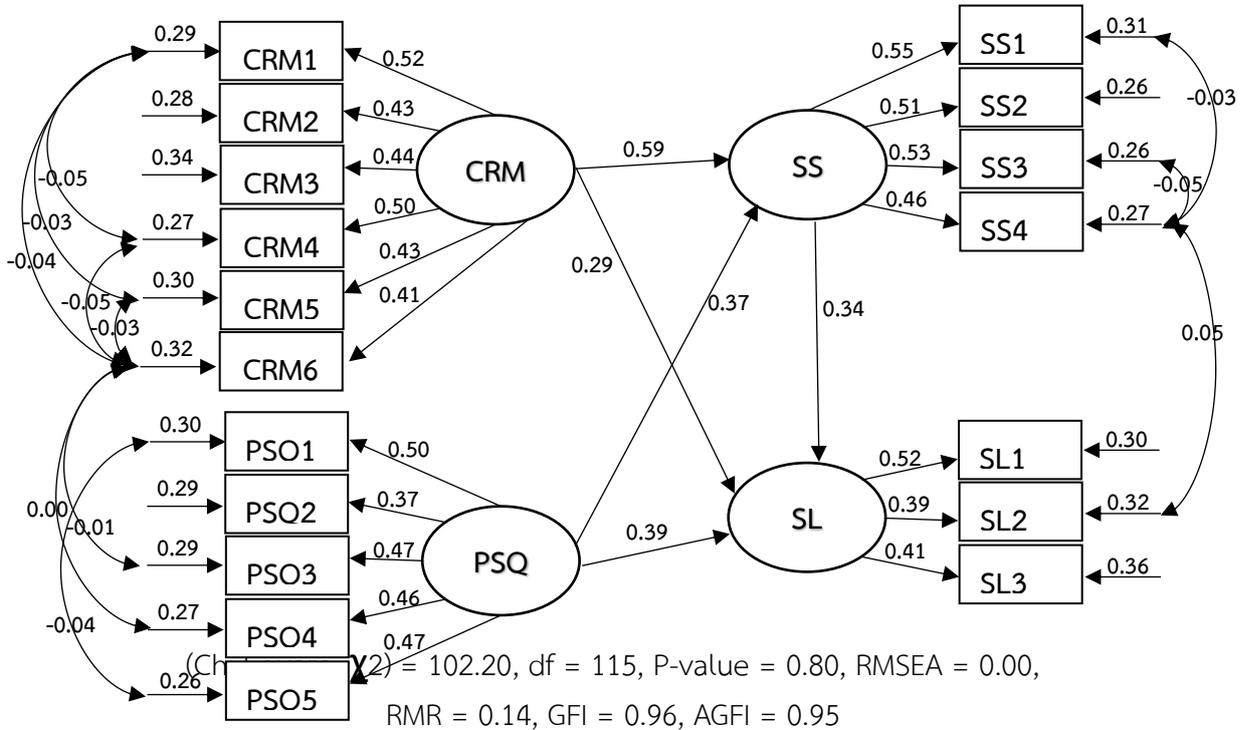
ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยการรับรู้คุณภาพบริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การให้ความมั่นใจ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความเชื่อถือได้ ความเป็นรูปธรรมของบริการ การตอบสนอง การเข้าใจและเอาใจใส่ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยความพึงพอใจในการใช้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความปลอดภัยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การเข้าถึงสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และการใช้บริการ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การแนะนำบอกต่อ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การเล่าประสบการณ์ และการกลับเข้ามาใช้บริการซ้ำ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (SEM) มีตัวแปรแฝง 4 ตัว และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 18 ตัว การแปลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

เป็นการยืนยันความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บแบบสอบถามกับโมเดลที่มีความสอดคล้องและกลมกลืนกันผ่านเกณฑ์การยอมรับ ดังตารางที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 ค่าสถิติและเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติก่อนปรับ	ค่าสถิติก่อนปรับ	ผลการพิจารณา
Chi-square	น้อยกว่าก่อนปรับ	153.80	117.45	ผ่านเกณฑ์
df	≥ 1	129	118	ผ่านเกณฑ์
Chi-square/df	< 2	1.19	0.99	ผ่านเกณฑ์
P-value	> 0.05	0.06	0.49	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.02	0.00	ผ่านเกณฑ์
RMR	< 0.05	0.01	0.14	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.316	0.02	ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.95	0.95	0.96	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.95	0.94	0.95	ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.95	0.989	1.00	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสถิติก่อนปรับโมเดลสมการโครงสร้างของชุดตัวแปรยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จึงทำการปรับโมเดลด้วยค่าดัชนีการปรับโมเดล ภายหลังการปรับโมเดล พบว่า ค่าดัชนีทุกค่าผ่านเกณฑ์ดัชนี นั่นคือ โมเดลตามสมมติฐานสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าดัชนี Chi-Square: $\chi^2 = 117.45$, $df = 118$, $\chi^2/df = 0.99$, $P\text{-value} = 0.49$, $RMSEA = 0.00$, $RMR = 0.14$, $SRMR = 0.02$, $GFI = 0.96$, $AGFI = 0.95$, $CFI = 1.00$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 3 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ความพึงพอใจต่อการใช้บริการ			ความภักดีต่อการใช้บริการ		
		DE	IE	TE	DE	IE	TE
การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์		0.59	-	0.59	0.29	0.19	0.48
การรับรู้คุณภาพบริการ		0.37	-	0.37	0.39	0.12	0.51
	R ²		0.53			0.80	

จากตารางที่ 3 พบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าสัมประสิทธิ์ เรียงตามลำดับ ดังนี้ การรับรู้คุณภาพบริการ (DE = 0.39) และการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (DE = 0.29) นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าสัมประสิทธิ์ เรียงตามลำดับ ดังนี้ การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (IE = 0.19) และ การรับรู้คุณภาพบริการ (IE = 0.12) นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มากที่สุด คือ การรับรู้คุณภาพบริการ (TE = 0.51) และการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (TE = 0.48) ค่า R² เท่ากับ 0.80 (80.00%)

อภิปรายผล

จากการวิจัย รูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจในการใช้บริการ และความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้เรียงลำดับตามผลลัพธ์ค่าเฉลี่ยที่ได้ ดังนี้

1.1 การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า เพราะห้างสรรพสินค้าได้มุ่งเน้นการให้บริการเพื่อเพิ่มความพึงพอใจและความภักดีในการใช้บริการของลูกค้า โดยผ่านการบริการที่ดี รวมถึงมีการนำเสนอประสบการณ์การช้อปปิ้งที่เป็นเอกลักษณ์และตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นอย่างดีโดยการให้บริการลูกค้าอย่างมืออาชีพ มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงการบริการให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า มีการสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย และการสร้างประสบการณ์การช้อปปิ้งที่น่าประทับใจและสะดวกสบาย ซึ่งช่วยสร้างความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในระยะยาว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยุพาวดี อุทสิงห์ และแสงทอง บุญยิ่ง ที่สรุปว่าการบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ยุพาวดี อุทสิงห์ และแสงทอง บุญยิ่ง, 2565)

1.2 ความภักดีในการใช้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า การสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจอย่างต่อเนื่อง โดยห้างสรรพสินค้าพยายามสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า โดยอาศัยการให้บริการที่มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอและการจัดการกับปัญหาหรือข้อร้องเรียนอย่างมืออาชีพ มีสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างครอบคลุม รวมถึงห้างสรรพสินค้ายังมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงการบริการและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยสร้างความพึงพอใจ

และความผูกพันในระยะยาวกับลูกค้า ทำให้ลูกค้ารู้สึกผูกพันและเลือกใช้บริการห้างสรรพสินค้าอย่างต่อเนื่องและมีการแนะนำหรือบอกต่อให้ผู้อื่นเข้ามาใช้บริการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิตติวรรณ จันทร์เอียด ที่สรุปว่าการรับรู้คุณภาพบริการ มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (กิตติวรรณ จันทร์เอียด, 2567)

1.3 การรับรู้คุณภาพบริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ห้างสรรพสินค้าทำให้ลูกค้ารู้สึกมีความพึงพอใจผ่านการบริการที่เป็นเลิศ โดยมีการฝึกอบรมพนักงานให้มีทักษะและความเป็นมิตรในการให้บริการ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับลูกค้า รวมถึงการมีสินค้าอุปโภคหรือบริโภคให้เลือกสรรมากมาย และมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการอำนวยความสะดวก เช่น ระบบชำระเงินที่รวดเร็วและปลอดภัย การจัดการข้อมูลลูกค้าเพื่อปรับปรุงประสบการณ์การช้อปปิ้ง นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นในการรักษาความสะอาดและความปลอดภัยภายในสถานที่ เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกมั่นใจและสบายใจในการมาใช้บริการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดาวสวรรค์ สุขพันธุ์ และคณะ ที่สรุปว่าการรับรู้คุณภาพบริการ มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความสำคัญเป็นอันดับแรก (ดาวสวรรค์ สุขพันธุ์ และคณะ, 2565)

1.4 ความพึงพอใจในการใช้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ห้างสรรพสินค้าได้จัดหาสินค้าและบริการที่มีความหลากหลายและมีคุณภาพ มีการจัดสรรพื้นที่อย่างเป็นระเบียบทำให้ลูกค้าสามารถหาสินค้าและบริการได้ง่ายและสะดวก ส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในการใช้บริการ นอกจากนี้ ห้างสรรพสินค้ายังมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น พื้นที่พักผ่อน ร้านอาหาร โรงภาพยนตร์ และห้องน้ำที่สะอาด มีการรักษามาตรฐานความสะอาดและความปลอดภัยในสถานที่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มความพึงพอใจให้กับลูกค้า นอกจากนี้ การมีที่จอดรถที่เพียงพอและการเข้าถึงที่สะดวกสบายก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กัญญารัตน์ รัตนทิพย์ และคณะ ที่สรุปว่าผู้บริโภคที่เข้าใช้บริการให้ความสำคัญกับการพึงพอใจมากที่สุด (กัญญารัตน์ รัตนทิพย์ และคณะ, 2566)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประกอบด้วย 4 ตัวแปร ดังนี้ 1) การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ 2) การรับรู้คุณภาพบริการ 3) ความพึงพอใจในการใช้บริการ และ 4) ความภักดีในการใช้บริการ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดวงฤทัย ศรีระชา และพัชรินทร์ จารุทวีผลนุกูล ที่สรุปว่าคุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจและความภักดี และคุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารกรุงศรีอยุธยาโดยผ่านความพึงพอใจ (ดวงฤทัย ศรีระชา และพัชรินทร์ จารุทวีผลนุกูล, 2562) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัสริยาภร สง่าอารีย์กุล การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความภักดีของลูกค้าที่ใช้บริการขนส่งพัสดุ และการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจ (อัสริยาภร สง่าอารีย์กุล, 2563) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธีรชัยพร และคณะ พบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจ (ธีรชัยพร และคณะ, 2566)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การรับรู้คุณภาพบริการ และการรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมในเชิงบวกต่อความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากคุณภาพบริการที่ดีช่วยสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า เมื่อผู้บริโภคได้รับบริการที่ประทับใจ เช่น การบริการที่รวดเร็ว สุภาพ และมีความเชี่ยวชาญ พวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะกลับมาใช้บริการอีก รวมถึงการรับรู้ถึงกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ เช่น โปรแกรมสมาชิก การเสนอสิทธิประโยชน์พิเศษ และการสื่อสารที่ต่อเนื่อง ทำให้ลูกค้ารู้สึกมีคุณค่าและเป็นที่สำคัญ

การจัดกิจกรรมและโปรโมชั่นที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าในพื้นที่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ห้างสรรพสินค้าที่ให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นและปรับปรุงบริการตามคำแนะนำของลูกค้า สามารถสร้างความไว้วางใจและความภักดีได้มากขึ้น สุดท้าย การสร้างประสบการณ์การช้อปปิ้งที่น่าจดจำผ่านการจัดการที่มีประสิทธิภาพและการบริการที่ดี ส่งผลให้ลูกค้ารู้สึกพึงพอใจและเลือกกลับมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิรญาณ์ ไตรศิลป์วิศิรุต และคณะ พบว่า คุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลทางบวกต่อความภักดีของผู้รับบริการ ทั้งนี้ คุณภาพการให้บริการเป็นสิ่งที่สร้างความแตกต่างในการดำเนินธุรกิจและมีส่วนในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจ (พิรญาณ์ ไตรศิลป์วิศิรุต และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เบญจวรรณ มิ่งขวัญ และปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว พบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าองค์กรต่อบริการอินเทอร์เน็ต บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการสร้างสัมพันธ์ภาพกับลูกค้าโดยการเริ่มต้นการพัฒนาการรักษาและสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารเพื่อรองรับลูกค้าให้รู้สึกดียิ่งขึ้น (เบญจวรรณ มิ่งขวัญ และปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 2 แผนภาพสรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับความภักดีในการใช้บริการ

จากรูปเป็นผลการวิจัย พบว่า ในปัจจุบันผู้บริโภคเกิดความภักดีในการใช้บริการนั้นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้ง 2 นี้ เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป โดยเน้นความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นความปลอดภัยรวมถึงการให้บริการต่าง ๆ จึงทำให้ห้างสรรพสินค้าต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับคุณภาพบริการ และการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ เพราะหากมีการละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญอาจจะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ และส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำได้ ดังนั้น ห้างสรรพสินค้าต้องสร้างกลยุทธ์เพื่อดึงดูดให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจและได้บอกต่อกลับบุคคลใกล้ชิดรวมถึงการกลับมาใช้บริการซ้ำอย่างต่อเนื่อง จึงจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับห้างสรรพสินค้าได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีบทสรุปและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็น การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจในการใช้บริการ และความภักดีในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทุกตัวแปร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประกอบด้วย 4 ตัวแปร ดังนี้ 1) การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์

2) การรับรู้คุณภาพบริการ 3) ความพึงพอใจในการใช้บริการ และ 4) ความภักดีในการใช้บริการ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอิทธิพลในทางตรงและทางอ้อม และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ควรมีการศึกษาแบบผสมผสาน คือ มีการสัมภาษณ์เพื่อเพิ่มให้ได้รายละเอียดเพิ่มขึ้น ควรมีการศึกษาตัวแปร อื่น ๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ รัตนทิพย์ และคณะ. (2566). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการร้าน KSA คาเฟ่. วารสารการจัดการการท่องเที่ยว นันทนิจิตและจิตบริการ, 5(1), 1-13.
- กิตติวรรณ จันทรเอียด. (2567). อิทธิพลของการรับรู้ภาพลักษณ์องค์การที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อการใช้บริการผ่านการรับรู้คุณภาพการให้บริการ โรงพยาบาลสัตว์ คณะสัตวแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร, 9(1), 87-101.
- เกศินี มาลัยเจริญ และวสุธิดา นุริตมนต์. (2563). การรับรู้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการซื้อซ้ำของลูกค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง. วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 8(3), 165-177.
- ชนพงษ์ อารณพิศาล. (2562). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิน - วิน ดิจิตอล พรินติ้ง จำกัด.
- ณัฐนันท์ จิตติยาปราโมทย์. (2563). คุณค่าที่รับรู้ คุณภาพการบริการและความหลากหลายของกิจการการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในเทศกาลหิมะและน้ำแข็งของนักท่องเที่ยวชาวจีนเมืองฉางชุน มณฑลจี๋หลิน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 14(1), 29-42.
- ดวงฤทัย ศรีระชา และพัชรหทัย จารุทวีผลนุกูล. (2562). ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการการตลาด และการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 6(1), 46-57.
- ดาวสวรรค์ สุขพันธ์ และคณะ. (2565). การตลาดเชิงสัมพันธ์ การรับรู้คุณภาพบริการและความพึงพอใจที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าที่ใช้บริการจากผู้แทนขายอุปกรณ์ทดแทนหรืออุปกรณ์เสริมเพื่อการรักษาในประเทศไทย. วารสารลวศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 6(1), 52-70.
- ดวงทอง ลากเจริญทรัพย์. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารลูกค้าสัมพันธ์และความภักดีต่อห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพมหานคร. วารสารร่มพฤษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 40(2), 123-141.
- ธัญญกรณ์ น้อยเมือง. (2566). ความพึงพอใจในการใช้บริการสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ: กรณีศึกษา สนามฝึกซ้อมกอล์ฟบ้านสน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2(1), 1-33.
- ธนารัตน์ สุธีลักษณ์ และปราณี เอี่ยมละออภักดี. (2567). การสื่อสารการตลาดแบบดิจิทัลและเส้นทางประสบการณ์การใช้บริการของลูกค้าที่ส่งผลต่อความภักดีในการใช้บริการของธนาคารอาคารสงเคราะห์ เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล, 14(1), 123-132.
- ธันย์ ชัยทร และคณะ. (2566). กลยุทธ์การตลาดและการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการขนส่งสินค้าทางถนน กรณีศึกษา อุตสาหกรรมอาหารแช่แข็งในประเทศไทย. วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน, 5(2), 149-163.

- ธีรภัทร์ ทองใบ และคณะ. (2567). ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวด้านคุณภาพบริการและมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมในจังหวัดเชียงราย. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 155-168.
- ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ และคณะ. (2566). คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยุคโควิด-19 ของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคล สุวรรณภูมิ, 5(2), 433-447.
- นรินทร์ ต้นไพบูลย์. (2565). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2566 - 2568 ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/wholesale-retail/modern-trade/io/modern-trade-2022>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- เบญจวรรณ มิ่งขวัญ และปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว. (2566). การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าองค์กรต่อบริการอินเทอร์เน็ต บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน). วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(6), 128-138.
- ปรมาพร ทีฆนันทน์ และดารณี เกตุชมภู. (2567). ผลกระทบของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีต่อความจงรักภักดีของลูกค้าศูนย์มาสด้านครพนม. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 14(1), 106-118.
- พงศ์สฎา เฉลิมกลิ่น. (2567). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการสปาและนวดแผนไทย ในจังหวัดกาญจนบุรี. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(2), 1060-1080.
- พิมพ์ลภัส วิมลโนธ และพัชร์หทัย จารุทวีผลนุกุล. (2563). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลพลาซาลาดพร้าวของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 18 ปีการศึกษา 2566 (หน้า 337-349). มหาวิทยาลัยรังสิต: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พิรญาณ์ ไตรศิลป์วิศิษฐ์ และคณะ. (2566). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการนวดเพื่อสุขภาพของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในจังหวัดเพชรบุรีโดยส่งผ่านการบริหารลูกค้าสัมพันธ์และการบริหารประสบการณ์ลูกค้า. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(2), 29-45.
- พีรศักดิ์ แก้วคำลา และจันทร์ศมภ์ ภูติอริยวัฒน์. (2567). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนารายงานวิจัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(4), 24-37.
- ภาคภูมิ พิสุทธิวงษ์ และคณะ. (2566). คุณภาพการบริการและความพึงพอใจที่สัมพันธ์กับความภักดีของการใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของชาวจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงโควิด-19. วารสารการประชุมวิชาการวิจัยสหสาขาวิชา, 1(5), 53-65.
- ยุพาวดี อุทสิงห์ และแสงทอง บุญยิ่ง. (2565). การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อความภักดีอิเล็กทรอนิกส์ผ่านคุณภาพการบริการของสถาบัน สมาร์ท เบริน. วารสาร มจร.กพ. วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี, 1(2), 179-193.
- วรรณชชา พลอยพยัคฆ์. (2564). อิทธิพลที่มีผลต่อความภักดีในการใช้บริการธุรกิจจัดเลี้ยงโต๊ะจีนในเขตจังหวัดนครปฐม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 4(2), 21-32.

- วรภรณ์ ด้านศิริ และชัชวาล สิทธิวงษ์. (2566). นวัตกรรมบริการและผลประโยชน์เชิงสัมพันธ์ของแอปพลิเคชันจัดส่งอาหารที่ส่งผลต่อความภักดีโดยผ่านความพึงพอใจของลูกค้า. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 10(1), 84-107.
- ศศิประภา พรหมทอง. (2566). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(4), 281-296.
- ศิรินา วาจาสัตย์ และพระมหาเกรียงไกร ฐิตวิโร. (2567). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(1), 323-334.
- อัสรียาภร สง่าอารีย์กุล. (2563). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าที่ใช้บริการขนส่งพัสดุ. วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(2), 113-125.
- Etikan, I. (2017). Sampling and Sampling Methods. *Biometrics & Biostatistics International Journal*, 5(6), 215-216.
- Hair, J. F. et al. (2018). *Multivariate data analysis* (8th ed.). United Kingdom: Cengage Learning.
- Oliver, R. L. (1999). Whence Consumer Loyalty? *Journal of Marketing*, 63(4), 33-44.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Tijdschrift Voor Onderwijs Research*, 2(2), 49-60.

การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*

THE DEVELOPMENT OF COMPONENTS AND KEY COMPETENCY INDICATORS
OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN MULTICULTURAL SOCIETY UNDER THE OFFICE
OF PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA IN THE THREE SOUTHERN
BORDER PROVINCES

ปาไลดา ชัยสวัสดิ์*, นรินทร์ จุลทรัพย์, นวรัตน์ ไชยมภู

Palida Chaisawas*, Nirun Chullasap, Nawarat Waichompu

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: palidakruning914@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังกเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม 2) วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ระยะที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ เป็นการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ จำนวน 12 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ระยะที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 615 คน เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และใช้กลุ่มผู้รู้แจ้งชัดจำนวน 30 คน สำหรับการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพจริง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยรายด้านที่ได้กับเกณฑ์ประเมินค่าที่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจและความเคารพต่อวัฒนธรรมและศาสนา การสร้างความเข้าใจและความเคารพต่อวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และการภูมิใจในสิ่งที่ เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ด้วยการสร้างพันธมิตรกับชุมชน การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและองค์กรท้องถิ่น และ 2) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 4 องค์ประกอบ จำนวน 57 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การบริหารบุคคลและชุมชนที่มุ่งผสมผสานพหุวัฒนธรรม 31 ตัวบ่งชี้ ผู้นำวิชาการ และนวัตกรรมการศึกษา 16 ตัวบ่งชี้ การบริหารองค์กรสู่การประกันคุณภาพการศึกษา 5 ตัวบ่งชี้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5 ตัวบ่งชี้ และทุกตัวบ่งชี้มีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง (Concurrent Validity) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, ตัวบ่งชี้สมรรถนะ, สังคมพหุวัฒนธรรม

Abstract

The purposes of this research were to 1) analyze the components and competency indicators of educational institution administrators in a multicultural society and 2) analyze the components and competency indicators of educational institution administrators in a multicultural society. This mixed-methods research was conducted in two phases: Phase 1 involved determining and analyzing the components of developing competency indicators for school administrators in a multicultural society. The informants were 12 experts with relevant knowledge and experience, selected using a purposive sampling method. Phase 2 focused on the development of components and competency indicators of school administrators in a multicultural society, with a sample of 615 educational institution administrators used for exploratory factor analysis. The accuracy was further checked with a group of 30 knowledgeable individuals. Data were analyzed using statistical software to find values including mean and standard deviation, and comparing the average level obtained in each aspect with the evaluation criteria at a high level ($\bar{X} = 3.51$). The results revealed that: 1) Educational institution administrators must have an understanding and respect for culture and religion. This includes creating an understanding and respect for the culture and religion of the involved communities, learning about traditions, arts, and culture, and taking pride in what is unique to the area by building partnerships with the community. Strengthening partnerships with community leaders and local organizations is essential to support creative and beneficial activities for everyone in society. 2) The components and indicators of competency of school administrators in a multicultural society under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office in the three southern border provinces consist of 4 components and 57 indicators: Personnel and community management aimed at integrating multiculturalism, with 31 indicators, Academic leadership and educational innovation, with 16 indicators, Organizational administration towards educational quality assurance, with 5 indicators, and Research to develop educational quality, with 5 indicators. All indicators are accurate according to actual conditions (Concurrent Validity) and are statistically significant at the .001 level.

Keywords: Factors, Indicators Competency, Multicultural Society

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติ และใน ทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่แข็งแกร่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่าง เต็มศักยภาพ ซึ่งจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และการมีระบบ และกลไกรองรับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสังคมจะพัฒนาไปมากน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ในสังคม ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในภาวะที่สังคมได้วางเอาไว้ เมื่อทรัพยากรมนุษย์ได้ถูกพัฒนาให้มีทั้งความรู้และความดีแล้วก็จะทำให้ระบบอื่นๆ ในสังคมมีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงไปในทางที่ดีงามตามมา (พัชรินทร์ คณิตชรากร, 2560) ปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถ

ให้แก่องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ “สมรรถนะ” เป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กร องค์กรต่าง ๆ จึงพยายามจะดึงเอาสมรรถนะของบุคคลออกมาใช้ให้มากที่สุด การบริหารทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างมาก ซึ่งในปัจจุบันทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความรู้ ความสามารถ และทักษะที่แต่ละคนทุ่มเททำเพื่อองค์กร ดังนั้นหากองค์กรใดมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี ตั้งแต่การจัดระบบการสรรหาบุคลากรได้ตรงกับความต้องการขององค์กร การพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ดีที่สุด (ลดาวัลย์ สุวรรณ, 2566) ดังนั้นการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะที่ดีถือเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จต่อการบริหารจัดการในสถานศึกษา และมีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำแนวคิดสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการกำหนดบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา และกำหนดทิศทางความสำเร็จของสถานศึกษา โดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ และมีค่าตอบแทน วิทยฐานะ อีกทั้งเป็นตำแหน่งที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลทั้งภายใน และภายนอก ดังนั้นการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดหรือไม่ ต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งคุณลักษณะที่เหมาะสมในการนำพาองค์กรพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม ทันท่วงทีการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และบริบทของพื้นที่ สังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

บริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม (Multi-cultural Society) สภาพสังคมอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและประเพณีปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน ก่อให้เกิดประเพณีและวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกันในสังคมทั้งความคิด ความเชื่อและวิถีชีวิต ประกอบด้วย คนไทยเชื้อสายมลายู จีน อาศัยอยู่ร่วมกับคนไทยถิ่นใต้ ซึ่งคนเหล่านี้จะมีวัฒนธรรมหลักร่วมกัน เช่น การใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน การปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับเดียวกันขณะที่คนไทยในแต่ละชาติพันธุ์ก็จะมีวัฒนธรรมย่อยแตกต่างกันไป เช่น คนไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามลายู มีการแต่งกาย และวิถีชีวิตเป็นแบบมลายู คนไทยเชื้อสายจีนก็จะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของตน เช่น การไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษในช่วงเทศกาลตรุษจีน (นิติไทย นัมคณิสร์ณ, 2561) พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเชื้อชาติ ศาสนา พี่น้องประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม มีการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาในทุกศาสนาทุกเชื้อชาติเพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี การสร้างพื้นที่ที่ยั่งยืนด้วยการให้พี่น้องประชาชนมีสัญญาประชาคมที่ผูกพันกันเป็นหนึ่งเดียวคือ การสร้างสังคม พหุวัฒนธรรมให้เข้มแข็ง โดยรัฐบาลต้องดูแลทุกเชื้อชาติทุกศาสนา การให้ความสำคัญกับเชื้อชาติ และศาสนา ในการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่ได้เน้นถึงจำนวนหรือปริมาณ เพราะเชื้อชาติ หรือศาสนาเป็นเรื่องที่ไม่สามารถบังคับหรือเลือกได้ ต้องให้การเคารพซึ่งกันและกัน และความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันในทุกศาสนาและเชื้อชาติที่มีอยู่ เพื่อให้พี่น้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ภายใต้พหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2563)

ผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงควรมีการสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับสังคมพหุวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนใต้ เนื่องจากผู้นำองค์กรสมัยใหม่ต้องสามารถมองโลกได้หลายมิติ สามารถเชื่อมโยงบูรณาการสิ่งต่าง ๆ สร้างความยืดหยุ่น และความว่องไวในการทำงาน มีทักษะการทำงานเพื่อเชื่อมต่อกันในทีมทั้งหมดในองค์กรเพื่อทำให้องค์กรพร้อมต่อการปรับเปลี่ยนเสมอ ดังนั้นหากมีการพัฒนา หรือค้นหาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่ามีองค์ประกอบและตัวบ่งชี้อะไรบ้าง ตลอดจนจรรยา

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไปใช้เพื่อการบริหารองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ที่สามารถกำหนดภาพในอนาคตขององค์กรได้อย่างชัดเจน มีการสื่อสาร มีจิตวิญญาณความเป็นนักบริหารรวมทั้งบริหารตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น จะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและสอดคล้องกับบริบทของการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม
2. พัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัย เป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1 มี 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1.1 การกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะค้นหาคำประกอบและสร้างตัวบ่งชี้การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาว่าควรมีองค์ประกอบ (Factor) อะไรบ้าง ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับตัวแปร สังเคราะห์เอกสารองค์ประกอบหลักของการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนที่ 1.2 การกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อพิจารณาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประสบการณ์มีความเชี่ยวชาญหรือปฏิบัติงานดีเด่นด้านการบริหารและการจัดการศึกษาและนำสมรรถนะไปใช้ในการบริหารงาน บริหารงานสถานศึกษาผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกกรอบสาม อยู่ในเกณฑ์ระดับดี ได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนส่งเสริมคุณธรรม รางวัลผู้ทำคุณประโยชน์และรางวัลพระราชทานประเภทสถานศึกษา หรือมีความรู้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 12 คน ด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

ขั้นตอนที่ 1.3 นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาสังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและการสร้างแบบสอบถามของการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับพื้นฐาน

และนำผลที่ได้เสนอต่อคณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการจัดทำแบบสอบถาม ในการวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 2.1 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สังเคราะห์ได้ในของระยะการวิจัยที่ 1 มาแปลความว่าแต่ละองค์ประกอบหลักควรมีตัวบ่งชี้อะไรบ้าง จากนั้นนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ขั้นตอนที่ 2.2 การตรวจสอบความตรงตามสภาพกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Group) การทดลองกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด โดยพัฒนาเครื่องมือมาจากการวิเคราะห์องค์ประกอบในขั้นตอนที่ 2.1 เพื่อใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มที่รู้ชัดแจ้งในสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ให้ค่าน้ำหนักถ้อยแถลงที่ให้คะแนนดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบนั้นสะท้อนถึงความเป็นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ๑ อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบนั้นสะท้อนถึงความเป็นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ๑ อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบนั้นสะท้อนถึงความเป็นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ๑ อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบนั้นสะท้อนถึงความเป็นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ๑ อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบนั้นสะท้อนถึงความเป็นสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุ วัฒนธรรม ๑ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) มีดัชนีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเป็นรายข้อ (I-VI) ไม่ต่ำกว่า .78 ในส่วนค่าดัชนีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาทั้งฉบับ (Content Validity Index for Scale) ซึ่งเรียกว่า (S-CVI) ได้ค่านี้นี้เท่ากับ .87 จึงเป็นที่ยอมรับได้ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2555)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อพิจารณาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ ดังนี้

การบริหารจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้บริหาร การศึกษา คณะครูและบุคลากร ด้วยการสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกทุกคน เพื่อให้ทำงานร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียนแบบทีมงาน เพื่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาที่ทันสมัยและมี ประสิทธิภาพ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการเป็นผู้นำที่ดีและสามารถสร้างและควบคุมประคองทีมงานได้อย่าง เหมาะสม เพื่อเผชิญกับความท้าทายและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น การเข้าใจและปรับตัวตามบริบทที่แตกต่าง กันเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีวัฒนธรรมและสังคม ที่หลากหลายโดยใช้แนวทางที่เหมาะสมตามบริบทที่แตกต่างกัน เช่น การใช้ภาษา การนับถือศาสนา และปฏิบัติ ธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ จากสมาชิกทีมงานทุกคนได้ในทุกสถานการณ์ การใช้มุมมองหลากหลายและการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพจึง เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้การบริหารจัดการศึกษาประสบความสำเร็จในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมี ประสิทธิภาพและทันสมัย การปรับปรุงและปรับตัวตามสถานการณ์และบริบทที่เปลี่ยนแปลงก็เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วย ให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความเข้าใจและความเคารพต่อวัฒนธรรมและศาสนา การสร้างความ เข้าใจและความเคารพต่อวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และการภูมิใจในสิ่งที่ เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ด้วยการสร้างพันธมิตรกับชุมชน การเสริมสร้างความ ร่วมมือกับผู้นำชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์สำหรับทุกคนในสังคม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความเข้าใจและความเคารพต่อวัฒนธรรมและศาสนา “การสร้างความเข้าใจ และความเคารพต่อวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และการภูมิใจในสิ่งที่ เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่” ด้วยการสร้างพันธมิตรกับชุมชน การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้นำ ชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์สำหรับทุกคนในสังคม

ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการ ทำงานร่วมกันในสถานศึกษาและชุมชน ทักษะในการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อน และการแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทในการสนับสนุนในการ พัฒนาองค์กร ด้วยการสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการ ทำงานในองค์กรจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ควรมีทักษะที่สำคัญ ๆ อาทิเช่น การพัฒนาหลักสูตร สามารถพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ ความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียน สามารถบริหารจัดการการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะและความ ต้องการของผู้เรียน สามารถบริหารจัดการงบประมาณอย่างถูกต้องและส่งเสริมงานด้านพหุวัฒนธรรมในโรงเรียน สามารถเสริมสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับครูและบุคลากรในสถานศึกษา และความสามารถในการให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร เป็นต้น

ระยะที่ 2 การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนที่ 2.1 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สังเคราะห์ได้ในของระยะการวิจัยที่ 1 มาแปลความว่าแต่ละองค์ประกอบหลักควรมีตัวบ่งชี้อะไรบ้าง จากนั้นนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ดังนี้

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 4 องค์ประกอบ จำนวน 57 ตัวบ่งชี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ทั้งหมดได้ร้อยละ 71.47 โดยองค์ประกอบที่ 1 ถึง 4 มีค่าไอเกน เท่ากับ 33.36, 12.58, 6.32 และ 4.11 ตามลำดับ

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในแต่ละองค์ประกอบสามารถแสดงสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารบุคคลและชุมชนที่มุ่งผลสัมฤทธิ์พหุวัฒนธรรม ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 31 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .605 - .732 โดย ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ได้แก่ การติดต่อประสานงาน สร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน ชุมชน และบุคคลอื่น ๆ ในท้องถิ่น ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้นำวิชาการ และนวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 16 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .707 - .625 โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการฝึกอบรมครูอย่างเหมาะสม และเพียงพอ ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม (Research and Innovation) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐาน

3. การบริหารองค์กรสู่การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .835 - .797 โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ได้แก่ ความสามารถในการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารและกำหนดภารกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .753 - .632 โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ได้แก่ มีความรู้และสามารถส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ได้แก่ สามารถบริหารจัดการงบประมาณอย่างถูกต้อง เป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 2.2 การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Group) การทดลองกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด ในตอนนี้เป็นการนำผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 2.1 ซึ่งตัวบ่งชี้ดังกล่าวผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Groups) เพื่อยืนยันว่าตัวบ่งชี้ที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในตอนที่ 2.1 นั้นเป็นตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง (Concurrent Validity)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้รู้แจ้งชัด เห็นด้วยว่าตัวบ่งชี้ทั้ง 57 ตัวบ่งชี้ สะท้อนถึงความเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังนั้นจึงสามารถตรวจสอบได้ว่าตัวชี้วัด ที่ค้นพบทั้ง 57 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาร่วมกันขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยทั้งสองวัตถุประสงค์ของการศึกษาร่วมกันไว้ ดังนี้

1. องค์ประกอบการบริหารบุคคลและชุมชนที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ทั้งหมด 31 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ได้แก่ การติดต่อประสานงาน สร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน ชุมชน และบุคคลอื่น ๆ ในท้องถิ่น ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การสร้างความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนาในชุมชนและท้องถิ่นนั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่หลากหลายและมั่นคงได้ในระยะยาวและยั่งยืน ทั้งนี้การเข้าใจชุมชนและบุคคลในท้องถิ่นช่วยให้เราเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนาได้มากขึ้น การเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อที่แตกต่างกันจะเป็นประโยชน์ในการเข้าใจต่อกันเองและชุมชนในระดับทั่วไป เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ต่อกัน การยอมรับและเคารพความแตกต่างช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน สอดคล้องกับเอกรินทร์ สังข์ทอง ที่ได้ศึกษาศึกษามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่มีต่อพหุวัฒนธรรมนิยม และพหุวัฒนธรรมศึกษา รวมถึงปัญหาที่ยากลำบากเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม และศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นคือการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลในชุมชน วิถีชีวิตและโอกาส เป้าหมาย กระบวนการ และบริบทสำหรับปัญหาที่ยากลำบากต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ได้แก่การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม การเผชิญสถานการณ์ความไม่สงบ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การสร้างความน่าเชื่อถือต่อสังคมปัญหาของครูและบุคลากรทางการศึกษา และการขาดการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้เสีย (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551) สอดคล้องกับ พิชญะประไพ ทิพากรเกียรติ ที่ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดน ภาคใต้ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการที่ดี 2) สมรรถนะด้านการบริการที่ดี 3) สมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรม 4) สมรรถนะด้านการมุ่งสู่ความเป็นเลิศ 5) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม 6) สมรรถนะด้านการจูงใจในการทำงาน และ 7) สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (พิชญะประไพ ทิพากรเกียรติ, 2560)

2. ผู้นำวิชาการ และนวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 16 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการฝึกอบรมครูอย่างเหมาะสม และเพียงพอ ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ได้แก่ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม (Research and Innovation) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การให้ความสำคัญและการลงทุนในการจัดสรรทรัพยากรและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการฝึกอบรมครูจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพและคุณภาพของการศึกษา เนื่องจากมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งต่อมาเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสังคมการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์และการสนับสนุนนวัตกรรมในการสอนและการเรียนรู้ ในขณะเดียวกัน การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษาในระยะยาวอาจช่วยในการพัฒนาวัตกรรมการและเทคโนโลยีที่สามารถนำมาปรับใช้ในการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้อง ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต ที่ได้ศึกษา

เรื่องแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า มีองค์ประกอบของสมรรถนะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล การฝึกอบรม การรับรู้แรงจูงใจขององค์กร การบริหารตนเอง และการสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรในด้านพฤติกรรมแสดงออก การใช้องค์ความรู้ทักษะในการปฏิบัติงาน การแสดงพฤติกรรม ค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคลากรขององค์กรให้คุณค่าและความสำคัญ มีการพัฒนาอันจะนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร เป็นหลักยึดโยง องค์ประกอบอื่นๆขององค์กร ส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้เกิดเอกภาพและความราบรื่นในการขับเคลื่อนองค์กรและนำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ (ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต, 2563)

3. การบริหารองค์กรสู่การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ได้แก่ ความสามารถในการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารและกำหนดภารกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญในการบริหารองค์กรสู่การประกันคุณภาพการศึกษา เนื่องจากมีผลต่อการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมช่วยสร้างองค์กรการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์และสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมสำหรับนักเรียน ช่วยสร้างอารมณ์บรรยากาศเชิงบวกในการเรียนรู้ และเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการให้ความสำคัญและการลงทุนในการจัดสรรทรัพยากรและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการฝึกอบรมครูมีผลกระทบที่สำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของการศึกษาในระดับพื้นที่ ส่งผลดีต่อการสร้างสังคมการเรียนรู้ (ถวัลย์ สุวรรณอินทร์, 2562)

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพจริง โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ได้แก่ มีความรู้และสามารถส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ได้แก่ สามารถบริหารจัดการงบประมาณอย่างถูกต้อง เป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำความรู้จากการวิจัยมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว และมีผลต่อการสร้างสังคมการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์และการสนับสนุนนวัตกรรมในการสอนและการเรียนรู้ เป็นการช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถส่งเสริมการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้และวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับถวัลย์ สุวรรณอินทร์ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้กับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ 6 องค์ประกอบ 48 ตัวบ่งชี้ และในองค์ประกอบพฤติกรรมผู้นำด้านเทคนิค มีตัวบ่งชี้จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ที่สำคัญ เช่น 1) การมีทักษะในการวิจัยและประเมินผล 2) การมีทักษะ ในการเลือกวิธีการสอนที่ดี 3) การมีทักษะในการพัฒนาปรับปรุงงานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ (ถวัลย์ สุวรรณอินทร์, 2562)

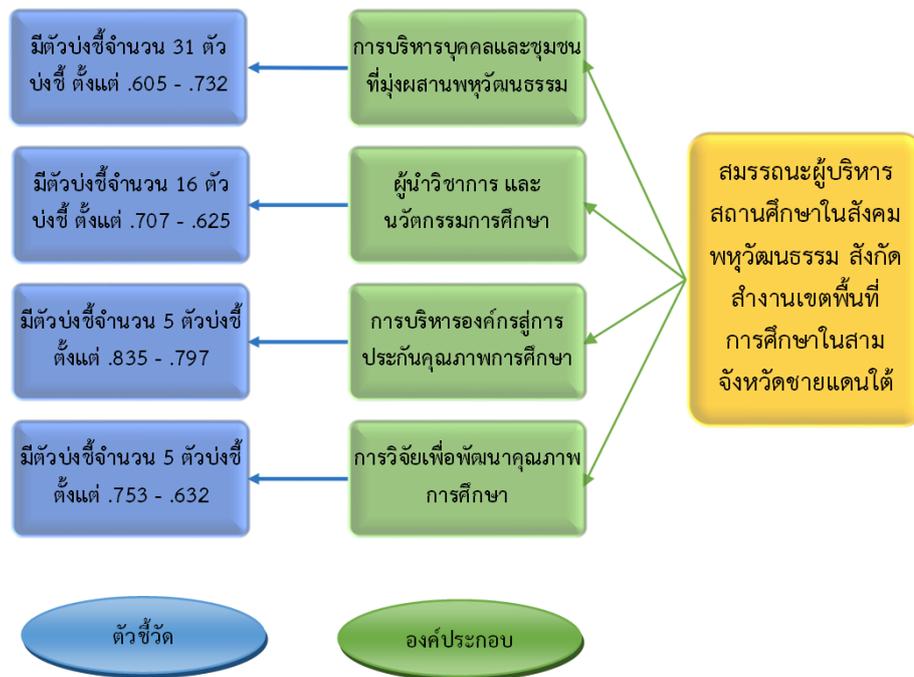
องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 4 องค์ประกอบ จำนวน 57 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

1. การบริหารบุคคลและชุมชนที่มุ่งพัฒนาพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 31 ตัวบ่งชี้

2. ผู้นำวิชาการ และนวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 16 ตัวบ่งชี้
3. การบริหารองค์กรสู่การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ดังกล่าว สะท้อนถึงความเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในสังคมพหุวัฒนธรรมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การบริหารสถานศึกษาเป็นงานที่ทำนายและต้องการสมรรถนะที่หลากหลายเพื่อรับมือกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนและชุมชนรอบข้าง จากการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การบริหารบุคคลและชุมชนที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ผู้นำวิชาการและนวัตกรรมการศึกษา การบริหารองค์กรสู่การประกันคุณภาพการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบนี้มีตัวบ่งชี้รวมทั้งหมด 57 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การบริหารบุคคลและชุมชนที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งมีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 31 ตัวบ่งชี้ เน้นการบริหารจัดการบุคคลและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้บริหารต้องสามารถทำงานร่วมกับบุคคลจากภูมิหลังที่หลากหลาย และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสร้างสรรค์ 2) ผู้นำวิชาการและนวัตกรรมการศึกษา ซึ่งมีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 16 ตัวบ่งชี้ ผู้บริหารในบทบาทนี้ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีความสามารถในการนำเอานวัตกรรมและวิธีการสอนใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและนักเรียนในการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) การบริหารองค์กรสู่การประกันคุณภาพการศึกษา มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการบริหาร

จัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นไปที่การประกันคุณภาพการศึกษา สร้างมาตรฐานการเรียนการสอน และการประเมินผลที่ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้แน่ใจว่าการศึกษาก่อนหน้านี้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และ 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 5 ตัวบ่งชี้ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการดำเนินการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.1) ผลจากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสำหรับภาคีรัฐบาล องค์กรทางการศึกษา องค์กรทางศาสนา องค์กรด้านวัฒนธรรม อื่นใดที่สนใจ นำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารในสถานศึกษาที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งอาจรวมถึงความเข้าใจในการเสริมสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการเสริมสร้างสังคมที่ยอมรับความแตกต่างกัน 1.2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาเครื่องมือหรือแบบทดสอบที่เหมาะสมในการวัดความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานการณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งอาจรวมถึงการวัดความเป็นมาตรฐานทางวัฒนธรรม และการเป็นผู้นำที่เปิดกว้างและสามารถสร้างความเข้าใจในหลาย ๆ มุมมอง 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรนำผลการวิจัยนี้ต่อยอดเพื่อวิเคราะห์หรือสร้างโมเดลที่ดี ต่อการบริหารจัดการที่เป็นไปได้ ในสถานศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา และศึกษาเครื่องมือหรือโมเดลที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมสมรรถนะของผู้บริหารในบริบททางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็นต้น 2.2) ควรมีการศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต. (2563). แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 135-150.
- ถวัลย์ สุวรรณอินทร์. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- นิติไทย นัมคณิสร์ณ. (2561). ทักษะสังคมพหุวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2561 จาก <http://ge.kbu.ac.th>
- พัชรินทร์ คณิตชรากร. (2560). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานทหารพัฒนา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชญประไพ ทิพากรเกียรติ. (2560). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลดาวลัย สุวรรณ. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2563). คนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่แห่งสังคมพหุวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.sbpac.go.th/?p=50556>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2555). ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ในสารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2551). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

การศึกษาวิเคราะห์ รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์การย้อมครามของไทย จีน และญี่ปุ่น*

A STUDY AND ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT PATTERNS OF INDIGO DYEING PRODUCTS IN THAILAND, CHINA AND JAPAN

วันศนิ กระจ่างยุทธ*, พงษ์สิทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, กิตติกรณ์ นพอุดมพันธ์

Wansani Krachangyut*, Pharit Suphasetsiri, Kittikorn NopUdomphan

สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Arts and Culture Research Branch, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wansani.krachangyut@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ย้อมครามของประเทศไทย จีน และญี่ปุ่น โดยผู้วิจัยนำเสนอในประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย ประเทศจีน และประเทศญี่ปุ่นโดยพื้นที่ในการคัดเลือกในการศึกษาวิจัยเป็นพื้นที่ผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามที่มีชื่อเสียงโดยประเด็นด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นหนึ่งในประเด็นของการศึกษาวิจัยผลการศึกษาพบว่า การพัฒนา ผลิตภัณฑ์ย้อมครามใน 3 ประเทศ มีทิศทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้านำไปสู่อุตสาหกรรมระบบสากล เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการในท้องตลาดในประเทศและในต่างประเทศ ทั้ง 3 ประเทศมีกระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แบ่งออกเป็น 11 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน 2) การกำหนดข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์ 3) การสร้างแนวความคิดผลิตภัณฑ์ 4) การคัดเลือกแนวคิดของผลิตภัณฑ์ 5) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้และทิศทางของการตลาดในด้านของผลิตภัณฑ์ 6) การพัฒนาแนวคิดของผลิตภัณฑ์ 7) การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 8) การพัฒนากระบวนการผลิต 9) การทดสอบผลิตภัณฑ์และทดลองตลาด 10) การวางแผนการตลาด และศึกษาผู้บริโภค 11) สถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสามารถแบ่งลักษณะของผลิตภัณฑ์ ที่ถูกผลิตและพัฒนาในพื้นที่ของทั้ง 3 ประเทศโดยแบ่งออกออกเป็น 4 รูปแบบถูกแบ่งออกเป็น ได้แก่ 1) Lifestyle 2) ผ้าผืนสำเร็จ 3) ผลิตภัณฑ์แฟชั่นสำเร็จ 4) เฟอร์นิเจอร์และของแต่งบ้าน ทั้งนี้การคัดเลือกแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่ทั้ง 3 ประเทศ มีจุดมุ่งหมายและความต้องการความเหมาะสมและสามารถทำผลิตภัณฑ์ย้อมครามสามารถที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งประเทศไทย จีน และญี่ปุ่นเพื่อให้เข้าถึงและให้เป็นที่รู้จักอีกทั้งเป็นที่ต้องการของตลาดได้ในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์, การย้อมคราม, ประเทศไทย, ประเทศจีน, ประเทศญี่ปุ่น

Abstract

This article is part of a research project on a comparative study of indigo dye products from Thailand, China and Japan. The researcher presented on product development issues in Thailand, China, and Japan. The area selected for the research study is a famous production and development area for indigo dye products. The issue of product development is one of the issues of the research study. The results of the study found that the development of indigo dye products in 3 countries has the direction of product development leading to an international industry

system so that products are in demand in the domestic and international markets. By all 3 countries have a product development process divided into 11 steps as follows:- 1) Clearly defining product goals and objectives, 2) Defining product limitations, 3) Product concept creation, 4) Product concept selection, 5) Analyzing feasibility and direction of marketing in terms of products, 6) Product concept development, 7) Product prototype creation, 8) Production process development, 9) Product testing and market trials, 10) Marketing planning and consumer studies, 11) Product distribution locations which can be divided into characteristics of products produced and developed in the areas of all 3 countries, divided into 4 formats, divided into:- 1) Lifestyle, 2) Ready-made fabrics, 3) Ready-made fashion products, 4) Furniture and home decorations. In this regard, the selection of ideas in the field of product design and development, it is an important process that all 3 countries have the aim and desire to be suitable and able to make indigo dye products that are local wisdom of Thailand, China and Japan in order to reach and be known as well as being in demand in the market in the present era.

Keywords: Product Development, Indigo Dyeing, Thailand, China, Japan

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือศิลปวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ประเพณีพื้นบ้านของสถานที่นั้น ๆ รูปแบบวัฒนธรรมแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือที่จับต้องได้และไม่สามารถจับต้องได้ (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2560) อาจกล่าวได้ว่าเป็นมรดกตกทอดที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมอีกทั้งควรแก่การสืบทอดอนุรักษ์แก่คนรุ่นหลังเพื่อได้การเรียนรู้ และเป็น การสืบทอดสู่รุ่นต่อไปท้องถิ่นถือว่าเป็นงานประดิษฐ์คิดค้นและสร้างสรรค์ขึ้นโดยกลุ่มคนในชุมชนหรือท้องถิ่นเพื่อ ใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้งานพิธีต่าง ๆ การทำกิจกรรมในชุมชนเพื่อแสดงถึงความภาคภูมิใจหรือกระบวนการ สื่อสารประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่สะสมขึ้นรวมไปถึงการคัดกรองคัดเลือกวัตถุดิบในการผลิตที่เหมาะสมกับ งานหัตถกรรมพื้นบ้านของต้นนี้ทางด้านการทอผ้าและอาการทางด้านผ้าย้อมครามวัสดุธรรมชาติหรือ เครื่องปั้นดินเผาและนำกระดาษเป็นต้น (อัญชลี โสมดี, 2553)

งานหัตถกรรมประเภทผ้าหรือเครื่องนุ่งห่มนับเป็นภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นหนึ่งใน พื้นฐานปัจจัย 4 ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตทอผ้าในทวีปเอเชียเคยมีการทอผ้าใช้เองในครัวเรือน เป็น จำนวนมาก จึงทำให้งานหัตถกรรมประเภทผ้ามีความสำคัญมากในแถบทวีปเอเชียและแม้แต่ในสังคมเมือง หรือ ชุมชนเล็ก ๆ ก็ต่างมีประเพณีธรรมเนียมการทอผ้า การมัดย้อมผ้าโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ไว้เพื่อใช้สอยเอง หรือใช้ใน พิธีกรรมต่าง ๆ งานหัตถกรรมผ้ามีหลากหลายชนิดตามแต่แหล่งท้องถิ่นเช่น ผ้าทอผ้าย้อมคราม ผ้ามัดย้อมแต่ละ ประเภทเป็นลักษณะเฉพาะตามท้องถิ่นที่ได้สืบทอดต่อกันมาเทคนิคกระบวนการการผลิต เป็นลักษณะพิเศษ เฉพาะแต่ละที่ที่แตกต่างกันออกไป กระบวนการหัตถกรรมผ้าย้อมครามในแถบทวีปเอเชียมีหลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มแถบประเทศเอเชียผ้าครามถือเป็นภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นในแถบทวีปเอเชียที่เป็นการรวบรวม กันอยู่และสามารถแสดงออกในได้รูปแบบ ความเชื่อ ที่อยู่ในภาวะของพลวัตทางวัฒนธรรม (ศิริพร ณ กลาง, 2558) ที่สั่งสมมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเมืองด้วยประเทศแถบเอเชียเป็นประเทศเกษตรกรรม นับได้ว่าเกือบทุก ครัวเรือนเว้นว่างจากการทำงานกลุ่มแม่บ้านจะทอผ้าและย้อมผ้าด้วยครามที่เป็นพืชตามท้องถิ่นในประเทศเอเชีย ในประเทศไทยการย้อมครามเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในแถบภาคอีสานที่มีมาช้านานถูกถ่ายทอดครั้งเป็นภูมิปัญญาที่ สืบทอดกันมาทุกครัวเรือนแต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยี จากต่างประเทศได้เข้ามา แพร่กระจายเข้าสู่ประเทศไทยอย่างรวดเร็วจนเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น เป็นอย่างมากสิ่งหนึ่งที่ปรากฏขึ้นที่มี

ผลกระทบต่อผ้าอ้อมครามคือผลิตภัณฑ์ที่เป็นผ้าสมัยใหม่ถูกผลิตด้วยระบบอุตสาหกรรมที่ใช้ความเร็วและมีความสวยงามมีราคาต้นทุนที่มีราคาถูกกว่าจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าอ้อมครามถูกไม่ถูกหยิบยกนำมาพัฒนาและปรากฏให้เห็น (อนุรัตน์ สายทอง, 2550) วัตถุประสงค์สำหรับการทำผ้าอ้อมครามส่วนมากจะมีการพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับแต่เราพอที่จะสืบนิษฐานจากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในประเทศไทยได้ว่ามนุษย์คงแสวงหาพืชในท้องถิ่นที่ใช้ในครัวเรือนหรือพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ที่หลากหลายเช่น ใบคราม ขมิ้น เปลือกมังคุด ลูกหว้าหรือใบहुกวาง เป็นต้น

ผ้าอ้อมครามเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือที่กำลังได้รับความนิยมในสังคมปัจจุบันมากขึ้น เนื่องจากมีความโดดเด่นทรงคุณค่าทางงานศิลปะและมีความสวยงาม มีกระบวนการการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับกระบวนการการผลิตผ้าอ้อมสีสังเคราะห์ที่ใช้พลังงานในอุตสาหกรรมสูง สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและเร่งอัตราการเกิดสภาวะโลกร้อนให้เร็วมากขึ้น ด้วยปัจจุบันมีการอนุรักษ์ดูแลและปกป้องสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นทำให้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาตินั้นกลับมามีความนิยมอีกครั้งโดยเฉพาะงานทางด้านผ้าอ้อมคราม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จากชุมชนที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ มีขั้นตอนกระบวนการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึง อนุรัตน์ สายทอง กล่าวว่าในส่วนของผ้าอ้อมครามทำยาก มีความลึกลับ ซับซ้อน ต้องใช้ผ้าแท้จากธรรมชาติเท่านั้นในการนำมาอ้อม ด้านกระบวนการหมักหรือผลิตสีครามที่มีกระบวนการซับซ้อนและมีคุณสมบัติทำให้ผ้ามีสีที่สดและติดทนนาน (อนุรัตน์ สายทอง, 2550)

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นพบว่าในประเทศไทยและประเทศในแถบเอเชียมีการทำหัตถกรรมประเภท ผ้าอ้อมครามในท้องถิ่น มาตั้งแต่สมัยโบราณแต่ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือการเผชิญหน้ากับการกลืนวัฒนธรรมจากสังคมที่ทันสมัยทำให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเร่ร่อนเก่าเดิมของชุมชนที่สืบทอดต่อกันมานั้นเริ่มเลือนหายไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ผ้าอ้อมครามของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชียได้แก่ จีน และญี่ปุ่น ที่เป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงมากในด้านงานหัตถกรรมผลิตภัณฑ์ผ้าอ้อมคราม ทั้งนี้นำมาเพื่อวิเคราะห์รูปแบบลวดลาย จุดเด่นและการผลิตเพื่อนำเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาผ้าอ้อมครามของประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักสืบทอดไปตลอดจนเป็นการศึกษากระบวนการการถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างช่างรุ่นใหม่เพื่อความยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ผ้าอ้อมครามในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์การย้อมครามของประเทศไทย ประเทศจีน และประเทศญี่ปุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและมีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้เกณฑ์การสุ่มแบบเจาะจงโดยใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม มีผลิตภัณฑ์จากกลุ่มชุมชนในแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียง จำนวน 3 แห่ง จังหวัดสกลนคร ประเทศไทย จำนวน 3 แห่ง ในหมู่บ้าน Danzhai Wanda Village มณฑลกุ้ยโจว ประเทศจีน จำนวน 3 แห่ง ในหมู่บ้าน kamita จังหวัดโทคุชิมะ ประเทศญี่ปุ่น

กลุ่มประชากรที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลสำหรับแนวทางพื้นฐานในการวิจัย จากหนังสือตำราห้องสมุดสถาบันการศึกษา บทความ วารสาร เอกสารในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูลที่ศึกษา หน่วยงานการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ และการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ได้พื้นที่ที่ตอบรับกับเป้าหมาย และได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ สถานที่แห่งนั้นเป็นตัวแทนของภาพสะท้อนของผลิตภัณฑ์อ้อมครามจึงมีการคัดเลือกสถานที่จากแหล่งที่มีชื่อเสียงในด้านผลิตภัณฑ์อ้อมครามของทั้ง 3 ประเทศ เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์การย้อมครามของประเทศไทย ประเทศจีน และประเทศญี่ปุ่น

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างเจาะจง กลุ่มชุมชนผ้าย้อมครามจังหวัดสกลนคร จำนวน 3 แห่ง โดยใช้เกณฑ์การสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มชุมชนผ้าย้อมครามจังหวัดสกลนครประเทศไทย กลุ่มชุมชน ผ้าย้อมครามณฑลกุ้ยโจวหมู่บ้าน Danzhai Wanda Village ประเทศจีนจำนวน 3 แห่ง และกลุ่มชุมชนผ้าย้อมคราม ในหมู่บ้าน Kamita จังหวัดโทคุชิมะประเทศญี่ปุ่นจำนวน 3 แห่ง ที่มุ่งเน้นไปในทิศทางผลิตภัณฑ์ย้อมคราม (ปฐม พงศ์ เศวตศิริ และคณะ, 2566; กัญญา จิงวิมุตติพันธ์ และคณะ, 2553) ตลอดจนมีการผลิตเป็นขั้นตอนและ ผลิตภัณฑ์สินค้าสำเร็จเองอย่างชัดเจน และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่คนรุ่นใหม่ โดยมีการเก็บข้อมูล สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มบุคคลนั้นที่ห้องที่โดยมุ่งเน้นผู้สืบทอดและผู้ประกอบการของผลิตภัณฑ์ย้อมคราม และมีการเก็บข้อมูลแบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้บริโภคจำนวน 50 คนในแต่ละพื้นที่

ประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างเจาะจง โดยคัดเลือกจาก กลุ่มชุมชนผ้าย้อมครามในจังหวัดสกลนครประเทศไทย จำนวน 3 แห่ง โดยใช้เกณฑ์การสุ่มแบบเจาะจงจากกลุ่ม ชุมชนย้อมครามในมณฑลกุ้ยโจวหมู่บ้าน Danzhai Wanda Village ประเทศจีนจำนวน 3 แห่ง และ กลุ่มชุมชน ย้อมครามหมู่บ้าน Kamita จังหวัดโทคุชิมะ ประเทศญี่ปุ่นจำนวน 3 แห่ง ที่มุ่งเน้นไปในทิศทางผ้าย้อมคราม ตลอดจนมีการผลิตเป็นขั้นตอนและผลิตภัณฑ์สินค้าสำเร็จเองอย่างชัดเจน และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่คน รุ่นใหม่ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ภาคสนาม ที่สามารถเข้าถึงและเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้ รวมทั้งการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และ ค้างแรมในพื้นที่เพื่อให้งานวิจัยเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ตามระบบและระเบียบของการวิจัยภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด วิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามใน 3 ประเทศ มีทิศทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้านำไปสู่ในระบบสากล เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการในท้องตลาดและในต่างประเทศที่สำคัญ ทำให้ดุลการค้าของประเทศและผลิตภัณฑ์ ชุมชนมีความสมดุล โดยเป็นสินค้าที่มีการผลิตและมีพื้นฐานจากหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาและ เพิ่มมูลค่าให้มีราคาสูงกว่าเดิมได้ภายใต้แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามเป็นแนวคิด และวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามของทั้ง 3 ประเทศ ไทย จีน และญี่ปุ่น โดยมีการมุ่งเน้นการ พัฒนาผลิตภัณฑ์จากเดิมโดยมีการเปลี่ยนแปลงตัวผลิตภัณฑ์ การเพิ่มประเภทของผลิตภัณฑ์ การพัฒนา การ เปลี่ยนรูปร่างรูปทรงของผลิตภัณฑ์ และรวมถึงการปรับปรุงสูตรในการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีความทันสมัยและ เป็นที่ต้องการของตลาดสากลให้มากขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามของทั้ง 3 ประเทศมีกระบวนการ ขั้นตอนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แบ่งออกเป็น 11 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ของ ผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน 2) การกำหนดข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์ 3) การสร้างแนวความคิดผลิตภัณฑ์ 4) การคัดเลือก แนวคิดของผลิตภัณฑ์ 5) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้และทิศทางของการตลาดในด้านของผลิตภัณฑ์ 6) การ พัฒนาแนวคิดของผลิตภัณฑ์ 7) การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 8) การพัฒนากระบวนการผลิต 9) การทดสอบ ผลิตภัณฑ์และทดลองตลาด 10) การวางแผนการตลาด และศึกษาผู้บริโภค 11) สถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ เป็นการปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลง ผลิตภัณฑ์จากเดิม มีการพัฒนาใน ด้านของรูปร่าง รูปทรง รูปแบบ ที่เคยผลิต อาจมีความจำใจ หรือไม่ทันสมัย ให้มีความทันสมัย และให้เป็นที่ ต้องการของท้องตลาดมากยิ่งขึ้นและเพื่อการสร้างมาตรฐาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึง ในด้าน การผลิต ข้อจำกัด ของการผลิต วัสดุอุปกรณ์ต่างๆสามารถผลิตอย่างต่อเนื่องได้หรือไม่ มีวัสดุ ที่ สามารถผลิต ได้ เป็นระยะเวลาอันนานเท่าไร ในส่วนนี้ จึงจำเป็นต้อง รู้ และวางแผน การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความ เหมาะสม มีการปรับปรุง และแบ่งประเภท ตามความต้องการ ของตลาด ในปัจจุบัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ถูกแบ่ง ออกเป็น 4 ประเภท ของผลิตภัณฑ์ โดยแบ่งออก จากวิธีการใช้สอย โดยส่วนมาก จะมีการพัฒนามาจากผลิตภัณฑ์

ที่เคยมีอยู่เดิม ในท้องตลาดนำมาปรับเปลี่ยนเปลี่ยนแปลง และพัฒนาในด้านตัวผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านรูปแบบ เทคนิค รูปร่างรูปทรง ลวดลาย ส่วนนี้ ในทั้ง 3 ประเทศ แบ่งลักษณะ ของผลิตภัณฑ์ ที่ถูกผลิตและพัฒนา ออกเป็น 4 รูปแบบถูกแบ่งออกเป็น ได้แก่ 1) Lifestyle 2) ผ้าผืนสำเร็จ 3) ผลิตภัณฑ์แฟชั่นสำเร็จ 4) เฟอร์นิเจอร์ และของแต่งบ้าน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามของทั้ง 3 ประเทศ

กระบวนการขั้นตอนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยมีขั้นตอนและวิธีการอย่างชัดเจนประกอบไปด้วย

การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน

จากการศึกษาและวิเคราะห์พบว่า ทั้ง 3 ประเทศ มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขึ้นอย่างชัดเจนเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบของชิ้นงาน และเป็นการตั้งจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้น ออกมาตามเป้าหมายโดยวัตถุประสงค์ของทั้ง 3 ประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว มีความเหมือนกัน ในด้าน ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามให้มีคุณภาพที่ดีเหมาะสมแก่การใช้งาน รวมไปถึง การออกแบบ ให้มีความทันสมัยและเป็นที่ต้องการของท้องตลาดในปัจจุบันจึงมีกาตั้งแบบสำรวจความต้องการ ของผู้บริโภคในพื้นที่ของตน เพื่อให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค รวมไปถึง การตั้งวัตถุประสงค์ นอกจากจะมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆแล้วยังมีการตั้งวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเรื่องการออกแบบ และสร้างอัตลักษณ์ของรูปแบบผลิตภัณฑ์ย้อมครามในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จักตลอดจนมีความเข้าใจ และส่งเสริม ผลิตภัณฑ์ย้อมครามที่มีอยู่ในท้องตลาดในปัจจุบัน

ผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ย้อมครามที่มีอยู่ในท้องตลาด ให้มีความทันสมัยราคาจับต้องได้และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมคราม สู่กลุ่มผู้บริโภคและสร้างความเข้าใจให้กับคนรุ่นใหม่ ที่มีความสนใจในองค์ความรู้ท้องถิ่นมีสนับสนุนแรงงาน และส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน เพื่อให้มีกำลังใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามให้ดำรงต่อไป

ผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการสัมภาษณ์ประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมคราม เพื่อดำรงอยู่ซึ่งองค์ความรู้ของการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามและ เพื่อถ่ายทอด องค์ความรู้และผลงานทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมของชุมชนผ่านผลิตภัณฑ์ย้อมครามให้เป็นที่รู้จักอีกทั้ง รายได้ ยังต้องการส่งเสริมให้คนในชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ให้ออกไปทำงานนอกถิ่นฐานของตน รวมไปถึง ต้องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยทัดเทียมนานาชาติ

ผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพและดีไซน์ รูปแบบลักษณะของผลิตภัณฑ์มุ่งเน้นให้ผลิตภัณฑ์ มีการเข้าถึงง่าย มีความทันสมัย เหมาะกับกลุ่มวัยรุ่นและต้องการพัฒนาในด้านผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นที่นิยม รวมไปถึงการส่งต่อองค์ความรู้ในด้านผลิตภัณฑ์ย้อมคราม ให้เป็นที่รู้จักของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ การกำหนดข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์ ทั้ง 3 ประเทศ มีแนวโน้มที่คล้ายคลึงกัน ที่จะต้องพัฒนาให้ก้าวข้ามผ่าน ข้อจำกัดในรูปแบบของผลิตภัณฑ์แบบเดิมต้องการให้มีความทันสมัย เหมาะสมสำหรับกับการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่เข้าถึงง่าย และมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อุปกรณ์วัตถุดิบภายในท้องถิ่นเนื่องด้วยถ้ามีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์และวัตถุดิบที่มีอยู่ตามท้องถิ่น ในอนาคต ผลิตภัณฑ์ย้อมครามจะเกิดปัญหาในด้านการผลิตและในด้านการพัฒนาการผลิตอย่างแน่นอน

การสร้างแนวความคิดผลิตภัณฑ์

การสร้างแนวคิดผลิตภัณฑ์ย้อมครามของประเทศไทย

พบว่าประเทศไทยมีการกำหนดแนวคิดหรือกรอบแนวคิดในการสร้างผลิตภัณฑ์ย้อมครามโดยมีข้อกำหนดในด้าน 1) ต้องมีการใช้วัตถุดิบที่หาได้ในชุมชน 2) ต้องใช้แรงงานหรือคนผลิตในท้องถิ่น 3) ต้องเป็นงาน

ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชน 4) มีการออกแบบที่ทันสมัยสร้างสรรค์ 5) ตรงตามความต้องการของตลาดและกลุ่มเป้าหมาย 6) ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ แนวคิดในการสร้างผลิตภัณฑ์เป็นฐานเพื่อสร้างจุดมุ่งหมายให้กับผู้ผลิตให้มีความชัดเจนในด้านการออกแบบ

การสร้างแนวคิดผลิตภัณฑ์ย้อมครามของประเทศจีน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในประเทศจีน การสร้างแนวคิดผลิตภัณฑ์ย้อมครามเป็นแนวคิดสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความเข้าใจต่อองค์กรและกลุ่มคนโดยรวมในการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมคราม เนื่องจากในพื้นที่มีบุคลากรที่กระจุกกระจายอยู่เป็นจำนวนมากจึงต้องสร้างแนวคิด เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยประเทศจีนมุ่งเน้นแนวคิดในการออกแบบให้มีความทันสมัยเข้าถึงง่าย และ อยากให้เป็นที่ต้องการของกลุ่มตลาดวัยรุ่นหรือคนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการขยายอัตลักษณ์และองค์ความรู้ ให้เป็นที่รู้จัก และเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ในอีกรูปแบบหนึ่งให้คงอยู่ สนับสนุนการออกและเทคนิคต่างในรูปแบบแฟชั่นขั้นสูงเพื่อจะแสดงศักยภาพทั้งผู้ผลิตและผลิตภัณฑ์

การสร้างแนวคิดผลิตภัณฑ์ย้อมครามของประเทศญี่ปุ่น

เมื่อวิเคราะห์และศึกษาข้อมูลแล้ว แนวคิดผลิตภัณฑ์ย้อมครามของประเทศญี่ปุ่นมีแนวคิดกระบวนการ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ผลิตมีส่วนร่วมและมีความคิดสร้างสรรค์ ผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ย้อมครามมีรูปแบบใหม่ และหลากหลายมากขึ้น รวมไปถึงการพัฒนาให้ออกนอกกรอบความเป็นผลิตภัณฑ์ย้อมครามแบบพื้นฐานหรือแบบดั้งเดิม ให้มีความทันสมัยเข้าถึงง่ายราคาที่ยอมรับได้ มากกว่าผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่ส่วนมากจะเป็นผลิตภัณฑ์ชุดหรือเครื่องใช้ที่ใช้สำหรับชุดยูคาตะ กิโมโน ที่เป็นชุดประจำชาติและข้าวของเครื่องใช้แบบสมัยนิยม

การคัดเลือกแนวคิดของผลิตภัณฑ์

การคัดเลือกแนวคิดผลิตภัณฑ์เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ทั้ง 3 ประเทศ ลงความคิดเห็น ไปในทิศทางเดียวกันว่าการมีจุดมุ่งหมายแนวคิด ที่มีความเหมาะสมจะทำให้ผลิตภัณฑ์ย้อมครามสามารถเข้าถึง และ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จัก และเป็นที่ต้องการของตลาดได้ถ้าไม่มีกระบวนการนี้แล้วแนวคิด ในการผลิตผลิตภัณฑ์จะมีอย่างหลากหลาย และไม่สามารถควบคุมได้จึงต้องมีแนวคิดเป็นกรอบ เพื่อให้ผู้ผลิต สร้างสรรค์งานภายใต้แนวคิดในการผลิตที่เป็นข้อจำกัดของการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมคราม การวิเคราะห์ความเป็นไปได้และทิศทางของการตลาดในด้านของผลิตภัณฑ์

นอกจากกระบวนการหรือแนวคิดในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แล้วการศึกษาและวิเคราะห์ทิศทาง ความเป็นไปได้ของตลาดในด้านผลิตภัณฑ์ย้อมคราม ย่อมมีความจำเป็นในการขยายและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้ง 3 ประเทศ มีความคิดเห็นที่ไปในทิศทางเดียวกันว่าการศึกษาหาข้อมูลในด้านของทิศทางการตลาด หรือแนวคิด ทิศทางการตลาด เป็นสัดส่วนที่สำคัญ ทำให้สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจน และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปในทิศทางที่เราต้องการ เนื่องจากปัจจุบันการตลาดเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและผู้บริโภค จึงทำให้ผู้ผลิต จะต้องมีความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์แนวโน้มทางการตลาด ของผลิตภัณฑ์ของตนเองให้ได้จะเป็นข้อการันตีอีกส่วนหนึ่ง และสามารถนำมาเป็นข้อมูลรองรับในการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามในปัจจุบันได้

การพัฒนาแนวคิดของผลิตภัณฑ์

การพัฒนาแนวคิดของผลิตภัณฑ์มีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาแนวคิดของผลิตภัณฑ์ เป็นกรอบปัจจัยหลักในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามของทั้ง 3 ประเทศ ทั้งประเทศไทย จีนและญี่ปุ่น ซึ่งในกระบวนการคิดหรือแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญ ที่จะเป็นกรอบแนวทางในการผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาสู่ท้องตลาด เนื่องด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นถ้าไม่มีการวางแผนหรือตั้งกรอบแนวคิดแล้วจะทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มีมาก อย่างหลากหลาย จะไม่สามารถควบคุมคุณภาพได้จะเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ต่างคนต่างทำ ต่างชุมชนต่างทำ ไม่มี

จุดมุ่งหมายร่วมกันจะทำให้เป็นการแข่งขันในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้างความลำบากให้กับ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเนื่องจากผลิตภัณฑ์ไม่มีความชัดเจน

การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ หรือการสร้างตัวอย่างขั้นต้น เป็นกระบวนการ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่ทั้ง 3 ประเทศ ได้มีความคิดเห็นตรงกันว่า การมีต้นแบบผลิตภัณฑ์ เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยในเรื่องการสื่อสาร ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ให้มีความชัดเจนมากขึ้น เป็นรูปแบบในการนำเสนอ ผลิตภัณฑ์ใหม่ ให้กับผู้บริโภค หรือพันธมิตรทางธุรกิจ ผู้มีความสนใจในผลิตภัณฑ์นั้นในส่วนนี้จะเห็นภาพลักษณ์ที่มองเห็นได้โดยสายตา มีความเข้าใจง่ายเป็นรูปธรรม และยังเป็นการช่วยลดความเสี่ยงจากข้อผิดพลาดของการผลิตผลิตภัณฑ์ เมื่อมีผลิตภัณฑ์ต้นแบบ จะมั่นใจได้ว่าคุณภาพและความต้องการในผลิตภัณฑ์นั้นจะมีความสมบูรณ์และไม่เกิดข้อผิดพลาด จึงทำให้จำเป็นต้องมีผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับกลุ่มชุมชนที่ผลิตผลิตภัณฑ์ย่อมครามให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน

การพัฒนากระบวนการผลิต

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากระบวนการพัฒนากระบวนการผลิตในทั้ง 3 ประเทศ มีทั้งข้อเหมือนและแตกต่างกันในด้านนโยบายและกระบวนการในการผลิต การให้ความสำคัญในกระบวนการพัฒนากระบวนการผลิต มีทั้งข้อเหมือนและแตกต่างกัน

ประเทศไทยจากการลงพื้นที่พบว่ากระบวนการพัฒนากระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ย่อมครามถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) การพัฒนากระบวนการผลิตในด้านของสูตรและตัวเนื้อครามเนื่องด้วยมีความต้องการสูตร และกระบวนการผลิตเนื้อครามที่เป็นมาตรฐานและสามารถผลิตซ้ำสามารถใช้สูตร เนื้อครามในการย้อมสีผลิตภัณฑ์ ได้อย่างหลากหลาย โดยลดข้อจำกัดของตัวนำย้อมผลิตภัณฑ์ให้ได้น้อยที่สุด 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในด้านของรูปแบบงานออกแบบปริมาณของการผลิต คุณภาพของชิ้นงานและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์

ในส่วนประเทศจีนและประเทศญี่ปุ่นมีความคล้ายคลึงกันโดยจะมุ่งเน้นในการพัฒนากระบวนการผลิตในรูปแบบของ การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์คุณภาพสินค้าปริมาณสินค้าชนิดและประเภทของผลิตภัณฑ์ ความหลากหลายและเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมในช่วงเวลานั้น การพัฒนาการผลิตคือการผลิตต้นประสิทธิภาพและคุณภาพในการผลิตให้สูงขึ้น ทุกรูปแบบทุกแง่มุมทั้งในกระบวนการคุณภาพการผลิตความรวดเร็วในการผลิตตลอดจนถึงความซับซ้อน และความยุ่งยากในการผลิตเพื่อรับรองว่าคุณภาพของการผลิต เป็นคุณภาพที่ได้รับ การพัฒนา และรองรับจากแหล่งการผลิตได้เป็นอย่างดี เช่น ในเรื่องของปริมาณการผลิต ชนิดของผลิตภัณฑ์ ลักษณะสินค้าและความหลากหลายในการผลิต

การทดสอบผลิตภัณฑ์และทดลองตลาด

ในกระบวนการทดสอบผลิตภัณฑ์และทดลองตลาดนั้น เป็นกระบวนการที่ทั้ง 3 ประเทศ ยังอยู่ในขั้นตอนพิจารณาในการทดลองเนื่องด้วยการทดสอบผลิตภัณฑ์นั้นมีต้นทุนที่สูง ทำให้การผลิตเพื่อทดลองตลาด ยังเป็นเรื่องที่น่ากังวลเพราะในท้องถิ่นทั้ง 3 ประเทศ เป็นกระบวนการผลิตภายในชุมชนเป็นกระบวนการที่ใช้ต้นทุนหมุนเวียน จึงทำให้การทดสอบผลิตภัณฑ์และการทดลองตลาดยังเป็นเรื่องยากลำบาก เนื่องด้วยปริมาณ ผลิตภัณฑ์ที่มีหลากหลาย ทำให้การผลิตและทดลองตลาดมีปริมาณเพิ่มขึ้นจึงเป็นภาระของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์นั้นทำให้ในกระบวนการนี้ในขั้นตอนการทดสอบและทดลองตลาดยังเป็นเรื่องที่จะต้องพัฒนาต่อไป และทั้ง 3 ประเทศมีแนวโน้มที่จะเก็บข้อมูลและมีแผนการจะทดสอบการผลิตผลิตภัณฑ์ย่อมคราม และทดลองตลาดในอนาคตอันใกล้

การวางแผนการตลาด และศึกษาผู้บริโภค

การวางแผนทางการตลาดและศึกษากลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้บริโภคเป็นกระบวนการที่ทั้ง 3 ประเทศ เล็งเห็นตรงกันว่าเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ย่อมครามเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทั้งกายภาพและ สังคม จึงทำให้มีผลต่อผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ด้วยความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเป็นข้อมูลที่สำคัญ ที่จะทำให้สามารถสร้างกรอบหรือแนวคิดในการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ได้เป็นไปตามความต้องการของท้องตลาด เนื่องด้วยเราสามารถปรับและแก้ไขและพัฒนาได้ตามความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค รวมไปถึงเข้าใจตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ว่ามีความแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไรจะสามารถทำให้พัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ตรงจุด

สถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

ในด้านสถานที่การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ย้อมครามนั้นทั้ง 3 ประเทศ มีความคิดเห็น ที่คล้ายคลึงกันในด้านสถานที่ เนื่องด้วยสถานที่ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการแสดงถึงการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการหาสถานที่ที่แสดงถึงอัตลักษณ์และสามารถโชว์ผลิตภัณฑ์สินค้าได้อย่างชัดเจน มีสถานที่จัดจำหน่ายในพื้นที่ที่เข้าถึงง่ายและหลากหลายมากกว่าเป็นพื้นที่ของชุมชน เช่น ห้างร้านหรือตัวแทนจัดจำหน่ายอีกทั้งยังเป็นตัวช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เป็นสถานที่ที่นำผลิตภัณฑ์ไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างง่าย และในปัจจุบันในด้านของสถานที่ที่ยังรวมไปถึงช่องทางการจัดจำหน่ายทางด้านออนไลน์แอปพลิเคชันต่างๆ ที่เป็นช่องทางกระจายสินค้าและสร้างความเข้าใจต่อสินค้าได้มากขึ้น โดยทั้ง 3 ประเทศจึงมีความคิดเห็นตรงกันในด้านของการจัดจำหน่ายและสถานที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องเป็นสถานที่ หรือช่องทางที่เข้าถึงง่ายและสามารถเข้าใจได้ง่าย รวมไปถึงมีสื่อกลางที่ทำให้สามารถสื่อสารได้

สรุปได้ว่าทั้ง 3 ประเทศมีปริมาณการผลิตและรูปแบบของผลิตภัณฑ์แพชั่น ที่มีความเหมือนและคล้ายคลึงกันโดยจะแบ่งประเภทของผลิตภัณฑ์แพชั่นเป็นจำพวก เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ทั้ง 3 ประเทศมีความคิดเห็นตรงกันว่าผลิตภัณฑ์ในรูปแบบแพชั่นสำเร็จเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่ทันสมัยตรงตามรสนิยมกลุ่มเป้าหมายเห็นได้ชัดจากปัจจุบันอุตสาหกรรมแพชั่น เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ทำให้มีรายได้หมุนเวียนโดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์แพชั่นสำเร็จแบ่งออกเป็นเครื่องแต่งกายแพชั่นสำหรับบุรุษ เครื่องแต่งกายแพชั่นสำหรับสตรีเครื่องแต่งกายสำหรับเด็ก และเครื่องแต่งกายสำหรับทุกเพศไม่มีข้อจำกัด ทำให้เป็นช่องทาง ในการขยายและพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามได้เป็นจำนวนมากในประเทศไทย ส่วนมากจะเป็นรูปแบบของ ผลิตภัณฑ์แพชั่นสำเร็จ ที่ใช้เทคนิคมัดย้อมและการทอเป็นจำนวนมากเนื่องด้วยประเทศไทย มีการส่งเสริม ให้ใส่ชุดสำเร็จในรูปแบบท้องถิ่นในทุกหน่วยงานจึงทำให้เป็นที่นิยม ส่วนของประเทศจีนมีการดัดแปลงผลิตภัณฑ์แพชั่นสำเร็จให้ใส่ง่ายมากขึ้น เข้าถึงกลุ่มคนในยุคปัจจุบันมากขึ้น ไม่ใช่เน้นย้ำแค่ผลิต เฉพาะชุดพื้นเมืองหรือผ้าประจำถิ่นเท่านั้น ยังสนับสนุนให้มีการผลิตแพชั่นสำเร็จที่เข้ากับยุคสมัยใช้ง่ายเหมาะกับวัยรุ่นรวมถึงมีการส่งเสริมให้มีการผลิตผลิตภัณฑ์แพชั่นในรูปแบบของการตัดเย็บขั้นสูง มีการสนับสนุนให้มีแพชั่นโชว์เพื่อเป็นการพัฒนาและเป็นที่ยอมรับของผลิตภัณฑ์ย้อมคราม รูปแบบแพชั่นสำเร็จในประเทศจีนมากขึ้น และในส่วนของประเทศญี่ปุ่น มีการสนับสนุนวางแผนในการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามในรูปแบบของแพชั่นสำเร็จ ให้มากขึ้นเน้นการใส่สบาย ดูเป็นธรรมชาติ ใส่ในวันสบายๆ เนื่องจากเสื้อผ้าสำเร็จในรูปแบบผลิตภัณฑ์ย้อมครามของประเทศญี่ปุ่น ส่วนมากเป็นรูปแบบของชุดญี่ปุ่นสมัยนิยม จึงทำให้มีการพัฒนาให้เป็นรูปแบบของแพชั่นในปัจจุบันมากขึ้นมุ่งเน้นให้สามารถผสมผสานการแต่งกายและเล่นสนุกกับการแต่งกาย โดยใช้ผลิตภัณฑ์ย้อมครามในรูปแบบแพชั่นสำเร็จให้ได้มากขึ้นทั้ง 3 ประเทศ จึงมีการพัฒนาและผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามในรูปแบบแพชั่น สำเร็จเป็นจำนวนมาก แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบของทั้ง 3 ประเทศ ประเทศที่มีการผลิตในรูปแบบของแพชั่นสำเร็จเป็นอันดับหนึ่ง คือประเทศจีน เนื่องด้วยประเทศจีนมีพื้นฐานการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามเป็นรูปแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว จึงมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้นอันดับที่สอง คือประเทศญี่ปุ่นที่มีการผลิตชุดแพชั่นสำเร็จเพื่อจัดจำหน่ายแก่ผู้บริโภคในปัจจุบัน เนื่องด้วยมีความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคในทุกปีโดยเฉพาะ ฤดูร้อน ที่เป็นฤดูของผ้าครามและอันดับ 3 คือประเทศไทย มีการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามประเภทแพชั่นสำเร็จเป็นอันดับ 3 อาจเนื่องด้วยประเทศไทยมีความนิยมในเรื่องของการตัดชุดเสื้อผ้า จึงทำให้ผ้าพื้นสำเร็จแบ่งส่วนของการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามในรูปแบบแพชั่นสำเร็จ

อภิปรายผล

ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ย่อมครมในทั้ง 3 ประเทศมีทิศทางในการพัฒนาและนำไปสู่การต่อยอดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ย่อมครมโดยทั้ง 3 ประเทศ มีแนวคิดและรูปแบบในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยใช้หลักและขั้นตอนจำนวน 11 ขั้นตอน จากการศึกษาพบว่า มี 6 ขั้นตอนที่พบในทั้ง ทั้ง 3 ประเทศมีความเหมือนกัน คือ 1) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน 2) การสร้างแนวคิดของผลิตภัณฑ์ 3) การวิเคราะห์ทางการตลาดและทิศทางความเป็นไปได้ 4) การพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ 5) การวางแผนการตลาดและศึกษาผู้บริโภค และ 6) สถานที่การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยทั้ง 3 ประเทศมีแนวคิดมุ่งประเด็นไปในทิศทางการจัดจำหน่ายและสถานที่ในการโชว์ผลิตภัณฑ์เพื่อแสดงถึงศักยภาพของพื้นที่ในการผลิต (ศศิกัญจน์ นารถโคษา และคณะ, 2565) ทั้ง 6 ข้อนี้ เป็นกระบวนการที่ทั้ง 3 ประเทศไทย จีน และญี่ปุ่น มีแนวคิดและกระบวนการพัฒนาในรูปแบบเดียวกันอาจมีบางประเด็นที่ให้ความสำคัญไม่เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศไทยการสร้างพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ อาจทำให้มีต้นทุนที่ราคาสูงจึงไม่สามารถผลิตต้นแบบได้ในจำนวนที่มากโดยสอดคล้องกับอนุรัตน์ สายทอง ในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น กลับกันในประเทศจีนกลับสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบได้เป็นจำนวนมากเนื่องด้วยมีแรงงานและมีต้นทุนที่ทำให้มีราคาที่ต่ำกว่า การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์จะปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดและทิศทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีการวางแผนไว้ (อนุรัตน์ สายทอง, 2558) สอดคล้องกับ วณัฐญา งอยผาลา ในด้านเพื่อให้มีความทันสมัยและเป็นที่ต้องการของตลาดและอุตสาหกรรม เพื่อการเหมาะสมจึงต้องมีการสอบถามและศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภค เพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงทำให้ทั้ง 3 ประเทศ มีข้อมูลที่น่ามาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4 รูปแบบ แบ่งออกเป็น 1) Lifestyle 2) ผ้าพื้นสำเร็จ 3) ผลิตภัณฑ์แฟชั่นสำเร็จ 4) เฟอร์นิเจอร์ และของแต่งบ้าน โดยทั้ง 4 ประเภทนี้ มาจากผลสำรวจจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่ทางผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานทางด้านเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ย่อมครมของทั้ง 3 ประเทศ เป็นผู้สำรวจจึงทำให้เป็นฐานข้อมูลในการนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้ง 4 รูปแบบนี้ ให้ตรงตามต้องการของกลุ่มผู้บริโภคต่อไป (วณัฐญา งอยผาลา, 2565)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4 รูปแบบ

ทั้งประเทศไทยจีน และญี่ปุ่น มีแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันมีทิศทางไปในทางเดียวกันและมีการแบ่งประเภทของผลิตภัณฑ์ออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) Lifestyle เป็นประเภทผลิตภัณฑ์ที่ทั้ง 3 ประเทศ มีทิศทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปในทางเดียวกัน เป็นจำนวนมากที่สุดมีกำลังการผลิตผลิตภัณฑ์ย่อมครมในรูปแบบของ Lifestyle เป็นจำนวนมาก เนื่องด้วยปัจจุบันผลิตภัณฑ์ประเภทนี้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคทุกช่วงวัย เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันสามารถพกพาสะดวกมีรูปแบบที่ไม่ได้ใหญ่มากและมีราคาที่เหมาะสมเป็นจำพวกเครื่องประดับ ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าคาดผม พวงกุญแจ หมวกเป็นต้น จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้เป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้บริโภคมากที่สุด ทั้ง 3 ประเทศ จึงมีนโยบายในการผลิตผลิตภัณฑ์ ในประเภทนี้เป็นจำนวนมากที่สุด 2) ผ้าผืนสำเร็จจากทั้ง 3 ประเทศมีเพียงประเทศไทยเพียงประเทศเดียว ที่มีกระบวนการการผลิต และพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของผ้าพื้นสำเร็จเป็นจำนวนมากเนื่องด้วยรูปแบบของ การแต่งกายของประเทศไทยแบบดั้งเดิม เป็นรูปแบบที่ใช้ลักษณะของผ้าที่เป็นผืนนำมาพับทบกันแบบผ้าถุง จึงทำให้สามารถผลิตและจัดจำหน่ายในรูปแบบผ้าผืนได้อีกทั้ง ประเทศไทยยังมีความนิยมในการตัดเสื้อผ้าและออกแบบด้วยตนเอง จึงทำให้มีการผลิตผลิตภัณฑ์รูปแบบผ้าผืนสำเร็จเป็นจำนวนมากสะท้อนให้เห็นถึงความนิยม ในรูปแบบการสวมใส่ ที่แตกต่างกันของทั้ง 3 ประเทศ เนื่องในประเทศจีนและญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีอัตราการตัดเสื้อผ้าด้วยตนเองที่ต่ำกว่าเนื่องด้วยผ้าสำเร็จมีราคาที่สูงมาและค่าแรงในการตัดเย็บมีราคาที่สูงมาเช่นกันทำให้ไม่เป็นที่นิยมในการบริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าผืนสำเร็จ 3) ผลิตภัณฑ์แฟชั่นสำเร็จ จากทั้ง 3 ประเทศจะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นและประเทศจีนเป็นประเทศที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์แฟชั่นสำเร็จเป็นจำนวนมาก และประเทศ

ที่มีจำนวนมากที่สุดคือประเทศจีนเนื่องด้วยทั้ง 2 ประเทศเป็นประเทศที่มีการผลิตในรูปแบบของเสื้อผ้าแฟชั่นสำเร็จเป็นจำนวนมากตามรสนิยมของผู้บริโภค (วณิชฐญา กงยพลา, 2565) สามารถนำผลิตภัณฑ์ย้อมครามเข้าสู่กระบวนการอุตสาหกรรม แฟชั่นได้จึงทำให้มีกำลังในการผลิตสูง และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้บริโภคในปัจจุบันในประเทศไทยก็มีการผลิตผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์แฟชั่นสำเร็จเป็นจำนวนมาก เป็นอันดับที่ 2 รองจากผลิตภัณฑ์ประเภท Lifestyle ของประเทศไทย เนื่องด้วยในปัจจุบันในแถบทวีปเอเชีย ทั้งประเทศไทย จีน และญี่ปุ่น เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมทางด้านแฟชั่นเป็นขนาดใหญ่จึงทำให้มีการผลิตผลิตภัณฑ์ประเภท ผลิตภัณฑ์แฟชั่นสำเร็จเป็นจำนวนมากและปัจจุบัน ยังเป็นความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่มีเป็นจำนวนมากจึงทำให้ เป็นการตอบสนองของกลุ่มผู้บริโภค ทำให้มีการผลิตในรูปแบบและพัฒนา ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยและเป็นที่ต้องการมากขึ้น 4) เฟอร์นิเจอร์และของแต่งบ้าน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบนี้จากทั้ง 3 ประเทศ ประเทศจีน เป็นประเทศที่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทเฟอร์นิเจอร์และของแต่งบ้านมากที่สุด เนื่องด้วยกระบวนการการผลิตและความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค ในประเทศจีน มีความต้องการในด้านการตกแต่งบ้าน และเฟอร์นิเจอร์เป็นจำนวนมากในกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามในรูปแบบเฟอร์นิเจอร์และของแต่งบ้านในประเทศจีน เนื่องด้วยกระแสโลกและสังคม ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับที่อยู่อาศัย และไลฟ์สไตล์ในการใช้ชีวิตในบ้านเป็นจำนวนมากจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ย้อมครามในรูปแบบผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของแต่งบ้านเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน และกระบวนการการผลิต ในประเทศจีนและญี่ปุ่นสามารถ พัฒนาและต่อยอดให้กับผลิตภัณฑ์ย้อมครามได้อย่างหลากหลายสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามได้มากกว่าลักษณะรูปแบบที่ใช้ผ้า อีกทั้งยังมีการมุ่งเน้นในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ในด้านการพัฒนาสูตรเพื่อให้การผลิต ผลิตภัณฑ์ย้อมครามมีความมั่นคงทางด้านคุณภาพในด้านเนื้อผ้าที่ต้องมีความคมชัดและสามารถผลิตซ้ำได้เป็นจำนวนมาก (ทอแสงรุ่ง มโนริ และคณะ, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้นเป็นการปรับปรุงแก้ไขจากข้อมูลผลิตภัณฑ์เดิมโดยมีการพัฒนาจากแหล่งพื้นที่มีการศึกษา ทำให้มีกระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอีกทั้งยังเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาของการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมครามอีกด้วย ข้อเสนอแนะ การเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ย้อมครามของไทย จีน และญี่ปุ่น เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ทำให้มี ปัญหาในการลงพื้นที่ทำให้เกิดความล่าช้า ทั้งนี้การสื่อสารเป็นสิ่งทีควรคำนึงถึงเพราะมีความสำคัญดังนั้นจึงมีผู้ที่เชี่ยวชาญในภาษานั้น ๆ ในการเป็นล่ามหรือผู้ช่วยการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้องตามศาสตร์และหลักวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา จิงวิมุติพันธ์ และคณะ. (2553). การประยุกต์มิติทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้า ย้อมครามบ้านคันทันพะลาน ตำบลนาตาล อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1), 81-89.
- กำจร สุนพงษ์ศรี. (2560). สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทอแสงรุ่ง มโนริ และคณะ. (2564). การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ. วารสาร บัญชีปริทัศน์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ราย, 6(1), 87-95.

- ปฐมพงษ์ เศรษฐศิริ และคณะ. (2566). การวิจัยพัฒนารูปแบบ ลดลาย ทัศนกรรมผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ บ้านกุ่ม อำเภोजึงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก. วารสารศรีวนาลัยวิจัย, 13(2), 15-28.
- วณัฐญา งอยพาลา. (2565). ปัจจัยความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตผ้าครามในอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร. วารสารแก่นเกษตร, 50(3), 703-709.
- ศศิกานุจน์ นารถโคษา และคณะ. (2565). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตกแต่งที่ปักอาศัยจากเศษผ้าย้อม ครา ที่สะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดสกลนคร. วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและก่อสร้าง, 4(1), 41-57.
- ศิริพร ณ ถกลาง. (2558). ประเพณีสร้างสรรค์ในสังคมร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยา สิรินคร.
- อนูรัตน์ สายทอง. (2550). การศึกษาและพัฒนาสีย้อมจากคราม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อนูรัตน์ สายทอง. (2558). การพัฒนาผ้าครามสำหรับคนรุ่นใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 7(13), 87-95.
- อัญชลี โสมดี. (2553). การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านงาน ทัศนกรรมของจังหวัด. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

การพัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน* DEVELOPMENT OF PROTOTYPE SEMI-AUTOMATIC CHITOSAN STIRRER FOR COMMUNITY

ปกรณ์เกียรติ ไพรวัลย์, นิคม Lonkunthos*, อัสภา วรณกายนต์, เทียงธรรม สิทธิจันทเสน
Pakomkiat Phaiwan, Nikom Lonkunthos*, Asada Wannakayont, Thiangtham Sitthichantsen

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สุรินทร์ ประเทศไทย

Faculty of Industrial Technology, Surindra Rajabhat University, Surin, Thailand

*Corresponding author E-mail: kongkp1980@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบสำหรับชุมชน และ 2) ทดสอบประสิทธิภาพและประเมินคุณภาพของเครื่อง โดยเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ มีเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ เครื่องกวนไคโตซาน ตารางทดสอบประสิทธิภาพ และแบบประเมินคุณภาพ วิธีการวิจัย คือ พัฒนาโดยแนวคิดพัฒนาเครื่องจักรกล 6 ขั้นตอน จากนั้นนำไปทดสอบประสิทธิภาพและประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำผลลัพธ์ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) เครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ มีโครงสร้างทำจากสแตนเลส น้ำหนักเบา ขนาดเล็ก ขนาดกว้าง 40 ซม. X ยาว 80 ซม. X สูง 125 ซม. ติดตั้งล้อสำหรับเคลื่อนที่พร้อมที่หยุดล้อ ถึงสำหรับกวนผสมใช้วิธีการขึ้นรูปด้วยมือ มีอัตราการผลิต 25 ลิตร มีวาล์วสำหรับถ่ายผลผลิต มอเตอร์ไฟฟ้าขนาด 0.25 แรงม้า (HP) ใช้แรงดันไฟฟ้า 220 โวลต์ มีใบกวนแบบใบพาย และอุปกรณ์สำหรับเพิ่มประสิทธิภาพ ได้แก่ อุปกรณ์ระบบทำความร้อนปรับอุณหภูมิ อุปกรณ์ปรับความเร็วในการกวน และ อุปกรณ์ควบคุมเวลาการทำงานของเครื่อง 2) ผลการทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน พบว่า ในภาพรวมหลังการทดสอบปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 19,768 มิลลิลิตร ปริมาณสูญเสียเฉลี่ยเท่ากับ 2,232 มิลลิลิตร ประสิทธิภาพเครื่องกวนไคโตซานเฉลี่ยเท่ากับ 89.85 % และ 3) ผลการประเมินคุณภาพเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า เท่ากับ 0.47 โดยด้านที่มากที่สุดคือ ด้านการออกแบบ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.46

คำสำคัญ: ไคโตซาน, การพัฒนา, เครื่องกวนไคโตซาน, กึ่งอัตโนมัติ

Abstract

This research article aims to 1) develop a prototype semi-automatic chitosan stirring machine for community use, and 2) test its efficiency and evaluate its quality. This applied research utilizes tools including the chitosan stirring machine, efficiency test tables, and quality assessment forms. The research methodology involves a six-step mechanical development process followed by performance testing and quality evaluation by experts. Data analysis was

conducted using statistical methods, including mean and standard deviation. The research findings are as follows 1) The semi-automatic chitosan stirring machine has a stainless steel structure, is lightweight and compact, with dimensions of 40 cm in width, 80 cm in length, and 125 cm in height. It is equipped with wheels and brakes, a hand-formed mixing tank with a production rate of 25 liters, a discharge valve, a 0.25 horsepower (HP) electric motor operating at 220 volts, a paddle-type agitator, and performance-enhancing devices including an adjustable heating system, variable speed control, and a time control system for overall machine operation. 2) The performance testing results of the prototype semi-automatic chitosan stirring machine for community use showed an average output of 19,768 milliliters, an average loss of 2,232 milliliters, and an average efficiency of 89.85%. The quality evaluation of the prototype semi-automatic chitosan stirring machine for community use indicated an overall rating at the highest level, with an average score of 4.68 and a standard deviation of 0.47. The highest-rated aspect was design quality, with an average score of 4.72 and a standard deviation of 0.46.

Keywords: Chitosan, Development, Chitosan Stirring Machine, Semi-Automatic.

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีเกษตรกรมากถึง 4 ล้านราย เป็นเกษตรกรที่หาเลี้ยงชีพด้วยการปลูกพืชเป็นหลัก โดยมีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเป็นต้นทุนหลักในการเพาะปลูกมากถึง 79 % ของจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกพืช (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561) ภายหลังจากเกิดวิกฤตสงครามรัสเซีย-ยูเครน ทำให้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการเพาะปลูกมีแนวโน้มราคาสูงมาก ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้นตาม เกษตรกรจึงต้องแบกรับภาระเพิ่มขึ้นกว่าเดิม (ประชากรธุรกิจ, 2565) อย่างไรก็ตาม กลุ่มเกษตรกรจึงให้ความสำคัญในการปรับเปลี่ยนวิถีเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมจากการพึ่งพาสารเคมี ไปสู่การเกษตรแบบอินทรีย์ในการพัฒนากระบวนการในการผลิตปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยพืชสด รวมถึงสารบำรุงพืชที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตทางการเกษตรมากยิ่งขึ้น

ไคโตซาน เป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำคัญในการผลิตสารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืชให้กับเกษตรกร แทนการพึ่งพาสารเคมี จากการศึกษาพบว่า ไคโตซาน เป็นวัสดุทางชีวภาพที่เกิดในธรรมชาติที่ได้จากเปลือกของสัตว์ เช่น กุ้ง ปู หมึก ที่สามารถเป็นแหล่งพลังงานให้กับเซลล์หรือสิ่งมีชีวิต (ปิยะบุตร วานิชพงษ์พันธุ์, 2544) ในภาคการเกษตรเริ่มนำไคโตซานมาประยุกต์ใช้ในการเพาะปลูกพืชมากขึ้น เนื่องจากไคโตซานมีองค์ประกอบของไนโตรเจน ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลิตปุ๋ยชีวภาพ และสารกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชในเทคนิคใหม่ ๆ ของการเพาะปลูก (ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ, 2544) ไคโตซานจึงสามารถนำไปใช้ได้ในการเพาะปลูกพืชหลายขั้นตอน ตั้งแต่ ใช้ไคโตซานเป็นสารปรับสภาพดินสำหรับเพาะปลูกพืช หรือใช้ไคโตซานผสมในปุ๋ยน้ำสำหรับพืชเพื่อช่วยให้พืชยึดเกาะกับพื้นผิวดินได้ดี ทนต่อการถูกชะล้าง ลดการระเหยของน้ำ รวมถึงไคโตซานยังเป็นตัวควบคุมการปลดปล่อยแร่ธาตุและสารอาหารให้แก่พืช ช่วยเร่งอัตราการเจริญเติบโต มีผลทำให้ผลไม่สดสามารถเก็บรักษาไว้ได้นานขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นส่วนประกอบในการผลิตแผ่นคลุมดินเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของพืช เพิ่มอุณหภูมิของดิน และช่วยเพิ่มปริมาณจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ในดินให้แก่พืชได้ (สุธิดา คงทอง, 2552)

ปัจจุบันการผลิตไคโตซาน เพื่อใช้สำหรับเป็นสารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืช ถูกผลิตออกมาในรูปแบบของสารละลายเป็นของเหลวหนืด และแบบผงละเอียด มากกว่าชนิดแบบเกล็ด หรือ เม็ด เนื่องจากไคโตซานในรูปแบบของสารละลายและแบบผง สามารถผสมกับของเหลวชนิดอื่นได้มีประสิทธิภาพมากกว่ารูปแบบอื่น โดยเฉพาะเมื่อนำไคโตซานมาผสมกับน้ำบริสุทธิ์ จะส่งผลให้มีประสิทธิภาพในการใช้งานได้สะดวกมากกว่า เช่น การนำไปผสมกับ

น้ำเพื่อการฉีด พ่น หรือการรดลงดิน เป็นต้น (เกษตรเลิฟ, 2564) โดยจากการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไพรวัลย์ พระพุทธบาท ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายไคโตซานสารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืชชนิดน้ำ พบว่ากระบวนการผลิตไคโตซานชนิดน้ำทางกลุ่มได้ใช้ผงไคโตซานสำเร็จรูปและน้ำบริสุทธิ์เป็นวัตถุดิบในการผลิต โดยใช้วิธีการกวนและผสมเพื่อให้อยู่ในรูปแบบของไคโตซานแบบเหลวผ่านเครื่องจักรขนาดใหญ่ ในการกวนผงไคโตซานเพื่อผลิตในปริมาณมาก ๆ ซึ่งจะใช้เวลาในการกวนผงไคโตซานอยู่ที่ประมาณ 12 - 13 ชั่วโมง เพื่อกวนจนไคโตซานเปลี่ยนสถานะเป็นของเหลวหนืด (Solutions) โดยเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจะได้ไคโตซานในลักษณะของเหลวในแต่ละครั้งไม่ต่ำกว่า 150 ลิตรสำหรับการจำหน่ายในปริมาณมาก ข้อจำกัดเกี่ยวกับการใช้งานเครื่องจักรกวนไคโตซาน คือ ขนาดของเครื่องจักรที่มีขนาดใหญ่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ปริมาณการผลิตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อ และปัญหาเกี่ยวกับวัสดุ เช่น ขนาดและชนิดถังผสม รูปแบบใบพัด และระบบควบคุม เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดความล่าช้าในการผลิตและมีของเสียที่เกิดจากการกวนไคโตซานที่ไม่สมบูรณ์ตามมา เป็นต้น (ศศิรัศมี ไพรวัลย์, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำไคโตซานมาผลิตเป็นสารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืชให้กับเกษตรกรแทนการพึ่งพาสารเคมี และมีแนวความคิดที่พัฒนาเครื่องกวนไคโตซาน ให้มีขนาดปริมาณการผลิตและเวลาในการผลิตที่เหมาะสมในแต่ละครั้ง ลดปริมาณของเสียที่เหลือทิ้งที่เกิดจากกระบวนการกวนไคโตซานที่ไม่สมบูรณ์ สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย สามารถนำไปใช้สำหรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือการผลิตสำหรับเกษตรกรรายย่อยและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นเครื่องต้นแบบสำหรับการผลิตสารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืช เพื่อใช้ในการเพาะปลูก ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรลง สร้างอาชีพและรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบสำหรับชุมชน
2. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพและประเมินคุณภาพเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ คือ พื้นที่ชุมชน ตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยประชากรเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร ในการมีส่วนร่วมให้ความรู้และนำผลผลิตสารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืชที่ได้จากการพัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบสำหรับชุมชนไปใช้งาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน
2. ตารางทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน
3. แบบประเมินคุณภาพเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

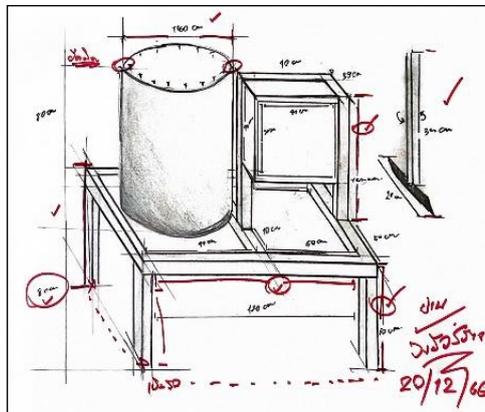
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

- 2.1 เครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

2.1.1 ศึกษาปัญหาและความต้องการ จากการศึกษ พบว่า เครื่องกวนโคโตซานต้นแบบ จากกลุ่มชุมชนวิสาหกิจไพรวัลย์พระพุทธรบาท อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี เป็นเครื่องจักรสำหรับการผลิต สารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืชในการเพาะปลูก โดยในการทำงานของเครื่องจักรมีข้อจำกัดในการทำงาน ได้แก่ ขนาดของเครื่องจักรที่มีขนาดใหญ่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ปริมาณการผลิตที่ไม่สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของผู้ซื้อที่มาก-น้อยแตกต่างกัน ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุเช่น โครงสร้างส่วนใหญ่ใช้วัสดุเป็นเหล็กซึ่งก่อให้เกิดสนิม และมีน้ำหนักที่มาก ชนิดของถังสำหรับกวนที่ทำความสะอาดได้ยาก ขาดอุปกรณ์ในการควบคุมการทำงาน และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเครื่องจักร ผู้วิจัยจึงมีความต้องการในการศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนา เครื่องกวนโคโตซานที่มีประสิทธิภาพเทียบเท่าหรือมากกว่าเครื่องต้นแบบ

2.1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ผู้วิจัยได้ รวบรวมข้อจำกัดเกี่ยวกับโครงสร้าง วัสดุ และกระบวนการผลิตเกี่ยวกับ เครื่องกวนโคโตซานต้นแบบ และ ดำเนินการศึกษา เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับ เครื่องจักรกลกวนสาร ชนิดของถังกวนผสมหรือกระทะกวน รูปแบบของใบพัดสำหรับกวน ลักษณะการจัดวางของ ถังกวนผสมและใบกวน รูปแบบระบบควบคุมมอเตอร์ อุปกรณ์เสริม เช่น อุปกรณ์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน เครื่องจักรได้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุม หรือ เพิ่มกระบวนการใช้งาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ กวนโคโตซาน เพื่อรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาเครื่องกวนโคโตซาน

2.1.3 การร่างแบบเครื่องจักร (Sketch) ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างแบบโดยใช้ดินสอร่าง แบบเครื่องต้นแบบที่ต้องการและกำหนดรายละเอียดโดยสังเขปถึงโครงสร้างและส่วนประกอบเบื้องต้น

ภาพที่ 1 การร่างแบบเครื่องจักร (Sketch) เครื่องกวนโคโตซาน

2.1.4 การกำหนดแบบเครื่องจักร (Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดแบบเครื่องกวน โคโตซานโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.4.1 ถังกวนผสมหรือกระทะกวน: ผู้วิจัยเลือกใช้ถังกวนโดยใช้เป็นวัสดุถังสแตนเลส (Stainless Steels) ซึ่งทนทานต่อการกัดกร่อนจากสนิม ทนความร้อนได้สูง ทนต่อการด่าง และสารเคมี เหมาะสำหรับการใช้งานในสภาพแวดล้อมที่รุนแรง ทำความสะอาดง่าย

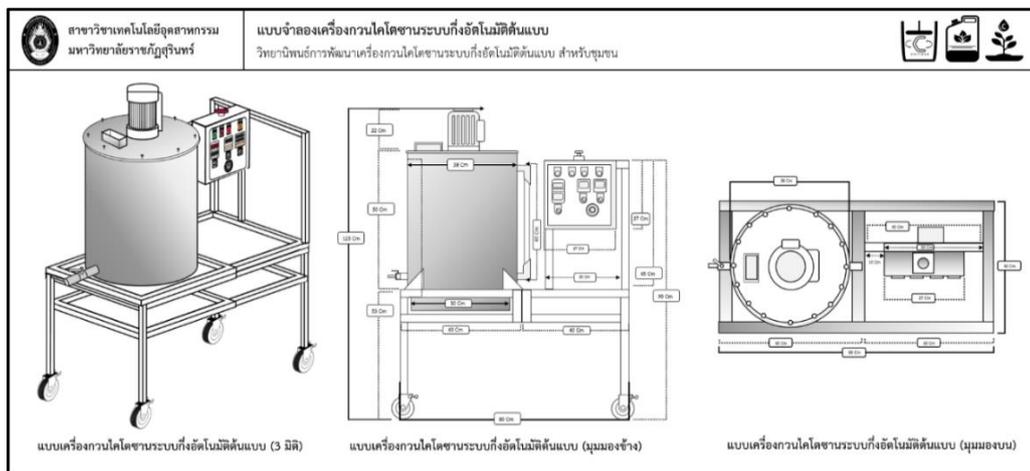
2.1.4.2 รูปแบบของใบพัดสำหรับกวน: ผู้วิจัยเลือกใช้ใบกวนแบบใบพาย (Paddle) ทำจากวัสดุสแตนเลส และมีรูมีเพื่อให้เกิดความร้อนให้กับของเหลวและไม่ทำให้เกิดการแตกตัว มีประสิทธิภาพในการผสมวัสดุที่มีความหนืดสูง

2.1.4.3 รูปแบบการจัดวางของถังกวนผสมและใบกวน: ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบ Top entry เครื่องกวนถูกติดตั้งอยู่ด้านบน เนื่องจาก สามารถติดตั้งง่าย ประสิทธิภาพในการผสมของเหลวที่มีความหนืดต่างกัน สามารถทำความสะอาดง่าย ชิ้นส่วนทั้งหมดสามารถถอดออกจากรัน

2.1.4.4 อุปกรณ์เพิ่มประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซาน: ผู้วิจัยเลือกใช้อุปกรณ์เพิ่มประสิทธิภาพ ได้แก่ อุปกรณ์ระบบปรับความเร็วในการกวน เพื่อควบคุมและปรับระดับความเร็วของมอเตอร์ อุปกรณ์ระบบทำความร้อนปรับอุณหภูมิเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการละลายเพื่อสร้างความร้อนขณะกวนลดการเกิดตะกอนและของเสียจากกระบวนการกวน อุปกรณ์ควบคุมเพื่อกำหนดเวลาในการทำงานของเครื่องกวนและฐานติดล้อเพื่อให้สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น

2.1.4.5 มอเตอร์: ผู้วิจัยเลือกมอเตอร์ไฟฟ้า แรงดันไฟฟ้าเท่ากับ 220 โวลต์ เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้พลังงานไฟฟ้าในระดับภาคครัวเรือนได้ ความเร็วรอบมอเตอร์ (RPM) 1310 rpm มีกำลังไฟฟ้า 0.18 กิโลวัตต์ (kW) หรือ 0.25 แรงม้า (HP)

2.1.5 การออกแบบที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบ มีรายละเอียดของส่วนประกอบ และอุปกรณ์ของเครื่องจักร แบบแปลนเครื่องจักร

ภาพที่ 2 ผลการพัฒนาเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

2.1.6 การสร้างเครื่องจักร (Making) ผู้วิจัยได้นำแบบที่ได้จากการออกแบบมาทำการกำหนดวัสดุ ประมาณการจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ เพื่อทำการประกอบชิ้นส่วนตามแบบที่ได้ออกแบบไว้ จากนั้นดำเนินการประกอบชิ้นส่วน เข้าด้วยกันตามที่ได้ออกแบบไว้

ภาพที่ 3 การสร้างเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

2.2 แบบทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

2.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบเครื่องจักรสำหรับการกวน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างตารางบันทึกผลการทดสอบ

2.2.2 สร้างตารางการทดสอบเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชนฉบับร่าง

2.2.3 นำตารางการทดสอบเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ฉบับร่าง เสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นในการทดสอบ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

2.2.4 นำตารางการทดสอบเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ฉบับร่างมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดพิมพ์เป็นตารางการทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ต่อไป

2.3 แบบประเมินเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

2.3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างแบบประเมินคุณภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินต่อไป

2.3.2 กำหนดประเด็น เนื้อหา และขอบเขตที่จะทำการแบบประเมินคุณภาพตาม วัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ

2.3.3 สร้างแบบประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ฉบับร่าง ผู้วิจัยได้กำหนดรายการประเมิน แบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ด้านการออกแบบ ส่วนที่ 2 ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ส่วนที่ 3 ด้านการใช้งานและความปลอดภัย และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.3.4 แบบประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน เป็นแบบประเมิน ชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับการพิจารณา มีดังนี้มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.3.5 นำแบบประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ฉบับร่าง เสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นข้อคำถาม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

2.3.6 นำแบบประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชนต่อไป

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ผู้วิจัยได้นำเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน มาดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยจัดเตรียม สถานที่ อุปกรณ์ และตารางการทดสอบเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

3.1.2 ผู้วิจัยทำการทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ ดังนี้

3.1.2.1 กำหนดอุปกรณ์ระบบทำความร้อนปรับอุณหภูมิเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการละลาย และ อุปกรณ์ระบบปรับความเร็วในการกวน ของเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ ที่ช่วงระดับอุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส ไม่เกิน 70 องศาเซลเซียส และ ความเร็วรอบมอเตอร์ ระดับที่ 4 1400 รอบต่อนาที เนื่องจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า อุณหภูมิที่เหมาะสมในการกวนโคโตซานผงในน้ำ คือ 60 - 70 องศา

เซลเซียส หากอุณหภูมิสูงขึ้นมากกว่า 70 องศาเซลเซียส จะทำให้โคโตซานเกิดการเสื่อมสภาพและสูญเสียความสามารถในการดูดซับได้ และ ความเร็วรอบมอเตอร์ที่เหมาะสมในการกวนโคโตซานชนิดที่ละลายน้ำจะอยู่ในช่วง 1,000 รอบต่อนาทีขึ้นไปเพื่อให้สามารถละลายน้ำได้ดีและเหมาะสมต่อการละลาย

3.1.2.2 กำหนดปริมาณวัตถุดิบและเวลาที่ใช้ก่อนเริ่มการผลิต เท่ากับ น้ำบริสุทธิ์ 20,000 มิลลิลิตร ผงโคโตซาน 200 กรัม และ เวลา 120 นาที

3.1.2.3 กำหนดปริมาณผลผลิต คือ จำนวนปริมาณผลผลิตที่ได้จากการผ่านการกรองตะกอน ปริมาณสูญเสีย คือ จำนวนปริมาณผลผลิตตกค้างจากการกรองตะกอน

3.1.2.4 ทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ จำนวน 5 ครั้ง โดยวัดจากปริมาณผลผลิต ปริมาณสูญเสีย และ ประสิทธิภาพ จากนั้นหาค่าเฉลี่ยจากผลการทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ และนำตัวอย่างไปวิเคราะห์ผล

3.1.3 ผู้วิจัยทำการจัดบันทึกผลการทดสอบลงในตารางการทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

3.1.4 ผู้วิจัยทำการสรุปผลการทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการสรุปผลงานวิจัย และนำไปใช้ในการเสนอผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ต่อไป

3.2 ผู้วิจัยนำเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน มาประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ดำเนินการติดต่อประสานงานผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

3.2.2 ผู้วิจัยทำเรื่องขออนุญาตหนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ จากคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในการประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ

3.2.3 ผู้วิจัยนัดวัน เวลา และสถานที่ในการประเมินคุณภาพ

3.2.4 การประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ โดยเริ่มจากการแนะนำตนเอง ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ แนะนำการใช้งานเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ และทดสอบการใช้งานเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ

3.2.5 ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญทดลองการใช้งาน เครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ

3.2.6 ผู้วิจัยแจกแบบประเมินคุณภาพให้ผู้เชี่ยวชาญ

3.2.7 ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ

3.2.8 ผู้วิจัยนำผลจากการประเมิน มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการพัฒนาเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

จากการพัฒนาผลลัพธ์ คือ เครื่องจักรสามารถกวนโคโตซานได้ 20 ลิตรใน 2 ชั่วโมง และสามารถทำงานติดต่อกันได้ 6 - 8 ชั่วโมงต่อวัน เหมาะสำหรับการผลิตสารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืช โดยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร มีโครงสร้างทำจากสแตนเลสที่มีน้ำหนักเบา มีขนาดเล็ก เหมาะสำหรับอุตสาหกรรมระดับครัวเรือน เคลื่อนย้ายง่าย สะดวกต่อการใช้งานเหมาะสำหรับถ่ายทอดเทคโนโลยีต่อกลุ่มเกษตรกรรายย่อยและชุมชน ขนาดกว้าง 40 ซม. X ยาว 80 ซม. X สูง 125 ซม. ติดตั้งล้อสำหรับเคลื่อนที่ พร้อมทั้งหยุดล้อ ถังสำหรับกวนผสมใช้วิธีการขึ้นรูปด้วยมือ (Handmade) มีอัตราการผลิต 25 ลิตร มีวาล์วสำหรับถ่ายผลผลิต มอเตอร์ไฟฟ้า 0.18

กิโลวัตต์ (kW) หรือ 0.25 แรงม้า (HP) แรงดันไฟฟ้า 220 โวลต์ มีใบกวนแบบใบพายมีคมตัดเป็นสามเหลี่ยม กว้าง 2.5 ซม. X ยาว 8 ซม. X หนา 1 มม. และมีอุปกรณ์เพิ่มประสิทธิภาพ 1) อุปกรณ์ระบบทำความร้อนปรับอุณหภูมิ ตั้งอุณหภูมิได้ถึง 120 องศาเซลเซียส 2) อุปกรณ์ปรับความเร็วในการกวน ควบคุมความเร็วรอบได้ 5 ระดับ 3) อุปกรณ์ควบคุมเวลาการทำงานโดยสามารถ ตั้งเวลาโดยรวม เวลาทำงานและหยุดพักได้

2. ผลการศึกษาการทดสอบประสิทธิภาพและประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ ต้นแบบ สำหรับชุมชน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ

ทดสอบประสิทธิภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ					
ลำดับ	รายการการทดสอบ	ผลลัพธ์กระบวนการผลิต			หมายเหตุ
		ปริมาณผลผลิต มิลลิลิตร	ปริมาณสูญเสีย มิลลิลิตร	ประสิทธิภาพ (%)	
1	การทดสอบครั้งที่ 1	19,780	2,220	89.91	
2	การทดสอบครั้งที่ 2	19,540	2,460	88.82	
3	การทดสอบครั้งที่ 3	19,750	2,250	89.77	
4	การทดสอบครั้งที่ 4	19,880	2,120	90.36	
5	การทดสอบครั้งที่ 5	19,890	2,110	90.41	
ค่าเฉลี่ย		19,768.00	2,232.00	89.85	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทดสอบประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ ในภาพรวมหลังการทดสอบปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 19,768 มิลลิลิตร ปริมาณสูญเสียเฉลี่ยเท่ากับ 2,232 มิลลิลิตร และเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติเฉลี่ยเท่ากับ 89.85 %

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การทดสอบครั้งที่ 1 หลังการทดสอบปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 19,780 มิลลิลิตร ปริมาณสูญเสียเฉลี่ยเท่ากับ 2,220 มิลลิลิตร และเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติเฉลี่ยเท่ากับ 89.91 % การทดสอบครั้งที่ 2 หลังการทดสอบปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 19,540 มิลลิลิตร ปริมาณสูญเสียเฉลี่ยเท่ากับ 2,460 มิลลิลิตร และเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติเฉลี่ยเท่ากับ 88.82 % การทดสอบครั้งที่ 3 หลังการทดสอบปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 19,750 มิลลิลิตร ปริมาณสูญเสียเฉลี่ยเท่ากับ 2,250 มิลลิลิตร และเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติเฉลี่ยเท่ากับ 89.77 % การทดสอบครั้งที่ 4 หลังการทดสอบปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 19,880 มิลลิลิตร ปริมาณสูญเสียเฉลี่ยเท่ากับ 2,120 มิลลิลิตร และเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติเฉลี่ยเท่ากับ 90.36 % และท้ายสุด การทดสอบครั้งที่ 5 หลังการทดสอบปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 19,890 มิลลิลิตร ปริมาณสูญเสียเฉลี่ยเท่ากับ 2,110 มิลลิลิตร และเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติเฉลี่ยเท่ากับ 90.41 % แสดงข้อมูลตามลำดับ

3. ประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน

3.1 ด้านการออกแบบ

ตารางที่ 2 ผลประเมินคุณภาพเครื่องกวนโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ ด้านการออกแบบ

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. การออกแบบโครงสร้างเครื่อง มีความมั่นคง และแข็งแรง	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การออกแบบเครื่อง มีความเหมาะสมกับการใช้งาน	4.60	0.55	มากที่สุด
3. การออกแบบเครื่อง มีการจัดวางอุปกรณ์ที่เหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
4. การออกแบบเครื่อง มีระบบควบคุมการทำงานที่เหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
5. การออกแบบเครื่อง มีระบบที่ช่วยป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ	4.80	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.72	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพเครื่องกวณโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชนด้านการออกแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.46

3.2 ด้านวัสดุ อุปกรณ์

ตารางที่ 3 ผลประเมินคุณภาพเครื่องกวณโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ ด้านวัสดุ อุปกรณ์

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้มีความแข็งแรง ทนทาน	4.80	0.45	มากที่สุด
2. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้มีราคาที่เหมาะสม และหาได้ง่ายในท้องถิ่น	4.60	0.55	มากที่สุด
3. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้สามารถดูแล และบำรุงรักษาได้ง่าย	4.60	0.55	มากที่สุด
4. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้มีคุณภาพ สามารถใช้งานได้เหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
5. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ช่วยป้องกันการเกิดอุบัติเหตุได้	4.60	0.55	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.68	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพเครื่องกวณโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชนด้านวัสดุ อุปกรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.48

3.3 ด้านการใช้งานและความปลอดภัย

ตารางที่ 4 ผลประเมินคุณภาพเครื่องกวณโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติ ด้านการใช้งานและความปลอดภัย

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. การใช้งานเครื่องสามารถทำได้ง่าย ไม่ซับซ้อน	4.20	0.45	มาก
2. ระบบควบคุมการทำงานสามารถทำงานได้ถูกต้อง	4.60	0.55	มากที่สุด
3. การเคลื่อนย้ายเครื่องสามารถทำได้ง่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
4. การทำความสะอาดเครื่องสามารถทำได้ง่าย	4.80	0.45	มากที่สุด
5. การดูแล และบำรุงรักษาเครื่องสามารถทำได้ง่าย	4.80	0.45	มากที่สุด
6. มีคู่มือการใช้งานแสดงถึง รายละเอียด และการบำรุงรักษา	4.40	0.55	มาก
7. มีป้าย หรือสัญลักษณ์ เตือนอันตรายจากการใช้งานเครื่อง	4.40	0.55	มาก
8. มีระบบป้องกันการอุบัติเหตุจากการใช้งานเครื่อง	4.80	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.63	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพเครื่องกวณโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชนด้านการใช้งานและความปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.49

3.4 ผลประเมินคุณภาพเครื่องกวณโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ ในภาพรวม

ตารางที่ 5 ผลประเมินคุณภาพเครื่องกวณโคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ ในภาพรวม

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการออกแบบ	4.72	0.46	มากที่สุด
2. ด้านวัสดุ อุปกรณ์	4.68	0.48	มากที่สุด
3. ด้านการใช้งานและความปลอดภัย	4.63	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.68	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพเครื่องกววนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ด้านการใช้งานและความปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.47

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาเครื่องกววนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องกววนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน อย่างเป็นระบบเพราะได้นำแนวคิดหลักการการพัฒนาเครื่องจักรกลของ วริทธิ อึ้งภากรณ์ และชาญ ญัตถงาน ให้สิ่งที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการในการออกแบบและพัฒนา (วริทธิ อึ้งภากรณ์ และชาญ ญัตถงาน, 2556) ทำให้ได้เครื่องจักรกลเกษตรขนาดเล็ก ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย มีโครงสร้างที่แข็งแรง ทนทานต่อการใช้งานทางการเกษตร สามารถบำรุงรักษาและทำความสะอาดได้ง่าย มีถังกวนและใบกวน ทำจากวัสดุสแตนเลส ซึ่งมีความทนต่อการกัดกร่อน และสามารถทำความสะอาดได้ง่ายกว่าวัสดุอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mani J., et al. ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างเครื่องจักรและใบมีดที่ทำจากเหล็กกล้า พบว่า เปรียบเทียบกับโครงสร้างเครื่องจักรและใบมีดที่ทำจากเหล็กกล้า ผลการศึกษาพบว่าใบมีดสแตนเลสมีความคมนานกว่า ทนทานต่อการสึกหรอ และต้องการการบำรุงรักษาน้อยกว่า และในการพัฒนามี การเพิ่มอุปกรณ์ในการควบคุม เช่น อุปกรณ์ทำระบบทำความร้อนปรับอุณหภูมิ อุปกรณ์ปรับความเร็วในการกวน อุปกรณ์ควบคุมเวลาการทำงาน สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้กับเครื่องจักร โดยสามารถลดเวลาการทำงาน เพิ่มความแม่นยำในการควบคุมเครื่องจักรให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้นกว่าเดิม (Mani J., et al., 2023) สอดคล้องกับชินอรส ละอองวรรณ พบว่า การพัฒนาอุปกรณ์ระบบควบคุม ชุดควบคุมน้ำหนักบรรจุ ชุดควบคุมเวลาในการทำงานของเครื่องบรรจุกัลละแมกึ่งอัตโนมัติ พบว่า การพัฒนาอุปกรณ์ระบบควบคุม ชุดควบคุมน้ำหนักบรรจุ ชุดควบคุมเวลาการทำงานของเครื่องบรรจุ ซึ่งจะกำหนดน้ำหนักตามความต้องการ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตกัลละแมซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ผู้ผลิตยอมรับได้และนำไปปรับใช้ในการควบคุมเครื่องจักรสำหรับผลิตกัลละแม (ชินอรส ละอองวรรณ, 2566)

2. ผลการทดสอบประสิทธิภาพ พบว่า การกำหนดอุณหภูมิที่ 60 องศาเซลเซียสและความเร็วรอบ 1,400 รอบต่อนาที สามารถผลิตสารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืชจากไคโตซาน ได้เฉลี่ยเท่ากับ 19,768 มิลลิลิตร ปริมาณสูญเสียเฉลี่ยเท่ากับ 2,232 มิลลิลิตร เฉลี่ยเท่ากับ 89.85 % สอดคล้องกับ Jiramongkorn J. พบว่า อุณหภูมิที่เหมาะสมในการกวนไคโตซานผงในน้ำคือ 60 - 70 องศาเซลเซียส แต่หากอุณหภูมิสูงขึ้นมากกว่า 70 องศาเซลเซียส จะทำให้ไคโตซานเกิดการเสื่อมสภาพและสูญเสียความสามารถในการดูดซับได้ (Jiramongkorn, J., 2012) และเป็นการประหยัดพลังงานการใช้เครื่องทำความร้อนที่อุณหภูมิสูง จะทำให้เครื่องทำงานหนัก กินไฟมากขึ้น ส่งผลต่อค่าไฟที่เพิ่มสูงขึ้นและ สอดคล้องกับ Zhang L. et al. พบว่า ความเร็วรอบมอเตอร์ที่เหมาะสมในการกวนไคโตซานชนิดที่ละลายน้ำจะอยู่ในช่วง 1,000 รอบต่อนาที ขึ้นไป เพื่อให้สามารถละลายน้ำได้ดี (Zhang L. et al., 2020)

3. ผลการประเมินคุณภาพเครื่องกววนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน จากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับปาริมา ผุยแสงพันธ์ พบว่า การประเมินคุณภาพเครื่องกววนสารแบบพกพาด้วยระบบควบคุมวงลูปปิด ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ปาริมา ผุยแสงพันธ์, 2565) เนื่องจากมี การออกแบบโครงสร้างและเลือกวัสดุ ที่มีความมั่นคง แข็งแรง สามารถใช้งานได้อย่างเหมาะสม การใช้งานควบคุมการทำงานได้หลากหลายและมีประสิทธิภาพ สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย และความปลอดภัยมีระบบป้องกันอุบัติเหตุจากการใช้งานเครื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน เพื่อให้เป็นเครื่องจักรเกษตร สำหรับเกษตรกร ระดับอุตสาหกรรมระดับครัวเรือน หรือ ภายในชุมชน ให้เครื่องสามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย สะดวกต่อการขนย้ายไปยังสถานที่ที่ผู้ใช้งานต้องการ และเป็นการพัฒนาภายใต้แนวคิดความคุ้มค่าของเกษตรกร ให้สามารถนำไปใช้ได้จริงและคืนทุนได้รวดเร็วที่สุด และยังเป็นการพัฒนาภายใต้แนวคิดเกษตรอินทรีย์ โดยการนำสารบำรุงเพิ่มประสิทธิภาพพืชให้กับชุมชนและเกษตรกรรายย่อยแทนการพึ่งพาสารเคมี ให้เกษตรกรได้มีรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตในการเกษตร ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา ผลผลิตที่ได้จากเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ให้สามารถต่อยอดเป็น ผลิตภัณฑ์จากชุมชน เกี่ยวกับด้าน การเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร 2) ควรมีการศึกษาแนวทางการลดต้นทุน ในการพัฒนาเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน ที่ประหยัดต้นทุนต่ำ เลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่มีราคาประหยัด หาได้ในท้องถิ่น สามารถจัดซื้อและซ่อมบำรุงได้ง่ายในราคาต้นทุนต่ำ 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ อัตราส่วนที่ใช้ในการผสม ไคโตซาน ในปริมาณการผลิตในระดับต่างๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และ ความต้องการในปริมาณการผลิตของเครื่องกวนไคโตซานระบบกึ่งอัตโนมัติต้นแบบ สำหรับชุมชน เพื่อเพิ่มความสะดวกและสร้างมาตรฐานในการกวนผสม

เอกสารอ้างอิง

- เกษตรเลิฟ. (2564). ไคโตซาน (Chitosan) สารกระตุ้นพืชสร้างภูมิต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืช. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://kasetlove.com/chitosan/>
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). จำนวนครัวเรือนเกษตรกร ปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://data.go.th/dataset/2561>
- ชินโรส ละอองวรรณ. (2566). ระบบควบคุม เครื่องบรรจุกละแม่กึ่งอัตโนมัติ. วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา, 17(2), 10-25.
- ประชาธุรกิจ. (2565). วิกฤตปุ๋ยแพง โอกาสปรับรูปแบบทำเกษตร จักรู้ปิดฝุ่นแผนพัฒนาปุ๋ยอินทรีย์แห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.prachachat.net/economy/news-961253>
- ปาริมา ผุยแสงพันธ์. (2565). การควบคุมการทำงานของเครื่องกวนสารแบบพกพาด้วยระบบควบคุมวงลูปปิด. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปิยะบุตร วานิชพงษ์พันธ์. (2544). การใช้ไคติน-ไคโตซานเป็นสารเร่งการเจริญเติบโตในกึ่งกลาดำ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วริทธิ์ อิงภากรณ์ และชาญ ถนัดงาน. (2556). การออกแบบเครื่องกล เล่มที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ศศิรัศม์ ไพรวลย์. (25 พฤศจิกายน 2565). เครื่องจักรสำหรับกวนไคโตซานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไพรวลย์ พระพุทธบาท. (ปรกรณ์เกียรติ ไพรวลย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ. (2544). ไคติน-ไคโตซาน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ.
- สุธิดา คงทอง. (2552). ไคติน-ไคโตซาน. วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา, 3(1), 1-7.
- Jiramongkorn, J. (2012). The effect of temperature on the solubility and thermal stability of chitosan. Journal of Polymer Science Part A: Polymer Chemistry, 50(14), 2650-2657.

- Mani J., et al. (2023). Investigation of Wear Resistance of Stainless Steel Lawn Mower Blades. *Engineering Failure Analysis Research*, 4(11), 12-20.
- Zhang L. et al. (2020). High-Speed Centrifugation for the Preparation of Nanochitosan. *Carbohydrate Polymers*, 79(1), 176-179.

การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ในจังหวัดปัตตานี*
ENHANCING MANAGEMENT COMPETENCY FOR COMMUNITY-BASED TOURISM
DEVELOPMENT IN PATTANI PROVINCE

ณรรช หลักชัยกุล^{1*} ประจวบ ทองศรี²

Nat Luxchaigul^{1*} Prachuab Tongstri²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: nat.l@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวและ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกชนิดกึ่งโครงสร้าง โดยการเลือกชุมชนท่องเที่ยวแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยว จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวมผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวมีจุดเด่นด้านสมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการวางแผน ปฏิบัติและบริหาร สมรรถนะการทำงานเป็นกลุ่มและความร่วมมือ สมรรถนะการพัฒนาทีมงานและความเข้าใจผู้อื่นและสมรรถนะการจัดการตนเอง แต่มีจุดอ่อนด้านวิธีการสอนงานที่สร้างสรรค์ ขาดความเข้าใจและเชื่อมั่นในสมรรถนะ 2.1) ปัจจัยสนับสนุนการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานของชุมชนท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมของสมาชิกและทีมงาน ความผูกพันที่มีต่อกันและกันและที่มีต่อกรอบสมรรถนะ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยว การสนับสนุนของผู้นำท้องถิ่นและจากหน่วยงานภายนอกและ 2.2) กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย กำหนดแผนที่สมรรถนะการบริหาร วินิจฉัยสมรรถนะการบริหาร พัฒนาสมรรถนะการบริหารและประเมินและติดตามผลการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ สมรรถนะการบริหารที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ วางแผน กำหนดกลยุทธ์ ดำเนินการและติดตามผลเพื่อสร้างความผูกพันและยอมรับระหว่างสมาชิกและชุมชนท่องเที่ยว แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวควรมีรูปแบบที่หลากหลายและให้ความสำคัญในการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้เพิ่มขึ้นเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิก คณะกรรมการผู้นำท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอก

คำสำคัญ: การเสริมสร้างสมรรถนะ, สมรรถนะการบริหาร, ผู้นำชุมชนท่องเที่ยว, การพัฒนาการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

The research objectives are twofold: 1) to investigate management competencies among leaders of community-based tourism, and 2) to analyze the factors and processes involved in enhancing management competencies to develop community-based tourism in Pattani province. This is a qualitative research study using a semi-structured in-depth interview tool. Specific tourism communities were purposive sampling, with key informants including 12 tourism community leaders. The data was analyzed through content analysis and presented descriptively. The results indicated that: 1) Tourism community leaders have strong communication competencies, planning competency, practice and administration competency in group work and cooperation, team development competencies and understanding of others and self-management competencies. However, they have weaknesses in creative teaching methods and lack understanding and confident in competencies 2.1) Factors supporting the use of management competencies in the operations of tourism community include resources, communication, participation of members and staff, commitment to each other and to the competency framework, tourism community leader, support from local leaders, and external agencies. 2.2) The process of strengthening management competencies for community-based tourism development consists of defining management competency maps, diagnosing management competencies, developing management competencies, and evaluating to the implementation of management competencies. Important management competencies include communication skills and participation in analytical thinking, planning, setting strategies, implementing, and evaluating to build affiliation and acceptance among individuals and tourism community. Guidelines for strengthening management competencies for tourism development should have a variety of models and greater emphasis on using management competencies to strengthen cooperation and trust between members, committees, local leaders, and external agencies.

Keywords: Enhancing Competency, Management Competency, Tourism Community Leader, Tourism Development, Community-Based Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ ด้วยการมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540) มีกิจกรรมการเดินทางไปยังจุดหมายที่เป็นธรรมชาติและมีการปกป้องทางสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศและนานาชาติ โดยมุ่งเน้นการสร้างความรู้ด้านการอนุรักษ์และกระตุ้นความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวนี้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ประกอบการในการบริหารจัดการทรัพยากรหรือทุนชุมชนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ประชิด สุกณะพัฒน์ และคณะ, 2554)

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้ฐานทุนชุมชน ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยทุนชุมชนในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและความสวยงามของระบบนิเวศ เช่น ป่าไม้ ทะเล ภูเขา น้ำตก สัตว์ป่าและพืชพันธุ์ต่าง ๆ ที่เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ทักษะฝีมือและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เป็นต้น วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การแสดงพื้นบ้าน พิธีกรรม งานประเพณีประจำปี เป็นต้น ผลิตภัณฑ์และบริการท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในท้องถิ่น เช่น งานหัตถกรรม อาหารท้องถิ่น ของที่ระลึกและบริการที่มีเอกลักษณ์และเกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น โฮมสเตย์ ร้านอาหาร ทัวร์ท้องถิ่น เป็นต้น รวมถึงความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ความรู้และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ด้านการเกษตรอินทรีย์ การทำหัตถกรรม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เป็นต้น (กนกพัชร์ วงศ์อินทร์อยู่ และคณะ, 2558)

จากสถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส ที่มีรากฐานปัญหาจากความขัดแย้งในพื้นที่ โดยมีเหตุการณ์ลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิด ก่อการร้ายและจลาจล (สุพิศ ขาวทอง, 2558) ส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดการทรัพยากรและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ เกิดผลเสียด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (World Tourism Organization, 1997); (The ASEAN Secretariat, 2016) จากที่กล่าวมาเป็นปัญหาเร่งด่วนที่หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญในการสร้างห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ประเด็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco Tourism) ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยวของแผนแม่บทย่อยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นเมืองและชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพชุมชนและผู้ประกอบการ ศักยภาพความพร้อมของบุคลากรการท่องเที่ยวในชุมชนและศักยภาพของผู้ประกอบการและวิสาหกิจชุมชน (คณะกรรมการสถิติระดับจังหวัดปัตตานี, 2565) ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพดังกล่าว ควรเริ่มต้นด้วยการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหาร ซึ่งเป็นความสามารถ ความรู้ ทักษะ พฤติกรรมและคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับชุมชนท่องเที่ยว สามารถเชื่อมโยงและใช้ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจ พันธ์กิจและวัฒนธรรมร่วมกับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนท่องเที่ยวสามารถประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนด้านสมรรถนะของบุคลากร นำไปกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากำลังคนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวและช่วยให้ชุมชนท่องเที่ยวสามารถวัดผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

การศึกษานี้มุ่งศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยว ปัจจัยและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดปัตตานี ซึ่งสมรรถนะการบริหารนี้เป็นคุณสมบัติด้านความสามารถทางการบริหารส่วนบุคคลที่สมาชิกทุกคนในชุมชนท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงาน โดยมีความแตกต่างกันไปตามตำแหน่งทางการบริหาร บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้การปฏิบัติภารกิจบรรลุผลตามมาตรฐานของตำแหน่งที่กำหนดไว้และสอดคล้องกับแผน กลยุทธ์และวิสัยทัศน์ของชุมชนท่องเที่ยว (ปิยะดา พิศาลบุตร และคณะ, 2563) ดังนั้น บุคลากรการท่องเที่ยวในชุมชนควรได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ สมรรถนะการวางแผนและการจัดการ การวิเคราะห์และตัดสินใจ การสื่อสารและการเจรจาต่อรอง การบริหารทีมและการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารทรัพยากรมนุษย์และการเงิน การบริหารการเปลี่ยนแปลงและการวิเคราะห์และการวางแผนกลยุทธ์ เป็นต้น เพื่อสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานี

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยว ปัจจัยและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดปัตตานี

2. **กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย** ใช้การเลือกแบบเจาะจงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานีที่ใช้กลไกเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวภายใต้ภารกิจส่งเสริมการท่องเที่ยวของสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี (สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี, 2560) ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวทรายขาว ชุมชนท่องเที่ยวจะบังติกอ ชุมชนท่องเที่ยวตันหยงลุโล๊ะ ชุมชนท่องเที่ยวหน้าบ่อ ชุมชนท่องเที่ยวบางปู ชุมชนท่องเที่ยวยะหริ่ง ชุมชนท่องเที่ยวแหลมโพธิ์ ชุมชนท่องเที่ยวยะรัง ชุมชนท่องเที่ยวบาราโหม ชุมชนท่องเที่ยวตุง ชุมชนท่องเที่ยวตะโละกาโป้วและชุมชนท่องเที่ยวกะพ้อ และกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานีดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 12 คน

3. **เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล** ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหาและความเชื่อมั่น โดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและปรับปรุงให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัยก่อนนำไปใช้จริง เพื่อใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนท่องเที่ยวในประเด็นเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยว ปัจจัยและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน คณะผู้วิจัยลงพื้นที่และดำเนินการสัมภาษณ์ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2565 จัดบันทึกและรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ตรวจสอบคุณภาพและความสมบูรณ์ของคำตอบและข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทันที

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม มีขั้นตอนดำเนินการ ได้แก่ 1) ศึกษาและพิจารณาข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์เชิงเนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ความรู้ที่นำไปสู่ความเข้าใจในการตีความหมาย 2) แบ่งกลุ่มสาระข้อมูลด้วยการหมวดเป็นเนื้อหาเฉพาะของตัวแปรที่ศึกษาโดยใช้คำย่อหรือระบุเป็นรหัสหายาบ 3) จัดทำโครงร่างสารบัญเนื้อหาที่จำแนกตามหมวดหมู่และตัวแปรที่ศึกษา ทั้งหมดประเด็นหลักและหมวดประเด็นรองที่จะทำการวิเคราะห์เนื้อหา 4) จัดหมวดหมู่เนื้อหาสาระตามกลุ่มประเด็นเรื่องที่ได้กำหนดไว้ในสารบัญเรื่องด้วยการนำเนื้อหาที่เป็นสาระของข้อมูลเชิงปรากฏการณ์ 5) เขียนบทวิเคราะห์แบบพรรณนาโดยนำทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นตัวเริ่มต้นเปิดประเด็นเรื่องแล้ววิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่พบในข้อมูลที่ระบุในหมวดหมู่สาระตามกลุ่มประเด็นเรื่อง พร้อมกับตีความหมายและการอ้างอิงและ 6) ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แบบสามเส้าด้านบุคคล สถานที่และเวลาที่มีความแตกต่างกันตามบริบทเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย จัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลผ่านการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานี

1.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดปัตตานี มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่มากมาย ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา ภาษาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ดังคำขวัญประจำจังหวัดกล่าวว่า “เมืองงามสามวัฒนธรรม ศูนย์

ฮาลาลเลิศล้ำ ชนน้อมนำศรัทธา ถิ่นธรรมชาติงามตา ปัตตานีสันติสุขแดนใต้” เป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพียบพร้อมด้วยแหล่งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เช่น มัสยิดกรือเซะ สุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว สุสานพญาอินทรีรา สุสานของสามราชา วัดบ้านดี กำแพงเมืองเก่าและวัดอุโบราณ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมาย เป็นต้นและพื้นที่ธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ทั้งผืนป่า สายน้ำและท้องทะเล ด้วยทำเลที่ตั้งติดกับทะเล มีอ่าวปัตตานีที่สามารถบังคลื่นลมได้ดี อีกทั้งยังมีเส้นทางบกและเส้นทางแม่น้ำเชื่อมต่อกับด้านมหาสมุทรอินเดีย รวมถึงการที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์

จากสภาพความพร้อมของทั้งเชิงนิเวศ พหุวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุและวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมในจังหวัดปัตตานี แต่ปัจจุบันยังไม่สามารถใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะแรก ควรมีนักวิชาการหรือหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและถ่ายทอดความรู้และทักษะเพื่อให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนท่องเที่ยวสามารถจัดทำแผนจัดการท่องเที่ยวได้ในอนาคตผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มาจากผลการวิจัยเพื่อสร้างกระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เมื่อเกิดการจัดการอย่างเป็นระบบและประสบความสำเร็จแล้ว แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจะกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายและกลายเป็นพลังในการสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน มีเศรษฐกิจทางเลือกในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาขับเคลื่อน สร้างรายได้ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกในชุมชนท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดปัตตานี มีชุมชนท่องเที่ยวจำนวนมากได้เข้าร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาเพื่อรับการสนับสนุนปัจจัยด้านทรัพยากรความรู้และงบประมาณ นำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการ แต่หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 จนถึงปัจจุบัน พบว่า กิจกรรม โครงการฝึกอบรมและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องลดลงและชุมชนท่องเที่ยวขาดการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2 สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานี พบว่า ผู้นำชุมชนมีจุดเด่นด้านสมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการวางแผน ปฏิบัติและบริหาร สมรรถนะการทำงานเป็นกลุ่มและความร่วมมือ สมรรถนะการพัฒนาทีมงานและความเข้าใจผู้อื่นและสมรรถนะการจัดการตนเอง แต่มีจุดอ่อนด้านวิธีการสอนงานที่สร้างสรรค์ ขาดความเข้าใจและเชื่อมั่นในสมรรถนะ กล่าวคือ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยว มีจุดเด่น 1) สามารถถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้แบบไม่เป็นทางการ นำไปสู่ความเข้าใจระหว่างสมาชิก คณะกรรมการและผู้มีส่วนได้เสีย สร้างผลกระทบและมีกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ความน่าเชื่อถือ มีทักษะการนำเสนอด้านภาษาและภาพลักษณ์ที่ดี “มีอะไรก็มาจะนั่งพูดคุย ปรึกษาหารือกันได้ตลอด” (ชุมชนท่องเที่ยวทรายขาว, 2565) “ทีมงานนัดประชุมกันทุกสามเดือน หากมีเรื่องด่วนก็จะนำพูดคุยกันในช่องทางไลน์” (ชุมชนท่องเที่ยวบางปู, 2565) และ “เน้นการสื่อสารที่เข้าใจง่าย มีการกลั่นกรองข้อมูลก่อนประชาสัมพันธ์” (ชุมชนท่องเที่ยวยะหริ่ง, 2565) 2) สามารถจัดสรรทรัพยากรและตัดสินใจว่างานหรือหน้าที่ใดที่ต้องการทำให้สำเร็จ “วางแผนการใช้เงินและวัสดุอุปกรณ์ที่มีอย่างคุ้มค่าและจัดลำดับความสำคัญของงาน” (ชุมชนท่องเที่ยวบาราโหม, 2565) 3) สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ประสานงานโดยการออกแบบทีมงาน กำหนดความรับผิดชอบให้ทีมงานโดยรวม มอบหมายงานและความรับผิดชอบเป็นรายบุคคลตามความเหมาะสม สร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้ทีมงานมีประสิทธิภาพ ขจัดความขัดแย้งและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกและผู้อื่นและมีความคาดหวังและมุมมองต่อสมาชิกและผู้อื่นเชิงบวก “มีการแบ่งหน้าที่และมีเป้าหมายในการดำเนินงานของกลุ่ม

ชัดเจน” (ชุมชนท่องเที่ยวหริ่ง, 2565) “*มีความคิดบวกและมุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในกลุ่ม*” (ชุมชนท่องเที่ยวแหลมโพธิ์, 2565) และ 4) ความเป็นมืออาชีพ เพิ่มขยายและใช้ประโยชน์จากความรู้ เชื่อมั่น ใช้ วิจารณ์ญาณของตนเองและกำกับควบคุมตนเอง “*รู้จักควบคุมตนเองและเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอเพื่อนำมาใช้ในการ ดำเนินงานกลุ่ม*” (ชุมชนท่องเที่ยวตะโกละกาโป้ว, 2565) และผู้นำชุมชนท่องเที่ยว มีจุดอ่อนด้านวิธีการสอนงานที่ สร้างสรรค์ ขาดความยืดหยุ่นต่อการตอบสนองความต้องการของบุคคล ขาดความเข้าใจและเชื่อในสมรรถนะของ สมาชิกและทีมงาน “*เพิ่งเป็นประธานกลุ่มได้ไม่นาน จึงขาดประสบการณ์การทำงานและสมรรถนะเป็นเรื่องที่ต้อง เรียนรู้เพิ่มเติม*” (ชุมชนท่องเที่ยวตุง, 2565) “*ยังขาดความเข้าใจในการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้*” (ชุมชน ท่องเที่ยวแหลมโพธิ์, 2565) และ “*ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ในเรื่องเกี่ยวกับ ผลตอบแทน*” (ชุมชนท่องเที่ยวตะโกละกาโป้ว, 2565)

2. ปัจจัยและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน จังหวัดปัตตานี

2.1 ปัจจัยเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ปัจจัย สนับสนุนการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานของชุมชนท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากร การ ติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมของสมาชิกและทีมงาน ความผูกพันที่มีต่อกันและกันและที่มีต่อกรอบสมรรถนะ ผู้นำ ชุมชนท่องเที่ยว การสนับสนุนของผู้นำท้องถิ่นและจากหน่วยงานภายนอก กล่าวคือ ชุมชนท่องเที่ยว 1) มี ทรัพยากรจำกัดเพื่อการขับเคลื่อนการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ เช่น ความรู้ความเข้าใจ เงิน วัสดุอุปกรณ์และ การจัดการ เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก “*ขาดความรู้ความ เข้าใจต่อการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในการดำเนินงาน*” (ชุมชนท่องเที่ยวแหลมโพธิ์, 2565) 2) มีการสื่อสารกับชุมชน ทั้งในระดับภายในและภายนอกชุมชน การสื่อสารแต่ละเรื่องหรือกิจกรรมนั้นจำเป็นต้องปรับวิธีการสื่อสารให้ สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย “*เน้นการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและปรับให้สอดคล้องกับสมาชิก*” (ชุมชนท่องเที่ยวหริ่ง, 2565) 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกและเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวต่างๆ ประกอบด้วยการร่วมคิด ร่วม วางแผน ร่วมกำหนดกลยุทธ์ ร่วมดำเนินการ ร่วมจัดสรรและแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผล ความร่วมมือของชุมชนท่องเที่ยวเป็นการมีส่วนร่วมในทุกระดับของการมีส่วนร่วม “*วางแผนการดำเนินงานโดย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก ร่วมคิด ทำ รับผิดชอบ ติดตามและรับผลประโยชน์*” (ชุมชนท่องเที่ยวบาราโหม, 2565) 4) ความผูกพันที่มีต่อกันและกันและที่มีต่อกรอบสมรรถนะ โดยความผูกพันที่มีต่อกันเป็นความผูกพันที่ เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกและชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งเป็นทัศนคติหรือความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อชุมชนท่องเที่ยวของตน เกิดการยอมรับ ศรัทธาและจงรักภักดี ส่งผลต่อการยอมรับการนำสมรรถนะมาใช้จริงและความผูกพันต่อกรอบ สมรรถนะ เห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานที่ทำ สมรรถนะที่สร้างและความเจริญของชุมชนท่องเที่ยว ทำให้สมาชิก มองเห็นความจำเป็นในการนำสมรรถนะมาใช้ในชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งระดับความผูกพันที่มีต่อกรอบสมรรถนะของ แต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันออกไปด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ “*การยอมรับการนำสมรรถนะมาใช้ช่วงแรก มีปัญหาอยู่ บ้างกว่าจะเห็นความสำคัญของการนำมาใช้ในการดำเนินงาน*” (ชุมชนท่องเที่ยวทรายขาว, 2565) และ “*ความ เข้าใจของสมาชิกต่อการนำสมรรถนะมาใช้มีความแตกต่างกัน คงต้องอาศัยเวลาและการมีส่วนร่วมของสมาชิกมาก ขึ้น*” (ชุมชนท่องเที่ยวบางปู, 2565) 5) ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความสนใจและต้องการเรียนรู้ปัจจัย เสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การรองรับนักท่องเที่ยว การทำงาน ร่วมกัน “*อยากอบรมเพื่อนำสมรรถนะมาใช้ในกลุ่มของเราให้เข้มแข็งขึ้น*” (ชุมชนท่องเที่ยวทรายขาว, 2565) 6) การสนับสนุนของผู้นำท้องถิ่นและจากหน่วยงานภายนอกเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนทั้งทางด้านสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งธรรมชาติ เศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิต “*ถ้ามีคนหรือหน่วยงานมาสนับสนุนก็ยินดี เสมอเพราะเรื่องสมรรถนะเป็นเรื่องใหม่สำหรับพวกเรา*” (ชุมชนท่องเที่ยวแหลมโพธิ์, 2565)

2.2 กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย กำหนดแผนที่สมรรถนะการบริหาร วินิจฉัยสมรรถนะการบริหาร พัฒนาสมรรถนะการบริหารและประเมินและติดตามผลการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ ซึ่งมีลักษณะเป็นวงจรชีวิตสมรรถนะ กล่าวคือ 1) กำหนดแผนที่สมรรถนะการบริหารด้วยกิจกรรมการเตรียมการที่จำเป็นสำหรับชุมชนท่องเที่ยวโดยรวมเพื่อนำตัวแบบสมรรถนะที่เป็นแนวทางให้สมาชิกในชุมชนท่องเที่ยวสามารถดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนหรือผลักดันกลยุทธ์ของกลุ่มไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งมีกิจกรรมที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ การรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วิสัยทัศน์ กลยุทธ์และผลการดำเนินงาน การจัดตั้งทีมงานผู้รับผิดชอบในการจัดทำระบบการจัดการสมรรถนะการบริหารของชุมชนท่องเที่ยว การจัดสรรงบประมาณดำเนินการ การฝึกอบรม ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการสมรรถนะและการจัดทำปฏิทินการทำงานของทีมงานพัฒนาสมรรถนะการบริหารเพื่อจัดทำแผนที่สมรรถนะการบริหารของชุมชนท่องเที่ยว 2) วินิจฉัยสมรรถนะการบริหาร เป็นการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของสมรรถนะของสมาชิกและชุมชนท่องเที่ยวที่ได้กำหนดไว้ในแผนที่สมรรถนะ วิเคราะห์ความแตกต่างหรือผลต่างของสมรรถนะเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะของสมาชิกและชุมชนท่องเที่ยวต่อไป 3) พัฒนาสมรรถนะการบริหาร กิจกรรมในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การกำหนดตารางเวลาและกิจกรรมในการฝึกอบรมและพัฒนาที่จำเป็นสำหรับเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถของสมาชิกให้มีระดับสูง สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่งานได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และ 4) ประเมินและติดตามผลการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ เป็นการติดตามและประเมินผลการนำสมรรถนะที่กำหนดขึ้นมาใช้ในชุมชนท่องเที่ยวว่า ทำให้เกิดผลสำเร็จของงานตามที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร ข้อมูลจากการติดตามประเมินผลที่ได้นี้จะป้อนกลับไปยังกระบวนการจัดการสมรรถนะการบริหารในช่วงระยะเวลาต่อไป ซึ่งจะทำให้สามารถใช้สมรรถนะการบริหารได้อย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการดำเนินงานของชุมชนท่องเที่ยว

อภิปรายผล

1. ศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานี

1.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดปัตตานี มีความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยวอยู่มากมาย ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา ภาษาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แต่ปัจจุบันยังไม่สามารถใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควรเพราะขาดทักษะการจัดการท่องเที่ยวและความรู้ด้านสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงควรมีนักวิชาการหรือหน่วยงานภายนอกที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและถ่ายทอดความรู้และทักษะเพื่อให้สมาชิกและชุมชนท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจในสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยรัตน์ จุลปาโล พบว่า การท่องเที่ยวของชุมชนควรเป็นกระบวนการสร้างทางเลือกในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวที่คนในชุมชนร่วมกำหนดทิศทาง ให้มีความสำคัญกับลักษณะฐานคิดที่ชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรเพราะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว (ชัยรัตน์ จุลปาโล, 2559) และงานวิจัยของไพศาล เครือแสง พบว่า ส่งเสริมการรวมกลุ่มภายในชุมชน เชิญหน่วยงานภาครัฐเอกชน ผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาจัดอบรมให้ความรู้เพื่อการบริหารจัดการสถานที่แหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถาน นำผู้ที่มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวมาสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ให้ความรู้ร่วมคิดร่วมสร้าง ร่วมวางแผน โดยต้องยึดว่าทุกกระบวนการของการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติเองทุกขั้นตอน เพื่อสร้างและปลูกฝังความภาคภูมิใจและความเป็นเจ้าของร่วมกันของชาวบ้าน มีความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมภูมิปัญญาและมรดกในท้องถิ่นของตนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไม่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน (ไพศาล เครือแสง, 2562)

1.2 สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานี มีจุดเด่นด้านสมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการวางแผน ปฏิบัติและบริหาร สมรรถนะการทำงานเป็นกลุ่มและความร่วมมือ สมรรถนะการพัฒนาทีมงานและความเข้าใจผู้อื่นและสมรรถนะการจัดการตนเอง จากจุดเด่นด้านสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวดังกล่าว สะท้อนหลักความศรัทธาและการทำความดีที่ตั้งอยู่บนความบริสุทธิ์ใจและเจตนาตามหลักศาสนาอิสลาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระพงศ์ เรืองกุน และวิทยา นามเสาร์ พบว่า สมรรถนะผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ แรงขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ความไว้วางใจ การมีวิสัยทัศน์ ความสามารถทางการบริหาร ทักษะการสื่อสาร ความสามารถทางการตลาดและความสามารถในการสร้างเครือข่าย (จิระพงศ์ เรืองกุน และวิทยา นามเสาร์, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลกนก เกียรติศักดิ์ชัย และชินชนก โควินท์ พบว่า สมรรถนะของคนในชุมชน ประกอบด้วย สมรรถนะด้านการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การสนับสนุนจากภาครัฐ (กมลกนก เกียรติศักดิ์ชัย และชินชนก โควินท์, 2563) แต่มีจุดอ่อนด้านวิธีการสอนงานที่สร้างสรรค์ ขาดความเข้าใจและเชื่อมั่นในสมรรถนะของตนและผู้อื่น เนื่องจากขาดความรู้ ประสบการณ์และไม่เห็นถึงประโยชน์การนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานและความเชื่อมั่นต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้เพราะผู้นำชุมชนท่องเที่ยวต่างตระหนักว่า การนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานนั้นอาจเป็นเรื่องยากจึงนำไปสู่การขาดความร่วมมือของฝ่ายคณะกรรมการและสมาชิกและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จ

2. ปัจจัยและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดปัตตานี

2.1 ปัจจัยเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการสมรรถนะให้เกิดขึ้นและทำให้สำเร็จนั้น มีอาจเกิดขึ้นได้จากปัจจัยใดเพียงปัจจัยหนึ่ง แต่ต้องเกิดจากการร่วมกันดำเนินงานจากทุก ๆ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การขาดปัจจัยสนับสนุนใดไปทำให้สมรรถนะการบริหารขาดประสิทธิภาพ จะสร้างปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานได้ โดยเฉพาะถ้าขาดทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอก เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และการจัดการ ซึ่งปัจจัยสนับสนุนการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานของชุมชนท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมของสมาชิกและทีมงาน ความผูกพันที่มีต่อกันและกันและที่มีต่อกรอบสมรรถนะ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยว การสนับสนุนของผู้นำท้องถิ่นและจากหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้ การสื่อสารชุมชนที่มีประสิทธิภาพทั้งระดับภายในและภายนอกชุมชน ควรปรับวิธีการสื่อสารให้สอดคล้องกับบริบทอย่างสอดคล้องตามประเด็นของการสื่อสาร ใช้ทั้งการสนทนาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งขึ้นอยู่กับประเด็นเนื้อหาสาระ เป้าหมายการสื่อสารและความจำเป็นเร่งด่วน ควรใช้สื่อที่หลากหลาย ควรมุ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนท่องเที่ยวและเครือข่ายต่างๆ ผ่านการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดกลยุทธ์ ร่วมดำเนินการ ร่วมจัดสรรและแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผล เกิดความร่วมมือกันในทุกระดับ การสร้างความผูกพันที่มีต่อกันและกันและที่มีต่อกรอบสมรรถนะ โดยความผูกพันที่มีต่อกันระหว่างสมาชิกและชุมชนท่องเที่ยว สร้างการยอมรับ ศรัทธาและจงรักภักดีและเห็นความจำเป็นในการนำสมรรถนะมาใช้ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวควรมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารแบบมีส่วนร่วม แบ่งงานและทำงานร่วมกับคนในชุมชนและรับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นและจากหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยรัตน์ จุลปาโล พบว่า ควรพัฒนาศักยภาพ “คน” ในชุมชนให้ดำเนินงานได้ ทั้งความรู้ความเข้าใจและความสามารถเพื่อดำเนินการในกระบวนการอันเกิดประโยชน์แก่ชุมชน คือ การวางแผนวิเคราะห์และสรุปบทเรียนความสำเร็จหรือล้มเหลวในชุมชน ควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรในชุมชน โดยพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่าง ๆ ชุมชนควรมีเป้าหมายในการจัดการที่สอดคล้องไปในทางเดียวกันผ่านแกนนำของชุมชนที่จะนำชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและเรียนรู้สู่การ

พัฒนาอย่างยั่งยืน (ชัยรัตน์ จุลปาโล, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมทินี ทะนงกิจ และคณะ พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยว ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ คุณลักษณะของบุคลากร การบริหารจัดการภายในองค์กรและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและปัจจัยร่วม 2 ประการคือ ความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่และระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้จากปัญหา (เมทินี ทะนงกิจ และคณะ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลชนก จันทร์เกตุ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ การมีส่วนร่วมในชุมชน ปัจจัยสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอกและนโยบาย มาตรการและกฎหมาย ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (กมลชนก จันทร์เกตุ, 2560)

2.2 กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย กำหนดแผนที่สมรรถนะการบริหาร วินิจฉัยสมรรถนะการบริหาร พัฒนาสมรรถนะการบริหารและประเมินและติดตามผลการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุน การจัดการสมรรถนะการบริหารและกระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ มีจุดเริ่มต้นจากการกำหนดแผนที่สมรรถนะการบริหารเพื่อการขับเคลื่อนปัจจัยสภาพแวดล้อมและผลักดันกลยุทธ์ของชุมชนท่องเที่ยวไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงาน การรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจ วิสัยทัศน์ กลยุทธ์และผลการดำเนินงานการจัดตั้งทีมงานผู้รับผิดชอบในการจัดทำระบบการจัดการสมรรถนะการบริหารของชุมชนท่องเที่ยว การจัดสรรงบประมาณดำเนินการ การฝึกอบรม ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการสมรรถนะการบริหารและการจัดทำปฏิทินการทำงานของทีมงานพัฒนาสมรรถนะการบริหาร ผู้การวินิจฉัยสมรรถนะการบริหารด้วยการประเมินสถานการณ์ในปัจจุบันของสมรรถนะการบริหารของสมาชิกและชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ วิเคราะห์ความแตกต่างหรือผลต่างของสมรรถนะการบริหารเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะการบริหารของสมาชิกและชุมชนท่องเที่ยว การพัฒนาสมรรถนะการบริหารด้วยการกำหนดตารางเวลาและกิจกรรมในการฝึกอบรมและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะความสามารถของสมาชิก ประเมินและติดตามผลการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ว่ามีผลสำเร็จของงานตามที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร สอดคล้องกับงานวิจัยของกอบชัย เมฆดีและศศิรินทร์ ศาสตร์สาระ พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้นำโดยเน้นกระบวนการพัฒนา การประเมินและการยกระดับสมรรถนะอย่างเป็นระบบ มีวิธีการพัฒนาโดยใช้วิธีการหรือเครื่องมือที่หลากหลายและโครงการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (กอบชัย เมฆดี และศศิรินทร์ ศาสตร์สาระ, 2565) และการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน พบว่า เมื่อนำโมเดลสมรรถนะมาใช้ในองค์กรแล้วจะช่วยให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแนวคิดการผสมผสานระหว่างปรากฏการณ์นิยมและการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเป็นจุดเน้นสำคัญของการพัฒนา การใช้แนวคิดนี้เป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในฐานะที่เป็นทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดจากกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไปของการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยว (ดังภาพที่ 1) มีความแตกต่างกันไปในด้านจุดเด่นและจุดอ่อนของแต่ละบุคคล หากขาดความรู้ ประสบการณ์และมองข้ามประโยชน์ของการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในชุมชนท่องเที่ยว จึงควรมีความเชื่อมั่นต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือของทั้งฝ่ายสมาชิก คณะกรรมการและการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอกในด้านทรัพยากรต่าง ๆ หรือปัจจัยสนับสนุนที่จำเป็นสำหรับการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในชุมชนท่องเที่ยวให้เกิดผลสำเร็จตาม

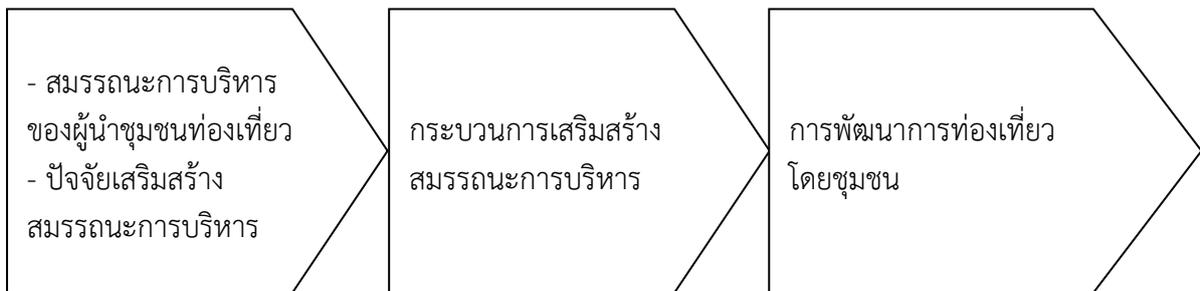

เป้าหมาย ซึ่งสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดปัตตานีจะท่อนหลักความศรัทธาและการทำ ความดีที่ตั้งอยู่บนความบริสุทธิ์ใจและเจตนาตามหลักศาสนาอิสลาม

การจัดการสมรรถนะต้องอาศัยปัจจัยภายในต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น ร่วมกันในการดำเนินงานและควรพิจารณาถึงผลกระทบภายนอกจากสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีที่เข้ามาเกี่ยวข้องร่วมด้วย การขาดปัจจัยสนับสนุนหรือขาดการพิจารณาถึง สภาพแวดล้อมภายนอก อาจเป็นอุปสรรคต่อการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในชุมชนท้องถิ่นดังกล่าว นอกจากนี้ สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท้องถิ่นแล้ว ชุมชนท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องได้รับปัจจัยสนับสนุนจากผู้ นำท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอก ได้แก่ ทรัพยากรการดำเนินงาน การติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมของสมาชิกและ ทีมงาน ความผูกพันที่มีต่อกันและกันและที่มีต่อกรอบสมรรถนะ ควรให้ความสำคัญกับสมรรถนะการบริหารที่ สำคัญต่อการดำเนินงาน ได้แก่ การเลือกใช้สื่อที่หลากหลายและเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการให้สอดคล้องกับบริบทอย่างสอดคล้องตามประเด็นของการสื่อสาร เนื้อหาสาร เป้าหมายการ สื่อสารและความจำเป็นเร่งด่วน สำหรับสมรรถนะการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดกลยุทธ์ ร่วมดำเนินการ ร่วมจัดสรรและแบ่งปันผลประโยชน์และร่วม ติดตามประเมินผล ควรสร้างความร่วมมือกันในทุกระดับ ส่งผลต่อความผูกพันที่มีต่อกันและกันและที่มีต่อกรอบ สมรรถนะ โดยความผูกพันที่มีต่อกันระหว่างสมาชิกและชุมชนท้องถิ่นเพื่อสร้างการยอมรับ ศรัทธาและ จงรักภักดีและเห็นความจำเป็นในการนำสมรรถนะมาใช้ ผู้นำชุมชนท้องถิ่นควรมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะการ บริหาร ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในชุมชนและรับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอก

กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) กำหนดแผนที่สมรรถนะการบริหาร วางแผนเพื่อขับเคลื่อนปัจจัยสภาพแวดล้อมและวางแผนเชิงกลยุทธ์ ของชุมชนท้องถิ่นให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจ วิสัยทัศน์และผลการดำเนินงาน 2) การวินิจฉัยสมรรถนะการบริหาร ประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของสมรรถนะการบริหารของสมาชิกและชุมชน ท้องถิ่น วิเคราะห์ความแตกต่างของสมรรถนะการบริหารเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะการบริหาร 3) การ พัฒนาสมรรถนะการบริหาร กำหนดตารางเวลาและกิจกรรมในการฝึกอบรมและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามารถของสมาชิกและ 4) การประเมินและติดตามผล ติดตามผลการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ว่ามี ผลสำเร็จตามเป้าหมายและที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร

การดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าว ต้องมีการจัดตั้งทีมงานผู้รับผิดชอบ จัดสรรงบประมาณ ดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนาทีมงาน รวมทั้งการทำปฏิทินการทำงานเพื่อให้กระบวนการนี้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อการพัฒนาการท้องถิ่นโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารเพื่อการพัฒนาการท้องถิ่นโดยชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดจากกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยว 4 ขั้นตอน ได้แก่ กำหนดแผนที่สมรรถนะการบริหาร วินิจฉัยสมรรถนะการบริหาร พัฒนาสมรรถนะการบริหารและประเมินและติดตามผล ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยคุณสมบัติความหลากหลายของสมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นและจุดอ่อนแตกต่างกัน หากขาดความรู้และประสบการณ์ในการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ จะเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือและส่งผลต่อความเชื่อมั่น จึงต้องสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิก คณะกรรมการและผู้นำท้องถิ่น รวมถึงจากหน่วยงานภายนอกเพื่อรับทรัพยากรหรือปัจจัยสนับสนุนที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์และพิจารณาถึงผลกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีร่วมด้วย ซึ่งสมรรถนะการบริหารที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วม ควรเลือกใช้สื่อที่มีความหลากหลายและเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการให้สอดคล้องกับบริบทและมุ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการคิดวิเคราะห์วางแผน กำหนดกลยุทธ์ ดำเนินการ จัดสรรและแบ่งปันผลประโยชน์และติดตามประเมินผลเพื่อสร้างความผูกพัน การยอมรับ ความศรัทธาและจงรักภักดีระหว่างสมาชิกและชุมชนท่องเที่ยวและเห็นความจำเป็นในการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1) การฝึกอบรมและพัฒนา นำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารของสมาชิกและผู้นำชุมชนท่องเที่ยว โดยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชนท่องเที่ยว 2) การสร้างความร่วมมือ ใช้ผลการวิจัยในการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนท้องถิ่น เครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวและหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนทรัพยากรและการนำสมรรถนะการบริหารมาใช้ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ได้แก่ 1) การประเมินและปรับปรุงสมรรถนะการบริหาร จัดตั้งทีมงานเพื่อทำการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของสมรรถนะการบริหารในชุมชนท่องเที่ยว จากนั้นวิเคราะห์และปรับปรุงตามผลการวิเคราะห์ 2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร พัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารภายในชุมชนท่องเที่ยว โดยใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและเป้าหมายการสื่อสาร ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานรัฐบาลควรจัดทำนโยบายสนับสนุนการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารของชุมชนท่องเที่ยว เช่น การให้ทุนสนับสนุนสำหรับการฝึกอบรมและการพัฒนา 2) การสร้างกรอบการทำงานที่เป็นระบบ กำหนดนโยบายที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะการบริหารอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดแผนที่สมรรถนะ การวินิจฉัย การพัฒนา และการประเมินและติดตามผล และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อสมรรถนะการบริหาร ควรทำการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของปัจจัยภายนอก เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อสมรรถนะการบริหารในชุมชนท่องเที่ยว 2) การสำรวจความต้องการของชุมชนท่องเที่ยว ทำการวิจัยเพื่อสำรวจความต้องการและความคาดหวังของชุมชนท่องเที่ยวในการพัฒนาสมรรถนะการบริหารเพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะให้ตรงกับความต้องการ 3) การศึกษาและเปรียบเทียบแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารในเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวเพื่อค้นหาวิธีการที่ดีที่สุดและแนวทางที่เหมาะสมในการนำมาปรับใช้ในชุมชนท่องเที่ยวที่จะศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณกองทุนสนับสนุนวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีและข้อมูลจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวสมาชิกและคณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานี

เอกสารอ้างอิง

- กนกพัชร วงศ์อินทร์อยู่ และคณะ. (2558). การพัฒนาศูนย์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทุนชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมปลาสด. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 10(2), 171-183.
- กมลกนก เกียรติศักดิ์ชัย และชื่นชนก โควินท์. (2563). สมรรถนะของคนในชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในพื้นที่เกาะหมาก จังหวัดตราด. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(2), 16-30.
- กมลชนก จันทร์เกตุ. (2560). ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา. ใน *สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- กอบชัย เมฆดี และศศิพันธ์ ศาสตรสาร. (2565). การพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางตอนบน. ใน *รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ*.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). *สรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: กองวางแผนโครงการ.
- คณะกรรมการสถิติระดับจังหวัดปัตตานี. (2565). *แผนพัฒนาสถิติระดับจังหวัดปัตตานี (พ.ศ. 2566 - 2570)*. เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2567 จาก <https://pattani.nso.go.th/images/attachment/pattanistat%20plan%202566-2570.pdf>
- จิระพงศ์ เรืองกุน และวิทยา นามเสาร์. (2563). ศึกษาสมรรถนะผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 16(2), 43-69.
- ชัยรัตน์ จุลปาโล. (2559). การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท่องเที่ยวอ่าวปัตตานี จังหวัดปัตตานี. ใน *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7 (หน้า 408-422)*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชุมชนท่องเที่ยวทะเลกาโปว์. (12 พ.ย. 2565). *สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวทะเลกาโปว์*. (ประจวบ ทองศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ชุมชนท่องเที่ยวตุง. (7 พ.ย. 2565). *สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวตุง*. (ณรรช หลักชัยกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ชุมชนท่องเที่ยวทรายขาว. (20 ต.ค. 2565). *สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวและปัจจัยเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารของชุมชนท่องเที่ยวทรายขาว*. (ประจวบ ทองศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ชุมชนท่องเที่ยวบางปู. (25 ต.ค. 2565). *สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวและปัจจัยเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารของชุมชนท่องเที่ยวบางปู*. (ณรรช หลักชัยกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ชุมชนท่องเที่ยวบาราโหม. (5 พ.ย. 2565). *สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวและปัจจัยเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารของชุมชนท่องเที่ยวบาราโหม*. (ณรรช หลักชัยกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ชุมชนท่องเที่ยวยะหริ่ง. (27 ต.ค. 2565). *สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวและปัจจัยเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารของชุมชนท่องเที่ยวยะหริ่ง*. (ณรรช หลักชัยกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ชุมชนท่องเที่ยวแหลมโพธิ์. (10 พ.ย. 2565). *สมรรถนะการบริหารของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวและปัจจัยเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารของชุมชนท่องเที่ยวแหลมโพธิ์*. (ณรรช หลักชัยกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ประชิด สกุนะพัฒน์ และคณะ. (2554). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.

- ปิยะดา พิศาลบุตร และคณะ. (2563). การจัดการเชิงกลยุทธ์และการจัดการเพื่อสร้างสมรรถนะ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไพศาล เครือแสง. (2562). แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงโบราณสถานในพื้นที่อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์. วารสาร มจร. ตรีภูมยชัยปริทรรศน์, 3(2), 35-45.
- เมทินี ทะนงกิจ และคณะ. (2561). ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 14(1), 77-109.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สมรรถนะของข้าราชการ วันที่ 31 มกราคม 2548. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี. (2560). เสน่ห์ปัตตานี. ปัตตานี: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สุพิศ ขาวทอง. (2558). ผลกระทบของสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการพัฒนาท้องถิ่นตำบลโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ เทคโนโลยีภาคใต้วิจัย ครั้งที่ 5 (หน้า 85-96). นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.
- The ASEAN Secretariat. (2016). ASEAN Community Based Tourism Standard. Jakarta: ASEAN.
- World Tourism Organization. (1997). International Tourism: A Global Perspective. Madrid: World Tourism Organization.

ความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี*

MEANINGS OF THE NAMES OF KOREAN RESTAURANTS IN CHON BURI

ณัฐา คำชู*, กันต์รพี สมจิตร, ชนิกันต์ กูเกียรติ, ศรีญญา ขวัญทอง, อภิรักษ์ ชัยปัญหา, จุฑามาศ ศรีระชา
Nattha Khamchoo*, Kanrapee Somchit, Chanikant Kukeati, Sarinya Khwanthong, Apirak Chaipanha, Chuthamat Srirasa

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี ประเทศไทย
Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, Chonburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: nkhamchoo@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่ปรากฏในหน้าเพจหลักของร้าน จำนวน 150 ชื่อ สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำแนกชื่อร้านแต่ละชื่อออกเป็นหน่วยศัพท์แล้วพิจารณาความหมายของแต่ละชื่อที่ประกอบด้วยหน่วยศัพท์นั้น เก็บรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ google.com สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า ความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรีสามารถจัดกลุ่มความหมายได้ 17 กลุ่ม เรียงตามลำดับที่พบมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ความหมายสื่อถึง 1) อาหารและส่วนประกอบอาหาร 2) สถานที่ 3) สัญลักษณ์อาหาร 4) วิธีปรุงอาหาร 5) ความรู้สึกเชิงบวก 6) บุคคล 7) รูปแบบการบริโภค 8) การเชิญชวน ทักทาย แสดงไมตรี 9) เครื่องญาติ 10) ธรรมชาติ 11) พฤติกรรม 12) ความหมายหลายอย่าง 13) ราชวงศ์เกาหลี 14) ตัวเลขที่สัมพันธ์กับความเป็นมาของร้าน 15) สื่อบันเทิงเกาหลี 16) สัตว์ และ 17) ความหมายชี้เฉพาะ ทั้งนี้ ชื่อร้านอาหารเกาหลีส่วนใหญ่ สื่อถึงอาหารและส่วนประกอบอาหาร ได้แก่ ประเภทอาหาร ชนิดเนื้อสัตว์ และเครื่องปรุงรส สื่อถึงสถานที่ ได้แก่ สถานที่แสดงลักษณะร้าน สถานที่ตั้งร้าน สถานที่ในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี สถานที่อื่น ๆ และสื่อถึงสัญลักษณ์อาหารเกาหลี เป็นที่น่าสนใจว่าความหมายของชื่อร้านอาหารส่วนใหญ่จะสื่อถึงความเป็นเกาหลีทั้งโดยตรงและโดยนัยยะ นำเอกลักษณ์ด้านอาหาร สถานที่ สื่อบันเทิง ราชวงศ์เกาหลี รวมทั้งภาษาเกาหลี มาใช้ประกอบความหมายของชื่อ สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของซอฟต์แวร์เกาหลีที่มีต่อความคิด ความรู้สึก รวมทั้งรสนิยมในการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ความหมายของชื่อร้านอาหาร, อาหารเกาหลี, จังหวัดชลบุรี, วัฒนธรรมเกาหลี

Abstract

This research article aims to study the meanings of the names of Korean restaurants in Chonburi Province. It is an exploratory study. The sample group consists of 150 names of Korean restaurants that appear on the main page of the restaurant's page. The sample was purposively selected. Each restaurant name was segmented into lexical units, and the meaning of each name in each of these units was analyzed. Data were collected from the google.com website. The statistics used in the research include frequency and percentage. The research findings reveal that the meanings of the names of Korean restaurants in Chonburi Province can be

categorized into 17 groups, listed in order from most to least frequent: 1) food and food ingredients, 2) location, 3) nationality of the food, 4) cooking method, 5) positive feelings, 6) persons, 7) consumption style, 8) invitation, greeting, and hospitality, 9) kinship, 10) nature, 11) behavior, 12) multiple meanings, 13) Korean royalty, 14) numbers related to the restaurant's history, 15) Korean entertainment media, 16) animals, and 17) specific meanings. Most Korean restaurant names refer to food and ingredients, including food types, meat, and seasonings. They also refer to locations, including features of the restaurant, its location, places in the Republic of Korea, and other places, as well as the nationality of Korean food. Interestingly, the meanings of most restaurant names express Korean identity both directly and indirectly. They incorporate the unique aspects of Korean food, places, entertainment media, royalty, and language into the names, reflecting the influence of Korean soft power on the thoughts, feelings, and language preferences of entrepreneurs in Chonburi Province, a culturally diverse area.

Keywords: Meaning of Restaurant Names, Korean Food, Chonburi Province, Korean Culture

บทนำ

จากนโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีที่ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจของชาติผ่านทางสื่อรูปแบบต่าง ๆ ทำให้สาธารณรัฐเกาหลีประสบความสำเร็จอย่างมากในการขับเคลื่อนความมั่งคั่ง ผ่านทางสินค้าทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ และสื่อบันเทิงต่าง ๆ (ปิติ ศรีแสงนาม, 2561) สอดคล้องกับ นันทิพา บุษปวรธนะ และ นาวิณ วงศ์สมบุญ กล่าวว่า ภาคอุตสาหกรรมสื่อบันเทิงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ผลิตและผู้เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ด้านความบันเทิงและวัฒนธรรม (นันทิพา บุษปวรธนะ และนาวิณ วงศ์สมบุญ, 2563) และอาหารก็เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้คนไทยได้รู้จักวัฒนธรรมการกินอาหารของสาธารณรัฐเกาหลี นับเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมเกาหลีสู่สายตาของคนไทยและแทรกซึมสู่การรับรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป ทำให้เกิดความนิยมชมชอบไปโดยปริยาย

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2561 รัฐบาลประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนาภูมิภาคตะวันออกให้เป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศภายใต้ชื่อ “โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก” (Eastern Economic Corridor: EEC) มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2566) จังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว มีโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจร้านค้าและร้านอาหารที่เปิดดำเนินการอยู่เป็นจำนวนมาก โดยศูนย์วิจัยธุรกิจธนาคารแลนด์แอนด์เฮาส์วิเคราะห์ว่าในปี พ.ศ. 2566 มีผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดชลบุรีจดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจ 2491 ราย เติบโตขึ้นจากปี 2565 ที่ 6.4% รายได้ธุรกิจพื้นตัวมาอยู่ที่ 5,002 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่เติบโตขึ้นหลังการคลี่คลายของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (นันทพงศ์ พันธุ์ทวีศักดิ์, 2567) จึงมีแรงงานทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมถึงนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีเข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่ ทำให้มีการฟื้นตัวของรายได้ที่ 49.1% (นันทพงศ์ พันธุ์ทวีศักดิ์, 2567)

ร้านอาหารเกาหลีก็เป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่ชาวไทยและชาวเกาหลีนิยมเปิดกิจการในจังหวัดชลบุรี จากการสำรวจข้อมูลในเว็บไซต์ยอดนิยมด้านอาหารพบว่าร้านอาหารเกาหลีเหล่านี้มักมีการตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายต่าง ๆ อย่างน่าสนใจ ตัวอย่าง ร้าน “จังกึม มาชิตซอโย” ซึ่งชื่อร้านมาจากตัวละครเอกในซีรีส์เรื่องแดจังกึม จอมนางแห่งวังหลวง และคำว่า มาชิตซอโย ในภาษาเกาหลีแปลว่า อร่อย ร้าน “So Maek” มาจาก โชจู-แม็กกู ซึ่งความหมายมาจากวัฒนธรรมการดื่มของคนเกาหลีที่นำ เหล้า (โชจู) มาผสมกับเบียร์ (แม็กกู) ร้าน “Kangnam

tteokbokki” ซึ่งมาจากชื่อสถานที่และประเภทอาหารที่มีชื่อเสียงของสาธารณรัฐเกาหลี เป็นต้น นอกจากนี้จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า มีผู้สนใจศึกษาการตั้งชื่อร้านอาหารหลายท่าน เช่น สมชาย สำเนียงงาม ได้ศึกษาเรื่อง “ป้ายชื่อร้านอาหารไทยในกรุงโซล: การนำเสนอภาษาและวัฒนธรรมไทย” (สมชาย สำเนียงงาม, 2562) ศิริรัตน์ ฤนง และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ภาษาและความหมายของชื่อร้านอาหารในจังหวัดอุบลราชธานี: การปนของภาษาและความหมาย” (ศิริรัตน์ ฤนง และคณะ, 2565) JINMING WANG และลภัสรินทร์ ฉัตรวังคีรี ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อร้านอาหารในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และเมืองฝูโจว ประเทศจีน” (JINMING WANG และลภัสรินทร์ ฉัตรวังคีรี, 2565) อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีผู้ใดศึกษาความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี เพื่อต่อยอดการศึกษาวิจัยเรื่องความหมายของชื่อร้านอาหารต่างประเทศในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary research)
2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ชื่อร้านอาหารเกาหลีในเขตจังหวัดชลบุรีจาก www.google.com ในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ. 2566 โดยใช้คำค้นว่า ร้านอาหารเกาหลีและระบุชื่อของอำเภอในจังหวัดชลบุรี 11 อำเภอ เช่น ร้านอาหารเกาหลี บางละมุง ร้านอาหารเกาหลี สัตหีบ ร้านอาหารเกาหลี ศรีราชา ร้านอาหารเกาหลี เมืองชลบุรี ได้ชื่อร้านอาหารจำนวน 150 ชื่อ ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เป็นแบบสำรวจข้อมูลร้านอาหารเกาหลีในเขตจังหวัดชลบุรีจาก www.google.com และตารางวิเคราะห์ความหมายโดยใช้เกณฑ์ความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หากเป็นชื่อเฉพาะจะจัดกลุ่มไว้ตามความหมายของชื่อเฉพาะนั้น ๆ เช่น ศรีราชา เจजू จัดอยู่ในกลุ่มความหมายเกี่ยวกับสถานที่
4. **เก็บรวบรวมข้อมูล** โดยการเก็บข้อมูลชื่อร้านอาหารเกาหลีในเขตจังหวัดชลบุรีด้วยการจำแนกชื่อแต่ละชื่อออกเป็นหน่วยศัพท์และพิจารณาว่าแต่ละชื่อประกอบด้วยหน่วยศัพท์ที่มีความหมายใดบ้าง บันทึกความถี่ตามจำนวนครั้งที่ปรากฏ รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาและความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย
5. **สถิติที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล** ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิจัย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ ตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่าความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรีมีความหมายสื่อถึงสิ่งต่าง ๆ อย่างหลากหลาย โดยชื่อร้านแต่ละชื่อนิยมประกอบคำเพื่อสื่อความหมายตั้งแต่ 1 - 5 ความหมาย จากการวิเคราะห์ชื่อร้านอาหาร 150 ชื่อ จำแนกเป็นหน่วยศัพท์ได้ 410 หน่วยศัพท์ สามารถรวบรวมและจัดกลุ่มความหมายที่สะท้อนผ่านการตั้งชื่อได้ 17 กลุ่มความหมาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความหมายที่สะท้อนผ่านการตั้งชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี

กลุ่มความหมาย	หมายถึง	จำนวน		ตัวอย่างคำ
		ความถี่	ร้อยละ	
1. อาหารและส่วนประกอบอาหาร	1.1 ประเภทอาหาร 1.2 ชนิดเนื้อสัตว์ 1.3 เครื่องปรุงรส	106	25.9	บิงซู, ต็อกบกกี, ออมุก, หม้อไฟ, รามยอน, คิมบับ, ปิปปิมบับ, กิมจิ, So Maek ไก่, เนื้อ, วังคัลบี้, หมู, แกะ, ของทะเล
2. สถานที่	2.1 แสดงลักษณะร้าน 2.2 ที่ตั้งร้าน 2.3 สถานที่ในประเทศ สาธารณรัฐเกาหลี 2.4 สถานที่อื่น ๆ	98	23.9	ร้านอาหาร, โพจังมาซา, Kitchen, SO DAM JUNG, Cuisine, Garden ชลบุรี, ศรีราชา, พัทยา, ซอยหมอย้อย โชล, Nami, เจจู, ITAEWON, ซองโด, เมียงดง, Namsan, กังนัม
3. สัญชาติอาหาร	อาหารตามวัฒนธรรมต่าง ๆ	74	18.0	เกาหลี, Korean, Korea, โคเรียน K
4. วิธีปรุงอาหาร	การประกอบอาหารให้พร้อมรับประทาน	26	6.3	ทอด, ปิ้งย่าง Yaki, Charcoal Grill, ดอง
5. ความรู้สึกเชิงบวก	ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่ดี	25	6.1	Delicious, มาชิ ทซอโย, Sarang, Taebak, แสงบก, Hangme, Fin Fin, Premium
6. บุคคล	6.1 เจ้าของร้าน 6.2 บุคคลอื่น ๆ	14	3.4	คุณภัทร, Dr.Fah, Mr.Jo, Mirin ดิง, นายพล, Super Star
7. รูปแบบการบริโภค	ลักษณะการรับประทาน	11	2.7	บุฟเฟต์, Buffet
8. เชิญชวน/ท้าทาย/ แสดงไมตรี	คำเชิญเชิญ คำแสดงไมตรี	11	2.7	อันยอง, ลอง...ดู, มา...ให้, Mashi
9. เครื่องญาติ	คำแสดงความสัมพันธ์เป็น คนในครอบครัว	9	2.2	โอปป้า, ออนนี่, ออมม่า, A Jum Ma
10. ธรรมชาติ	สิ่งที่เกิดมีตาม ปรากฏการณ์ของโลก	8	2.0	Water Side, โคลอี้, Pado, โซลนาму, Coco
11. พฤติกรรม	การแสดงกิริยาอาการ	7	1.7	Sleepless, กินตึก, SNIFF, ซิม, คอนแบ
12. ความหมายหลายอย่าง	สื่อความหมายได้หลาย ความหมาย	6	1.5	วันหวาน, Izekimo, แพย้ง, อาร์ริง, Seoul Mate, Seoul Good
13. ราชาวงศ์เกาหลี	อาณาจักรของเกาหลี	4	1.0	โซซอน, Koguryo, Goguryeo, BAEKJE
14. ตัวเลขสัมพันธ์กับความ เป็นมาของร้าน	14.1 ลำดับของร้าน 14.2 ปีที่ก่อตั้ง 14.3 เลขที่บ้าน	4	1.0	70, ๑ 2552 426
15. สื่อบันเทิงเกาหลี	ซีรีส์และตัวละคร	3	0.7	จังกึม, Full house, ITAWONCLASS
16. สัตว์	สิ่งมีชีวิตแบบหนึ่ง	3	0.7	ลิง, Pig, Rabbit
17. ความหมายชี้เฉพาะ	คำแทนนามชี้เฉพาะเจาะจง	1	0.2	อีกอ
รวม		410	100	

จากตารางเห็นได้ว่าความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรีจำนวน 150 ชื่อ มีหน่วยศัพท์ สื่อความหมายถึงอาหารและส่วนประกอบอาหารมากที่สุด รองลงมาเป็นความหมายสื่อถึงสถานที่ ความหมาย สื่อถึงสัญชาติอาหาร และเป็นความหมายอื่น ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายสื่อถึงอาหารและส่วนประกอบอาหาร: ประเภทอาหาร ชนิดเนื้อสัตว์ เครื่องปรุงรส
 ชื่อร้านอาหารเกาหลีสื่อความหมายถึงอาหารและส่วนประกอบอาหาร คิดเป็นความถี่ร้อยละ 25.9 โดย
 นิยมสื่อความหมายถึงประเภทของอาหาร ชนิดของเนื้อสัตว์ และเครื่องปรุงรส ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่มีความหมายสื่อถึงอาหารและส่วนประกอบอาหาร

ชื่อร้านอาหารเกาหลี	ความหมาย
ไก่เกาหลี, ไก่ทอดเกาหลี The Chicken, ไก่ทอดกรอบ เกาหลี Korean Chicken, Takki Takki Thailand Korean Restaurant, TONG DAK ไก่ทอดเกาหลี 2552 โคเรียนฟู้ด ต็อกบกกี, Sarang Tokpokki, Kangnam tteokbokki, ต็อกบกกี ออมุก อาหาร เกาหลี Chimkimchi ซิมกิมจิ กิมจิโฮมเมดสูตรต้นตำรับ	ไก่เกาหลี Takki Chicken คือ ไก่ทอดแบบเกาหลี ส่วน TONG DAK คือ ไก่ทอดทั้งตัวอัดไส้ เช่น ไส้ข้าวเหนียว ต็อกบกกี เป็นอาหารที่ทำจากแป้ง นำไปผัดใส่ส่วนประสมและปรุงรส ด้วยซอสแบบเผ็ดที่ทำจากโคชูจัง (น้ำพริก) หรือซอสแบบไม่เผ็ดที่ทำ จากคันทันจิง (ซอสถั่วเหลือง) ส่วนอมุก คือลูกชิ้นปลา Kimchi กิมจิ (เครื่องเคียง) คือ ผักดอง ส่วนใหญ่เป็นผักกาดขาว มี รสชาติเผ็ด เปรี้ยว และกลิ่นฉุนที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งชาวเกาหลีนิยมกิน เป็นกับข้าวในทุกมื้ออาหาร
หม้อไฟเกาหลี Jagiya	หม้อไฟเกาหลี คือ วิธีการทำอาหารโดยการจัดวางเนื้อสัตว์ ผัก น้ำซุป ซอสโคชูจัง แฮมเกาหลี ไส้กรอก รามยอน และกิมจิ จากนั้นตั้งไฟให้ เดือด
So Maek	So Maek มาจาก โซจู-แม็กจู เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมการดื่มของคน เกาหลีคือการนำโซจู (เหล้า) มาผสมกับแม็กจู (เบียร์) ที่มีอัตราส่วน หลากหลายให้เลือกสรรตามความชอบ

2. ความหมายสื่อถึงสถานที่: ลักษณะร้าน ที่ตั้งร้าน สถานที่ในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี และสถานที่อื่น ๆ
 ชื่อร้านอาหารเกาหลีสื่อความหมายถึงสถานที่ คิดเป็นความถี่ร้อยละ 23.9 โดยนิยมสื่อความหมายถึง
 สถานที่แสดงลักษณะของร้าน ที่ตั้งร้าน สถานที่ในประเทศเกาหลี และสถานที่อื่น ๆ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่มีความหมายสื่อถึงสถานที่

ชื่อร้านอาหารเกาหลี	ความหมาย
Gai Gao (ไก่เกา ซลบุรี), ซินจายโย ซลบุรี 진짜요 jinjjayo korean street food	ซลบุรี คือ จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวทาง ทะเล
Gyeongbokgung, คยองบกกุง ITAEWON	คยองบกกุงหรือเคียงบกคุง เป็นพระราชวังหลักของราชวงศ์โชซอน ITAEWON (อิแทวอน) ตั้งอยู่ในเขตยงชาน เป็นย่านการค้าและแหล่ง บันเทิงที่มีชื่อเสียงของคนเกาหลีและคนต่างชาติ
ร้านอาหารเกาหลี Korea BBQ โซกาจิบ	โซกาจิบ คือ บ้านที่มุงหลังคาด้วยฟาง ซึ่งเป็นบ้านแบบดั้งเดิมบนเกาะเชจู

3. ความหมายสื่อถึงสัญชาติอาหาร: เกาหลี เกาหลี - ญี่ปุ่น

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงสัญชาติอาหาร คิดเป็นความถี่ร้อยละ 18.0 โดยนิยมระบุว่าเป็นอาหาร
 เกาหลีอย่างตรงไปตรงมา มีอาหารเกาหลีร่วมกับอาหารญี่ปุ่นบ้าง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่มีความหมายสื่อถึงสัญชาติอาหาร

ชื่อร้านอาหารเกาหลี	ความหมาย
Takki Takki Thailand Korean Restaurant, korea kitchen, ซินจายโย ซลบุรี 진짜요 jinjjayo korean street food	Korean, เกาหลี, โคเรียน คือ คำที่สื่อความหมายถึงอาหารตามแบบ วัฒนธรรมของคนเกาหลี

ตารางที่ 4 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่มีความหมายสื่อถึงสัญชาติอาหาร (ต่อ)

ชื่อร้านอาหารเกาหลี	ความหมาย
ยองจู ร้านอาหารเกาหลี - ญี่ปุ่น @ ศรีราชา, Nami Yakiniku บึงย่างญี่ปุ่น เกาหลี	ญี่ปุ่น เกาหลี, เกาหลี - ญี่ปุ่น คือ คำที่สื่อความหมายถึงอาหารตามแบบวัฒนธรรมของคนเกาหลีและคนญี่ปุ่น

4. ความหมายสื่อถึงวิธีปรุงอาหาร

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงวิธีปรุงอาหาร คิดเป็นความถี่ร้อยละ 6.3 โดยระบุว่าเป็นอาหารที่มีกรรมวิธีอย่างไร ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความหมายสื่อถึงวิธีปรุงอาหาร

ชื่อร้านอาหารเกาหลี	ความหมาย
ไก่ทอดเกาหลี The Chicken, ไก่ทอดกรอบเกาหลี Korean Chicken	ทอด, ทอดกรอบ หมายถึง การทอดที่มีลักษณะเฉพาะโดยหลังจากทอดเสร็จแล้วนำไปคลุกเคล้ากับซอสที่มีส่วนผสมของกระเทียมและน้ำผึ้ง โดยปกติจะนิยมใช้กับการทอดไก่
Gangnam Grill กังนัมกริล บึงย่างเกาหลี บ้านบึง, Sukishi Korean Charcoal Grill	บึงย่าง หมายถึง วิธีการปรุงด้วยการบึง-ย่าง แล้วรับประทานกับซอสของเกาหลี
มาดองให้&ทะเลดองซอสเกาหลี	ดอง หมายถึง การนำอาหารทะเลไปดองด้วยซีอิ๊วแบบเกาหลี

5. ความหมายสื่อถึงความรู้สึกเชิงบวก

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงความรู้สึกเชิงบวกหรือความรู้สึกในแง่ดี คิดเป็นความถี่ร้อยละ 6.1 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่มีความหมายสื่อถึงความรู้สึกเชิงบวก

ชื่อร้านอาหารเกาหลี	ความหมาย
Taebak Korea Chicken & Bubble Tea	Taebak (แทแบ็ก หรือ เด บาก) คือ เยี่ยม สุขยอด
Sattahip, เด บาก จิบ เนื้อย่างเกาหลี	
จังกึม มาซิทซอโย	มาซิทซอโย คือ อร่อย
Hangme Korean Restaurant	Hangme คือ ความหอมหวานของกลิ่นและรสชาติอาหาร

6. ความหมายสื่อถึงบุคคล: เจ้าของร้านและบุคคลอื่น ๆ

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงบุคคล คิดเป็นความถี่ร้อยละ 3.4 โดยใช้ชื่อบุคคลที่เป็นเจ้าของร้านหรือบุคคลอื่น ๆ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความหมายถึงบุคคล

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
Dr.Fah Chicken, Mr.Jo อาหารเกาหลี	Dr.Fah Mr.Jo เป็นชื่อบุคคล
ร้านดิงเกาหลี	ดิงเกาหลี หมายถึง กลุ่มคนที่ชื่นชอบคลังโคลด์ความเป็นเกาหลี
Super Star 음식 & 가라오케	Super Star หมายถึง ดาราที่มีชื่อเสียง

7. ความหมายสื่อถึงรูปแบบการบริโภค

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงรูปแบบการบริโภค คิดเป็นความถี่ร้อยละ 2.7 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความหมายถึงรูปแบบร้านอาหาร

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
อันยองบุฟเฟต์, คิมบับ Korean BBQ บุฟเฟต์, บุฟเฟต์ไก่ทอดเกาหลีของ Tosong, Namsan Grill Korean BBQ & BUFFET	บุฟเฟต์ หมายถึง อาหารประเภทหนึ่งที่มีผู้กินต้องเสิร์ฟอาหารด้วยตนเองจากอาหารที่หลากหลาย หรือหมายถึงมีอาหารปริมาณมากและกินได้เท่าที่ผู้บริโภคต้องการ

8. ความหมายสื่อถึงการเชิญชวน ทักทาย หรือแสดงไมตรี

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงการเชิญชวน ทักทาย หรือแสดงไมตรี คิดเป็นความถี่ร้อยละ 2.7 ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความหมายถึงการเชิญชวนหรือทักทาย

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
อันยอง ชิค_안녕 치킨, อันยองบุฟเฟต์	อันยอง หมายถึง สวัสดี
มาดองให้&ทะเลดองซอสเกาหลี ร้านอาหารเกาหลีกาบิน (Gabin)	มา...ให้ หมายถึง ทางร้านยินดีจะปรุงอาหารให้ กาบิน (Gabin) หมายถึง ยินดีต้อนรับลูกค้าเสมอ

9. ความหมายสื่อถึงเครือญาติ

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงเครือญาติ คิดเป็นความถี่ร้อยละ 2.2 ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความหมายถึงเครือญาติ

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
OPPA Korean BBQ Premium, โอปป้าออนนี่ Korean food Pattaya	OPPA (โอปป้า) หมายถึง พี่ชาย, ออนนี่ หมายถึง พี่สาว (เป็นคำเรียกที่น้องสาวใช้เรียกพี่สาว)
A Jum Ma คอนต็อกชีส	A Jum Ma หมายถึง ป้า
Omma Kimchi byคุณภัทร - 옴마 김치	OMMA (ออมม่า) หมายถึง แม่ (คำแสดงความเคารพตนเอง)

10. ความหมายสื่อถึงธรรมชาติ

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงธรรมชาติ คิดเป็นความถี่ร้อยละ 2.0 ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความหมายถึงธรรมชาติ

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
Water Side	Water Side หมายถึง ริมน้ำ
Pado Cuisine	Pado หมายถึง คลื่น
CocoBee Pattaya	Coco หมายถึง เสียงร้องของไก่ในภาษาเกาหลี

11. ความหมายสื่อถึงพฤติกรรม

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงพฤติกรรม คิดเป็นความถี่ร้อยละ 1.7 ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความหมายถึงพฤติกรรม

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
Sleepless บิงซู	Sleepless หมายถึง นอนไม่หลับ
กินตึก KinDuek หมูย่างเกาหลีซัมจัง	กินตึก KinDuek หมายถึง กินอาหารในเวลาค่ามาก
คอนแบโพจังมาซาพัทยา	คอนเบ (컨배) หมายถึง ชนแก้ว

12. ความหมายสื่อความได้หลายความหมาย

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายได้หลายความหมาย คิดเป็นความถี่ร้อยละ 1.5 ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความได้หลายความหมาย

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
วันหวาน บิงซู	วันหวาน หมายถึง วันที่มีความรักหวานชื่นหรือวันที่รับประทานของหวาน (รสหวานหรืออาหารหวาน โดยนัยหมายถึง บิงซู)
อารีรัง เรสเตอรอง Arirang Restaurant	อารีรัง หมายถึง สุดที่รัก หรือชื่อเพลงพื้นบ้านของเกาหลี
Seoul Mate Korean Street Food	Seoul Mate ความหมายโดยตรงหมายถึงเพื่อนกรุงโซล หรือเป็นการพ้องเสียงกับคำว่า soulmate หมายถึงเนื้อคู่

13. ความหมายสื่อถึงราชวงศ์หรืออาณาจักรเกาหลี

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงราชวงศ์เกาหลี คิดเป็นความถี่ร้อยละ 1.0 ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความเกี่ยวกับราชวงศ์หรืออาณาจักรเกาหลี

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
Goguryeo Suki, Koguryo Korean Restaurant	Goguryeo, Koguryo หมายถึง โกลุรยอ เป็นอาณาจักรโบราณของสาธารณรัฐเกาหลี โดยมีกษัตริย์จุมงหรือดงมยงเป็นผู้ก่อตั้งเมื่อ 37 ปีก่อนคริสตกาล
BAEKJE	BAEKJE หมายถึง อาณาจักรแบ็กเจ ก่อตั้งเมื่อ 18 ปีก่อนคริสตกาล โดยมีกษัตริย์ฮอนโจ พระโอรสองค์ที่สามของกษัตริย์จุมงผู้ก่อตั้งอาณาจักร Goguryeo
The Joseon เดอะโจซอน สาหร่ายย่าง	Joseon หมายถึง ราชวงศ์โจซอน เป็นราชวงศ์สุดท้ายของสาธารณรัฐเกาหลี แม้ทัพือซอกเกยได้โค่นล้มราชวงศ์โครยอ แล้วสถาปนาราชวงศ์ใหม่คือ โจซอนและสถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ ชื่อว่าพระเจ้าแทโจ

14. ความหมายสื่อถึงตัวเลขที่สัมพันธ์กับความเป็นมาของร้าน

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงตัวเลขที่สัมพันธ์กับความเป็นมาของร้าน คิดเป็นความถี่ร้อยละ 1.0 ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่มีความหมายสื่อถึงตัวเลขที่สัมพันธ์กับความเป็นมาของร้าน

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
ไก่ทอดเกาหลี Chicken Chon สาขา 70 ม.เกษตรศรีราชา	เลข 70 หมายถึง ร้านนี้เป็นสาขาลำดับที่ 70
Salmon 426	เลข 426 หมายถึง เลขที่บ้านซึ่งเป็นที่ตั้งของร้านอาหาร
2552 โคเรียนฟู้ด ตอกบกกิกิ	เลข 2552 หมายถึง ปี พ.ศ. ที่ก่อตั้งร้าน

15. ความหมายสื่อถึงสื่อบันเทิงเกาหลี

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงสื่อบันเทิงเกาหลี คิดเป็นความถี่ร้อยละ 0.7 โดยใช้ค่าแสดงชื่อซีรีส์ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่มีความหมายสื่อถึงสถาบันเชิงเกาหลี

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
ITAWONCLASS	ITAWONCLASS หมายถึง ชื่อซีรีส์เกาหลีมีชื่อภาษาไทยว่า รุรกิจปิดเกม แค้น ออกอากาศในสาธารณรัฐเกาหลีตั้งแต่วันที่ 31 ม.ค. 2563 ถึง 21 มี.ค. 2563
Full house	Full house หมายถึง ชื่อซีรีส์เกาหลีมีชื่อภาษาไทยว่า สะดุดรักที่פקใจ ออกอากาศในสาธารณรัฐเกาหลีเมื่อ 14 ก.ค.ถึง 2 ก.ย. 2547
จังกึม มาซิทซอโย	จังกึม หมายถึง ชื่อตัวละครเอกในซีรีส์เรื่องแดจังกึม จอมนางแห่งวังหลวง ออกอากาศในสาธารณรัฐเกาหลีเมื่อปี พ.ศ. 2546

16. ความหมายสื่อถึงสัตว์

ชื่อร้านอาหารสื่อความหมายถึงสัตว์ คิดเป็นความถี่ร้อยละ 0.7 ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อความหมายถึงสัตว์

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
Rabbit Bingsu	Rabbit หมายถึง กระต่าย
Cute Pig Korean BBQ	Cute Pig หมายถึง หมูน่ารัก
LECAFING	LECAFING เป็นคำพวนจากข้อความ “ลิงคาเฟ่”

17. ความหมายสื่อถึงการชี้เฉพาะ

ชื่อร้านอาหารที่มีความหมายสื่อถึงการชี้เฉพาะหรือเป็นการเน้นให้น้ำหนัก คิดเป็นความถี่ร้อยละ 0.2 มี 1 หน่วยศัพท์ ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ชื่อร้านอาหารเกาหลีที่สื่อถึงการชี้เฉพาะ

ชื่อร้านอาหาร	ความหมาย
โก่ทออด็อโก (Ecor)	อีโก (Ecor) หมายถึง อันนี้

อภิปรายผล

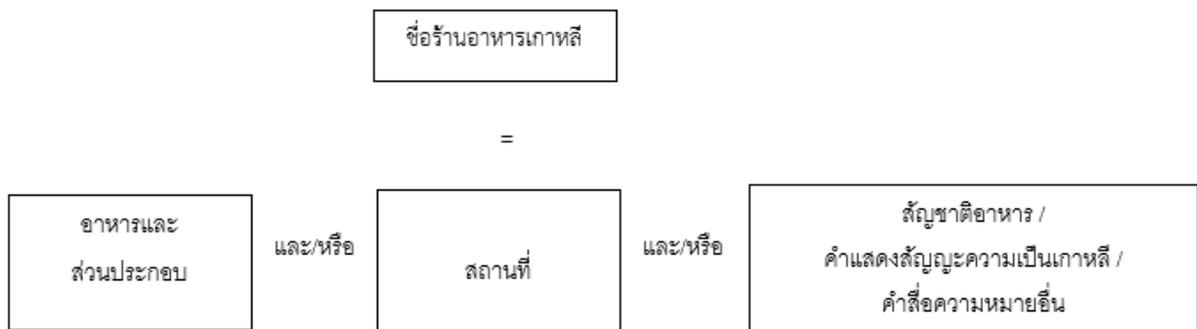
จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้ ความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี จำนวน 150 ชื่อ จำแนกเป็นหน่วยศัพท์ได้ 410 หน่วยศัพท์ จัดกลุ่มความหมายได้ 17 กลุ่ม มีข้อสังเกตที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. ความหมายที่ปรากฏในชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรีมากที่สุด ได้แก่ ความหมายที่สื่อถึงอาหาร และส่วนประกอบของอาหาร และความหมายที่สื่อถึงสถานที่ สังเกตได้ว่าความหมายที่สื่อถึงอาหารและส่วนประกอบของอาหารนั้น พบชนิดของเนื้อสัตว์ประเภทไก่ โดยเฉพาะไก่ทอดอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้อาจเกิดจากกระแสความนิยมของไก่ทอดเกาหลีที่โด่งดังไปทั่วโลก ดังที่ ปติवलดา บวรศักดิ์ กล่าวไว้ว่า ช่วงที่ประเทศเกาหลีใต้เป็นเจ้าภาพฟุตบอลโลกได้นำไก่ทอดมาเป็นอาหารทานเล่นที่ได้รับความนิยมระหว่างชมการแข่งขันฟุตบอล นอกจากนี้ยังมีการสร้างฉากในซีรีส์เกาหลียอดนิยมให้ตัวละครรับประทานไก่ทอดเกาหลีหรือเปิดร้านขายไก่ทอดเกาหลี จึงสร้างกระแสความนิยมนำไปสู่การสร้างธุรกิจไก่ทอดเกาหลีในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย ไก่ทอดเกาหลีจึงกลายเป็น Soft Power ของประเทศเกาหลีที่ส่งผลไปทั่วโลก ร้านอาหารในจังหวัดชลบุรีจึงนิยมตั้งชื่อร้านอาหารที่มีส่วนประกอบของเนื้อสัตว์ประเภทไก่ โดยเฉพาะไก่ทอดเกาหลีอยู่เป็นจำนวนมาก (ปติवलดา บวรศักดิ์, 2567) นอกจากนี้มีการนำชื่ออาหารเกาหลีประเภทอื่น ๆ มาประกอบการตั้งชื่อร้านอาหาร เช่น บิงซู ต็อกบกกี รามยอน คิมบับ กิมจิ ซัมจัง ชื่อเหล่านี้ทำให้ผู้บริโภคในทันทีว่าเป็นร้านอาหารที่ขายอาหารเกาหลี ทำให้ง่ายต่อการตัดสินใจในการเลือกร้านอาหารเพื่อบริโภค

ความหมายที่ปรากฏในชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรีรองลงมาคือสถานที่ ซึ่งพบในปริมาณที่ใกล้เคียงกันมากกับหน่วยศัพท์ที่สื่อความหมายถึงอาหารและส่วนประกอบของอาหารซึ่งได้แก่ การแสดงลักษณะร้าน เช่นคำว่า ร้านอาหาร Kitchen Garden ที่ตั้งร้าน ว่าตั้งอยู่บริเวณใด เช่น ชลบุรี ศรีราชา พัทยา และนิยมนำชื่อของสถานที่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในสาธารณรัฐเกาหลีมาใช้ในการตั้งชื่อ เช่น โซล นามิ เจจู นัมซาน กังนัม ซูวอน อิแทวอน เพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้พบเห็นทำให้เกิดความต้องการที่จะเลือกบริโภค และใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นร้านอาหารเกาหลี จึงเลือกใช้ชื่อสถานที่ในสาธารณรัฐเกาหลีมาตั้งชื่อร้าน สอดคล้องกับสมชาย สำเนียงงาม ได้ศึกษา ป้ายชื่อร้านอาหารไทยในกรุงโซล ผลการศึกษาพบว่า ชื่อร้านอาหารไทยในกรุงโซลส่วนใหญ่มีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ในประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะร้านอาหารไทยในกรุงโซลต้องการเผยแพร่สถานที่สำคัญของไทยให้ต่างชาติรู้จัก หรือนำชื่อสถานที่ที่มีชื่อเสียงของไทยมาสร้างความสนใจให้แก่ลูกค้า และใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงว่าเป็นร้านอาหารไทย (สมชาย สำเนียงงาม, 2562)

2. ความหมายที่ปรากฏในชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรีที่สื่อความหมายถึงสัญชาติของอาหารโดยตรง ด้วยการใช้คำว่า เกาหลี K. Korea Korean นอกจากนี้ยังมีร้านที่บอกชื่อร้านอาหารผสมญี่ปุ่น การตั้งชื่อลักษณะนี้จะบอกให้ผู้บริโภคได้รับรู้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา ว่าเป็นร้านอาหารเกาหลี หรือใช้ความหมายที่สื่อถึงความเป็นเกาหลีโดยนัยยะ อาทิ คำเรียกเครือญาติ เช่น ออนนี่ โอปป้า ออมม่า อาจุมม่า ใช้คำรู้สึกเชิงบวกของภาษาเกาหลี เช่น มาชิทซอโย คอนแบโพจิงมาซา แองบก Taebak คำเชิญชวนทักทาย เช่น อันยอง คำแสดงชื่อราชวงศ์หรือชื่ออาณาจักร คำแสดงสีฉบับเชิงเกาหลี เช่น จังกิม, Full house, ITAWONCLASS แม้ว่าจะไม่ได้ใช้คำโดยตรงแต่สามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ของเกาหลีได้อย่างโดดเด่น เป็นที่น่าสนใจว่ามีชื่อร้านอาหารส่วนหนึ่งที่ใช้คำไทยแต่เลียนสำเนียงเกาหลี เช่น ลองดองดู มาดองให้ ชิมกิมจิ และตั้งเป็นชื่อสามพยางค์คล้ายคลึงกับชื่อของ คนเกาหลีที่มักมีสามพยางค์ จึงเป็นที่สะดุดใจและโน้มนำให้คิดถึงอาหารเกาหลี

3. การตั้งชื่อร้านอาหารเกาหลีพบว่า เมื่อพิจารณาความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรีพบว่าชื่อร้านอาหารส่วนใหญ่มีความหมายสื่อถึงสิ่งต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งความหมาย และมักจะมีหน่วยศัพท์ที่สื่อความหมายถึงอาหาร และ/หรือความหมายสื่อถึงสถานที่ และ/หรือความหมายสื่อถึงสัญชาติอาหาร อย่างน้อย 1 ความหมายปรากฏในชื่อร้านอาหาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชื่อเหล่านี้บ่งบอกถึงชื่อเกาหลีไม่ทางตรงก็ทางอ้อม โดยเขียนเป็นสูตรโครงสร้างได้ดังนี้

ภาพที่ 1 สูตรโครงสร้าง “ความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี”

จากการวิเคราะห์ความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรีเห็นได้ว่าชื่อร้านอาหารสื่อความหมายอย่างหลากหลาย แต่ความหมายหลักที่มักปรากฏในชื่อคือความหมายที่สื่อความถึงอาหาร ส่วนประกอบอาหารและ/หรือสถานที่ ร้านอาหารประมาณกึ่งหนึ่งสื่อความหมายถึงสัญชาติของอาหารอย่าง

ตรงไปตรงมาด้วยการระบุคำว่าเกาหลีในชื่อร้านด้วย ในขณะที่บางร้านไม่ได้ระบุถึงสัญชาติอาหารโดยตรงแต่เลือกสื่อความด้วยหน่วยศัพท์ที่มีสัญญาณถึงความเป็นเกาหลี เช่น การใช้คำเกี่ยวกับสถานที่ในสาธารณรัฐเกาหลี ชื่อซีรี่ส์ และตัวละครจากซีรี่ส์เกาหลี คำภาษาเกาหลี สิ่งเหล่านี้จึงล้วนเป็นภาพแทนความเป็นเกาหลีที่สื่อให้คนทั่วไปได้รับรู้ผ่านตัวอักษร เป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคว่าเป็นร้านอาหารเกาหลี สอดคล้องกับที่ วิชาษา เทียมลม กล่าวว่ คลื่นวัฒนธรรมเกาหลียังทำให้ผู้ชมซึมซับวัฒนธรรมการรับประทานอาหารเกาหลีโดยผู้ชมสามารถลิ้มลองรสชาติของอาหารเมนูเดียวกับที่ได้ชมจากในละครซีรี่ส์ (วิชาษา เทียมลม, 2565) ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของซอฟต์แวร์เกาหลีในระดับโลก ดังที่ ศุภิสรา สุขเกษม กล่าวว่ จากการจัดอันดับ Global Soft Power Index ของ Brand Finance ระบุว่า เกาหลีอยู่อันดับที่ 12 ของโลกด้าน Soft Power (ศุภิสรา สุขเกษม, 2566) แสดงให้เห็นถึงความนิยมของกระแสวัฒนธรรมเกาหลีที่มีในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ที่เปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงได้รับอิทธิพลจากกระแสวัฒนธรรมเกาหลีดังกล่าว

องค์ความรู้ใหม่

การตั้งชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี จำนวน 150 ชื่อ แสดงให้เห็นถึงการให้ความหมายของชื่ออย่างหลากหลายถึง 17 กลุ่มความหมาย ความหมายส่วนใหญ่สื่อถึงความเป็นเกาหลีทั้งโดยตรงและโดยนัย แสดงให้เห็นอิทธิพลของกระแสซอฟต์แวร์เกาหลีหรือความนิยมของวัฒนธรรมเกาหลีที่มีต่อจังหวัดชลบุรี ดังภาพ

ภาพที่ 2 สรุปองค์ความรู้ความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ความหมายของชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรี สามารถจัดกลุ่มความหมายได้ 17 กลุ่ม แสดงให้เห็นถึงการตั้งชื่อที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเน้นประเภทของอาหาร สถานที่ หรือรูปแบบการบริโภค แต่ไม่ว่าจะเป็นการตั้งชื่อในรูปแบบใด ส่วนใหญ่ล้วนสื่อให้ผู้อ่านทราบถึงสัญญาณความเป็นเกาหลี และกระแสความนิยมที่มีต่อมีต่อสาธารณรัฐเกาหลีได้ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคมที่

สะท้อนผ่านปรากฏการณ์กระแสความนิยมเกาหลี (Korean Wave) และมีเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรศึกษาการตั้งชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดอื่น โดยเฉพาะในพื้นที่โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของพื้นที่ที่มีผลต่อการตั้งชื่อร้านอาหารเกาหลี นำไปสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจในจังหวัดอื่นต่อไป นอกจากนี้ยังอาจนำแนวทางการตั้งชื่อร้านอาหารเกาหลีในจังหวัดชลบุรีเป็นแนวทางการตั้งชื่อร้านอาหารไทยในต่างประเทศ เพื่อเป็นการเผยแพร่กระแสความเป็นไทยให้เป็นที่รู้จักในนานาประเทศ และ 2) ควรศึกษาการตั้งชื่อร้านอาหารประเทศอื่น เช่น ร้านอาหารญี่ปุ่น ร้านอาหารยุโรป เพื่อให้เห็นถึงกระแสฮอพพาวเวอร์จากการตั้งชื่อร้านอาหารของประเทศต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี

เอกสารอ้างอิง

- นันทพงศ์ พันธุ์ศักดิ์. (2567). ธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดท่องเที่ยวภาคตะวันออก (ชลบุรี, ระยอง). เรียกใช้เมื่อ 24 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.lhbank.co.th/getattachment/78a56560-613a-4641-8534-6687bed8b280/economic-analysis-Industry-Outlook-2024-SME-Restaurant-Chonburi-Rayong>
- นันทิพา บุชปวรรณ และนาวิณ วงศ์สมบูรณ์. (2563). ความสำเร็จในการเผยแพร่กระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave): บทบาทของรัฐบาลและอุตสาหกรรมสื่อบันเทิง. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 7(2), 1-25.
- ปติवलดา บวรศักดิ์. (2567). “ไก่ทอดเกาหลี” จากเมนูในสงครามเกาหลี สู่อาหารยอดฮิตทั่วโลก!!! เรียกใช้เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://www.silpamag.com/history/article_102989
- ปิติ ศรีแสงนาม. (2561). บทเรียนจากความสำเร็จของกระแสนิยมวัฒนธรรมเกาหลี. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/6930/>
- วิชาชา เทียมลม. (2565). อาหารเกาหลีทำให้เราผลิตเพลิน: อุตสาหกรรมวัฒนธรรมในซีรีส์เกาหลี. วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 5(2), 1-33.
- ศิริรัตน์ ณ ระนอง และคณะ. (2565). การวิเคราะห์ภาษาและความหมายของชื่อร้านกาแฟในจังหวัดอุบลราชธานี: การปนของภาษาและความหมาย. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ศุภิสรา สุขเกษม. (2566). นโยบายส่งเสริม Soft Power ของเกาหลีใต้. เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2567 จาก <https://www.ditp.go.th/post/126705>
- สมชาย สำเนียงงาม. (2562). ป้ายชื่อร้านอาหารไทยในกรุงโซล: การนำเสนอภาษาและวัฒนธรรมไทย. ใน ภาษาสรร วรณกรรมสาร: เนื่องในวาระ 50 ปี ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2566). เขตเศรษฐกิจพิเศษประเทศไทย พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- JINMING WANG และภักสรินทร์ ฉัตรวงศ์ศรี. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อร้านอาหารในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และเมืองฝูโจว ประเทศจีน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(1), 225-239.

การรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

SOFT POWER AWARENESS ON PERCEPTIONS OF INTERNATIONAL TOURISTS VISITING SAMUI ISLAND, SURAT THANI PROVINCE

ชูศักดิ์ ชูศรี

Choosak Choosri

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla University, Suratthani Campus, Suratthani, Thailand

Corresponding author E-mail: Choosak.c@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยว เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะสมุย มีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เลือกรูปแบบตัวอย่างแบบบังเอิญหรือตามสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นเพศหญิง จำนวน 224 คน และเป็นเพศชาย 176 คน อยู่ในช่วงอายุ Gen Y 21 - 37 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด 243 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน 196 คน ส่วนใหญ่เป็นสัญชาติ Russian 62 คน และส่วนใหญ่มีรายได้ US \$1,001 - \$2,000 155 คน 2) การรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ด้านมวยไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ศิลปะการป้องกันตัว 2) ด้านอาหารไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความหลากหลายของอาหาร 3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านมารยาทและมิตรไมตรีของคนไทย 4) ด้านผ้าไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านออกแบบ และ 5) ด้านภาพยนตร์ ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วิถีชีวิตตามลำดับ

คำสำคัญ: การรับรู้, รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power), มุมมอง, นักท่องเที่ยวต่างชาติ, เกาะสมุย

Abstract

The objective of this study was to investigate an awareness of soft power in Thailand within a context of tourists' perceptions on Samui Island. The quantitative research was employed for data collection on a sampling group of 400 international tourists whose age was over 18 years old. The research tool was a questionnaire and a random convenient selection method. The descriptive statistics of standard deviation, percentage and mean (\bar{X}) was used. The findings

* Received 10 July 2024; Revised 26 July 2024; Accepted 29 July 2024

disclose that the sampling group consisted of 224 females and 176 males; their age was between 21 - 37; 243 people were single; 196 were working with the private enterprises; 62 were Russian; and, 155 were earning between US\$ 1,001 - 2,000. The analytical results based on Objective1 show that their soft power awareness is at a medium level in 5 aspects. However, upon considering on each aspect from high to low, each reveals as: 1) Thai boxing has an indication of the highest mean on the art of self-protection; 2) Thai Cuisine also has the highest mean on the title of varieties; 3) Thai Traditions and Cultures similarly unveil the highest mean on people's manners and friendliness; 4) Thai Fabric has its highest mean on design; and, 5) Thai Films shows the highest mean on views.

Keywords: Perception, Soft Power Model, Perspective, Foreign Tourists, Koh Samui

บทนำ

ในปัจจุบันมีการพูดถึงคำว่า Soft Power กันอย่างกว้างขวาง จากข้อมูลที่เผยแพร่ของ สุภาพิชญ์ ธิระวัฒน์ Soft Power ถูกเรียกในภาษาไทยว่า “อำนาจละมุน” และมีความหมายว่า ความสามารถในการชักจูงใจ ทำให้ผู้อื่นมีความพึงพอใจหรือเต็มใจเปลี่ยนพฤติกรรม ยอมรับคล้ายตามสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อำนาจ โดยกลไกหลักที่สำคัญในการใช้ Soft Power คือ การสร้างความดึงดูดใจต่อผู้อื่นและผลจากการใช้ Soft Power ต้องเกิดจากการดึงดูดใจที่ชักจูงให้คล้ายตามโดยปราศจากการคุกคามหรือการแลกเปลี่ยนสิ่งใด ซึ่งแตกต่างจากการใช้อำนาจแบบดั้งเดิม คือ อำนาจเชิงบังคับขู่เข็ญ หรือ Hard Power เช่น การใช้อำนาจทางการทหารและการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งมุ่งคุกคามผู้อื่น (สุภาพิชญ์ ธิระวัฒน์, 2565) โดยประเทศไทยยึดหลัก 5F ที่ช่วยในเรื่องเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และภาพลักษณ์ในประเทศให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งในตามหลัก 5F ประกอบด้วย อาหารไทย (Food) ผ้าไทยและการแบบแฟชั่น (Fashion) ภาพยนตร์และวดีทัศน์ (Film) มวยไทย (Fighting) และประเพณี (Festival) (โสพิชชา เถกิงเกียรติ และชยาพล ชมชัยยา, 2566)

ลักษณะเด่น Soft Power ของประเทศไทย คือ เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นรากฐานที่เป็นทุนวัฒนธรรม สะท้อนผ่านอาหาร ศิลปะ วัฒนธรรม บันเทิง เพลง ภาพยนตร์และสถานที่ท่องเที่ยว กลายเป็น Soft Power ของประเทศไทยจนเป็นที่รู้จักทั่วโลก (นิติราษฎร์ บุญโย, 2565) และวัฒนธรรมของไทยได้ยกมาเป็น Soft Power เพื่อเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจและยกระดับให้กับการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวคิด BCG Model เพื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวกระจายไปยัง 5 ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคใต้ โดยเฉพาะภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแหล่งท่องเที่ยว คือ เกาะสมุย ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในสถานที่ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวระดับโลก เนื่องจากมีบรรยากาศธรรมชาติที่งดงาม พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างสมบูรณ์ อีกทั้งยังสะดวกในการเดินทาง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางได้ทั้งทางอากาศและทางน้ำ นั่นคือ ท่าอากาศยานนานาชาติสมุยและท่าเรือ ดังนั้น จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการมาพักผ่อนที่นี่ ได้รับความสะดวก ความปลอดภัย ประหยัดเวลา และสามารถชมบรรยากาศ ความงดงามของอ่าวไทยและเกาะโดยรอบได้อีกด้วย ในปี 2563 มีนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะสมุย จำนวน 630,295 คน โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 238,127 คน และเป็นชาวต่างชาติ จำนวน 392,168 คน โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกลุ่มหลัก คือ ประเทศยุโรปตะวันออก 73,283 คน ประเทศเยอรมัน 57,451 คน ประเทศจีน 57,005 คน ประเทศออสเตรเลีย 33,138 คน และสหราชอาณาจักร 27,560 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) จากสถิตินักท่องเที่ยว ปี 2563 สามารถเห็นได้ชัดว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ดังนั้น การส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีชื่อเสียงระดับโลก ควรเน้นไปที่การผลักดัน Soft Power ที่มีอยู่ในพื้นที่เกาะสมุย ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

Soft Power จึงมีความสำคัญที่ส่งผลต่อเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพราะสามารถส่งเสริมให้การท่องเที่ยวฟื้นตัวขึ้น หลังจากสถานการณ์โรคติดต่อจากเชื้อไวรัส COVID-19 ได้คลี่คลายลงนั้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านอาหารที่เป็นสมุนไพร เช่น กระชาย ขมิ้นชัน ฟ้าทะเลลายโจร รวมถึงสมุนไพรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ลูกประคบ หรือเมี่ยงคำที่เป็นอาหารรับประทานเล่น สามารถเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวเกาะสมุย ผู้ประกอบการสวนสมุนไพรอินทรีย์วิถีไทย ได้กล่าวว่า “การผลักดันให้ลูกประคบ ขี้ผึ้งน้ำมันนวด และเมี่ยงคำ เป็น Soft Power ให้ชาวต่างชาติรู้จัก โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะมาทัวร์ซ้ำเนื่องจากนักท่องเที่ยวให้ความสนใจค่อนข้างมาก (สุนทรีย์ ทับมาโนช, 2566) นอกจากนี้ เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของมวยไทยผลักดันมวยไทยเป็น Soft Power สู่วะทีโลก มวยไทย เป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ การที่รัฐบาลมีการจัดทำแผนแม่บทส่งเสริม Soft Power สำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยยกมวยไทยเป็นหนึ่งใน Soft Power จะช่วยพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้กับทรนเนอร์ (นิทัศน์ พวงบุปผา, 2565) จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นแหล่งผลิตอาหารหลักสำหรับภูมิภาคและทั้งประเทศ สินค้าขึ้นชื่อได้แก่ หอยนางรม กุ้งแม่น้ำ และไข่เค็มที่ทำจากไข่เป็ด ทั้งนี้ เรียกได้ว่า อาหารเป็น Soft Power หรืออิทธิพลทางวัฒนธรรมระดับโลกที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะสมุย สมุนไพร ผ้าไทย อาหารไทย มีอยู่ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งทั้งหมดเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยว และช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างรายได้ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจศึกษาการวิจัยเรื่อง การรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี บนพื้นฐานของ Soft Power ให้มั่นคงยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย ในมุมมอง ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** (Population and Sample) ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ดังนั้น การได้มาซึ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้การคำนวณตามสูตร (Cochran, W. G., 1954) จากการคำนวณตามสูตร ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล ได้เพิ่มอีก 15 คน จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 400 คน

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบไปด้วย 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลปัจจัยประชากรศาสตร์ เป็นแบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคล โดยศึกษาเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed End) โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว และสัญชาติ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened End) มีคำถาม จำนวน 6 ข้อ 2) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินบนเกาะสมุย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed End) โดยเลือกเพียงคำตอบเดียว จำนวน

7 ข้อ และเลือกหลายคำตอบ จำนวน 1 ข้อ 3) การรับรู้รูปแบบ Soft Power ประเทศไทย ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยว เกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้รูปแบบ Soft Power มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ จำนวน 22 ข้อ และ 4) ข้อเสนอแนะ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open End) จำนวน 1 ข้อ มีการทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) การหาค่าความเที่ยงตรงที่บ่งชี้ว่าคำถามตัวชี้วัดตัวแปรที่ศึกษานั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบเนื้อหา คือ Index of Item-Objective Congruence (IOC) โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในหัวข้อที่ศึกษา จำนวน 3 ท่านเป็นผู้ประเมินข้อคำถามแต่ละข้อ (ปราณี หล้าเบ็ญสุข, 2559) และ ทำการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability Test) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน จากนั้นทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability Test) การหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าครอนบักอัลฟา (Cronbach's Alpha) การทดสอบความเชื่อมั่น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.851

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวบนเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญหรือตามสะดวก (Convenience Sampling)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) สถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลประชากรศาสตร์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) การรับรู้รูปแบบ Soft Power ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X})

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

การรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านประชากรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 224 คน (ร้อยละ 56.00) รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 133 คน (ร้อยละ 33.30) และ LGBTQ จำนวน 43 คน (ร้อยละ 10.80) ตามลำดับ มีช่วงอายุ Gen Y (21 - 37 ปี) จำนวน 295 คน (ร้อยละ 73.80) รองลงมา Gen X (38 - 53 ปี) จำนวน 84 คน (ร้อยละ 21.00) Gen Z (18 - 20 ปี) จำนวน 16 คน (ร้อยละ 4.00) และ Baby Boomer (54 - 72 ปี) จำนวน 5 คน (ร้อยละ 1.30) ตามลำดับ ในด้านสถานภาพสมรสส่วนใหญ่ มีสถานะโสด จำนวน 243 คน (ร้อยละ 60.80) รองลงมา คือ สมรส จำนวน 164 คน (ร้อยละ 47.80) และหย่าร้าง จำนวน 10 คน (ร้อยละ 2.50) ตามลำดับ ด้านอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 196 คน (ร้อยละ 49.00) รองลงมา คือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 143 คน (ร้อยละ 35.80) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 16 คน (ร้อยละ 4.00) อื่น ๆ 45 คน (ร้อยละ 11.40) ด้านสัญชาติส่วนใหญ่มีสัญชาติ Russian จำนวน 62 คน (ร้อยละ 15.50) รองลงมา USA จำนวน 32 คน (ร้อยละ 8.00) Israeli จำนวน 26 คน (ร้อยละ 6.50) Australian จำนวน 24 คน (ร้อยละ 6.00) อื่น ๆ จำนวน Chinese จำนวน 23 คน (ร้อยละ 5.80) และ Indian จำนวน 18 คน (ร้อยละ 4.50) และอื่น ๆ จำนวน 8 คน (ร้อยละ 2.40) ด้านรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ที่ระดับ US \$1,001 - \$2,000 จำนวน 155 คน (ร้อยละ 38.80) รองลงมา US \$2,001 - \$3,000 จำนวน 130 คน (ร้อยละ 32.50) และ US \$3,001 - \$4,000 จำนวน

74 คน (ร้อยละ 18.50) ต่ำกว่า US \$1,000 จำนวน 37 คน (ร้อยละ 9.30) และ มากกว่า US \$4,001 จำนวน 4 คน (ร้อยละ 1.00)

1.2 ประสบการณ์การเดินทางมาเที่ยวเกาะสมุยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวเกาะสมุยโดยจำแนกตามที่เคยเดินทางมาเกาะสมุย ระยะเวลาในการท่องเที่ยว บุคคลที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเกาะสมุย ยานพาหนะในการเดินทางท่องเที่ยวในเกาะสมุย สถานที่รับประทานอาหาร กิจกรรมที่เลือกเข้าร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยมาท่องเที่ยวเกาะสมุย จำนวน 266 คน (ร้อยละ 66.50) ระยะเวลาในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ 4 - 7 วัน จำนวน 220 คน (ร้อยละ 55.00) บุคคลที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยส่วนใหญ่มากับเพื่อน จำนวน 211 คน (ร้อยละ 52.80 คน) การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเกาะสมุยส่วนใหญ่จากอินเทอร์เน็ต จำนวน 149 คน (ร้อยละ 37.30) การใช้ยานพาหนะในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่รถเช่า จำนวน 147 คน (ร้อยละ 36.70) สถานที่ในการรับประทานอาหารส่วนใหญ่ที่ถนนคนเดิน จำนวน 247 คน (ร้อยละ 61.80) กิจกรรมส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเข้าร่วม คือ ชมการแข่งขันมวยไทย (ร้อยละ 50.70) รองลงมา คือ กิจกรรมดำน้ำ ชมปะการัง (ร้อยละ 50.20) กิจกรรมชมมวย (ร้อยละ 45.80) ประเพณีสงกรานต์ (ร้อยละ 34.80) ประเพณีลอยกระทง (ร้อยละ 22.50) เยี่ยมชมวัด (ร้อยละ 21.50) เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตช้าง ช้าง (ร้อยละ 15.30) กิจกรรมเทศกาลงานวิ่งบนหาด Samui Beach Run (ร้อยละ 12.80) และกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าร่วมน้อยที่สุด คือ ประเพณีกินข้าวห่อชายหาด (ร้อยละ 5.80)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ปรากฏผลดังตาราง ที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตัวแปร	ระดับการรับรู้ Soft Power ของประเทศไทย		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านอาหารไทย	3.38	1.05	ปานกลาง
ด้านภาพยนตร์	2.19	1.15	น้อย
ด้านผ้าไทย	3.13	1.18	ปานกลาง
ด้านมวยไทย	3.39	1.16	ปานกลาง
ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย	3.18	1.13	ปานกลาง
รวม	3.05	1.13	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 1.13) โดยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านมวยไทย ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 1.16) รองลงมา คือ ด้านอาหารไทย ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 1.05) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 1.13) และด้านผ้าไทย ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 1.18) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านภาพยนตร์ ($\bar{X} = 2.19$, S.D. = 1.15)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในแต่ละด้าน

ประเด็น	ระดับการรับรู้ Soft Power ของประเทศไทย		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านอาหารไทย			
1. ความหลากหลายของอาหาร	3.57	1.28	มาก
2. ความสวยงามของอาหาร	3.55	1.05	มาก
3. ความหลากหลายของรสชาติ	3.55	1.15	มาก
4. วัฒนธรรมการกินแบบพื้นบ้าน	3.40	1.12	ปานกลาง
5. ความแปลกใหม่ของอาหาร	2.81	1.49	ปานกลาง
รวม	3.38	1.05	ปานกลาง
ด้านภาพยนตร์			
1. วิทิวทัศน์	2.24	1.20	น้อย
2. แหล่งท่องเที่ยวจากการเข้าชม	2.18	1.23	น้อย
3. สถานที่ในภาพยนตร์ที่เข้าชม	2.19	1.21	น้อย
4. ลักษณะภูมิอากาศ	2.14	1.25	น้อย
รวม	2.19	1.15	น้อย
ด้านผ้าไทย			
1. การออกแบบ	3.34	1.02	ปานกลาง
2. การใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	2.87	1.52	ปานกลาง
3. ลวดลายผ้า	3.22	1.33	ปานกลาง
4. ใส่สบาย	3.10	1.38	ปานกลาง
รวม	3.13	1.18	ปานกลาง
ด้านมวยไทย			
1. เรียนรู้วัฒนธรรมไทย	3.53	1.24	มาก
2. ประสบการณ์ใหม่ ๆ	3.07	1.43	ปานกลาง
3. ศิลปะการป้องกันตัว	3.58	1.25	มาก
รวม	3.39	1.16	ปานกลาง
ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย			
1. มารยาทและไมตรีของคนไทย	3.69	1.24	มาก
2. สถาปัตยกรรม	2.86	1.46	ปานกลาง
3. โบราณสถาน ศาสนสถาน โบราณวัตถุ	3.09	1.38	ปานกลาง
4. พิธีกรรม ความเชื่อ	2.98	1.23	ปานกลาง
5. ประเพณี เทศกาลที่หลากหลาย	3.27	1.19	ปานกลาง
รวม	3.18	1.13	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ระดับการรับรู้รูปแบบ Soft Power ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า 1) ด้านมวยไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ศิลปะการป้องกันตัว ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.25) 2) ด้านอาหารไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความหลากหลายของอาหาร ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 1.28) 3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

คือ ด้านมารยาทและมิตรไมตรีของคนไทย ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.24) 4) ด้านผ้าไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านออกแบบ ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 1.02) และ 5) ด้านภาพยนตร์ ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วิวาททัศน์ ($\bar{X} = 2.24$, S.D. = 1.20)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยในมุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านประชากรศาสตร์ ที่ส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย จำแนกตามปัจจัยประชากรศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่า 1) เพศ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบ Soft Power ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย ของนักท่องเที่ยวต่างชาติแตกต่างกันบางด้าน คือ ด้านอาหารไทย ด้านมวยไทย ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย เนื่องจากผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าเพศไม่ได้ส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบ Soft Power ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บงกช เดชมิตร และคณะ ศึกษาเรื่องการรับรู้อาหารไทยของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย พบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน ระดับการศึกษา จำนวนครั้งที่มาเที่ยวประเทศไทย และเคยเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยกับใครมีความสัมพันธ์กับการรับรู้อาหารไทย (บงกช เดชมิตร และคณะ, 2567) 2) อายุ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบ Soft Power ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย ของนักท่องเที่ยวต่างชาติแตกต่างกันบางด้าน คือ ด้านภาพยนตร์ เนื่องจากผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าอายุไม่ได้ส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบ Soft Power ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พีรวัส อินทวิ และคณะ ได้ศึกษา การรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยการรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ไม่แตกต่างกัน (พีรวัส อินทวิ และคณะ, 2565) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ รามณรงค์ นิลกำแหง ศึกษาเรื่อง การรับรู้ทุนทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาผ่านมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีการรับรู้ทุนทางวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (รามณรงค์ นิลกำแหง, 2565) เนื่องจากอาจเป็น เพราะความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เคยมีมาก่อน และ 3) สถานภาพ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบ Soft Power ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย ของนักท่องเที่ยวต่างชาติแตกต่างกันทุกด้าน คือ ด้านอาหารไทย ด้านภาพยนตร์ ด้านผ้าไทย ด้านมวยไทย ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิกานต์ มะรินทร์ ศึกษาเรื่องการรับรู้ประชากรศาสตร์ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: วัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และภูมิลำเนาเดิมที่ต่างกันมีผลต่อการรับรู้ผลกระทบจากท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่แตกต่างกันทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ธนิกานต์ มะรินทร์, 2559)

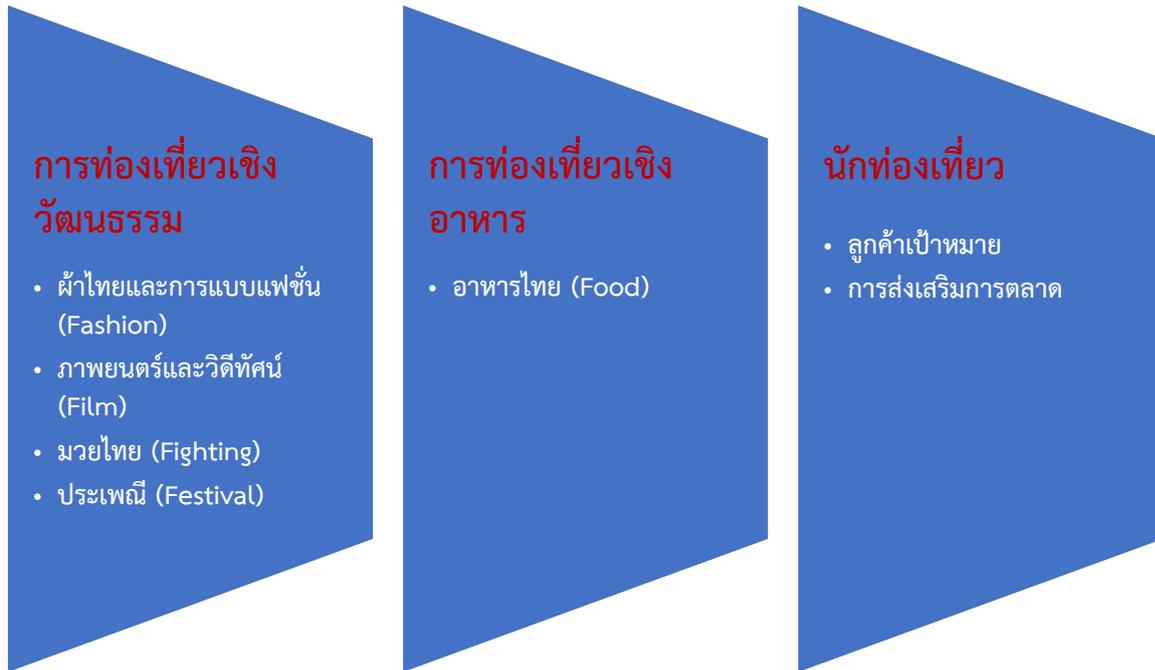
1.2 ด้านประสบการณ์การเดินทางมาเที่ยวเกาะสมุยของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย จำแนกตามประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะสมุย พบว่า ประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะสมุยที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวในเกาะสมุยของ

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บงกช เดชมิตร และคณะ ศึกษาเรื่องการรับรู้อาหารไทยของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ที่สรุปว่า จำนวนครั้งที่มาเที่ยวประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย และเคยเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับการรับรู้อาหารไทย (บงกช เดชมิตร และคณะ, 2567) และยังสอดคล้องกับวิจัยของ Beerli, A. & Martin, J. D. ศึกษาเรื่อง ลักษณะนักท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ที่รับรู้ของสถานที่ท่องเที่ยว: การวิเคราะห์เชิงปริมาณ - กรณีศึกษาเมืองลันซาโรเต ประเทศสเปน พบว่าประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เคยมาแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมาแหล่งท่องเที่ยว จะมีการรับรู้ภาพลักษณ์ที่แตกต่างกัน (Beerli, A. & Martin, J. D., 2004)

2. ผลการศึกษาการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเที่ยวเกาะสมุย ประกอบด้วย 5 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยปรากฏว่า 1) ด้านมวยไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ศิลปะการป้องกันตัว 2) ด้านอาหารไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความหลากหลายของอาหาร 3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านมารยาทและมิตรไมตรีของคนไทย 4) ด้านผ้าไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านออกแบบ และ 5) ด้านภาพยนตร์ ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วิวาททัศน์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริณัฐ แก้วลिया ศึกษาเรื่องประเภท ซอฟต์ พาวเวอร์ (5F) ที่ใช้สื่อสารส่งผลกระทบต่อการตลาดในใจมาท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ซอฟต์ พาวเวอร์ ที่สื่อสารให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเรียงลำดับมากที่สุดไปน้อยสุด 1) เทศกาลประเพณีและวัฒนธรรม 2) ด้านอาหาร 3) ด้านภาพยนตร์ 4) ด้านเครื่องแต่งกาย และ 5) ด้านมวยไทย (ภูริณัฐ แก้วลिया, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ เมื่อนำ 5F Soft Power มาจัดประเภทการท่องเที่ยวแล้วปรากฏว่า เทศกาล ศิลปะการต่อสู้ ภาพยนตร์ แฟชั่น สามารถนำมาจัดในประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายหรือแรงจูงใจเพื่อชม ร่วมกิจกรรม ศึกษาหรือเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปะแขนงต่าง ๆ มรดกภูมิปัญญา หรือเทศกาลประเพณี ของท้องถิ่น เพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพิ่มพูนทักษะส่วนบุคคลที่อาจแตกต่างกันไปแต่ละคนและแต่ละสถานที่ ที่เยี่ยมชม ตามความสนใจของแต่ละบุคคล ในขณะที่อาหารสามารถนำมาจัด ในประเภทการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอาหาร หมายถึง การท่องเที่ยวเฉพาะที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นควบคู่ไปด้วย การท่องเที่ยวเชิงอาหารมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพราะนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปจ่ายค่าอาหาร จำนวนมากกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว เมื่อจัด 5F Soft Power อยู่ในประเภทการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะทำให้เข้าใจภาพรวมของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย และการส่งเสริมการตลาดได้ดีอีกด้วย สามารถเขียนเป็นรูปแผนผังได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ 5F Soft Power กับการท่องเที่ยวในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในมุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยวเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งได้ 2 ส่วน 1. ข้อมูลทั่วไป ซึ่งมี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย จำแนกตามปัจจัยประชากรศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพศที่แตกต่างส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทย ในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย ของนักท่องเที่ยวต่างชาติแตกต่างกันบางด้าน คือ ด้านอาหารไทย ด้านมวยไทย ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย เนื่องจากผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าเพศไม่ได้ส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุยด้านอื่น ๆ 2) ด้านประสบการณ์การเดินทางมาเที่ยวเกาะสมุยของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยในบริบทการท่องเที่ยวเกาะสมุย จำแนกตามประสบการณ์การเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะสมุย แตกต่างกันทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ปรากฏว่า 1) ด้านมวยไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ศิลปะการป้องกันตัว 2) ด้านอาหารไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความหลากหลายของอาหาร 3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านมารยาทและมิตรไมตรีของคนไทย 4) ด้านผ้าไทย ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านออกแบบ และ 5) ด้านภาพยนตร์ ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วิถีทัศน์ และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สามารถเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้กำหนดทิศทางในการพัฒนาเกี่ยวกับ Soft Power เพื่อขับเคลื่อนอย่างจริงจัง นำผลการวิจัยทำแผนเกี่ยวกับการพัฒนาและการดำเนินการ Soft Power ที่มีเป้าหมายชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ และส่งเสริมประชาชนที่เข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ให้ทำหน้าที่สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อให้ประเทศไทยมีศักยภาพสูงด้าน Soft Power มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยอมรับในระดับนานาชาติ ภาครัฐควรส่งเสริม Soft Power ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวไทย ทางด้านการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรที่จะทำการศึกษา Power ด้านอื่น ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จาก <https://www.mots.go.th/news/category/740>
- ธนิกานต์ มะรินทร์. (2559). การรับรู้ประชากรศาสตร์ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ. สถาบันพัฒนบัณฑิตบริหารศาสตร์.
- นิติราษณ์ บุญโย. (2565). soft power ของไทย? ความหมาย ความจริงและความฝัน กรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/999871>
- นิตินันท์ พวงบุปผา. (2565). นายสนามมวยเพชรปัญญา เกาะสมุย ขอคุณรัฐบาลผลักดันมวยไทยสู่ Soft Power เชื่อจะฟื้นเศรษฐกิจและตอบโจทย์กีฬามวย. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จาก <https://www.talknewsonline.com/491825/>
- บงกช เดชมิตร และคณะ. (2567). การรับรู้อาหารไทยของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย. Sripatum Chonburi Academic Journal, 20(3), 11-19.
- ปราณี หล้าเบ็ญสุข. (2559). การหาคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผล. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พีรวัส อินทวิ และคณะ. (2565). การศึกษาการรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. วารสารศิลปและวัฒนธรรมกลุ่มแม่น้ำมูล, 11(2), 1-14.
- ภุริณัฐ แก้วสียา. (2566). ประเภท Soft Power (5F) ที่ใช้สื่อสารส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, 2(2), 54-82.
- รามณรงค์ นิลกำแหง. (2565). การรับรู้ทุนทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาผ่านมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วารสารศึกษาศาสตร์, 9(1), 111-120.
- สุนทร ทับมาโนช. (2566). ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหินลาด เกาะสมุย ชู soft power สมุนไพร และ อาหารเป็นจุดขายการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail>
- สุภาพิษฐ์ ธีระวัฒน์. (2565). Soft Power อำนาจละมุน ร้อยเรื่องเมืองไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จาก <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2565-may7>
- โสพิษา เถกิงเกียรติ และชยาพล ชมชัยยา. (2566). ช่องทางการรับรู้ของคนไทยต่อการจัดแสดง Soft Power ของรัฐบาล ในการประชุม APEC 2022. วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, 2(1), 15-42.
- Beerli, A. & Martin, J. D. (2004). Tourists' characteristics and the perceived image of tourist destinations: A quantitative analysis-a case study of Lanzarote, Spain. Tourism Management, 25(5), 623-636.
- Cochran, W. G. (1954). Some methods for strengthening the common χ^2 tests. Biometrics, International Biometric Society, 10(4), 417-451.

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล*
HUMOR CREATING STRATEGIES IN TRAVELOGUE BOOKS WRITTEN
BY VICHAI MATAKUL

ชนิกานต์ กู้เกียรติ

Chanikant Kukeati

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, Chonburi, Thailand

Corresponding author E-mail: chanikant@buu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล โดยวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวจำนวน 4 เล่ม ได้แก่ ซากะ อาโออิ สิ่งมีชีวิตในเจแปน, บันทึกการเดินทางของนายวิชัย มาตกุล คนไทยเชื้อสายจีนที่ไม่เคยไปประเทศจีนมาก่อน แต่ฝันว่าอยากไปกำแพงเมืองจีน อยากเห็นสนามกีฬา ริงนุกส์ครั้งและซื้อรองเท้าไนกี้สักคู่, มิซัน กินพอสสิเบิล JAPAN SUPER BOWL และโยดายาบอย การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพและนำเสนอผลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวทั้งสิ้น 7 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการสร้างเรื่องเกินจริง 2) กลวิธีการเสียดสี 3) กลวิธีการใช้ตรรกวิทยาแบบผิด ๆ 4) กลวิธีการใช้สัญลักษณ์ 5) กลวิธีการทำให้เรื่องผิดไปจากความคาดหมาย 6) กลวิธีการล้อเลียนบุคคลหรือสังคม และ 7) กลวิธีการบรรยายหรือพรรณนาอย่างตรง ๆ ในแต่ละเรื่องผู้เขียนมักใช้หลายกลวิธีร่วมกันเพื่อสร้างความขบขันและประทับใจแก่ผู้อ่าน เนื่องจากกลวิธีแต่ละแบบมีลักษณะเฉพาะและสร้างอารมณ์ขันได้แตกต่างกันตามบริบทของเนื้อหา อีกทั้งการใช้กลวิธีเหล่านี้นอกจากจะช่วยสร้างความสนุกสนานแล้ว ยังสะท้อนและวิพากษ์ให้เห็นถึงสภาพสังคมในแง่มุมต่าง ๆ การวิจัยนี้จึงช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจการสร้างอารมณ์ขันในวรรณกรรมไทย โดยเฉพาะในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยว ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้และการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อ่าน อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเขียนและการศึกษาด้านการสร้างอารมณ์ขันในวรรณกรรมไทยได้อย่างกว้างขวาง

คำสำคัญ: กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน, สารคดีท่องเที่ยว, วิชัย มาตกุล

Abstract

This research aims to study the techniques for creating humor in travelogues by Vichai Matakul through the analysis of his four travelogues including "Saga Aoi: Living Creatures in Japan," "Travel Journal of Vichai Matakul: A Thai-Chinese Who Has Never Been to China but Dreams of Visiting the Great Wall, Seeing the Bird's Nest Stadium, and Buying a Pair of Nike Shoes," "Mission Possible Japan Super Bowl," and "Yodaya Boy." The research employs document analysis and descriptive analysis methods. The findings reveal that the author uses seven humor creation strategies: 1. exaggeration, 2. satire, 3. faulty logic, 4. symbolism, 5. surprise, 6. sarcasm of individuals or society, and 7. direct description or narration. In each book, multiple techniques

are used to evoke laughter and to make the readers impressed because each technique has unique characteristic for generating humor depending on the content's context. Furthermore, using these techniques not only entertains the readers but also play a role in reflecting and critiquing social aspects. The findings of this research help readers understand how humor is created in Thai literature particularly in travelogue, which contributes to disseminating knowledge and inspiring readers. The findings of this study can also be applied in authoring and studying humor creation in Thai literature.

Keywords: Humor Creation Strategies, Travelogue, Vichai Matakul

บทนำ

สารคดีเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่ได้รับค่านิยมจากผู้อ่านอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารคดีท่องเที่ยวเป็นสารคดีที่มีผู้นิยมอ่านมากที่สุด (เรีนฤทัย สัจจพันธุ์, 2556) เนื่องจากมีเนื้อหาในการถ่ายทอดประสบการณ์การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ของผู้เขียน อาทิ ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสถานที่แห่งนั้น วิถีชีวิตความเป็นอยู่รวมถึงวัฒนธรรมของผู้คนที่อาศัยอยู่ อาจรวมถึงวิธีการเดินทาง ที่พัก ร้านอาหาร ของฝาก ของที่ระลึก ฯลฯ อีกทั้งยังทำให้ทราบผู้อ่านได้ทราบถึงทัศนคติ มุมมองความคิดของผู้เขียนหรือความประทับใจที่ผู้เขียนมีต่อสถานที่นั้น ๆ ด้วย ผู้อ่านจะได้รับทั้งข้อมูลความรู้ ความคิดเห็นของผู้เขียนและยังได้รับความเพลิดเพลินจากศิลปะการใช้ภาษาและการนำเสนอที่น่าสนใจ สอดคล้องกับที่ ัญญา สังขพันธ์านนท์ กล่าวว่า ทุกวันนี้ สารคดีไม่ได้เป็นเพียงงานเขียนที่มุ่งนำเสนอสาระความรู้แก่ผู้อ่านเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ได้พัฒนาแนวเขียนให้ผู้อ่านและสร้างความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านควบคู่ไปด้วย (ัญญา สังขพันธ์านนท์, 2548)

ัญญา สังขพันธ์านนท์ กล่าวว่า คุณลักษณะของสารคดีท่องเที่ยวที่ดีควรประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) มีความสดและใหม่ เขียนด้วยมุมมองที่แปลกใหม่ มีเนื้อหาที่ไม่ค่อยปรากฏในหนังสือนำเที่ยวทั่วไป 2) ความเป็นตัวของตัวเอง ผู้เขียนต้องแสดงตัวตนของตัวเองในงานเขียน เล่าจากประสบการณ์ของตนเอง และมองด้วยมุมมองที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง 3) มีอารมณ์ขัน ให้ความรู้สึกรู้สึกมีชีวิตชีวา สนุกสนานและมีสีสัน และ 4) สร้างความประหลาดใจ เล่าประสบการณ์จากการสัมผัสข้อมูลจริงในสถานที่จริงและผู้คนในวัฒนธรรมที่แตกต่างในแต่ละพื้นที่ (ัญญา สังขพันธ์านนท์, 2548)

อารมณ์ขันที่ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลินให้แก่ผู้อ่าน ทำให้ผ่อนคลายจากความเครียด อันเนื่องมาจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูงประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง การสร้างอารมณ์ขันจึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยลดความเครียดและสร้างความสุขสดชื่นให้กับคนในสังคม (รฤท พอกพูนขำ, 2556) นอกจากนี้อารมณ์ขันยังสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อหรือค่านิยมในด้านต่าง ๆ ของคนในสังคมได้อย่างชัดเจน แต่ละสังคมจึงมีอารมณ์ขันที่มีลักษณะเฉพาะที่คนในสังคมนั้นรับรู้ร่วมกัน (สุทธภา อินทรศิลป์, 2564) ความชื่นชอบอารมณ์ขันเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของคนไทย ดังที่ ไพศาลกรุ่มรัมย์ กล่าวว่า คนไทยเป็นชนชาติที่นิยมความสนุกสนานรื่นเริงจนประเทศไทยได้รับการขนานนามว่า “สยามเมืองยิ้ม” การที่คนไทยนิยมอารมณ์ขันทำให้อารมณ์ขันมีความน่าสนใจและสามารถสะท้อนธรรมชาติของคนไทยและสังคมไทยได้เป็นอย่างดี การสร้างอารมณ์ขันจึงแสดงออกผ่านการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การ์ตูน โฆษณา รวมถึงวรรณกรรมทั้งบันเทิงคดีและสารคดี (ไพศาล กรุ่มรัมย์, 2554) สอดคล้องกับที่ สุทธภา อินทรศิลป์ กล่าวว่า คนเรามีวิธีที่จะเสาะแสวงหาอารมณ์ขันจากสิ่งต่าง ๆ เพื่อความผ่อนคลาย ในการสร้างงานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาตลกขบขันก็เป็นส่วนหนึ่งในการตอบสนองความต้องการของบุคคลที่ต้องการเสียงหัวเราะให้กับชีวิต (สุทธภา อินทรศิลป์, 2564)

วิชัย มาตกุล เป็นนักเขียนสารคดีที่มีความโดดเด่นในการสร้างอารมณ์ชั้นแก่ผู้อ่าน โดยเฉพาะในงานเขียนประเภทสารคดีท่องเที่ยวที่ได้นำประสบการณ์ที่พบเจอระหว่างการเดินทางมานำเสนอผ่านกลวิธีในรูปแบบต่าง ๆ ดังที่ Thanyalife กล่าวว่า หากหยิบหนังสือวิชัยมาอ่านหน้าแรก รับรองว่าคุณจะต้องอ่านจนถึงหน้าสุดท้ายแบบไม่รู้ตัว ด้วยภาษาอันยียวน ลูกเล่นแพรวพราว มีมุขตลกแบบแทบจะทุกบรรทัด สามารถเล่าเรื่อง ป่วน ๆ ให้ขำจนท้องแข็งได้ ทำให้เริ่มมีคนติดตามเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จน ณ ตอนนี้อยู่ที่เรียกว่า วิชัย เป็นนักเขียนยุคใหม่ที่นำจับตามอง เขาจะทำให้การอ่านหนังสือของคุณไม่น่าเบื่ออีกต่อไป (Thanyalife, 2559) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นที่ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล จำนวนทั้ง 4 เล่ม เพื่อให้ทราบว่าผู้เขียนมีการใช้กลวิธีใดในการสร้างอารมณ์ชั้นอันเป็นลักษณะเด่นของงานเขียนที่ทำให้แตกต่างจากนักเขียนท่านอื่นและสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้อ่านได้อย่างไร ตลอดจนทำให้ผู้อ่านเข้าใจความคิด สภาพสังคมและค่านิยมของคนในสังคมที่ปรากฏอยู่ในสารคดีสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “ กลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล ” ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary research) มีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากงานเขียนประเภทสารคดีท่องเที่ยวทั้งหมดของวิชัย มาตกุล จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ 1. ซากะ อาโออิ สิ่งมีชีวิตในเงาแปน 2. บันทึกการเดินทางของนายวิชัย มาตกุล คนไทยเชื้อสายจีนที่ไม่เคยไปประเทศจีนมาก่อน แต่ฝันว่าอยากไปกำแพงเมืองจีน อยากเห็นสนามกีฬารังนกสักครั้งและซื้อรองเท้าในกีฬาสักคู่ 3. มิซซัน กินพอสสิเบิล JAPAN SUPER BOWL และ 4. โยดาบายออย

1.2 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดีท่องเที่ยว ลักษณะของอารมณ์ชั้น และกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นเพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งปรากฏตามผลการวิจัย

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล ตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. ขั้นสรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

4. ขั้นนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

การศึกษา “ กลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล ” ทั้ง 4 เรื่องพบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นทั้งสิ้น 7 วิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการสร้างเรื่องเกินจริง 2) กลวิธีการเสียดสี 3) กลวิธีการใช้ตรรกวิทยาแบบผิด ๆ 4) กลวิธีการใช้สัญลักษณ์ 5) กลวิธีการทำให้เรื่องผิดไปจากความคาดหมาย 6) กลวิธีการล้อเลียนบุคคลหรือสังคม 7) กลวิธีการบรรยายหรือพรรณนาอย่างตรง ๆ ดังนี้

1. กลวิธีการสร้างเรื่องเกินจริง

การสร้างเรื่องเกินจริงเป็นการทำให้เรื่องที่คุณเขียนกำลังเล่าถึงนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากหรือไม่มีทางเป็นไปได้เลย แต่การสร้างเรื่องแบบเกินจริงนี้จะสร้างความรู้สึกหรืออารมณ์ร่วมให้ผู้อ่านคล้อยตามไปกับผู้เขียนได้ง่าย และเกิดอารมณ์ชั้นจากความเป็นไปไม่ได้ของเรื่องที่คุณเขียนนำเสนอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“... ขณะที่เดินอยู่ก็รู้สึกว่าคุณจีนรอบตัวดูไม่เป็นมิตร แถมยังดูเป็นอันตรายอีกต่างหาก แบบว่าทุกคนสามารถวิ่งเข้ากระชากกระเป๋าแล้วใช้วิชาตัวเบาเหยียบคอมไฟและควบแพนด้าหนีหายไปใต้ที่พันควัน...” (วิชัย มาตกุล, 2554)

จากตัวอย่างเป็นเนื้อหาในตอนที่คุณเขียนกำลังเล่าถึงการเดินทางในประเทศจีนและได้กล่าวถึงบรรยากาศรอบตัวและความรู้สึกที่มีต่อคนจีนว่าคุณจีนที่พบนั่นดูไม่เป็นมิตร ทำให้ผู้เขียนเกิดความหวาดระแวงว่าคุณจีนที่พบเหล่านั้นอาจเป็นมิจฉาชีพที่จะเข้ามากระชากกระเป๋าเพื่อชิงทรัพย์สินจากนักท่องเที่ยว แล้วใช้วิชาตัวเบาเหยียบคอมไฟ และควบแพนด้าหนีไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการสร้างเรื่องที่เกิดขึ้นจริงไปมากที่มนุษย์คนใดจะสามารถเหยียบคอมไฟที่ห้อยอยู่รวมถึงการควบแพนด้าหนีไปได้ในเวลาอันรวดเร็ว แต่การใช้กลวิธีนี้ทำให้ผู้อ่านจินตนาการเห็นภาพตามที่คุณเขียนบรรยายได้อย่างชัดเจนและเกิดความขบขันจากความเป็นไปไม่ได้นั่นเอง

2. กลวิธีการเสียดสี

กลวิธีการเสียดสีเป็นกลวิธีที่นำเอาลักษณะเด่นของเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาเหน็บแนม ประชดประชันเพื่อชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของสิ่งนั้น เป็นการแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกไม่พอใจ ไม่ชอบใจเป็นส่วนใหญ่ ดังตัวอย่าง

“...นั่นยังไม่น่าโมโหเท่าคอนโดที่ประกาศตัวว่าอยู่ใกล้รถไฟฟ้าสายสีม่วงเขียวฟ้าชมพูในตำนานที่มีกำหนดจะ “เริ่ม” สร้างภายในชาตินี้ หากประเทศเราไม่เปลี่ยนรัฐบาลทุก ๆ หนึ่งปี

ผมเคยไปดูคอนโดที่ “ใกล้” รถไฟฟ้าแห่งหนึ่ง...พอมึง! คงจะต้องเดินเป็นลาเป็นล่อแหละกว่าจะถึง มึงเอาหน่วยมาตรวัดระยะทางของมึงเผ่าไหนมาใช้วัดหรือครับ นั่งรถแท็กซี่ยังพาเข้าไปตั้งสี่สิบบาทแล้ว

ส่วนคอนโดที่อยู่ใกล้รถไฟฟ้าจริง ๆ แบบตดยังไม่ทันหายอุนก็เหยียบบันไดเลื่อนรถไฟฟ้าแล้วนั่นเนี่ย แค่ว่าวนคอนโดก็สามารถไปซื้อที่ต่างจังหวัด สร้างวังขนาดเล็ก ๆ ได้หลังนึงแล้วแหละ”

(วิชัย มาตกุล, 2556)

ตัวอย่างนี้ผู้เขียนกล่าวถึงโฆษณาขายคอนโดมิเนียมที่มีจุดเด่นหรือจุดขายว่าอยู่ใกล้รถไฟฟ้าสายต่าง ๆ เป็นจุดจูงใจลูกค้าว่าสามารถเดินทางไปทุกที่ได้สะดวกง่ายดายและรวดเร็ว ผู้เขียนได้นำโฆษณาเหล่านั้นมาเสียดสีใน 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือกำหนดเวลาในการสร้างว่าน่าจะได้สร้างในชาตินี้ ถ้าประเทศไทยไม่เปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง แต่ไม่สามารถระบุเวลาที่แน่ชัดได้เพราะการเมืองของไทยยังไม่มีเสถียรภาพที่มั่นคง เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลนโยบายต่าง ๆ ก็อาจจะเปลี่ยนไป การสร้างคอนโดมิเนียมที่โฆษณาว่าอยู่ใกล้รถไฟฟ้าจึงยังไม่มีความแน่นอนตามไปด้วย

ประเด็นต่อมาผู้เขียนได้เสียดสีข้อความโฆษณาของคอนโดมิเนียมที่กล่าวว่า “ใกล้” รถไฟฟ้านั้นแต่ระยะทางจริงอยู่ไกลจากสถานีรถไฟฟ้ามาก ผู้เขียนจึงตั้งคำถามว่าใช้หน่วยวัดระยะทางแบบไหนจึงกล่าวว่าใกล้ ขนาดนั่งรถแท็กซี่ยังต้องจ่ายค่าเดินทางสี่สิบบาท ทั้งที่ราคาเริ่มต้นอยู่ที่สามสิบบาทสำหรับหนึ่งกิโลเมตรแรก แสดงให้เห็นว่าคอนโดมิเนียมดังกล่าวนี้อยู่ห่างจากรถไฟฟ้ามากกว่าหนึ่งกิโลเมตรซึ่งถือว่าห่างจากรถไฟฟ้า อีกทั้งผู้เขียนยังกล่าวเสียดสีราคาของคอนโดมิเนียมที่อยู่ใกล้กับสถานีรถไฟฟ้าจริง ๆ ไม่หลอกลวงผู้บริโภคว่าราคาสูงมาก เพียงแค่ราคาตาวนก็สูงถึงขนาดไปซื้อที่ต่างจังหวัดและสร้างบ้านขนาดใหญ่เทียบเท่ากับวังได้เลยทีเดียว

3. กลวิธีการใช้ตรรกวิทยาแบบผิด ๆ

ตรรกวิทยาคือการคิดหาเหตุผลด้วยวิธีการโดยใช้หลักเกณฑ์อย่างมีระบบเพื่อแสดงถึงความคิดหรือความจริงที่ปรากฏ การใช้ตรรกวิทยาแบบผิด ๆ จึงเป็นการให้เหตุผลที่ไม่เป็นไปตามความเป็นจริง ซึ่งจะสร้างความขบขันให้แก่ผู้อ่าน เนื่องจากผู้อ่านจะทราบเหตุผลที่ถูกต้องอยู่แล้ว แต่เมื่อผู้เขียนแสดงเหตุผลที่ผิด ไม่ตรงกับความจริงหรือเป็นไปได้จึงเกิดอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

“...เรื่องบันเทิงของวันนี้คือการขอปีบแดร์ให้อา ซึ่งขอบอกว่ามันมากครับ เหมือนหนูน้อยอลิซในดินแดนออกซที่การพุดจาหายบคายเท่ากับการพุดจาไฟเราะ ปีบแดร์เหี้ยแคไหนก็ไม่มีใครหันมามองค้อนแห่ม ความหายบคายมันช่างรื่นรมย์จริง ๆ” (วิชัย มาตกุล, 2559)

ตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนได้กล่าวถึงการจราจรในเมืองอย่างกึ่งว่ามีแต่ความวุ่นวาย ไม่มีระเบียบ คนขับไม่เคารพวินัยจราจร ทุกคนที่ใช้รถใช้ถนนต่างปีบแดร์ใส่กันโดยไม่มีใครเกรงใจใคร แต่แทนที่ทุกคนจะหงุดหงิดกับเหตุการณ์ดังกล่าว แต่กลายเป็นว่าไม่มีใครโกรธหรือทำร้ายกันด้วยความไม่พอใจ ทุกคนต่างยอมรับในการกระทำดังกล่าวนี้ได้ว่าการปีบแดร์ไม่ใช่การทำอันตรายของผู้อื่นแต่เป็นเพียงการเตือนให้ระมัดระวัง ผู้เขียนจึงกล่าวว่าการปีบแดร์รถยนต์ใส่รถคันอื่นโดยไม่มีใครว่าอะไรนั้นเป็นความสนุกสนาน รื่นรมย์อย่างมาก ซึ่งความคิดดังกล่าวนี้เป็นหลักเหตุผลที่ผิด เพราะถึงแม้จะไม่มีใครมาตำหนิหรือโกรธเราแต่เราก็ไม่ควรคิดว่าการกระทำแบบนี้เป็นความสนุก เราควรจะปีบแดร์เมื่อจำเป็นเพื่อเตือนให้บุคคลอื่นที่ขับขีรถยนต์ระมัดระวัง ไม่ใช่ปีบแดร์เพื่อความสนุกและความหายบคายนั้นแท้จริงแล้วไม่ใช่สิ่งที่น่ารื่นรมย์แต่อย่างใด

4. กลวิธีการใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ผู้เขียนกำหนดขึ้นเพื่อหมายความแทนอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนต้องการกล่าวถึง ไม่ได้กล่าวถึงโดยตรงไปตรงมา ผู้อ่านจะต้องตีความเพื่อให้เข้าใจความหมายที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อถึงอย่างแท้จริง เมื่อผู้อ่านเข้าใจความหมายแล้วจึงเกิดความขบขันในเรื่องที่ผู้เขียนนำเสนอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ดูเหมือนนี่ตัวที่ว่านี่มันจะอสรพิษไม่ใช่เล่น เพราะนอกจากราคาจะถูกแล้ว ซ็อดอนนี่ยังสามารถบินวันไหนก็ได้...ไม่ใช่ภายในวันสองวันหรือสัปดาห์นี้สัปดาห์หน้า” (วิชัย มาตกุล, 2556)

การใช้สัญลักษณ์ที่ปรากฏในตัวอย่างนี้คือ การใช้คำว่า อสรพิษ มาเป็นสัญลักษณ์แทนบัตรโดยสารเครื่องบินไปประเทศญี่ปุ่นที่สามารถทำอันตรายแก่เราได้ เนื่องจากเมื่อเราถูกงูพิษกัด พิษของงูจะส่งผลร้ายต่อระบบต่าง ๆ ในร่างกายและอาจทำให้เสียชีวิตได้ เช่นเดียวกับบัตรโดยสารที่มีราคาไม่แพงและมีข้อเสนอที่ดีว่าเราสามารถเดินทางไปช่วงเวลาใดก็ได้ตามความสะดวก จึงทำให้ผู้เขียนเกิดความกระวนกระวายใจ ไม่เป็นสุข เพราะความต้องการที่จะซื้อบัตรโดยสารนี้ให้ได้จึงเหมือนกับคนที่ถูกงูพิษกัดและพิษของงูส่งผลร้ายต่อร่างกาย

5. กลวิธีการทำให้เรื่องผิดไปจากความคาดหมาย

กลวิธีการทำให้เรื่องผิดความคาดหมาย จะเป็นการเล่าเรื่องของผู้เขียนตามปกติที่ผู้อ่านคาดเดาไว้ว่าน่าจะเป็นเช่นนั้นเช่นนั้นแต่เมื่อผู้เขียนเล่าต่อไปกลับเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผิดไปจากความคาดหมายของผู้อ่านที่เคยคิดเอาไว้หรือเป็นสิ่งที่ผู้อ่านคาดไม่ถึง จึงทำให้ผู้อ่านเกิดความประหลาดใจและสร้างอารมณ์ขันได้อย่างดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...คือถ้าเป็นเมืองไทย ปีบแตรแบบนี้มีทางออกอย่างเดียวคือจอตลอดแล้วคว่ำปิ่นออกมายังกันให้ตายไปข้าง แต่ที่นี้ไม่ใช่ พอรถที่ปีบแตรขับขึ้นมาเทียบเตรียมแข่ง ก็เห็นเป็นลุงหัวล้านใส่แว่นท่าทางใจดี หน้าเปื้อนยิ้ม ขับแข่งไปโดยไม่มีท่าที่ก้าวร้าวอะไรเลย...” (วิชัย มาตกุล, 2559)

ตัวอย่างที่กล่าวถึงนี้เป็น การสร้างอารมณ์ขึ้นจากการทำให้เรื่องผิดไปจากความคาดหมาย เพราะผู้เขียนกล่าวถึงการจราจรในเมืองอย่างกึ่ง ว่าผู้ขับซึ่รถบนท้องถนนทั้งหลายต่างปีบแตรใส่กันตลอดเวลา จนอาจสร้างความหงุดหงิดไม่พอใจให้กับคนอื่นที่ใช้ถนนร่วมกัน และคนส่วนใหญ่ทั่วไปมักจะคิดว่าคนที่กระทำพฤติกรรมเช่นนี้ต้องเป็นคนอารมณ์ร้อน หงุดหงิดง่าย หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าว แต่เมื่ออ่านต่อไปจะพบว่าบุคคลที่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวกลับเป็นคุณลุงท่าทางใจดี ใบหน้ามีรอยยิ้มและไม่มีอาการปิกิริยาใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นคนใจร้อน โมโหง่ายแต่อย่างใดเลย จึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกผิดไปจากความคาดหมายและเกิดอารมณ์ขึ้นขึ้น

6. กลวิธีการล้อเลียนบุคคลหรือสังคม

การล้อเลียนบุคคลหรือสังคมเป็นกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นที่นำเอาจุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของบุคคล เรื่องราวหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมากล่าวถึงด้วยการยั่วล้อเพื่อสร้างความขบขันแก่ผู้อ่าน การใช้กลวิธีดังกล่าวนี้พบว่าผู้เขียนจะนิยมใช้การล้อบุคคลเป็นส่วนใหญ่ทั้งปัจเจกบุคคลและบุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“... แผนกตรวจคนเข้าเมืองที่ไหนประเทศไหนก็เหมือนกันคือ มันดูไม่เป็นมิตร มันดูเย็น ๆ เหมือนเรากำลังคุยอยู่กับหุ่นยนต์อัตโนมัติที่มีกล้องถ่ายรูปดิจิตอลตัวเล็ก ๆ ติดอยู่หนึ่งตัว

ผมอยากรู้ว่าพี่ ๆ ตม. เหล่านี้เวลาอยู่กับแฟนจะทำตัวยังไง จะพูดกันเฉพาะคำที่สำคัญ (หรือที่พี่เขาคิดว่าสำคัญ) เท่านั้นรีเปลา

“อยู่ไหน? ไปไหน? กี่วัน? พักที่? กี่คน?”

เปื่อยมากเวลาเจอคนประหยัดคำพูดแบบนี้ ซึ่งส่วนมากจะเจอกับคนที่ขายตัวโดยสารต่าง ๆ

“ไป? กี่ที่? กี่โมง? วันไหน?”

โทษนะ น้ำลายเมิงเป็นน้ำมันเบนซินรัยงาย ถึงได้ประหยัดกันขนาดเน้...

ก็เข้าใจนะว่าวันทั้งวันต้องคุยกับคนตั้งเยอะ แต่นั่นมันงานแคะเว้ยเฮ้ย!

ตั้งใจทำงานนิดนึง

จะคุยกันแค่นี้ ไปบวชอยู่ในป่าเหอะนะ” (วิชัย มาตกุล, 2554)

ตัวอย่างนี้เป็น การล้อเจ้าหน้าที่แผนกตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) ของประเทศต่าง ๆ ว่ามีลักษณะหรือมีบุคลิกที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ จะทำหน้าที่ท่าทางนิ่งเฉย ไม่ยิ้มแย้ม พูดน้อย ถ้ามีคำถามก็จะถามสั้น ๆ เช่น พักกี่วัน พักที่ไหน มากันกี่คน ซึ่งลักษณะคำพูดหรือคำถามแบบนี้จะพบได้บ่อยครั้งเวลาที่เราเดินทางและต้องสื่อสารกับพนักงานขายบัตรโดยสาร ผู้เขียนจึงนำมาล้อเลียนว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพเหล่านี้ขณะที่อยู่กับคนรักจะพูดสั้น ๆ แบบนี้ด้วยหรือไม่ และผู้เขียนยังแสดงความเห็นส่วนตัวว่าหากจะพูดน้อยเช่นนี้ก็ น่าจะไปบวชอยู่ในป่าจะดีกว่า เพราะจะได้ไม่ต้องติดต่อกับสื่อสารกับคนจำนวนมาก ควรปลีกวิเวกไปอยู่อย่างสันโดษและสงบ แต่หากเรายังต้องทำงานกับคนอื่นอยู่ก็น่าจะมีอัยาศัยให้มากกว่านี้เพื่อแสดงถึงมิตรจิตระหว่างกัน

7. กลวิธีการบรรยายหรือพรรณนาอย่างตรง ๆ

การบรรยายหรือพรรณนาอย่างตรง ๆ เป็นการเล่าเรื่องที่ผู้เขียนต้องการนำเสนออย่างตรงไปตรงมาถึงเหตุการณ์ที่ผู้เขียนประสบพบเจอมาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้เขียนอยากให้ผู้อ่านทราบว่าเป็นเรื่องราวของใคร มี

ที่มาที่ไปอย่างไร มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น มีใครอยู่ร่วมให้เหตุการณ์นั้นบ้าง เมื่อผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวที่ผู้เขียนนำเสนอจึงเข้าใจได้อย่างกระจ่างแจ้งชัดเจนและเมื่อผู้อ่านจินตนาการตามไปด้วยทำให้เกิดอารมณ์ขันตามมาดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...นี่ใช่มั๊ย สองคนนี่ใช่มั๊ย” ผู้หญิงในชุดเจ้าหน้าที่อีกคนเดินมาหา ดูจากหน้าตา รอยหยักย่นบนใบหน้า และปริมาณของนมทรวงอกบนหัวแล้ว เธอได้เลยว่านี่คือระดับหัวหน้า

“มาค่ะ ไม่ต้องคุยกันแล้ว มาทางนี้เลยคะ”

คือถ้าป่าเป็นฮัลลัค ป่าก็คงอ้อมเราสองคนพาดป่าไปแล้ว แต่ป่าไม่ใช่ฮัลลัค ป่าก็เลยแสดงพลังที่ฮัลลัคทำไม่ได้ด้วยการแสดงอิทธิฤทธิ์ซูเปอร์ VIP ขึ้นฟ้า แล้วเคาน์เตอร์ด้านตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) ช่องพิเศษก็ยกขึ้นมา เราได้รับการตรวจพาสปอร์ตโดยไม่ต้องเข้าคิว เดินลัดคิวชาวบ้านร่วม 20 สัญชาติทั่วโลกเข้าไปตรวจหาโลหะได้เลย

เหตุการณ์ทั้งหมดเกิดขึ้นเร็วมาก พวกเราเหมือนเดินตามโมเสสในชุดแอร์กราวด์ที่เปลี่ยนจากแยกน้ำทะเลเป็นแยกด่าน ตม.แทน...” (วิชัย มาตกุล, 2558)

ตัวอย่างนี้ผู้เขียนได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ตัวของผู้เขียน ภรรยาและเพื่อนอีก 2 คนเกือบจะไม่ได้ขึ้นเครื่องบิน เพราะผู้เขียนลืมของไว้ที่บ้านจึงต้องกลับไปเอาทำให้เดินทางมาถึงสนามบินในเวลาทีเครื่องบินจะออกแล้ว ผู้เขียนจึงโทรศัพท์มาขอร้องสายการบินให้เปิดเคาน์เตอร์เช็กอินรอตตนเองกับเพื่อนก่อน ซึ่งทางสายการบินก็ยังรอเขาอยู่ นอกจากนี้ยังมีพนักงานระดับสูงช่วยพากลุ่มของผู้เขียนเข้าไปตรวจหนังสือเดินทางและตรวจหาโลหะผ่านช่องทางพิเศษด้วยการซูเปอร์ VIP ให้ทุกคนเห็น ผู้เขียนจึงได้เปรียบการกระทำดังกล่าวของพนักงานผู้นี้ว่าเหมือนกับโมเสสที่ชูไม้เท้าขึ้นเหนือน้ำทำให้ทะเลแหวกออกเป็นทางเดิน และการซูเปอร์ VIP นี้ก็ช่วยให้ผู้เขียนและเพื่อนเดินทางไปประเทศญี่ปุ่นได้ตามแผนการที่วางไว้ ซึ่งเมื่อผู้อ่านจินตนาการตามถึงภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็จะเกิดความขบขันขึ้น

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุลพบว่าผู้เขียนนิยมใช้กลวิธีการเสียดสีล้อเลียนบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมากที่สุด โดยบุคคลที่ผู้เขียนนำมาล้อเลียนนั้นจะเป็นบุคคลที่ผู้อ่านทุกคนรู้จักอาจจะจะเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมหรือประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ทั่วไปหรือเหตุการณ์ที่ผู้เขียนนำมาล้อเลียนจะเป็นเรื่องราวที่ผู้อ่านอาจจะเคยมีประสบการณ์ที่เหมือนหรือคล้ายกับที่ผู้เขียนประสบทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความรู้สึกหรือความคิดที่ผู้เขียนกล่าวถึงได้อย่างดี เป็นประสบการณ์ร่วมเปรียบเสมือนจุดเชื่อมระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจกัน จึงสร้างอารมณ์ขันให้เกิดขึ้นได้ง่าย นอกจากนี้ในแต่ละเรื่องผู้เขียนจะใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันหลายแบบร่วมกันทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขันในขณะที่อ่านได้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุลจะเห็นได้ว่าผู้เขียนมีการกล่าวถึงเนื้อหาเรื่องราวของสถานที่ต่าง ๆ ผ่านการใช้มุกตลกอย่างสร้างสรรค์ มีการใช้กลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันหลายรูปแบบ และในแต่ละเล่มจะใช้กลวิธีต่าง ๆ ร่วมกันขึ้นอยู่กับเนื้อหาหรือประสบการณ์ในแต่ละเหตุการณ์ที่ผู้เขียนประสบอยู่ ซึ่งการใช้กลวิธีที่หลากหลายนี้จะช่วยทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนุกสนาน ไม่จำเจ และยังช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการและเกิดความรู้สึกร่วมไปกับผู้เขียนได้เป็นอย่างดี เพราะอารมณ์ขันเป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่ได้ยาวนานต่อเนื่อง ผู้เขียนจึงต้องเปลี่ยนกลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านให้อยากติดตามอ่านต่อไปโดยไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย นอกเหนือไปจากการได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ

สถานที่ที่ผู้เขียนเดินทางไป ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ฯลฯ ของผู้คนในประเทศนั้น ทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจในผลงานของผู้เขียน

นอกจากนี้ยังพบว่าอารมณ์ขันที่ผู้เขียนนำเสนอจะสัมพันธ์กับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอยู่เสมอ หากผู้อ่านมีความรู้รอบตัวเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึงได้อย่างชัดเจนและเกิดความขบขันตามไปกับผู้เขียน อีกทั้งอารมณ์ขันที่ผู้เขียนแทรกอยู่ในเนื้อหาของสารคดีนั้นยังแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีต่อเหตุการณ์ รวมถึงสะท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อ ค่านิยมในด้านต่าง ๆ ของคนไทยและสังคมไทยในช่วงเวลานั้น ๆ ได้อย่างดี สอดคล้องกับที่ศศิวิมล สงวนพงษ์ กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของอารมณ์ขันถือเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ชมสามารถทราบถึงพฤติกรรมของบุคคลหรือเจตนาทางความคิดหรือความหมายที่แฝงอยู่ในเนื้อความที่ผู้พูดต้องการจะสื่อสาร นอกเหนือไปจากเป็นเครื่องมือในการสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน (ศศิวิมล สงวนพงษ์, 2563) เช่นเดียวกับ วิภาพร กล้าวิทย์กิจ ที่กล่าวว่า บ่อยครั้งที่อารมณ์ขันไม่ได้เกิดจากความหมายของคำ แต่เป็นอารมณ์ขันที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ส่งข้อความและผู้รับต่างอยู่ในบริบททางสังคมเดียวกัน อีกทั้งต้องมีประสบการณ์ร่วมกันจึงจะเกิดการรับรู้และตีความจากข้อความรวมทั้งสัญลักษณ์ที่ปรากฏได้อารมณ์ขันจึงจะเกิดขึ้นได้ (วิภาพร กล้าวิทย์กิจ, 2548)

องค์ความรู้ใหม่

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุลแสดงให้เห็นถึงการสร้างกลวิธีอย่างหลากหลายถึง 7 รูปแบบโดยในสารคดีแต่ละเรื่องผู้เขียนจะใช้หลายรูปแบบร่วมกันเพื่อสร้างอารมณ์ขันให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนานและประทับใจ

ภาพที่ 1 กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่าวิชัย มาตกุลใช้กลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันทั้งสิ้น 7 รูปแบบ ได้แก่ กลวิธีการสร้างเรื่องเกินจริง กลวิธีการเสียดสี กลวิธีการใช้ตรรกวิทยาแบบผิด ๆ กลวิธีการใช้สัญลักษณ์ กลวิธีการทำให้เรื่อง

ผิดไปจากความคาดหมาย กลวิธีการล้อเลียนบุคคลหรือสังคม และกลวิธีการบรรยายหรือพรรณนาอย่างตรง ๆ โดยผู้เขียนจะใช้กลวิธีการล้อเลียนบุคคลหรือสังคมมากที่สุด ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่สังคมมีต่อนักเขียนและวรรณกรรมได้อย่างชัดเจน ผลจากการศึกษาวิจัยนี้จะช่วยขยายขอบเขตการศึกษาศาสตร์ได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น สามารถนำผลจากการวิจัยและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านวรรณกรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจหรือการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีของนักเขียนท่านอื่นเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงแนวทางในการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของนักเขียนแต่ละท่าน 2) ศึกษาวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนประเภทอื่นของวิชัย มาตกุล เพื่อให้เห็นถึงลักษณะเด่นในการสร้างงานของผู้เขียน ช่วยขยายขอบเขตของการศึกษางานเขียนสารคดีและวรรณกรรมให้กว้างขวางและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษากลวิธีและการใช้ภาษาสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ผู้วิจัยขอขอบคุณภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่จัดสรรทุนสนับสนุนงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- ฉัญญา สังข์พันธุพานนท์. (2548). การเขียนสารคดีภาคปฏิบัติ. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพศาล กรุมนรัมย์. (2554). อารมณ์ขันในบทละครนอกเรื่องสังข์ทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รฤช พอกพูนขำ. (2556). แนวคิดการสร้างและรูปแบบอารมณ์ขันในการสื่อสารการตลาดผ่านกลยุทธ์ AboveThe Line. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. (2556). วรรณกรรมปัจจุบัน. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชัย มาตกุล. (2554). บันทึกการเดินทางของนายวิชัย มาตกุล คนไทยเชื้อสายจีนที่ไม่เคยไปประเทศจีนมาก่อน แต่ฝันว่าอยากไปกำแพงเมืองจีน อยากเห็นสนามกีฬารังนกสักครั้งและซื้อรองเท้าไนกี้สักคู่. กรุงเทพมหานคร: แชลมอนบุ๊กส์.
- _____. (2556). ซากะ อาโออิ สิ่งมีชีวิตในเจแปน. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: อะบุ๊ก.
- _____. (2558). มิซึซึน กิโนซึเบิชิ JAPAN SUPER BOWL. กรุงเทพมหานคร: แชลมอน.
- _____. (2559). โยดาบายอย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อะบุ๊ก.
- วิภาพร กล้าวิทย์กิจ. (2548). อารมณ์ขันในข้อความสั้นสำเร็จรูป. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศศิวิมล สงวนพงษ์. (2563). อารมณ์ขันในรายการเทย์เที่ยวไทย. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุทธภา อินทรศิลป์. (2564). กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของปิ่นดา โปสยะ. Journal of Modern Learning Development, 6(2), 332-343.
- Thanyalife. (2559). วิชัย มาตกุล นักเขียนหนุ่มที่เปรี้ยวจนไม่มีคำนิยาม. Retrieved เมษายน 15, 2567, from <https://thanyalife.wordpress.com/2016/10/25/วิชัย-มาตกุล-จากบล็อกเกอร์/>

รูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ*

THE DIGITAL ARTS INSTRUCTIONAL MODEL ON MOBILE APPLICATIONS TO ENHANCE WELL-BEINGS OF THE ELDERLY

อรัทยา สารมาศ*, อภิชาติ พลประเสริฐ, จินตวีร์ คล้ายสังข์

Orathaya Saramart*, Apichart Pholprasert, Jintavee Khlaisang

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: attaliya@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ และ 2) พัฒนารูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา ระยะแรกทำการสัมภาษณ์ตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 20 คน และผู้เชี่ยวชาญ 14 คน ทั้งหมดถูกคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พร้อมกับสังเกตการสอนเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับสร้างรูปแบบการสอนและเครื่องมือวิจัยในระยะที่สอง ประกอบด้วย รูปแบบการสอน แบบประเมินสุขภาพ แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตพฤติกรรม ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพที่ผู้สูงอายุเป็นประชากรหลักเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศจากความเจ็บป่วย การถูกทอดทิ้ง การเกษียณอายุ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ต่างจากเดิม จึงหาแนวทางสร้างรูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้สอน รูปแบบการสอน สื่อ บรรยากาศ การประเมินผล และ 2) พัฒนารูปแบบการสอน AAWTE (Art Applications for Wellbeings of the Elders Teaching Model) ให้ผู้สูงอายุในระยะที่สอง 90 คน แบ่งออกเป็น 9 กิจกรรม ๆ ละ 10 คน ทำการสอน 3 เทคนิค คือ วาดภาพ ถ่ายภาพกับตกแต่งภาพ และตัดต่อคลิปวิดีโอ แต่ละเทคนิคได้จำแนกหัวข้อประเด็นที่ผู้สูงอายุสนใจ คือ สิ่งแวดล้อม บุคคล และอาชีพ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ เตรียมตัว สอนและสาธิต แสดงออก นำเสนอ จัดนิทรรศการประเมินผล โดยใช้ศิลปะร่วมกับดิจิทัลบนแอปพลิเคชันที่มีความเสมือนจริงและช่วยสร้างเสริม สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยเน้นทางใจและสังคมเป็นหลัก

คำสำคัญ: รูปแบบการสอน, ศิลปะดิจิทัล, อุปกรณ์เคลื่อนที่, สุขภาพ, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research has two objectives: 1) to study the data on the digital arts instructional model with mobile applications to enhance the well-beings of the elderly and 2) to develop a model for the digital arts instructional model with mobile applications to enhance the well-beings of the elderly by using a research and development method. The first phase was interviewing

sample groups who were 20 elderly people aged 60 years or over and 14 experts, which were selected from purposive samplings along with observing teaching activities to collect data for creating tools used in the second phase of the research that were assessment, questionnaire, interviews and behavior observation forms. The results of the study found that 1) The elderly as the main population had become the obstacle to develop nation due to illness, abandonment, retirement and social changes from the past. Indeed, the way to create the digital arts instructional model with mobile applications to enhance the well-beings of the elderly was consisted of objectives, content, learner as elderly, teachers, instructional model, media, atmosphere and evaluation, and 2) create AAWE teaching model (Art Applications for Well-beings of the Elders Teaching Model) was used to sample groups of 90 elderly people in the second phase. It was divided into 9 activities with 10 people each in 3 techniques: drawing, photography and image editing., and edit video clips. Each technique was classified into topics up to the elderly interests in the environment, people, and careers. The teaching activity was consisted of 6 steps: preparation, teaching and demonstration, expression, presentation, exhibition, and evaluation by using art together with digital on the application that is virtual and can enhance well-beings for the elderly by focusing mainly on the mental and social aspects.

Keywords: Instructional Model, Digital Arts, Mobile Application, Well-beings, Elderly

บทนำ

ปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่มีความล้ำหน้ามากขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ช่วยตอบสนองความต้องการจำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อให้มนุษย์ทุกคนสามารถปรับตัวแล้วพัฒนาตนเองให้ทันกับกระแสโลกทั้งระบบการทำงานและการถ่ายทอดองค์ความรู้ในสาขาต่าง ๆ จึงได้การพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเพื่อการดำรงชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ และเพิ่มศักยภาพในการตอบสนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาระบบพื้นฐานอาชีพที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่กำลังเข้าสู่วัยชรา ทำให้ขาดแรงงานที่จำเป็นในการทำงานเพื่อพัฒนาประเทศ ขณะเดียวกันจำนวนผู้สูงอายุกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะหลังจากปี พ.ศ. 2564 ทำให้เกิดปัญหาการว่างงานหลังเกษียณอายุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุเสื่อมสภาพจนเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ นอกจากนี้การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศได้สวนทางกับวิธีการทำงานแบบดั้งเดิมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมในปัจจุบันและเกิดปัญหาการปรับตัวเข้าหาสิ่งใหม่ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตทั้งภาวะความเครียด วิตกกังวล ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดกำลังใจในการใช้ชีวิตและการปฏิบัติงาน เกิดอารมณ์แปรปรวน หงุดหงิด อ่อนไหวง่าย รู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า ถูกกลั่นแกล้งและสังคมทอดทิ้งจนแยกตัวจากสังคม ผลกระทบเหล่านี้ได้ชะลอการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม และประเทศชาติ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565; สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2565)

การสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุรู้จักทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมจากศิลปะเป็นสิ่งที่จะช่วยบรรเทาจิตใจมนุษย์ให้เกิดความดี ความจริง และความงาม (ปัญจวัฒน์ จุมลี และคณะ, 2564; พนิดา ภูงามดี, 2566; MacRitchie. J. et al., 2023) ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งเป็นสิ่งเร้าหรือแรงจูงใจให้มีความรู้สึกกระตือรือร้นจนเกิดความรู้สึกอยากถ่ายทอดผลงานตามที่ตนเองอยากทำให้สำเร็จจุลวง ซึ่งดิจิทัลมีคุณสมบัติในการเผยแพร่ผลงานได้อย่างรวดเร็วทันทั่วถึงกับกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้เมื่อบูรณาการศิลปะกับเทคนิคดิจิทัลเข้าด้วยกันก็จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจในผลงานศิลปะที่ช่วยให้ผู้สร้างและผู้ชมเกิดสุขภาวะจนสามารถใช้ชีวิตในสังคม

โลกปัจจุบันได้อย่างเป็นสุข เกิดกำลังใจในการใช้ชีวิตที่จะดูแลสุขภาพร่างกายของตนเอง ตลอดจนรู้ในหน้าที่รับผิดชอบตนเองในสังคม รูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นการสอนศิลปะด้วยสื่อดิจิทัลเคลื่อนที่ให้กับผู้สูงอายุเป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขจากการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ทั้งทางร่างกายจากการเคลื่อนไหวเพื่อชะลอการเสื่อมสภาพ รู้จักคิดแบบใคร่ครวญเพื่อเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดของตนเองสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพและความรู้ จนเกิดจิตสำนึกที่ดี เกิดคุณค่าในตนเอง เกิดจินตนาการสร้างสรรค์และการสะท้อนคิดที่ส่งผลให้เกิดการสะท้อนการเรียนรู้ (Learning Reflection) โดยนำความรู้ ประสบการณ์ และความทรงจำที่มีอยู่เดิมมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ เป็นการสร้างเสริมสุขภาพ โดยเฉพาะทางใจและสังคมจากการปรับตัวเข้ากับคนในสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีลักษณะเสมือนจริงซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่ช่วยสร้างสุนทรียภาพให้ผู้สูงอายุเกิดความซาบซึ้งและเพลิดเพลินในการทำงานศิลปะเพื่อสื่อความหมาย ความทรงจำ และความรู้สึกออกมาเป็นงานศิลปะออกสู่โลกภายนอกโดยการแชร์ผลงานผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ เป็นการเน้นการปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมทั้งผู้ใกล้ชิดและผู้อื่นในสังคม (วรางคณา โทโพธิ์ไทย, 2563; พนม คลีฉายา, 2564; Keisari, S. et al., 2021; Xue, M. et al., 2022)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่มุ่งพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีสุขภาพแข็งแรงสามารถใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ขั้นพื้นฐาน โดยสุขภาพที่เกี่ยข้อง ประกอบด้วย สุขภาพทางกาย สุขภาพทางใจ สุขภาพทางสังคม และสุขภาพทางปัญญา แต่งานวิจัยนี้เน้นด้านที่มีความเหมาะสมของกิจกรรมศิลปะ คือ ด้านจิตใจและสังคม

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่

ตัวแปรตาม คือ สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุด้านจิตใจและสังคม

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มี 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นของผู้สูงอายุ ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันเคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะดิจิทัล แอปพลิเคชันศิลปะบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ วิธีการสอนศิลปะและศิลปะดิจิทัล วิธีการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุกับผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงทำการวิจัยภาคสนามโดยสังเกตการสอนเพื่อศึกษาข้อมูลสภาพจริงและข้อมูลเชิงลึกจากกิจกรรมการสอนแอปพลิเคชันด้วยอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ถูกคัดเลือกโดยวิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีสุขภาพแข็งแรงพอที่จะช่วยเหลือตนเองและสามารถใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ขั้นพื้นฐาน จำนวน 20 คน ผู้ดูแลผู้สูงอายุจำนวน 3 คน ครูสอนศิลปะดิจิทัลบนอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุจำนวน 5 คน ผู้สร้างสรรค์ศิลปะดิจิทัลจำนวน 3 คน และผู้ออกแบบแอปพลิเคชันของอุปกรณ์เคลื่อนที่จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 34 คน เพื่อให้ทราบสภาพปัญหา กระบวนการ และแนวทางการจัดกิจกรรมการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ซึ่งเป็นแบบมีโครงสร้าง 2) แบบสัมภาษณ์ทัศนะเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ด้าน คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สอนผู้สูงอายุ ผู้สร้างสรรค์ศิลปะดิจิทัล ผู้ออกแบบแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ และ 3) แบบสังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งถูกสร้างการเก็บข้อมูลในระยะที่ 1 จากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน ผู้สูงอายุ ศิลปะ ศิลปะศึกษา สื่อกับเครื่องมือดิจิทัลและอุปกรณ์เคลื่อนที่ แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นเครื่องมือวิจัยเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อความ (Item Objective Congruence: IOC) ให้มีค่าระหว่าง 0.6 - 1.0

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการสอนซึ่งเป็นการวิจัยภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลสภาพจริงและข้อมูลเชิงลึกจากกิจกรรมการสอนแอปพลิเคชันด้วยอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุทั้ง 3 แห่ง คือ 1) ชมรมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อผู้สูงอายุ (OPPY CLUB - Old People Playing Young Club) 2) ยังแฮปปี้ (Younghappy) และ 3) สมาคมบ้านปันรัก

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิจัยภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญ และสังเกตการสอนแล้วนำมาสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ มีขั้นตอนสำคัญในการพัฒนารูปแบบการสอน 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) พัฒนารูปแบบการสอนที่ประกอบด้วยแผนกิจกรรมการเรียนรู้ (Art Application for Wellbeings Teaching Model - AAWE Teaching Model) และตัวอย่างกิจกรรม 2) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองสอน อาทิ แบบประเมินสุขภาวะต่อกิจกรรมสำหรับผู้เรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 16 ข้อ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมการสอนซึ่งเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 7 ข้อ แบบสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 6 ข้อ และแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สังเกตการสอนซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 10 ข้อ และ 3) ตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน โดยประเมินค่าดัชนี ความตรงเชิงเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ให้มีค่าระหว่าง 0.6 - 1.0 แล้วจึงนำรูปแบบที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปทดลองใช้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาจากสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นของผู้สูงอายุ ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ

1. สภาพปัญหา พบว่า ปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดเวลา ซึ่งสวนทางกับสภาวะที่ผู้สูงอายุกลายเป็นประชากรหลักของโลกจนเป็นอุปสรรคสำคัญการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากการเสื่อมสภาพทั้งทางร่างกายจนเกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น ความดันโลหิต เบาหวาน หัวใจ สมอเสื่อม การถูกหลอกลอนทอดทิ้งจนทำให้เกิดความเหงา การเกษียณอายุจากการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผู้สูงอายุหลายคนยังเคยชินกับวิธีการทำงานและการใช้ชีวิตแบบเดิมจึงจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคดิจิทัล จึงได้มีการวิจัยและพัฒนาวิธีการช่วยเหลือผู้สูงอายุทั้งการสร้างเครื่องมือรูปแบบ และกิจกรรมที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ

2. ความต้องการจำเป็น จากการศึกษาเอกสารและการวิจัยภาคสนาม พบว่าปัจจุบันผู้สูงอายุมีอุปกรณ์เคลื่อนที่เป็นของตนเองมากขึ้น และการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ 20 คน ส่วนใหญ่ใช้งานสำหรับติดต่อผู้คน 18 คน รองลงมาคือใช้รับข่าวสารภายนอก 15 คน ใช้เพื่อความบันเทิง 6 คน ใช้ติดต่อเหตุฉุกเฉิน 2 คน งานสันทนาการเพื่อผ่อนคลายความเครียดและความเหงา เช่น ฟังเพลง ดูยูทูป เล่นแอปพลิเคชันโซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก โดยเฉพาะไลน์เพราะสามารถคุยกับคนที่รู้จักตลอดเวลาโดยการส่งข้อความและภาพที่ตัวเองประทับใจ ทั้งหมดกล่าวว่าอุปกรณ์เคลื่อนที่มีประโยชน์มากเพราะพกพาสะดวก ใช้ติดต่อสื่อสารได้ทุกที่ทุกเวลา สามารถติดตามข่าวสารและความบันเทิง ส่วนใหญ่เห็นว่าอุปกรณ์เคลื่อนที่สามารถทำงานศิลปะได้ จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ 5 คนใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ทำงานศิลปะ โดยใช้แอปพลิเคชันถ่ายภาพมากที่สุด รองลงมาเป็นแอปพลิเคชันตัดต่อคลิปวิดีโอ และทำสไลด์นำเสนอผลงาน ส่วนมากเห็นด้วยว่าการจัดรูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ช่วยสร้างเสริมสุขภาวะให้กับผู้สูงอายุเพราะศิลปะเป็นสิ่งสวยงาม ช่วยสร้างจินตนาการ ทำให้สงบและสบายใจ เมื่อรวมกับการใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ซึ่งเป็นเครื่องมือดิจิทัลก็ยิ่งอำนวยความสะดวกในการสร้างผลงานได้ทุกที่ทุกเวลาและสามารถส่งต่อผลงานกับครอบครัวกับคนสนิทอย่างรวดเร็ว

3. แนวทางในการสร้างรูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ การจัดการเรียนรู้ศิลปะ จากการสังเกตการสอนโรงเรียนสอนผู้สูงอายุทั้ง 3 แห่งและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้ดูแลผู้สูงอายุจำนวน 3 คน ครูสอนศิลปะดิจิทัลบนอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุจำนวน 5 คน ผู้สร้างสรรค์ศิลปะดิจิทัลจำนวน 3 คน และผู้ออกแบบแอปพลิเคชันของอุปกรณ์เคลื่อนที่จำนวน 3 คน พบว่า การจัดการรูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ควรมืองค์ประกอบดังนี้

3.1. วัตถุประสงค์ ควรจัดรูปแบบการสอนที่สร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุด้วยการใช้ศิลปะที่จรรโลง จิตมนุษย์ให้เกิดความผาสุกร่วมกับสื่อดิจิทัลบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่เป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ที่มีคุณสมบัติเสมือนจริงที่ช่วยเพิ่มสุนทรียภาพในงานศิลปะและยังช่วยอำนวยความสะดวกในการสร้างสรรค์งานอย่างรวดเร็วและสวยงาม

3.2. เนื้อหาสาระ ควรกำหนดเนื้อหาโดยเน้นวิธีการใช้แอปพลิเคชันศิลปะบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ขั้นพื้นฐาน และมีเทคนิคเสริมเล็กน้อยเพื่อเน้นการเกิดสุขภาวะและความพึงพอใจของผู้สูงอายุเป็นหลัก

3.3. ผู้สูงอายุ ในการสร้างและพัฒนาการเรียนการสอนศิลปะดิจิทัลบนอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุควรเน้นให้มีสุขภาวะที่ดีทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เริ่มจากทางใจและสังคมเป็นพื้นฐาน เพราะความสุขช่วยส่งผลให้เกิดสัมพันธ์ภาพกับสังคม ช่วยสร้างคุณค่าให้ตนเองและผู้อื่น พร้อมกับดูแลสุขภาพกายให้ดียิ่งขึ้น กับใช้สื่อดิจิทัลบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มสุขภาวะจากคุณสมบัติที่เสมือนจริงและช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานด้วยกันกับผู้อื่น

3.4. ผู้สอนที่เหมาะสมกับการสอนผู้สูงอายุ นอกจากจะมีความเชี่ยวชาญและมีใจรักในแอปพลิเคชันศิลปะที่จะสอนแล้ว ควรมีจิตอาสาช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความสุขสบายใจในกิจกรรม คิดบวก ใจเย็น เป็นกันเอง

และดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ควรเตรียมการสอนให้พร้อม อธิบายวิธีการทำงานตามขั้นตอนแบบง่าย ไม่ซับซ้อน มีความอดทน สามารถอธิบายและตอบคำถามซ้ำหลายรอบเพราะผู้สูงอายุส่วนมากหลงลืมง่าย

3.5 การจัดรูปแบบการสอน ควรสร้างรูปแบบการสอนแอปพลิเคชันขั้นพื้นฐานแบบง่ายสั้น ๆ ควรเรียงลำดับตามลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยสาธิตและให้ผู้เรียนทำตามพร้อมกัน

3.6 สื่อ ควรพัฒนาสื่อการสอนให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น จอแอลซีดีแสดงเนื้อหาควรมีขนาดใหญ่ สามารถแสดงภาพและเสียงที่ชัดเจนสำหรับผู้สูงอายุ

3.7 บรรยากาศ ควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีความสะดวกสบาย เป็นกันเองและผ่อนคลาย

3.8 การประเมินผล ควรประเมินผลจากการนำเสนอผลงานศิลปะที่ถูกรังสรรค์จากความผาสุก และความพึงพอใจกับการแสดงผลงานมากกว่าเน้นทักษะเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียนเป็นหลัก

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาจากการสังเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 ทั้งการวิจัยเอกสาร การสังเกตการสอน และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการดูแลผู้สูงอายุ 2) ด้านการสอน แอปพลิเคชันศิลปะบนอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุ 3) ด้านการสร้างผลงานศิลปะดิจิทัลบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ และ 4) ด้านการออกแบบแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่มาเชื่อมโยงและสังเคราะห์เพื่อสร้างเสริมรูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย กิจกรรมวาดภาพ ถ่ายภาพกับตกแต่งภาพ และตัดต่อคลิปวิดีโอ ใน 3 หัวข้อที่วิเคราะห์จากความสนใจของผู้สูงอายุ คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านบุคคล และด้านอาชีพ เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการสอน AAWE (Art Applications for Wellbeings of the Elders Teaching Model) คือรูปแบบการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างงานศิลปะด้วยการใช้แอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ซึ่งเป็นทั้งสื่อและเครื่องมือในการสร้างเสริมสุขภาวะจากงานศิลปะซึ่งเป็นสิ่งสวยงามผนวกกับดิจิทัลที่มีความเสมือนจริงและเป็นสิ่งเร้าในเกิดความซาบซึ้งและเพลิดเพลินในการทำงานศิลปะเพื่อสื่อความหมาย ความทรงจำ และความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุสู่สังคม โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. เตรียมตัว (Preparation) จัดตั้งทีมผู้สอนที่มีจิตอาสาและมีประสบการณ์การใช้แอปพลิเคชันศิลปะ 3 เทคนิค คือ วาดภาพ ถ่ายภาพกับตกแต่งภาพ และตัดต่อคลิปวิดีโอ ให้พร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมในหัวข้อที่สนใจ โดยจัดทำแผนการสอน สื่อการสอน และสถานที่ที่ใช้สอน

2. สอนและสาธิต (Teaching & Demonstration) ผู้สอนแนะนำวิธีการใช้งานแอปพลิเคชันศิลปะทั้ง 3 เทคนิค คือ วาดภาพ ถ่ายภาพกับตกแต่งภาพ และตัดต่อคลิปวิดีโอตามหัวข้อสิ่งแวดล้อม บุคคล และอาชีพ พร้อมทั้งแสดงผลงานตัวอย่างกับสาธิตวิธีการใช้งานให้ผู้เรียนดูอย่างช้า ๆ ตามลำดับขั้นตอน

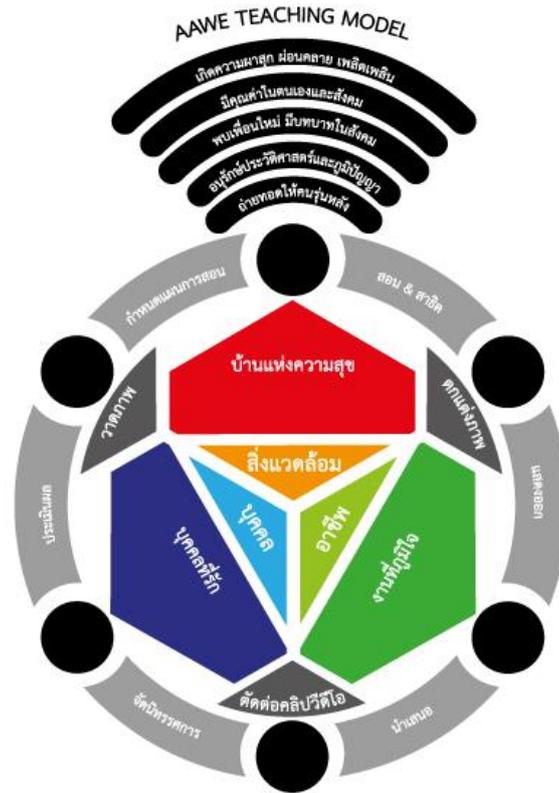
3. แสดงออก (Expression) ผู้เรียนสร้างงานศิลปะด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่โดยทำงานร่วมกับทีมผู้สอนอย่างใกล้ชิด หากไม่เข้าใจทีมผู้สอนจะช่วยเหลือและอธิบายให้เข้าใจแล้วเดินดูผู้เรียนอื่นต่อไป

4. นำเสนอ (Presentation) ผู้เรียนแต่ละคนนำเสนอผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียนโดยเน้นแนวคิดของงาน โดยมีเพื่อนร่วมชั้นและทีมผู้สอนแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้เรียน

5. จัดนิทรรศการ (Exhibition) ผู้เรียนส่งผลงานให้ผู้สอนออนไลน์เพื่อแสดงผลงานของผู้เรียนออกสู่สายตาสังคมทั้งออนไลน์โดยการจัดแสดงนิทรรศการให้ผู้เรียน และออนไลน์ในเพจของเฟซบุ๊กและไอจี

6. ประเมิน (Evaluation) หลังเข้าร่วมกิจกรรมการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ให้ผู้เรียนทำแบบประเมินสุขภาวะ แบบสอบถามความพึงพอใจในกิจกรรมกับแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในกิจกรรม และให้ผู้ช่วยสอนทำแบบสังเกตการสอนพฤติกรรมของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ

จากองค์ประกอบดังกล่าวได้นำเสนอแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวคิดรูปแบบการจัดกิจกรรมการสอน AAWE

หัวข้อกิจกรรมตามความสนใจของผู้สูงอายุ คือ สิ่งแวดล้อม บุคคล และอาชีพ ดังกล่าวได้จำแนก 3 เทคนิคในการสร้างผลงานศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ซึ่งประกอบด้วย 1) การวาดภาพ 2) การถ่ายภาพกับตกแต่งภาพ และ 3) การตัดต่อคลิปวิดีโอ มีกระบวนการสอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำ ผู้สอนแนะนำเนื้อหากิจกรรม โดยอธิบายหัวข้อที่จะสอน แล้วให้ผู้เรียนแต่ละคนแบ่งปันเรื่องราวของตนเองและแบ่งปันความรู้สึกที่มีต่อหัวข้อนั้นๆ
2. ขั้นสอน ผู้สอนอธิบายการทำกิจกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับหัวข้อที่จะสอนเพื่อเข้าสู่การทำกิจกรรมแจกคู่มือการใช้งานและใบงานในผู้เรียนแต่ละคน แล้วจึงแสดงตัวอย่างและสาธิตวิธีการทำงาน
3. ขั้นแสดงออก ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดโดยมีผู้สอนและผู้ช่วยสอนดูแลอย่างใกล้ชิด
4. ขั้นนำเสนอ ผู้เรียนนำเสนอผลงานของตนเองโดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนท่านอื่นร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความเห็น และซักถามข้อสงสัยกับผู้เรียน
5. ขั้นสรุป ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลของการจัดกิจกรรมเพื่อวางแผนนำผลงานไปจัดแสดงในเว็บบอร์ดและนิทรรศการ
6. ขั้นจัดนิทรรศการ ผู้สอนนำผลงานของผู้เรียนมาจัดแสดงในเว็บบอร์ดและนิทรรศการในภายหลังการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุโดยการสร้างแผนจัดการเรียนรู้ AAWE Teaching Model และตัวอย่างกิจกรรมการสอน มีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานศิลปะเพื่อตอบสนองความรู้สึกนึกคิด ทั้งความทรงจำ ความชอบ และความประทับใจของตนเองผ่านทางงานศิลปะ
2. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสุขภาวะจากการแบ่งปันแนวคิดของตนเองให้กับผู้อื่น
3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักสร้างผลงานศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะให้กับตัวเองและสังคม

เนื้อหาสาระ

1. ด้านสิ่งแวดล้อม จากการใช้ชีวิตในพื้นที่จนได้พบเห็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ การจัดกิจกรรมศิลปะดิจิทัลบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ช่วยส่งเสริมการเล่าเรื่องสถานที่ที่ผู้สูงอายุได้พบเห็นในอดีตเพื่อให้ผู้ชมทราบถึงที่มาของสถานที่นั้นจากการวาดภาพ ถ่ายภาพกับตกแต่งภาพ และการตัดต่อคลิปวิดีโอ โดยเน้นเรื่องราวผ่านทางภาพที่สื่อความหมายให้ผู้ชมได้เข้าใจและเกิดความสนใจในสิ่งแวดล้อม
2. ด้านบุคคล จากการใช้ชีวิตท่ามกลางผู้คนต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยทำงาน การจัดกิจกรรมศิลปะช่วยเน้นการเล่าเรื่องความประทับใจจากบุคคลที่รักซึ่งเป็นการปลดปล่อยความรู้สึกให้ผ่อนคลายจนเกิดสุขภาวะทางใจที่ดีจากการแบ่งปันเรื่องราวดี ๆ ให้ตนเองและผู้อื่น
3. ด้านการทำงาน จากประสบการณ์ทำงานทั้งวิชาชีพกับงานอดิเรกที่ตนเองถนัดหรือชื่นชอบ การจัดกิจกรรมการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ช่วยสร้างเสริมสุขภาวะและเพิ่มคุณค่าในกับตัวผู้สูงอายุจากการนำเสนอผลงานให้ผู้อื่นสังคมจนเกิดความสนใจในผลงานของตนเอง

การจัดการเรียนรู้

แนวทางการพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ มีองค์ประกอบมาจากการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้จักใช้วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางกายที่ดี เกิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์เดิมสู่ประสบการณ์ใหม่ที่ตนเองได้รับจากกิจกรรม จนสามารถปรับตัวเข้าหาสังคมใหม่จากการสร้างผลงานศิลปะด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการเรียนรู้แบบประสบการณ์และสถานที่เป็นฐาน (Experience and Place-based Learning) ผสมกับความชอบของผู้สูงอายุในสิ่งแวดล้อม บุคคล และอาชีพ

สื่อและการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผลงานตัวอย่าง คู่มือการใช้งาน อุปกรณ์เคลื่อนที่ แอปพลิเคชันศิลปะ เครื่องถ่ายภาพและวีดิทัศน์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย

จากแนวคิดรูปแบบกิจกรรมการสอนข้างต้นสามารถนำมาสร้างเป็นแผนกิจกรรมการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

ตารางที่ 1 แผนกิจกรรมการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุ

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการสอน	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
1	บ้านแสนสุข (วาดภาพ)	ผู้เรียนสร้างผลงานศิลปะเพื่อรำลึกถึง "บ้าน" ของตนเอง	ความทรงจำที่ประทับใจใน "บ้าน" ผ่านทางงานศิลปะ	- ลงทะเบียน - ทุกคนแนะนำตัวและแอดไลน์กลุ่ม - ผู้สอนอธิบายการใช้แอปพลิเคชันพร้อมกับสาธิตการใช้งาน - ผู้เรียนฝึกวาดภาพ - ผู้เรียนนำเสนอ+ส่งงานในไลน์กลุ่ม - ผู้สอนแสดงผลงานผู้เรียนออนไลน์	ตัวอย่างภาพบ้าน ใบงาน คู่มือ แอปพลิเคชัน อุปกรณ์เคลื่อนที่ ปากกาสไตลัส เครื่องถ่ายภาพ สัญญาณเน็ต	3

ตารางที่ 1 แผนกิจกรรมการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุ (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการสอน	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
สถานที่ (ต่อ)						
2	แมกไม้ ยามเช้า (ถ่ายภาพ)	ผู้เรียนสร้างงานศิลปะเพื่อถ่ายทอดธรรมชาติประทับใจ	ธรรมชาติ ช่วยสร้าง ความผาสุก จนสามารถ แสดง ความรู้สึกร ผ่านงาน ศิลปะ	- ลงทะเบียน - ทุกคนแนะนำตัวและแอดไลน์กลุ่ม - ผู้สอนอธิบายการใช้แอปพลิเคชันพร้อมกับสาธิตการใช้งาน - ผู้เรียนฝึกถ่ายภาพดอกไม้ - ผู้เรียนนำเสนอ+ส่งงานในไลน์กลุ่ม - ผู้สอนแสดงผลงานผู้เรียนออนไลน์	ตัวอย่างภาพดอกไม้ ใบงาน คู่มือ หุ่นดอกไม้ แอปพลิเคชัน อุปกรณ์เคลื่อนที่ เครื่องฉายภาพ สัญญาณเน็ต	3
3	ถิ่นสยาม ในความทรงจำ (ตัดต่อคลิป)	ผู้เรียนสร้างงานศิลปะจากการเล่าเรื่องสถานที่ที่ตัวเองพบเห็นในอดีต	ประสบ การณ์ใช้ ชีวิตและ ผ่านสถานที่ ในอดีต ผ่าน การตัดต่อ คลิปวิดีโอ	- ลงทะเบียน - ทุกคนแนะนำตัวและแอดไลน์กลุ่ม - ผู้สอนอธิบายการใช้แอปพลิเคชันพร้อมกับสาธิตการใช้งาน - ผู้เรียนฝึกตัดต่อคลิป - ผู้เรียนนำเสนอ+ส่งงานในไลน์กลุ่ม - ผู้สอนแสดงผลงานผู้เรียนออนไลน์	ตัวอย่างคลิปวิดีโอ ใบงาน คู่มือ แอปพลิเคชันตัดต่อคลิปวิดีโอ อุปกรณ์เคลื่อนที่ เครื่องฉายภาพ สัญญาณเน็ต	3
บุคคล						
4	สุขกัน เถิดเรา (วาดภาพ)	ผู้เรียนสร้างงานศิลปะเพื่อแสดงความประทับใจในกลุ่มคนที่รัก	วาดรอยยิ้ม บนรูปทรง สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม และวงกลม	- ลงทะเบียน - ทุกคนแนะนำตัวและแอดไลน์กลุ่ม - ผู้สอนอธิบายการใช้แอปพลิเคชันพร้อมกับสาธิตการใช้งาน - ผู้เรียนฝึกวาดหน้ายิ้มในรูปทรงเรขาคณิต - ผู้เรียนนำเสนอ+ส่งงานในไลน์กลุ่ม - ผู้สอนแสดงผลงานผู้เรียนออนไลน์	ตัวอย่างภาพหน้ายิ้ม ใบงาน คู่มือ แอปพลิเคชัน อุปกรณ์เคลื่อนที่ ปากกาสไตลัส เครื่องฉายภาพ สัญญาณเน็ต	
5	เพื่อนใหม่ (ถ่ายภาพ)	ผู้เรียนสร้างงานศิลปะเพื่อแสดงความประทับใจในเพื่อนร่วมชั้น	จัดกลุ่ม 3-5 คน ถ่ายรูปโดยใช้ฉากการ์ตูนเจาะหน้า	- ลงทะเบียน - ทุกคนแนะนำตัวและแอดไลน์กลุ่ม - ผู้สอนอธิบายการใช้แอปพลิเคชันพร้อมกับสาธิตการใช้งาน - ผู้เรียนกับเพื่อนสลับกันถ่ายภาพกับสอดหน้าเข้าไปในฉาก - ผู้เรียนนำเสนอ+ส่งงานผ่านไลน์กลุ่ม - ผู้สอนแสดงผลงานผู้เรียนออนไลน์	ตัวอย่างภาพหน้าคนในฉาก เจาะภาพ ใบงาน คู่มือ แอปพลิเคชัน ถ่ายภาพ ใบงาน ฉากเจาะหน้า อุปกรณ์เคลื่อนที่ เครื่องฉายภาพ สัญญาณเน็ต	3

ตารางที่ 1 แผนกิจกรรมการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุ (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการสอน	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
บุคคล (ต่อ)						
6	ตัวรัก และผูกพัน (ตัดต่อ คลิป)	ผู้เรียนเกิดสุข ภาวะจากการ เล่าเรื่องความ ผูกพันกับผู้คน ที่รัก	ผู้เรียนเล่า เรื่องบุคคลที่ ประทับใจ ผ่านคลิป วิดีโอพร้อม กับใส่เสียง ประกอบ	- ลงทะเบียน - ทุกคนแนะนำตัวและแอดไลน์กลุ่ม - ผู้สอนอธิบายการใช้แอปพลิเคชัน พร้อมกับสาธิตการใช้งาน - ผู้เรียนฝึกตัดต่อคลิป - ผู้เรียนนำเสนอ+ส่งงานผ่านไลน์กลุ่ม - ผู้สอนแสดงผลงานผู้เรียนออนไลน์	ตัวอย่างคลิป ใบงาน คู่มือ แอปพลิเคชัน ตัดต่อคลิป วิดีโอ อุปกรณ์ เคลื่อนที่ เครื่องฉาย ภาพ สัญญาณ เน็ต	3
อาชีพ						
7	งานที่ ฉันรัก (วาดภาพ)	ผู้เรียนสร้าง งานศิลปะเพื่อ รำลึกถึงอาชีพ ที่เคยทำ หรือ งานอดิเรก	วาดภาพงาน ที่ถนัดจาก ตัวอักษร i	- ลงทะเบียน - ทุกคนแนะนำตัวและแอดไลน์กลุ่ม - ผู้สอนอธิบายการใช้แอปพลิเคชัน - ผู้เรียนต่อเติมภาพงานจากอักษร i - ผู้เรียนนำเสนอ+ส่งงานผ่านไลน์กลุ่ม - ผู้สอนแสดงผลงานผู้เรียนออนไลน์	ตัวอย่างภาพ ใบงาน คู่มือ แอปพลิเคชัน วาดภาพ อุปกรณ์ เคลื่อนที่ ปากกาสไตลัส เครื่องฉาย ภาพ สัญญาณ เน็ต	3
8	ผลงาน สานต่อ (ถ่ายภาพ)	ผู้เรียนสร้าง งานศิลปะด้วย การบันทึก ภาพเพื่อนำไป ต่อยอด	จัดองค์ ประกอบ ถ่ายรูป ผลงาน ตัวเองเพื่อ การนำเสนอ และสร้าง รายได้	- ลงทะเบียน - ทุกคนแนะนำตัวและแอดไลน์กลุ่ม - ผู้สอนอธิบายการใช้แอปพลิเคชัน ถ่ายภาพแล้วสาธิตวิธีการถ่ายภาพ ผลิตภัณฑ์โดยจัดฉากที่เป็นพื้นขาว หรือพื้นดำพร้อมกับเปิดคอมไฟตั้งโต๊ะ แล้วส่งไปที่หุ้नให้เงากระทบ - ผู้เรียนฝึกถ่ายภาพหุ้નนิ่งผลิตภัณฑ์ หรือผลงานที่ผู้เรียนชอบ - ผู้เรียนนำเสนอ+ส่งผลงานในไลน์ กลุ่ม - ผู้สอนแสดงผลงานผู้เรียนออนไลน์	ตัวอย่างงาน ใบงาน คู่มือ หุ้นนิ่ง แอปพลิเคชัน ถ่ายภาพ อุปกรณ์ เคลื่อนที่ เครื่องฉาย ภาพ สัญญาณ เน็ต	3

ตารางที่ 1 แผนกิจกรรมการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุ (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการสอน	สื่อ	เวลา (ชั่วโมง)
อาชีพ (ต่อ)						
9	แลก เปลี่ยน เวียนภูมิ (ตัดต่อ คลิป)	ผู้เรียนเกิดสุข ภาวะจากการ แบ่งปัน แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ความรู้สู่ผู้อื่น	ตัดต่อคลิป เรียบเรียง วิธีการ ทำงานที่ ผู้เรียนถนัด ผ่านทาง คลิปวิดีโอ	- ลงทะเบียน - ทุกคนแนะนำตัวและแอดไลน์กลุ่ม - ผู้สอนอธิบายการใช้แอปพลิเคชัน แล้วให้เลือกถ่ายคลิป “เหลาดินสอ” หรือ “พับจรวด” - ผู้เรียนถ่ายและตัดต่อคลิปวิดีโอ - ผู้เรียนนำเสนอ+ส่งผลงานในไลน์ กลุ่ม - ผู้สอนแสดงผลงานผู้เรียนออนไลน์	ตัวอย่างงาน ใบงาน คู่มือ แอปพลิเคชัน ตัดต่อคลิป วิดีโอ กระจดาช ดินสอ กบ เหลาดินสอ แบบหมุน ถาด รอง อุปกรณ์ เคลื่อนที่ เครื่องฉาย ภาพ สัญญาณ เน็ต	3

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายในด้านสภาพปัจจุบันคือ การพัฒนาดิจิทัลซึ่งเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรมใหม่ที่กลายเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งรวมถึงอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่เป็นทั้งสื่อและเครื่องมือในการดำรงชีวิตสำหรับประชากรทุกเพศทุกวัยเพื่อสืบค้นข้อมูล ติดต่อสื่อสาร สันทนาการและการปฏิบัติการทั้งการงานกับการศึกษาในสาขาต่าง ๆ แต่ด้วยสภาพปัญหาที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นจนเกิดอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเนื่องจากการเสื่อมสภาพทางร่างกายจากการใช้งานเป็นเวลานานจนเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย การขาดการดูแลเอาใจใส่จากลูกหลาน การว่างงานหลังเกษียณ การเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคมที่แตกต่างจากที่คุ้นเคย ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รู้สึกไร้คุณค่า เศร้าสร้อย หมดหวัง กลายเป็นคนเก็บตัวไม่กล้าปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการช่วยเหลือผู้สูงอายุทั้งการสร้างเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาวะในหลายสาขา รวมทั้งการใช้ศิลปะเป็นสุนทรียภาพที่ช่วยจรรโลงใจให้ผู้สูงอายุเกิดความผาสุก ร่วมกับดิจิทัลที่มีคุณสมบัติเสมือนจริงทำให้มีอารมณ์ร่วมไปกับผลงานและเกิดสุขภาวะที่ดี เป็นการสร้างคุณค่าให้ตัวผู้สูงอายุจนเกิดกำลังใจในการใช้ชีวิตในสังคมองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ในการจัดรูปแบบการสอนด้วย แอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ 2) เนื้อหาสาระด้านการใช้แอปพลิเคชันศิลปะบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ขั้นพื้นฐาน และมีเทคนิคเสริมเล็กน้อยเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ 3) ผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุเกิดสุขภาวะที่ดีโดยเฉพาะทางใจและสังคมเพราะความสุขช่วยส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับสังคม สร้างคุณค่าให้ตนเองและผู้อื่น พร้อมกับดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรงและมีพลังด้วยศิลปะดิจิทัลบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่เป็นเครื่องมือสร้างเสริมสุขภาวะ 4) ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในแอปพลิเคชันศิลปะ มีจิตอาสา คิดบวก เป็นกันเอง และดูแลผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด สามารถอธิบายวิธีการทำงานตามขั้นตอน 5) รูปแบบการสอนแอปพลิเคชันควรเป็นขั้นพื้นฐานแบบง่าย กระชับ และเรียงตามลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ 6) สื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น

จอแอลซีดีขนาดใหญ่เพื่อให้เห็นชัดเจน อุปกรณ์เสียงดังฟังชัด และ 7) บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีความ สะดวกสบาย เป็นกันเองและผ่อนคลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Faber, M.V. et al. ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในเมืองที่เป็นมิตรกับวัยชราผ่านการออกแบบวิดีโอแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ออกแบบวิดีโอแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นแนวทางใหม่ในการรวบรวมประสบการณ์และการรับรู้ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับ ความเป็นมิตรต่อวัยชราในเมืองที่ตนเองอยู่ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 63 ถึง 90 ปี ที่ อาศัยในละแวกของกรุงเทพฯและเมืองไลเดน ประเทศเนเธอร์แลนด์จำนวน 21 คน เข้าร่วมกิจกรรมการสร้าง ภาพยนตร์โดยเน้นไปที่เมืองที่เป็นมิตรต่อวัยชรา โดยมีผู้สร้างภาพยนตร์มืออาชีพและนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยด้าน วิทยาศาสตร์ประยุกต์เข้าร่วมผลิตภาพยนตร์สั้นร่วมกับผู้สูงอายุเกี่ยวกับเมืองหรือบริเวณใกล้เคียง หัวข้อของ ภาพยนตร์ คือ การสื่อสารและข้อมูล พื้นที่กลางแจ้ง ความสัมพันธ์ทางสังคม และการสนับสนุนจากชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบวิดีโอแบบมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมพลติพลังและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมที่ เป็นผู้สูงอายุ โดยเข้าใจถึงความชอบกับความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับเมืองที่เป็นมิตรกับวัยชรา (Faber, M.V. et al., 2020)

2. การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะดิจิทัลด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพ ของผู้สูงอายุ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายในด้านแผนการเรียนรู้อันเป็นการสอน AAWE (Art Applications for Wellbeings of the Elders Teaching Model) มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุสามารถสร้างงาน ศิลปะโดยการใช้แอปพลิเคชันวาดรูป ถ่ายภาพและตกแต่งภาพ กับตัดต่อคลิปวิดีโอบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ใน 3 หัวข้อ คือ สิ่งแวดล้อม บุคคล และสถานที่ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ เตรียมตัวสร้างรูปแบบการสอน การ สอนและสาธิต การแสดงออกด้วยการสร้างผลงานศิลปะจากแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ การนำเสนอผลงาน ศิลปะ การจัดแสดงผลงานศิลปะ และประเมินความพึงพอใจกับสุขภาพของผู้เรียน 4 ด้านทั้งทางกาย ใจ สังคม และปัญญา โดยเฉพาะทางจิตใจและทางสังคมที่เน้นการประเมินสุขภาพทางใจจากการวัดพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ในด้านความสุข ความเพลิดเพลิน และการเห็นคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Keisari, S. et al. เรื่อง การสร้างสรรค์เรื่องราวชีวิตด้วยโฟโต้คอลลาจ ซึ่งเป็นงานสร้างสรรค์แบบออนไลน์ โดยใช้ศิลปะเป็นฐานออนไลน์ สำหรับผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์และปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุสำหรับ ประมวลผลประสบการณ์ชีวิตและรักษาด้วยการใช้ศิลปะบำบัดเชิงสร้างสรรค์ (Creative arts therapies - CAT) เนื่องจากผู้สูงอายุไม่สามารถเข้ารับการบำบัดได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะช่วงที่โควิด-19 ระบาด วิธีการวิจัยเริ่มจาก การสำรวจประสบการณ์ของผู้สูงอายุในชุมชนชาวอิตาลีและอิสราเอลที่เข้าร่วมในกิจกรรมการสร้างสรรค์ภาพโฟโต้ คอลลาจดิจิทัลแบบออนไลน์โดยใช้ศิลปะบำบัดเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 24 คนที่มีอายุระหว่าง 78 ถึง 92 ปี ผ่าน การประชุมออนไลน์ในโปรแกรมและแอปพลิเคชันซูม (Zoom) มีการบันทึกเสียงระหว่างประชุมและรวบรวม ผลงานศิลปะของผู้สูงอายุที่ผลิตผ่านโฟโต้คอลลาจมาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เฉพาะเรื่อง ผลการวิจัย พบว่ากิจกรรม การสร้างภาพถ่ายดิจิทัลออนไลน์จากการเล่าเรื่องของผู้สูงอายุช่วยสร้างความผูกพัน เกิดความ เพลิดเพลิน มีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและรู้สึกอุ่นใจกับการอยู่กับนักบำบัด อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถ ประมวลผลประสบการณ์ชีวิตของตนเอง และสร้างมุมมองชีวิตเชิงบูรณาการซึ่งเป็นงานการพัฒนาที่สำคัญในช่วงบั้น ปลายชีวิต (Keisari, S. et al., 2021)

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการสอนแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นกระบวนการ เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจากวิธีการสร้างงานศิลปะแบบเดิมมาเป็นการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เพิ่มสะดวกใน การสร้างผลงานและมีคุณสมบัติเสมือนจริง ช่วยสร้างเสริมสุขภาพโดยเฉพาะทางใจจากการถ่ายทอดความรู้สึกจน ทำให้เพลิดเพลิน และเชื่อมโยงการเรียนรู้ทั้งประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ของผู้เรียนจากการสอนศิลปะ

ด้วยแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ และยังเกิดสุขภาวะทางกายจากการใช้อวัยวะเคลื่อนไหวที่ช่วยชะลอการเสื่อมสภาพ เกิดสุขภาวะทางปัญญาจากการฝึกให้รู้จักคิดและวิเคราะห์เพื่อเปลี่ยนทัศนคติจนเกิดจิตสำนึกและคุณค่าในตนเอง สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยคือ 1) ควรจัดอบรมผู้สูงอายุให้รู้จักใช้แอปพลิเคชันศิลปะให้เหมาะสมกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง 2) ควรพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องชาวยุโรปในการใช้งานแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่และมีจิตอาสาในการสอนและช่วยเหลือผู้สูงอายุ และ 3) ในการจัดกิจกรรมควรศึกษาและพัฒนาวิธีการใช้งานแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เทคโนโลยีสารสนเทศในกระแสโลกาภิวัตน์ตามยุคสมัยตลอดเวลา

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต ครั้งที่ 1 - 3/2564 ปีงบประมาณ 2564 และขอขอบพระคุณ 1) คณาจารย์สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา และ 2) คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนการวิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). แผนปฏิบัติการราชการกรมกิจการผู้สูงอายุ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 9 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/1/35/845>
- ปัญจวัฒน์ จุมลี และคณะ. (2564). ผลของโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มต่อการเห็นคุณค่าในตนเองและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 29(2), 47-58.
- พนม คลี่ฉายา. (2564). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุและข้อเสนอเพื่อการเสริมสร้างภาวะพลัดพลังและผลิตภาพของผู้สูงอายุไทย. วารสารนิเทศศาสตร์, 39(2), 57-78.
- พินดา ภู่งามดี. (2566). แนวคิดการใช้ศิลปะพัฒนาชีวิตผู้สูงวัยในภาวะสังคมผู้สูงอายุ. วารสารมนุษยสังคมศาสตร์, 1(2), 11-20.
- วรารคณา โตโพธิ์ไทย. (2563). สื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 15(19), 1-14.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565). แผนแม่บทการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 9 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/3_%20DEP%20plan%2066-70_master-plan_compressed.pdf
- Faber, M.V. et al. (2020). Engaging Older People in Age-Friendly Cities through Participatory Video Design. Public Health, 17(2020), 1-15.
- Keisari, S. et al. (2021). Crafting Life Stories in Photocollage: An Online Creative Art-Based Intervention for Older Adults. Retrieved July 15, 2024, from DOI: 10.3390/bs12010001
- MacRitchie, J. et al. (2023). The use of technology for arts-based activities in older adults living with mild cognitive impairment or dementia: A scoping review. Dementia, 22(1), 252-280.
- Xue, M. et al. (2022). Digital Arts and Health. Retrieved July 9, 2024, from DOI: 10.1007/978-3-031-20212-4_3

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง*
CAUSAL RELATIONSHIPS OF EXTERNAL ENVIRONMENTAL FACTORS AND ADAPTABILITY AFFECTING THE COMPETITIVENESS OF TRANSPORTATION BUSINESSES

ธีรรัวรา บวชชัยภูมิ

Teewara Buchaiyaphum

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: teewara.b@bsru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนส่ง ความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) นำเสนอแนวทางของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขัน ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง ธุรกิจขนส่งขนาดเล็กในเขตภาคกลางของไทย จำนวน 400 บริษัท ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร หัวหน้างาน ใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร จำนวน 10 ท่าน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและทดสอบสมมติฐาน ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร และความสามารถในการปรับตัวมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญในระดับทางสถิติ .05 โดยมีความสอดคล้องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลดัชนีความกลมกลืนของโมเดล มีค่า $CMIN/df = 1.50$, $p = 0.62$, $GFI = 0.987$, $AGFI = 0.954$, $RMSEA = 0.035$, $CFI = 0.998$, $NFI = 0.995$ แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้สำหรับแนวทางการสร้างความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยภายนอก พัฒนาความสามารถในการปรับตัวขององค์กร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ต้องปรับตัวทางด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานที่เน้นการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันในระยะยาว ส่งผลให้องค์การอย่างมีศักยภาพ ได้รับการยอมรับและความไว้วางใจจากผู้ใช้บริการ

คำสำคัญ: ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก, ความสามารถในการปรับตัว, ความสามารถทางการแข่งขัน, ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ธุรกิจขนส่งขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the relationship between external environmental, The adaptability of the transportation business and competitiveness of transportation business 2) to examine the consistency of the developed model with empirical data 3) to present guidelines for external environmental factors and the ability to adapt affects the competitiveness of transportation business. This research used mixed methods research. The data was collected by specific sample group who was small transport business in the central region of Thailand, totaling 400 companies. Important information providers were executives and supervisors. Data were collected by questionnaires and in-depth interviews with 10 people. The confirmatory factor analysis and hypothesis testing were performed with structural equation analysis techniques and content analysis. The results found that the elements of the external environment and the ability to adapt affect causal relationships. It also had a direct and positive influence on the competitiveness of small business with significant at the statistical level .05. The harmony index results of the model have values $CMIN/df = 1.50$, $p = 0.62$, $GFI = 0.987$, $AGFI = 0.954$, $RMSEA = 0.035$, $CFI = 998$, $NFI = 0.995$. The model was consistent with empirical data. This is for guidelines for building the competitiveness of small transport businesses. the guidelines for creating competitive ability and important factors in the external environment of the organization which influence the competitiveness of the business. It is necessary to focus on learning and adapting to external factors, develop the organization's adaptability and human resource development. In addition, technology must be adjusted to increase operational efficiency, emphasizing adaptation that affects long-term competitiveness. As a result, the organization has potential and receives acceptance and trust from service users

Keywords: External Environmental Factors, Adaptability, Competitiveness, Causal Relationship, Small Transport Business

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2579) เน้นการพัฒนาธุรกิจขนส่งสินค้าเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีประเด็นสำคัญดังนี้ มีการสร้างและพัฒนาพื้นที่โลจิสติกส์ที่มีมาตรฐานสูงเพื่อเชื่อมโยงสินค้าและผู้บริโภค ดึงดูดนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการการขนส่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความผิดพลาด พัฒนาพื้นที่การค้าสมัยใหม่ที่มีการจัดการและบริการโลจิสติกส์ครบวงจร เพื่อเสริมความมั่นคงและเชื่อมั่นในฐานะศูนย์กลางการค้าและการขนส่ง ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่โลจิสติกส์และระบบการขนส่งให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วประเทศ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สนับสนุนและสร้างระบบนวัตกรรมที่เชื่อถือได้ในธุรกิจขนส่ง เพื่อเสริมความแข็งแกร่งในด้านโลจิสติกส์ระดับโลก เพิ่มการปรับตัวต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและการใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ประเด็นปัญหาของธุรกิจขนส่งที่ส่งผลกระทบต่อประเทศ เพราะธุรกิจขนส่งสินค้ามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ธุรกิจขนส่งต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมภายนอกหลาย

ประการที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นสามด้านหลัก ๆ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อโดยตรงต่อธุรกิจขนส่งสินค้า ในช่วงที่เศรษฐกิจเจริญเติบโต ความต้องการบริการขนส่งสินค้ามักจะเพิ่มขึ้น แต่ในช่วงที่เศรษฐกิจถดถอย ความต้องการนี้มักจะลดลง นอกจากนี้ ราคาน้ำมันที่สูงขึ้นหรือต่ำลงยังสามารถมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของธุรกิจขนส่ง ทำให้ธุรกิจต้องปรับตัวเพื่อรักษาระดับกำไรและความสามารถในการแข่งขัน 2) กฎระเบียบและนโยบายของรัฐ ซึ่งกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการขนส่งและภาษีมักมีผลกระทบต่อการทำงานของธุรกิจขนส่ง เช่น การเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดด้านความปลอดภัย หรือข้อบังคับการปล่อยมลพิษ การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีความจำเป็นในการลดความเสี่ยงทางกฎหมายและรักษาความสามารถในการดำเนินธุรกิจ 3) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เช่น ระบบติดตามพัสดุและแอปพลิเคชันการขนส่ง ทำให้ธุรกิจสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินงานสามารถเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันและลดค่าใช้จ่าย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

ประเด็นปัญหาที่พบบ่อยในการขนส่งสินค้าขนาดเล็ก ดังนี้ 1) ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ เพราะการจราจรติดขัดและการเกิดอุบัติเหตุระหว่างการขนส่งส่งผลให้การส่งสินค้าไม่ทันตามกำหนดตารางงานของลูกค้า 2) ปัญหาการบริการของพนักงาน เพราะขาดความชำนาญในเส้นทางการขนส่งและขาดความรู้ในด้านระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ 3) ปัญหาการบริหารระบบงานขนส่งที่ขาดศักยภาพในการให้บริการที่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ 4) ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำธุรกรรมระหว่างองค์กรด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์และการจัดเก็บข้อมูลที่ไม่มีประสิทธิภาพ 5) ปัญหาการบริหารธุรกิจที่ขาดทักษะด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ และกลยุทธ์ทางการตลาด กระบวนการจัดการที่ซับซ้อนและไม่ยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ 6) ปัญหาภายในองค์กร ในข้อจำกัดและอุปสรรคภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน 7) ปัญหาการป้องกันความเสี่ยงธุรกิจขนส่งขาดการป้องกันและการวิเคราะห์ความเสี่ยงในธุรกิจ 8) ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมภายนอก เพราะต้นทุนการขนส่งที่สูงขึ้นเนื่องจากค่าแรงและค่าน้ำมันที่แพงขึ้น และการเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรง (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566)

จากปัญหาที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะมุ่งเน้นหาสาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหาจากปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวเพื่อมาเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็กในประเทศไทย รวมทั้งการพัฒนาทักษะและความรู้ของพนักงาน และการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธุรกิจที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วจะมีความได้เปรียบในตลาด และสามารถรักษาความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง กับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวเพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-methods) โดยมีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรในการศึกษาค้างนี้ คือ ธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก (Small) โดยพนักงานไม่เกิน 50 คน และหรือมีสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน 100 ล้านบาท เขตพื้นที่ภาคกลาง จำนวน 2,576 บริษัท (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2566) ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดตามพารามิเตอร์จำนวน 1 ต่อ 15 โดยใช้เกณฑ์คำนวณของ Schumacker, R. E. & Lomax, R. G.; Hair, J. F. et al. และ นงลักษณ์ วิรัชชัย ที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอยู่ระหว่าง 10-20 หน่วยต่อพารามิเตอร์ (Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 1996); (Hair, J. F. et al., 1998); (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ดังนั้น งานวิจัยนี้มีพารามิเตอร์ทั้งหมด 15 พารามิเตอร์ ขนาดตัวอย่างจึงเท่ากับ $15 \times 20 = 300$ ตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ข้อมูลมีความเบ้โด่งเกินไปงานวิจัยนี้ เก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยสุ่มหยิบสลากแบบไม่คืนครั้งละ 1 ใบ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560) กระทั่งได้ตัวอย่างธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก ตามจำนวนที่ได้กำหนด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้บริหาร นอกจากนี้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยกลุ่มที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหาร และหัวหน้างาน จำนวน 10 คน

1.2 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2.1 ประเภทของเครื่องมือ การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากงานวิจัยในประเทศของ สิ้นใจ สิริปะเสียด และเสาวลักษณ์ จิตติมงคล; ประจักษ์ พรหมงาม และคณะ; วัลลีย์ พุทโสม (สิ้นใจ สิริปะเสียด และเสาวลักษณ์ จิตติมงคล, 2565); (ประจักษ์ พรหมงาม และคณะ, 2565); (วัลลีย์ พุทโสม, 2564) ได้ดัดแปลงงานวิจัยต่างประเทศของ Rushton, A. et al.; Wang, M. et al.; Çitilci, T. & Akbalık, M. (Rushton, A. et al., 2017); (Wang, M. et al., 2020); (Çitilci, T. & Akbalık, M., 2020) ได้แก่ 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก 2) ความสามารถในการปรับตัว 3) ความสามารถทางการแข่งขัน โดยใช้ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบประเมินค่าตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert's scale) ให้เกณฑ์ระดับ 5 คะแนน ตัวเลือกตอบได้ 5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยที่สุด ทั้งนี้การแปลความหมายของระดับคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

1.2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ตรวจสอบดังนี้ 1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ด้วยการหาความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยใช้เกณฑ์กำหนดผลการประเมิน เห็นด้วย ให้ +1 ไม่เห็นด้วย -1 และไม่แน่ใจ ให้ 0 แทนค่าในสูตร โดยเกณฑ์การเลือกค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.51 ขึ้นไป (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) ผลการตรวจสอบได้ค่าความสอดคล้อง 0.67 จำนวน 20 และได้ค่าความสอดคล้อง 1.00 จำนวน 23 ข้อ

1.2.3 การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) จำนวน 30 คน คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป โดยผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 0.992 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชานิ ประศาสน์, 2547)

ผู้วิจัยได้ส่งโครงร่าง 3 บทและแบบสอบถามไปยังคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์เพื่อได้รับการรับรองจริยธรรมในมนุษย์ เพื่อการรับรองจริยธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นใจและเชื่อถือใน

การวิจัย และช่วยส่งเสริมการดำเนินงานวิจัยที่มีคุณภาพและเป็นธรรม ซึ่งผลการพิจารณารับรองโครงการวิจัย หมายเลข 031/67E27-V.02 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2567

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ผู้วิจัยที่มีสัมพันธภาพในเครือข่ายกลุ่มวิชาชีพขนส่งสินค้าและกลุ่มผู้ให้บริการโลจิสติกส์ 2) ส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 20 บริษัท และส่งเป็นจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 200 บริษัท ส่งทางออนไลน์ 400 บริษัท พร้อมแนบหนังสือขอความอนุเคราะห์ 3) เมื่อครบกำหนด ผู้วิจัยจึงได้ส่งทวงถามอีกครั้งเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้รีบตอบและส่งแบบสอบถามออนไลน์โดยการใช้แบบฟอร์มเอกสารของกูเกิลฟอรม (Google Form) เพื่อทำการส่งแนบไปอีกครั้งและได้ติดตามทวงถามทางโทรศัพท์กลับไปยังผู้ตอบแบบสอบถามอีกครั้ง หลังจากได้รับแบบสอบถามครบตามจำนวนที่ต้องการ ตอบกลับมา จำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 64.51 ของ 620 บริษัท

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ รวมทั้งใช้โปรแกรม AMOS Program ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ประเภทธุรกิจขนส่งสินค้า ตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม ระบบการจัดการ หรือใบรับรอง (Certification) โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบรายข้อและรายด้าน หาจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ฐานนิยม ตามตัวแปรและตามตัวแปรสังเกตได้ 3) การวิเคราะห์การแจกแจงปกติและเส้นโค้งปกติ ใช้ค่าเฉลี่ย มัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปรสังเกตได้ โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ตรวจสอบความเหมาะสมการนำข้อมูลใช้วิเคราะห์องค์ประกอบโดยหาค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) โดยพิจารณายอมรับค่า KMO ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป รวมทั้งตรวจสอบความสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดว่าเป็นเมทริกเอกลักษณ์โดยการหาค่า Bartlett's Test of Sphericity ถ้าค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งพิจารณาค่าสถิติ p-Value การทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity ต่ำกว่า 0.05 อย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่า ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (สุภมาส อังคุโชติ และคณะ, 2557) 4) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและ ความสามารถในการปรับตัวส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน (Goodness of Fit Measures) ด้วยค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square: χ^2/df) ที่มีค่าน้อย 3 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) ที่มีค่ามากกว่า 0.90 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index: GFI) ที่มีค่ามากกว่า 0.90 ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ที่มีค่ามากกว่า 0.90 รากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างจากประชากรต่อหน่วยของค่าอิสระโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ที่มีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) มีค่าน้อยกว่า 0.05 ตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน (สุภมาส อังคุโชติ และคณะ, 2557); (ยุทธ ไกยวรรณ, 2556) 5) วิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและ ความสามารถในการปรับตัวส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก ด้วย Path Analysis ประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood)

2. วิธีการเชิงคุณภาพ

โดยเน้นที่การศึกษาลักษณะข้อมูลเรื่องเล่า จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้รู้ที่แท้จริง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้างาน ที่อยู่ในกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี ที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจขนส่งขนาดเล็ก ที่เป็นองค์กรได้รับรางวัลองค์กรต้นแบบ 20 องค์กร เพื่อพัฒนาการทำงานในกลุ่มธุรกิจขนส่ง

(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2567) โดยประสานงานทางโทรศัพท์ด้วยตนเอง เพื่อขออนุญาตตกลงวันเวลาสถานที่รูปแบบในการสัมภาษณ์ ผ่านช่องทาง Zoom Meeting, Line VDO, และ Voice Call เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ช่วงหลัก ซึ่งครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจขนส่งความสามารถในการปรับตัวขององค์กร และความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก โดยสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 10 ท่าน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ต่ำกว่า 8 คน (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551)

2.1 การตรวจสอบคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดย สุภางค์ จันทวานิช ได้สรุปไว้ว่าการตรวจสอบเครื่องมือแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การใช้หลายแหล่งข้อมูล หลายวิธีการวิจัย หรือหลายผู้วิจัยเพื่อยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและผลการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความเชื่อถือได้และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการดังนี้ 1) การใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้จากแหล่งเดียวกัน (Data Triangulation) 2) การใช้วิธีการวิจัยหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) 3) การใช้ผู้วิจัยหลายคนในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงและลดความลำเอียง (Investigator Triangulation) ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อสรุปว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สรุปว่า การตรวจสอบเครื่องมือแบบสามเส้าช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

2.2 หลังจากตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแล้ว ได้นำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลและตีความผลการวิเคราะห์หาข้อสรุปและตอบคำถามวิจัยให้ครบทุกประเด็นแบบองค์รวม

3. การพิทักษ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการศึกษาและประโยชน์ที่กลุ่มตัวอย่างจะได้รับ พร้อมทั้งชี้แจงถึงสิทธิที่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้หรือสามารถที่จะปฏิเสธจะไม่เข้าร่วมได้การวิจัยในครั้งนี้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ รวมทั้งมีการแจ้งว่ากลุ่มตัวอย่างว่าข้อมูลที่ได้จากการเก็บจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและจะทำลายเมื่อได้ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเสร็จและผู้วิจัยชี้แจงว่าจะนำเสนอภาพรวมของงานวิจัยเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจขนส่งที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ของโมเดลการวัด (Measurement Model) สำหรับ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก

ตัวแปรสังเกตได้	น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ)	ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.)	ค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t)	ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2)
การเมือง (P)	.887	.036	26.326***	.787
เศรษฐกิจ (E)	.936	.043	24.687***	.876
สังคม (S)	.865	-	-	.749
เทคโนโลยี (T)	.845	.036	27.136***	.715

หมายเหตุ: ***p < 0.001

จากตารางที่ 1 มีพบว่า องค์ประกอบปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.845 - 0.936 ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) อยู่ระหว่าง 0.036 - 0.043 ค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t) อยู่ระหว่าง 24.687 - 27.136 และค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) อยู่ระหว่าง 0.715 - 0.876 ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 1) การเมือง (P) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.887 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) เท่ากับ 0.787 2) เศรษฐกิจ (E) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.936 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) เท่ากับ 0.876 3) สังคม (S) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.865 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) เท่ากับ 0.749 และ 4) เทคโนโลยี (T) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.845 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) เท่ากับ 0.715

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความสามารถในการปรับตัว

ตัวแปรสังเกตได้	น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ)	ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.)	ค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t)	ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2)
ความเสี่ยง (R)	.863	-	-	.756
การปรับตัวองค์กร (O)	.961	.038	27.954***	.924
การปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี (F)	.873	.041	24.602***	.762

หมายเหตุ: ***p < 0.001

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความสามารถในการปรับตัว ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.863 - 0.961 ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) อยู่ระหว่าง 0.031 - 0.041 ค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t) อยู่ระหว่าง 24.602 - 27.954 และค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) อยู่ระหว่าง 0.756- 0.924 ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 1) ความเสี่ยง (R) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.863 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) เท่ากับ 0.756 2) การปรับตัวองค์กร (O) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.961 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) เท่ากับ 0.924 3) การปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี (F) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.873 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) เท่ากับ 0.762

ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) ค่าการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t) และค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) การวัดความสามารถในการแข่งขัน

ตัวแปรสังเกตได้	น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ)	ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.)	ค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t)	ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2)
การวางแผน	0.917	-	-	0.841
กลยุทธ์องค์กร	0.915	0.036	29.032***	0.837
การตลาด	0.906	0.037	27.172***	0.821
ระบบสารสนเทศ	0.796	0.040	21.369***	0.633
การตอบสนองอย่างรวดเร็ว	0.854	0.036	25.128***	0.730

หมายเหตุ: ***p < 0.001

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการวัดความสามารถในการแข่งขัน ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.796 - 0.917 ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) อยู่ระหว่าง 0.036 - 0.040 ค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t) อยู่ระหว่าง 21.369 - 29.032 และค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (r^2) อยู่

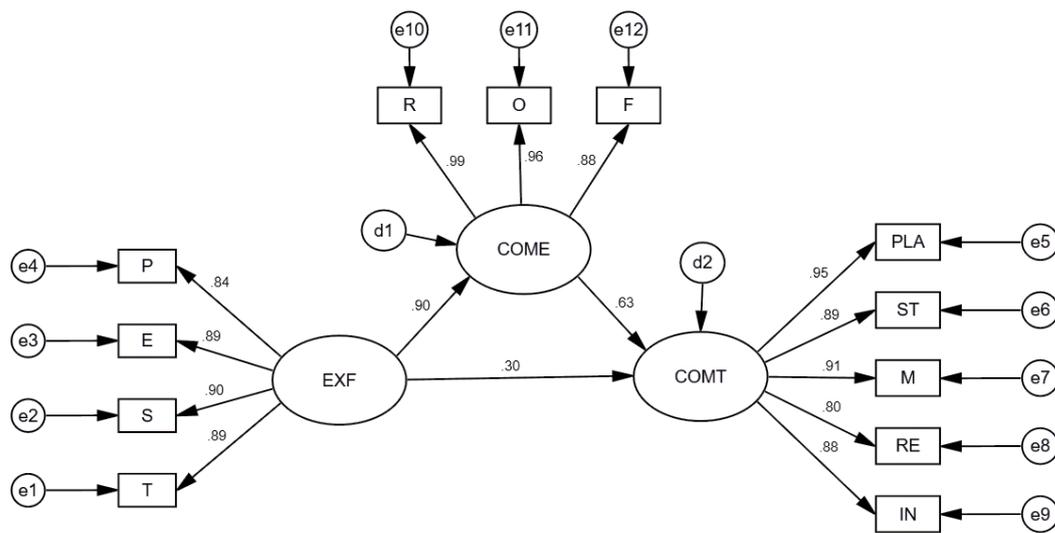
ระหว่าง 0.633 - 0.841 ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 1) การวางแผน คำน้้าหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.917 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (r²) เท่ากับ 0.841 2) กลยุทธ์องค์กร คำน้้าหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.915 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (r²) เท่ากับ 0.837 3) การตลาด คำน้้าหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.906 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (r²) เท่ากับ 0.821 4) ระบบสารสนเทศ คำน้้าหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.796 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (r²) เท่ากับ 0.633 5) การตอบสนองอย่างรวดเร็ว คำน้้าหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.854 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (r²) เท่ากับ 0.730

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 เกณฑ์การพิจารณาและผลการทดสอบดัชนีความกลมกลืนของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง

ค่าดัชนี	เกณฑ์การพิจารณา	ผลการทดสอบความกลมกลืน			
		ก่อนปรับ	แปลผล	หลังปรับ	แปลผล
Chi-square (χ^2)	P -Value > 0.05	0.000	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.062	ผ่านเกณฑ์
Relative Chi-square	CMIN/df < 3	9.435	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.500	ผ่านเกณฑ์
Goodness of Fit Index	GFI > 0.90	0.822	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.987	ผ่านเกณฑ์
Adjusted Goodness of Fit Index	AGFI > 0.90	0.734	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.954	ผ่านเกณฑ์
Root Mean Square Error of Approximation	RMSEA < 0.05	0.142	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.000	ผ่านเกณฑ์
Comparative Fit Index	CFI > 0.90	0.926	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.998	ผ่านเกณฑ์
Normed Fit Index (NFI)	NFI > 0.1	0.919	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.995	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความกลมกลืนของโมเดล พบว่า โดยมีค่าสถิติ CMIN/df = 1.500, p-Value = 0.062, GFI = 0.987, AGFI = 0.954, RMSEA = 0.142, CFI = 0.926, NFI = 0.995 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและ ความสามารถในการปรับตัวส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็กมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก ซึ่งพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกส่งผลโดยตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัว อีกทั้งความสามารถในการปรับตัวส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก ซึ่งรายละเอียดตามภาพที่ 1

Chi-Square = 33.002, Chi-Square = 1.500, P-value = 0.062, RMSEA = 0.000, RMR = 0.008,
CFI = 0.998, AGFI = 0.954, GFI = 0.987, NFI = 0.995, TLI = 0.994

ภาพที่ 1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและ ความสามารถในการปรับตัวส่งผลต่อความสามารถทางการ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการปรับตัวเพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง สรุปลผลผลวิเคราะห์โดยภาพรวมจากการสัมภาษณ์ ได้ดังนี้

ช่วงที่ 1: ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก สรุปลผลผลวิเคราะห์ได้ดังนี้ 1) ปัจจัยเศรษฐกิจ: การเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจโลก วิกฤตเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเงินทำให้การขนส่งสินค้ามีต้นทุนสูงขึ้นและประสิทธิภาพลดลง 2) ปัจจัยการเมือง: การเปลี่ยนแปลงในนโยบายและกฎหมาย การวางนโยบายเกี่ยวกับการขนส่ง และความเสถียรของรัฐบาลส่งผลกระทบต่อเวลาการขนส่งและต้นทุน 3) ปัจจัยสังคม: ด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ความยืดหยุ่นในการจัดส่ง และทิศทางในการบริโภคส่งผลกระทบต่อความต้องการในการขนส่งสินค้า 4) ปัจจัยเทคโนโลยี: การใช้เทคโนโลยีในการติดตามพัสดุและการจัดการข้อมูลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า 5) ปัจจัยด้านสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อม: ภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงในนโยบายสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อเส้นทางการขนส่งและเวลาการจัดส่ง

ช่วงที่ 2: ข้อมูลเพื่อยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ทำการศึกษาเพื่อกำหนดสมมติฐานการวิจัยด้านความสามารถการปรับตัวขององค์กร 1) การจัดการความเสี่ยง: ในการจัดการความเสี่ยงช่วยลดความเสี่ยงในการเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดและสร้างความเชื่อถือให้กับลูกค้า 2) การปรับตัวในยุคปัจจุบัน: มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการการขนส่ง การสร้างระบบการจัดส่งที่ยืดหยุ่น และการใช้พลังงานที่มีประสิทธิภาพสูง 3) การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี: มีการใช้งานและพัฒนาเทคโนโลยี IoT, Blockchain และ CRM เพื่อเพิ่มความแม่นยำ ความสะดวกสบาย และความเชื่อถือในการให้บริการ

ช่วงที่ 3: ข้อมูลเพื่อยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ทำการศึกษาเพื่อกำหนดสมมติฐานการวิจัยด้านความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก 1) การวางแผน: การวางแผนช่วยให้ธุรกิจขนส่งสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงทางการเงิน และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้รวดเร็ว 2) กลยุทธ์องค์กร: ควรเน้นการใช้เทคโนโลยี การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทักษะบุคลากร การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และการจัดการความเสี่ยง 3) การจัดการการตลาด: การดึงดูดลูกค้าและสร้างความเชื่อมั่นในบริการของเราในตลาด 4) ระบบสารสนเทศ: ระบบสารสนเทศที่มีความ

พร้อมและความเพียงพอช่วยในการจัดการข้อมูลลูกค้า การติดตามสถานะสินค้า และการวางแผนการขนส่ง

5) การตอบสนองอย่างรวดเร็ว: การใช้ระบบอัตโนมัติในการแจ้งเตือนสถานะการส่งสินค้า และการเตรียมความพร้อมในการจัดส่งและการบริการลูกค้าล่วงหน้าเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

อภิปรายผล

1. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง มี 3 องค์ประกอบ สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1.1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนส่ง ซึ่ง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีอยู่ 4 ปัจจัย การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ซึ่ง มีความสอดคล้องกับ Çitilci, T. & Akbalik, M. ได้ทำการศึกษาความสำคัญของการวิเคราะห์ PESTEL ซึ่งมีปัจจัยหลัก 1) ปัจจัยทางการเมือง เช่น กฎหมายภาษี นโยบายของรัฐบาล ความเสี่ยงทางการเมือง 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ นโยบายการเงินของธนาคารกลาง นโยบายการคลัง การเติบโต อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน อัตราเงินเฟ้อ ค่าจ้างและภาษี 3) ปัจจัยทางสังคม เช่น ประชากรศาสตร์ ประชากร องค์กรพัฒนาเอกชน ระบบสุขภาพ ประกันภัย อุณหภูมิ 4) ปัจจัยทางเทคโนโลยี เช่น นวัตกรรม ระบบคอมพิวเตอร์ ลิขสิทธิ์ 5) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ภูมิอากาศ สภาพอากาศ ธรรมชาติ วัตถุพิษ มลพิษ 6) ปัจจัยทางกฎหมาย เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายสิทธิผู้บริโภค (Çitilci, T. & Akbalik, M., 2020) ยังสอดคล้องกันกับ ศิวกร อโนริย์ โดยสรุปว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรช่วยให้องค์กรทราบถึงโอกาสใหม่ ๆ และสามารถมองเห็นภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้น ทำให้การวางแผนการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรมีความรวดเร็วขึ้น และสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้ (ศิวกร อโนริย์, 2564) ดังนั้น การศึกษานี้ยืนยันว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมและเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีและการจัดการความเสี่ยงเข้ามาใช้เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจขนส่งสามารถแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความยั่งยืนในระยะยาว

1.2 ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนส่ง มี 3 ปัจจัย 1) ความเสี่ยง 2) การปรับตัวขององค์กร 3) การปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี ดังนั้น 1) การจัดการความเสี่ยง สอดคล้องกับงานวิจัย Yang, Z. et al. สรุปว่า เน้นการใช้เทคโนโลยีและการวางแผนการขนส่งเพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มความมั่นใจในการส่งสินค้า (Yang, Z. et al., 2020) สอดคล้องกับ Zhang, Y. et al. ที่ระบุถึงการจัดการความเสี่ยงทางการเงินและปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อขนส่ง การจัดการความเสี่ยงเหล่านี้ช่วยให้ธุรกิจสามารถรับมือกับปัญหาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในเส้นทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Zhang, Y. et al., 2015) 2) การปรับตัวขององค์กร สอดคล้องกับ วลี พุทโสม ที่ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถในการปรับตัวส่งผลต่อผลการดำเนินงานและความอยู่รอดขององค์กร การปรับตัวขององค์กรในด้านกลยุทธ์และกระบวนการทำงานเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน (วลี พุทโสม, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัย Rwakira, B. T. พบว่า ความสามารถในการปรับตัวของโซ่อุปทานในประเทศกำลังพัฒนาได้รับผลกระทบจากการควบคุมทางกฎหมายที่อ่อนแอ การยอมรับทางสังคมของการปฏิบัติงานบางอย่าง การทุจริตและพนักงาน ความไม่ชัดเจนของประเทศ และการทำแผนงานที่ไม่เป็นระบบ ภัยคุกคามเหล่านี้เป็นผลจากความแตกต่างของโซ่อุปทานและมีผลกระทบจากกลยุทธ์ขององค์กร (Rwakira, B. T., 2015) 3) การปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี ดังนั้นการศึกษานี้จึงยืนยันว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนส่ง โดยปัจจัยเหล่านี้ช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมและเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีและการจัดการความเสี่ยงเข้ามาใช้เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจขนส่งสามารถ

แข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เน้นถึงความสำคัญของการปรับตัวและการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินธุรกิจเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนในระยะยาว

1.3 ความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง มี 4 ปัจจัย ประกอบด้วย การวางแผน กลยุทธ์องค์กร การตลาด ระบบสารสนเทศ การตอบสนองอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ สิ้นใจ สีสี่ปะเส็ด และเสาวลักษณ์ จิตติมงคล พบว่าด้านความต้องการของลูกค้า ด้านการขนส่ง และด้านการบริการลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องมีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บริการที่ตรงตามความต้องการของลูกค้าและสร้างความเชื่อถือได้ ด้านการคาดการณ์ความต้องการของลูกค้าก็ต้องถูกต้องและชัดเจน (สิ้นใจ สีสี่ปะเส็ด และเสาวลักษณ์ จิตติมงคล, 2565) สอดคล้องกับ ประจักษ์ พรหมงามและคณะ เน้นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งขนาดกลางและขนาดเล็ก ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้ เทคโนโลยี คุณภาพการบริการ การจัดการความเสี่ยง และความไว้วางใจ ซึ่งช่วยสนับสนุนให้องค์กรมีความยืดหยุ่นตลอดโซ่อุปทาน (ประจักษ์ พรหมงาม และคณะ, 2565) และยังมีประเด็นที่สอดคล้องกับ เบญจวรรณ เปี่ยมสุวรรณ และ พัทธสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล พบว่าความสามารถทางการแข่งขันของบริษัทขนส่ง จำกัด ขึ้นอยู่กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารต้องวางแผนและนำนโยบายสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีมาปรับปรุงการทำงาน จัดสรรทรัพยากร และพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (เบญจวรรณ เปี่ยมสุวรรณ และพัธสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล, 2563) ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงยืนยันว่า การทำความเข้าใจและปรับตัวตามปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่หลากหลาย รวมถึงการจัดการองค์ความรู้ การลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ การจัดการความเสี่ยง และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าและคู่ค้า จะช่วยให้ธุรกิจขนส่งสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและยั่งยืนในระยะยาว

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสามารถสรุปได้ว่ามีความสำคัญและส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญ โดยมีความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนส่งเป็นตัวแปรคั่นกลาง งานวิจัยหลายฉบับได้ยืนยันถึงความสำคัญของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง ดังเช่น การจัดการลอจิสติกส์และการกระจายสินค้า และการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) สอดคล้องงานวิจัย Wang, X. & Zhang, Y พบว่า การใช้เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง โดยมีความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนส่งเป็นตัวแปรคั่นกลาง (Wang, X. & Zhang, Y., 2018) ดังนั้น การศึกษานี้ยืนยันว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งผ่านการปรับตัวขององค์กร ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนส่งซึ่งรวมถึงการจัดการความเสี่ยง การปรับตัวขององค์กร และการปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถทางการแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. จากการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามดัชนีความกลมกลืนของโมเดล โดยมีค่าสถิติที่สำคัญดังนี้: $CMIN/df = 1.500$, $p\text{-Value} = 0.062$, $GFI = 0.987$, $AGFI = 0.954$, $RMSEA = 0.142$, $CFI = 0.926$, $NFI = 0.995$ ค่าดัชนีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องที่พอสสมครกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า

- 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ส่งผลโดยตรงและมีความสำคัญต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก
- 2) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนส่ง
- 3) ความสามารถในการปรับตัว ของธุรกิจขนส่งส่งผลโดยตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็ก (ไอยเรศ วงษ์วัฒนพงษ์, 2563); (Hitt, M. A. et al., 2011)

3. แนวทางการปรับตัวเพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง การศึกษานี้ พบว่า

- 1) ส่งเสริมการปรับตัวขององค์กร ให้มีความสำคัญกับการปรับตัวทางเทคโนโลยี การจัดการความเสี่ยง และการพัฒนาความสามารถขององค์กร และธุรกิจขนส่งควรมีการวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน โดยพิจารณาถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกอย่างสม่ำเสมอ ให้มีการติดตามการเปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจ และปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสม
- 3) การใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพิ่มความสามารถทางการแข่งขัน
- 4) พัฒนาระบบการจัดการความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจขนส่งสามารถรับมือกับปัญหาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในเส้นทางขนส่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนการขนส่งที่ดีจะช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มความมั่นใจในการส่งสินค้า
- 5) การพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนส่ง ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะที่ทันสมัยและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในตลาดได้
- 6) ธุรกิจขนส่งควรมีการสร้างควมยืดหยุ่นในองค์กรเพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม การใช้ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น
- 7) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าและคู่ค้าเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจขนส่งสามารถรักษาลูกค้าเดิมและดึงดูดลูกค้าใหม่ได้ ควรมีการสื่อสารที่ดีและบริการที่มีคุณภาพเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า การนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปปฏิบัติจะช่วยให้ธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็กสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความยั่งยืนในระยะยาว ธุรกิจขนส่งสินค้าควรมีการปรับปรุงและพัฒนาในด้านต่าง ๆ นี้จะช่วยให้ธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดเล็กสามารถแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและยั่งยืนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันธุรกิจบริการขนส่งไทย ที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปเพื่อตอบสนองความต้องการของธุรกิจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถนำหลักการจัดการต่าง ๆ เหล่านี้ไปพัฒนาเพื่อให้เกิดศักยภาพในการบริการที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการขนส่งไทย (สุชาติดา บุญเรือง และคณะ, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ยืนยันถึงความสำคัญของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง โดยมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะสำคัญ ดังนี้ 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการปรับตัวและความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง ซึ่ง ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลักคือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ธุรกิจขนส่งควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกช่วยให้องค์กรมองเห็นโอกาสและภัยคุกคามใหม่ ๆ ทำให้การวางแผนและกำหนดกลยุทธ์มีความรวดเร็วและสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน และควรมีการติดตามและวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้ อย่างสม่ำเสมอ 2) ความสามารถในการปรับตัว มี 3 ปัจจัยหลัก คือ การจัดการความเสี่ยง การปรับตัวขององค์กร การปรับตัวทางด้านเทคโนโลยี ควรมีการจัดการความเสี่ยง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจ การปรับตัวขององค์กรในด้านกลยุทธ์และกระบวนการทำงาน เป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับใช้ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือในการดำเนินงาน 3) ความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก: การวางแผน กลยุทธ์องค์กร การตลาด ระบบสารสนเทศ การทำความเข้าใจและปรับตัวตามปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ การจัดการความเสี่ยง และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าและคู่ค้า เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจขนส่งสามารถปรับตัวและเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันในตลาด

ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและยั่งยืนในระยะยาว ข้อเสนอแนะ 1) ควรส่งเสริมส่งเสริมการปรับตัวขององค์กร ธุรกิจขนส่งควรให้ความสำคัญกับการปรับตัวทางเทคโนโลยี การจัดการความเสี่ยง และการพัฒนาความสามารถขององค์กร เพื่อเพิ่มความสามารถทางการแข่งขัน 2) ควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจ และปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสม การนำเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจขนส่ง ไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังเพิ่มความสามารถทางการแข่งขัน 3) ธุรกิจขนส่งควรพัฒนาและปรับปรุงระบบการจัดการความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถรับมือกับความท้าทายและความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งการปรับปรุงและพัฒนาในด้านต่าง ๆ นี้จะช่วยให้ธุรกิจขนส่งสินค้าขนาดใหญ่สามารถแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และยั่งยืนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2566). แหล่งค้นหาข้อมูลนิติบุคคล และประเภทธุรกิจในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://datawarehouse.dbd.go.th/>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). รายงานแนวโน้มเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลก. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: วีอินเทอร์พรีนทร์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลลิสเรลสถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. (2551). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- เบญจวรรณ เปี่ยมสุวรรณ และพัศสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล. (2563). ความสามารถทางการแข่งขันโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ บริษัท ขนส่ง จำกัด. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(5), 114-129.
- ประจักษ์ พรหมงาม และคณะ. (2565). ความสามารถทางการแข่งขันปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จธุรกิจขนส่งขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารวิทยาการปริทัศน์, 24(3), 187-198.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2556). การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วย AMOS. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชานีประศาสน์. (2547). ระเบียบวิธีการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- วัลลี พุทโสม. (2564). แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถในการปรับตัวกับผลการดำเนินงานและความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กในสถานการณ์โควิด-19. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 15(2), 129-144.
- ศิวกร โอนริย์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน และความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดราชบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาศิลปากรบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2567). โครงการเสริมสร้างสุขภาวะในองค์กรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานแก่บุคลากรในกลุ่มธุรกิจขนส่ง (ปี 2566 - 2567). กรุงเทพมหานคร: สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร (สน.8).

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2566). รายงานสถานการณ์การขนส่งและโลจิสติกส์ประจำปี 2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร.
- สินใจ สีสืบเสียด และเสาวลักษณ์ จิตติมงคล. (2565). ผลกระทบการจัดการด้านโลจิสติกส์ต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจโลจิสติกส์ในประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 17(1). 193-207.
- สุชาติ บุญเรือง และคณะ. (2564). แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันธุรกิจบริการขนส่งไทย. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(43), 352-362.
- สุภมาส อังสุโชติ และคณะ. (2557). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไอยเรศ วงษ์วัฒนพงษ์. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินธุรกิจของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าข้ามแดนในกลุ่มประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมา และ เวียดนาม (CLMV). ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Çitilci, T. & Akbalık, M. (2020). The importance of PESTEL analysis for environmental scanning process. In Dinçer, H. & Yüksel, S. (eds.), Handbook of research on decision-making techniques in financial marketing (pp. 336-357). Hershey, PA: IGI Global.
- Hair, J. F. et al. (1998). Multivariate data analysis. (5th ed.). New York: Macmillan.
- Hitt, M. A. et al. (2011). Strategic entrepreneurship: creating value for individuals, organizations, and society. Academy of management perspectives, 25(2), 57-75.
- Rushton, A. et al. (2017). The handbook of logistics and distribution management: Understanding the supply chain. London, UK: Kogan Page Publishers.
- Rwakira, B. T. (2015). Supply chain resilience: a case study analysis of a supply network in a developing country context. In Doctoral dissertation. Lancaster University.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (1996). A beginner's guide to Structural modeling. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Wang, M. et al. (2020). Logistics innovation capability and its impacts on the supply chain risks in the industry 4.0 era. Modern Supply Chain Research and Applications, 2(2), 83-98.
- Wang, X. & Zhang, Y. (2018). The application of big data in logistics and supply chain management. Journal of Cleaner Production, 201(2018), 1192-1200.
- Yang, Z. et al. (2020). Identifying intercity freight trip ends of heavy trucks from GPS data. Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review, 157(2022), 102590. <https://doi.org/10.1016/j.tre.2021.102590>.
- Zhang, Y. et al. (2015). Research on financing risk management of logistics enterprises under supply chain financing mode. American Journal of Industrial and Business Management, 5(12), 760-767.

การพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล *

THE DEVELOPMENT OF VIDEO PODCAST TO STRENGTHEN THE KNOWLEDGE OF DIGITAL LEISURE

วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว

Wipongchai Rongkhankaew

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: wipongchai@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ และ 2) ศึกษาผลของพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลเป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชานันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นแกนนำในการทำกิจกรรมในรุ่นและวิชาเอก จำนวน 46 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบทดสอบ เก็บรวบรวมโดยแจกแบบทดสอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนาคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีทุกด้าน ผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีทุกด้าน 2) ผลพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ 80/80 ได้ดำเนินการทดลอง 3 ครั้ง การทดลองครั้งที่ 1 เป็นการประเมินและตรวจสอบคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น การทดลองครั้งที่ 2 พอดคาสต์วิดีโอมีประสิทธิภาพ (E1/E2) 84.33/88.66 และการทดลองครั้งที่ 3 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) 81.11/87.88 3) ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอ, ส่งเสริมความรู้การใช้เวลาว่าง, ดิจิทัล

Abstract

This research article aims to 1) develop the quality of video podcasts to promote knowledge on effective digital leisure, and 2) study the effects of video podcasts in promoting knowledge on digital leisure. This experimental research involves a sample group of 46 undergraduate students from the Recreation Leadership program at the Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, who are leaders in their activities and their major. The research tools include questionnaires and tests, collected by distributing tests and satisfaction questionnaires. The statistics used in the research are mean, standard deviation, and t-test, with

descriptive data analysis. The findings of the research are as follows: 1) The overall quality of the video podcasts, developed by content experts, was rated as good. When considering each aspect, the quality was good in all areas. The overall quality assessment by media experts was also rated as good, with each aspect being good. 2) The video podcasts aimed at promoting knowledge on effective digital leisure time usage met the 80/80 efficiency criterion. Three trials were conducted. The first trial involved evaluating and checking the quality of the video podcasts for further improvement. In the second trial, the video podcasts had an efficiency (E1/E2) of 84.33/88.66, and in the third trial, the efficiency (E1/E2) was 81.11/87.88. The post-learning average scores on knowledge and understanding of digital leisure were significantly higher than the pre-learning scores at the .05 level. The overall satisfaction with the video podcasts was very high. When considering each aspect, satisfaction was highest in all areas.

Keywords: Development of Video Podcasts, Promote Knowledge of Leisure, Digital

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 และสืบเนื่องยาวมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงเป็นวงกว้างไปทั่วโลกมีผู้คนเจ็บป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ของโลก จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ผู้คนจึงต้องหาวิธีการป้องกันตัวเอง ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปฏิบัติตัวที่แตกต่างไปจากวิถีชีวิตแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมาในช่วงก่อนจะมีการแพร่ระบาด ซึ่งเรียกวิถีชีวิตแบบนี้ว่า ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งวิถีชีวิตแบบนี้ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งเป็นแนวทางที่หลายคนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (กรมสุขภาพจิต, 2563; ทนงศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ, 2563) เมื่อโลกเปลี่ยนเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ ผู้คนไม่สามารถออกไปใช้ชีวิตและทำกิจกรรมการใช้เวลาว่างแบบเดิมได้ จึงหันมาใช้เวลาว่างทางดิจิทัล หรือ Digital Leisure เพิ่มมากขึ้น และเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

การใช้เวลาว่างทางดิจิทัล เป็นการใช้เวลาว่างผ่านอุปกรณ์ดิจิทัล ที่ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สามารถเข้าถึงได้ทั้งจากเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือผ่านอินเทอร์เน็ตจากโทรศัพท์มือถือ สามารถใช้สื่อดิจิทัลในการทำกิจกรรมการใช้เวลาว่างต่าง ๆ รอบตัว ได้จากที่ใดก็ได้ทุกที่ ทุกช่วงเวลา และผู้เข้าร่วมสัมผัสและรับรู้ได้ถึงประโยชน์และคุณค่า Carnicelli et al. กล่าวว่า การใช้เวลาว่างทางดิจิทัลได้สร้างโอกาสมากมายให้ผู้คนได้เรียนรู้ โดยไม่มีการผูกมัดทางสถานที่ แต่ถูกล้อมรอบด้วยเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้ผู้คนสามารถแบ่งปัน เพลง วิดีโอ รูปภาพ และความคิดเห็นกันได้เพียงแค่มืออุปกรณ์พกพาเท่านั้น จากการเติบโตและนิยมของการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลและการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้นำนันทนาการในระดับมหาวิทยาลัยที่ปัจจุบันใช้เวลาว่างทางดิจิทัลกันอย่างแพร่หลายและกลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต และจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลเพื่อที่จะนำความรู้ที่ไปถ่ายทอดและนำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างอย่างรู้คุณค่าและใช้เวลาว่างทางดิจิทัลอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมต่อไป (Carnicelli, S., et al. , 2017)

ปัจจุบันการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ สามารถทำได้หลากหลายวิธี การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการส่งเสริมความรู้ก็เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนทุกระดับและได้มีการออกแบบพัฒนาสื่อสำหรับการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นเว็บการเรียนการสอน สื่อสังคมออนไลน์ วิกิทัศน์บนอินเทอร์เน็ต หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อความจริงเสมือน (Augmented Reality) เป็นต้น ซึ่งเทคโนโลยีหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจและถูกนำมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจก็คือ พอดคาสต์ (Podcast) พอดคาสต์ คือ ไฟล์ที่บันทึกเสียงหรือวิดีโอต้นฉบับ พอดคาสต์แต่ละตอนจะอยู่ในรูปแบบไฟล์ เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นเสียงหรือวิดีโอ เพื่อให้ผู้ฟังได้สนุกและรับสาระกับรายการดังกล่าวในลักษณะเดียวกันทุกครั้ง พอดคาสต์ถือเป็นช่องทางหนึ่งในการรับชม รับฟังเนื้อหาต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นช่องทางที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ชมในวงกว้าง (วิลาส ฉ่ำเลิศวัฒน์ และนฤพล ตั้งตรีรัตน์, 2551; อาลี ปรียากร, 2560) ปัจจุบันมีการนำพอดคาสต์มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายและสร้างประโยชน์มากมายต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะผู้เรียนสามารถเลือกช่องทางตามความต้องการของตนเองเพื่อรับชมหรือรับฟัง และสามารถเลือกเก็บสื่อที่ตนเองสนใจศึกษาไว้ในอุปกรณ์ของตนเองไม่ว่าจะเป็น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (ชวันธร สัมฤทธิ์ และคณะ, 2555) นอกจากนี้ พอดคาสต์ยังช่วยให้ผู้เรียนมีความเครียดน้อยลงในช่วงก่อนสอบ เพราะสามารถใช้พอดคาสต์ช่วยทบทวนบทเรียนได้ พอดคาสต์ยังช่วยเพิ่มความคุ้นเคยระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนมากยิ่งขึ้นและผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนจากการใช้งานพอดคาสต์ได้ดีกว่าการศึกษาในรูปแบบเดิม เช่น การอ่านตำราเรียน (Fernandez, V., et al., 2015; อาลี ปรียากร, 2560) ในปัจจุบัน พอดคาสต์ มีหลายประเภท ได้แก่ Basic Podcast ที่มีเพียงแค่เสียงหรือคำบรรยายเท่านั้น Enhanced Podcast มีการเพิ่มลูกเล่นโดยใช้ภาพประกอบเสียงหรือคำบรรยาย และรูปแบบที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันคือ พอดคาสต์วิดีโอ (Video Podcast) หรือ Vodcast เป็นรูปแบบที่มีภาพประกอบและเสียงเหมือนกับพอดคาสต์ทั่วไปแต่มีวิดีโอเพิ่มเข้ามาช่วยให้เนื้อหาที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

จากการเติบโตของการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล จึงต้องให้ความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลและการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลอย่างถูกต้องกับกลุ่มผู้นำนันทนาการในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อที่จะนำความรู้นั้นไปถ่ายทอดต่อ จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลและการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลอย่างถูกต้องกับกลุ่มผู้นำนันทนาการในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อที่จะนำความรู้นั้นไปถ่ายทอด และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างอย่างรู้คุณค่าและใช้เวลาว่างทางดิจิทัลอย่างถูกต้องเหมาะสมและจากคุณสมบัติและประโยชน์ของพอดคาสต์วิดีโอ และสนใจพัฒนาการพัฒนารูปแบบพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล เพื่อให้พอดคาสต์วิดีโอที่เป็นต้นแบบและเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลให้แก่หน่วยงานที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาประสิทธิภาพพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบแผนที่ใช้ในการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดี่ยวแบบทดสอบก่อนและทดสอบหลัง (One-group Pretest – Posttest Design) ศึกษาและพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริม

ความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล โดยพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล จำนวน 8 เรื่อง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตสาขาวิชาผู้นำนันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์กำหนด (Criterion Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามเงื่อนไขของการวิจัย ประกอบด้วย 1) เป็นนิสิตสาขาวิชาผู้นำนันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เป็นแกนหลักในการทำกิจกรรมภาคในรุ่นและวิชาเอก 2) สนใจเข้าร่วมงานวิจัยและเข้าร่วมได้จนจบกระบวนการ 3) สนใจยินยอมให้เก็บข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ผลการวิจัยตลอดกระบวนการวิจัย 4) ยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขของกระบวนการวิจัย การได้มา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจะดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครผู้สนใจโดยมีเงื่อนไขตามเกณฑ์ที่กำหนดในข้างต้น โดยรับสมัครแบ่งเป็นกลุ่มในการทดลองครั้งที่ 1 จำนวน 6 คน ครั้งที่ 2 จำนวน 10 คน และครั้งที่ 3 จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 46 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่การวิจัยในแต่ละครั้งจะใช้วิธีการจับสลาก โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะใช้ในการหาประสิทธิภาพพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลตามเกณฑ์ 80/80 และศึกษาผลของพอดคาสต์วิดีโอในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมหรือผู้ชมต่อพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) รูปแบบพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลจำนวน 8 เรื่องดำเนินการทดลองหาประสิทธิภาพของกระบวนการและหาประสิทธิภาพของพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลที่สร้างขึ้น ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) เมื่อเรียนจากพอดคาสต์วิดีโอแล้วผู้เรียนสามารถที่จะทำแบบฝึกหัดได้ผลคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 80% และประเมินหลังเรียนได้ผลคะแนนไม่น้อยกว่า 80% 2) แบบประเมินคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา โดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้อโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.94 3) แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลจากการเรียนรู้ด้วยพอดคาสต์วิดีโอผ่านการวิเคราะห์คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.85 และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล โดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้อโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.92

การรับรองจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใบรับรองเลขที่ SWUEC-662023

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ทดลองจัดการเรียนรู้ด้วยพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล จำนวน 8 เรื่อง ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เก็บข้อมูลด้วยการประเมินความรู้ความเข้าใจ เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลด้วยแบบทดสอบ และประเมินความพึงพอใจด้วยแบบสอบถาม

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าที (t-test dependent) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนประเมินก่อนและหลังการเข้าร่วม 2)

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป นำผลการวิจัยที่ได้มาสรุปผล อภิปรายผลและนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ นำเสนอเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 ผลการประเมินคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ปรากฏผลดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. การนำเสนอเนื้อหา	4.34	0.48	ดี
2. ความชัดเจนของภาพและเสียงบรรยาย	4.48	0.28	ดี
รวม	4.41	0.76	ดี

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลประเมินคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา พบว่า มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.76) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ด้านความชัดเจนของภาพและเสียงบรรยายมีคุณภาพเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการนำเสนอเนื้อหาตามลำดับ

1.2 ผลการประเมินคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ปรากฏผลดังตารางที่ 2
ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. การนำเสนอเนื้อหา	4.40	0.31	ดี
2. เสียงบรรยายและดนตรีประกอบ	4.30	0.42	ดี
3. ภาพและตัวอักษร	4.46	0.34	ดี
4. เทคนิคการนำเสนอ	4.46	0.34	ดี
รวม	4.40	0.35	ดี

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลประเมินคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อพอดคาสต์วิดีโอ พบว่า พอดคาสต์วิดีโอมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดีทุกด้าน ด้านระบบภาพและตัวอักษร ด้านเทคนิคการนำเสนอมีคุณภาพเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการนำเสนอเนื้อหา และเสียงบรรยายและดนตรีประกอบ

1.3 ศึกษาผลการพัฒนาประสิทธิภาพพอดคาสต์วิดีโอตามเกณฑ์ 80/80 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง 3 ครั้ง ปรากฏผลดังตารางที่ 3

การทดลองครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นการประเมินและตรวจสอบคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ส่วนผลการทดลองในครั้งที่ 2 และ 3 รายละเอียดอยู่ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการพัฒนาประสิทธิภาพพอดคาสต์วิดีโอตามเกณฑ์ 80/80

การทดลอง	แบบฝึกหัดระหว่างเรียน			แบบทดสอบหลังเรียน			ประสิทธิภาพ E1 / E2
	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย	E1	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย	E2	
การทดลองครั้งที่ 2	30	25.30	84.33	30	26.60	88.66	84.33/88.66
การทดลองครั้งที่ 3	30	25.66	81.11	30	26.36	87.88	81.11/87.88

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการทดลองครั้งที่ 2 พอดคาสต์วิดีโอมีประสิทธิภาพ (E1/E2) 84.33/88.66 และในการทดลองครั้งที่ 3 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) 81.11/87.88 สรุปได้พอดคาสต์วิดีโอมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. การศึกษาผลของพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล ด้านความรู้ ความเข้าใจ และความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอเรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล ปรากฏผลดังตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล

ผลการเรียนรู้	คะแนนก่อนทดลอง			คะแนนหลังทดลอง			t	p
	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.		
	30	19.60	0.72	30	26.36	1.49	-10.72	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลว่างหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหาการเรียนรู้	4.68	0.36	มากที่สุด
2. ด้านระบบเสียงและภาพ	4.67	0.35	มากที่สุด
3. ด้านเทคนิคการนำเสนอ	4.75	0.23	มากที่สุด
4. ด้านการดำเนินรายการ	4.63	0.26	มากที่สุด
5. ประโยชน์และความรู้ที่ได้รับ	4.72	0.20	มากที่สุด
รวม	4.69	0.28	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.69 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านเทคนิคการนำเสนอมีความพึงพอใจเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านประโยชน์และความรู้ที่ได้รับ ด้านระบบเสียงและภาพ และด้านการดำเนินรายการตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ ผลการประเมินคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี ส่วนผลประเมินคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อพอดคาสต์วิดีโอ มีคุณภาพโดยรวมอยู่ใน

ระดับดี ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการผลิตสื่อดิจิทัลพอดคาสต์วิดีโออย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจาก 1) ขั้นตอนเตรียมการผลิต (Pre-Production) เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการผลิตรายการไม่ว่าด้านเนื้อหา เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลที่ต้องถูกต้องและครบถ้วน การเตรียมการด้านบุคลากร เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ การดำเนินรายการและบท โดยมีการประชุมในที่ทีมงานที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงาน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ก่อนการลงมือปฏิบัติงานตามตารางเวลาที่กำหนดไว้ 2) ขั้นตอนการผลิตรายการ (Production) เป็นขั้นตอนที่จะบันทึกพอดคาสต์วิดีโอตามแผนการทำงาน ตรวจสอบความถูกต้องทางด้านเทคนิคถ้าพบข้อบกพร่องต้องแก้ไขและบันทึกใหม่ทันทีเมื่อบันทึกรายการเสร็จแล้วควรมีการตรวจสอบอีกครั้งเพื่อหาข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นและ 3) ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-Production) การลำดับภาพ เสียง หรือการตัดต่อ การฉายเพื่อตรวจสอบ และการเลือกช่องทางการเผยแพร่ที่ได้รับความนิยมและสะดวกในการเข้าถึง การประเมินผล กระบวนการผลิต รวมทั้งการประเมินผลผลิตกลับกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาลี ปรียากร ผลการวิจัยได้แบ่งแนวทางการผลิตรายการพอดคาสต์ได้ออกเป็น 3 ด้าน ตามกระบวนการการผลิตรายการ ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเตรียมการผลิตก่อนการผลิตรายการ ผู้ผลิตรายการจะมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำรายการกระจายเสียงผ่านช่องทางพอดคาสต์การเตรียมการผลิตรายการและการออกแบบเนื้อหารายการและการเตรียมการจัดการด้านเทคนิคก่อนการผลิตรายการ 2) ด้านการผลิตรายการพอดคาสต์ผู้ผลิตรายการมีการกำหนดรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาและการจัดการด้านเทคนิคในการจัดรายการพอดคาสต์ในการผลิตรายการ 3) ด้านการเผยแพร่รายการพอดคาสต์ผู้ผลิตรายการจะมีการคัดเลือกช่องทางสำหรับเผยแพร่รายการ มีการสำรวจความนิยม และมีการสำรวจผลตอบรับจากผู้ฟังรายการเพื่อนำไปพัฒนาการนำเสนอเนื้อหาหรือรูปแบบรายการต่อไปในอนาคต (อาลี ปรียากร, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวันธร สัมฤทธิ์ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีพอดคาสต์สำหรับไอแพดเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเทคนิคการทำวิจัยพื้นฐานทางคอมพิวเตอร์ศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ชวันธร สัมฤทธิ์ และคณะ, 2555)

การทดลองหาประสิทธิภาพพอดคาสต์วิดีโอตามเกณฑ์ 80/80 ผลการทดลองครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นการประเมินและตรวจสอบคุณภาพพอดคาสต์วิดีโอเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ผลการทดลองครั้งที่ 2 พอดคาสต์วิดีโอมีประสิทธิภาพ (E1/E2) 84.33/88.66และในการทดลองครั้งที่ 3 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) 81.11/87.88 สรุปได้พอดคาสต์วิดีโอมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 สรุปได้ว่า พอดคาสต์วิดีโอมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการผลิตพอดคาสต์วิดีโอตามกระบวนการและหลักการผลิตที่ดีและเป็นระบบ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญในการผลิตพอดคาสต์วิดีโอซึ่งก็คือ ระบบอินเทอร์เน็ตที่ดีและเสถียร มีความเร็วสูง พอดคาสต์วิดีโอต้องสามารถเข้าถึงได้ง่ายสามารถและสามารถดาวน์โหลดไฟล์เก็บไว้ได้ พอดคาสต์วิดีโอต้องสามารถเล่นได้ผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลายได้แก่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและแพลตฟอร์มที่ใช้เผยแพร่ต้องเข้าถึงได้ง่ายแต่มีประสิทธิภาพมีระบบจัดการข้อมูลบนเว็บที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ ชวันธร สัมฤทธิ์ และคณะ ที่กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของ Podcast ประกอบด้วย 1) อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 2) อุปกรณ์ สามารถใช้งานได้ทันที โดยสามารถ download ไฟล์ใส่อุปกรณ์ดังกล่าว เพื่อใช้ในการทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลาที่ต้องการ และสามารถเล่นได้บนเครื่องคอมพิวเตอร์ทั่วไป สามารถใช้โปรแกรมต่าง ๆ ในการเปิดไฟล์เหล่านั้นได้ 3) Podder Software สามารถใช้โปรแกรม podcasting reader เช่น iTunes เพื่อสมัครสมาชิก และโปรแกรมจะทำการตรวจสอบไฟล์ใหม่ทุกครั้ง หากมีไฟล์ใหม่เข้ามา โปรแกรมจะทำการ download มาไว้ที่เครื่องของผู้ใช้อัตโนมัติ 4) ระบบจัดการข้อมูลบนเว็บที่ดีและมีประสิทธิภาพ (ชวันธร สัมฤทธิ์ และคณะ, 2555) และเนื่องจากการพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเป็นการสื่อสารดิจิทัล ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน มีการประเมินที่ชัดเจน เลือกเนื้อหาที่ทันสมัย ถูกต้อง ครบถ้วน สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรีดี นกุลสมปรรณนา ที่กล่าวว่า การสร้างดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content) เป็นสิ่งสำคัญ เพราะปัจจุบันดิจิทัลคอนเทนต์เป็นหัวใจสำคัญในการสื่อสาร ประเภทของเนื้อหาขึ้นอยู่กับความ

ต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละชั้นของเส้นทางของผู้ซื้อโดยเส้นทางของผู้ซื้อนั้นโดยหลักมีอยู่ 3 ชั้น คือ ชั้นของการรับรู้ ชั้นของการพิจารณา และชั้นของการตัดสินใจ โดยการสร้างดิจิทัลคอนเทนต์ ที่จะต้อง ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน ตั้งตั้งชีวิตที่ชัดเจน กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เลือกรูปแบบคอนเทนต์ที่ต้องการ ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยตลอดเวลา วางแผนช่องทางประชาสัมพันธ์ (ปริดี นกุลสมปรารถนา, 2563) จากเหตุผลในข้างต้นจึงส่งผลให้พอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. การศึกษาผลของพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล มีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ความเข้าใจ และความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจาก พอดคาสต์วิดีโอประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนสามารถรับสื่อได้ทั้งรูปแบบ ภาพถ่าย ข้อความ เสียง และวิดีโอ พอดคาสต์วิดีโอช่วยทบทวนบทเรียนได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนสามารถเลือกช่องทางได้ตรงตามความต้องการของตนเองและเลือกเก็บสื่อที่ตนเองสนใจศึกษา โดยไม่จำกัดแคในห้องเรียน พอดคาสต์วิดีโอสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ทุกสถานที่และทุกช่วงเวลา ด้วยคุณประโยชน์และประสิทธิภาพของพอดคาสต์วิดีโอจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ อาลี ปรียากร กล่าวว่า พอดคาสต์มีความสะดวกสบาย สามารถเล่นซ้ำไฟล์พอดคาสต์ได้ โดยการที่ไฟล์พอดคาสต์สามารถดูหรือฟังได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้เราไม่ต้องยึดติดอยู่กับเครื่องคอมพิวเตอร์ในการเปิดไฟล์ต่าง ๆ เหล่านี้ การรับฟังรายการพอดคาสต์ถือว่าเป็นช่องทางที่มีคุณค่าสำหรับนักเรียน นักศึกษาหรือบุคคลทั่วไป ที่มีความต้องรับฟังข้อมูลหรือเพื่อการทบทวนบทเรียนต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจบทเรียนหรือทบทวนเนื้อหาที่จำเป็น ซึ่งผู้ที่รับฟังรายการสามารถฟังรายการพร้อมกันกับเรียนรู้ทบทวนบทเรียน พอดคาสต์สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและไม่คำนึงถึงเวลาและสถานที่ (อาลี ปรียากร, 2560) ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิตา เยี่ยมขันติถาวร และจรัสลักษณ์ รัตนาพันธ์ ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาผลการใช้บทเรียนภาษาอังกฤษผ่านพอดคาสต์เพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาหลังการเรียนภาษาอังกฤษผ่านพอดคาสต์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (ศิตา เยี่ยมขันติถาวร และจรัสลักษณ์ รัตนาพันธ์, 2564) และผลการศึกษาความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากพอดคาสต์วิดีโอสร้างความสะดวกสบายให้ผู้เรียน ผู้เขียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ด้วยตนเอง พอดคาสต์วิดีโอช่วงส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการเรียนโดยไม่จำกัดอยู่ในห้องเรียน สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ตลอดเวลาโดยไม่จำกัดสถานที่ และสามารถเข้าถึงผ่านแพลตฟอร์มที่เข้าถึงง่ายอย่างยูทูป (YouTube) และสามารถเข้าถึงด้วยอุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ผ่านพอดคาสต์วิดีโอ จึงส่งผลให้ความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอหลังเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Ruggiero, T. E. และ Liu, W. ที่กล่าวว่า แนวคิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ ผู้บริโภคสื่อมีรูปแบบการบริโภคแบบเชิงรุกหรือเป็นผู้แสวงหาข่าวสารโดยประกอบไปด้วยลักษณะ 3 ประการ 1) ผู้บริโภคสื่อมีการเลือกรับสื่อด้วยตัวเอง 2) ความคาดหวังเกี่ยวกับการใช้สื่อของผู้บริโภคเป็นผลมาจากความชอบของแต่ละบุคคล ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและปัจจัยแวดล้อม 3) ผู้บริโภคสื่อมีพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวัง (Ruggiero, T. E. , 2000; Liu, W. , 2015) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิตา เยี่ยมขันติถาวร และจรัสลักษณ์ รัตนาพันธ์ ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาผลการใช้บทเรียนภาษาอังกฤษผ่านพอดคาสต์เพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อบทเรียนภาษาอังกฤษผ่านพอดคาสต์อยู่ในระดับมากที่สุด (ศิตา เยี่ยมขันติถาวร และจรัสลักษณ์ รัตนาพันธ์, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์จากการวิจัยนั้น ผู้วิจัยต้ององค์ความรู้ในการพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) ผลิตสื่อดิจิทัลพอดคาสต์วิดีโออย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจาก ขั้นตอนการผลิต (Pre-Production) ขั้นตอนการผลิตรายการ (Production) และขั้นหลังการผลิต (Post-Production) การเลือกช่องทางการเผยแพร่ที่ได้รับความนิยมและสะดวกในการเข้าถึง การประเมินผลกระบวนการผลิต รวมทั้งการประเมินผลผลิตกลับกลุ่มเป้าหมาย 2) องค์ประกอบสำคัญในการผลิตพอดคาสต์วิดีโอ คือ ระบบอินเทอร์เน็ตที่ดีและเสถียร มีความเร็วสูง พอดคาสต์วิดีโอต้องสามารถเข้าถึงได้ง่ายสามารถและสามารถดาวน์โหลดไฟล์เก็บไว้ได้ พอดคาสต์วิดีโอต้องสามารถเล่นได้ผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย ได้แก่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล แพลตฟอร์มที่ใช้เผยแพร่ต้องเข้าถึงได้ง่ายแต่มีประสิทธิภาพ มีระบบจัดการข้อมูลบนเว็บที่ดี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) การพัฒนาพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการผลิตสื่อ โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี เพราะได้ดำเนินการผลิตสื่อดิจิทัลพอดคาสต์วิดีโออย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1.1) ขั้นตอนการผลิต 1.2) ขั้นตอนการผลิตรายการ และ 1.3) ขั้นหลังการผลิต ด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก มีคุณภาพด้านสื่อโดยรวมอยู่ในระดับดี และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ส่วนผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอโดยรวมอยู่ในระดับมากและ 2) การศึกษาผลของพอดคาสต์วิดีโอเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องการใช้เวลาว่างทางดิจิทัล มีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ความเข้าใจ ของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก พอดคาสต์วิดีโอประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนสามารถรับสื่อได้ทั้งรูปแบบ ภาพถ่าย ข้อความ เสียง และวิดีโอ พอดคาสต์วิดีโอช่วยทบทวนบทเรียนได้เป็นอย่างดี สามารถเลือกช่องทางได้ตรงตามความต้องการของตนเอง และเลือกเก็บสื่อที่ตนเองสนใจศึกษา โดยไม่จำกัดแค่ในห้องเรียน ทำให้เข้าถึงได้โดยง่าย ทุกสถานที่และทุกช่วงเวลา จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสร้างความสะดวกสบาย เข้าถึงเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการเรียนโดยไม่จำกัดอยู่ในห้องเรียน เข้าถึงเนื้อหาได้ตลอดเวลาและสามารถเข้าถึงแพลตฟอร์มที่ง่ายอย่างยูทูป (YouTube) และอุปกรณ์ที่หลากหลาย ส่งผลให้ความพึงพอใจต่อพอดคาสต์วิดีโอหลังเรียนอยู่ในระดับมาก และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) สมควรให้ความสำคัญระบบการบันทึกเสียงทั้งอุปกรณ์และซอฟต์แวร์ที่มีคุณภาพ การบันทึกและจัดการต้องให้ได้เสียงที่มีความชัดเจนและมีคุณภาพ 2) สมควรให้ความสำคัญภาพนิ่งและวิดีโอที่มาใช้ประกอบต้องมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและต้องมีความคมชัดและน่าดึงดูดใจ และ 3) ผู้ผลิตควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาซึ่งหัวใจสำคัญของพอดคาสต์วิดีโอที่มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2563). New Normal ชีวิตวิถีใหม่. เรียกใช้เมื่อ 11 ตุลาคม 2564 จาก <https://dmh.go.th/news/view.asp?id=2288>

ขวัญธร สัมฤทธิ์ และคณะ. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีพอดคาสต์สำหรับไอแพดเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเทคนิคการทำวิจัยพื้นฐานทางคอมพิวเตอร์ศึกษา. ใน รายงานสืบเนื่องจากประชุมการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 12. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 5-20.
- ทองศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ. (2563). New Normal วิถีชีวิตใหม่และการปรับตัวของคนไทยหลังโควิด-19: การงาน การเรียน และธุรกิจ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(3), 371-386.
- ปรีดี นกุลสมปรารถนา. (2563). ประเภทของ Digital Content ที่ควรมี. เรียกใช้เมื่อ 11 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.popticles.com/marketing/types-of-content-we-should-have/>
- วิลาส ฉ่ำเลิศวัฒน์ และนฤพล ตั้งตรีรัตน์. (2551). VDO Podcast: TV ออนไลน์ทำเองได้ง่ายนิดเดียว. กรุงเทพมหานคร: โปริวิชั่น.
- ศิตา เยี่ยมชื่นติถาวร และจรัสลักษณ์ รัตนพันธ์. (2564). การศึกษาผลการใช้บทเรียนภาษาอังกฤษผ่านพอดคาสต์ เพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วารสารพัฒนาการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยรังสิต, 15(2), 173-185.
- อาลี ปรียาก. (2560). การศึกษาแนวทางการผลิตรายการกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่ผ่านรูปแบบรายการพอดแคสต์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Carnicelli, S. et al. . (2017). Digital Leisure Cultures Critical Perspectives. London: Routledge.
- Fernandez, V. et al. (2015). Past, Present, and Future of Podcasting in Higher Education. New Frontiers of Educational Research. Retrieved October 11, 2021, from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-55352-3_14
- Liu, W. (2015). A historical overview of uses and gratifications theory. Cross-Cultural Communication, 11(9), 71-78.
- Ruggiero, T. E. (2000). Uses and Gratifications Theory in the 21st Century. Mass Communication and Society, 3(1), 3-37.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน
เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*
DEVELOPMENT OF CITIZENSHIP TEACHING USING A SCENARIO-BASED LEARNING
TO BUILD CRITICAL THINKING SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS

วัชพล ตุลยวิไลกุล*, วัชรพงศ์ ศิริมาสกุล

Watchapol Tulyavilaikul*, Watcharapong Sirimasakun

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: watchapol@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชาหน้าที่พลเมืองที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน และ 2) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 30 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ จำนวน 8 หน่วย และแบบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนในวิชาหน้าที่พลเมืองด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยใช้คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ พบว่า ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยรวมสูงขึ้น มีพัฒนาการของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยการเรียนรู้ก่อนหน้า โดยมีข้อเสนอแนะ คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้เกิดการคิดจากผู้เรียนเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทักษะของการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียนได้ดี และสามารถเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนกับผู้สอนในบริบทที่เป็นความสนใจ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามช่วงวัยของผู้เรียน

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง, การจัดการเรียนรู้, การคิดเชิงวิพากษ์, ฉากทัศน์เป็นฐาน

Abstract

This study sought to achieve 2 primary objectives: to assess the efficacy of scenario-based learning in enhancing the critical thinking abilities of 12 grade students in the subject of citizenship, and to devise a lesson plan for Civics utilizing scenario-based learning as a means to cultivate critical thinking skills. The research sample comprised 30 students from Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Semester 2, academic year 2023, selected via a simple random sampling technique. The study employed a lesson management

plan in Civics that integrated scenario-based learning to foster critical thinking skills, alongside a corresponding assessment tool for measuring these skills. The findings revealed a statistically significant increase in critical thinking skills among students following the implementation of Civics instruction using scenario-based learning, as evidenced by a comparison of pre- and post-lesson assessments at a significance level of .01. Moreover, the outcomes of the lesson management plan indicated a comprehensive enhancement in students' critical thinking abilities, as evaluated through the developmental interaction scale. The development of learning management plans with a focus on encouraging students to think critically fosters a collaborative exchange between students and teachers within a contextually relevant framework. Such an approach is congruent with the developmental stage of the learners and aligns with their interests, thereby facilitating the cultivation of critical thinking skills in accordance with their age and cognitive capacities.

Keywords: Citizenship, Learning Management, Critical Thinking, Scenario-Based

บทนำ

จากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) เป้าหมายย่อย 4.7 คือ การสร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึง การศึกษา สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริม วัฒนธรรมแห่งความสงบสุข และการไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก และการชื่นชมในความ หลากหลายทางวัฒนธรรม และการที่วัฒนธรรมมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี พ.ศ. 2573 โดยมี ตัวชี้วัด คือ การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (United Nations, 2015) ผนวกกับ แผนการพัฒนาระดับ การศึกษาขั้น พื้นฐาน (พ.ศ.2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวถึง ทักษะที่จำเป็นของ ประชากรในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ปรากฏในกลยุทธ์ที่สามารถยกระดับ คุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีตัวชี้วัดคือการที่นักเรียนได้รับการพัฒนา ให้มีสมรรถนะและทักษะที่ปรากฏในกลยุทธ์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ในศตวรรษที่ 21 โดยมีตัวชี้วัดคือการที่นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ประกอบกับ นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2566 ที่มุ่งเน้นยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษานำหลักสูตร ฐาน สมรรถนะไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อสร้างสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้กับ ผู้เรียนโดยเน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่ พลเมืองและศิลปะและทำให้มีความทันสมัยน่าสนใจเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเพื่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตของความ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) อย่างไรก็ตาม แผนการที่กล่าวข้างต้นเป็นวิธีการที่มุ่งแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม คือ การประยุกต์เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองให้เป็นการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนโดยเน้นการแลกเปลี่ยน และตกผลึกองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองของ ผู้เรียนโดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ นั้น ยังเป็นประเด็นที่ท้าทายความสามารถของครูอยู่มาก (Westheimer, J., 2016)

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ได้พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็น ฐานช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวที่เรียนรู้ในห้องเรียนเข้ากับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม

ได้ดียิ่งขึ้น เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาที่ว่า การเรียนการสอนในห้องเรียนไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้เข้ากับชีวิตประจำวันของตนเองได้ เช่น งานวิจัยของ กมลชนก สกนธวัฒน์ พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานสามารถทำให้นักเรียนมีความฉลาดรู้ทางการเงินโดยเฉพาะในด้านความรู้และทักษะทางการเงินพฤติกรรมทางการเงินและเจตคติทางการเงิน ความฉลาดรู้ทางการเงินโดยเฉพาะในด้านความรู้และทักษะทางการเงินพฤติกรรมทางการเงินและเจตคติทางการเงิน (กมลชนก สกนธวัฒน์, 2562) และการศึกษาของ ปิยะบุตร ถิ่นถา พบว่า การใช้ฉากทัศน์เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์สามารถเพิ่มระดับการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนมีความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว (ปิยะบุตร ถิ่นถา, 2565) นอกจากนี้ในต่างประเทศพบงานวิจัยของ Tsai, M. H. พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานมีผลอย่างมากต่อทักษะการป้องกันภัยพิบัติ ความสนใจในการเรียนรู้ การตระหนักรู้ในตนเอง และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองของนักเรียน (Tsai, M. H., 2020) โดยกลุ่มการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย Thai Civic Education ได้นำเสนอกรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย มีพื้นฐานแนวคิดสำคัญ 3 ด้าน คือ หลักการประชาธิปไตย หลักความหลากหลาย และพหุวัฒนธรรม และหลักสิทธิมนุษยชน และกำหนดให้การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล (Critical thinking and Reasonable) เป็นคุณลักษณะสำคัญ (Thai Civic Education, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Education) ซึ่ง UNESCO ได้นำเสนอกรอบพลเมืองในการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกในเอกสาร Global Citizenship Education. Topics and Learning Objectives ที่กำหนดให้การวิเคราะห์ วิพากษ์ การพิจารณาเชิงวิพากษ์ การประเมินเชิงวิพากษ์ และประเด็นเชิงวิพากษ์ เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้พลเมืองโลกศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (UNESCO, 2015) การพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking skills) จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปซึ่งต้องการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่สามารถคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ลักษณะสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์แสดงถึงความซับซ้อนของความคิดอย่างมีเหตุผลคิดอย่างมีระเบียบคิดอย่างละเอียด และการคิดอย่างรับผิดชอบ ที่ช่วยในการตัดสินใจหรือเป็นการคิดที่คำนึงถึงเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking skills) ถูกจัดเป็นหนึ่งในทักษะการคิดขั้นสูงตามทฤษฎีของบลูม และเป็นทั้งกระบวนการหลัก เป้าหมายหลักของการศึกษา เป็นจุดเริ่มต้นของความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ในศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตาม จากการประมวลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ฉากทัศน์เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในรายวิชาหน้าที่พลเมือง ซึ่งเป็นความท้าทายในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในวิชาสังคมศึกษาที่จะออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในสำคัญของความเป็นพลเมืองผ่านทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ในบริบทของสังคมไทย จากที่กล่าวไปข้างต้น ผลการศึกษานี้จะนำเสนอการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง และการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) รายวิชาหน้าที่พลเมือง ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน
2. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รหัสหนังสือรับรองโครงการวิจัย SWUEC-662042 และคณะผู้วิจัยคำนึงถึงสิทธิของนักเรียนในทุกขั้นตอนของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่เรียนในวิชาหน้าที่พลเมือง จำนวน 21 ห้องเรียน จำนวน 800 คน ผู้วิจัยระบุงุ่มเป้าหมายโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) มีห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน จัดการเรียนรู้อุ้ในภาคเรียนที่ 2 (พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์) ปีการศึกษา 2566

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับการให้คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาพลเมืองมากกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน โดยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งหมด 8 ประเด็น และนำไปทดลองใช้ โดยมีหัวข้อเนื้อหา และพบผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงเค้าโครงการสอนรายวิชา และผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้	หัวข้อเนื้อหา	ผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้
หน่วยที่ 1 แนวคิดสิทธิมนุษยชน เป็นอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) - หลักมนุษยธรรม - ความเสมอภาค - ความเป็นส่วนตัว (Privacy) - ความคิดเห็นในสังคม - สถานะทางกฎหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - แม้จะเป็นประเด็นที่เคยเรียนมาตลอดชั้นมัธยมศึกษา แต่นักเรียนยังมีความเข้าใจต่อประเด็นสิทธิมนุษยชนไม่ครอบคลุมมากกว่าประเด็นเสรีภาพในการแสดงออก อาจจะเป็นเพราะว่าในประเทศของเราละเมิดสิทธิมนุษยชนในมิติอื่น ๆ ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในสังคมมากนัก - ฉากทัศน์ในบทเรียนนี้ คือ ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เป็นประเด็นเร่งด่วน มีความจำเป็นต้องแก้ไขเป็นอันดับแรกของสังคมไทย คือ ประเด็นใด เพราะเหตุใด - การใช้การพูดคุยที่ละบุคคลช่วยให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยน และทำความเข้าใจมุมมองที่แตกต่าง และพื้นฐานของนักเรียนแต่ละบุคคลเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมได้
หน่วยที่ 2 What is LGBTQ+? (สิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย และโลก)	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ - เพศวิถี เพศสภาพ - แนวคิดกล่องเพศ - อัตลักษณ์ทางเพศ - ความสั้นไหลทางเพศ - Drag queen - สมรสเท่าเทียม 	<ul style="list-style-type: none"> - ความเข้าใจที่ต่อเพศหลากหลายในสังคมไทยช่วยให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงความหลากหลายทางเพศในสังคม สิ่งที่พบคือ ยังมีการใช้ภาษา หรือทัศนคติที่มองว่าสังคมมีเพียง 2 เพศตามลักษณะของเพศสภาพ จึงใช้ภาษาที่ผิดซ้ำความ เป็นอื่น เช่น เพศที่สาม เพศทางเลือก กลุ่มรักร่วมเพศ การเบียดเบียนทางเพศ เป็นต้น การอธิบายให้เห็นความสำคัญของอิทธิพลของภาษาที่มีต่อทัศนคติในสังคม จะช่วยให้นักเรียนได้ระมัดระวัง ตั้งคำถาม และรอบคอบมากขึ้น - การออกแบบกิจกรรมที่ให้นักเรียนใคร่ครวญต่อการเปิดพื้นที่ต่อความหลากหลายทางเพศช่วยให้ครูได้มองเห็นทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อประเด็นดังกล่าว และช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยน และขยายมุมมองต่อการมองว่าสังคมมีเพียง 2 เพศได้
หน่วยที่ 3 ปิตาธิปไตย~ มาตาธิปไตย คืออะไร	<ul style="list-style-type: none"> - ปิตาธิปไตย ~ มาตาธิปไตย คืออะไร - บริบทของสังคมไทย - ผลกระทบกับสังคมไทย และสังคมโลก - สังคมในอุดมคติสำหรับทุกคน เป็นอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - ชายเป็นใหญ่ หญิงเป็นใหญ่ ชายจริง หญิงแท้ เป็นคำสำคัญที่นักเรียนได้ร่วมกันถกเถียง และหาผลกระทบจากแนวคิดเหล่านี้ผ่านหน่วยต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว สถานที่ทำงาน กระบวนการออกกฎหมาย นโยบายของรัฐบาล เป็นต้น - บทสรุปของบทเรียนนี้ช่วยให้นักเรียนได้เห็น ว่า แนวคิดปิตาธิปไตย ~ มาตาธิปไตย ทำให้คนบางกลุ่มถูกเบียดขับ ถูกเลือกปฏิบัติ (discrimination) และผลิตซ้ำอคติต่อคนบางกลุ่มในสังคม ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม และสร้างความทุกข์ให้บางกลุ่มทางสังคมได้ - การร่วมกันใคร่ครวญถึงสังคมในอุดมคติในมิติของเพศเป็นฉากทัศน์ที่ช่วยให้นักเรียนได้สร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่ม และทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 1 ตารางแสดงเค้าโครงการสอนรายวิชา และผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	หัวข้อเนื้อหา	ผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้
หน่วยที่ 4 วาทกรรม คืออะไร	<ul style="list-style-type: none"> - วาทกรรม คืออะไร - การกีดกันทางสังคม - การเลือกปฏิบัติทางสังคม - แนวคิดนี้ส่งผลต่อสังคมอย่างไร - เราควรจัดการตัวเราอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - วาทกรรมในความเข้าใจของนักเรียนเป็นความขัดแย้งทางการเมืองที่พรรคการเมือง หรือกลุ่มทางการเมือง สร้างถ้อยคำเพื่อแข่งขัน หรือโจมตีกันทางการเมือง - การวิเคราะห์วาทกรรมในสังคมที่ทำให้เกิดการแบ่งแยก กีดกัน หรือการเลือกปฏิบัติ ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้ดียิ่งขึ้น ผ่านฉากทัศน์คำถาม 3 คำถาม คือ 1) วาทกรรมอะไรที่พบในสังคม 2) ปฏิบัติการทางสังคมอะไรที่ทำให้วาทกรรมนั้นยังคงดำรงอยู่ 3) เรื่องนี้ในความคิดของนักเรียนควรเป็นอย่างไร ตัวอย่างการวิเคราะห์วาทกรรมจากนักเรียน เช่น เต็นกินรำกิน, เด็กเก่งต้องได้เกรด 4 ทุกวิชา, อาชีพที่เก่งที่สุดคือแพทย์, ผู้หญิงต้องรักษาวนลงสนตัว เป็นต้น
หน่วยที่ 5 ความ รุนแรงในสังคม เป็น อย่างไรบ้าง	<ul style="list-style-type: none"> - การลดความรุนแรงในสังคม - Cyberbullying - การเหยียดเพศ - การเหยียดสีผิว - Racist การเหยียดเชื้อชาติ - ageism การเหยียดอายุ 	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย เป็นปัญหาที่นักเรียนคิดว่าสำคัญ และยังพบเห็นได้ในทุกมิติ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างของสังคม - ฉากทัศน์ที่นักเรียนได้รับ คือ จะทำอะไรให้วัฒนธรรมปราศจากความรุนแรงเป็นวัฒนธรรมหลักของสังคมไทย - ผลสะท้อนจากการเรียนรู้พบว่า ความรุนแรงเชิงกายภาพเป็นความรุนแรงที่นักเรียนตระหนักในระดับมากกว่าคือ มีความไวต่อการถูกใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ และความรุนแรงทางจิตใจ หรือการเพิกเฉยต่อความรุนแรงเป็นสิ่งที่นักเรียนยังขาดความตระหนัก และบางคนมองว่าไม่เป็นความรุนแรง
หน่วยที่ 6 Empathy กับ ความเห็นอกเห็นใจ ในสังคมไทย	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มเปราะบางทางสังคม - Empathy - ความเห็นอกเห็นใจทางสังคม - เราควรมีทัศนคติต่อเรื่องความเห็นอกเห็นใจทางสังคมร่วมกันอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - ในบทนี้ นักเรียนได้สำรวจสังคมว่ามีผู้คนกลุ่มใดเป็นกลุ่มเปราะบางในสังคมบ้าง และเพราะเหตุใดจึงมองว่ากลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม ผลการสำรวจตามทัศนคติของนักเรียน มีกลุ่มเปราะบางทางสังคม ยกตัวอย่างดังนี้ ผู้สูงอายุ คนไร้บ้าน ผู้ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจหรือการศึกษา แรงงาน - ช่างชาติ ผู้ขายบริการทางเพศ กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ผู้พิการ ผู้พันโทษจากเรือนจำ เด็กกำพร้า เป็นต้น - ผลจากการเรียนรู้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนในชั้นเรียนว่ายังมีผู้คนอีกจำนวนมากที่มีคุณภาพชีวิต ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ และสิทธิต่าง ๆ ไม่เท่าเทียมกันในสังคม ส่งผลให้เป็นปัญหาความเห็นอกเห็นใจ ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะความเข้าใจ (Empathy) รวมทั้งยังได้มีโอกาสถกเถียง แลกเปลี่ยนมุมมองกันในชั้นเรียนระหว่างนักเรียนที่มีประสบการณ์เดิมมากกับน้อย และครูด้วย
หน่วยที่ 7 ปัญหา สิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาสิ่งแวดล้อม - Fast fashion - ความมั่นคงทางอาหาร - ขยะอาหาร (food waste) - ต้นไม้ในเมือง - การฟอกเขียว (Green washing) - ไฟป่า - pm 2.5 	<ul style="list-style-type: none"> - ฉากทัศน์ในบทเรียนนี้ คือ การร่วมกันหาทางให้เมืองที่นักเรียนอาศัยอยู่ มีคาร์บอนเป็น 0 ภายใน 10 ปี - ผลจากการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความเข้าใจในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมมากที่สุดเกี่ยวกับการจัดการขยะ การใช้การขนส่งสาธารณะ ส่วนความเชื่อมโยงปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเมือง เขตชนบท และเขตอนุรักษ์ป่า เป็นสิ่งที่ยังไม่ถูกกล่าวถึงมากนัก และบางคนยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้
หน่วยที่ 8 ภาค ประชาสังคมเรียก ประเด็นทางสังคม อะไรบ้าง อย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - การขับเคลื่อนทางสังคม (Social Movements) - การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ - สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) - Generation gap - การพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยในสังคมไทย - การสำรวจความเห็นจากประชาคมโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - หลังจากที่นักเรียนได้ทำความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ในสังคมมาตลอดภาคการศึกษา ในบทสุดท้ายฉากทัศน์เป็นการสำรวจความคิดเห็นของผู้คนในสังคมว่ามีประเด็นทางสังคมอะไรบ้างที่เห็นว่าเป็นประเด็นทางสังคมที่สำคัญ และเสนอแนวทางที่ควรในการจัดการกับประเด็นดังกล่าว - ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนบางส่วนยังขาดความสามารถในการตั้งคำถามเพิ่มเติมจากประเด็นทางสังคมที่สัมภาษณ์จากผู้คนในโรงเรียน ครูอาจจะต้องเพิ่มการแนะนำการสัมภาษณ์เบื้องต้นให้นักเรียนก่อนให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ แต่อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนได้พูดคุยกับผู้คนต่าง ๆ เกี่ยวกับประเด็นทางสังคมช่วยให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิด และเกิดการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

2. แบบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยผู้วิจัยได้ปรับแบบวัดของ ปุญญากรณ์ วีระพงษ์นันท์ ที่ได้พัฒนาแบบวัดลักษณะนิสัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นแบบวัดลักษณะมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .60 – 1.00 และค่าความเที่ยงเท่ากับ .93 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของแต่ละองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .622 - .870 โดยมีทั้งหมด 7 องค์ประกอบ (ปุญญากรณ์ วีระพงษ์นันท์, 2560) เรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มากไปน้อย ดังนี้

1. ความเชื่อมั่นในกระบวนการใช้เหตุผล และตื่นตัวที่จะใช้เหตุผล (Trust in Reasoning)
2. ความยืดหยุ่น และรอบคอบในการตัดสินใจ (Flexibility)
3. ความเข้าใจมุมมองของคนอื่น (Empathy)
4. ความซื่อสัตย์ในการเผชิญกับอคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (Fair-mindedness)
5. ความใฝ่หาข้อมูลสำคัญและความรู้มาก (Inquisitiveness)
6. การสนใจทำงานที่ยากจนสำเร็จและทำอย่างมีระบบ (Persistence and Orderliness)
7. การมีอิสระ และความกล้าทางความคิด (Independence)

โดยผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงและสังเคราะห์องค์ประกอบเหลือ 4 องค์ประกอบดังนี้

1. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
2. ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น (Empathy)
3. กระบวนการให้เหตุผล (Reasoning)
4. ความกล้าในการคิด (Intellectual Courage)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) รายวิชาหน้าที่พลเมือง ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test dependence
2. ผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยใช้คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) รายวิชาหน้าที่พลเมือง ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน แสดงผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ก่อนเรียนและหลังเรียนจำแนกรายด้าน

ตัวแปร		Paired Differences Samples Test			
		Mean	Std. Deviation	t	p-value
ความคิดยืดหยุ่น	(หลังเรียน)	4.08	.648	5.144	.000
	(ก่อนเรียน)	3.56			
ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น	(หลังเรียน)	4.31	.541	4.503	.000
	(ก่อนเรียน)	3.93			
กระบวนการให้เหตุผล	(หลังเรียน)	4.44	.543	5.852	.000
	(ก่อนเรียน)	3.95			
ความกล้าในการคิด	(หลังเรียน)	4.13	.544	5.278	.000
	(ก่อนเรียน)	3.69			
ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (รวม)	(หลังเรียน)	16.95	1.325	8.918	.000
	(ก่อนเรียน)	15.13			

จากตาราง 2 พบว่า ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน หลังเรียน ($\bar{X} = 16.95$, S.D. = 1.686) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 15.13$, S.D. = 1.592) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานมีความคิดยืดหยุ่น ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น กระบวนการให้เหตุผล และความกล้าในการคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ระหว่างหน่วย

ตารางที่ 3 ตารางแสดงคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ระหว่างหน่วยจำแนกรายด้าน

คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ จำแนกรายด้าน					
เปรียบเทียบครั้งที่	ความคิดยืดหยุ่น	ความเข้าใจ มุมมองผู้อื่น	กระบวนการให้ เหตุผล	ความกล้าใน การคิด	การคิดเชิงวิพากษ์ (รวม)
ครั้งที่ 1 (μ_{2-1})	5.4	17.1	12.5	5.1	10.2
ครั้งที่ 2 (μ_{3-2})	14.3	8.8	2.9	8.1	8.5
ครั้งที่ 3 (μ_{4-3})	16.7	3.2	17.6	8.8	11.6
ครั้งที่ 4 (μ_{5-4})	4	10	10.7	12.9	9.6
ครั้งที่ 5 (μ_{6-5})	29.2	18.5	16	22.2	21.4
ครั้งที่ 6 (μ_{7-6})	0	31.8	33.3	9.5	19.8
ครั้งที่ 7 (μ_{8-7})	11.8	26.7	28.6	15.8	20
เฉลี่ย (μ)	11.6	16.6	17.4	11.8	14.4

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยรวมอยู่ในระดับต้น มีพัฒนาการของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยการเรียนรู้ก่อนหน้า และเมื่อพิจารณาจำแนกตามองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ พบว่า คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์โดยเฉลี่ย (μ) ของกระบวนการให้เหตุผลมีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น ความกล้าในการคิด และความคิดยืดหยุ่น ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. จากผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) รายวิชาหน้าที่พลเมือง ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผลของทางเลือกต่าง ๆ ประกอบด้วยสถานการณ์ (Scenarios) ฉาก สถานการณ์ หรือบริบท ประเด็นการเรียนรู้ สิ่งท้าทาย ความขัดแย้ง และตัวเลือก โดยแต่ละบทเรียนเป็นสถานการณ์หรือประเด็นที่อยู่รอบตัวผู้เรียนเอง และเป็นที่ยกเถียงในสังคม ผู้เรียนจึงสามารถเผชิญสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการวิพากษ์อย่างมีจุดยืนเชิงอุดมการณ์ที่ผู้เรียนพยายามหาทางออก และตัดสินใจภายใต้มุมมองที่คำนึงถึงความหลากหลายในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ สุกชัย ปันมณี ที่ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ด้วยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่ส่งผลต่อทักษะการสร้างแผนที่และทักษะการคิดเชิงพื้นที่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ด้วยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ซึ่งหลังจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แล้วนั้นส่งผลต่อทักษะการคิดเชิงพื้นที่หลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการสำรวจพื้นที่ตามฉากทัศน์ การสืบค้น วิเคราะห์สถานการณ์ จัดการกับสถานการณ์ และเก็บข้อมูล ทำให้เกิดทักษะระหว่างดำเนินกิจกรรม การเรียนรู้จากสถานการณ์ย่อมทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูงโดยครูผู้สอนจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดคำถามให้นักเรียนได้มีทักษะการคิดเชิงอนาคต การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดวิเคราะห์ (สุกชัย ปันมณี, 2566)

2. จากผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยรวมสูงขึ้นในระดับต้น มีพัฒนาการของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยการเรียนรู้ก่อนหน้า และเมื่อพิจารณาจำแนกตามองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์พบว่า คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์โดยเฉลี่ยของกระบวนการให้เหตุผลมีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น ความกล้าในการคิด และความคิดยืดหยุ่น ตามลำดับ อาจเกิดจากปัจจัยที่นักเรียนมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับกับประเด็นทางสังคมที่นักเรียนเผชิญมีความร่วมสมัยทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจต่อประเด็นดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง และการออกแบบบทเรียน ที่มีความต่อเนื่องกันของฉากทัศน์ในแต่ละหน่วยที่เชื่อมโยงไปยังหน่วยถัดไป รวมถึงการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ว่าต้องมีความต่อเนื่องทั้งในด้านเวลาต่อเวลา และเนื้อหาต่อเนื้อหา หรือเรียกว่า ความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (vertical) และความสัมพันธ์แบบแนวนอน (horizontal) (Tyler, 1949) ซึ่งมีความต่อเนื่อง (continuity) ลำดับ (sequence) จากสิ่งที่ไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่มีความซับซ้อน และการบูรณาการ (integration) ที่เชื่อมโยงความคิดรวบยอดต่างๆ เข้าด้วยกัน สอดคล้องกับ กมลชนก สกนธวัฒน์ ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้ แนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน ซึ่งมีหลักการในการออกแบบฉากทัศน์ที่จูงใจให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ ทักษะและกระบวนการคิดอันหลากหลาย ได้แก่ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการตัดสินใจและทักษะการแก้ไขปัญหา ซึ่งนักเรียนมีพัฒนาการของคะแนนความฉลาดรู้การเงินสูงขึ้นจากการปลูกฝังแนวโน้มพฤติกรรมทางการเงินที่ดีผ่านทางขั้นตอนของกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน (กมลชนก สกนธวัฒน์, 2562) สอดคล้องกับ ณีภุชงค์ ลำภูทอง ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (PICCA Model) มีประสิทธิภาพมากพอต่อการนำไปใช้ เนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนนี้ได้ออกแบบ

ตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมหลังการ เรียนรู้ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจนนำไปสู่การออกแบบ (ณัฐพงษ์ ลำภูทอง, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยรวม สูงขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผลของทางเลือกต่าง ๆ ประกอบด้วยสถานการณ์ (Scenarios) ฉาก สถานการณ์ หรือบริบท ประเด็นการเรียนรู้ สิ่งท้าทาย ความขัดแย้ง และตัวเลือก โดยแต่ละบทเรียนเป็นสถานการณ์หรือ ประเด็นที่อยู่รอบตัวผู้เรียนเอง และเป็นที่ยกเถียงในสังคม ผู้เรียนจึงสามารถเผชิญสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างมี ประสิทธิภาพ รวมถึงการวิพากษ์อย่างมีจุดยืนเชิงอุดมการณ์ที่ผู้เรียนพยายามหาทางออก และตัดสินใจภายใต้ มุมมองที่คำนึงถึงความหลากหลายในสังคมได้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้เกิดการคิดจากผู้เรียนเอง เป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทักษะของการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียนได้ดี และสามารถเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยน กับผู้สอนในบริบทที่เป็นความสนใจ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามช่วงวัยของผู้เรียน ครูอาจเปลี่ยนบทบาทจากการ เป็นผู้นำในชั้นเรียน เป็นผู้ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการตั้งคำถาม การสร้างฉากทัศน์เพื่อให้ผู้เรียน แก้ไขปัญหา และเป็นผู้มีบทบาทกระตุ้นให้เกิดการคิด ตั้งคำถามกับกระบวนการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียน และ ช่วยเสนอแนะมุมมองของครูที่ไม่ตัดสิน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดของตนได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) สำหรับการให้ ข้อมูลในการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจให้คำแนะนำการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนร่วมงานที่ช่วยให้ ประเด็น และรูปแบบใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ และการออกแบบการวิจัย และ ขอขอบคุณทุนในการดำเนินการ วิจัยจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก สกนธวัฒน์. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบ ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ 2566. กรุงเทพมหานคร: ครุสภา.
- ณัฐพงษ์ ลำภูทอง. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(3), 283-295.
- ปิยะบุตร ถิ่นถา. (2565). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชา ภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 24(1), 95-109.
- ปญญากรณ์ วีระพงษ์นันท์. (2560). การพัฒนาแบบวัดลักษณะนิสัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แผนการพัฒนาศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: ครุสภา.
- สุภชัย ปิ่นมณี. (2566). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ด้วยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่ส่งผลต่อทักษะการสร้างแผนที่และทักษะการคิดเชิงพื้นที่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Thai Civic Education. (2556). กรอบแนวคิดหลักสูตรเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพมหานคร: เทคนิค อิมเมจ.
- Tsai, M. H. (2020). Exploring the effects of a serious game-based learning package for disaster prevention education: The case of Battle of Flooding Protection. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 43(5), 89-104.
- UNESCO. (2015). *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives*. Paris: the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- United Nations. (2015). *Sustainable Development Goals*. Switzerland: United Nations.
- Westheimer, J. (2016). *Teaching Children to Think*. Retrieved มกราคม 1, 2567, from <https://www.nais.org/magazine/independent-school/winter-2016/teaching-children-to-think>

การพัฒนา รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2*

THE DEVELOPMENT OF A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL
TO ENHANCE PERFORMANCE PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS
AT SANOM SUKSAKAR SCHOOL, SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 2

เพ็ญศิริ แสนสุข

Pensiri Saensuk

โรงเรียนสนมศึกษาการ สุรินทร์ ประเทศไทย

Sanom Suksakar School, Surin, Thailand

Corresponding author E-mail: saitong27@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) สร้างและตรวจรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา โดยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ครู จำนวน 18 คน 2) สร้างรูปแบบและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน 3) ทดลองใช้รูปแบบ โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครู จำนวน 18 คน เพื่อตรวจสอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูก่อนและหลังใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก และสภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก 2) ผลการสร้างประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการวัดและประเมินผล ส่วนผลการตรวจสอบรูปแบบความถูกต้องอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้ พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูก่อนการอบรมอยู่ในระดับมาก และหลังการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินรูปแบบพบว่าด้านความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This research aims to 1) Study the current condition and the need for developing a professional learning community model. 2) Create and examine the learning community model. 3) Test out the model. and 4) evaluate professional learning community models. To strengthen the competency in proactive learning management of teachers at Sanom Suksakar School Surin Primary Educational Service Area Office, Area 2 This research study used research and development methods by conducting 4 steps as follows: 1) Study the current conditions and needs of professional learning communities. To strengthen the competency in proactive learning management The sample group consisted of 18 teachers. 2) created a model and checked the model by 5 experts. 3) tried out the model. The sample group consisted of 18 teachers to examine teachers' active learning management competencies before and after using the model, and 4) evaluate the appropriateness and usefulness of the model. The sample group consisted of 18 teachers. Tools used included questionnaires, interviews, and evaluation forms. Statistics used included percentages, means, and standard deviations. The results of the research found that: 1) Current conditions and needs for professional learning communities. at a high level and the current conditions and needs for strengthening competencies in proactive learning management 2) Creation results consist of 5 elements: principles, objectives, content, processes, and measurement and evaluation. As for the results of checking the model, the accuracy was at a high level. and the feasibility was at the highest level. 3) The results of the trial showed that the competency in proactive learning management of teachers before training was at a high level. and after the training were at the highest level and 4) the results of the format evaluation found that the appropriateness and usefulness It's at a very good level.

Keywords: Model, Professional Learning Community, Active Learning Management Competency

บทนำ

ปัจจุบันครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) แนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมความเป็นมืออาชีพ คือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เนื่องจากแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพนี้ นับเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ ซึ่งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะเป็นการรวมตัว ร่วมใจ รวมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน ดำเนินการแบบทีมเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายหลักคือ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนา การเรียนรู้ร่วมกัน (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) การจัดการศึกษาเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาหรือคนไทยยุคใหม่นั้น จะต้องมีการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแล้วสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ที่เรียกว่า Professional Learning Community (PLC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สโตนลีย์ ที่กล่าวว่า มีการให้การยอมรับ

และพูดถึงในวงกว้างเกี่ยวกับ Professional Learning Community : PLC ในหลายประเทศว่าทำให้เกิดการรวมตัว การช่วยเหลือ การร่วมมือซึ่งกันและกัน (Stoll, L., 2010) รวมทั้งมีการสะท้อนกระบวนการดำเนินงาน วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีการปรับลดระยะเวลาเรียนของภาควิชาการหรือภาคทฤษฎี โดยเพิ่มเวลาให้นักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มเวลาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

โรงเรียนสนมศึกษาการ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ประจำอำเภอ รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จากการสำรวจสภาพปัญหาและทำการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียน พบว่า ด้านการบริหารยังขาดการมีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน ทำให้ขาดการร่วมมือในการดูแลและพัฒนาคุณภาพนักเรียน ขาดการประสานงานความร่วมมือในส่วนที่เกี่ยวข้อง ครูบางส่วนถึงแม้จะมีความรู้ความสามารถด้านเนื้อหาวิชาแต่ยังขาดความชำนาญในกระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้โรงเรียนสนมศึกษาการได้ใช้กระบวนการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพแต่พบว่ายังไม่มียุทธศาสตร์ประกอบและกระบวนการในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ยังมีเครือข่ายในการร่วมเรียนรู้ยังไม่ครอบคลุมกับความต้องการพัฒนาของครูและบุคลากรในโรงเรียน จึงทำให้การพัฒนาโดยใช้กระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไม่บรรลุเป้าหมายทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (โรงเรียนสนมศึกษาการ, 2564)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ และการนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวต่อการเรียนรู้และสร้างความกระตือรือร้นด้านความรู้คิดมากกว่าวิธีการสอนโดยการท่องจำเพียงอย่างเดียว การเรียนการสอนเชิงรุกจึงมีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ผู้เรียนจะเกิดความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนการสอนได้ลงมือกระทำ (Active learning) มากกว่าการที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้เพียงอย่างเดียว (Passive learning) (Sweller, J., 2006) ผู้เรียนสามารถรวมกิจกรรมการแสวงหาความรู้ที่ผู้สอนกำหนด อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อันที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในโมทัศน์ที่สอนได้ถูกต้องและลึกซึ้งซึ่งเกิดความคงทนถาวรผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้เป็นอย่างดีเกิดความสนุกสนานจากกิจกรรมที่จัดขึ้นในการเรียนการสอนและสามารถบูรณาการความรู้ที่ได้ให้เกิดประโยชน์ เป็นผลสืบเนื่องมาจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนการสอนเชิงรุกสามารถสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การเรียนรู้เชิงรุกจึงถือเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในอนาคต ซึ่งต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าตอบ และมีความสุขทุกการเรียนรู้

จากหลักการและแนวคิดในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ประกอบกับปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสนมศึกษาการ รวมทั้งเป็นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การดำเนินงานของครูมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ในการปฏิบัติงานสะท้อนผลลัพธ์ในเชิงนโยบายปฏิบัติงานนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการอย่างกว้างขวางต่อผู้เรียน ครู ชุมชน ท้องถิ่น สังคม ประเทศชาติ อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ

2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ
4. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีนครินทร์ เขต 2 เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดสมรรถนะ ลักษณะและองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังจากนั้นดำเนินการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับครู โรงเรียนสนมศึกษาการ จำนวน 18 คน โดยใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง หลังจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำผลการวิเคราะห์มาสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ ผู้วิจัยดำเนินการนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ และผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของ มาสร้างเป็นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสร้างคู่มือการใช้รูปแบบ แล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ โดยมีค่าความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 หลังจากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปทดลองใช้ในระยะต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยทดลองกับกลุ่มนำร่อง คือ ครู โรงเรียนสนมศึกษาการ และดำเนินการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยดำเนินการทดสอบก่อนอบรมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ และทดสอบหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการจากการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ มาตรฐาน 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท และแปลผลตามแนวคิดของเบสท์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 สถิติที่ใช้คือ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไปใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับครูโรงเรียนสนมศึกษาการ จำนวน 18 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยใช้แบบ ประเมินความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของการ

พัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.0 สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นสภาพปัจจุบัน			ระดับความคิดเห็นความต้องการ		
		\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
1	การสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน	4.25	0.70	มาก	4.35	0.62	มาก
2	การปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน	4.25	0.59	มาก	4.42	0.56	มาก
3	การร่วมมือร่วมพลังของสมาชิกชุมชนวิชาชีพ	4.43	0.54	มาก	4.26	0.72	มาก
4	การเปิดรับการชี้แนะการปฏิบัติงาน	4.20	0.63	มาก	4.23	0.66	มาก
5	การสนทนาที่มุ่งสะท้อนผลการปฏิบัติงาน	4.19	0.68	มาก	4.19	0.65	มาก
6	ชุมชนกัลยาณมิตร	4.02	0.75	มาก	4.43	0.56	มาก
รวมเฉลี่ย		4.22	0.65	มาก	4.32	0.63	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.65) และความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.63)

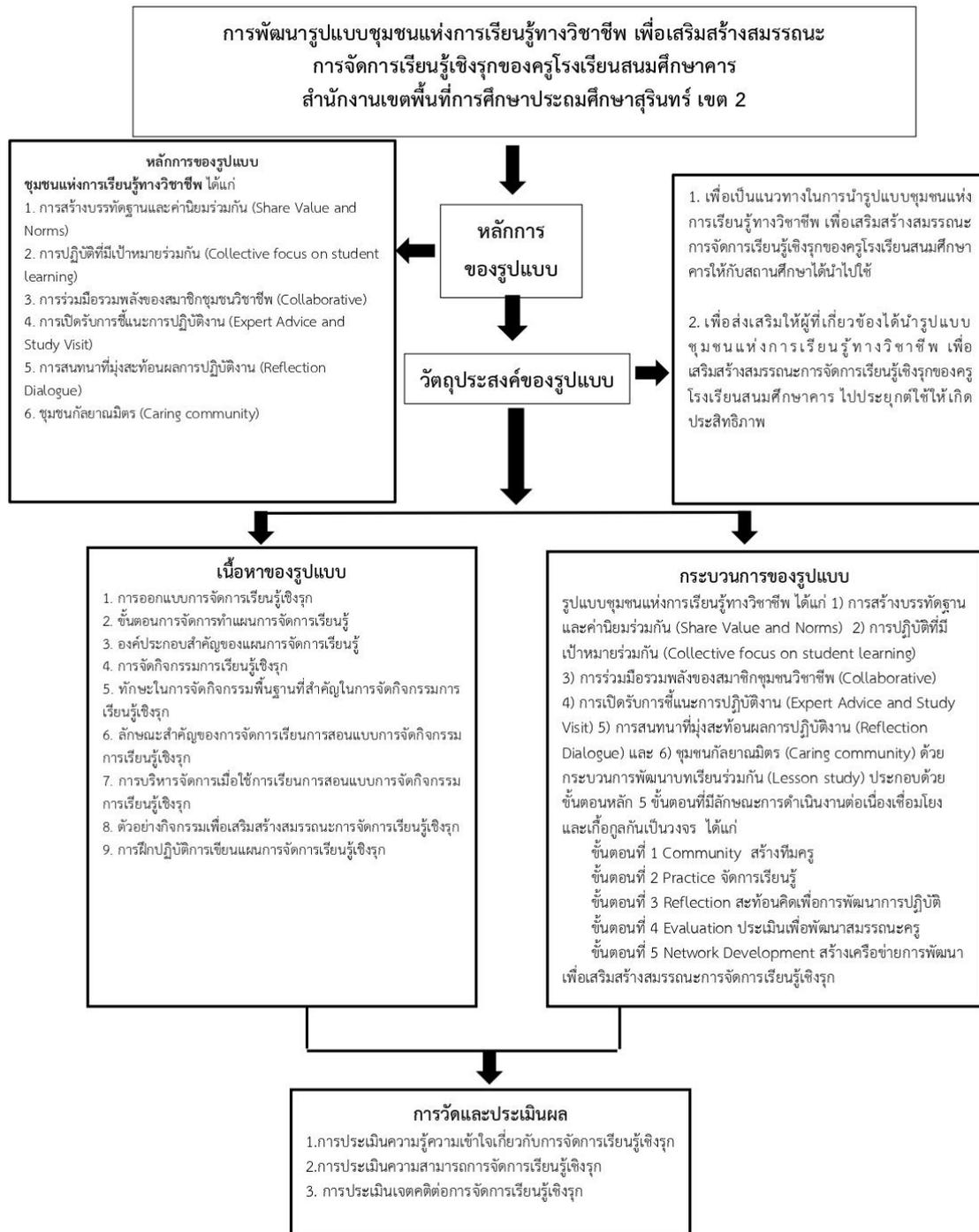
ตารางที่ 2 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นสภาพปัจจุบัน			ระดับความคิดเห็นความต้องการ		
		\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
1	ความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.31	0.66	มาก	4.17	0.70	มาก
2	ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.35	0.61	มาก	4.12	0.77	มาก
3	เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.31	0.68	มาก	4.32	0.72	มาก
รวมเฉลี่ย		4.32	0.23	มาก	4.21	0.26	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า สภาพปัจจุบันเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

(\bar{X} = 4.32, S.D. = 0.23) และความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัด การเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (\bar{X} = 4.21, S.D. = 0.26)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัด การเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดย ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัด การเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนสนมศึกษาการ แสดงรายละเอียดรูปแบบดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

จากผลการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการวัดและประเมินผล และผลการตรวจสอบรูปแบบความถูกต้องอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

หลังจากผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ความถูกต้อง			ระดับความคิดเห็น ความเป็นไปได้		
		\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
1	หลักการของรูปแบบ	4.41	0.90	มาก	4.75	0.45	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.54	0.64	มากที่สุด	4.62	0.50	มากที่สุด
3	เนื้อหาของรูปแบบ	4.31	0.62	มาก	4.53	0.47	มากที่สุด
4	กระบวนการของรูปแบบ	4.21	0.55	มาก	4.59	0.48	มากที่สุด
5	การวัดและประเมินผล	4.44	0.63	มาก	4.69	0.46	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.33	0.62	มาก	4.64	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาธิการของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบ พบว่า ความถูกต้องภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ก่อนการอบรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหลังการอบรมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ก่อนการอบรม			ระดับความคิดเห็น หลังการอบรม		
		\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
1	ความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.91	0.24	มาก	4.81	0.18	มากที่สุด
2	ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.32	0.17	ปานกลาง	4.66	0.23	มากที่สุด
3	เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	3.36	0.21	ปานกลาง	4.54	0.19	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		3.53	0.09	มาก	4.67	0.10	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาธิการของครูผู้สอนสมัครใจเข้าร่วมทดลองนำร่องโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ก่อนการอบรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.09) และหลังการอบรมภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.10)

4. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ทั้งในด้านความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ความเหมาะสม			ระดับความคิดเห็น ความเป็นไปได้		
		\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
1	หลักการของรูปแบบ	4.12	0.43	มาก	4.69	0.55	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.38	0.67	มาก	4.64	0.47	มากที่สุด
3	เนื้อหาของรูปแบบ	4.52	0.61	มากที่สุด	4.54	0.65	มากที่สุด
4	กระบวนการของรูปแบบ	3.73	0.78	มากที่สุด	4.32	0.68	มาก
5	การวัดและประเมินผล	4.85	0.89	มากที่สุด	4.06	0.83	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.79	0.78	มาก	4.40	0.65	มาก

จากตารางที่ 5 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.78) และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.65)

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษา โดยสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้านการสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ด้านการร่วมมือรวมพลังของสมาชิกชุมชนวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ด้านการเปิดรับการชี้แนะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ด้านการสนทนาที่มุ่งสะท้อนผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก และด้านชุมชนกัลยาณมิตร อยู่ในระดับมาก และผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาราย ด้านการสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ด้านการร่วมมือรวมพลังของสมาชิกชุมชนวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ด้านการเปิดรับการชี้แนะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ด้านการสนทนาที่มุ่งสะท้อนผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก และด้านชุมชนกัลยาณมิตร อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก และด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก และผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก และด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ โดยผลการสร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และการวัดและประเมินผล ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้วิจัยได้ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบ เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการซึ่งสอดคล้องกับบริบทในการจัดการ การเรียนรู้ในปัจจุบันของครูตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนัยนา ฉายวงศ์ ที่ได้นำเสนอรูปแบบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ และ 5) การวัดผลประเมินผล (นัยนา ฉายวงศ์, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งแก้ว ภูทองเงิน ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) กระบวนการพัฒนาครู 4) บทบาทผู้เกี่ยวข้อง 5) ปัจจัยความสำเร็จ และ 6) การวัดและประเมินผล (กิ่งแก้ว ภูทองเงิน, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรปรัชญ์ ไวกสิกรณ์ ที่พบว่า ผลการสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูฯ พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการบริหาร กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครู และการประเมินผลและตัวชี้วัดความสำเร็จ ส่วนผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความถูกต้องภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน หลักการของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านเนื้อหาของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก และด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านเนื้อหาของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่ารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการผ่านการตรวจสอบและหาคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญลักษณ์ เวชกามา พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูด้านการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (ธัญญลักษณ์ เวชกามา, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ เหลื่อน้อย ที่พบว่า ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า โดยรวมรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากลมีความถูกต้อง และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก (อำนาจ เหลื่อน้อย, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรปรัชญ์ ไวกสิกรณ์ ที่ได้พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูฯ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และความถูกต้องครอบคลุม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน (สรปรัชญ์ ไวกสิกรณ์, 2562) และผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด ได้แก่ ส่วนที่ 4

เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด ได้แก่ ส่วนที่ 4 เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และส่วนที่ 5 เครื่องมือการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบตามแนวคิดของไอแวนเควิช และคณะ กล่าวว่าการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระของรูปแบบ เครื่องมือ และเอกสารประกอบการใช้รูปแบบทั้งหมดมาบรรจุไว้ในคู่มือเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานที่สมบูรณ์ครบถ้วน และเมื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบแล้วต้องรายงานการตรวจสอบรูปแบบไว้ในภาคผนวกของคู่มือเพื่อประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษา และนำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม (Ivancevich, J. M. et al., 1989) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ัญญลักษณ์ เวชกามา ที่พบว่า ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก (ัญญลักษณ์ เวชกามา, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งแก้ว ภูทองเงิน พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก (กิ่งแก้ว ภูทองเงิน, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ เหลื่อน้อย พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากลพบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มีความคิดเห็นว่า คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (อำนาจ เหลื่อน้อย, 2561)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการของครูผู้สอนสมัครใจเข้าร่วมทดลองนำร่อง และผ่านการอบรมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ก่อนการอบรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับปานกลาง และด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก และด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเช่นนี้เพราะว่ามีคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูระดับการศึกษา นำเสนอรายละเอียดผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าวในแผน ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้และลงมือปฏิบัติในทุกขั้นตอนได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา ภูษิตรัตน์วาลี ได้พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปทดลองใช้ พฤติกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของ นักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุภัทรา ภูษิตรัตน์วาลี, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัย กษภัทร์ สงวนเครือ ที่พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคะแนนก่อนพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 17.17 คิดเป็นร้อยละ 57.22 และมีคะแนนหลังการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 25.47 คิดเป็นร้อยละ 84.89 (กษภัทร์ สงวนเครือ, 2562)

4. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสนมศึกษาการ ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสมศศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสมศศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการประเมินทางการศึกษาที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ของ วิโรจน์ สารรัตนะ ที่ได้กล่าวว่า มาตรฐานด้านอัตถประโยชน์ (Utility Standards) ซึ่งมุ่งให้การประเมินเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ผลประเมิน (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2558) และของสตีฟเฟิลบีม ซึ่งได้กล่าวว่ามาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility Standards) ประเมินที่ได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน และมาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) วิธีการประเมินจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูล (Stufflebeam, D. L. , 2008) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งแก้ว ภูทองเงิน ซึ่งได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก (กิ่งแก้ว ภูทองเงิน, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ เหลื่อน้อย ได้พบว่า โดยรวมรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากลมีความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (อำนาจ เหลื่อน้อย, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรปรัชญ์ ไวกสิกรณ์ พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูฯ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (สรปรัชญ์ ไวกสิกรณ์, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก และสภาพปัจจุบันและความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก 2) ผลการสร้างประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการวัดและประเมินผล ส่วนผลการตรวจสอบรูปแบบความถูกต้องอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้ พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูก่อนการอบรมอยู่ในระดับมาก และหลังการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินรูปแบบพบว่าด้านความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับดีมาก 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีการประยุกต์ใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสมศศึกษาให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น 1.2) โรงเรียนควรนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสมศศึกษาไปใช้ ต้องกำกับติดตาม ดูแลเพื่อให้การดำเนินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เกิดประสิทธิภาพ มีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้รูปแบบ 1.3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสามารถนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสมศศึกษาไปขยายผลให้โรงเรียนในสังกัดนำไปเป็นแบบอย่างใช้ในการจัดการเรียนการสอน 1.4) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นในเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสมศศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสมศศึกษาที่ได้จากการวิจัยมาประยุกต์ใช้และไปขยายผลให้โรงเรียนในสังกัดนำไปเป็นแบบอย่างใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

โรงเรียนสนมศึกษาควรไปใช้ส่งเสริม และพัฒนาสมรรถนะด้านอื่น ๆ ที่สำคัญจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เช่น ด้านการออกแบบกิจกรรม เป็นต้น 2.2) ควรนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอื่น ๆ มาใช้บูรณาการ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้มีความหลากหลายขึ้น 2.3) ควรมีการศึกษามผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เข้าร่วมการอบรมพัฒนาตามรูปแบบว่าส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอน และประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กชภัทร์ สงวนเครือ. (2562). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *ดัชนีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาวิทาลัยมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กิ่งแก้ว ภูทองเงิน. (2561). รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา. ใน *ดัชนีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 10(1), 34-41.
- ธัญญลักษณ์ เวชกามา. (2560). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- นัยนา ฉายวงศ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2559). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- โรงเรียนสนมศึกษาธิการ. (2564). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนสนมศึกษาธิการ (SAR). *สุรินทร์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2*.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2558). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎี และนันททัศนะร่วมสมัยปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์.
- สรปรัชญ์ ไวกสิกรณ์. (2562). รูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนอร์กรุงเทพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภัทรา ภูจิตรตนาวลี. (2560). *ศึกษากการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้*. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อำนาจ เหลื่อน้อย. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน
มาตรฐานสากล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราช
ภัฏนครสวรรค์.

Ivancevich, J. M. et al. (1989). Organizational behavior and management. (6th ed.). New York:
McGraw-Hill.

Stoll, L. (2010). Professional learning community. New York: Open university Press.

Stufflebeam, D. L. (2008). Evaluation: Theory, models and applications. San Francisco: Jossey-
Bass.

Sweller, J. (2006). The worked example effect and human cognition. Learning and instruction,
16(2), 165-169.

การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร*
THE STUDY OF DIGITAL COMPETENCE COMPONENTS OF TEACHERS
IN PRIMARY SCHOOLS UNDER SAKON NAKHON PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICES

ภาณุมาศ ธรรมถาวรสกุล*, วาโร เพ็งสวัสดิ์, วลัยนิภา ฉลากบาง
Panumart Thamthawornsakul*, Waro Pongsawat, Wannika Chalakbang
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย
Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand
*Corresponding author E-mail: panumart228@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา การดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัล จำนวน 10 แหล่ง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และคัดสรรองค์ประกอบที่มีค่าความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป มาเป็นองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครู สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา มีจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ เข้าใจและเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เลือกวิธีการหรือเครื่องมือที่เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการสืบค้นข้อมูลหรือเข้าถึง คิวเวิร์ด แยกแยะข้อเท็จจริงของสื่อและสารสนเทศที่หลากหลาย ติดต่อสื่อสารผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลด้วยความมั่นคงปลอดภัยโดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และจรรยาบรรณในการใช้สื่อในการแสดงความคิดเห็นบนโลกดิจิทัลอย่างเหมาะสม 2) การใช้ดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการออกแบบการสอนและประเมินผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ โปรแกรมตารางคำนวณและโปรแกรมนำเสนอในการทำงาน สร้างสรรค์ผลงานด้วยโปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน ใช้เครื่องมือออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ และเผยแพร่แบ่งปันข้อมูลผ่านอุปกรณ์ดิจิทัล 3) การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ ระบุปัญหาและการตัดสินใจใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ดิจิทัลที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และตัดสินใจเลือกสื่อรวมถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และ 4) การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ รู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยี และอีกหนึ่งตัวชี้วัดคือ สร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ: สมรรถนะดิจิทัล, องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัล, สมรรถนะดิจิทัลของครู

Abstract

This research aims to investigate the digital competency components of primary school teachers. The study employs document analysis, examining 10 sources including conceptual

frameworks and related research to synthesize digital competency components of teachers in primary schools. Components selected for inclusion represent those with a frequency of 50% or higher. Statistical analysis methods used include frequency and percentage to analyze the data. The study identifies four digital competency components of teachers in primary schools: 1) Digital literacy, consisting of five indicators: understanding and accessing credible information sources, selecting appropriate methods or tools for data retrieval or access, critical analysis, distinguishing facts from various media and information, communicating securely through digital devices without violating others' rights, and demonstrating ethical use of media for appropriate expression of opinions in the digital world. 2) Digital utilization, consisting of five indicators: using digital tools for designing effective teaching and student assessment, employing word processing, spreadsheet, and presentation software for work, creating content using programs or applications, utilizing online tools for knowledge exchange and collaborative work, and disseminating and sharing information through digital devices. 3) Digital problem-solving, consisting of two indicators: identifying problems and making decisions using suitable digital tools and equipment, and selecting appropriate media and technologies for learning management in line with learning objectives. 4) Digital adaptation, consisting of two indicators: staying abreast of digital media and technology, and innovating for effective learning management.

Keywords: Digital Competence, Components of Digital Competence, Digital Competence of Teachers

บทนำ

ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 ทักษะแห่งอนาคตที่ครูควรมีเพื่อรองรับและเข้าถึงการสร้างนวัตกรรม บริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ครูจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจและทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในมิติที่ถูกต้อง (วันทนา สิงห์นา, 2560) ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนที่เป็นเยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตาม มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553) นอกจากการส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแล้ว การจะพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพหรือมีทักษะต่าง ๆ ครู คือ ผู้ที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยสนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ชี้แนะแนวทาง เป็นที่ปรึกษาหลักต้นและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพจนกระทั่งสามารถแสดงศักยภาพต่าง ๆ ออกมาได้อย่างครบถ้วน และครูผู้สอนที่ดีต้องมีลักษณะและมีสมรรถนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสามารถนำ ความรู้ทักษะและเจตคติของตนเองไปพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดี ที่พร้อมจะออกไปประกอบอาชีพและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้ในที่สุด (สุไม บิลโบ, 2558)

เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลต่อฐานความรู้และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐต้องการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาดิจิทัลเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม จึงมีความจำเป็นที่รัฐต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากำลังคนให้เกิดความพร้อมและความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์รวมทั้งสร้างความตระหนักและรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560, 2560) รัฐบาลจึงมีนโยบายด้านการศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมไปใช้ในการเรียนการสอน (ประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2562) ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดนโยบายที่จะปรับและเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการ โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปช่วยทั้งการบริหารงานและการจัดการศึกษา โดยมีจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนาครูทุกระดับให้มีทักษะ ความรู้และความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถทำหน้าที่วิทยากรมีอาชีพใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ สมรรถนะดิจิทัลจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถและความเป็นมืออาชีพในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนในการที่จะบูรณาการทั้งความคิดรวบยอดหลักและกิจกรรมที่เสริมสร้างและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้อย่างลงตัวจนทำให้ผู้เรียนนำเอาความรู้นั้นไปใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในโลกดิจิทัล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สมรรถนะดิจิทัลของครูมีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น ดังที่ได้ประกาศกรอบแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลสำหรับครูไว้ในประเด็นการพัฒนสมรรถนะด้านดิจิทัลที่สำคัญในการปฏิบัติ มิติการเรียนรู้มิติที่ 1 รู้เท่าทันและใช้เทคโนโลยีเป็น (Digital Literacy) มี 9 ด้าน ดังนี้ 1) การใช้งานคอมพิวเตอร์ 2) การใช้งานอินเทอร์เน็ต 3) การใช้งานเพื่อความมั่นคงปลอดภัย 4) การใช้โปรแกรมประมวลคำ 5) การใช้โปรแกรมตารางคำนวณ 6) การใช้โปรแกรมการนำเสนอ 7) การใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล 8) การทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ 9) การใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย และมีมิติการเรียนรู้ มิติที่ 2 การเข้าใจนโยบาย กฎหมายและมาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2563) แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่าครูผู้สอนยังก้าวไม่ทันความเปลี่ยนแปลง สื่อนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีมีไม่เพียงพอ ครูยังใช้การสอนแบบเดิมไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง (กชพร มั่งประเสริฐ, 2564) บุคลากรบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษา ขาดทักษะด้านไอที ขาดทักษะการผลิตสื่อการสอนและการจัดกิจกรรม โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การไม่ยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งอาจเป็นการตอบสนองการรับรู้และความต้องการของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ไม่เต็มที่ (รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์, 2556) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย ครูรุ่นใหม่จำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและมีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องให้เข้าใจบทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล มีสมรรถนะทางดิจิทัล (Digital competency) และการสอนดิจิทัล (Digital Pedagogy) ให้เท่าทันกับเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันสูงขึ้นในระดับโลก ครูจะต้องปรับบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” เนื่องด้วยความสะดวกของโลกดิจิทัล ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะ ดูแลผู้เรียน และเป็นเสมือนสะพานเชื่อมโยงองค์ความรู้ในสาระวิชาต่าง ๆ ประกอบกับส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลให้แก่ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ และสร้างสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลได้เหมาะสมกับองค์ความรู้ที่ต้องการถ่ายทอด แม้ว่าในปัจจุบันนักเรียนจะเกิดในยุคดิจิทัล (Digital Native) ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความรวดเร็วทางดิจิทัลมากกว่าครู แต่อาจตกเป็นเหยื่อของโลกไซเบอร์ได้ง่ายเนื่องจากขาดความเท่าทันทางเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น ครูผู้เป็นผู้อพยพทางดิจิทัล (Digital immigration) ต้องเป็นเกราะป้องกันความเสี่ยงและภัยอันตรายที่เกิดขึ้นในสังคมดิจิทัลให้กับตนเองและผู้เรียนได้ และสอดแทรกความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

ในปัจจุบัน ยังมีครูจำนวนมากที่ไม่รู้หรือไม่เชี่ยวชาญในการใช้งานอุปกรณ์ เครื่องมือ ดิจิทัลพื้นฐาน เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์มือถือ ที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารและการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ไม่มีประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชันการเรียนรู้ที่ช่วยในการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เกมการเรียนรู้ หรือโปรแกรมที่ช่วยในการสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการข้อมูลนักเรียนและการประเมินผลในรูปแบบดิจิทัล ทำให้มีความยากลำบากในการใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ ไม่เชี่ยวชาญในการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การใช้อีเมล การใช้แชท หรือการใช้เครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ ที่ใช้เพื่อการสอนและการติดต่อสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครอง และที่สำคัญครูยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความปลอดภัยทางดิจิทัล เช่น การรักษาความลับของข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนหรือการป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้ครูสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในด้านการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของตนเอง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะดิจิทัล และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

แหล่งข้อมูล

การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 แหล่ง ดังนี้ ศึกษาสมรรถนะดิจิทัล ตามแนวคิดของนักวิชาการในประเทศ 9 แหล่ง และศึกษาสมรรถนะดิจิทัล ตามแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ 1 แหล่ง

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Document Research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยดำเนินการการศึกษาเอกสาร (Document Study) เพื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จากแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 แหล่ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูในโรงเรียนประถมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 แหล่ง มาสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการแจกแจงความถี่จากหลายแหล่งข้อมูลและสรุปผลโดยใช้เกณฑ์ค่าความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป คือร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ระยะที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับประเด็นองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา

การสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลของครู ผู้วิจัยสังเคราะห์จากเอกสาร 10 แหล่ง และคัดสรรองค์ประกอบที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลของครู มี 4 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับความถี่ ได้แก่ 1) การรู้ดิจิทัล รวมความถี่ เท่ากับ 13 คิดเป็นร้อยละ 86.67 2) การใช้ดิจิทัล รวมความถี่ เท่ากับ 13 คิดเป็นร้อยละ 86.67 3) การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล รวมความถี่ เท่ากับ 8 คิดเป็นร้อยละ 53.33 และ 4) การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล รวมความถี่ เท่ากับ 8 คิดเป็นร้อยละ 53.33

โดยผู้วิจัยขออธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลของครู ทั้ง 4 องค์ประกอบไว้ดังนี้

1. การรู้ดิจิทัล หมายถึง ความสามารถของครูในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ การสืบค้นข้อมูลที่นำเชื่อถือจากแหล่งออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลและสื่อเพื่อนำไปใช้ในการจัดการสอนอย่างถูกต้อง การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้อย่างเหมาะสม การติดต่อสื่อสารผ่านอุปกรณ์ดิจิทัล โดยมีการใช้เทคโนโลยีด้วยความมั่นคงปลอดภัยโดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และมีจรรยาบรรณในการใช้สื่อในการแสดงความคิดเห็นบนโลกดิจิทัลอย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัดขององค์ประกอบการรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย 1) เข้าใจและเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ 2) เลือกวิธีการหรือเครื่องมือที่เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการสืบค้นข้อมูลหรือเข้าถึง 3) คิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริงของสื่อและสารสนเทศที่หลากหลาย 4) ติดต่อสื่อสารผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลด้วยความมั่นคงปลอดภัยโดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และ 5) จรรยาบรรณในการใช้สื่อในการแสดงความคิดเห็นบนโลกดิจิทัลอย่างเหมาะสม

2. การใช้ดิจิทัล หมายถึง ความสามารถของครูในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการออกแบบการสอนและประเมินผู้เรียนผ่านระบบออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้โปรแกรมประมวลผลคำ โปรแกรมตารางคำนวณ และโปรแกรมนำเสนอในการทำงาน การสร้างสรรค์ผลงานด้วยโปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน การใช้เครื่องมือออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ การเผยแพร่และแบ่งปันข้อมูลผ่านอุปกรณ์ดิจิทัล

ตัวชี้วัดขององค์ประกอบการใช้ดิจิทัล ประกอบด้วย 1) ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการออกแบบการสอนและประเมินผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ โปรแกรมตารางคำนวณและโปรแกรมนำเสนอในการทำงาน 3) สร้างสรรค์ผลงานด้วยโปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน 4) ใช้เครื่องมือออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ และ 5) เผยแพร่แบ่งปันข้อมูลผ่านอุปกรณ์ดิจิทัล

3. การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล หมายถึง ความสามารถของครูในการระบุปัญหาทางเทคนิคและการตัดสินใจใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ดิจิทัลที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา การตัดสินใจเลือกสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

ตัวชี้วัดขององค์ประกอบการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ประกอบด้วย 1) ระบุปัญหาและการตัดสินใจใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ดิจิทัลที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และ 2) ตัดสินใจเลือกสื่อรวมถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

4. การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล หมายถึง ความสามารถของครูในการยืดหยุ่นและปรับตัวต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดจนกระแสดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้

ตัวชี้วัดขององค์ประกอบการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ประกอบด้วย 1) รู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยี และ 2) สร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียน

Research) เพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา 2) ควรทำวิจัยในเรื่องการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมหรือรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู

เอกสารอ้างอิง

- กชพร มั่งประเสริฐ. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูยุค Thailand 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี. Rangsit Graduate Research Conference: RGRC, 7(1), 406-417.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2567 จาก <https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/11/จุดเน้น2564.pdf>
- กิ่งแก้ว ภูทองเงิน. (2561). รูปแบบการพัฒนาคู่มือแนวความคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของ นักเรียนระดับประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2562). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก https://www.thaigov.go.th/uploads/document/66/2019/07/pdf/Doc_20190725085640000000.pdf.
- พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 10 ก หน้า 23 (24 มกราคม 2560).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก หน้า 13 (22 กรกฎาคม 2553).
- พิไลวรรณ อินทรรักษา. (2560). การดำเนินงานในส่วนงานการฝึกอบรม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์. (2556). เปิด 6 อุปสรรคการทำงานของครูไทย สอนหนัก ขาดจิตวิญญาณ ไร้ทักษะ ICT. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก <http://www.enn.co.th/5942>
- วันทนา สิงห์นา. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ต่อมโนมติ ลม ฟ้า อากาศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 7(ฉบับ พิเศษ), 80-93.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ตาตาพับลิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2563). ประกาศกรอบแนวทางการพัฒนา ทักษะด้านดิจิทัลสำหรับครู. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2567 จาก https://otepc.go.th/th/content_page/item/2928-4-2563.html
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานการศึกษา เรื่อง แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ ดิจิทัลสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุไม บิลโบ. (2558). สมรรถนะทักษะ และบทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยฝึกหัด ครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อความเชื่อด้านสุขภาพ
และพฤติกรรมการใช้ยาของผู้ป่วยสูงอายุที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ที่มารับบริการ
ศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดอุดรดิตถ์*

THE EFFECTS OF SELF-MANAGEMENT PROMOTING PROGRAM ON HEALTH
BELIEF PERCEPTION AND MEDICATION BEHAVIOR AMONG ELDERLY PATIENT
WITH UNCONTROLLED AT HYPERTENSION COMMUNITY HEALTH CENTER,
UTTARADIT PROVINCE

พัชรวัลย์ ลอมแปลง¹, กัญญารัตน์ ผึ้งบรรหาร^{2*}, สุชาดา ชุมศรี¹

Pacharawalai Lomplang¹, Kanyarat Phuengbanhan^{2*}, Suchada Chumsri¹

¹กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลอุดรดิตถ์ อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

¹Social Medicine Department, Uttaradit Hospital, Uttaradit, Thailand

²คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

²Faculty of Nursing, Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit, Thailand

*Corresponding author E-mail:Pongbunhan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองแบบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังทดลอง เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังใช้โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง 2) เปรียบเทียบความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยาก่อนและหลังใช้โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 3) เปรียบเทียบการควบคุมความดันโลหิตหลังใช้โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยสูงอายุที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ที่มารับบริการศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 60 คน เป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง วิธีทัศนการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้ยาควบคุมความดันโลหิตสูง โมบายแอปพลิเคชันแจ้งเตือนกินยา แบบสอบถามความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยา หาค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง .67 - 1.00 หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .91 และ .82 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ จำนวน ร้อยละ ไคว้สแคว และสถิติทดสอบที ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค และพฤติกรรมการใช้ยาหลังทดลองดีกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) มีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค และพฤติกรรมการใช้ยา สามารถควบคุมความดันโลหิตได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) พบว่า กลุ่มทดลองมีจำนวนผู้ที่ควบคุมความดันโลหิตได้ร้อยละ 93.33 กลุ่มควบคุมมีจำนวนผู้ที่ควบคุมความดันโลหิตได้ ร้อยละ 13.33

คำสำคัญ: โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง, ความเชื่อด้านสุขภาพ, พฤติกรรมการใช้ยา, ผู้ป่วยที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้, ผู้สูงอายุ

Abstract

A quasi - experimental study with two groups, pre - test and post - test, to 1) Compare health beliefs and perception medication between the experimental and control groups before and after the implementation of self - management promoting program 2) Compare health beliefs and perception medication before and after the implementation of the self - management promotion program between the experimental and control groups 3) Compare blood pressure control after the implementation of the self - management promotion program between the experimental and control groups. The sample group consisted of 60 elderly patients with uncontrolled hypertension who came to receive services at the community health center in Uttaradit province, 30 in the experimental group and 30 in the control group. Purposive sampling selection with inclusion and exclusion criteria. The tools used in the experiment were a self - management promoting program, a video promoting medication - taking behavior, and a medication reminder application. The data collection tool was a questionnaire on health beliefs and medication behavior, which was found to have the Index of Item-objective congruence value of each item ranged from .67 - 1.00 and a reliability of .91 and .82 using Cronbach's alpha coefficient. The data were analyzed using statistics, percentages, chi - square, and t - test statistics. Research results: The experimental group had significantly better mean scores in terms of perceived severity and risk, perceived benefits, perceived barriers, and medication behavior after the experiment than before ($p < .01$), and had significantly better mean scores in terms of perceived severity and risk, perceived benefits, perceived barriers, and medication behavior than the control group ($p < .01$). The experimental group was also able to control their blood pressure significantly better than the control group ($p < .01$), with 93.33% of the experimental group able to control their blood pressure compared to 13.33% of the control group

Keyword: Self-Management Promoting Program, Health Belief Perception, Medication Behavior, Patient with Uncontrolled at Hypertension, Elderly

บทนำ

สถานการณ์โรคความดันโลหิตสูงในปี 2019 พบความชุกของโรคความดันโลหิตสูงของประชากรทั่วโลก ร้อยละ 33 ในประเทศพัฒนาแล้ว ร้อยละ 32 ประเทศในแถบยุโรป ร้อยละ 37 ประเทศในแถบแปซิฟิก ร้อยละ 28 ส่วนประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 32 พบในเพศชาย ร้อยละ 34 เพศหญิง ร้อยละ 64 และพบในประชากรกลุ่มอายุ 50 - 79 ปี ร้อยละ 49 องค์การอนามัยโลกตั้งเป้าหมายลดอุบัติการณ์ผู้ที่มีความดันโลหิตไม่ได้ ไม่เกินร้อยละ 21 ในปี 2025 (World Health Organization, 2023) โดยในปี 2019 ทั่วโลกพบความชุกของผู้ที่มีความดันโลหิตสูงไม่ได้ ร้อยละ 26 ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีผู้ที่ไม่สามารถควบคุมความดันโลหิตได้ 92.1 ล้านคน หรือเกือบ 3 ใน 4 ของประชากรวัยผู้ใหญ่ที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง และส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ (Centers for Disease Control and Prevention, 2019) ส่วนในประเทศไทยพบว่าผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้มีสาเหตุมาจากไม่ให้ความร่วมมือในการรับประทานยาร้อยละ 28 - 40 (Aekplakorn, W., 2021) ขาดความสม่ำเสมอในการรับประทานยา ร้อยละ 80 - 81 (Ongkulna, K. et al., 2020) และผู้ป่วยที่ขาด

ความสม่ำเสมอในการรับประทานยา ร้อยละ 31.6 - 49 เป็นผู้สูงอายุ (ใหม่มนิระ สังขาว และเพลินพิศ ฐานิวัฒน์ นนท์, 2561)

จากการทบทวนเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุขาดความสม่ำเสมอในการใช้ยา ได้แก่ ไม้ให้ความสำคัญต่อระดับความดันโลหิตของตนเอง โดยพบร้อยละ 24 - 30 ของผู้สูงอายุที่มีความดันโลหิตสูงและ ร้อยละ 32 ไม่ได้รับการรักษา (Muli, S. et al., 2020) การไม่เห็นความสำคัญของการรับประทานยา ความกังวลกับผลข้างเคียงที่เกิดจากการรับประทานยา จึงทำให้ผู้ป่วยหยุดรับประทานยาด้วยตนเอง หรือการรับประทานยาหลายขนานเนื่องจาก 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุมีโรคร่วมหลายโรค ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดในสมองตีบ ทำให้เกิดความซับซ้อนในการรักษา (Liu, P. et al., 2020); (Burnier, M. et al., 2020) รวมทั้งเป็นผลจากการเสื่อมสภาพของร่างกายและสติปัญญาตามวัย ทำให้ความสามารถในด้านการคิด การตัดสินใจและความจำลดลง ทำให้หลงลืม พบผู้สูงอายุ ร้อยละ 17 ความสามารถในการบริหารวางแผน การบริหารยาลดลง และร้อยละ 34 และความสามารถในการรับประทานยาด้วยตนเองลดลง (Burnier, M. et al., 2020) ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุขาดความสม่ำเสมอในการรับประทานยา และไม่สามารถควบคุมความดันโลหิตสูงได้ และการจัดการตนเองได้ไม่ได้เต็มศักยภาพเท่ากับในวัยผู้ใหญ่ ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรค (American Heart Association, 2017); (World Health Organization, 2023) คือ มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด ร้อยละ 69 โรคหลอดเลือดสมอง ร้อยละ 77 โรคหัวใจวายเรื้อรัง ร้อยละ 74 โรคหลอดเลือดอวัยวะส่วนปลาย ร้อยละ 60 และเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเสียชีวิตเฉียบพลันจากกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด หัวใจเต้นผิดจังหวะ หลอดเลือดเอออร์ติกแตก หลอดเลือดใหญ่ในทรวงอกและช่องท้องแตก (Burnier, M. et al., 2020) จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการสนับสนุนการจัดการตนเองของผู้ป่วยสูงอายุในการใช้ยาควบคุมความดันโลหิตสูงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์เป้าหมายได้

แนวคิดที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการจัดการตนเอง (Self - Management) คือ แนวคิดการสนับสนุนการจัดการตนเองของเคนเฟอร์และเกลลิกบาย (Kanfer, F. H. & Gaelick - Buys, L., 1991) ซึ่งได้เสนอวิธีการจัดการตนเอง โดยเน้นที่ความรับผิดชอบของผู้ป่วยต่อพฤติกรรมของตนเอง โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของบุคลากรทางสุขภาพในการให้คำแนะนำ กระตุ้นและเสริมแรงให้ผู้ป่วยเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และแสดงบทบาทอิสระจนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อบรรลุเป้าหมายของการจัดการตนเอง โดยแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ของสเตรเชอร์และโรสตันเบอร์ก (Strecher, V. & Rosenstock, I., 1997) ซึ่งแนวคิดนี้มีความเชื่อว่าบุคคลจะสามารถปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคหรือลดความรุนแรงของโรคได้นั้น บุคคลต้องมีความเชื่อว่า ตนเองมีโอกาสที่จะเกิดโรค หรือเมื่อเกิดโรคแล้วมีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต และมีความเชื่อว่าการปฏิบัติตนตามคำแนะนำจะช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคและลดความรุนแรงของโรคได้ ซึ่งผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงจะมีการจัดการตนเองไปสู่พฤติกรรมที่ถูกต้องได้นั้น ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการรับประทานยาโรคความดันโลหิตสูง โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงหากรับประทานยาไม่ต่อเนื่องและไม่สม่ำเสมอ ประโยชน์จากการรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง การมีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพที่ถูกต้องจะนำไปสู่การจัดการเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและนำไปสู่ความร่วมมือในการใช้ยา (Ongkulna, K. et al., 2020) มีหลายการศึกษาได้นำแนวคิดการจัดการตนเองมาใช้ในผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้ พบว่าผู้ป่วยมีความสม่ำเสมอในการรับประทานยาดีขึ้นและสามารถควบคุมความดันโลหิตสูงได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ใหม่มนิระ สังขาว และเพลินพิศ ฐานิวัฒน์ นนท์, 2561); (สุพัตรา สิทธิวงษ์ และคณะ, 2560) ต่อมาได้มีการนำแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพมาใช้ร่วมกับแอปพลิเคชันเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการรับประทานยาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างแพร่หลาย เช่น ใช้แอปพลิเคชัน WeChat โดยการส่งข้อความเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง อาการแสดงของโรค ภาวะแทรกซ้อนของโรค การรักษาด้วยยาและการรักษาด้วยการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต คำแนะนำให้รับประทานยาอย่างสม่ำเสมอ การ

ควบคุมน้ำหนัก การออกกำลังกาย (Sun, Z., 2014) และพบว่าผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ มีระดับความร่วมมือในการรับประทานยาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (กมลชนก เจริญวงศา และคณะ, 2565)

ศูนย์สุขภาพชุมชนเขตเมือง อุดรดิตต์ 2 มีจำนวนผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จำนวน 2,326, 2,453 และ 2,691 คน ตามลำดับ (ศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง อุดรดิตต์, 2566) แม้ว่าศูนย์สุขภาพชุมชนเขตเมือง อุดรดิตต์ ได้จัดกิจกรรมที่หลากหลายตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข และจัดกิจกรรมเสริมเพื่อให้ผู้ป่วยควบคุมความดันโลหิตสูงได้ แต่จากสถิติ ปี พ.ศ.2566 พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่ควบคุมความดันโลหิตสูงไม่ได้ จำนวน 2,179 คน คิดเป็นร้อยละ 80.97 และอยู่ในวัยสูงอายุ จำนวน 1,542 คน คิดเป็น ร้อยละ 80.32 จากการศึกษา นำร่องในผู้ป่วยควบคุมความดันโลหิตสูงไม่ได้ จำนวน 50 ราย พบว่า สาเหตุสำคัญของการควบคุมความดันโลหิตสูงไม่ได้คือ พฤติกรรมการใช้ยาควบคุมความดันโลหิตสูงไม่สม่ำเสมอ ส่วนพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น การรับประทาน อาหาร การออกกำลังกาย ความเครียด การสูบบุหรี่ เป็นปัจจัยเสริม สาเหตุที่ผู้ป่วยมีพฤติกรรมการใช้ยาไม่สม่ำเสมอ คือ รับประทานยาไม่ตรงเวลา เนื่องจากลืมเพราะยุ่งกับงานประจำที่ทำ ยาหมดไม่มีใครพามารับยา กลัว เป็นโรคไตวาย ใช้ยาหลายชนิด จำไม่ได้ว่ายาตัวไหนเป็นยาลดความดันโลหิต หยุคยาเอง เพราะไม่มีอาการผิดปกติ จึงคิดว่าหายจากโรค ส่วนภาวะแทรกซ้อนที่ตรวจพบหรือแสดงอาการยังไม่พบในผู้ป่วยกลุ่มนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการดูแลสุขภาพทั่วไปในขณะที่ไม่ป่วยและเมื่อเจ็บป่วยจะต้องส่งเสริมให้ผู้ป่วยสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสถานบริการหรือพึ่งพาให้น้อยที่สุด โดยประยุกต์ใช้ความรู้และกลวิธีการพัฒนาสุขภาพเพื่อให้เข้าถึงความต้องการของผู้รับบริการ ครอบครัวและกลุ่มคนได้อย่างแท้จริง สร้างทางเลือกของการดูแลสุขภาพที่หลากหลายแต่มีมาตรฐาน รวมทั้งสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างเสริมและพัฒนาสุขภาพของชุมชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจบูรณาการแนวคิดการสนับสนุนการจัดการตนเองของเคนเพอร์และเกลลิคบาย (Kanfer, F. H. & Gaelick - Buys, L., 1991) และแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ของสเตรเชอร์และโรสตันเบอร์ก (Strecher, V. & Rosenstock, I., 1997) ร่วมกับบทบาทของพยาบาลเวชปฏิบัติ มาใช้ในการกระตุ้น อำนวยความสะดวก ให้ความรู้ ให้คำปรึกษา โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเยี่ยมผู้ป่วยที่บ้าน และเมื่อผู้ป่วยมาตรวจตามแพทย์นัดที่ศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง อุดรดิตต์ 2 โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ป่วยมีความเชื่อ ด้านสุขภาพ มีพฤติกรรมการใช้ยาที่ถูกต้อง เหมาะสมและสามารถควบคุมความดันโลหิตสูงได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อน และหลังใช้โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยาก่อนและหลังใช้โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
3. เพื่อเปรียบเทียบการควบคุมความดันโลหิตหลังใช้โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง การได้มาของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้ป่วยที่เป็นโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมระดับความดันโลหิตไม่ได้ ที่มารับบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง อุดรดิตถ์ 2 โรงพยาบาลอุดรดิตถ์

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยที่เป็นโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมระดับความดันโลหิตไม่ได้ ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2567 จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power กำหนดค่าขนาดอิทธิพลจากผลการวิจัยของไหมมู๊วะ สังขาว และเพลินพิศ ฐานิวัฒนานนท์ ได้ศึกษาการพัฒนาและประเมินผลโปรแกรมสนับสนุนการจัดการตนเองต่อความสม่ำเสมอในการรับประทานยาและความดันโลหิตของผู้สูงอายุที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ พบว่า หลังใช้โปรแกรมกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการใช้ยาสม่ำเสมอเท่ากับ 49.10 (SD. = 1.10) กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการใช้ยาสม่ำเสมอ เท่ากับ 38.90 (SD. = 21.0) (ไหมมู๊วะ สังขาว และเพลินพิศ ฐานิวัฒนานนท์, 2561) นำมาคำนวณค่าขนาดอิทธิพลโดยใช้ Mean: Difference Between Two Independent Means (Two Group) ค่าขนาดอิทธิพลของกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เท่ากับ 0.80 ระดับความเชื่อมั่นที่ .05 อำนาจการทดสอบ (Power Of Test) ที่ระดับ .80 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 26 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างระหว่างการวิจัย ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีก ร้อยละ 10 ได้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 30 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 60 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) คือ 1) อายุ 60 ปีขึ้นไป 2) มีความดันโลหิตสูงไม่สามารถควบคุมได้มากกว่า 6 เดือน 3) ได้รับการรักษาโดยใช้ยาลดความดันโลหิตอย่างน้อย 1 ตัว นานติดต่อกันอย่างน้อย 3 เดือนนับถึงวันรวบรวมข้อมูล 4) เป็นผู้บริหารยาเองและอยู่ในภาวะที่ช่วยเหลือตนเองได้ 5) ไม่มีโรคเรื้อรังอื่น ๆ ร่วมด้วย 6) สติสัมปชัญญะดี ไม่มีปัญหาการมองเห็น การได้ยิน สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ 7) มีโทรศัพท์ และสามารถสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ได้ 8) ยินดีเข้าร่วมวิจัย ส่วนเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) คือ 1) มีความดันโลหิตสูงมากกว่า 179/109 มิลลิเมตรปรอท 2) มีภาวะเจ็บป่วยรุนแรงระหว่างการวิจัย 3) เข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมได้น้อยกว่าร้อยละ 80 4) ปฏิเสธหรือขอถอนตัวออกจากการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง ประวัติครอบครัวเป็นโรคความดันโลหิตสูง ยาที่ใช้ในการรักษาความดันโลหิตสูง ระดับความดันโลหิตครั้งหลังสุดท้าย และโรคแทรกซ้อน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเชื่อด้านสุขภาพ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเองจากการทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพฤติกรรมการใช้ยาของผู้ป่วยความดันโลหิตสูง และแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ของสเตชเชอร์และโรสตันเบอร์ก (Strecher, V. & Rosenstock, I., 1997) จำนวน 26 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน 1) ด้านการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยงของการใช้ยา จำนวน 10 ข้อ 2) ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการรับประทานยา จำนวน 8 ข้อ 3) ด้านการรับรู้อุปสรรคของการรับประทานยา จำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) ไม่เห็นด้วย (2) ไม่แน่ใจ (3) เห็นด้วย (4) และเห็นด้วยอย่างยิ่ง (5)

เกณฑ์การแปลผลใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบสอบถามความเชื่อด้านสุขภาพ แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยใช้สูตรคำนวณความห่างของอัตราภาคขั้น

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 ความเชื่อด้านสุขภาพอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 ความเชื่อด้านสุขภาพอยู่ในระดับ น้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 ความเชื่อด้านสุขภาพอยู่ในระดับ ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 ความเชื่อด้านสุขภาพอยู่ในระดับ มาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 ความเชื่อด้านสุขภาพอยู่ในระดับ มากที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้ยา เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเองจากการทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ยาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำตอบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ ปฏิบัติเป็นประจำ (5) ปฏิบัติบ่อยครั้ง (4) ปฏิบัติบางครั้ง (3) ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง (2) และ ไม่เคยปฏิบัติ (1)

เกณฑ์การแปลผลใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบสอบถามพฤติกรรมการใช้ยา แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยใช้สูตรคำนวณความห่างของอัตรากาขั้น

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 มีพฤติกรรมการใช้ยาอยู่ในระดับ ไม่เหมาะสม

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 มีพฤติกรรมการใช้ยาอยู่ในระดับ เหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 มีพฤติกรรมการใช้ยาอยู่ในระดับ เหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 มีพฤติกรรมการใช้ยาอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 มีพฤติกรรมการใช้ยาอยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

2.2.1 โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง เป็นชุดกิจกรรมทางการพยาบาลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการจัดการตนเอง (SELF - MANAGEMENT CONCEPT) ของเคนเฟอร์ และเกลลิคบาย (Kanfer, F. H. & Gaelick - Buys, L., 1991) และแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ของสเตรเชอร์และโรสเซนเบิร์ก (Strecher, V. & Rosenstock, I., 1997) ร่วมกับบทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (Active Participation) ของผู้ป่วยโดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

2.2.1.1 การประเมินตนเอง (Self - Assessment) เป็นขั้นตอนของการประเมินการรับรู้โอกาสเสี่ยง ความรุนแรง ประโยชน์ อุปสรรคและพฤติกรรมการใช้ยารักษาความดันโลหิตที่ผ่านมาว่าประสบปัญหาใดบ้าง การประเมินตนเองของผู้ป่วย เป็นการสะท้อนข้อมูลตามการรับรู้ตนเอง ทำให้เกิดการรับรู้ปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมระดับความดันโลหิตได้ และความต้อการแก้ไขปัญหามาของตนเอง

2.2.1.2 การตั้งเป้าหมายร่วมกัน (Goal - Setting) ผู้ป่วยตั้งเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้และเป็นพลังขับเคลื่อนให้ผู้ผู้ป่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันกับพยาบาลวิชาชีพหรือผู้วิจัย

2.2.1.3 การให้ความรู้และให้ผู้ผู้ป่วยปฏิบัติด้วยตัวเอง (Coaching & Skill Training) โดยการให้ความรู้ ให้ข้อมูลทางสุขภาพ (Information Giving) เกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง ความเสี่ยงและภาวะแทรกซ้อนของโรคความดันโลหิตสูง การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในการดูแลตนเอง โดยเฉพาะความสำคัญในการใช้ยาอย่างเคร่งครัด เมื่อผู้ป่วยมีความรู้และความเข้าใจที่ดีจะทำให้มีพฤติกรรมใช้ยาที่ดีขึ้น หลังจากให้ความรู้ผู้ป่วย ผู้วิจัยได้ติดตามประเมินและเพิ่มเติมความรู้ในส่วนที่ขาด และเสริมแรงใจทั้งโดยการสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์หรือแอปพลิเคชันไลน์ และติดตามเยี่ยมบ้าน

2.2.1.4. การประเมินตนเอง (Self-Evaluation) โดยผู้ป่วยจดบันทึกการจัดการตนเองขณะอยู่ที่บ้าน และให้ผู้ผู้ป่วยเปรียบเทียบการควบคุมอาหารและการใช้ยาอย่างเคร่งครัดของตนเองที่ปฏิบัติได้จริงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยผู้ป่วยเป็นผู้ประเมินตนเองและจัดการตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2.2.1.5 การเสริมแรงตนเอง (Self - Reinforcement) เป็นขั้นตอนของการสร้างแรงจูงใจ เมื่อผู้ป่วยสามารถกระทำพฤติกรรมใช้ยาอย่างเคร่งครัดได้บรรลุตามเป้าหมาย โดยผู้วิจัยสนทนา

สร้างแรงจูงใจ การให้กำลังใจ แสดงความชื่นชม สะท้อนถึงพฤติกรรมการใช้ยาที่ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งขณะผู้ป่วยมารับบริการที่คลินิก การโทรติดตามเป็นรายบุคคล การเยี่ยมบ้าน เพื่อส่งเสริมการจัดการตนเองในการใช้ยาที่เหมาะสมและเสริมแรงผู้ป่วยให้มีแนวโน้มในการปฏิบัติเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การควบคุมความดันโลหิตได้อย่างต่อเนื่อง

2.2.2 วิธีทัศนัยการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้ยาควบคุมความดันโลหิตสูง ผู้วิจัยศึกษาวิธีทัศนัยที่เผยแพร่ผ่านออนไลน์และไม่มีลิขสิทธิ์ ประกอบด้วยเนื้อหา 1) ความรู้ เรื่อง โรคความดันโลหิตสูง 2) ความรู้ เรื่องการใช้ยารักษาความดันโลหิตสูง 3) ความรู้เรื่องวิธีใช้ยาแบบแอปพลิเคชันเตือนการกินยา

2.2.3 โฆษณาแอปพลิเคชันแจ้งเตือนการกินยา ผู้วิจัยศึกษาแอปพลิเคชันแจ้งเตือนออนไลน์ที่สามารถใช้ได้โดยไม่ติดเรื่องลิขสิทธิ์ และมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ Max - แจ้งเตือนการกินยา ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่เรียบง่าย ใช้งานง่าย และไม่ต้องบันทึกข้อมูลส่วนตัวผู้ป่วยมาก เพียงแค่เปิดเข้าหน้าจอแอป ใส่ชื่อ ยา เวลาที่จะให้แอปแจ้งเตือน และเมื่อถึงเวลาจะมีเสียงแจ้งเตือน ถ้ากลุ่มตัวอย่างยังไม่กินยาจะมีเสียงโทรเข้าเพื่อเตือนการกินยาอีกครั้ง เพียงกลุ่มตัวอย่างตอบรับการกินยา ข้อมูลจะถูกบันทึกไว้ และสามารถดูประวัติการกินยาย้อนหลังได้ ทำให้สามารถตรวจสอบพฤติกรรมกินยาของกลุ่มตัวอย่างได้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเชื่อด้านสุขภาพ แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการการใช้ยา โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง สื่อวีดิทัศน์ โฆษณาแอปพลิเคชันแจ้งเตือนการกินยา ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ได้ค่า Index Of Item Objective Congruence อยู่ระหว่าง .67 - 1.00 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) แบบสอบถามความเชื่อด้านสุขภาพได้เท่ากับ .91 และพฤติกรรมการใช้ยาได้เท่ากับ .82 ส่วนโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง สื่อวีดิทัศน์ โฆษณาแอปพลิเคชันแจ้งเตือนการกินยา นำไปทดลองใช้กับผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยของโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ รหัสจริยธรรม 1/2567 วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2567 ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการประชาสัมพันธ์ขอรับสมัครอาสาสมัคร และผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด หลังจากนั้นนัดหมายอาสาสมัครเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และสิทธิในการเข้าร่วมโดยการสมัครใจ และการถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ การรักษาความเป็นส่วนตัว และเป็นความลับของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลต่าง ๆ มีการนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัยทำในภาพรวม และทำลายข้อมูลทั้งหมดภายหลังการเผยแพร่ผลการวิจัยแล้ว 1 ปี เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ผู้ป่วยกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองจะได้รับการรักษาตามแนวปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่ผู้ป่วยความดันโลหิตสูงพึงได้รับ และผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จะได้รับการสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทำให้มีความเท่าเทียมกัน และหลังจากสิ้นสุดการวิจัยกลุ่มควบคุม จะได้รับการดูแลตามโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากโครงร่างผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณา จริยธรรมวิจัยในมนุษย์ของโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยศึกษาจากแฟ้มประวัติผู้ป่วยความดันโลหิตสูง ทำบัญชีรายชื่อและตรวจสอบวัน เวลานั้นนัดหมายมาติดตามการรักษา

3.2 ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างจากข้อที่ 1 ที่มาตรวจตามนัดหมาย เชิญชวนผู้ป่วยที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือก แนะนำตัว สร้างสัมพันธภาพ ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้ป่วยที่ยินดีเข้าร่วมวิจัยให้ตอบ

แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้ยา จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการจับคู่ (Match Pair) ให้ทั้งสองกลุ่มมีคุณสมบัติใกล้เคียงกันมากที่สุด และให้ผู้ป่วยจับฉลากเข้ากลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุม และดำเนินการดังนี้

3.2.1 กลุ่มควบคุมผู้วิจัยขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถามความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมกรรมการการใช้ยา (Pre - Test) กลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ คือ การให้การพยาบาลกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มารับบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนเขตเมืองอุดรดิศต 2 ซึ่งมีกิจกรรมการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง การปฏิบัติตัวเพื่อควบคุมความดันโลหิต การตรวจหาภาวะแทรกซ้อนและการส่งต่อพบแพทย์ โดย และแจ้งนัดหมายผู้ป่วยเยี่ยมบ้านในสัปดาห์ที่ 6 ประเมินความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยา (Post - Test) ให้ความรู้ และเรียนรู้วิธีการใช้แอปพลิเคชันแจ้งเตือนใช้ยา พร้อมสื่อวีดิทัศน์ให้กลุ่มตัวอย่างศึกษาเพิ่มเติม

3.2.2 กลุ่มทดลอง ดำเนินการตามโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ และให้กลุ่มตัวอย่างประเมินความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมกรรมการการใช้ยาของกลุ่มตัวอย่าง (Pre - Test) สรุปคะแนนแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการการใช้ยาและแจ้งผลให้กับกลุ่มตัวอย่างรับทราบ และดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายร่วมกัน ให้กลุ่มตัวอย่างกำหนดเป้าหมายในการควบคุมความดันโลหิตด้วยตนเอง 2) วางแผนการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงเนื้อหาการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง ความรู้เรื่องยาควบคุมความดันโลหิตสูงที่ผู้ป่วยใช้ และเรียนรู้วิธีการใช้แอปพลิเคชันแจ้งเตือนใช้ยา 3) ผู้วิจัยให้ความรู้กลุ่มตัวอย่าง โดยสรุปประเด็นสำคัญของเนื้อหาให้กลุ่มตัวอย่าง และให้กลุ่มตัวอย่างทบทวนความรู้ที่บ้านโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ที่ผู้วิจัยจัดเตรียมให้และสามารถศึกษาเพิ่มเติมจากสื่ออื่น ๆ ด้วยตนเองได้ แจ้งผู้ป่วยทราบว่าในแต่ละสัปดาห์ผู้วิจัยจะส่ง QR code วีดิทัศน์ความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง วีดิทัศน์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาควบคุมความดันโลหิตสูง ลงโปรแกรมแอปพลิเคชันแจ้งเตือนการใช้ยา สอนและฝึกทักษะการใช้แอปพลิเคชันแจ้งเตือนการใช้ยาไปให้กลุ่มตัวอย่าง 4) แจ้งแผนการติดตามกลุ่มตัวอย่างทางโทรศัพท์/แอปพลิเคชันไลน์ 3 ครั้งและติดตามเยี่ยมบ้าน จำนวน 2 ครั้ง เพื่อติดตาม ปัญหาอุปสรรคและให้ข้อมูลหรือคำแนะนำเพื่อส่งเสริมการจัดการตนเอง

สัปดาห์ที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ด้วยตนเอง สนับสนุนและส่งเสริมการกำกับติดตามตนเองของกลุ่มตัวอย่างทางโทรศัพท์/แอปพลิเคชันไลน์ ประเมินความรู้เรื่องการใช้แอปพลิเคชันแจ้งเตือนการใช้ยา สอบถามปัญหา อุปสรรคการใช้ และให้คำแนะนำ ผู้วิจัยส่ง QR code ความรู้เรื่อง โรคความดันโลหิตสูงให้กลุ่มตัวอย่างทบทวน

สัปดาห์ที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยติดตามทางโทรศัพท์/แอปพลิเคชันไลน์ เพื่อติดตาม ประเมินความรู้เรื่องการใช้แอปพลิเคชันแจ้งเตือนการกินยา สอบถามปัญหา อุปสรรคการใช้ และให้คำแนะนำ ผู้วิจัยส่ง QR code ทบทวนความรู้เรื่อง การใช้ยาในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง พร้อมนัดหมายวัน เวลา เยี่ยมติดตามที่บ้าน

สัปดาห์ที่ 4 ผู้วิจัยติดตามเยี่ยมกลุ่มตัวอย่างที่บ้าน ทักทายผู้ป่วย วัดความดันโลหิต และพฤติกรรมกรรมการใช้ยารวมทั้งพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการควบคุมความดันโลหิตสูง ให้คำแนะนำและข้อมูลเพิ่มเติมที่เหมาะสมตามบริบทของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน และตรวจสอบการใช้ยาในแอปพลิเคชันไลน์

สัปดาห์ที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยโทรศัพท์/แอปพลิเคชันไลน์ ประเมินความรู้ สอบถามปัญหา อุปสรรคการใช้ยา ให้คำแนะนำ และส่ง QR code ให้ทบทวนความรู้เรื่อง โรคความดันโลหิตสูง และความรู้เรื่องการใช้ยาในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง พร้อมนัดหมายวัน เวลา เยี่ยมติดตามที่บ้าน

สัปดาห์ที่ 6 ผู้วิจัยติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มตัวอย่าง ทักทายผู้ป่วย วัดความดันโลหิต ประเมินความเชื่อด้านสุขภาพ พฤติกรรมการการใช้ยา ตรวจสอบการใช้ยาในแอปพลิเคชันไลน์ และสรุปการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างสะท้อนคิดสิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเอง ให้กลุ่มตัวอย่าง

ตอบแบบสอบถามความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยา (Post - Test) สรุปผลการควบคุมความดันโลหิตสูง คะแนนแบบสอบถามพฤติกรรมการใช้ยาและแจ้งผลให้กับกลุ่มตัวอย่างรับทราบ เกณฑ์การประเมินการควบคุมความดันโลหิตของผู้ป่วย คือ ผู้ป่วยมีค่าความดันโลหิตซิสโตลิกต่ำกว่า 140 มิลลิเมตรปรอท และความดันไดแอสโตลิกต่ำกว่า 90 มิลลิเมตรปรอท

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1 ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์ด้วยสถิติ จำนวน ร้อยละ และไควสแคว

4.2 เปรียบเทียบความเชื่อด้านสุขภาพ พฤติกรรมการใช้ยาของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังใช้โปรแกรมการส่งเสริมการจัดการตนเองด้วยสถิติ dependent t - test

4.3 เปรียบเทียบความเชื่อด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการใช้ยาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยสถิติ in - dependent t - test

4.4 เปรียบเทียบการควบคุมความดันโลหิตของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยสถิติทดสอบไควสแคว

ผลการวิจัย

1. กลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.67 มีอายุอยู่ระหว่าง 60 - 69 ปี ร้อยละ 66.33 ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 86.67 สถานภาพสมรส คู่ ร้อยละ 93.33 มีระยะเวลาเป็นโรคความดันโลหิตสูง 5 - 10 ปี ร้อยละ 56.67 ใช้ยารักษา 1 ชนิด ร้อยละ ร้อยละ 46.67 และไม่มีโรคแทรกซ้อน ร้อยละ 96.67 กลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.33 มีอายุอยู่ระหว่าง 60 - 69 ปี ร้อยละ 80.00 ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 80.00 สถานภาพสมรส คู่ ร้อยละ 93.33 ประวัติครอบครัวเป็นโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 70.00 มีระยะเวลาเป็นโรคความดันโลหิตสูง 5 - 10 ปี ร้อยละ 60.00 ใช้ยารักษา 1 ชนิด ร้อยละ 50.00 และไม่มีโรคแทรกซ้อน ร้อยละ 96.67 เปรียบเทียบเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาเป็นโรคความดันโลหิตสูง ประวัติครอบครัวเป็นโรคความดันโลหิตสูง การใช้ยารักษา และโรคแทรกซ้อนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่าไม่แตกต่างกัน

2. กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเชื่อด้านสุขภาพด้านการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค และพฤติกรรมการใช้ยาหลังทดลองดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเชื่อด้านสุขภาพ ด้านการรับรู้ประโยชน์หลังทดลองดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ส่วนการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้อุปสรรคและพฤติกรรมการใช้ยาก่อนและหลังทดลองไม่แตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยาของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองก่อนและหลังทดลอง

	ก่อนใช้โปรแกรม		หลังใช้โปรแกรม		t	p - value
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
การรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง						
กลุ่มทดลอง	2.78	.41	3.84	.26	- 14.01	.01
กลุ่มควบคุม	2.81	.36	2.88	.24	- 1.07	.30
การรับรู้ประโยชน์						
กลุ่มทดลอง	3.03	.35	4.05	.31	- 11.03	.01
กลุ่มควบคุม	2.88	.46	3.35	.24	- 5.02	.01

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยาของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองก่อนและหลังทดลอง (ต่อ)

	ก่อนใช้โปรแกรม		หลังใช้โปรแกรม		t	p - value
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
การรับรู้อุปสรรค						
กลุ่มทดลอง	1.37	.48	2.20	.59	- 5.45	.01
กลุ่มควบคุม	1.45	.46	1.61	.44	- 1.54	.13
พฤติกรรมการรับประทานยา						
กลุ่มทดลอง	2.82	.40	3.08	.39	- 3.12	.01
กลุ่มควบคุม	2.84	.54	2.84	.30	- .03	.98

3. ก่อนทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเชื่อด้านสุขภาพ ด้านการรับรู้ความรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค และพฤติกรรมการใช้ยาไม่แตกต่างกัน ($p > .05$) ส่วนหลังทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเชื่อด้านสุขภาพ ด้านการรับรู้ความรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค และพฤติกรรมการใช้ยาดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการใช้ยาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังทดลอง

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n = 30)		กลุ่มควบคุม (n = 30)		t	p - value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
การรับรู้ความรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง						
ก่อนทดลอง	2.78	.41	2.80	.37	- .266	.79
หลังทดลอง	3.84	.26	2.81	.36	14.61	.01*
การรับรู้ประโยชน์						
ก่อนทดลอง	3.03	.35	2.88	.46	1.37	.18
หลังทดลอง	4.05	.31	3.35	.24	9.68	.01*
การรับรู้อุปสรรค						
ก่อนทดลอง	1.37	.48	1.45	.46	.717	.48
หลังทดลอง	2.20	.59	1.61	.44	4.36	.01*
พฤติกรรมการใช้ยา						
ก่อนทดลอง	2.82	.40	2.84	.54	- 1.36	.890
หลังทดลอง	3.08	.39	2.84	.30	2.66	.01*

* $p < .01$

กลุ่มทดลองสามารถควบคุมความดันโลหิตได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) โดยพบว่า กลุ่มทดลองมีจำนวนผู้ที่ควบคุมความดันโลหิตได้ถึงร้อยละ 93.33 ส่วนกลุ่มควบคุมมีจำนวนผู้ที่ควบคุมความดันโลหิตได้เพียง ร้อยละ 13.33 แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการควบคุมความดันโลหิตหลังทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ข้อมูล	ก่อนทดลอง (n = 30)		กลุ่มควบคุม (n = 30)		χ^2	p - value
	n	%	n	%		
ควบคุมได้	28	93.33	4	13.33	38.57	.01*
ควบคุมไม่ได้	2	6.67	26	86.67		

* $p < .01$

อภิปรายผล

กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค พฤติกรรมการใช้ยา และการควบคุมความดันโลหิตหลังทดลองดีกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ทั้งนี้เนื่องจากก่อนใช้โปรแกรมฯ พยาบาลเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง ความรู้เรื่องยาควบคุมความดันโลหิตสูงที่ผู้ป่วยใช้โดยการอธิบาย ตอบข้อซักถามผู้ป่วยและนัดผู้ป่วยมาตรวจตามแพทย์นัด โดยไม่ได้ติดตามผู้ป่วยทางโทรศัพท์/แอปพลิเคชัน หลังจากนำโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองมาใช้ กลุ่มตัวอย่างได้กำหนดเป้าหมายในการควบคุมความดันโลหิตด้วยตนเอง วางแผนการเรียนรู้ร่วมกับพยาบาล และกลุ่มตัวอย่างได้รับการส่งเสริมความรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ให้ผู้ป่วยทบทวนความรู้ด้วยตนเอง ทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง รับรู้ประโยชน์ และรับรู้อุปสรรคของการใช้ยา รวมทั้งใช้แอปพลิเคชันแจ้งเตือนใช้ยาทำให้ผู้ป่วยมีพฤติกรรมการใช้ยาอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ผู้วิจัยติดตามกลุ่มตัวอย่างทางโทรศัพท์/แอปพลิเคชันไลน์ 3 ครั้งและติดตามเยี่ยมบ้านจำนวน 2 ครั้ง เพื่อติดตามปัญหา อุปสรรค ให้คำแนะนำและเสริมแรงให้กลุ่มทดลองจัดการตนเองในการใช้ยาปรับพฤติกรรมการใช้ยารวมทั้งพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการควบคุมความดันโลหิตสูงตามบริบทของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค มีพฤติกรรมการรับประทานยา และควบคุมความดันโลหิตได้ดีกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับการศึกษาของ ดุซเรฎกา ภาคปิยวัชร์ พบว่าหลังใช้โปรแกรมการจัดการตนเองด้านการใช้ยาอย่างเคร่งครัดในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้อย่างเคร่งครัด กลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้และพฤติกรรมการใช้ยาอย่างเคร่งครัดเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ และค่าเฉลี่ยระดับความดันโลหิตลดลงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) (ดุซเรฎกา ภาคปิยวัชร์, 2560) ผลการวิจัยยืนยันถึงประสิทธิผลของโปรแกรมการจัดการตนเองที่ทำให้ผู้ป่วยมีความรู้และพฤติกรรมการใช้ยาอย่างเคร่งครัดดีขึ้นและสามารถควบคุมระดับความดันโลหิตให้ลดลงได้

กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค และพฤติกรรมการรับประทานยาดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และสามารถควบคุมความดันโลหิตได้ดีกว่ากลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาโปรแกรมการจัดการตนเองเพื่อส่งเสริมความเชื่อและพฤติกรรมการใช้ยาของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยบูรณาการองค์ความรู้การจัดการตนเองของเคนเฟอร์และเกลลิกบาย (Kanfer, F. H. & Gaelick - Buys, L., 1991) แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ของสเตรเชอร์และโรเซนสโตก (Strecher, V. & Rosenstock, I., 1997) ร่วมกับบทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติ มาเป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้ โดยมีจุดเน้น คือ การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของผู้ป่วย ผ่านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการตนเองอย่างมีแบบแผนและต่อเนื่องตลอด 6 สัปดาห์ ตั้งแต่ประเมินการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ อุปสรรคของการใช้ยา และพฤติกรรมการใช้ยาของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากให้กลุ่มทดลองกำหนดเป้าหมายการควบคุมความดันโลหิต การวางแผนเรียนรู้ร่วมกัน ผู้วิจัยและทีมสุขภาพสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มตัวอย่างสามารถจัดการการใช้ยาด้วยตนเอง ทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง การใช้ยารักษาโรคความดันโลหิตสูงด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลายในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถจัดการการใช้ยาด้วยตนเอง คือ การให้ความรู้โดยผู้วิจัย และให้กลุ่มทดลองศึกษา

และทบทวนความรู้จากวิดีโอที่ผู้วิจัยจัดเตรียมให้ โดยเป็นความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง ประโยชน์และอาการข้างเคียงของยารักษาโรคความดันโลหิตสูง ความรุนแรงและความเสี่ยงจากการที่ไม่รับประทานยาตามแพทย์สั่ง สอดคล้องกับหลายการศึกษาที่มีการนำโปรแกรมการจัดการตนเองมาใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ เช่น นพากรณ์ จันทรศรี และคณะ พบว่า ภายหลังจากได้รับโปรแกรมการจัดการตนเองในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมสุขภาพ มากกว่าก่อนได้รับโปรแกรมฯ และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < .000) ค่าเฉลี่ยความดันโลหิต ซีสโตลิกและค่าเฉลี่ยความดันโลหิตไดแอสโตลิกหลังทดลองต่ำกว่าก่อนทดลอง และต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .001) (นพากรณ์ จันทรศรี และคณะ, 2563) ศิรินทรา ด้วงใส ศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมจัดการตนเองในกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมการสนับสนุนการจัดการตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจัดการตนเองหลังได้รับโปรแกรมสนับสนุนการจัดการตนเองในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .001) (ศิรินทรา ด้วงใส, 2560) และสุพัตรา สิทธิวิง และคณะ ศึกษาพบว่า ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพสูงกว่าผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ได้รับการพยาบาลตามปกติและสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .01) (สุพัตรา สิทธิวิง และคณะ, 2560)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้แอปพลิเคชันช่วยเตือนการกินยา เป็นแอปที่เรียบง่าย ใช้งานง่าย โดยจะใส่ชื่อและเวลารับประทานยาที่กลุ่มทดลองแต่ละคนใช้ เมื่อถึงเวลากินยาแอปพลิเคชันจะมีเสียงแจ้งเตือน ถ้ากลุ่มทดลองยังไม่กินยาจะมีเสียงโทรเข้าเพื่อเตือนการกินยาอีกครั้ง และเมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบรับการกินยา ข้อมูลจะถูกบันทึกไว้ และสามารถดูประวัติการกินยาย้อนหลังได้ ทำให้สามารถตรวจสอบพฤติกรรมการใช้ยาของกลุ่มทดลองได้ รวมทั้งผู้วิจัยได้ติดตามปัญหา อุปสรรคในการรับประทานยาของกลุ่มทดลองอย่างต่อเนื่องทั้งการติดตามทางโทรศัพท์ / แอปพลิเคชันไลน์และการติดตามเยี่ยมบ้าน ประเมินความรู้และพฤติกรรมการใช้ยา กลุ่มทดลองรายที่มีพฤติกรรมการใช้ยาไม่เหมาะสม ผู้วิจัยส่ง QR code ความรู้เรื่อง โรคความดันโลหิตสูง ประโยชน์และการใช้ยารักษาความดันโลหิตสูงเพื่อให้กลุ่มทดลองทบทวนความรู้ จึงทำให้กลุ่มทดลองมีการรับรู้ถึงประโยชน์ของการรับประทานยาควบคุมความดันโลหิต ความรุนแรงและความเสี่ยงของการไม่รับประทานยาตามแผนการรักษา การมีพฤติกรรมการใช้ยาที่เหมาะสม และสามารถควบคุมโรคความดันโลหิตได้มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่ากลุ่มทดลองมีจำนวนผู้ที่ควบคุมความดันโลหิตได้ถึงร้อยละ 93.33 ส่วนกลุ่มควบคุมมีจำนวนผู้ที่ควบคุมความดันโลหิตได้เพียง ร้อยละ 13.33 สอดคล้องกับการศึกษาของภัทรชนพร วงษ์เส และคณะ พบว่าการติดตามประเมินปัญหาความไม่ร่วมมือในการใช้ยาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีแบบแผน ทำให้สามารถสืบค้นปัญหาความไม่ร่วมมือในการใช้ยาได้ ทั้งหมด 190 ปัญหาและหลังการทดลองปัญหาลดลงเหลือ 6 ปัญหา และอัตราความร่วมมือในการใช้ยาในระดับดีเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากร้อยละ 70 เป็น ร้อยละ 97 และจำนวนผู้ป่วยที่มีระดับความดันโลหิตที่สามารถควบคุมได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากร้อยละ 25.7 เป็นร้อยละ 78.6 (ภัทรชนพร วงษ์เส และคณะ, 2562) เขม พ้ามิตินนท์ และคณะ ศึกษาพบว่า ผู้ป่วยร้อยละ 60 ไม่ร่วมมือในการใช้ยา การส่งเสริมให้ผู้ป่วยตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาพบว่ามีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมรับประทานยาที่ดี (เขม พ้ามิตินนท์ และคณะ, 2564) และสุภาพร สุปินธรรม ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมการใช้ยาต่อความร่วมมือในการใช้ยาของผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ได้รับบริการผ่านระบบเภสัชกรรมทางไกล โรงพยาบาลป่าซาง จังหวัดลำพูนติดตามผู้ป่วยพบว่าผู้ป่วยร่วมมือในการใช้ยาดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สุภาพร สุปินธรรม, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้สูงอายุที่ควบคุมความดันโลหิตสูงไม่ได้หลังเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองมีการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค พฤติกรรมการใช้ยา และสามารถควบคุมความดันโลหิตได้ดีกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน และบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้องควรนำโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองไปใช้ส่งเสริมความเชื่อและพฤติกรรมการใช้ยาในผู้สูงอายุที่ควบคุมความดันโลหิตสูงไม่ได้ รวมทั้งผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นความดันโลหิตสูงรายใหม่ 2) นำโปรแกรมนี้ไปปรับใช้กับผู้ป่วยโรคเรื้อรังอื่น ๆ ได้แก่ ผู้ป่วยเบาหวาน ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง 3) ควรเพิ่มกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง และการรับรู้ประโยชน์และพฤติกรรมการรับประทานยา โดยพัฒนาสื่อเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเฉพาะราย และ 4) ควรมีการเพิ่มโปรแกรมการติดตามอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสร้างแรงสนับสนุนในสังคม เพื่อเสริมแรงของผู้ป่วยสูงอายุในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึงลดอุปสรรคในการควบคุมระดับความดันโลหิต ซึ่งจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ยาอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาติดตามประเมินประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองอย่างต่อเนื่องในระยะยาวในช่วง 3, 6, 9 และ 12 เดือน เพื่อเปรียบเทียบความต่อเนื่องของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ยา และควรศึกษาเชิงทดลองที่มีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนต่าง ๆ ที่มีผลต่อระดับความดันโลหิต เช่น อายุ เพศ พฤติกรรมการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย รูปแบบการใช้ชีวิต เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก เจริญวงศา และคณะ. (2565). ผลของโปรแกรมส่งเสริมความร่วมมือการรับประทานยาโดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ในผู้ป่วยสูงอายุโรคความดันโลหิตสูงไม่ทราบสาเหตุ. วารสารพยาบาลสาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 49(2), 313-325.
- เชม ฟ้ามิตินนท์ และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการรับประทานยารักษาโรคความดันโลหิตสูงในผู้สูงอายุ. PCFM, 3(2), 59-68.
- คุณนภา ภาคปิยวัชร. (2560). ผลของโปรแกรมการจัดการตนเองด้านการใช้ยาอย่างเคร่งครัดในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้ที่คลินิกเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- นพภรณ์ จันทร์ศรี และคณะ. (2563). ผลของโปรแกรมการจัดการตนเองในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 6(2), 58-68.
- ภัทร์ธนพร วงษ์เส และคณะ. (2562). ผลของรูปแบบการให้คำปรึกษาผู้ป่วยเพื่อความร่วมมือในการใช้ยาลดความดันโลหิต. ใน การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช ครั้งที่ 9. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- ศิรินทรา ด้วงใส. (2560). ผลของโปรแกรมการสนับสนุนการจัดการตนเองแบบ 5 เอ ต่อพฤติกรรมการจัดการตนเองและผลลัพธ์ทางคลินิกในผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศุณย์สุภาพชุมชนเมือง อุดรดิตต์. (2566). สถิติประจำปี 2566. อุดรดิตต์: ศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง อุดรดิตต์.
- สุพัทธรา สิทธิวัง และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพและระดับความดันโลหิตของผู้ที่เป็นโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้. พยาบาลสาร, 47(2), 85-97.

- สุภาพร สุปินธรรม. (2566). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการใช้ยาต่อความร่วมมือในการใช้ยาของผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ได้รับบริการผ่านระบบเภสัชกรรมทางไกล โรงพยาบาลป่าซาง จังหวัดลำพูน. *เภสัชกรรมคลินิก*, 29(1), 51-64.
- ไหมมูนิะ สังขาว และเพลินพิศ ฐานิวัฒนานนท์. (2561). การพัฒนาและประเมินผลโปรแกรมสนับสนุนการจัดการตนเองต่อความสม่ำเสมอในการรับประทานยาและความดันโลหิตสูงของผู้สูงอายุที่ควบคุมความดันโลหิตไม่ได้. ใน การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8. จังหวัดนนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Aekplakorn, W. (2021). The sixth national health examination survey of Thailand population (2019 - 2020). Bangkok: Faculty of medicine Ramathibodi hospital Mahidol University.
- American Heart Association. (2017). 2017 ACC/ AHA blood pressure guideline treatment recommendations and risk For cardiovascular events and all - cause mortality. *J Am Coll Cardiol*, 72(11), 1187-1197.
- Burnier, M. et al. (2020). Hypertension and Drug Adherence in the Elderly. *Frontiers in Cardiovascular Medicine*, 20(5), 1-7.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2019). National Center for Health Statistics. International Classification of Diseases, Tenth Revision, Clinical Modification (ICD - 10 - CM). Retrieved September 5, 2023, from <https://www.cdc.gov/nchs/icd/icd10cm.htm>
- Kanfer, F. H. & Gaelick - Buys, L. (1991). Self - management methods. In F. Kanfer & A. Goldstein (Eds.), *Helping people change: A text book of methods*. (4th ed.) New York: Pergamon Press.
- Liu, P. et al. (2020). Frailty and hypertension in older adults: current understanding and future perspectives. *Hypertension Research*, 43(2020), 1352-1360.
- Muli, S. et al. (2020). Prevalence, awareness, treatment, and control of hypertension in older people: results from the population-based KORA-age 1 study. *BMC Public Health*, 20(2020), 1049.
- Ongkulna, K. et al. (2020). Enhancing Self - Management through Geragogy - Based Education in Older Adults with Uncontrolled Hypertension: A Randomized Controlled Trial. *Pacific Rim Int J Nurs Res*, 26(4), 690-705.
- Strecher, V. & Rosenstock, I. (1997). The health belief model. In K. Glanz, F. M. Lewis, & B. K. Rimer (Eds.). *Health behavior and health education: Theory, research, and practice* (pp. 41 - 58). California: Jossey - Bass.
- Sun, Z. (2014). Aging, Arterial Stiffness, and Hypertension. *Hypertension*, 65(2), 252-256.
- World Health Organization. (2023). Global report on hypertension: The race against a silent killer. World Health Organization. Retrieved February 1, 2023, from <https://creativecommons.org>.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในตำบลบางพึ่ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี*
COMMUNITY-BASED PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF CHILI PASTE PRODUCTS
IN BANG PHUENG SUB-DISTRICT, BAN MI DISTRICT, LOP BURI PROVINCE

สุภาภรณ์ ประสงค์พันธ์, รภัส ศิลป์ศรีกุล, จรียา สุพรรณ*, ภพพิศลย์ ภพอุดม
Supaporn Prasongthan, Rabhas Silpsrikul, Jariya Supan*, Phobphison Phob-udom
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: jariya.su@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกระบวนการผลิตน้ำพริกของชุมชนในตำบลบางพึ่ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และ 2) เพื่อค้นหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลบางพึ่ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคจำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสนทนากลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบางพึ่งมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำบางขามซึ่งเป็นสายน้ำแห่งวิถีชีวิตของคนในชุมชนนับจากอดีตที่ผ่านมา ชุมชนมีอาชีพเลี้ยงปลาในกระชังโดยเฉพาะปลาทับทิม ชาวบ้านบริโภคน้ำพริกเป็นหนึ่งในเมนูอาหารประจำบ้านโดยได้รับการถ่ายทอดสูตรการทำน้ำพริกโดยคนในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมทำน้ำพริกโดยการผัด มุ่งเน้นที่รสชาติที่อร่อยกลมกล่อม วัตถุดิบที่มีคุณภาพ และความสะอาด ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนร่วมกันลงความเห็นในการพัฒนาน้ำพริก 2 ตำรับ และผู้บริโภคมีความพึงพอใจโดยรวมต่อผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาทับทิมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) และผลิตภัณฑ์ผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์น้ำพริกทั้ง 2 ตำรับ พบว่า มีคุณค่าทางโภชนาการและตอบสนองต่อความต้องการผู้บริโภค 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่นิยมน้ำพริกแบบดั้งเดิม และกลุ่มต้องการความทันสมัยและใส่ใจสุขภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์, น้ำพริก, กระบวนการมีส่วนร่วม

Abstract

This research aims to 1) Examine the issues and process of producing community chili paste in Bang Phueng Subdistrict. Ban Mi District Lop Buri Province and 2) To develop chili paste products through the community participation process. This research employed mixed method research. Quantitative research utilized a questionnaire as a research instrument. Thirty samples were derived by purposive sampling technique. Qualitative research was conducted through in-

depth interviews and focus group discussion. Fifteen key informants were included in the study. Statistics used in data analysis include content analysis, frequency, mean, percentage and standard deviation. The results of the study revealed that Bang Phueng community is located next to the Bang Kham River, which has been the water of life for the residents in the community. Cage fish farming along the river, especially Red Tilapia Fish or Pla Tubtim (in Thai), represent community's way of life for decades. Residents frequently consume chili paste as one of their main dishes. The chili paste's recipe has been passed down by family members from generation to generation. Residents in Bang Phueng community like to make chili paste by stir-frying technique and give the importance of the delicious savory taste, quality of raw ingredients, and cleanliness. The results revealed that the community agreed on the development of 2 recipes of chili paste. The results of consumer satisfaction with chili paste products demonstrated that overall satisfaction of Pla Tubtim chili pastes product was at high level (Mean 4.07), while overall satisfaction of spicy rice seasoning from calcium-rich fish product was at the highest level (Mean 4.30). The results of nutrition analysis for product quality assurance verified both recipes of chili paste products were nutritious and responded to the needs of consumers who preferred traditional chili paste and consumers who want modern and health-conscious food.

Keywords: Product Development, Chili Paste, Participatory Process

บทนำ

จากอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยเน้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในระดับมหภาคมุ่งสู่อุตสาหกรรมส่งออก จนทำให้การลงทุนเพื่อเพิ่มศักยภาพชุมชนและ SMEs ในประเทศไทยไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร แต่ถึงกระนั้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาภาครัฐให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก (Local Economy) โดยได้มีการทบทวนนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง (พรพจน์ ศรีตัน, 2564) เห็นได้จากการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ 2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ และ 3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการพัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบันเพื่อยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดีของประชากรในประเทศ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2561) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” รวมถึงดำเนินการให้สอดคล้องกับกรอบเป้าหมายที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ และท้ายที่สุดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโต จากการเพิ่มผลผลิตการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ใน

หมุดหมายที่ 7 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เข้มแข็งมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

น้ำพริกนับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอาหารซึ่งไม่ได้พบอยู่เพียงในประเทศไทยเท่านั้นประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างมีน้ำพริกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอาหารทั้งสิ้น อีกทั้งน้ำพริกหลายชนิดได้รับการขนานนามว่าเป็นน้ำพริกของประเทศ เนื่องจากได้รับความนิยมของคนทั้งประเทศหรือเป็นน้ำพริกสูตรพื้นฐานที่สามารถปรุงแต่ง ต่อยอดด้วยการใส่เครื่องปรุงที่หาได้ในแต่ละท้องถิ่นเพิ่มเติมจนแพร่กระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ของประเทศ (สิริน ฉกามานนท์ และคณะ, 2563) ขณะที่น้ำพริกของไทยเป็นอาหารประเภทเครื่องจิ้มและถือเป็นอาหารจานหลักพื้นฐานในสำรับอาหารของคนไทย วัตถุดิบหลักของน้ำพริกประกอบด้วยพริก หอมแดง กระเทียม ภาคกลางและภาคใต้จะใส่กะปิเข้าไป ภาคเหนือใส่ถั่วเน่า และภาคอีสานนิยมใส่น้ำปลาร้าเพิ่มปริมาณเนื้อน้ำพริกให้ข้นด้วยปลาอย่าง กุ้งแห้ง และพืชในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้ได้รสและกลิ่นของน้ำพริกที่แตกต่างกันไป คนไทยนิยมบริโภคน้ำพริกคู่กับผักต่าง ๆ ตามฤดูกาล ด้วยน้ำพริกถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทย ดังนั้น เมื่อปี พ.ศ. 2555 กรมส่งเสริมวัฒนธรรมจึงได้ขึ้นทะเบียน “น้ำพริก” ให้เป็นมรดกทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติไทย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) วัฒนธรรมการกินน้ำพริกจะเห็นว่าสิ่งที่เหมือนกันและเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในส่วนผสมของน้ำพริกแทบทุกชนิด คือ พริก หอม กระเทียม กะปิ สำหรับขั้นตอนการปรุงมีวิธีที่แตกต่างกันตามชนิดของน้ำพริกชนิดนั้น ๆ เช่น การทำให้สุกโดยการเผา อย่าง คั่ว นำมารวมกันปรุงรสกินคู่กับผักสด ผักลวก ตามฤดูกาลที่หาได้ และเนื้อสัตว์เป็นเครื่องแนม ทั้งนี้วัฒนธรรมการกินน้ำพริกกับผักพื้นบ้านเป็นอีกหนึ่งภูมิปัญญาที่พัฒนาต่อเนื่องมายาวนานนอกจากจะมีคุณสมบัติในการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคแล้วยังเป็นอาหารที่สัมพันธ์กับการฟื้นฟูระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับแหล่งผลิตอาหารอีกด้วย (แสงแข สพันธุ์พงศ์, 2564)

ในปัจจุบันการรับประทานน้ำพริกได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีการผลิตน้ำพริกโดยผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค การที่จะผลิตน้ำพริกที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดนอกจากจะต้องเป็นน้ำพริกที่สะอาดและถูกสุขอนามัยและมีรสชาติที่ดีแล้ว ยังจะต้องมีความแตกต่างจากน้ำพริกทั่ว ๆ ไปที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับธุรกิจในการที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นผู้นำตลาดหรือคงไว้ซึ่งความสามารถในการแข่งขัน โดยผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมานี้อาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นใหม่เลยหรืออาจเป็นการปรับปรุงจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้นก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Added Value) หมายถึงมูลค่าที่ถูกรวมเพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่เดิมให้แก่ผลิตภัณฑ์หรือบริการ การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ทำให้ผู้ประกอบการสามารถตั้งราคาที่สูงขึ้นได้ ทั้งนี้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มจะต้องเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านต่าง ๆ ให้มีคุณค่าในสายตาของผู้บริโภคและเป็นมูลค่าที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์มากขึ้นด้วย เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจจากการซื้อ การครอบครอง หรือจากการที่ได้ใช้ประโยชน์ (Chernatony, L. et al., 2000) นอกจากนี้การสร้างมูลค่าเพิ่มยังช่วยสร้างความแตกต่างและความได้เปรียบในการแข่งขันดังที่ กนกนาฏ พรหมนคร นำเสนอความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนน้ำพริกแม่นางบางไทร ที่พัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกใหม่โดยการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์น้ำพริกที่มีอัตลักษณ์ และยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำพริกเดิมทั้งในด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบและสีของตราสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ตลอดจนปรับปรุงสถานที่ผลิตอาหารให้ได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารที่ไม่เข้าข่ายโรงงาน ซึ่งทำให้ได้รับเลขสารบบจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ส่งผลให้มียอดขายเพิ่มขึ้นร้อยละ 40 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนจาก 18,000 บาท เป็น 30,000 บาท (กนกนาฏ พรหมนคร, 2566) เช่นเดียวกับ พรพจน์ ศรีตัน และคณะ นำเสนอความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้าลูอึบาคะห์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาบูดูภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนจนสามารถผลิตน้ำพริกปลาบูดูที่มีเอกลักษณ์

เฉพาะถิ่นได้อย่างมั่นคงและมีศักยภาพ ส่งผลให้มีกำไรเพิ่มขึ้นต่อเดือนร้อยละ 61 และมียอดขายซื้อเพิ่มขึ้นเป็น 60 - 120 กระปุก/เดือน (พรพจน์ ศรีตัน และคณะ, 2566)

ตำบลบางพิง เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และในปีงบประมาณ 2565 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้เข้าร่วมโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล (U2T) โดยมีบทบาทในการประสานความร่วมมือกับชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากเพื่อให้เกิดการเติบโตและรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างยั่งยืน และจากการลงพื้นที่สำรวจความต้องการชุมชนในเบื้องต้น พบว่า หนึ่งในความต้องการของชุมชน คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกเพื่อจัดจำหน่าย ด้วยสภาพชุมชนที่มีวัตถุดิบทางการเกษตรที่หลากหลายและมีภูมิปัญญาในการทำน้ำพริกพื้นบ้านดั้งเดิม จึงมีความเหมาะสมในการพัฒนาน้ำพริกจากองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่เป็นน้ำพริกสูตรใหม่ที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาน้ำพริกดั้งเดิมผสานกับวัตถุดิบและทรัพยากรพื้นบ้านที่มีอยู่ให้เป็นน้ำพริกที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนและสามารถแข่งขันได้ดีในท้องตลาด ในการวิจัยนี้จะเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกโดยมีกระบวนการตั้งแต่การสร้างสรรค์ความคิด การถกเถียงความคิด และการนำไปทดสอบแนวคิดกับกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ส่วนการพัฒนากลยุทธ์ตลาดไปจนถึงการนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดในเชิงพาณิชย์จะเป็นการดำเนินการในขั้นถัดไปหลังจากที่ได้มีการคิดผลิตภัณฑ์น้ำพริกต้นแบบแล้ว ผลการศึกษาส่งผลให้ชุมชนเกิดความตื่นตัวและตระหนักถึงศักยภาพและเอกลักษณ์ของชุมชนที่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อีกทั้งสามารถใช้ผลิตภัณฑ์น้ำพริกที่พัฒนาไปใช้ประโยชน์ในเชิงการค้าซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านรายได้ การประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักและความร่วมมือร่วมใจระหว่างสมาชิกในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกระบวนการผลิตน้ำพริกของชุมชนในตำบลบางพิง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลบางพิง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าทบทวนจากเอกสารทางวิชาการ บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งจากสื่อทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์น้ำพริก รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจบริบทและประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านวิธีการที่หลากหลาย และเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คณะผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาน้ำพริกต้นแบบโดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาหารและโภชนาการมาให้ความรู้และร่วมกับสมาชิกชุมชนที่มีความสนใจที่จะรวมกลุ่มกันผลิตน้ำพริก

2. **ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ สมาชิกในชุมชนที่ได้รับการยอมรับว่ามีฝีมือในการทำน้ำพริก จำนวน 4 คน สมาชิกในชุมชนที่ผลิตน้ำพริกเพื่อจำหน่าย จำนวน 2 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 4 คน และสมาชิกในชุมชนที่สนใจรวมกลุ่มผลิตน้ำพริกเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ มีสัญชาติไทย อายุมากกว่า 20 ปี และอาศัยอยู่ในชุมชนตำบลบางพิงไม่ต่ำกว่า 10 ปี

ประชากรวิจัยในขั้นการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์น้ำพริก คือ ผู้บริโภคทั่วไปที่เป็นกลุ่มตลาดเป้าหมาย โดยผู้วิจัยจะใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 30 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้ มีสัญชาติไทย อายุมากกว่า 20 ปี และบริโภคน้ำพริกไม่ต่ำกว่าอาทิตย์ละ 1 ครั้ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ดังนี้ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตำรับน้ำพริกที่มีในชุมชน รวมถึงทรัพยากร วัตถุดิบและเอกลักษณ์ของชุมชน

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview Guideline) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันพิจารณาและระดมความคิดเห็นเพื่อพัฒนาแนวคิดตำรับน้ำพริกต้นแบบที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนจำนวน 2 ตำรับ

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 จะเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับรายได้ ส่วนที่ 2 จะเป็นแบบประเมินความพึงพอใจผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะที่ปรากฏ (Appearance) ด้านสี (Color) ด้านกลิ่น (Odor) ด้านรสชาติ (Taste) ด้านเนื้อสัมผัส (Texture) และด้านความชอบโดยรวม (Overall Preference) เป็นวิธีการทดสอบแบบให้คะแนนความพึงพอใจ โดยกำหนดคะแนน 1 หมายถึง ไม่พึงพอใจมากที่สุด และ 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกันยายน 2565 - มกราคม 2566

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงมาถอดความและแยกแยะเนื้อหาเป็นกลุ่มข้อมูล (Content Analysis) และสรุปภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ (สรชัย พิศาลบุตร, 2555)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 มีความพึงพอใจในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 มีความพึงพอใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 มีความพึงพอใจในระดับน้อยมาก

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลบางพืด อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีผลการศึกษาดังแสดงตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาและกระบวนการผลิตน้ำพริกของชุมชนในตำบลบางพืด อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและการประชุมกลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ มีผลการศึกษา ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกของชุมชนในตำบลบางพืด อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า ด้วยรูปแบบการปรุงและรับประทานน้ำพริกของคนในชุมชนตำบลบางพืด ส่วนใหญ่เป็นการ ปรุงน้ำพริกเพื่อการรับประทานในครัวเรือนเป็นหลัก ส่งผลให้คนในชุมชนขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกให้ได้มาตรฐานเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากวัตถุดิบในท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน 2) ด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลากที่ตรงกับความต้องการของชุมชนและบริบทท้องถิ่น 3) ด้านการจัดการสถานที่ผลิตอาหารให้มาตรฐานและถูกสุขลักษณะ 4) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 5) ด้านการกำหนดราคาจำหน่าย

1.2 กระบวนการผลิตน้ำพริกของชุมชนในตำบลบางพิง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า ตำบลบางพิงมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำบางขามซึ่งเป็นสายน้ำแห่งวิถีชีวิตของคนในชุมชนนับจากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นแหล่งน้ำสำคัญในการทำการเกษตรและประมง ดังนั้น คนในชุมชนส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำนา ทำไร่ และบางส่วนมีการเลี้ยงปลาในกระชังเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลระดับถึง พันธุ์ปลาหลายชนิดที่มีการเพาะเลี้ยงไม่ว่าจะเป็นปลานิล ปลากดคัง ปลาตะเพียน แต่ที่ได้รับความนิยมในการเพาะเลี้ยงมากที่สุด คือ ปลาทับทิมเนื่องจากมีเนื้อค่อนข้างมาก เติบโตเร็ว และเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามแม้ว่าชุมชนมีการส่งขายปลาทับทิมทั้งแบบสดและแบบแปรรูปทั้งในและนอกพื้นที่ โดยในปัจจุบันตำบลบางพิงมีการรวมกลุ่มอาชีพแปรรูปอาหารจากปลา และกุ้งเลี้ยงปลา นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตำรับน้ำพริกในชุมชนบางพิงจากผู้ผลิตน้ำพริก ผลการจัดประชุมกลุ่ม พบว่า งานครัวโดยมากเป็นบทบาทหน้าที่ของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยทั่วไปชาวบ้านนิยมปรุงและรับประทานน้ำพริกเนื่องจากเป็นอาหารหลักที่ถูกปากทำง่าย ราคาไม่แพง และได้รับการถ่ายทอดโดยคนในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งจากการบอกเล่าวิธีการเลือกวัตถุดิบและการสาธิตขั้นตอนการทำพร้อมลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันเพื่อถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม น้ำพริกในแต่ละมื้ออาหารจะหมุนเวียนกันไปตามความต้องการและวัตถุดิบที่มี โดยนิยมหานคู่กับผักพื้นบ้านที่ปลูกและหาได้โดยทั่วไป โดยมากชุมชนบางพิงจะนิยมน้ำพริกที่มีรสชาติกลมกล่อมหากจำแนกตามวิธีการปรุง พบว่า ชุมชนบางพิงนิยมนำน้ำพริกโดยการผัดและการเผาเครื่องปรุงก่อนนำไปตำเป็นน้ำพริกสูตรต่าง ๆ โดยมีเครื่องปรุงหลัก ได้แก่ พริก หอม กระเทียม และนิยมใช้เนื้อสัตว์และผักเป็นส่วนประกอบของน้ำพริก เช่น น้ำพริกปลาต่าง ๆ น้ำพริกกะปิ น้ำพริกมะขาม น้ำพริกแมงดา น้ำพริกเผา เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุถึงวัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีอยู่สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการรังสรรค์ตำรับน้ำพริกโดยมีการนำเสนอให้ใช้วัตถุดิบปลอดสารพิษที่ปลูกในแปลงเกษตรชุมชน อีกทั้งการสืบสานเอกลักษณ์น้ำพริกภาคกลางและวิถีเกษตรโดยผสมผสานอาชีพเสริม ซึ่งได้แก่ การเลี้ยงปลาในกระชัง

“....ชุมชนเรามีการเลี้ยงปลาในกระชังมีปลาหลายชนิด แต่ที่เรานิยมเลี้ยง คือ ปลาทับทิม เพราะราคาตลาดดี เลี้ยงง่าย เนื้อก็เยอะแฉะเลี้ยงโตง่าย เพราะเลี้ยงไว้ริมแม่น้ำได้เลย ที่หมู่บ้านก็มีโรงงานแปรรูปปลาที่ชาวบ้านเอาไปส่งขาย บางส่วนก็ใช้บริโภคภายในพื้นที่ เรามีวัตถุดิบปลาในพื้นที่แล้ว น่าจะเป็นเอกลักษณ์ในการนำไปใช้ทำน้ำพริกได้ ชาวบ้านที่นี้กินน้ำพริกกันเป็นประจำอยู่แล้ว เขาน่าจะสนใจสูตรใหม่ ๆ ...” (อุบลรัตน์ แก้วมณี, 2565)

2. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลบางพิง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จากการประชุมกลุ่มเฉพาะร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและชุมชน จึงได้ลงความเห็นร่วมกันเพื่อพัฒนาตำรับน้ำพริกที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่และการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสร้างสรรค์ความคิดใหม่ที่สามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นรสชาติที่อร่อยกลมกล่อม วัตถุดิบที่มีคุณภาพ สะอาดปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ โดยผู้ให้ข้อมูลได้ลงความเห็นร่วมกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริก 2 ตำรับมุ่งเน้นกลุ่มผู้บริโภคที่แตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภคที่คุ้นเคยกับน้ำพริกแบบดั้งเดิม และกลุ่มผู้บริโภคที่เน้นสุขภาพและต้องการน้ำพริกแบบใหม่ โดยได้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์น้ำพริกภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วยน้ำพริก 2 ตำรับ ได้แก่

2.1 น้ำพริกปลาทับทิม เป็นน้ำพริกที่คงเอกลักษณ์สูตรน้ำพริกผัดแบบโบราณของชาวบางพิงโดยใช้วัตถุดิบที่ผลิตจากในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นพริกแห้ง หอมแดง กระเทียมไทย และน้ำมะขามเปียก นอกจากนี้ผสมผสานความใหม่โดยการใช้เนื้อปลาทับทิมซึ่งปราศจากกลิ่น มีไขมันต่ำ อีกทั้งปลาทับทิมมีเนื้อหนาแน่นจำนวนมากช่วยลด

ต้นทุนในการผลิตได้ น้ำพริกปลาทาบิติมเหมาะกับผู้บริโภคที่ชอบน้ำพริกแบบเปียกและยังคงรสชาติความเป็นน้ำพริกแบบดั้งเดิมเข้มข้น

2.2 ผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียม เป็นการเพิ่มมูลค่าน้ำพริกและตอบสนองนโยบายเศรษฐกิจหมุนเวียน (Bio-Circular-Green Economy: BCG) โดยการใช้ทรัพยากรคัมค่าหมุนเวียนกลับมาใช้ โดยนำกระดูกปลาทาบิติมมาแปรรูปเป็นน้ำพริกแบบผงอบแห้ง เพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภคน้ำพริกในกลุ่มเด็กรุ่นใหม่ที่ต้องการความทันสมัย แคลใหม่ แต่ยังคงรสชาติน้ำพริกที่กลมกล่อมและเสริมแคลเซียมเพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการ

“...น้ำพริกปลาทาบิติมรสชาติอร่อย น่าจะเหมาะกับคนทั่วไป เพราะหน้าตาและรสชาติคุ้นเคยกับน้ำพริกที่เรามีอยู่ แต่ผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียมอาจจะดูแปลกใหม่สำหรับชาวบ้าน เพราะหน้าตาไม่เหมือนน้ำพริกทั่วไปที่เรากินกัน แต่ถ้าเขาได้ลองชิมน่าจะชอบโดยเฉพาะกลุ่มเด็ก ๆ วัยรุ่น” (ณัฐพร แยมกลิ่น, 2566)

ภาพที่ 1 ตัวอย่างน้ำพริกปลาทาบิติมและผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียม

3. การประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยผลการศึกษาคความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์น้ำพริกที่พัฒนาโดยชุมชนตำบลบางพิง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะที่ปรากฏ (Appearance) ด้านสี (Color) ด้านกลิ่น (Odor) ด้านรสชาติ (Taste) ด้านเนื้อสัมผัส (Texture) และด้านความชอบโดยรวม (Overall Preference) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 66.6) โดยมากอายุระหว่าง 31 - 40 ปี (ร้อยละ 46.6) ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 30) สถานภาพโสด (ร้อยละ 50) มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 73.3) ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของน้ำพริก 2 ตำรับผ่านการทดสอบทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน โดยผู้บริโภคจำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังแสดงต่อไปนี้

3.1 ผลการศึกษาคความพึงพอใจของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาทาบิติม พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก (Mean 4.07) หากพิจารณาในรายด้าน พบว่า ประสาทสัมผัสด้านรสชาติได้รับคะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (Mean 4.33) ในขณะที่ความพึงพอใจต่อประสาทสัมผัสด้านเนื้อสัมผัส กลิ่น สี และลักษณะที่ปรากฏได้รับคะแนนความพึงพอใจในระดับมาก (Mean 4.17, 3.97, 3.93 และ 3.50 ตามลำดับ)

3.2. ผลการศึกษาคความพึงพอใจของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียม พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด (Mean 4.30) หากพิจารณาในรายด้าน พบว่า ประสาทสัมผัสด้านลักษณะที่ปรากฏ และรสชาติได้รับคะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (Mean 4.40) ในขณะที่ความพึงพอใจต่อประสาทสัมผัสด้านเนื้อสัมผัส กลิ่น และสี ได้รับคะแนนความพึงพอใจในระดับมาก (Mean 4.13, 4.07, และ 3.80 ตามลำดับ)

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์น้ำพริก (n = 30)

ประเภทสัมผัส	น้ำพริกปลาทับทิม			ผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียม		
	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ลักษณะที่ปรากฏ	3.50	.82	มาก	4.40	.62	มากที่สุด
สี	3.93	.83	มาก	3.80	.81	มาก
กลิ่น	3.97	.76	มาก	4.07	.74	มาก
รสชาติ	4.33	.76	มากที่สุด	4.40	.77	มากที่สุด
เนื้อสัมผัส	4.17	.70	มาก	4.13	.82	มาก
ความพึงพอใจโดยรวม	4.07	.83	มาก	4.30	.65	มากที่สุด

4. วิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการในห้องปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบในห้องปฏิบัติการโดยศูนย์บริการประกันคุณภาพอาหาร สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการและพิษวิทยาอาหารเพื่อการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ผลิตภัณฑ์ ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาทับทิม พบว่า มีพลังงาน 329.12 กิโลแคลอรี มีไขมัน 15.84 กรัม มีโคเลสเตอรอล 62.70 มิลลิกรัม มีโปรตีน 16.47 กรัม มีใยอาหาร 5.71 กรัม และมีแคลเซียม 259.01 มิลลิกรัม (ผลการคำนวณต่อหน่วยบริโภคเท่ากับ 100 กรัม)

4.2. ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียม พบว่า มีพลังงาน 501.89 กิโลแคลอรี มีไขมัน 32.01 กรัม มีโคเลสเตอรอล 47.16 มิลลิกรัม มีโปรตีน 27.29 กรัม มีใยอาหาร 6.52 กรัม และมีแคลเซียม 533.54 มิลลิกรัม (ผลการคำนวณต่อหน่วยบริโภคเท่ากับ 100 กรัม)

หากเปรียบเทียบน้ำพริกทั้ง 2 ตำรับจะเห็นถึงปริมาณคุณค่าทางโภชนาการที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวัตถุดิบและกระบวนการผลิต กล่าวสรุปได้ว่าน้ำพริกทั้ง 2 สูตรตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน ความพึงพอใจของผู้บริโภคทั้งในด้านประสาทสัมผัสทั้งห้า และมีคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วน จึงเหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ต่อไป

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการในห้องปฏิบัติการ

รายการทดสอบ	น้ำพริกปลาทับทิม	ผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียม
พลังงานทั้งหมด, กิโลแคลอรี	329.12	501.89
พลังงานจากไขมัน, กิโลแคลอรี	142.56	288.09
ไขมันทั้งหมด, กรัม	15.84	32.01
ไขมันอิ่มตัว, กรัม	5.61	6.51
โคเลสเตอรอล, มิลลิกรัม	62.70	47.16
โปรตีน, กรัม	16.47	27.29
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด, กรัม	30.17	26.16
ใยอาหาร, กรัม	5.71	6.52
น้ำตาล, กรัม	23.23	8.63
โซเดียม, มิลลิกรัม	1773	1205
วิตามินเอ, ไมโครกรัม อาร์ อี	178	114.09
วิตามินบี1, มิลลิกรัม	0.09	0.38
วิตามินบี2, มิลลิกรัม	0.08	0.03
แคลเซียม, มิลลิกรัม	259.01	533.54
เหล็ก, มิลลิกรัม	4.31	3.39

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการในห้องปฏิบัติการ (ต่อ)

รายการทดสอบ	น้ำพริกปลาหัทธิม	ผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียม
เถ้า, กรัม	6.64	7.17
ความชื้น, กรัม	30.88	7.37

*ผลการคำนวณต่อหน่วยบริโภค (100 กรัม)

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลบางพั้ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอภิปรายผลการวิจัยและตีความข้อมูลต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาและกระบวนการผลิตน้ำพริกของชุมชนในตำบลบางพั้ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1.1 สภาพปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกของชุมชนในตำบลบางพั้ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากวัตถุดิบในท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน 2) ด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลากที่ตรงกับความต้องการของชุมชนและบริบทท้องถิ่น 3) ด้านการจัดการสถานที่ผลิตอาหารให้มาตรฐานและถูกสุขลักษณะ 4) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และ 5) ด้านการกำหนดราคาจำหน่าย สอดคล้องกับงานศึกษาของ ลานา วงศ์ไชยยา และคณะ พบสภาพปัญหาการผลิตน้ำพริกไข่มุกรูปร่างพัฒนาอาชีพของชุมชนใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านวัตถุดิบและอุปกรณ์ที่ในบางช่วงประสบปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบมีราคาสูงขึ้น บางช่วงขาดตลาด โดยเฉพาะไข่มุกรูปร่างในหน้ามรสุมจะไม่มีไข่มุกรูปร่างสำหรับทำน้ำพริก อุปกรณ์บางอย่างมีความเก่าไม่มีมาตรฐานทำให้ผลิตได้ในปริมาณไม่มาก 2) ปัญหาด้านการผลิตเกี่ยวกับอัตราส่วนผสมที่อาจมีข้อผิดพลาดและคุณภาพของวัตถุดิบมีความแตกต่างไปจากเดิม 3) ปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์ซึ่งบางกลุ่มเป็นแบบขวดแก้วส่งผลให้เกิดการแตกเสียหายในระหว่างการขนส่ง และ 4) ด้านการจัดจำหน่าย ในช่วงแรกจะจำหน่ายตามตลาดนัดเป็นหลักทำให้ประสบปัญหาขายไม่หมด ขายได้ช้าเนื่องจากมีกลุ่มลูกค้าเฉพาะในตลาดเท่านั้นเนื่องจากน้ำพริกไข่มุกรูปร่างมีราคาสูงพอสมควร (ลานา วงศ์ไชยยา และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับงานศึกษาของ พรพจน์ ศรีดีตัน และคณะ ได้วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกให้เป็นนวัตกรรมสังคมที่สร้างรายได้แก่ชุมชนเนื่องจากปัญหาในกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เช่น การจัดเก็บวัตถุดิบ การตลาด รูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์ ที่ยังไม่สามารถดึงดูดความต้องการซื้อของผู้บริโภค ไม่มีการจัดทำฉลากสินค้า ไม่มีฉลากที่ระบุส่วนผสมสรรพคุณและวันหมดอายุของผลิตภัณฑ์ และกำลังการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการซื้อในปริมาณมาก (พรพจน์ ศรีดีตัน และคณะ, 2566)

1.2 กระบวนการผลิตน้ำพริกของชุมชนในตำบลบางพั้ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบดังนี้ วัฒนธรรมอาหารเกี่ยวกับน้ำพริกที่ยังคงนิยมบริโภคอยู่ในปัจจุบัน โดยเกือบทุกครัวเรือนในพื้นที่ศึกษายังบริโภคน้ำพริกเป็นอาหารมื้อสำคัญของครอบครัว ผลการศึกษาสอดคล้องกับ พยุงศักดิ์ มะโนชัย และคณะ ที่ระบุว่า น้ำพริก เป็นอาหารที่ปรุงขึ้นมาเพื่อสร้างความอร่อยสำหรับอาหารหลักของครอบครัวในทั่วทุกภาคของประเทศ ไทยมาตั้งแต่สมัยอดีต (พยุงศักดิ์ มะโนชัย และคณะ, 2563) สอดคล้องกับ สิริณี ฉกามานนท์ และคณะ ที่ระบุว่า น้ำพริกนับได้ว่าเป็นคุณค่าทางด้านภูมิปัญญา เพราะน้ำพริกเป็นอาหารที่อุดมไปด้วยคุณค่าทางโภชนาการและมีสรรพคุณทางยา นอกจากนี้ น้ำพริกหลายอย่างสามารถเก็บไว้รับประทานได้เป็นระยะเวลาหลายเดือนซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการคิดหาวิธีถนอมอาหาร (สิริณี ฉกามานนท์ และคณะ, 2563) ขณะที่ในงานศึกษาของ นันทนา วงษ์ไทย ได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางความหมายของชื่อน้ำพริกกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมและวัฒนธรรมไทย พบว่า ชื่อน้ำพริกสัมพันธ์กับอาหารและวิธีทำ ชนิดของอาหาร พาหนะ และความเชื่อทางศาสนา โดยกลุ่มความหมายเกี่ยวกับอาหารและวิธีทำเป็นการสะท้อนถึงการนำวัตถุดิบที่แตกต่างกันตามแต่ละท้องถิ่นมาปรุงน้ำพริก รวมถึงวิธีทำน้ำพริกที่ทำให้แต่ละภาคมีเอกลักษณ์แตกต่างกันและแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา

ของแต่ละภาค กลุ่มความหมายเกี่ยวกับชนิดของอาหารเป็นการนำเอาชื่อชนิดอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคมาตั้งเป็นชื่อน้ำพริก กลุ่มความหมายเกี่ยวกับพาหนะเป็นการสะท้อนวิถีการเดินทางของคนไทยแต่โบราณ คือ การเดินทางโดยเรือ และกลุ่มความหมายเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาดังที่พบในการศึกษาคั้งนี้ คือ น้ำพริกนรก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยมีความเชื่อและศรัทธาเหนียวแน่นกับศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (นันทนา วงษ์ไทย, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นารีรัตน์ ศรีหล้า ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชนของชุมชนตำบลน้ำคำ จังหวัดศรีสะเกษ ให้มีความหลากหลาย มีรสชาติดี มีคุณภาพ ต้องเน้นการใช้วัตถุดิบของชุมชนและส่วนผสมของปลาแม่น้ำมูลซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ และสะท้อนถึงวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน (นารีรัตน์ ศรีหล้า, 2567)

2. แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลบางพั้ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาวิจัยพบ 2 แนวทางการพัฒนา ดังนี้

2.1 การพัฒนาตำรับน้ำพริกปลาหับทิมโดยคงความเป็นน้ำพริกแบบดั้งเดิม โดยใช้ขั้นตอนและกระบวนการทำน้ำพริกตามแบบที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษในพื้นที่ซึ่งได้รับการยอมรับของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์น้ำพริกในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทิตา ฉลาด และแสงจิตต์ ไต้แสง ซึ่งพบว่าผู้บริโภคน้ำพริกในอำเภอบางพั้ง จังหวัดลพบุรีต้องการหาน้ำพริกที่มีรสชาติถูกปากและสอดคล้องกับค่านิยมการรับประทานน้ำพริกตามภูมิถิ่นของตนเอง อีกทั้งน้ำพริกปลาหับทิมได้รับผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก และได้รับผลประเมินความพึงพอใจในรสชาติระดับมากที่สุด เนื่องจากเป็นน้ำพริกผัดสูตรดั้งเดิมซึ่งคนไทยคุ้นเคยกับรสชาติทำให้ได้รับการยอมรับในรสชาติ (นันทิตา ฉลาด และแสงจิตต์ ไต้แสง, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยโดย ผกาวัต ภูจันทร์ และคณะ ซึ่งระบุว่าส่วนผสมของน้ำพริกผัดมีกลิ่นหอมเป็นเอกลักษณ์ (ผกาวัต ภูจันทร์ และคณะ, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญาพร เชื้อสมพงษ์ และคณะ ซึ่งพบว่า ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกสมุนไพรกุ่มก้ามกรามตำรับพื้นฐานซึ่งมีส่วนผสมจากวัตถุดิบหลักท้องถิ่น ได้แก่ กุ่มก้ามกรามแห้ง ใบมะกรูด มะขามเปียก หอมแดง กระเทียม พริกแห้ง ตะไคร้ น้ำปลา น้ำตาลปีบ พริกป่น และน้ำมันพืชสำหรับทอด จากการทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารและนักศึกษา สาขาเทคโนโลยีการประกอบอาหารและบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี มีความชอบผลิตภัณฑ์น้ำพริกสมุนไพรกุ่มก้ามกรามตำรับพื้นฐานอยู่ในระดับชอบมากถึงชอบมากที่สุด (บุญญาพร เชื้อสมพงษ์ และคณะ, 2563)

2.2 การพัฒนาตำรับน้ำพริกแบบสมัยใหม่เพื่อตอบสนองผู้บริโภคแนวสุขภาพโดยพัฒนาเป็นน้ำพริกแบบอบแห้งเป็นผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียมซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐวรา ดาววีระกุล ที่ระบุถึงการคิดค้นตำรับน้ำพริกแบบใหม่ ๆ จากภูมิปัญญาของชาวบ้านทำให้ได้น้ำพริกที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น อีกทั้งการปรับภาพลักษณ์จากน้ำพริกแบบผัดสู่น้ำพริกแบบอบแห้งทำให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคสมัยใหม่ได้ง่ายขึ้น อีกทั้งใช้การอบแทนการทอดซึ่งตอบสนองต่อกลุ่มคนรักสุขภาพ (ญัฐวรา ดาววีระกุล, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พยุงศักดิ์ มะโนชัย และคณะ ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกพื้นบ้านด้วยการใช้เห็ดและลำไยเป็นส่วนผสมในสูตรน้ำพริกซึ่งทำให้ได้น้ำพริกที่มีคุณภาพทางเคมี กายภาพ และประสาทสัมผัสแตกต่างกัน ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเพิ่มความหลากหลายของสูตรน้ำพริกพื้นบ้านและส่งเสริมการผลิตน้ำพริกพื้นบ้านเพื่อสุขภาพได้ยิ่งขึ้น (พยุงศักดิ์ มะโนชัย และคณะ, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รลินดา คูเวน ซึ่งนำแนวคิดน้ำพริกแคปซูลเพื่อสุขภาพโดยใช้กรรมวิธีการอบสุญญากาศเพื่อหลีกเลี่ยงน้ำมันและลดความเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็ง (รลินดา คูเวน, 2563) สอดคล้องกับงานศึกษาของ จินต์จุฑา ไชยศรีษะ และอมรรัตน์ เจริญชัย ได้นำแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาหับทิมสำเร็จรูปโดยการใช้อบลมร้อนเพื่อกำจัดน้ำออกจากอาหารทำให้มีน้ำอยู่ในปริมาณที่จุลินทรีย์ไม่สามารถเติบโตได้ จึงส่งผลให้ปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด ยีสต์ และรา มีปริมาณที่น้อยหรือมีอยู่ไม่เกินมาตรฐานที่กำหนดไว้ส่งผลให้ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค (จินต์จุฑา ไชยศรีษะ และอมรรัตน์ เจริญชัย, 2561) สอดคล้องกับ

งานศึกษาของ ปิ่นมณี แจ้งสว่าง พบว่า ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกเพื่อสุขภาพเป็นของฝากมากที่สุดเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ รสชาติถูกปาก และมีอายุการเก็บรักษาได้นาน ตามลำดับ (ปิ่นมณี แจ้งสว่าง, 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลบางพิง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มน้ำบางขามเป็นสายน้ำแห่งวิถีชีวิตของคนในชุมชนนับจากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น คนในชุมชนส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำนา ทำไร่ และบางส่วนมีการเลี้ยงปลาในกระชังเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม ปลาที่บิหมี่ได้รับความนิยมในการเลี้ยงเนื่องจากเติบโตเร็ว มีเนื้อค่อนข้างมาก และเป็นที่ต้องการของตลาด โดยทั่วไปคนในชุมชนบางพิงนิยมปรุงและรับประทานน้ำพริกเนื่องจากเป็นอาหารหลักที่ถูกปาก ทำง่าย ราคาไม่แพง และได้รับการถ่ายทอดโดยคนในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่นโดยนิยมทำน้ำพริกโดยการผัดและการเผาเครื่องปรุงก่อนนำไปตำเป็นน้ำพริกสูตรต่าง ๆ จากเอกลักษณ์ดังกล่าวชุมชนได้ลงความเห็นร่วมกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริก 2 ตำรับมุ่งเน้นที่กลุ่มผู้บริโภคที่แตกต่างกันได้แก่ น้ำพริกปลาบิหมี่ และผงปลาปรุงรสโรยข้าวเสริมแคลเซียม ผลการศึกษาคความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์น้ำพริกผ่านการทดสอบทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก - มากที่สุด ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการในห้องปฏิบัติการ พบว่า ผลิตภัณฑ์น้ำพริกทั้ง 2 ตำรับมีคุณค่าทางโภชนาการโดยมีองค์ประกอบโปรตีน ใยอาหาร วิตามินต่าง ๆ แคลเซียม และเหล็ก และมีข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในเชิงการใช้ประโยชน์ โดยชุมชนสามารถจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อต่อยอดการผลิตเชิงพาณิชย์และหน่วยงานภาครัฐควรมีการจัดอบรมและให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการตลาดแบบออนไลน์เพื่อให้ชุมชนมีช่องทางในการจัดจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการยืดอายุการเก็บผลิตภัณฑ์และการพัฒนาสำหรับอาหารที่ใช้รับประทานคู่กับน้ำพริกเพื่อสร้างเป็นอาหารแนะนำของชุมชนบางพิงต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์งบประมาณเงินรายได้ประจำปี พ.ศ. 2565 และคณะผู้วิจัยขอขอบคุณชุมชนบางพิงที่ร่วมกันศึกษาและพัฒนาจนได้ผลิตภัณฑ์น้ำพริกชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กนกนาฏ พรหมนคร. (2566). การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำพริกแม่น้ำบางพิง ตำบลช้างใหญ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 15(2), 117-134.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- จินต์จุฑา ไชยศรีษะ และอมรรัตน์ เจริญชัย. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาหุบอแห้งกิ่งสำเร็จรูป. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 30(107), 124-131.
- ณัฐพร แยมกลิ่น. (20 ม.ค. 2566). พัฒนาแนวคิดตำรับน้ำพริกต้นแบบที่สะท้อนเอกลักษณ์ของ ชุมชน. (สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน และรภัส ศิลป์ศรีกุล, ผู้สัมภาษณ์)

- ณัฐวรา ดาววีระกุล. (2556). แผนธุรกิจน้ำพริกแกงแม่เสียน. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชา วิชาสหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2559). การศึกษาชื่อน้ำพริกใน 4 ภาค: สะท้อนความเป็นอยู่และวัฒนธรรมไทย. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา, 8(16), 88-100.
- นันทิตา ฉลาด และแสงจิตต์ ไต้แสง. (2565). กลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจน้ำพริกสำเร็จรูปสูตรโบราณในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(2), 105-118.
- นาริรัตน์ ศรีหาล้า. (2567). การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชนตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง ศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(1), 489-499.
- บุญญาพร เชื่อมสมพงษ์ และคณะ. (2563). ผลิตภัณฑ์น้ำพริกสมุนไพรกึ่งก้ามกรามของดีจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวัฒนธรรมอาหารไทย, 2(2), 43-50.
- ปิ่นมณี แจ้งสว่าง. (2567). แผนพัฒนาธุรกิจผลิตภัณฑ์น้ำพริกเพื่อสุขภาพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารสหวิทยาการและการจัดการภาคเอกชน, 2(1), 11-19.
- ผกาวดี ภูัจันท์ และคณะ. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกผัดสมุนไพร. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 14(1), 131-138.
- พยุงค์ดี มะโนชัย และคณะ. (2563). การพัฒนาน้ำพริกพื้นบ้านเพื่อเป็นอาหารสุขภาพ. วารสารวิจัยเทคโนโลยีนวัตกรรม, 4(2), 50-59.
- พรพจน์ ศรีตัน. (2564). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Final Report) โครงการนวัตกรรมทางสังคมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพจน์ ศรีตัน และคณะ. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาบูดูภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดาร์ลุอึบาคะห์ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 15(4), 337-351.
- รลีนดา คูเวน. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกแคบหมูเพื่อสุขภาพ. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิตสาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลานา วงศ์ไชยยา และคณะ. (2567). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกไข่มุเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนบ้านหน้าทับหมู่ที่ 7 ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. Journal of Innovation for Sustainable Social Development, 4(1), 1-12.
- สรชัย พิศาลบุตร. (2555). การทำวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 16 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานสภาพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 16 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580. เรียกใช้เมื่อ 16 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- สิริน ฉกามานนท์ และคณะ. (2563). แนวทางการสืบสานคุณค่าและอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม: น้ำพริกแห่งอุษาคเนย์. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 23(43), 34-45.

- แสงแข สพันธุ์พงศ์. (2564). มุมมองเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ “น้ำพริก”. วารสารเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 3(1), 73-83.
- อุบลรัตน์ แก้วมณี. (24 พ.ย. 2565). ตำรับน้ำพริก ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม วัตถุศิลปะและเอกลักษณ์ของชุมชน. (สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน และรภัส ศิลป์ศรีกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- Chernatony, L. et al. (2000). Added Value: Its Nature, Roles and Sustainability. *European Journal of Marketing*, 34(1), 39-56.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรอบรู้ด้านอาหารของข้าราชการตำรวจชาย
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน*
FACTORS AFFECTING FOOD LITERACY AMONG MALE POLICE OFFICERS
BORDER PATROL POLICE HEADQUARTERS

เบญจวีณ์ กิรติศรีจรุจน์*, อนันต์ มลารัตน์, สาทิน ประจันบาน
Benjawee Keeratisaranruj*, Anan Malarat, Sathin Prachanban
คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: benjawee29@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินระดับความรอบรู้ด้านอาหารของข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และ 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความรอบรู้ด้านอาหารของข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 392 ราย ที่อายุ 45 ปีขึ้นไป ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ประกอบไปด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบประเมินระดับความรอบรู้ด้านอาหารคุณภาพของเครื่องมือ ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาของข้อคำถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย ประกอบด้วย Independent Sample t-test, One-way ANOVA และ Multiple Comparison ผลการวิจัย พบว่าข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีระดับความรอบรู้ด้านอาหาร อยู่ในระดับปฏิสัมพันธ์ ทั้ง 4 องค์ประกอบของความรอบรู้ด้านอาหาร ได้แก่ การเลือกอาหาร การวางแผนและจัดการอาหาร การเตรียมอาหาร และการบริโภคอาหาร เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อระดับความรอบรู้ด้านอาหาร พบว่า อาหารมีหลักที่ให้ความสำคัญ วิธีการเลือกซื้อวัตถุดิบในการปรุงอาหาร และวิธีประกอบอาหาร มีผลต่อระดับความรอบรู้ด้านอาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) ส่วนปัจจัยระดับชั้นยศ อายุ การศึกษา สถานภาพ การมีโรคประจำตัว จำนวนมื้ออาหารต่อวัน ไม่มีผลต่อระดับความรอบรู้ด้านอาหาร เป็นข้อบ่งชี้สำหรับการจัดโปรแกรมหรือแนวทางการพัฒนารูปแบบเพื่อเพิ่มระดับความรอบรู้ด้านอาหารให้สูงขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล, ความรอบรู้ด้านอาหาร, ข้าราชการตำรวจ, กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

Abstract

The aims of this research are as follows: 1) to evaluate the level of food literacy, and 2) to compare factors affecting the level of food literacy of 392 male police officers aged 45 years and over from the Border Patrol Police Headquarters. The tools used include: 1) Personal information form, and 2) Food knowledge assessment form (practice behavior). The quality of the

tools was assessed by five experts. Data were analyzed using percentages, means, and standard deviations. The statistics used in the analysis to answer the research questions included Independent Sample t-test, One-way ANOVA, and Multiple Comparison. Statistical significance was set at the level of 0.05. The results of the research found that male police officers of the Border Patrol Police Headquarters have a level of food literacy in the interaction level for the four dimensions of food literacy: selection, planning and management, preparation, and eating. When considering the factors affecting the level of food literacy, it was found that the importance given to main meals, the methods of buying ingredients for cooking, and the cooking methods affect the level of food literacy, with statistical significance at ($p < 0.05$). Factors such as police rank level, age, education, status, presence of congenital disease, and the number of meals per day did not affect the level of food literacy. This indicates for organizing programs or guidelines for developing the level of food literacy in the further.

Keywords: Factors Affecting, Food Literacy, Male Police Officer, Border Patrol Police Headquarters

บทนำ

ภาวะน้ำหนักเกิน/อ้วนลงพุง (Metabolic Syndrome) เป็นปัญหาหลักทางสุขภาพที่สำคัญ และเป็นสาเหตุการตายใน 5 อันดับแรกของทั่วโลก องค์การอนามัยโลกให้คำนิยาม โรคอ้วน ว่าเป็นความผิดปกติหรือการสะสมของไขมันที่มากเกินไปจนทำให้เสียสุขภาพ และจำแนก ดัชนีมวลกาย หรือ BMI ตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไปว่าเป็น ภาวะน้ำหนักเกิน และดัชนีมวลกาย หรือ BMI ตั้งแต่ร้อยละ 30 ขึ้นไปว่าเป็นโรคอ้วน ในภาพรวมสุขภาพคนไทยในช่วงที่ผ่านมาพบว่า “ภาวะน้ำหนักเกิน/อ้วนลงพุง” เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 48.28 ของประชากรวัยทำงาน และภาวะน้ำหนักเกิน/อ้วนลงพุง เป็นปัจจัย เสี่ยงที่สำคัญ ประการหนึ่งส่งผลต่อการทำให้เกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Noncommunicable diseases: NCDs) เป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของโลกทั้งในมิติ ของจำนวนการเสียชีวิตและภาระโรคโดยรวม ซึ่งในแต่ละปี พบผู้เสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ในกลุ่มอายุ 30 - 69 ปีหรือเรียกว่า “การเสียชีวิต ก่อนวัยอันควร” มากถึง 15 ล้านคน (กรมควบคุมโรค, 2562) องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้การควบคุมป้องกันปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เป็นวาระสำคัญของโลก ซึ่งแต่ละประเทศ รวมถึงประเทศไทย ได้มีข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดกรอบในการติดตามปัญหา NCDs รวมถึงเป้าหมาย 9 เป้าหมายหลัก และ 25 ตัวชี้วัด ครอบคลุมประเด็น ด้านการป้องกัน และการรักษาพยาบาล ซึ่งภายหลัง ในเวทีสมัชชาสุขภาพ องค์การอนามัยโลก ได้มีการประกาศแผนปฏิบัติการระดับโลกเพื่อ การป้องกัน และควบคุม NCDs ปี พ.ศ. 2556 - 2563 (The Global Action Plan for the Prevention and Control of NCDs 2013 - 2020) เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมาย การควบคุม ป้องกันโรคที่จะต้องบรรลุในปี พ.ศ. 2568 ร่วมกัน

สถานการณ์สุขภาพของข้าราชการตำรวจ ซึ่งข้อมูลผลการตรวจสุขภาพประจำปีของ ข้าราชการตำรวจทั่วประเทศ ประจำปี 2566 พบข้าราชการตำรวจที่ผลการตรวจผิดปกติ ร้อยละ 78.12 และโรคที่พบ 5 ลำดับแรก ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคอ้วน การทำงานของไตผิดปกติ น้ำตาลในเลือดสูง โรคเก๊าต์ ในส่วนของกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 32 หน่วย จำนวน 19,552 ราย ตรวจพบโรค จำนวน 11,258 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.53 โรคที่พบความผิดปกติ 5 อันดับแรก คือ ไขมันในเลือดสูง น้ำหนักเกินเกณฑ์ ความดันโลหิตสูง น้ำตาลในเลือดสูง กรดยูริกสูง (โรงพยาบาลตำรวจ, 2566)

จากผลการศึกษาค้นคว้าจะเห็นได้ว่า การเกิดภาวะน้ำหนักเกิน/อ้วนลงพุง ส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากพันธุกรรมและปัจจัยเสี่ยงเชิงพฤติกรรมการดำรงชีวิต (ภัทรพร ชูศรี และภัทรระ แสนไชยสุริยา, 2563) เป็นการปฏิบัติของบุคคลในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถป้องกันได้ จำเป็นต้องใช้ทักษะเพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติพฤติกรรม

ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยทักษะดังกล่าวเป็นองค์ประกอบของความรอบรู้ด้านอาหาร (ศิริรัตน์ ปานอุทัย และคณะ, 2566) จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ข้าราชการตำรวจยังไม่มีรูปแบบการดูแลสุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสมและต่อเนื่อง หากไม่ได้รับการดูแล แก้ไขอย่างถูกต้องจะเกิดผลเสียต่อสุขภาพในระยะยาวได้ การสร้างเสริมสุขภาพจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถป้องกันการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ความรอบรู้ด้านอาหารเป็นส่วนหนึ่งของความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะและพฤติกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับอาหาร สามารถเลือกอาหารที่เหมาะสมในการบริโภคได้ (Cullen, T. et al., 2015) การมีระดับความรอบรู้ด้านอาหารในระดับที่สูง จะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมตนเองเกี่ยวกับการ บริโภคอาหาร และการเลือกบริโภคอาหารที่ดีต่อสุขภาพ (Poelman, M. P. et al., 2018) เพื่อให้ข้าราชการตำรวจตระหนักและเห็นความสำคัญของสุขภาพตนเอง และเป็นการสร้างภาพลักษณ์ ให้กับตำรวจเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน และต้องการลดภาวะการเกิดโรคเรื้อรังที่รุนแรงในข้าราชการตำรวจไทย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์หรือแนวทางปฏิบัติในการป้องกันที่ชัดเจนต่อเนื่อง ให้ข้าราชการตำรวจนำไปปฏิบัติได้จริง ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษาในระดับความรอบรู้ด้านอาหาร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสร้างเสริมความรอบรู้ด้านอาหารแก่ข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านอาหารที่ดี ลดความเสี่ยง ของการเกิดภาวะ อ้วนลงพุง (Metabolic Syndrome) อันจะเป็นสาเหตุในการนำไปสู่การเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินระดับความรอบรู้ด้านอาหารของข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความรอบรู้ด้านอาหารของข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC-G-084/2565E เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษารั้งนี้ เป็นข้าราชการตำรวจชาย กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ทั้งระดับชั้นสัญญาบัตรและระดับชั้นประทวน ที่อายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ไม่ทราบจำนวนประชากรแน่นอน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Cochran (ศิริรุจ ฤกษ์กุล, 2543) ความเชื่อมั่นที่กำหนดไว้ 95% ได้เท่ากับ 385 มีรายละเอียดการคำนวณ ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{P(1-P)(Z)^2}{d^2}$$

n กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการสุ่ม โดยกำหนด 50%(0.5)

Z ความเชื่อมั่นที่กำหนดไว้ 95%มีค่าเท่ากับ 1.96 (ผิดพลาด5%)

d สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ (0.05)

เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลเพิ่มเติมร้อยละ 5 รวมเป็น 405 คน ซึ่งเมื่อเก็บข้อมูลจริง พบว่ามีแบบประเมินตอบกลับ จำนวน 392 คน ซึ่งเกินกว่าจำนวนที่คำนวณ คือ 385 คน แสดงว่ามีจำนวนข้อมูลเหมาะสม สามารถสรุปอ้างอิงไปยังประชากรได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการประยุกต์ใช้เครื่องมือแบบประเมินความรอบรู้ด้านอาหารสำหรับครูวัยเกษียณ ของเกศินี จงมนตรี ร่วมกับแนวคิดความรอบรู้ด้านอาหารของ Vidgen, H. A. & Gallegos, D. (เกศินี จงมนตรี, 2563); (Vidgen, H. & Gallegos, D., 2014) ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน รวมจำนวน 31 ข้อ ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 หัวข้อ ส่วนที่ 2 แบบประเมินความรอบรู้ด้านอาหาร เป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert scale) 4 ระดับ จำนวน 21 ข้อ มีรายละเอียด คือ 1) การเลือกอาหาร (Selecting) จำนวน 6 ข้อ รวม 24 คะแนน 2) การวางแผนและการจัดการ (Planning and Managing) จำนวน 5 ข้อ รวม 20 คะแนน 3) การเตรียมอาหาร (Preparing) จำนวน 5 ข้อ รวม 20 คะแนน 4) การบริโภคอาหาร (Eating) จำนวน 5 ข้อ รวม 20 คะแนน โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนระดับความรอบรู้ด้านอาหาร 3 ระดับ ดังนี้

ระดับพื้นฐาน	คะแนน ≤ 1.57
ระดับระดับปฏิสัมพันธ์	คะแนน 1.58-3.24
ระดับวิจารณ์ญาณ	คะแนน 3.25-4.00

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือ นำไปเก็บข้อมูลกับตำรวจตระเวนแดนชาย ที่อายุ 45 ปีขึ้นไป และมีค่า BMI ตั้งแต่ 23 ขึ้นไป หรือเส้นรอบเอว ตั้งแต่ 90 ขึ้นไป ที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาของข้อคำถาม (IOC: Index of Item Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.34 - 0.67 แสดงว่า เครื่องมือมีอำนาจจำแนกสามารถนำไปใช้ได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย ประกอบด้วย การทดสอบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มประชากรที่เป็นอิสระกัน (Independent Sample t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การทดสอบเปรียบเทียบค่าแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธี Multiple Comparison กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ความถี่ ค่าร้อยละ จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา จำนวนมื้ออาหารต่อวัน อาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญ การเลือกซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหาร วิธีการประกอบอาหาร (n=392)

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1. อายุ		
45-50 ปี	147	37.6
51-55 ปี	153	39.1
56-60 ปี	91	23.3
2. การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	90	23.1
ปริญญาตรี	215	55.3
สูงกว่าปริญญาตรี	84	21.6
3. จำนวนมื้ออาหารต่อวัน		
2 มื้อ	84	22.4
3 มื้อ	294	75.6

ตารางที่ 1 ความถี่ ค่าร้อยละ จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา จำนวนมื้ออาหารต่อวัน อาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญ การเลือกซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหาร วิธีการประกอบอาหาร (n=392) (ต่อ)

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
4 มื้อ หรือมากกว่า	8	2.1
4. อาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญ		
มื้อเช้า	211	47.6
มื้อเที่ยง	130	29.5
มื้อเย็น	100	22.7
5. การเลือกซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหาร		
เลือกซื้อด้วยตนเอง	247	61.4
คนอื่นเลือกซื้อให้	150	37.3
อื่น ๆ	5	1.2
6. วิธีการประกอบอาหาร		
ซื้อรับประทานทุกมื้อ	80	20.4
ประกอบเองทุกมื้อ	29	7.4
ประกอบเอง 2 มื้อ ที่เหลือซื้อ	65	16.6
ประกอบเอง 1 มื้อ ที่เหลือซื้อ	105	26.8
บุคคลในครอบครัวประกอบให้	101	25.8

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อายุ 51-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.1 รองลงมา อายุ 45-50 ปี ร้อยละ 37.6 ข้าราชการตำรวจชายส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 55.3 และส่วนใหญ่รับประทานอาหารเช้า วันละ 3 มื้อ คิดเป็นร้อยละ 75.6 วิธีการประกอบอาหารรับประทาน ส่วนใหญ่ ประกอบด้วยตัวเอง 1 มื้อ ที่เหลือซื้อ ร้อยละ 26.8 รองลงมาไม่ได้ประกอบอาหารเอง บุคคลในครอบครัวประกอบให้ ร้อยละ 25.8 ซื้ออาหารรับประทานทุกมื้อ ร้อยละ 20.4 อาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับมื้อเช้า ร้อยละ 47.8 การเลือกซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ส่วนใหญ่เลือกซื้อด้วยตนเอง ร้อยละ 61.4

2. ผลการประเมินระดับความรู้ด้านอาหาร

ผลการประเมินระดับความรู้ด้านอาหาร ในระดับพื้นฐาน (Foundation Level) ระดับปฏิสัมพันธ์ (Interaction Level) ระดับวิจารณ์ญาณ (Critical Level) จำแนกตามองค์ประกอบความรู้ด้านอาหาร ทำให้ทราบระดับความรู้ด้านอาหาร สรุปดังตาราง

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ด้านอาหารจำแนกตามองค์ประกอบความรู้ด้านอาหาร

องค์ประกอบความรู้ด้านอาหาร	ระดับพื้นฐาน		ระดับปฏิสัมพันธ์		ระดับวิจารณ์ญาณ	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
การเลือกอาหาร	24	6.1	270	68.9	98	25
การวางแผนจัดการ	23	5.9	269	68.6	100	25.5
การเตรียมอาหาร	10	2.6	223	56.9	159	40.6
การบริโภคอาหาร	23	2.8	270	68.9	111	28.3

จากตารางที่ 2 พบว่าความรู้ด้านอาหารของข้าราชการตำรวจชาย กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive level) ทักษะด้านอาหาร พบว่า การเลือกอาหาร อยู่ในระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive level) คิดเป็นร้อยละ 68.9 การวางแผนและการจัดการอาหาร อยู่ในระดับ

ปฏิสัมพันธ์ (Interactive level) คิดเป็นร้อยละ 68.6 การเตรียมอาหาร อยู่ในระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive level) คิดเป็นร้อยละ 56.9 การบริโภคอาหาร อยู่ในระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive level) คิดเป็นร้อยละ 68.9

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ด้านอาหารในข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพ การมีโรคประจำตัว จำนวนมื้ออาหารต่อวัน อาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญ การเลือกซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหาร และวิธีการประกอบอาหาร ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจชายที่มี อายุ การศึกษา สถานภาพ การมีโรคประจำตัว จำนวนมื้ออาหารต่อวัน ต่างกัน มีระดับความรู้ด้านอาหารไม่ต่างกัน จึงนำเสนอเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ด้านอาหาร ได้แก่ อาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญ การเลือกซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหาร และวิธีการประกอบอาหาร ดังตาราง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของความรู้ด้านอาหาร จำแนกตามอาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญ

ความรู้ด้านอาหาร	SS	df	MS	F	Sig.
การเลือกอาหาร	3.55	3.00	1.18	2.52	.05
การวางแผนและจัดการอาหาร	6.07	3.00	2.02	4.31	.01*
การเตรียมอาหาร	3.97	3.00	1.32	3.62	.01*
การบริโภคอาหาร	5.08	3.00	1.69	4.03	.01*
รวม	4.52	3.00	1.51	4.24	.01*

*ระดับนัยสำคัญที่ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าในภาพรวมข้าราชการตำรวจชายๆ ที่มีอาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญที่สุด ต่างกัน มีระดับความรู้ด้านอาหารแตกต่างกัน ($F = 4.24$, $Sig. = .01^*$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าข้าราชการตำรวจชายที่มีอาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญที่สุดต่างกัน มีระดับความรู้ด้านอาหารด้านการวางแผนและจัดการอาหาร การเตรียมอาหารและการบริโภคอาหารแตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของความรู้ด้านอาหาร จำแนกตามวิธีการเลือกซื้อวัตถุดิบในการปรุงอาหาร ($n = 392$)

ความรู้ด้านอาหาร	SS	df	MS	F	Sig.
การเลือกอาหาร	10.54	2.00	5.27	11.97	<.01*
การวางแผนและจัดการอาหาร	11.37	2.00	5.69	12.49	<.01*
การเตรียมอาหาร	13.61	2.00	6.81	20.01	<.01*
การบริโภคอาหาร	3.90	2.00	1.95	4.62	.01*
รวม	9.38	2.00	4.69	13.70	<.01*

*ระดับนัยสำคัญที่ .05

จากตารางที่ 4 พบว่าในภาพรวมข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ที่มีวิธีการเลือกซื้อวัตถุดิบในการปรุงอาหาร ต่างกัน มีระดับความรู้ด้านอาหารแตกต่างกัน ($F = 13.70$, $Sig. = .00^*$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ที่มีวิธีการเลือกซื้อวัตถุดิบในการปรุงอาหาร ต่างกัน มีระดับความรู้ด้านอาหารทุกด้าน แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของความรอบรู้ด้านอาหาร จำแนกตามวิธีการประกอบอาหาร (n = 392)

ความรอบรู้ด้านอาหาร	SS	df	MS	F	Sig.
การเลือกอาหาร	6.18	4.00	1.54	3.40	.01*
การวางแผนและจัดการอาหาร	9.11	4.00	2.28	4.91	<.01*
การเตรียมอาหาร	5.23	4.00	1.31	3.60	.01*
การบริโภคอาหาร	4.08	4.00	1.02	2.41	.04*
รวม	5.67	4.00	1.31	4.01	<.01*

*ระดับนัยสำคัญที่ .05

จากตารางที่ 5 ในภาพรวมข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ที่มีวิธีการประกอบอาหารต่างกัน มีระดับความรอบรู้ด้านอาหารแตกต่างกัน ($F=4.01, Sig.=.00^*$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ที่มีวิธีการประกอบอาหารต่างกัน มีระดับความรอบรู้ด้านอาหารทุกด้าน แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการประเมินระดับความรอบรู้ด้านอาหาร พบว่า ข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีระดับความรอบรู้ด้านอาหารทั้ง 4 มิติ อยู่ในระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive level) ทั้งการเลือกอาหาร การวางแผนและการจัดการอาหาร การเตรียมอาหาร การบริโภคอาหาร มีความสอดคล้องกับการศึกษาความรอบรู้ด้านโภชนาการของผู้สูงอายุ เขตสุขภาพที่ 5 ราชบุรี พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความรอบรู้ด้านโภชนาการในระดับปานกลาง (ชัชฎาภรณ์ จิตตา และคณะ, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาความรอบรู้ด้านอาหารของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน พบว่า ส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านอาหารขั้นพื้นฐานและขั้นปฏิสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนขั้นวินิจฉัยณผู้สูงอายุตอนปลายอยู่ในระดับต่ำ (อังธนา จุลสุคนธ์ และนพวรรณ เปี้ยชื่อ, 2562) และการศึกษาของ ลำไย นระราช และคณะ ที่ศึกษาความรอบรู้ด้านโภชนาการ และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่รับผิดชอบศูนย์ 5 สุขภาพชุมชนเมืองโรงพยาบาลอุดรธานี 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความรอบรู้ด้านอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง อาจมีผลมาจากเรื่องของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ หรือเรื่องของการสื่อสารมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุ สืบค้นแหล่งข้อมูลด้านอาหารและโภชนาการได้ช่องทาง เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ สื่อออนไลน์ คลิปวิดีโอจากสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น (ลำไย นระราช และคณะ, 2567) แต่มีความแตกต่างจากการศึกษาของเกศินี จงมนตรี ที่พบว่า ความรู้ด้านอาหารของครูและบุคลากรทางการศึกษาวัยเกษียณส่วนใหญ่อยู่ในระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive level) แต่การเลือกอาหาร การวางแผนและการจัดการอาหาร การเตรียมอาหาร และการบริโภคอาหารอยู่ในระดับพื้นฐาน (Functional level) อาจเนื่องจากในวัยสูงอายุบางกลุ่มบางบุคคล ภาวะทางร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง รวมถึงจิตใจและสังคมก็เปลี่ยนแปลงไป อาจส่งผลให้การทำงานของร่างกายถดถอยลง ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ และการเรียนรู้สิ่งใหม่ จึงสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ช้า จึงทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อ แหล่งเรียนรู้ จำพวกสื่อสารสนเทศ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ต่าง ๆ จึงมีประสิทธิภาพการเรียนรู้แตกต่างกัน (เกศินี จงมนตรี, 2563)

2. ผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความรอบรู้ด้านอาหาร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความรอบรู้ด้านอาหาร ได้แก่ อาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญ วิธีการเลือกซื้อวัตถุดิบในการปรุงอาหาร วิธีการประกอบอาหาร ส่วนปัจจัยด้าน

อายุ การศึกษา สถานภาพ การมีโรคประจำตัว จำนวนมื้ออาหารต่อวัน ไม่มีผลต่อความรอบรู้ด้านอาหาร ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 2 พิษณุโลก ของ นุชจรี ไม้จันทร์ดี ที่พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ โรคประจำตัว ส่งผลต่อความรอบรู้ด้านการบริโภคอาหาร (นุชจรี ไม้จันทร์ดี, 2566) และการศึกษาของชัชฎาภรณ์ จิตตา และคณะ พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับ การศึกษา รายได้ต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ โรคประจำตัว ส่งผลต่อความรอบรู้ด้านการบริโภคอาหาร อาจอธิบายได้ว่า ข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ช่วงอายุอยู่ในวัยทำงาน ข้อจำกัดในการเรียนรู้มีน้อย และส่วนใหญ่มีการศึกษาอย่างต่ำปริญญาตรี ซึ่งผู้ที่จบการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นจะมีความสามารถในการรับรู้สุขภาพ เข้าถึงเข้าใจข้อมูลด้านอาหาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจในการเลือก การเตรียม การวางแผนและการจัดการ การบริโภคอาหารที่ดี จึงมีความสามารถในการรับรู้สุขภาพระดับดี (ชัชฎาภรณ์ จิตตา และคณะ, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริรัตน์ ปานอุทัย ที่ศึกษาความรอบรู้ด้านอาหารและพฤติกรรมการบริโภคของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี และปริญญาโท ปัจจัยด้านวิธีการเลือกซื้อวัตถุดิบในการปรุงอาหาร ต่างกัน มีผลต่อระดับความรอบรู้ด้านอาหารอาจอธิบายได้ว่า คือการที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมด้านอาหารที่ดี จะส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสม สิ่งที่ต้องมีควบคู่กับความรู้ คือต้องมีทักษะการปฏิบัติที่เกี่ยวกับอาหาร ทั้งการวางแผนและจัดการ การเลือกอาหาร การเตรียมอาหารและการบริโภคอาหาร กลุ่มตัวอย่างที่เลือกซื้อวัตถุดิบในการปรุงอาหารด้วยตัวเอง จะมีโอกาสวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกอาหารที่เหมาะสมกับภาวะสุขภาพของตนเองมากกว่าการที่มีคนอื่นเลือกซื้อให้ และวิธีการประกอบอาหารด้วยตนเอง จะสามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจในการควบคุมปริมาณเครื่องปรุง รสหวาน มัน เค็ม และเลือกใช้วัตถุดิบที่ดีต่อสุขภาพของตนเอง (ศิริรัตน์ ปานอุทัย และคณะ, 2566) มีความสอดคล้องกับการศึกษาของภัทรพร ชูศรี และภัทระ แสนไชยสุริยา ที่ศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร พบว่า ที่ปรุงอาหารกินเอง บางครั้ง สามารถลดเสี่ยงต่อการเกิดภาวะอ้วนลงพุงได้ ร้อยละ 49 (ภัทรพร ชูศรี และภัทระ แสนไชยสุริยา, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ระดับความรอบรู้ด้านอาหารในข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เมื่อประเมินระดับความรอบรู้ด้านอาหาร พบว่า มีระดับความรอบรู้ด้านอาหาร อยู่ในระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive level) ทั้ง 4 มิติ ได้แก่ การเลือกอาหาร การวางแผนและการจัดการอาหาร การเตรียมอาหาร การบริโภคอาหาร ปัจจัยที่มีผลต่อความรอบรู้ด้านอาหารในข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ได้แก่ อาหารมื้อหลักที่ให้ความสำคัญ วิธีการเลือกซื้อวัตถุดิบในการปรุงอาหาร วิธีการประกอบอาหาร ส่วนปัจจัยด้านอายุ การศึกษา สถานภาพ การมีโรคประจำตัว จำนวนมื้ออาหารต่อวัน ไม่มีผลต่อความรอบรู้ด้านอาหารในข้าราชการตำรวจชายกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมระดับความรอบรู้ด้านอาหารในกลุ่มตัวอย่างให้อยู่ในระดับวิจารณ์ญาณ หรือระดับที่สูงขึ้น 2) พัฒนาโปรแกรมพัฒนาระดับความรอบรู้ด้านอาหาร โดยส่งเสริมให้เลือกวัตถุดิบในการประกอบอาหารเอง และประกอบอาหารด้วยตนเอง 3) สามารถนำผลการวิจัยไปจัดทำแผนระยะยาว กำหนดนโยบายและทิศทางในการสร้างเสริมระดับความรอบรู้ด้านอาหารให้กลุ่มเป้าหมายในหน่วยงานอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2562). รายงานสถานการณ์โรค NCDs - เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง. เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2567 จาก <https://ddc.moph.go.th/uploads/publish/1035820201005073556.pdf>
- กวินดา วิเศษแก้ว และเบญจมา มุกตพันธ์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านโภชนาการกับการบริโภคขนมและเครื่องดื่มรสหวานของนักศึกษาปริญญาตรีกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ศรีนครินทร์เวชสาร, 35(2), 183-192.
- เกศินี จงมนตรี. (2563). โปรแกรมสร้างเสริมความรู้ด้านอาหารในครูและบุคลากรทางการศึกษาวัยเกษียณ. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาสุขภาพและพลศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัชฎาภรณ์ จิตตา และคณะ. (2563). ความรู้ด้านโภชนาการของผู้สูงอายุ เขตสุขภาพที่ 5. วารสารโภชนาการ, 55(1), 62-77.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นุชจรี ไม้จันทร์ดี. (2566). ความรู้ด้านการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพศูนย์อนามัยที่ 2 พิษณุโลก. วารสารสุขภาพและสิ่งแวดล้อมศึกษา, 8(4), 459-466.
- ภัทรพร ชูศรี และภัทระ แสนไชยสุริยา. (2563). ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะอ้วนลงพุงในวัยทำงาน (15-59 ปี) อำเภอภูทับ จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 13(2), 26-35.
- รัตนภรณ์ สาสีทา และคณะ. (2565). ความรู้ด้านโภชนาการกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 17(1), 28-43.
- โรงพยาบาลตำรวจ. (2566). รายงานผลตรวจสุขภาพประจำปี ข้าราชการตำรวจทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2567 จาก <https://police.appprompt.com/>
- ลำไย นระราช และคณะ. (2567). ความรู้ด้านโภชนาการและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่รับผิดชอบศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง โรงพยาบาลอุดรธานี 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 10(2), 125-137.
- ศิริรัตน์ ปานอุทัย และคณะ. (2566). ความรู้ด้านอาหารและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. พยาบาลสาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 50(1), 55-67.
- อังธนา จุลสุคนธ์ และนพวรรณ เปี้ยเชื้อ. (2562). ความรู้ด้านโภชนาการและผลลัพธ์ทางสุขภาพของ ผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2. วารสารสภาการพยาบาล, 34(4), 120-135.
- Cullen, T. et al. (2015). Food literacy: Definition and framework for action. Can J Diet Pract Res, 76(3), 140-145.
- Poelman, M. P. et al. (2018). Towards the measurement of food literacy with respect to healthy eating: the development and validation of the selfperceived food literacy scale among an adult sample in the Netherlands. Int J Behav Nutr Phys Act, 15(2018), 1-12.
- Vidgen, H. & Gallegos, D. (2014). Defining food literacy and its components. Appetite, 76(2014), 50-59.

รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม* CONTENT MARKETING MODEL FOR SERVICE BUSINESSES OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

ตรีฤกษ์ เพชรมนต์^{1*}, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์¹, ธีรศักดิ์ จินดาบท²

Treererk Pechmon^{1*}, Nilrat Navagitpaitoon¹, Teerasak Jindabot²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

¹Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: treererk333@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูล เป้าหมาย องค์ประกอบ กระบวนการและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ในการทำการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 2) พัฒนารูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาสำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และ 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มแรก คือ ผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ที่รับผิดชอบการทำตลาด ธุรกิจภาคบริการ 15 คน กลุ่มที่สอง คือ ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย 20 คน ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง นำผลการวิจัยมาพัฒนารูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาสำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ร่างรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน นำไปใช้กับธุรกิจนำร่องจำนวน 3 ธุรกิจ โดยเป็นธุรกิจที่พึก และธุรกิจสำนักงานกฎหมาย จากนั้นนำไปใช้กับธุรกิจอีก 3 ธุรกิจเพื่อประเมินประสิทธิผล ได้แก่ ธุรกิจสวนน้ำ ธุรกิจฟิตเนส และธุรกิจร้านอาหาร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีเป้าหมายการทำเนื้อหาเพื่อขยาย ปัญหาที่พบ คือ การขาดไอเดีย ขาดความเข้าใจในการทำการตลาดเชิงเนื้อหาและลูกค้าจดจำแบรนด์ไม่ได้เนื้อหาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการซื้อของลูกค้า ได้แก่ ภาพ และภาพเคลื่อนไหว ประเภทของเนื้อหาที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ภาพบรรยากาศ บริการจริง การแนะนำบริการ การรีวิว และเน้นการขาย การประเมินการใช้รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า ผู้ประกอบการทำงานได้ง่าย เป็นระบบขึ้น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น 34.62% 14.64% และ 11.19% ตามลำดับ การมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น 19.06% 16.26% และ 21.95 % ตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา, การตลาดเชิงเนื้อหา, ธุรกิจบริการ, วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

The objectives of this research were to 1) Study the data, goals, components, processes, and relevant factors in content marketing for service businesses of small and medium-sized enterprises (SMEs), 2) Develop a content marketing model for service businesses of SMEs, and

3) Evaluate the effectiveness of the content marketing model for service businesses of SMEs. The research employed a research and development approach. The first group of key informants consisted of 15 SMEs entrepreneurs and marketing professionals from the service sector. The second group comprised 20 target consumers who participated in in-depth interviews. Purposive sampling was used for selection. The research results were used to develop a content marketing model for SMEs service businesses. The draft model was evaluated by experts and implemented in three pilot businesses, including accommodation and law office businesses. It was then applied to three additional businesses. A water park, a fitness center, and a restaurant to assess its effectiveness. The findings revealed that entrepreneurs primarily aimed to create content for sales purposes. Common issues included lack of ideas, lack of understanding in content marketing, and problems with brand recognition among customers. Content factors influencing customers' purchasing decisions included images and videos. Effective content types included atmosphere depictions, actual service demonstrations, service introductions, reviews, and sales-focused content. The evaluation of the content marketing model for SMEs service businesses showed that entrepreneurs could work more easily and systematically. Target audience reach increased by 34.62%, 14.64%, and 11.19% respectively, while engagement increased by 19.06%, 16.26%, and 21.95% respectively.

Keywords: Content Marketing Model, Content Marketing, Service Business, Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs)

บทนำ

แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ถือเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่เติบโตเป็นอย่างมากสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันที่นิยมใช้โซเชียลมีเดียในชีวิตประจำวัน ข้อมูลการสำรวจการใช้งานโซเชียลมีเดียของคนไทยในปี 2566 พบว่า คนไทยมีผู้ใช้โซเชียลมีเดีย 72.8% ของจำนวนประชากร และใช้เวลา เฉลี่ย 2 ชม. 44 นาทีบนโซเชียลมีเดียและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในทุกปี (Kemp, S., 2023) จากพฤติกรรมของผู้บริโภคในประเทศไทยดังกล่าวทำให้ ช่องทางการโซเชียลมีเดีย กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างยอดขายให้กับธุรกิจได้ และผู้ประกอบการที่ไม่สามารถปรับตัวได้มีความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ถือเป็นธุรกิจกลุ่มใหญ่ที่มีความเสี่ยง และมีต้นทุนค่าเสียโอกาสค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการรายใหญ่ จึงเป็นที่มาของแนวโน้มการปรับตัวครั้งใหญ่ในอุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญในการทำการตลาดดิจิทัลบนแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเฉพาะแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและสามารถเข้าถึงลูกค้าที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงผ่านการตลาดดิจิทัลบนแพลตฟอร์มนั้น ๆ

อย่างไรก็ตามอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือ ทักษะ ความรู้ในการทำการตลาด โดยเฉพาะการตลาดดิจิทัล ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถือว่ามีทักษะและ ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลต่ำกว่าองค์กรขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ขาดทักษะและประสบการณ์การประยุกต์ด้านการตลาดดิจิทัล เพื่อขับเคลื่อนธุรกิจและสร้างนวัตกรรมทางดิจิทัลใหม่ ๆ ไปถึงลูกค้าพื้นที่ที่ห่างไกล ปัจจุบันหลายธุรกิจเริ่มให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้เท่าที่ควร

กลไกหลักของผู้ประกอบการกลุ่มดังกล่าว จะใช้วิธีการเรียนรู้การใช้งานแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของผู้นิยม เช่น Facebook Line Youtube เป็นต้น แต่สิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการมองข้าม และถือเป็นปัจจัยสำคัญของการทำการตลาดดิจิทัล นั่นคือ การทำการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) ที่ให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ สร้าง และสื่อสารไปถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของธุรกิจ (สาวิตรี พรหมสิทธิ์, 2562) ซึ่งเป็นกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึง หรือเรียนรู้ได้เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องทักษะทางการตลาด ค่าใช้จ่าย รวมไปถึงเวลาที่ต้องใช้ในการเรียนรู้ จึงทำให้ต้นทุนค่าเสียโอกาสของผู้ประกอบการกลุ่มนี้สูงมาก ซึ่งการพัฒนาความรู้ด้านการตลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เหนือกว่าคู่แข่งในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคดิจิทัลมากยิ่งขึ้นและก่อให้เกิดรายได้สามารถพึ่งพาตัวเองได้ระยะยาว (อนันตพร พุทธิสสะ, 2563)

ผู้วิจัยจึงนำปัญหาในส่วนนี้มาพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อพัฒนารูปแบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหา ที่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถใช้งานได้สอดคล้องกับบริบทการทำงาน สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และนำไปสู่การต่อยอดการทำการตลาดในอนาคตได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยเริ่มต้นพัฒนารูปแบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหาในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งเป็น 1 ใน 4 ประเภทของการจัดกลุ่มอุตสาหกรรม โดยกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีปัญหาด้านความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่ำที่สุด จากการรายงานของกรมส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการทำการตลาดในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูล เป้าหมาย องค์กรประกอบ กระบวนการและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ในการทำการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R and D) เนื่องจากการวิจัยและพัฒนาเป็นกระบวนการในการมุ่งเน้นเอาความรู้ ศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและตรวจสอบผลิตภัณฑ์ หรือวิธีการและกระบวนการ โดยดำเนินการทดสอบในสภาพจริง ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการเพิ่มเติมหลายรอบให้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากลุ่มคน หน่วยงานหรือองค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วาโร เฟิงส์สวัสดิ์, 2552) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการการวิจัยเป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ องค์กรประกอบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูล (Key informant) 2 กลุ่มด้วยกัน กลุ่มแรก คือ ผู้ประกอบการธุรกิจบริการในประเทศไทย หรือบุคลากรในองค์กรธุรกิจที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการทำการตลาดจากธุรกิจภาคบริการ จำนวน 10 - 20 ราย หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งธุรกิจกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีปัญหาด้านความเชื่อมั่นต่ำที่สุดในมุมมองของผู้บริโภค (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) โดยผู้ให้ข้อมูล (Key informant) กลุ่มที่สอง คือ ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของธุรกิจบริการ ที่เคยซื้อหรือตัดสินใจซื้อผ่านช่องทางสื่อสารหลักของผู้ประกอบการ บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย Facebook LINE หรือ Tiktok สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 - 20 ราย หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้บริโภค โดยเน้นไปที่ข้อมูลด้านพฤติกรรม และ ปัจจัยเนื้อหาทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการซื้อ ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) โดยมีเกณฑ์ คือ ต้องเป็นผู้ที่เคยซื้อ

สินค้า หรือใช้บริการโดยผ่านการตัดสินใจจากการตลาดเชิงเนื้อหาที่ผู้ประกอบการสื่อสารในช่องทางโซเชียลมีเดีย การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลเป็นไปตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่ควรจะมีขนาดใหญ่เกินไปซึ่งจะทำให้ยากต่อการวิเคราะห์ข้อมูล และก็ไม่ควรมีขนาดเล็กจนเกินไปจนไม่สามารถไปถึงจุดที่ข้อมูลอิ่มตัว (Onwuegbuzie, A. & Leech, N. L., 2007) หากข้อมูลที่ได้มีความอิ่มตัวอาจจะใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่น้อยกว่า นอกจากนี้ ผู้วิจัยที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพยังต้องคำนึงถึงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยที่มีคุณภาพและปริมาณที่พอเพียงในการหาข้อสรุป โดยระยะเวลาในการสัมภาษณ์ ประมาณ 20 - 40 นาที (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) ทั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ จดบันทึก บันทึกเสียงจนจบการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป QDA miner-Qualitative Data Analysis ในการจำแนกค่าแกลง รวบรวมประเด็นเนื้อหา แล้วจึงทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ข้อมูลเพื่อสรุปผล

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ออกแบบรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา โดยใช้ข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มา เป็นองค์ประกอบในการจัดทำ โดยวิเคราะห์คู่กับการศึกษาองค์ประกอบเครื่องมือ Canvas 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) Business Model Canvas เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างรูปแบบธุรกิจ ที่ได้รับความนิยมและใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน 2) Content Strategy Canvas เครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหา และ 3) The Growth Marketing Canvas ที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์การเติบโตของธุรกิจในปัจจุบัน ซึ่งทั้ง 3 เครื่องมือเป็นเครื่องมือที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำร่างรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา นำมาสู่สร้างรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เมื่อพัฒนารูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาแล้ว จึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมในการใช้งาน ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คำถามประกอบไปด้วย ข้อมูลการใช้งาน ความเหมาะสมขององค์ประกอบเครื่องมือ Canvas และคำแนะนำเพิ่มเติม การสร้างแบบสัมภาษณ์ใช้คำถามที่ได้วิเคราะห์ และเรียบเรียงมาเพื่อพัฒนาเครื่องมือให้ใช้งานได้ดียิ่งขึ้น ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา (Content Validity) และใช้วิธีการสัมภาษณ์ซ้ำเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงวิชาการ นำไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงร่างรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา ให้สามารถตอบสนองความต้องการผู้บริโภคได้มากขึ้น แล้วจึงนำร่างรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มาทดลองใช้กับธุรกิจกลุ่มนำร่อง เพื่อหาข้อมูลในการปรับปรุงในลำดับถัดไป

ระยะที่ 3 การใช้งานรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการใช้รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา กับกลุ่มนำร่องที่กำหนดไว้ โดยเป็นธุรกิจในภาคบริการเช่นเดียวกัน จำนวน 3 ธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจที่พัก 2 ธุรกิจ และธุรกิจให้บริการด้านกฎหมาย 1 ธุรกิจ โดยต้องเป็นผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียน และมีเกณฑ์เป็นไปนิยามของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) โดยทำการเก็บข้อมูลก่อน - หลัง ในเรื่องความยาก - ง่ายในการใช้งานรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา รวมไปถึงความเหมาะสมขององค์ประกอบเครื่องมือ Canvas โดยทำการเก็บข้อมูลก่อนใช้งาน จากนั้นนำผู้ประกอบการมาศึกษาการใช้งานร่วมกับผู้วิจัย แล้วจึงดำเนินการใช้งานเป็นระยะเวลา 2 เดือน เก็บข้อมูลหลังการใช้งานอีกครั้ง นำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาในลักษณะ Canvas และปรับปรุงวิธีการใช้งาน นำไปใช้งานจริงกับธุรกิจบริการอีก 3 ธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจสวนน้ำ ธุรกิจฟิตเนส และธุรกิจร้านอาหาร เป็นระยะเวลา 3 เดือนดำเนินการเก็บข้อมูลประสิทธิผล ได้แก่ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย (Reach) และการมีส่วนร่วม (Engagement) ของกลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หลังจากการใช้งานรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยนำผลของข้อมูลมาวิเคราะห์ประสิทธิผลโดยประเมิน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย (Reach) และการมีส่วนร่วม (Engagement) ของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งก่อนและหลังการใช้รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา โดยใช้เครื่องมือแบบบันทึก พร้อมการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ เพื่อให้ได้ข้อมูลการใช้งาน ในประเด็นความยาก - ย่างในการใช้งานรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา และข้อมูลเพิ่มเติมในการใช้งาน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา (Content Validity)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูล เป้าหมาย องค์ประกอบ กระบวนการและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ในการทำการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในส่วนนี้จะแบ่งข้อมูลได้จาก 2 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนของผู้ประกอบการ พบว่า วัตถุประสงค์ในการทำเนื้อหาของผู้ประกอบการ จะเป็นเรื่องของการทำไปเพื่อต้องการสร้างยอดขาย หรือสร้างรายได้ให้กับธุรกิจโดยตรง วัตถุประสงค์สร้างความสนใจ ดึงดูดความสนใจของผู้ที่มีโอกาสเป็นลูกค้าของธุรกิจ ผู้ให้ข้อมูลจะมีวิธีการทำเนื้อหาที่มีความแตกต่าง สร้างสรรค์ บนพื้นฐานของทรัพยากรที่ธุรกิจมี กระบวนการทำการตลาดเชิงเนื้อหา หรือการทำเนื้อหานั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะมอบหมายให้กับผู้ดูแลหลักโดยให้อิสระในการตัดสินใจ หรืออาจจะทำด้วยตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบการจัดการของแต่ละธุรกิจ

ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การขาดไอเดีย ขาดความเข้าใจในการทำการตลาดเชิงเนื้อหา และการจดจำของลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการในรูปแบบที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า หรือไม่ โดยผู้รับผิดชอบหลักที่มีความแตกต่างกันออกไป

2. ส่วนของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย กระบวนการในการซื้อหรือใช้บริการมี 2 รูปแบบ คือ ลูกค้าได้รับรู้ข้อมูลมาก่อน แล้วจึงดำเนินการค้นหาข้อมูลเพื่อทำการซื้อ และ ลูกค้ามีความต้องการในการซื้อหรือใช้บริการแล้วจึงดำเนินการค้นหาข้อมูล ปัจจัยเนื้อหาทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการซื้อ แบ่งตามลักษณะของสื่อจะมี 2 รูปแบบหลัก ได้แก่ ภาพ และ ภาพเคลื่อนไหว เนื่องจากเนื้อหาลักษณะดังกล่าวมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของลูกค้า ง่ายต่อการมองเห็นและสามารถกระตุ้นความสนใจได้ง่ายกว่าเนื้อหาอื่น ๆ เช่น ข้อความหรือเสียง เป็นต้น ภาพ และภาพเคลื่อนไหวที่ได้รับการตอบสนองที่ดีจะเป็นในลักษณะที่สามารถสื่อสารให้เห็นถึงภาพรวมของธุรกิจ สถานที่ หรือบริการจริง ที่สามารถสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าได้

ประเภทของเนื้อหาที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าธุรกิจบริการ ได้แก่ เนื้อหาที่แสดงถึงภาพบรรยากาศ หรือบริการจริงของธุรกิจ เนื้อหาแนะนำการบริการ เนื้อหาลักษณะการรีวิว เนื้อหาเน้นการขาย จาก การเก็บข้อมูลสามารถสรุปได้ว่าเนื้อหาที่มีผลต่อการตัดสินใจของลูกค้าเป็นอย่างมาก จะเป็นเนื้อหาที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนั้นจะเป็นการรับรู้ข้อมูลที่ชัดเจน ก็สามารถกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจได้เช่นกัน

ส่วนที่ 2 พัฒนารูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การพัฒนารูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา ใช้ข้อมูลวิจัยในส่วนขององค์ประกอบสำคัญที่ผู้ประกอบการใช้ และสอดคล้องกับองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค จำแนกออกมาแล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกับองค์ประกอบของเครื่องมือ Canvas ที่ใช้งานและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน นำองค์ประกอบของเครื่องมือทั้ง 3 ได้แก่ 1) Business Model Canvas 2) Content Strategy Canvas และ 3) The Growth Marketing Canvas มาเปรียบเทียบกันในรูปแบบของตาราง ร่วมกับข้อค้นพบองค์ประกอบสำคัญที่ได้จากกระบวนการวิจัย ทั้งนี้เพื่อที่จะกำหนดองค์ประกอบสำคัญ ที่ควรจะนำมาใช้ในเครื่องมือใหม่ นั่นคือ Content

Marketing Canvas เครื่องมือที่ใช้กำหนดรูปแบบให้กับการทำการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ทั้งนี้เป้าหมายหลักของการพัฒนารูปแบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหาโดยการพัฒนานวัตกรรมในรูปแบบของเครื่องมือ Canvas ดังกล่าว มีเป้าหมายที่จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการทำการตลาดเชิงเนื้อหาบนโซเชียลมีเดียโดยใช้องค์ประกอบที่สำคัญ ที่จำเป็นในการทำการตลาดเชิงเนื้อหา และจะต้องสอดคล้องกับความต้องการ สอดคล้องกับความสนใจ หรือแรงกระตุ้นการตัดสินใจของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพให้กับการทำการตลาดของผู้ประกอบการได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบคันท้องค์ประกอบโดยใช้ตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบองค์ประกอบของเครื่องมือ Canvas กับข้อค้นพบ

หัวข้อ	The Business Model Canvas	The Content Strategy Canvas	The Growth Marketing Canvas	ข้อค้นพบขององค์ประกอบสำคัญที่ได้จากการวิจัย
1. กลุ่มเป้าหมาย	●	●	●	●
2. คุณค่า	●		●	●
3. ช่องทาง	●	●	●	●
4. การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า	●		●	
5. การสร้างรายได้	●			
6. ระบุกิจกรรมหลัก	●			
7. การระบุทรัพยากรหลัก	●			
8. การระบุพันธมิตร	●			
9. โครงสร้างต้นทุน	●			
10. แบรินด์ / DNA ผลิตภัณฑ์		●	●	●
11. การตรวจสอบ		●		
12. การผลิต / การสร้างสื่อ		●		●
13. การกำหนดรูปแบบ (Format)		●	●	●
14. ขั้นตอน / วิธีการทำงาน / การจัดการ		●	●	●
15. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย / ผู้เกี่ยวข้อง / ผู้รับผิดชอบ		●		
16. เป้าหมาย / วัตถุประสงค์		●	●	●
17. จุดขาย		●	●	●
18. การสร้างการรับรู้			●	●
19. การสร้างการบอกต่อ			●	
20. การสร้างประสบการณ์ลูกค้า (Customer Journey)			●	
21. การประเมินผล			●	●

จากตารางเปรียบเทียบองค์ประกอบสำคัญของเครื่องมือ Canvas ข้างต้นที่น่าองค์ประกอบของเครื่องมือ Canvas ทั้ง 3 เครื่องมือ ได้แก่ The Business Model Canvas (BMC) The Content Strategy Canvas และ The Growth Marketing Canvas มาเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้จากกระบวนการวิจัย ซึ่งจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบสำคัญที่มีการใช้งานซ้ำกันระหว่างแต่ละเครื่องมือมีจำนวนองค์ประกอบไม่มากนัก ทางผู้วิจัยจึงนำมาเป็นองค์ประกอบให้กับการพัฒนาเครื่องมือ Canvas ใหม่เพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่มีองค์ประกอบเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ควรนำไปใช้ต่อยอดพัฒนารูปแบบ ได้แก่ 1) กลุ่มเป้าหมาย 2) คุณค่า หรือการสร้างคุณค่า 3) ช่องทาง 4) แบรินด์ 5) การกำหนดรูปแบบ 6) ขั้นตอน วิธีการทำงาน หรือการจัดการ 7) เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ 8) จุดขาย เมื่อนำมาพัฒนารูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาแล้วจะได้ร่างรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เมื่อผ่านกระบวนการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ครั้งแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับปรุงใหม่ นำปัญหาที่ธุรกิจกลุ่ม นำร่องค้นพบ มาปรับปรุงในรายละเอียดเพิ่มเติม ได้แก่ 1) กลุ่มเป้าหมาย ประกอบไปด้วยกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการหรืออุปสรรคของกลุ่มเป้าหมาย 2) คุณค่า ประกอบไปด้วยคุณค่า จุดขาย (Unique selling point) และ ใจความหลักของสาร (Key message) 3) แบรินด์ ประกอบไปด้วย เรื่องราวของแบรินด์ สัญลักษณ์ของแบรินด์ และอารมณ์ของแบรินด์ 4) การจัดการ ประกอบไปด้วย ช่องทางการสื่อสาร การกำหนดรูปแบบเนื้อหา และ ความถี่ในการสื่อสาร 5) วัตถุประสงค์ ประกอบไปด้วย การสร้างคุณค่า และการขาย โดยสามารถกำหนดรูปแบบใหม่ได้ ดังต่อไปนี้

TARGET SEGMENT		UNIQUE SELLING POINT	CONTENT OBJECTIVE	CONTENT MANAGEMENT
TARGET SEGMENT	GAIN / PAIN POINT	VALUE	VALUE CONTENT	CHANEL FORMAT FREQUENCY
BRAND				
MOOD & TONE				
BRAND SYMBOL		UNIQUE SELLING POINT	SALE CONTENT	CHANEL FORMAT FREQUENCY
		KEY MESSAGE		
BRAND				

ภาพที่ 1 Content Marketing Canvas (CMC)

จากกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) สามารถพัฒนา Content Marketing Canvas (CMC) เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้พัฒนาระบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหาของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ผู้ประกอบการหรือนักการตลาดสามารถใช้เครื่องมือดังกล่าวนี้ในการวิเคราะห์ สร้าง และพัฒนาการทำการตลาดเชิงเนื้อหาของธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ โดยเครื่องมือ Content Marketing Canvas

จะเป็นแนวทางในการทำการตลาดเชิงเนื้อหาที่ คำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค รวมไปถึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแบรนด์ของธุรกิจ เมื่อดำเนินการตามกระบวนการแล้ว จึงสามารถใช้การตลาดเชิงเนื้อหา เป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถสร้างผลลัพธ์ให้กับธุรกิจได้

องค์ประกอบของ Content Marketing Canvas (CMC) สามารถแบ่งออกเป็น 5 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายหลัก (Target Segment) ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นการกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักของธุรกิจ และการวิเคราะห์ความต้องการ หรืออุปสรรคของกลุ่มเป้าหมายนั้น กำหนดออกมาอย่างชัดเจน 2) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับแบรนด์ (Brand) เป็นการกำหนดเรื่องราวของแบรนด์ สัญลักษณ์ของแบรนด์ และการกำหนดอารมณ์ของแบรนด์ 3) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับจุดขายเฉพาะที่แตกต่าง (Unique Selling Point) เป็นการกำหนด และระบุคุณค่าที่มอบให้กับกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดจุดขายเฉพาะที่ชัดเจน และใจความหลักของสาร (Key message) 4) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การทำคอนเทนต์ (Content Objective) แบ่งเป็นวัตถุประสงค์ 2 ด้าน ได้แก่ วัตถุประสงค์เพื่อการสร้างคุณค่าและวัตถุประสงค์เพื่อการขาย 5) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทำคอนเทนต์ (Content Management) ได้แก่ ช่องทางการสื่อสาร การกำหนดรูปแบบเนื้อหา และความถี่ในการสื่อสาร

ส่วนที่ 3 ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม

ในส่วนของการประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จากการบันทึกข้อมูลก่อน - หลังการใช้ พบว่า การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย (Reach) ในช่องทางสื่อสารหลักของธุรกิจเพิ่มขึ้น ทั้ง 3 ธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจสวนน้ำ ธุรกิจฟิตเนส และธุรกิจร้านอาหาร โดยเพิ่มขึ้น 34.62% 14.64% และ 11.19% ตามลำดับ และการมีส่วนร่วม (Engagement) ของกลุ่มเป้าหมายซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญเพิ่มขึ้น 19.06% 16.26% และ 21.95 % ตามลำดับ นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้ประกอบการสามารถทำงานได้ง่ายขึ้น โดยสามารถใช้ Content Marketing Canvas (CMC) ควบคู่ไปกับการวางแผนการตลาดเชิงเนื้อหารายสัปดาห์ หรือรายเดือน โดยสามารถกำหนดประเภทของเนื้อหาได้หลากหลาย และตรงวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น สามารถทำงานได้เป็นระบบขึ้น รวมไปถึงการตรวจสอบพนักงานที่สามารถทำได้ อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การพัฒนารูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา สำหรับธุรกิจบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบประเด็นเกี่ยวกับการทำการตลาดเชิงเนื้อหาที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

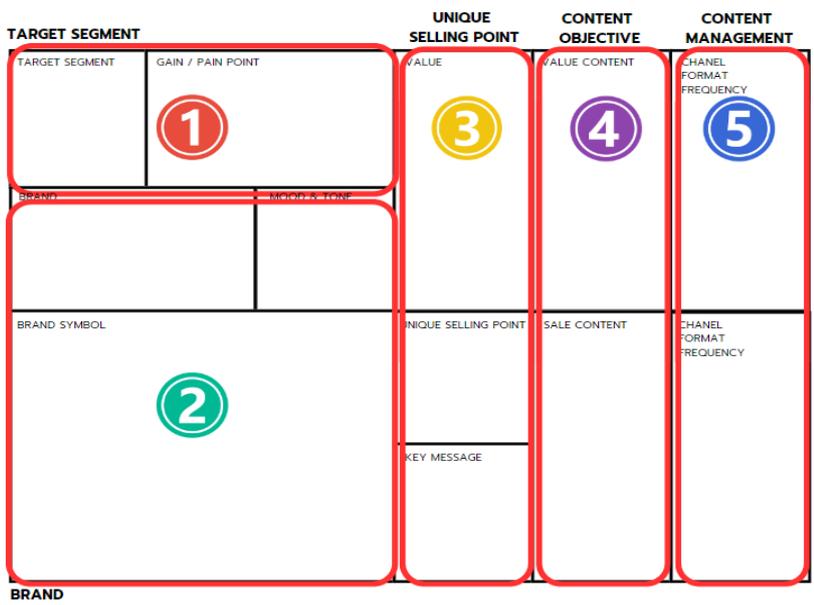
1. ในการทำการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีความต้องการให้เป็นกลยุทธ์หลักของธุรกิจ ในการสร้างประโยชน์ในด้านการตลาดไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสร้างแบรนด์ เพื่อประโยชน์ในการสร้างการรับรู้ สร้างคุณค่าให้กับกลุ่มเป้าหมาย หรือการสร้างยอดขายที่เพิ่มมากขึ้น การตลาดเชิงเนื้อหาในยุคดิจิทัลเป็นเรื่องที่นักการตลาดควรให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้เป็นอย่างมาก (รัตนมณี นิลละออ และคณะ, 2564) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจองค์ประกอบที่สำคัญ รวมไปถึงกระบวนการที่เป็นระบบสามารถทำซ้ำได้ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องให้ความสำคัญทั้งในส่วนของการตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และบริบทของธุรกิจหรือผู้ประกอบการ แล้วจึงนำมาสู่การกำหนดกลยุทธ์ ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหาที่ดี ถือเป็นทำการตลาดโซเลียลมีเดียที่สามารถสร้างอิทธิพลเชิงบวก รวมไปถึงความจงรักภักดีต่อลูกค้าได้ นำมาสู่การตัดสินใจในการเลือกสินค้าหรือบริการของธุรกิจทั้งระยะสั้นและระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ กิจโสภา และชวนชื่น อัคระวงษ์ชา ที่ศึกษาบทบาทการตลาดสื่อสังคมออนไลน์ และประสบการณ์ตรา

สินค้าที่ส่งผลต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านความผูกพันของลูกค้าและคุณค่าตราสินค้า พบว่า การตลาดสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันของลูกค้า นอกจากนี้ประสบการณ์แบรนด์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันของลูกค้าและคุณค่าแบรนด์สินค้าโดยที่ความผูกพันของลูกค้า และคุณค่าแบรนด์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีในตราสินค้าอีกด้วย (ศิริลักษณ์ กิจโสภา และชวนชื่น อัคระวงนิชชา, 2567) จะเห็นได้ว่านอกจากการมุ่งสร้างยอดขายในระยะสั้นแล้ว ผู้ประกอบการควรคำนึงถึงการสร้างคุณค่า และการสร้างแบรนด์เพื่อประโยชน์ในระยะยาวของธุรกิจควบคู่ไปด้วย

2. องค์ประกอบในการทำการตลาดเชิงเนื้อหา ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการเองจำเป็นต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ชัดเจน และครบในทุกมิติ จึงจะสามารถใช้งานในการทำการตลาดได้ในเชิงรุก นอกจากนี้เมื่อได้องค์ประกอบในภาพกว้างแล้วจำเป็นที่จะต้องลงรายละเอียดเชิงลึก วางแผนเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นแผนรายสัปดาห์ รายเดือนที่สามารถกำหนดประเภทของเนื้อหา และรูปแบบที่สอดคล้องกับช่องทางการสื่อสาร เช่น การใช้รูปภาพ ใช้ภาพเคลื่อนไหว รวมไปถึงความถี่ที่ช่องทางดังกล่าวจะต้องสื่อสารเนื้อหา นั้น ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี พรหมสิทธิ์ ที่ทำการศึกษารูปแบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหาของเฟซบุ๊กแฟนเพจใน ซึ่งพบว่า การนำเสนอเนื้อหาทั้ง 3 ช่องทางใช้ตัวอักษรหรือข้อความมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ภาพและภาพกราฟิก และวิดีโอตามลำดับขณะที่เครื่องมือประเภทสร้างปฏิสัมพันธ์ พบว่า มีการนำมาใช้น้อยที่สุด ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวเป็นการตรวจสอบถึงรูปแบบการทำการตลาดของธุรกิจใด ธุรกิจหนึ่งของผู้ประกอบการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับธุรกิจของตนเองได้ โดยอาจจะเลือกผู้นำที่เป็นต้นแบบในอุตสาหกรรมเดียวกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางเริ่มต้นก่อนที่จะปรับปรุงแนวทางการทำรูปแบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหาของธุรกิจตนเองได้ (สาวิตรี พรหมสิทธิ์, 2562) ซึ่งภาพและเนื้อหาเหมาะสม จะสามารถตอบสนองความพึงพอใจและสร้างความน่าสนใจแก่ผู้บริโภคได้ (ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ, 2563) การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำการตลาดเชิงเนื้อหาเชิงรุก ที่คำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการวางแผนงานที่ชัดเจน ทั้งในเรื่องการทำการตลาดเชิงเนื้อหา การเลือกใช้สื่อ และการจัดการที่สอดคล้องกับบริบททั้งในส่วนของผู้ประกอบการ และกลุ่มเป้าหมาย สามารถสร้างประสิทธิผลให้กับธุรกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยตัวชี้วัดสำคัญที่นำมาใช้ประเมิน ได้แก่ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วม รวมไปถึงยอดขายที่ได้ เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ประกอบทั้ง 5 สำหรับการทำการตลาดเชิงเนื้อหา

เครื่องมือ Content Marketing Canvas (CMC) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการทำตลาดเชิงเนื้อหา มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมายหลัก (Target Segment) ธุรกิจจะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน โดยใช้เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่ต้องการจะสื่อสาร หรือทำการตลาดเชิงเนื้อหาให้กับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว กระบวนการนี้ธุรกิจจะต้องมีวิธีที่จะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ศักยภาพ วิเคราะห์จำนวนของกลุ่มเป้าหมาย รวมไปถึงการวิเคราะห์ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องการเลือกมาเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก 2) แบรินด์ (Brand) ก่อนที่ผู้ประกอบการจะดำเนินการทำการตลาดเชิงเนื้อหานั้น ควรที่จะมีการกำหนดหรือพัฒนาแบรนด์ของธุรกิจไว้เป็นอย่างดีแล้วเท่านั้นอย่างชัดเจน เพื่อให้ทำการตลาดมีประสิทธิภาพสูงสุด 3) จุดขายเฉพาะที่แตกต่าง (Unique Selling Point) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการทำการตลาดเชิงเนื้อหาที่ต้องการประสิทธิภาพสูง 4) วัตถุประสงค์การทำคอนเทนต์ (Content Objective) โดยคำนึงถึงคอนเทนต์ 2 ประเภทหลัก ได้แก่ คอนเทนต์เน้นคุณค่า (Value Content) และคอนเทนต์เน้นการขาย (Sale Content) 5) การจัดการทำคอนเทนต์ (Content Management) โดยธุรกิจจะต้องคำนึงถึงเรื่องสำคัญ ได้แก่ ช่องทาง (Chanel) รูปแบบ (Format) และ ความถี่ในการใช้คอนเทนต์ (Frequency)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการพัฒนาแบบการตลาดเชิงเนื้อหา ผู้ประกอบการมีเป้าหมายการทำเนื้อหาเพื่อยอดขายหน้าที่หลักจะเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือเจ้าของธุรกิจ ปัญหาที่พบ คือ การขาดไอเดีย ขาดความเข้าใจในการทำการตลาดเชิงเนื้อหา และปัญหาลูกค้าจดจำแบรนด์ไม่ได้ ส่วนลูกค้ามีปัจจัยเนื้อหาทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการซื้อ ได้แก่ ภาพ และ ภาพเคลื่อนไหว ประเภทของเนื้อหาที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ เนื้อหาแสดงถึงบรรยากาศ หรือบริการจริง เนื้อหาแนะนำบริการ การรีวิว และเน้นการขาย ในส่วนของการประเมินการใช้รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา องค์ประกอบที่สำคัญที่ควรกำหนดให้กับธุรกิจอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) กลุ่มเป้าหมาย 2) คุณค่า หรือการสร้างคุณค่า 3) ช่องทาง 4) แบรินด์ 5) การกำหนดรูปแบบ 6) ขั้นตอน วิธีการทำงาน หรือการจัดการ 7) เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ 8) จุดขาย และ 9) การประเมินผล ดังนั้น ในการใช้การตลาดเชิงเนื้อหาเป็นกลยุทธ์หลักในการทำการตลาด ผู้ประกอบการจะต้องให้ความสำคัญในทุกองค์ประกอบก่อนที่จะดำเนินการทางการตลาด เพื่อให้เกิดความชัดเจน และสามารถมุ่งสู่การทำตลาดเฉพาะกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไป ย่อมส่งผลเกิดเป็นอุปสรรคในการดำเนินการ หรือการบริหารจัดการได้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไปควรมีการดำเนินการในกลุ่มธุรกิจกลุ่มอื่นเพิ่มเติม ได้แก่ ธุรกิจภาคการค้า ธุรกิจภาคการผลิต และธุรกิจภาคการเกษตร เพื่อให้ได้รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาที่สามารถใช้ได้ครอบคลุมทุกกลุ่มธุรกิจและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำผลการวิจัยไปใช้ควรใช้ควบคู่กับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกของธุรกิจ เพื่อให้สามารถกำหนดองค์ประกอบได้สอดคล้องกับบริบทของธุรกิจ รวมไปถึงสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาการตลาดดิจิทัลสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโหนด ชุมชนคลองโยง-ลานตากฟ้าจังหวัดนครปฐม. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(2), 115-127.

- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2), 31-48.
- รัตน์มณี นิลละอ และคณะ. (2564). การตลาดเชิงเนื้อหาที่หยาบคายโดยอาศัยความพึงพอใจส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคบนสังคมออนไลน์ในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยแม่โจ้, 3(1), 57-73.
- วาโร เฟิงส์สวัสดิ์. (2552). การวิจัยและพัฒนา (Research and Development). วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร, 1(2), 1-12.
- ศิริลักษณ์ กิจโสภา และชวนชื่น อัครกะวณิชชา. (2567). บทบาทการตลาดสื่อสังคมออนไลน์ และประสบการณ์ ตราสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อความภักดีในตราสินค้าผ่านความผูกพันของลูกค้าและคุณค่าตราสินค้าของ ผลิตภัณฑ์ บะหมี่/ก๋วยเตี๋ยวกิ่งสำเร็จรูป. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 30(1), 77-94.
- สาวิตรี พรหมสิทธิ์. (2562). รูปแบบการทำการตลาดเชิงเนื้อหาของเฟซบุ๊กแฟนเพจวงใน. วารสารการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 3(1), 22-44.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). รายงานประจำปี 2564. กรุงเทพมหานคร: วิชั่นพีรีเพรส.
- อนันตพร พุทธิสสะ. (2563). การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดดิจิทัลเพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการเทคโนโลยีการจัดการ, 2(1), 12-21.
- Kemp, S. (2023). Digital 2023 Global Overview Report. Retrieved August 6, 2023, from <https://wearesocial.com/wp-content/uploads/2023/03/Digital-2023-Global-Overview-Report>.
- Onwuegbuzie, A. & Leech, N. L. (2007). Sampling designs in qualitative research: Making the sampling process more public. *The Qualitative Report*, 12(2), 238-254.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้า
และการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2*
FACTORS IN RELATION WITH RISK OF FOOT ULCER AND SELF CARE TO
PREVENT FOOT ULCER OF PATIENTS WITH DIABETIC MELLITUS TYPE 2

อารี พุ่มประไพไทย์¹, พัฒนา ชวลิตศุภเศรษฐี^{2*}

Ari Pumprawai¹, Pattana Chawalitsuphaserani^{2*}

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี ประเทศไทย

¹Faculty of Nursing, Rajapruck University, Nonthaburi, Thailand

²คณะพยาบาลศาสตร์ กาญจนบุรี มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กาญจนบุรี ประเทศไทย

²Faculty of Nursing Kanchanaburi, Western University, Kanchanaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: Pattanaa06@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงในการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 และเพื่อศึกษาการปฏิบัติตัวในการดูแลเท้าของผู้ป่วยที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยเบาหวานมารับการคัดกรองปัจจัยเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้า ณ โรงพยาบาลอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบบันทึกข้อมูลประเมินสภาพเท้า 3) แบบสอบถามพฤติกรรมดูแลเท้า 4) แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติสหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนส์ แร็งส์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าผู้ป่วยมีอายุเฉลี่ย 69.3 ปี เพศหญิง ร้อยละ 66.7 เพศชาย ร้อยละ 33.3 ระยะเวลาของการเป็นเบาหวาน 10 - 20 ปี ยังไม่มีการสูญเสียอวัยวะ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้า ที่ระดับนัยสำคัญ .01 1) ความเสี่ยงของระบบประสาทส่วนปลาย $r_s = .963$ 2) ระบบหลอดเลือดส่วนปลายตีบแคบ $r_s = .649$ 3) พฤติกรรมการดูแลเท้า $r_s = .638$ 4) ระยะเวลาการป่วยด้วยโรคเบาหวาน $r_s = .5465$ อายุ $r_s = .280$ จำแนกผู้ป่วยมีความเสี่ยงเป็น 3 ระดับ สูง 4 คน ปานกลาง 23 คน ต่ำ 61 คน กลุ่มสูงและปานกลางรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก 19 คน พบว่า ดูแลเท้าไม่ถูกต้อง ดังนี้ 1) ล้างเท้าเฉพาะเวลาอาบน้ำ ไม่เช็ดให้แห้ง ไม่ดูแลชอกนิ้ว 2) แช่เท้าในน้ำอุ่นไม่ทดสอบความร้อน 3) ตัดเล็บชิดซอกงมูกเล็บ 4) เดินเท้าเปล่าภายในบ้าน

คำสำคัญ: ความเสี่ยง, แผลที่เท้า, การดูแลตนเอง, ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

Abstract

This study was a descriptive research. The methodology was a mixed method. The objectives were to study factors in relation with risk of foot ulcer and self care to prevent foot ulcer. The samples were 90 diabetic patients in the project of screening foot ulcer at Uthong hospital, Supunburi province. The instruments were 1) personal data form, 2) foot assessment

form, 3) the interview of foot care behavior. 4) in - depth interview guide. Analysis data by frequency, percentage, standard deviation, and Spearman Rank Correlation Coefficient and content analysis. The results show that: the average age were 69.3 yrs, 66.7 % female, 33.3% male, 10 - 20 yrs for DM sickness, no organ loss. The factors risk of foot ulcer were statistically significant level of .01 by ordering 1) peripheral neuropathy $r_s = .9632$) peripheral artery obstruction $r_s = .649$ 3) foot care behavior $r_s = .638$ 4) duration of sickness $r_s = .546$ 5) age $r_s = .280$. The 4 patients of high level and 15 patients of moderate level were in - depth interviewed. The interviewed results showed that they could not care their foot correctly in 4 aspects: 1) did not clean and dry feet especially between toes. 2) preferring to put their feet in the warm water don't test the temperature 3) cutting their nails close to hangnail, 4) bare foot walking in the house.

Keyword: Risk, Foot Ulcer, Self Care, Diabetic Patients Type 2

บทนำ

โรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นโรคเรื้อรังไม่ติดต่อเป็นปัญหาที่สำคัญของสาธารณสุขทั่วโลกและของประเทศ ไทย จากการรายงานของสหพันธ์โรคเบาหวานนานาชาติ พบว่า จำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้นและมี แนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2562 มีประชากรทั่วโลกเป็นโรคเบาหวานรวม 463 ล้านคนในปี 2564 มีผู้ป่วยเบาหวาน กลุ่มอายุ 20 - 79 ปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 537 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2562 ร้อยละ 16.0 และมีการคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2573 จะมีผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้นเป็น 634 ล้านคน และจะเพิ่มขึ้น เป็น 783 ล้านคน ภายในปี พ.ศ. 2588 (International Diabetes Federation, 2022) จากการสำรวจในประเทศไทย ความชุกเบาหวานในประชากรที่อายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 8.9 ใน ปี พ.ศ. 2557 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.5 ในการสำรวจครั้งล่าสุดปี พ.ศ. 2563 (วิชัย เอกพลกรและ หทัยชนก พรระจเจริญ, 2564) จากข้อมูลทาง สถิติของโรงพยาบาลอุ้มทอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 - 2564 พบว่ามีอัตราป่วยโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปีมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ 6,389.35, 6,432.14 และ 6,987.20 ต่อแสนประชากรตามลำดับกลุ่มที่รักษาแต่ยัง ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ในปี 2562 - 2564 พบถึงร้อยละ 25.15, 15.77 และ 19.66 ตามลำดับ (คณะกรรมการประสานงาน สาธารณสุขระดับอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี กระทรวงสาธารณสุข, 2566) จากข้อมูลการคัดกรองปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภออุ้มทองที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในปี 2565 พบความเสี่ยง ต่อโรคเบาหวาน ร้อยละ 20

โรคเบาหวาน ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน ด้านตา ไต และ เท้า ทั้งนี้ เพราะความเข้มข้นของระดับน้ำตาลใน เลือดสูง ทำให้เกิดความผิดปกติของหลอดเลือด ทำให้อวัยวะส่วนปลาย ตา ไต และ เท้า ขาดเลือดไปเลี้ยง อาการ เท้าเบาหวาน มีความสัมพันธ์กับภาวะเส้นเลือดแดงส่วนปลายตีบ (Peripheral arterial obstruction) และภาวะ ระบบประสาทส่วนปลายเสื่อม (Peripheral neuropathy) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่การถูกตัดเท้าหรือขา ได้ร้อยละ 2 - 5.5 (พูนพงศ์ หุตะโชค, 2565)

ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดแผลที่เท้าในผู้ป่วยเบาหวาน ปัจจัยหลัก คือ โรคปลายประสาทเสื่อมจากเบาหวาน และโรคหลอดเลือดแดงส่วนปลายตีบแคบ อย่างไรก็ตาม มีปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการเกิดแผลที่เท้าได้แก่ เพศชาย อายุ มาก สูบบุหรี่ เป็นเบาหวานมานานมากกว่า 10 ปี ภาวะน้ำตาลสูงในเลือด มีผิวหนังด้าน หนา หรือเท้าผิดรูป หรือ เล็บผิดปกติ มีประวัติเป็นแผลที่เท้า มีประวัติถูกตัดขา เท้า หรือนิ้วเท้ามาก่อน ภาวะจอตามผิดปกติจากเบาหวาน โรคไตจากเบาหวาน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับการบำบัดทดแทนไต การมีพฤติกรรมดูแลเท้าที่ดี จะช่วยลดการเกิดแผลที่ เท้าได้ พฤติกรรมการดูแลเท้าหมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเท้าของ

ผู้ป่วยเบาหวานเพื่อป้องกันการเกิดแผลที่เท้า ประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ด้าน ได้แก่ 1) การรักษาความสะอาดของผิวหนัง 2) การตรวจเท้าเพื่อค้นหาสิ่งผิดปกติ 3) การตัดเล็บ 4) การใส่รองเท้าและการเลือกซื้อรองเท้า 5) การป้องกันการเกิดแผลที่เท้า และ 6) การส่งเสริมการไหลเวียนเลือดบริเวณเท้า มีผู้ป่วยเบาหวานถึงร้อยละ 208 ที่มีพฤติกรรมดูแลเท้าที่ไม่เหมาะสมไม่ตรวจเท้าด้วยตนเองเพราะคิดว่ามีเจ้าหน้าที่ตรวจให้อยู่แล้วทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดแผลที่เท้า

การตรวจคัดกรองเพื่อประเมินความเสี่ยงของการเกิดแผล

แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน ของราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย แนะนำว่า ผู้ป่วยเบาหวานทุกรายควรได้รับการประเมินสภาพเท้า โดยละเอียดอย่างน้อยปีละครั้ง ผู้ที่มีความเสี่ยงสูงขึ้นควรได้รับการตรวจประเมินซ้ำเร็วขึ้น การตรวจคัดกรองความเสี่ยงประกอบด้วย การซักประวัติ ตรวจร่างกาย และตรวจเท้าของผู้ป่วย การซักประวัติที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในการเกิดแผล ได้แก่ อาการของโรคปลายประสาทเสื่อม เท้าขาอาการเป็นเหน็บ ปวดแสบร้อน ปวดเย็นเหมือนถูกน้ำแข็ง ปวดเหมือนถูกไฟช็อต ปวดเสียบแทง อาการมักเป็นมาากเวลากลางคืน อาการของโรคหลอดเลือดแดงส่วนปลายตีบแคบ ผิวหนังเปลี่ยนสี ปวดขา ประวัติแผลที่เคยเป็นและการรักษา การถูกตัดนิ้วเท้า/เท้า/หรือขา (amputation) การผ่าตัด/สวนหลอดเลือด ประวัติโรคเบาหวาน และภาวะแทรกซ้อน ประวัติโรคประจำตัวอื่น ๆ ภาวะไขมันในเลือดสูง โรคความดันโลหิตสูง รวมถึงการสูบบุหรี่ การดูแลเท้า การสวมใส่รองเท้าในชีวิตประจำวัน การตรวจผิวหนัง เล็บ ได้แก่ ผิวแห้ง แตก ผิวหนังหนาตาม เล็บเท้าผิดปกติ เล็บขบ (ingrown toenail) ติดเชื้อราที่เล็บหรืองามเท้า เป็นต้น และเท้าผิดปกติ ได้แก่ Charcot foot, pes cavus/high - arched foot, flat foot, claw toes หรือ hammer toes, hallux valgus/bunion (ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย, 2566) การตรวจระบบประสาทส่วนปลาย ได้แก่ motor (การอ่อนแรงหรือฝ่อลีบของกล้ามเนื้อในเท้า ตรวจหานิ้วเท้าหงิก ฝ่าเท้าโก่งงอมากกว่าปกติ อาจเกิดจุดกดทับเกิดเป็นหนังหนาตาม ตรวจ sensory protective sensation ด้วย 10 - gram Semmes - Weinstein monofilament ขนาด 5.07 ตรวจหาลักษณะผิวแห้งรู้สึกอุ่นเนื่องจากการขยายของหลอดเลือดดำหรือแดง (The International Working Group on the Diabetic Foot. IWGDF, 2023) การตรวจหลอดเลือดแดงส่วนปลายตรวจหาลักษณะการขาดเลือดเรื้อรัง เช่น ผิวหนังมัน ไม่มีขน รู้สึกเย็น delayed capillary filling, femoral artery bruit การคลำชีพจรหลอดเลือดที่เท้า ได้แก่ dorsalis pedis และ posterior tibial pulse ถ้าสงสัยอาจตรวจโดยการวัด Ankle - Brachial Index (ABI) (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

เนื่องจากปัจจัยด้านพยาธิสรีรวิทยาเป็นตัวแปรที่สำคัญ ปัจจัยส่วนบุคคล อายุ ระยะเวลาการเจ็บป่วย เป็นตัวแปรที่ไม่สามารถควบคุมได้ พฤติกรรมดูแลเท้าเป็นตัวแปรที่สามารถควบคุมได้ จึงนำมาศึกษาหาความสัมพันธ์ เมื่อพบว่าปัจจัยใดมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยง ระดับใดนำการศึกษาเชิงคุณภาพมาร่วมศึกษาควบคู่กันไป "การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยที่ต้องการค้นหาความจริงทั้งจาก เหตุการณ์สภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง เป็นหัวใจหลักของการวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จากภาพรวมที่มาจากหลากหลายมิติหรือมุมมองนั่นเองจึงทำให้การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเชิงธรรมชาติ ปล่อยให้ทุก ๆ อย่างคงอยู่ตามสภาพตามธรรมชาติ ปราศจากการกระทำใด ที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะทำให้ผลลัพธ์คลาดเคลื่อนไปได้" (นิรนาท แสนสา, 2563) ผู้วิจัยได้เลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) เป็นการสนทนาโดยมีจุดมุ่งหมายอยู่แล้ว แต่ค่อย ๆ ถามไปเรื่อย ๆ ยืดคำถาม ใคร/ทำอะไร/ที่ไหน/เมื่อไหร่/ทำไม/อย่างไร ถามความคิดเห็น เหตุผลและมุมมอง ไม่ใช่ถามบังคับ ใช่ ไม่ใช่ ถูกต้อง ไม่ถูกต้อง ต้องเป็นมุมมองของผู้ให้ข้อมูล ไม่ใช่มุมมองของผู้วิจัย อย่าใช้คำถามชี้แจง อย่าใช้คำถามที่ทำให้รู้สึกอับอาย ไม่สบายใจ เพื่อให้ทราบถึง ปัจจัยที่สามารถหาแนวทางป้องกันการเกิดแผลที่เท้าได้ โดยศึกษาการปฏิบัติตัวด้านการดูแลเท้าของผู้ป่วยที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงสูง และ

ปานกลาง เพื่อหาวิธีช่วยเหลือให้ผู้ป่วยปลอดภัยจากการเกิดแผลที่เท้าลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และลดอันตรายต่อชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงในการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตัวในการดูแลเท้าของผู้ป่วยที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้า

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร คือ ผู้ป่วยเบาหวานประเภท 2 ที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลอุทอง ปี พ.ศ. 2567 ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ - เมษายน 2567 จำนวน 300 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยเบาหวานประเภท 2 ที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลอุทอง ปี พ.ศ. 2567 ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2567 จำนวน 90 คน คำนวณจากการคิดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง : ประชากร หลักร้อย ใช้กลุ่มตัวอย่าง 15 - 30 % (รัตนศิริ ทาโต, 2566) ในงานวิจัยนี้ คิดจำนวน 25% เนื่องจากประชากรมีความเป็นเอกพันธ์ ไม่จำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ คำนวณได้ 75 คน เพิ่มจำนวนป้องกันการสูญหาย 10 % = 8 คน รวม 83 คน มีผู้ป่วยที่กลัวว่าตนเอง จะถูกตัดขา มาขอเข้ารับการตรวจ 7 คน รวม 90 คนเกณฑ์การคัดเข้า ระดับ HbA1C ไม่เกิน 7% ยินดีตอบคำถามและทดสอบการประเมินต่าง ๆ เกณฑ์การคัดออก ไม่รวมมือในการตอบคำถาม หรือ การทดสอบต่าง ๆ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย ได้แก่ เพศ อายุจำนวนปีที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเบาหวานโรคร่วมและโรคแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน

3.2 แบบบันทึกข้อมูลการประเมินสภาพเท้าผู้ป่วยเบาหวานตามข้อแนะนำของ The International Working Group on the Diabetic Foot การซักประวัติของเท้าเช่น การเกิดแผล บริเวณต่าง ๆ ลักษณะของแผลที่พบ การถูกตัดนิ้ว หรือ เท้า จัดกลุ่มอาการตามสาเหตุของการเกิดแผลที่เท้า เป็น 2 กลุ่มคือ อาการขาดเลือดของอวัยวะส่วนปลาย และ ปลายประสาทเสื่อมประเมินอาการผิดปกติที่เกิดจากความบกพร่องของระบบดังกล่าวทั้งเท้า และ ขา ทั้ง 2 ข้าง ตรวจพบอาการผิดปกติบริเวณใด นับเป็น 1 จุด อาการปลายประสาทเสื่อมประเมินการรับรู้ความเจ็บ ความร้อน ความเย็น อาการชา สภาพผิวเท้าหนา ลักษณะเท้าผิดปกติ จำนวน 24 จุด (The International Working Group on the Diabetic Foot. IWGDF, 2023)

อาการแสดงขาดเลือดของอวัยวะส่วนปลายประเมิน ซีฟเจอร์ หลังเท้า (dorsalis pedis) (posterior tibial artery หลังข้อเท้าด้านใน) ปวดขาเวลาเดิน ผิวแห้ง เย็น ซีดขนร่วง กล้ามเนื้อลีบ เล็บเท้ายาว และแข็ง

3.3 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลเท้าประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการดูแลเท้าและการป้องกันการเกิดแผลที่เท้าจำนวน 19 ข้อโดยตอบว่าทำหรือไม่ทำคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 0 - 19 คะแนน ใช้เกณฑ์การแปลผลคือคะแนน 0 - 11 มีพฤติกรรมการดูแลเท้าระดับไม่ดีคะแนน 12 - 15 มีพฤติกรรมการดูแลเท้าระดับปานกลาง คะแนน 16 - 19 มีพฤติกรรมการดูแลเท้าระดับดี (อำภพร นามวงศ์พรหม และ น้ำอ้อยภักดีวงศ์, 2553)

แบบประเมินทั้ง 2 ประเภทนำไปให้ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือพยาบาลประจำคลินิกเบาหวาน รพ. อุทอง 2 ท่าน พยาบาลประจำคลินิกเบาหวาน รพ.เจ้าพระยาอภัยมราช 1 ท่าน พิจารณา ได้ค่า IOC = 0.67 - 1.00, 0.70 - 0.90 และนำไปทดลองใช้กับผู้ป่วยเบาหวาน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30ราย คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Conbrach's Alpha Coefficient ได้ค่าเท่ากับ 0.85, 0.78

3.4 แนวคำถามในการสัมภาษณ์เจาะลึกเรื่องการดูแลเท้า จำนวน 10 ข้อเป็นพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ ตามคำแนะนำของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้แก่ 1) การดูแลรักษาความสะอาดของผิวหนัง 2) การตรวจเท้าเพื่อค้นหาความผิดปกติ 3) การส่งเสริมการไหลเวียนเลือดบริเวณเท้า 4) การดูแลรักษาบาดแผล

การกำหนดระดับความเสี่ยง ตามอาการผิดปกติที่ตรวจพบ ความเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้าแบ่งเป็น 3 ระดับต่ำ ปานกลาง และ สูง มีอาการดังนี้

กลุ่มเสี่ยงระดับต่ำไม่พบปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ไม่มีประวัติการมีแผลที่เท้าหรือถูกตัดขา/เท้า/นิ้วเท้า และผิวหนังและรูปเท้าปกติ ผลการประเมินการรับรู้สีกที่เท้าปกติชีพจรเท้าปกติ

กลุ่มเสี่ยงปานกลางไม่มีประวัติมีแผลที่เท้าหรือถูกตัดขา/เท้า/นิ้วเท้าไม่มีเท้าผิดปกติ แต่ตรวจพบผลการประเมินการรับรู้สีกที่เท้าผิดปกติและ/หรือชีพจรเท้าเบาบาง

ความเสี่ยงสูงเคยมีแผลที่เท้าหรือถูกตัดขา/เท้า/นิ้วเท้า หรือมีความเสี่ยงปานกลางร่วมกับลักษณะเท้าเปลี่ยนรูปร่าง (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ระเบียบวิจัยแบบผสมวิธีแบบแผนที่ 1 การออกแบบการวิจัยเป็นลำดับ (Sequential Designs) แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ (Researcher Thailand, 2022) การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบที่ 1 คือ รูปแบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ (Sequential Explanatory) การวิจัยรูปแบบนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็นระยะ ๆ (phases) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณก่อนในระยะที่ 1 แล้วดำเนินการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เชิงคุณภาพในระยะที่สอง ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับข้อมูลเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้เสริม หรือ สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ การบูรณาการจะเกิดขึ้นในขั้นตอนของการตีความและการอภิปรายผล

กำหนดวันคัดกรองแผลที่เท้าของโรคเบาหวาน ณ ตึกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลอุ้มทอง วันที่ 7 - 8 กุมภาพันธ์ 2567 วันละ 45 คน กลุ่มตัวอย่างตอบแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลพฤติกรรมดูแลเท้า และรับการประเมินสภาพเท้า สัปดาห์ต่อมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ด้วยสถิติสหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนแรงส์ที่ระดับนัยสำคัญ .01 (กิตติพงษ์ สอนล้อม, 2566) สามารถจำแนกกลุ่มเสี่ยง 3 ระดับ น้ดกลุ่มเสี่ยงสูง ให้มาทุกคน กลุ่มปานกลาง ให้มาครึ่งหนึ่งของจำนวนที่ถูกแบ่งไว้ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ในประเด็นของพฤติกรรมดูแลเท้า เนื่องจากเป็นตัวแทนที่เปลี่ยนแปลงได้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยและคณะสามารถนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงในการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ระยะเวลาการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน พฤติกรรมการดูแลเท้า ปัจจัยด้านพยาธิสรีรวิทยา คือ การเสื่อมของระบบประสาทส่วนปลาย และระบบหลอดเลือดส่วนปลายตีบแคบ

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.7 เพศชาย ร้อยละ 33.3 เป็นผู้สูงอายุอายุเฉลี่ย 69.3 ปี ระยะเวลาของการเป็นเบาหวาน 10 - 20 ปี ไม่มีผู้สูบบุหรี่ ไม่มีภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน ด้านตา และ ไต

1.2 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้า ที่ระดับนัยสำคัญ .01 คือ พฤติกรรมการดูแลเท้า $r_s = .638$ ระดับปานกลาง ระยะเวลาการป่วยด้วยโรคเบาหวาน $r_s = .546$ ระดับปานกลาง อายุ $r_s = .280$ ระดับต่ำ

1.3 ปัจจัยด้านพยาธิสรีรวิทยา ความเสื่อมของระบบประสาทส่วนปลาย $r_s = .963$ ระดับสูง ระบบหลอดเลือดส่วนปลายตีบแคบ $r_s = .649$ ระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และ ปัจจัยทางพยาธิสรีรวิทยากับ ความเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้า

ปัจจัย	ความเสี่ยงของการเกิดแผลที่เท้า	
	r_s	p - value
ปลายประสาทเสื่อม	.963	.002**
หลอดเลือดส่วนปลายตีบแคบ	.649	.011**
พฤติกรรมการดูแลเท้า	.638	.002**
ระยะเวลาการเป็นเบาหวาน 16 - 20 (ปี)	.546	.015**
อายุ 60 - 65 (ปี)	.280	.009**

p<.01**

จากตารางที่ 1 แสดงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าในระดับสูงสุดคือ ปลายประสาทเสื่อม $r_s = .963$ (p - value .002) รองลงมาคือ หลอดเลือดส่วนปลายตีบแคบ ระดับปานกลาง $r_s = .649$ (p - value = .011) พฤติกรรมการดูแลเท้า ระดับปานกลาง $r_s = .638$ (p - value = .002) ระยะเวลาการเจ็บป่วยโรคเบาหวาน 16 - 20 ปี ระดับปานกลาง $r_s = .546$ (p - value = .015) อายุมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำสุด $r_s = .280$ (p - value = .009)

2. ผลการประเมินสภาพเท้า

2.1 ประวัติการเกิดแผลฝ่าเท้า ร้อยละ 3.3 หลังเท้า ขนาด 0.5 - 1 เซ็นติเมตร ร้อยละ 4.4 มากกว่า 2 เซ็นติเมตร ร้อยละ 2.2 เท้าผิดรูป ร้อยละ 4.4

2.2 การตรวจพบความผิดปกติจากระบบประสาทส่วนปลายเสื่อมตรวจด้วยการสัมผัส คลำ และ กด บริเวณเท้าและขา ทั้งสองข้าง เพื่อหาความผิดปกติ ตำแหน่งละ 1 จุด และใช้อุปกรณ์ monofilament ตรวจ ฝ่าเท้าทั้ง 2 ข้าง ข้างละ 4 จุด แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของอาการผิดปกติระบบประสาทส่วนปลายเสื่อมที่ตรวจพบบริเวณขาและเท้า 2 ข้าง

อาการผิดปกติ	จำนวนจุดที่ต้องตรวจ	ตรวจพบความผิดปกติ	ร้อยละ
ผิวหนังหนา	180	126	70.00
ร้อน - เย็น	180	46	25.56
เจ็บปวด	180	44	24.45
ตาปลา	180	42	23.33
การกดทับบางจุด	180	38	21.11
ชาปราศจากความรู้สึก	180	32	17.78
แผลเล็ก ๆ	180	20	11.11
การตรวจด้วย monofilament 10 gm ไม่มี	720	10	5.56
ความรู้สึกบริเวณฝ่าเท้า ข้างละ 4 จุด รวม 2 ข้าง 8 จุด			
ลักษณะเท้าผิดรูป	180	4	2.22

จากตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจระบบประสาทส่วนปลายเสื่อม พบ อาการผิดปกติ จำนวนมากที่สุด คือ ผิวหนังหนา จำนวน 126 จุด (ร้อยละ 70.00) รองลงมาคือ ไม่มีความรู้สึกร้อน เย็น จำนวน 46 จุด (ร้อยละ

25.56) การตรวจด้วย อุปกรณ์ monofilament พบ ไม่มีความรู้สึก 10 จุด (ร้อยละ 5.56) และ พบลักษณะของเท้าผิดปกติ 4 จุด (ร้อยละ 2.22)

2.3 การตรวจพบความผิดปกติจากระบบหลอดเลือดตีบแคบ ตรวจด้วยการคลำชีพจร สัมผัสผิวหนัง และ กด บริเวณขา และ นิ้วเท้า ทั้ง 2 ข้างตรวจพบ ตำแหน่งละ 1 จุด แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของอาการผิดปกติระบบหลอดเลือดส่วนปลายตีบแคบ บริเวณขา และเท้า 2 ข้าง

อาการผิดปกติ	จำนวนจุดที่ต้องตรวจ	ตรวจพบความผิดปกติ	ร้อยละ
ปวดน่องเวลาเดิน	180	126	70.00
ผิวหนัง	-----	-----	-----
แห้ง	180	78	43.33
เย็น	180	62	34.45
ขนร่วง	180	50	27.78
ซีด	180	30	16.67
กล้ามเนื้อลีบ	180	30	16.67
เล็บยาว แข็ง แห้ง	180	10	5.56
Capillary refill นานกว่า 2 วินาที	180	5	2.78
ชีพจรหลังเท้า (dorsalis pedis)	180	คลำพบเบา 10	5.56
ชีพจร ด้าน Posterior tibialis	180	คลำพบเบา 5	2.78

จากตารางที่ 3 แสดงผลการตรวจระบบหลอดเลือดส่วนปลายตีบแคบ พบ อาการผิดปกติ จำนวนมากที่สุด คือ ปวดน่องเวลาเดิน จำนวน 126 จุด (ร้อยละ 70.00) รองลงมาคือ ผิวหนังแห้ง จำนวน 78 จุด (ร้อยละ 43.33) การคลำชีพจร หลังเท้า พบเบา 10 จุด (ร้อยละ 5.56) และหลังขา 5 จุด (ร้อยละ 2.78) พบน้อยที่สุด คือ Capillary refill นานกว่า 2 วินาที 5 จุด (ร้อยละ 2.78)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการปฏิบัติตัวในการดูแลเท้าของผู้ป่วยที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้า แสดงผลในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงพฤติกรรมในการดูแลเท้า

คะแนน	ระดับ	จำนวน	ร้อยละ
15 - 19	ดี	17	18.89
12 - 14	ปานกลาง	31	35.45
0 - 11	ไม่ดี	42	46.67
	รวม	90	100

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์ พฤติกรรมการดูแลเท้าพบว่ากลุ่มตัวอย่างมี คะแนนพฤติกรรมในการดูแลเท้า อยู่ระหว่าง 5 - 18 คะแนนโดยมีคะแนนเฉลี่ย 9.48 คะแนน (SD = 1.30) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนกับเกณฑ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 46.67) มีคะแนนพฤติกรรมในการดูแลเท้าอยู่ในระดับไม่ดีรองลงมาคือพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 35.45) อยู่ในระดับดี ร้อยละ 18.89

ตารางที่ 5 แสดง จำนวน ร้อยละ ของระดับความเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้า

ระดับความเสี่ยง	จำนวน	ร้อยละ
สูง	4	4.4
ปานกลาง	23	25.6
ต่ำ	61	67.8
ไม่พบความเสี่ยง	2	2.2
รวม	90	100.00

จากตารางที่ 5 จำแนกระดับความเสี่ยง การเกิดแผลที่เท้าระดับสูง 4 คน ร้อยละ 4.4 ปานกลาง 23 คน ร้อยละ 25.6ระดับต่ำ 61 คน ร้อยละ 67.8 ไม่พบความเสี่ยง 2 คน ร้อยละ 2.2

ผลการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จำแนกปัญหาการดูแลเท้าได้ 5ประเด็น คือ 1) การทำความสะอาดเท้าไม่ถูกต้อง 2) การไม่สามารถรับรู้ อุณหภูมิร้อนหรือเย็นจัด 3) ไม่รู้จักการดูแลเล็บเท้า 4) ไม่ป้องกันการเกิดบาดแผล ทำแผลไม่ถูกต้อง 5) ดูแลเท้า ด้วยตนเองได้น้อย เนื่องจากความเสื่อมของร่างกาย ข้อมูลที่พบมี ดังนี้

1. การทำความสะอาดเท้าไม่ถูกต้อง

กลุ่มเสี่ยงปานกลาง “เล่าให้ฟังหน่อย ป้า ทำความสะอาดเท้าตอนไหน ทำอย่างไร”

“ฉันล้างเท้า วันละหน อาบน้ำตอนเย็น เอาน้ำราด ถูสบู่ไปทั่วเท้า หลังเท้า ฝ่าเท้า เสร็จแล้วเช็ดตัวแห้ง”

วิเคราะห์ปัญหาล้างเท้าวันละหน หากสกปรกระหว่างวัน ไม่ได้ล้าง ไม่ได้เช็ดซอกนิ้ว และ ทำให้แห้ง

2. การไม่สามารถรับรู้อุณหภูมิร้อน หรือ เย็นจัด

กลุ่มเสี่ยงปานกลาง “มีคนแนะนำให้แช่เท้าในน้ำร้อนใหม่” “เคย สบายดี ไม่วร้อนเลย” “ป้า จุ่มมือลงไป ก่อนหรือเปล่า” “ไม่เคยจุ่ม เราผสมน้ำเอง กะ ๆ เอา ไม่เป็นไร” วิเคราะห์ปัญหา อาจทำให้เกิดแผลพุพองจาก ความร้อน

3. ไม่รู้จักการดูแลเล็บเท้า

กลุ่มเสี่ยงสูง “ใครตัดเล็บให้คะ” “ลูกตัดให้” “ทำไมป้าให้เขาตัดเล็บอย่างนี้เลือดออกใหม่” “ตัดเล็บดี ไม่สกปรกข้างเล็บ ไม่ต้องตัดบ่อย เขาไม่ค่อยว่าง” วิเคราะห์ปัญหาการตัดเล็บไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดแผลบริเวณซอก เล็บ และ ลูกกลมใต้

4. ไม่ป้องกันการเกิดบาดแผล ทำแผลไม่ถูกต้อง

“บอกฉันหน่อย หมออนามัยเคยสอนเรื่องดูแลเท้าอย่างไร” ผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงปานกลางรายที่ 1 เล่าว่า “มีผู้ช่วยเบาหวาน ถูกตัดนิ้วเท้า 1 นิ้ว 2 คน ผู้ป่วยทุกคนรู้สึกกลัว” “เขาเล่าให้ฟังว่า ต้องตัดนิ้วกลางเท้าขวา 1 นิ้ว เพราะเดินไปเตะกระเบื้องสังกะสี เป็นสนิม แรก ๆ ก็เอาไฮโดรเจน มาทา กัดหนอง แผลใหญ่ขึ้น ต้องมา รักษาที่โรงพยาบาล แผลดำเหมือนตอไม้ หมอบอกเอาไว้ไม่ได้ มันจะพากันเสียหายหมด” “ฉัน เป็นแผลบ่อย สะดุดพื้น ทกล้ม มีแผลที่นิ้วกลาง เพราะมันยาวกว่าเพื่อน ถ้ามีแผล ต้องใช้ไฮโดรเจนเช็ดทุกวัน” วิเคราะห์ปัญหาไม่ป้องกันการเกิดแผล และ ดูแลแผลไม่ถูกต้อง

กลุ่มเสี่ยงสูง “หมอบอกให้ใส่รองเท้านุ่ม ๆ เดินในบ้าน ป้องกัน ของแหลมที่มตำ คนใช้เบาหวานแผลหาย ช้ำ แต่ฉันไม่เคยทำ ถ้ามเพื่อน ๆ ไม่มีใครใส่รองเท้าตอนอยู่ในบ้านเลย” วิเคราะห์ปัญหาไม่รับรู้สาเหตุของการเกิด แผล

5. ดูแลได้ด้วยตนเองได้น้อย เนื่องจากความเสื่อมของร่างกาย

“หมอแนะนำให้ดูแลทำทุกวัน ผิดปกติ จะได้แก้ไขทัน เยอะแยะจำไม่ได้ อ่านหนังสือมองไม่เห็น ให้ลูกช่วยดูให้ เขาก็ดูไม่เป็น” วิเคราะห์ปัญหา ดูแลได้ด้วยตนเองได้น้อย ให้ความรู้ มากไป ผู้ป่วยไม่สามารถรับได้หมด ควรทบทวนบ่อย โดยการติดตามถามทางโทรศัพท์ ติดตามจากญาติ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานกลุ่มนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.2) ไม่เคยเกิดแผลที่เท้า มีจำนวนเพียงร้อยละ 3.8 ที่เกิดแผล และ เท้า มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย เมื่อพิจารณาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้า ที่ระดับนัยสำคัญ .01 พบว่าอายุ มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงการเกิดแผลในระดับต่ำ $r_s = .280$ ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อัมภพร นามวงศ์พรหม และ น้ำอ้อย ภัคติวงศ์ พบว่า อายุ ไม่มีผลต่อการเกิดแผลที่เท้า เนื่องจาก ผู้สูงอายุมีการปฏิบัติตนดีขึ้น มีความรับผิดชอบในการดูแลตนเอง (อัมภพร นามวงศ์พรหม และ น้ำอ้อย ภัคติวงศ์, 2553) ระยะเวลาในการป่วยด้วยโรคเบาหวาน 10 - 20 ปี มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง $r_s = .546$ เพราะผู้ป่วยได้รับความรู้ในการดูแลตนเองหลายครั้ง พฤติกรรมการดูแลเท้า มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลระดับปานกลาง $r_s = .638$ จากผลการวิจัยผู้ป่วยร้อยละ 46.67 มีพฤติกรรมการดูแลเท้าอยู่ในระดับต่ำ ไม่สอดคล้อง กับ ดวงใจ พรหมพยัคฆ์ และ คณะ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าระดับสภาวะเท้าทุกด้าน และ โดยรวมอยู่ในระดับผิดปกติเล็กน้อย พฤติกรรมการดูแลเท้าโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พฤติกรรมด้านการดูแล รักษาความสะอาดผิวหนัง และด้านการตรวจเท้าเพื่อค้นหาความผิดปกติอยู่ในระดับพอใช้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ สภาวะเท้า ($p < 0.05$) และประวัติการถูกตัดนิ้วเท้าหรือตัดเท้า ($p < 0.01$) พฤติกรรมการดูแลเท้าไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้า (ดวงใจ พรหมพยัคฆ์ และคณะ, 2560) สอดคล้องกับ กัลปิงหา โซสิวกุล และคณะ ศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัย การเกิดแผลที่เท้าในผู้ป่วยเบาหวาน 365 คน พบปัจจัยดังนี้ การสูญเสียความรู้สึกที่เท้า เท้ามีผิวหนังหนาแข็ง และ สันเท้าแตก ($p < 0.01$) รองลงมาคืออดขยับนิ้วเท้า การไหลเวียนที่เท้าลดลง ลักษณะเท้าผิดรูป และ พฤติกรรมการดูแลเท้า ($p < 0.5$) ทั้งนี้ เป็นไปตามพยาธิสรีรวิทยา ของโรคการมีน้ำตาลในเลือดสูงทำให้ ประสาทส่วนปลายเสื่อม นำมาซึ่ง การสูญเสียความรู้สึกที่เท้า และ ต่อมาจะมีการสูญเสียหน้าที่ของหลอดเลือด ลดการนำอาหารและ ออกซิเจน (กัลปิงหา โซสิวกุล และคณะ, 2566) และ สอดคล้องกับ อโนทัย ผลิตนนท์เกียรติ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวานในโรงพยาบาลของเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิอำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวานโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.08 (SD = .22) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการขาดเลือดมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 1.14 (SD = .19) อภิปรายได้ว่าการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวานจำแนกตามชนิดของแผลพบโอกาสเสี่ยงด้านเกิดจากการขาดเลือดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (อโนทัย ผลิตนนท์เกียรติ, 2560)

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ ว่า ผู้ป่วยมีพฤติกรรมการดูแลเท้าไม่ถูกต้อง 5 ประเด็น คือ 1) การทำความสะอาดเท้าไม่ถูกต้อง 2) การไม่สามารถรับรู้อุณหภูมิร้อนหรือเย็นจัด 3) ไม่รู้จักการดูแลเท้า 4) ไม่ป้องกันการเกิดบาดแผล ทำแผลไม่ถูกต้อง 5) ดูแลเท้าด้วยตนเองได้น้อย เนื่องจากความเสื่อมของร่างกาย สอดคล้องกับ หนึ่งฤทัย จันทรอินทร์ และ คณะ ศึกษาพฤติกรรมการดูแลเท้าของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ชนิดที่ 2 กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุ ป่วยด้วยโรคเบาหวานนานกว่า 10 ปี ในกรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากการศึกษาการดูแลเท้าของผู้ป่วย ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลเท้าเป็นแบบประเมินซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) ทำให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรม การดูแลเท้าไม่ชัดเจน ไม่ทราบว่าเป็นขั้นตอน

การดูแลเท้า ขั้นตอนใดที่ผู้สูงอายุไม่สามารถปฏิบัติได้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินครึ่ง (ร้อยละ 61.50) ระบุว่า ผู้ที่เป็นเบาหวานหากไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้จะส่งผลทำให้เกิดแผลได้ง่าย และเมื่อเป็นแผลแล้วจะหายช้า เนื่องจากแผลเกิดการลุกลามได้รวดเร็ว ถ้าแผลมีการติดเชื้อจะมีโอกาสถูกตัดนิ้ว/ตัดขาได้ กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 58.62 ระบุว่า การทำความสะอาดเท้าเวลาอาบน้ำก็เพียงพอแล้ว สำหรับการดูแลเท้าในผู้ที่เป็นเบาหวาน ไม่จำเป็นต้อง ดูแลเท้าเป็นพิเศษ กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 21.90 ไม่ทราบถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับร่างกาย เมื่อผู้ที่เป็นเบาหวานไม่สามารถ ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ และ ร้อยละ 5.10 ระบุว่าเบาหวานไม่ส่งผลกระทบต่อเท้าแต่จะส่งผลเสียกับ ตามากกว่า เพราะทำให้ตามัวและมองไม่ชัด มีการป้องกันการเกิดแผลที่เท้าโดยการทาครีมทาผิวที่เท้า ตัดเล็บแนวตรง ไม่กัดแฉะซอกเล็บ แต่มีบางรายที่มีการแช่เท้าในน้ำอุ่น โดยไม่ทราบถึงผลเสีย นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่าง มีภาวะอ้วนลงพุงทำให้ก้มลงดูแลเท้าไม่สะดวก แต่มี ความคิดริเริ่มในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อช่วยในการมองเห็นให้ชัดขึ้น หรือขอให้ญาติ เป็นผู้ตรวจดูเท้าให้ จากข้อมูลเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่าง กระทำการดูแลตนเอง อย่างมีเป้าหมาย มีการไตร่ตรอง และมีทักษะในการปรับการปฏิบัติดูแลเท้าของตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ รวมทั้งสอดแทรกการดูแลเท้าเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในแบบแผนการดำเนินชีวิต (หนึ่งฤทัย จันทร์อินทร์ และคณะ, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าในระดับสูง และปานกลางคือ การเสื่อมของประสาทส่วนปลาย ทำให้บริเวณเท้า มีอาการชาไม่รับความรู้สึกใด ๆ จึงเกิดแผลจากการกดทับของน้ำหนักตัว หรือ ผิวหนังบริเวณเท้าถูกทำลายได้ง่าย และ หลอดเลือดส่วนปลายตีบแคบ ทำให้ มีการเปลี่ยนแปลงของผิวหนังกล้ามเนื้อ กระดูก และ เล็บ เนื้อเยื่อเหล่านี้ตาย ต้องตัดบางส่วนทำให้เท้าผิดรูป การเดินเสียทรงตัวอาจหกล้ม เกิดการบาดเจ็บ พฤติกรรมการดูแลเท้าไม่ถูกต้อง ข้อที่สำคัญ คือ ความสะอาด และ ป้องกันการเกิดบาดแผล เมื่อมีบาดแผล ทำให้เกิดการติดเชื้อ ลุกลามเพิ่มขึ้น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) กำหนดเป้าหมาย ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ทุกรายที่ยังไม่เกิดแผล ในความรับผิดชอบของแต่ละพื้นที่ เกิดแผลที่เท้า ไม่เกินร้อยละ 5 ต่อปี 1.2) ผู้ป่วย ระดับน้ำตาลสะสม เกิน 6.5 % ร้อยละ 5 ของจำนวนผู้ป่วย ในช่วงเวลาที่มีการเจาะเลือด 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติงาน 2.1) จัดพยาบาลเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้ป่วย พยาบาล 1 คน ผู้ป่วย 20 คน จัดทำ line กลุ่ม ผู้ป่วยถ่ายรูปเท้า 2 ข้าง หลังเท้า ฝ่าเท้า ซอกนิ้วเท้า รายงาน พยาบาลประจำกลุ่มทุกเดือน หรือ ในกรณีมีความผิดปกติ 2.2) แสดงวิธีคำนวณค่าใช้จ่าย ที่ผู้ป่วยและครอบครัว ต้องสูญเสียรายได้ จากการต้องมาพบแพทย์ และ ไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้ เนื่องจากภาวะแทรกซ้อน 2.3) ควรรศึกษาความต้องการของผู้ป่วยว่า มีวิธีการใด ที่จะทำให้เข้าใจและ ปฏิบัติตามได้ 2.4) ให้ความรู้ และ ฝึกทักษะแก่ญาติ และทดสอบความสามารถ เพียงพอที่จะช่วยดูแลผู้ป่วยหรือไม่ 2.5) ทำสมุดการตรวจเท้าด้วยตนเองทุกวัน แบบเข้าใจง่าย แนะนำ และ มอบให้ผู้ป่วยบันทึกและนำมารายงานเมื่อครบกำหนดนัดมาพบแพทย์ 2.6) จัดกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลเท้า หรือ สิ่งที่ตนเองทำ ดีหรือ ไม่ดี เกิดผลอย่างไร 3) ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ประสบการณ์การเกิดแผลที่เท้า และ การดูแลเท้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

เอกสารอ้างอิง

- กัลปังหา โขสิวสกุล และคณะ. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในคลินิกเบาหวาน. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 39(2),184-194.
- กิตติพงษ์ สอนล้อม. (2566). เอกสารการสอนออนไลน์ วิชาวิจัยด้านสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.ccph.or.th/>

- คณะกรรมการประสานงาน สาธารณสุขระดับอำเภออุทง จังหวัดสุพรรณบุรี กระทรวงสาธารณสุข. (2566). แผนปฏิบัติการและระบบสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 9 มกราคม 2567 จาก https://uth.spo.moph.go.th/uthonghospital/book_online_files/plan_uthong2566.pdf
- ดวงใจ พรหมพยัคฆ์ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 26(2), 355-368.
- นิรนาท แสนสา. (2563). การวิจัยเชิงคุณภาพ. เอกสารการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เรียกใช้เมื่อ 6 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.stou.ac.th/thai/grad_stdy/News/ScGSL/DATA02.pdf
- พูนพงศ์ หุตะโชค. (2565). ภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน. เรียกใช้เมื่อ 6 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.phyathai.com/th/article/>
- รัตนศิริ ทาโต. (2566). การวิจัยทางการพยาบาล: แนวคิดสู่การนำไปใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย. (2566). แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.dmthai.org/new/index.php/sara-khwam-ru/>
- วิชัย เอกพลากรและ ท้ายชนก พรรคเจริญ. (2564). รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562 - 2563. กรุงเทพมหานคร: อักษรกราฟฟิกแอนดี้ดีไซน์.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2559). การตรวจเท้าผู้ป่วยเบาหวาน. เรียกใช้เมื่อ 9 มกราคม 2567 จาก <https://www.nhso.go.th/>
- หนึ่งฤทัย จันทรอินทร์ และคณะ. (2560). พฤติกรรมการดูแลเท้าของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ชนิดที่ 2. ราชานิติเวชพยาบาลสาร, 21(2), 200-213.
- อินทัย ผลิตนนท์เกียรติ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวานโรงพยาบาลของเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ อำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพมหานคร. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 6(1), 58-66.
- อำภาพร นามวงศ์พรหม และ น้ำอ้อยภักดีวงศ์. (2553). การเกิดแผลที่เท้าและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าของผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2. วารสารสภาการพยาบาล, 39(2), 51-61.
- Researcher Thailand. (2022). Mixed Method. Retrieved July 6, 2024, from <https://researcherthailand.co.th/>
- The International Working Group on the Diabetic Foot. IWGDF. (2023). Practical guidelines on the prevention and management of Diabetes-related foot disease. Retrieved Jan 18, 2023, from <https://www.IWGDFguidelines.org>

พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19
ของหน่วยงานด้านสาธารณสุข ในจังหวัดราชบุรี*
BUDDHIST METHOD OF RISK MANAGEMENT IN COVID-19 OUTBREAK SITUATION
OF PUBLIC HEALTH UNIT IN RATCHABURI

ณัฐนาถ ศรีเลิศ*, พระปิฎกโกศล, พระครูธรรมธรไพบูลย์ ญาณวิบูล

Nattanart Srilerit*, Phra Pidokkason, Phrakruthammathon Phaiboon Ñāṇavipulo

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ราชบุรี ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ratchaburi Buddhist College, Ratchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: nattanart.sri@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ของหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี 2) ศึกษากระบวนการจัดการความเสี่ยงและหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 และ 3) เสนอพุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูป/คน และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ของหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี มีการเตรียมการรองรับโรคติดต่อที่เป็นเหตุการณ์การแพร่ระบาดอย่างผิดปกติของโรคติดต่อเฉียบพลัน พร้อมกับมีมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เข้มข้นขึ้น 2) กระบวนการจัดการความเสี่ยงและหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการกับการจัดการความเสี่ยงนำมาใช้บูรณาเป็นกรอบ และ 3) เสนอพุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 3.1) การยอมรับความเสี่ยง บูรณาการกับหลักสติ สัมปชัญญะทำให้สามารถยอมรับกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจริง 3.2) การลด/การควบคุมความเสี่ยงบูรณาการกับหลักภาวนา 4 สร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการความเสี่ยง 3.3) การกระจายความเสี่ยง บูรณาการกับหลักสัพปุริสธรรม 7 ทำให้สามารถเข้าใจสถานการณ์ความเสี่ยง และ 3.4) เลี่ยงความเสี่ยง บูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 และมีสติพิจารณาในการตัดสินใจยกเลิกกิจกรรมนั้นเพื่อเลี่ยงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19

คำสำคัญ: พุทธวิธี, การจัดการความเสี่ยง, โรคโควิด-19

Abstract

This research article aims to 1) to study the risk management in the situation of COVID-19 performed by Government Provincial Public Health service centers in Ratchaburi Province, 2) to study the movement of the risk management and Buddhist methods supporting to the management in the situation of COVID-19 and 3) to present the Buddhist methods in the risk management in the situation of COVID-19 of the Government Provincial Public Health Organizations in Ratchaburi Province. This is Qualitative Research by collecting the data from the

deep intensive interview of 30 persons and to present the informative data in the form of Analytical Narrative Discussion. The research results are found that: 1) The risk management in the situation of COVID-19 of Government Provincial Health service centers in Ratchaburi province in the way to solve the problems of abnormal infective disease with the measurement to protect and control the widespread of COVID-19 intensively. However, 2) The risk management process and Buddhist principles that promote management Risk is integrated into a framework. And 3) Propose Buddhist methods for managing risk in the COVID-19 outbreak situation in all 4 areas: 3.1) the ways to accept the risk integrated with the principle of mindfulness and concentration cultivating makes it possible to accept actual risks. 3.2) the reduction/the control of the risk integrated with 4 Bhavanas encouraging Create knowledge and understanding of risk management 3.3) the distribution of the risk integrated with the principle of 7 Sappurisadhamas makes it possible to understand the risk situation and 3.4) to avoid the risk integrated with the principle of 4 Iddhipadhas and having mindfulness to consideration of the decision to cancel the activities to abandon the risk of the situation of COVID-19.

Keywords: Buddhist Method, Risk Management, Covid-19

บทนำ

ในสถานการณ์โรคโควิด-19 (COVID-19) ซึ่งอุบัติขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 เกิดจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาซาร์ส-โควี-2 (SARS-CoV-2) ซึ่งได้มีการค้นพบการระบาดครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และได้มีการแพร่ระบาดไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางการแพทย์ระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศเป็นโรคระบาดทั่วไป ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 และในวันที่ 24 ธันวาคม 2564 มีผลติดเชื้อยืนยันแล้วมากกว่า 277,515,297 คน ใน 220 ประเทศ 2 เขตบริหารพิเศษ 2 เรือสำราญ มีผู้เสียชีวิตจากโรคโควิด-19 มากกว่า 5,393,140 ราย จากการระบาดของโรคโควิด-19 กระจายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว (World Health Organization, 2566) ทำให้สหประชาชาติ องค์การอนามัยโลกได้มีข้อเสนอให้แต่ละประเทศเน้นการดูแลสุขภาพจิต โดย Tedros Adhanom Ghebreyesus ผู้อำนวยการใหญ่องค์การอนามัยโลกแถลงข่าว “การระบาดของโรคโควิด-19” กับสุขภาพจิตของผู้คนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันเป็นอย่างยิ่ง ความโดดเดี่ยวทางสังคม ความกลัวการติดเชื้อ และการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากภาวะบีบคั้นต่าง ๆ จากการสูญเสียรายได้และการจ้างงาน ทำให้คนเกิดความเครียด ดังนั้นขณะนี้เป็นที่ชัดเจนว่า ความต้องการการดูแลสุขภาพจิตจะต้องได้รับการปฏิบัติเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการรับมือ และการฟื้นฟูผลกระทบที่เกิดจากการระบาดของโรคโควิด-19 (สหประชาชาติ, 2566)

ในประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2563 - 23 ธันวาคม 2564 มีผลติดเชื้อยืนยันแล้ว 2,202,001 ราย ใน 78 จังหวัด มีผู้เสียชีวิตสะสม 21,501 ราย ผู้ป่วยรายใหม่ 2,904 ราย ติดเชื้อในประเทศ 2,830 ราย ติดเชื้อจากต่างประเทศ 57 ราย รักษาอยู่ในโรงพยาบาล 19,829 ราย โรงพยาบาลสนามและอื่น ๆ 18,485 ราย อาการหนัก 854 ราย ใส่เครื่องช่วยหายใจ 227 ราย แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี (ราชกิจจานุเบกษา, 2566) เรื่องการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ตามพระราชกำหนดการบริหารราชในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2566)

จากสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ วิถีชีวิตของคนทั่วโลกทุกภาค ส่วนของสังคมต่างมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อรับมือการแพร่ระบาดเช่น มาตรการ เว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) มีผลทำให้กิจกรรมการ รวมกลุ่มคน เกี่ยวกับการเรียน การอบรม การสัมมนา การจัดค่าย รวมถึง กิจกรรมทางศาสนาทั้งของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไปในการปฏิบัติ กิจกรรมทางศาสนา เพราะกำหนดให้เป็นกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรค จากที่ทางรัฐบาลและองค์กรทางสังคมทุกภาคส่วนได้ร่วมมือกันในการ ออกมาตรการการประชาสัมพันธ์ทำให้การรับมือสถานการณ์แก้ปัญหาการระบาดโรคโควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญส่วนหนึ่งคือการให้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องแก่ประชาชนทุกกลุ่มให้สามารถ เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน เข้าใจการรับมือและดูแลปกป้องตนเองในสถานการณ์ความเสี่ยง อีกทั้งมีส่วนช่วยในการลด การระบาดหรือลดการสูญเสียต่อส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปธรรม สามารถนำไปสู่การบูรณาการพุทธ วิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ของหน่วยงานด้านสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรีได้ ซึ่งถือว่าการขับเคลื่อนสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสถานการณ์เช่นนี้ ดังนั้น พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยง ดังกล่าวจึงเป็นการปฏิบัติตนตามหลักการที่จากการบูรณาการคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ให้การดำเนิน ชีวิตประจำวันของคนในสังคมปลอดภัยจากโควิดในวิถีชีวิตที่ยังเป็นปกติแนวใหม่ หลังการแพร่ระบาดของโรค โควิด-19 ที่เรียกว่า ยุค New Normal

การบริหารจัดการความเสี่ยงดังที่ได้กล่าวมา แม้จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง แต่สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญที่ อย่างแท้จริง คือ กระบวนการบริหาร ซึ่งแม้จะต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายมาสนับสนุนงาน แต่สิ่งที่จะเป็น พลังขับเคลื่อนงานอย่างแท้จริง ก็คือ มนุษย์ และมนุษย์ก็จะเป็นผู้ชี้ทิศทางขององค์กรได้อย่างชัดเจน การ ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่สภาพดี ผู้บริหารย่อมมีความสำคัญอย่างมาก และสิ่งที่ผู้บริหารต้องการมากกว่าความรู้ ความสามารถในเชิงบริหารในด้านต่าง ๆ เรียกว่า พุทธวิธีในการจัดการความเสี่ยง ที่ต้องอาศัยหลักการในทาง พระพุทธศาสนา ที่มีแนวทางของพุทธวิธีการบริหารจัดการไว้ 4 ประการ คือ กำลังความรู้ กำลังความขยัน ความ สุจริต กำลังการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ นักบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาด ของโรคโควิด-19 ของหน่วยงานด้านสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี สามารถนำมาบูรณาการเพื่อประยุกต์ใช้ได้ ซึ่ง เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน สืบเนื่องจากปัญหาเรื่องของความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการ งบประมาณ การขัดแย้งกันในองค์กรคงไม่เกิดขึ้น ถ้านักบริหารที่ดีสามารถจูงใจคนเก่ง ให้ปรองดองกัน และพร้อม ใจกันทำงาน เพื่อบรรลุผลตามเป้าหมายและคนไทยจะทำงานเป็นทีมได้ดีขึ้น ถ้านักบริหารที่ดีคอยกำกับดูแล (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549) จากเหตุผลที่ได้กล่าวอ้างมาเบื้องต้นนั้นจำเป็นต้องหามาตรการ ป้องกันความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นลดความรุนแรงได้จากการศึกษาหลักการบริหารความเสี่ยงของ COSO - ERM ได้เห็นความสอดคล้องในมาตรการป้องกันดังกล่าวโดยเฉพาะความเสี่ยงของหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการ ระบาดของโรคโควิด-19 โดยมี 6 องค์ประกอบสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาโดยมี องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) การตระหนักถึงวัฒนธรรมองค์กร ทำให้เจ้าหน้าที่เข้าใจถึงการบริหารความเสี่ยง 2) การพัฒนาความสามารถ คือการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทั้งการกำหนดพันธกิจ วิสัยทัศน์ ให้บุคลากรมีการพัฒนา ตนเอง 3) การนำวิธีปฏิบัติไปปรับใช้ ให้เกิดความเข้าใจตรงกันไม่ว่าจะเป็นด้านแผน และแนวทางปฏิบัติให้มีความ เข้าใจตรงกัน 4) การบูรณาการร่วมกับการกำหนดกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับพันธกิจและวิสัยทัศน์ 5) การจัดการความ เสี่ยงเพื่อบรรลุกลยุทธ์และวัตถุประสงค์โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องทบทวนและติดตามการจัดการความเสี่ยงที่จะ ส่งผลต่อการบรรลุกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ในการจัดการความเสี่ยง 6) การเชื่อมโยงกับคุณค่าการจัดการความ เสี่ยงที่อยู่ในระดับยอมรับได้สามารถมั่นใจในการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สังเกตเห็น กระบวนการของและหลักคิด COSO - ERM นำมาศึกษาวิจัยในการจัดการความเสี่ยงโรคระบาดโควิด-19 กับ การบูรณาการหลักพุทธธรรมที่นำมาส่งเสริมการบริหารความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ของ สาธารณสุขจังหวัดราชบุรี เป็นการส่งเสริมกระบวนการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ร่วมในการ

แก้ไขปัญหาดังแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำกับศาสตร์ร่วมสมัยนำมาเป็นแนวทางที่จะนำเสนอองค์ความรู้จากการลงพื้นที่วิจัย (จุฑามาน สิทธิฉนวนิชกุล, 2561)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี เพราะเล็งเห็นความสำคัญที่จะนำหลักพุทธธรรม ส่งเสริม สนับสนุนแก้ไข ปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงการป้องกันโรคระบาดโควิด-19 เพื่อให้เกิดการประสานงานและร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนได้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันโดยการนำแนวคิด หลักการของศาสตร์สมัยใหม่มาร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีหลักคำสอนเข้าใจทั้งหลักเหตุและผลที่มาของปัญหาโดยพิจารณาถึงสาเหตุ ต้นเหตุ และปัจจัยแวดล้อมที่ก่อให้เกิดที่มาของปัญหา ฉะนั้นการนำหลักพุทธธรรมมาส่งเสริมสนับสนุนร่วมกันเพื่อให้เกิดกระบวนการทางความคิดมีความแยกคลายละเอียดเข้าใจถึงเหตุปัจจัยที่สิ่งเกิดขึ้น จึงเป็นที่มาของการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความเสี่ยงและหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19
3. เพื่อเสนอพุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview)
2. **ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ได้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในองค์กรสาธารณสุข แพทย์ พยาบาล จำนวน 16 คน 2) พระสงฆ์ฆาติการที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยโรคระบาด โควิด-19 จำนวน 3 รูป 3) นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 7 รูป/คน และ 4) ผู้นำชุมชน อสม. และประชาชนทั่วไป จำนวน 4 คน รวมเป็น 30 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposeful Sampling)
3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย 1) สภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี 2) กระบวนการจัดการความเสี่ยงและหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19
4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม โดยความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก่อนการสัมภาษณ์ตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำข้อมูลมารวบรวมเรียบเรียงข้อมูล
5. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา และนำมาสรุปผลของการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ โดยการเขียนในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี มีปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงปี 2563-2564 ส่งผลกระทบต่อประชาชนในจังหวัดราชบุรี สรุปได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยด้านที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ด้านสุขภาพ ประชาชนได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ มีความวิตกกังวลกับสถานการณ์โรคระบาด มีความเครียดจากภาวะทางเศรษฐกิจ และยังส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ทำให้อาชีพของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดราชบุรีลดน้อยลงมาก ส่งผลให้มีรายได้ลดน้อยลง ค่าครองชีพสูงขึ้น หนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น และอัตราการจ้างงานในพื้นที่ลดลง ในส่วนผลกระทบด้านสังคม การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตประจำวัน โดยคนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง และในด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้สถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์ โรงงาน ร้านค้า โรงเรียน ต้องปิดตัวลง ส่งผลให้ปริมาณขยะทั่วไปลดลงตามไปด้วย แต่ปริมาณขยะติดเชื้อในชุมชนกลับเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมาจากการใช้หน้ากากอนามัย หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ป้องกันเชื้อโรค ในขณะที่สภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของหน่วยงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรีได้มีการบริหารจัดการความเสี่ยง โดยเตรียมการรองรับโรคติดต่อที่เป็นเหตุการณ์การแพร่ระบาดอย่างผิดปกติของโรคติดต่อเฉียบพลัน พร้อมกับมีมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เข้มข้นขึ้น

2. กระบวนการจัดการความเสี่ยงและหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งกระบวนการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ได้แก่ 1) การยอมรับความเสี่ยง เป็นการยอมรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่คุ้มค่าในการจัดการควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยง 2) การลดหรือการควบคุมความเสี่ยง เป็นการปรับปรุงระบบการทำงานหรือการออกแบบวิธีการทำงานใหม่เพื่อลดโอกาสที่จะเกิด หรือลดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ 3) การกระจายความเสี่ยง หรือการโอนความเสี่ยง โดยให้ผู้อื่นช่วยแบ่งความรับผิดชอบในการทำงาน และ 4) เลี่ยงความเสี่ยง ที่ไม่สามารถเข้าไปจัดการได้ จึงต้องตัดสินใจยกเลิกกิจกรรมนั้น ส่วนหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ได้แก่ 1) หลักสติ สัมปชัญญะ ระลึกรู้ตัวอยู่เสมอในการทำกิจต่าง ๆ ในการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ด้วยการมีสติ สัมปชัญญะ เพื่อยอมรับกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจริง ในการจัดการควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยง โดยระลึกรู้ในทุกการกระทำ 2) หลักภาวนา 4 ได้แก่ 2.1) ด้านกายภาวนา ด้วยการดูแลร่างกายให้แข็งแรง รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ กินอาหารที่สดและปรุงสุก เลี่ยงการกินอาหารไม่มีประโยชน์ 2.2) ด้านศีลภาวนา ด้วยการสร้างวินัยให้กับตนเอง ปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2.3) ด้านจิตภาวนา ด้วยการเสริมสร้างคุณธรรมประจำตน มีจิตใจดีงาม เสียสละ มีเมตตา มีความรักความเป็นมิตร และ 2.4) ด้านปัญญาภาวนา ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้อง รู้เหตุและปัจจัยของการติดเชื้อโรค 3) หลักสัปปุริสธรรม 7 มีส่วนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีมีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ได้แก่ 3.1) อัมมัญญตา รู้จักเหตุ 3.2) อตถัญญตา รู้จักผล 3.3) อตตัญญตา รู้จักตน 3.4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 3.5) กาลัญญตา รู้จักเวลา 3.6) ปริสัญญตา รู้จักชุมชน และ 3.7) ปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล โดยที่ผู้บริหารงานสามารถนำไปใช้ในบริหารกระจายความเสี่ยงหรือการโอนความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมให้กับผู้ร่วมงานช่วยแบ่งความรับผิดชอบในการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 และ 4) หลักอิทธิบาทธรรม 4 เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่ 4.1) ฉันทะ มีความพอใจในการดำเนินชีวิต โดยมีสติระลึกรู้ในทุกการกระทำ ใส่หน้ากากให้ถูกวิธี หมั่นล้างมือ เว้นระยะห่าง รวมถึงการและปฏิบัติตามคำแนะนำต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด มีสติเมื่อได้รับข่าวสาร ก่อนจะเชื่อ หรือเผยแพร่ต่อ มีสติในการ

แก้ปัญหา เมื่อเจอปัญหาก็คือ หากติดเชื้อ ไม่ตื่นตระหนก แล้วปฏิบัติตามขั้นตอนในการควบคุมดูแลรักษาตัวเอง และผู้อื่น 4.2) วิริยะ ขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจการที่ต้องทำ และอดทนต่อสถานะสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 4.3) จิตตะ เอาใจใส่ต่อการดูแลสุขภาพอย่างเคร่งครัด และ 4.4) วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาในการเสพข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีสติรู้เท่าทัน เมื่อพิจารณาถึงความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ที่ไม่สามารถเข้าไปจัดการได้ ด้วยการมีสติในการตัดสินใจยกเลิกกิจกรรมนั้นเพื่อเลี่ยงความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

3. พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี ได้นำเสนอด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายในการบริหารจัดการความเสี่ยงบูรณาการกับหลักพุทธธรรม เพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับความเสี่ยง (Risk Management) เป็นการยอมรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่คุ้มค่า ในการจัดการควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยง โดยบูรณาการกับหลักสติ สัมปชัญญะ ทำให้สามารถยอมรับกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจริงในการจัดการควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยง โดยระลึกไว้ในทุกการกระทำได้ตลอด 2) ด้านการลด หรือการควบคุมความเสี่ยง (Risk Acceptance) เป็นการปรับปรุงระบบการทำงานหรือการออกแบบวิธีการทำงานใหม่เพื่อลดโอกาสที่จะเกิด หรือลดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ โดยบูรณาการกับหลักภavana 4 ทำให้สามารถดูแลร่างกายให้แข็งแรง มีวินัยในการปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด มีจิตใจตั้งงาม เสียสละ มีเมตตา และสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ได้อย่างถูกต้อง 3) ด้านการกระจายความเสี่ยง หรือการโอนความเสี่ยง (Risk Sharing) เป็นการกระจายหรือถ่ายโอนความเสี่ยงให้ผู้อื่นช่วยแบ่งความรับผิดชอบไป โดยบูรณาการกับหลักสัพปุริสธรรม 7 รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล ซึ่งหลักธรรมนี้ทำให้สามารถเข้าใจสถานการณ์ความเสี่ยง และผู้ร่วมงานในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีมีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 4) ด้านเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance) เป็นการจัดการความเสี่ยงที่อยู่ในระดับสูงมาก และหน่วยงานไม่อาจยอมรับได้ จึงต้องตัดสินใจยกเลิกโครงการ/กิจกรรมนั้น โดยบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายและมีสติพิจารณาในการตัดสินใจยกเลิกกิจกรรมนั้นเพื่อเลี่ยงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ของหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี ส่งผลกระทบต่อประชาชนใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ มีความวิตกกังวลกับสถานการณ์โรคระบาด 2) ด้านเศรษฐกิจ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีลดน้อยลงมาก ส่งผลให้มีรายได้ลดน้อยลง ค่าครองชีพและหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 3) ด้านสังคม ส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตประจำวัน โดยคนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม ปริมาณขยะติดเชื้อในชุมชนเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ศศิจริญญา อามพรพันธ์, กิตติ ไคว่ถาวร และพระครูโสภณธรรมวิภูษิต กล่าวว่า ปัญหาของการระบาดโรคโควิด-19 นั้นยังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม คือขยะติดเชื้อใน ซึ่งมาจากการใช้หน้ากากอนามัย หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ป้องกันเชื้อโรคมียากขึ้นและต้องระมัดระวังในการกำจัดขยะ และสภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรีได้เตรียมการรองรับโรคติดต่อที่เป็นเหตุการณ์การแพร่ระบาดอย่างผิดปกติของโรคติดต่อเฉียบพลันพร้อมกับมีมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่เข้มข้นขึ้น (ศศิจริญญา อามพรพันธ์, 2566; กิตติ ไคว่ถาวร, 2566; พระครูโสภณธรรมวิภูษิต, 2566)

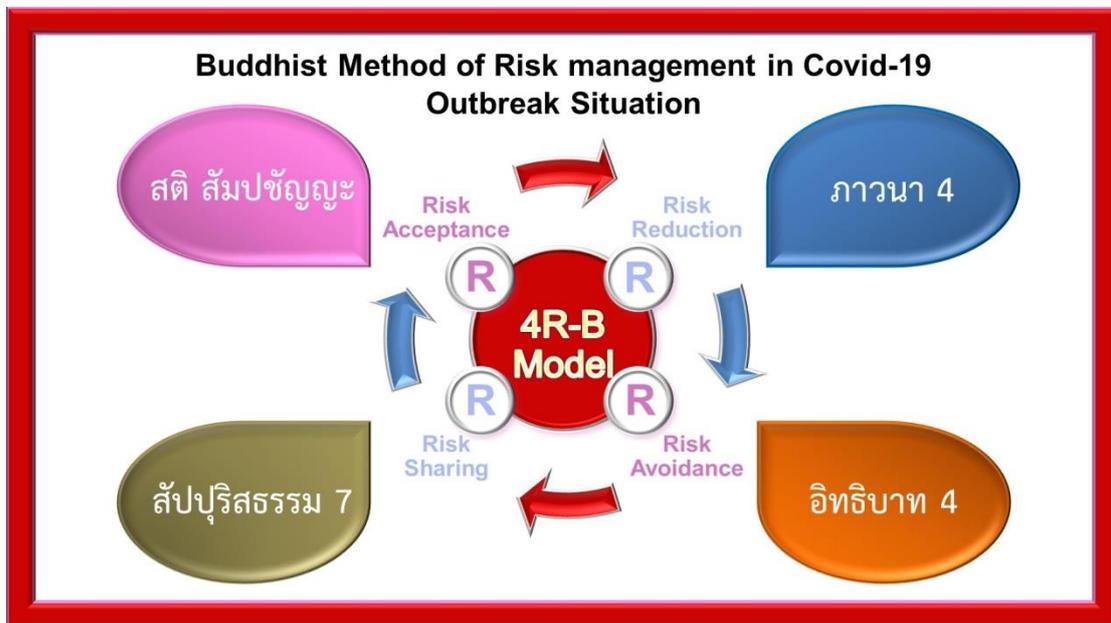

2. กระบวนการจัดการความเสี่ยงและหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งกระบวนการจัดการความเสี่ยงมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การยอมรับความเสี่ยง 2) การลด หรือการควบคุมความเสี่ยง 3) การกระจายความเสี่ยง หรือการโอนความเสี่ยง และ 4) เลี่ยงความเสี่ยง (ณัชปภา โพธิ์พุ่ม และคณะ, 2564) ซึ่งการจัดการความเสี่ยงทั้ง 4 ด้านนี้ ทำให้หน่วยงานสาธารณสุขสามารถนำมาใช้ในการจัดการความเสี่ยงในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและยอมรับกับความเสี่ยงลดลงหรือผลกระทบของความเสียหายจากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฐมา รongมาลี และพัทธ์ธีรา สมควร กล่าวว่าการบริหารความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้น ใช้ในโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยงลดลงหรือผลกระทบของความเสียหายจากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยความเสี่ยงลดลงอยู่ในระดับที่สามารถตัดสินใจและยอมรับได้ (ณัฐมา รongมาลี และพัทธ์ธีรา สมควร, 2563) และหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดราชบุรี ได้แก่ หลักสติ สัมปชัญญะ ระลึก รู้ตัวอยู่เสมอในการทำกิจต่าง ๆ ในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญของการทำงานในทุก ๆ ด้าน พร้อมกันนั้นใช้หลักภavana 4 ในการควบคุมกาย จิตใจ สร้างวินัย และสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ด้วยการนำหลักสัปปริสธรรม 7 รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล ในการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่าต่อการบริหารงานเป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารสมัยใหม่ควรตระหนักถึงและนำไปประยุกต์ใช้ในด้านเทคนิคและวิธีการ เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต่อการบริหารงานอย่างยั่งยืนมั่นคง และทำให้สามารถรักษาความเป็นมนุษย์ของตนไว้ได้ พร้อมกันนั้นใช้หลักอิทธิบาท 4 หลักธรรมที่ใช้สำหรับการดำเนินชีวิตเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายในการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19

3. พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี ด้วยการนำหลักพุทธธรรมบูรณาการเข้ากับวิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับความเสี่ยง บูรณาการกับหลักสติ สัมปชัญญะ ด้วยการมีสติ สัมปชัญญะ เพื่อยอมรับกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจริงในการจัดการควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยง ช่วยให้สามารถยอมรับกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจริงในการจัดการควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยง โดยระลึกไว้ในทุกการกระทำได้ตลอด 2) ด้านการลดหรือการควบคุมความเสี่ยง บูรณาการกับหลักภavana 4 เพื่อลดโอกาสที่จะเกิด หรือลดผลกระทบความเสี่ยงที่หน่วยงานสาธารณสุขสามารถตัดสินใจและยอมรับได้ ทำให้สามารถดูแลร่างกายให้แข็งแรง มีวินัยในการปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด มีจิตใจดีงาม เสียสละ มีเมตตา และสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ได้อย่างถูกต้อง 3) ด้านการกระจายความเสี่ยง หรือการโอนความเสี่ยง บูรณาการกับหลักสัปปริสธรรม 7 เพื่อการบริหารกระจายความเสี่ยงหรือการโอนความเสี่ยงให้กับผู้ร่วมงานช่วยแบ่งความรับผิดชอบ ทำให้สามารถเข้าใจสถานการณ์ความเสี่ยง และผู้ร่วมงานในสถานการณ์การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีมีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 และ 4) ด้านเลี่ยงความเสี่ยง บูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 เป็นการจัดการความเสี่ยงที่อยู่ในระดับสูงมากและหน่วยงานไม่อาจยอมรับได้ จึงต้องตัดสินใจยกเลิกโครงการกิจกรรมนั้น เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายและมีสติพิจารณาในการตัดสินใจยกเลิกกิจกรรมนั้นเพื่อเลี่ยงความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ สามารถสรุปเป็น 4R-B Model และเขียนเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19
ของหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี

จากแผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัย พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ของหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี สรุปเป็นรูปแบบ 4R-B Model ผู้วิจัยขออธิบายดังนี้

1. การจัดการความเสี่ยง : Risk Management (4R) คือ กระบวนการที่ใช้ในการบริหารจัดการให้โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยงลดลงหรือผลกระทบของความเสียหายจากเหตุการณ์ความเสี่ยงลดลงอยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1.1 Risk Acceptance ด้านการยอมรับความเสี่ยง เป็นการยอมรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่คุ้มค่า ในการจัดการควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19

1.2 Risk Reduction ด้านการลด หรือการควบคุมความเสี่ยง เป็นการปรับปรุงระบบการทำงาน หรือการออกแบบวิธีการทำงานใหม่เพื่อลดโอกาสที่จะเกิดหรือลดผลกระทบความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ให้อยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้

1.3 Risk Sharing ด้านการกระจายความเสี่ยง หรือการโอนความเสี่ยง เป็นการกระจายหรือถ่ายโอนความเสี่ยงให้ผู้อื่นช่วยแบ่งความรับผิดชอบที่มีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19

1.4 Risk Avoidance ด้านเลี่ยงความเสี่ยง เป็นการจัดการความเสี่ยงที่อยู่ในระดับสูงมากและหน่วยงานไม่อาจยอมรับได้ จึงต้องตัดสินใจยกเลิกกิจกรรมนั้นเพื่อเลี่ยงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19

2. หลักพุทธธรรม : Buddhhadhamma (B) คือ การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี ได้แก่

2.1 หลักสติและสัมปชัญญะ ระลึกรู้ตัวอยู่เสมอในการทำกิจต่าง ๆ ในการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ด้วยการมีสติ สัมปชัญญะ เพื่อยอมรับกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจริง ในการจัดการควบคุมหรือป้องกันความเสี่ยง โดยระลึกรู้ในทุกการกระทำ ใส่หน้ากากให้ถูกวิธี หมั่นล้างมือ เว้นระยะห่าง หากจำเป็นต้องมีการเดินทางไปไหนหรือหากจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ขอให้ระมัดระวังทั้งในแง่การเป็นผู้รับและผู้ให้ คือ การรับเชื้อและแพร่เชื้อให้แก่ผู้อื่น รวมถึงการและปฏิบัติตามคำแนะนำต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด

2.2 หลักภavana 4 ได้แก่ 1) ด้านกายภavana ด้วยการดูแลร่างกายให้แข็งแรง รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ กินอาหารที่สดและปรุงสุก เลี่ยงการกินอาหารไม่มีประโยชน์ 2) ด้านศีลภavana ด้วยการสร้างวินัยให้กับตนเอง ปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 3) ด้านจิตภavana ด้วยการเสริมสร้างคุณธรรมประจำตน มีจิตใจดีงาม เสียสละ มีเมตตา มีความรักความเป็นมิตร และ 4) ด้านปัญญาภavana ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้อง รู้เหตุและปัจจัยของการติดเชื้อโรค

2.3 หลักสัปปริสธรรม 7 มีส่วนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีมีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ได้แก่ 1) ธัมมัญญตา รู้จักเหตุ 2) อตถัญญตา รู้จักผล 3) อัตถัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักเวลา 6) ปริสัญญตา รู้จักชุมชน และ 7) ปุคคสัญญตา รู้จักบุคคล โดยที่ผู้บริหารงานสามารถนำไปใช้ในบริหารกระจายความเสี่ยงหรือการโอนความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมให้กับผู้ร่วมงานช่วยแบ่งความรับผิดชอบในการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาด โรคโควิด-19

2.4 หลักอิทธิบาทธรรม 4 เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่ 1) ฉันทะ มีความพอใจในการดำเนินชีวิต โดยมีสติระลึกรู้ในทุกการกระทำ ใส่หน้ากากให้ถูกวิธี หมั่นล้างมือ เว้นระยะห่าง รวมถึงการและปฏิบัติตามคำแนะนำต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด มีสติเมื่อได้รับข่าวสาร ก่อนจะเชื่อ หรือเผยแพร่ต่อ มีสติในการแก้ปัญหา เมื่อเจอปัญหา ก็คือ หากติดเชื้อ ไม่ตื่นตระหนก แล้วปฏิบัติตามขั้นตอนในการควบคุมดูแลรักษาตัวเองและผู้อื่น 2) วิริยะ ขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจที่ต้องทำ และอดทนต่อสภาวะสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 3) จิตตะ เอาใจใส่ต่อการดูแลสุขภาพอย่างเคร่งครัด และ 4) วิมังสา หมั่นตรិตรองพิจารณาในการเสพข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีสติรู้เท่าทัน เมื่อพิจารณาถึงความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ที่ไม่สามารถเข้าไปจัดการได้ ด้วยการมีสติในการตัดสินใจยกเลิกกิจกรรมนั้นเพื่อเลี่ยงความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

ดังนั้น พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี ตามรูปแบบ 4R-B Model จึงเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับความเสี่ยง 2) ด้านการลด/การควบคุมความเสี่ยง 3) ด้านการกระจายความเสี่ยง และ 4) ด้านเลี่ยงความเสี่ยง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ของหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรี ส่งผลกระทบต่อประชาชนใน 4 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านสุขภาพ 1.2) ด้านเศรษฐกิจ 1.3) ด้านสังคม และ 1.4) ด้านสิ่งแวดล้อม 2) กระบวนการจัดการความเสี่ยงและหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ซึ่งกระบวนการจัดการความเสี่ยงมี 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) การยอมรับความเสี่ยง 2.2) การลด หรือการควบคุมความเสี่ยง 2.3) การกระจายความเสี่ยง หรือการโอนความเสี่ยง และ 2.4) เลี่ยงความเสี่ยง และหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดโรค

โควิด-19 ที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการบริหารจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 จังหวัดราชบุรี ได้แก่ สติ สัมผัสปัญญา ภาวนา 4 สัมผัสธรรม 7 และ อิทธิบาท 4 3) พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 สำหรับหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดราชบุรีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 3.1) การยอมรับความเสี่ยง บูรณาการกับหลักสติ สัมผัสปัญญา 3.2) การลด/การควบคุมความเสี่ยงบูรณาการกับหลักภาวนา 4 3.3) การกระจายความเสี่ยง บูรณาการกับหลักสัมผัสธรรม 7 และ 3.4) เลี่ยงความเสี่ยง บูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 และมีสติพิจารณาในการตัดสินใจยกเลิกกิจกรรมนั้นเพื่อเลี่ยงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 แบบมีส่วนร่วม 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายที่สนใจนำหลักธรรมมาใช้ในวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 และ 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนววิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2566). สถานการณ์ผู้ติดเชื้อโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2566 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/situation.php>
- กิตติ ไคว่ถาวร. (15 ก.ค. 2566). พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19. (ณัฐธนาถ ศรีเลิศ, ผู้สัมภาษณ์)
- จุฑามาน สิทธิผลวนิชกุล. (2561). แนวทางการบริหารความเสี่ยงองค์กร COSO Enterprise Risk Management 2017. วารสารวิชาชีพบัญชี, 14(42), 111-124.
- ณัชปภา โพธิ์พุ่ม และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาตนในวิกฤตสถานการณ์โควิด-19 ตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
- ณัฐมา รongมาลี และพัทธ์ธีรา สมควร. (2563). แนวทางการบริหารความเสี่ยงระดับองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). หัวใจนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- พระครูโสภณธรรมวิภูษิต. (15 ก.ค. 2566). พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19. (ณัฐธนาถ ศรีเลิศ, ผู้สัมภาษณ์)
- ราชกิจจานุเบกษา. (2566). ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในท้องที่ทั่วราชอาณาจักร เล่ม 137 ตอนพิเศษ 69 ง หน้า 1. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2566 จาก http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/069/ T_0001.PDF
- ศศิจริญญา อามพรพันธ์. (15 ก.ค. 2566). พุทธวิธีการจัดการความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19. (ณัฐธนาถ ศรีเลิศ, ผู้สัมภาษณ์)
- สหประชาชาติ. (2566). องค์การอนามัยโลกเตือนผลกระทบของ COVID-19 ต่อสุขภาพจิตน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.Pptvhd36.com/news>
- World Health Organization. (2566). สถานการณ์ข้อมูลผู้ติดเชื้อโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

การปรับปรุงระบบหล่อลื่นอัตโนมัติและวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคุ้มค่า
เชิงเศรษฐศาสตร์ระหว่างระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติกับระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ
ในเครื่องกัดซีเอ็นซี สำหรับโรงงานผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียม*

IMPROVING THE AUTOMATIC LUBRICATION SYSTEM AND ANALYZING THE
ECONOMIC COMPARISON BETWEEN THE AUTOMATIC OIL LUBRICATION SYSTEM
AND THE AUTOMATIC GREASE LUBRICATION SYSTEM IN CNC MILLING MACHINE
FOR ALUMINUM PARTS MANUFACTURER

วีระกาจ ดอกจันทร์

Weerakarj Dokchan

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Engineering, Siam University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: pump@wpthai.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อหาวิธีการปรับปรุงระบบหล่อลื่นอัตโนมัติในเครื่องกัด ซีเอ็นซี 2) เพื่อวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ระหว่างระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติกับระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ ในเครื่องกัดซีเอ็นซี ยี่ห้อ Brother รุ่น TC S2D แบบ CNC Tapping Center ในโรงงานผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียม นิคมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี โดยศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติในเครื่องกัดซีเอ็นซีในสภาพปัจจุบันภายในโรงงาน ศึกษารายละเอียดของระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ (แบบเดิม) มีการปรับปรุงระบบหล่อลื่นจากเดิมระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ มาใช้เป็นระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ (แบบใหม่) ทำให้น้ำยาหล่อเย็นมีประสิทธิภาพสูงขึ้นลดการสิ้นเปลืองของน้ำยาหล่อเย็น และยืดอายุการใช้งานของเครื่องมือตัด (Cutting Tool) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา 5M จำแนกสาเหตุของปัญหาที่มาจากผู้ปฏิบัติงาน (Man) การตรวจวัด (Measurement) เครื่องจักร (Machine) ระบบและวิธีการปฏิบัติงาน (Method) และวัสดุอุปกรณ์ (Material) เปรียบเทียบความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ คำนวณหาระยะเวลาการคืนทุน และการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนภายใน โดยผลการศึกษา พบว่า ระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติมีค่าใช้จ่ายการบำรุงรักษาเครื่องจักร การสิ้นเปลืองของสารหล่อลื่น น้ำยาหล่อเย็นและเครื่องมือตัดอยู่ที่เครื่องละ 58,626 บาทต่อปี หลังจากได้ปรับปรุงระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติแบบเดิม มาเป็นระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ ผลสรุปมีค่าใช้จ่ายการติดตั้งระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติใหม่รวมเครื่องละ 55,000 บาท และมีอายุใช้งานเท่ากับ 10 ปี สามารถลดค่าใช้จ่ายการบำรุงรักษาเครื่องจักร ลดการสิ้นเปลืองของสารหล่อลื่นและน้ำยาหล่อเย็นลงได้ เครื่องละ 33,252 บาทต่อปี ของอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) ร้อยละ 60.41 โดยมีระยะเวลาคืนทุน 1.64 ปี

คำสำคัญ: การปรับปรุงระบบหล่อลื่นอัตโนมัติ, เครื่องกัดซีเอ็นซี, โรงงานผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียม, การวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์, ระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ

Abstract

The objective of this paper was to 1) Improve Automatic Lubrication Systems, and 2) Analyze the economic viability of Automatic Lubrication Systems, specifically the Brother TC S2D CNC model, located in an aluminum parts manufacturer at Amata Nakorn Industrial Estate, Chonburi Province. Studied the current issues related to the automatic lubricating oil system in the CNC milling machines within the factory premises. Investigated the details of the existing automatic lubricating oil system. The upgrade from the old automatic oil lubrication system to an automatic grease lubrication system to protected and extended the life of the coolant system. The study involved analyzing the root causes of issues using the 5M method (Man, Measurement, Machine, Method and Material). Engineering Economic Analysis was employed to calculate the payback period and internal rate of return (IRR). The study concluded that the automatic oil lubrication system incurred an annual maintenance cost of 58,626 Baht. After implementing the upgrade to an automatic grease lubrication system with an installation cost of 55,000 Baht and a lifespan of 10 years, the maintenance cost was reduced to 33,252 Baht per year. The internal rate of return (IRR) for this improvement was 60.41%, and the payback period was 1.64 years.

Keywords: Improve Automatic Lubrication System, CNC Tapping Machine, Aluminum Parts Manufacturer, Analyzing the Economic Comparison, Automatic Grease Lubrication System

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ของไทยได้มีการขยายการลงทุนและมุ่งพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนสามารถผลิตชิ้นส่วนให้มีความหลากหลาย ตลอดจนมีคุณภาพและมาตรฐานการผลิตอยู่ในระดับที่ผู้ผลิตรถยนต์และรถจักรยานยนต์ระดับโลกยอมรับ สามารถส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้น ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ที่สำคัญของโลก สะท้อนจากการที่ไทยมีการผลิตรถยนต์ต่อปีมากถึง 1.9 ล้านคัน สูงที่สุดในอาเซียน และเป็นอันดับ 10 ของโลก (ธนาคารกรุงไทย, 2566) ปัจจุบันอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทยสร้างงานให้กับแรงงานจำนวนกว่า 100,000 คน มีผู้ผลิต 1,657 ราย และโรงงานรวม 2,237 แห่ง ซึ่งส่วนมากผู้ผลิตดังกล่าวเป็น SMEs (Industry-Media, 2566) และกระจุกตัวอยู่ในเขตอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง หลังจากที่ภาวะเศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มฟื้นตัว อย่างค่อยเป็นค่อยไป ความต้องการชิ้นส่วนเพื่อการทดแทน (REM) ยังคงขยายตัวได้ตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนยานยนต์สะสม ประกอบกับผู้บริโภคบางส่วนมีแนวโน้มซ่อม/บำรุงยานยนต์เก่าเพื่อยืดเวลาการซื้อยานยนต์ใหม่ออกไป อย่างไรก็ตาม มาตรการภาครัฐที่เร่งสนับสนุนยานยนต์ไฟฟ้าปลอดมลพิษ (Zero Emission Vehicle: ZEV) ซึ่งจะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่อุตสาหกรรมชิ้นส่วนฯ ต้องเร่งปรับตัว (วิจัยกรุงศรี อุตสาหกรรม, 2566) จากการศึกษาในบริษัทกรณีศึกษาซึ่งเป็นโรงงานผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียมในจังหวัดชลบุรีผลิตเกี่ยวกับอะไหล่จะเป็นชิ้นส่วนของรถยนต์มีเครื่องกัด ซีเอ็นซี ที่มีระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ ทางผู้วิจัยและผู้จัดการฝ่ายซ่อมบำรุงเครื่องจักร ได้เก็บข้อมูลการใช้สารหล่อลื่นและสารหล่อเย็น ซึ่งที่มาของปัญหา พบว่า ในเครื่องกัดซีเอ็นซีที่มีระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ ได้ใช้สารหล่อลื่นและสารหล่อเย็นมีความสิ้นเปลืองสูง โดยเครื่องกัด ซีเอ็นซี ที่มีระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ ต่อ 1 เครื่อง ที่มีอัตราการใช้งานเฉลี่ย 8,640 ชั่วโมงต่อปี (24 ชั่วโมง ต่อวัน x 360 วันทำงาน) มีการใช้น้ำมันหล่อลื่น โดยเฉลี่ย 49 ลิตรต่อปี อายุของน้ำยาหล่อเย็นในการตัด (Cutting Fluid) โดยเฉลี่ย 100

ลิตร์ต่อปี เมื่อจำนวนเครื่องกัดซีเอ็นซีมีจำนวนมากขึ้น ความสิ้นเปลืองของสารหล่อลื่น และสารหล่อเย็นในการตัดก็จะทำให้ต้นทุนเพิ่มสูงขึ้น (สุรพล ราษฎร์นัย, 2550)

ระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ มีแนวคิดใช้สารหล่อลื่นจาระบี แทนสารหล่อลื่นน้ำมัน สารหล่อลื่นแบบจาระบี มีประสิทธิภาพในการรักษาฟิล์มจาระบีบนผิวของโลหะได้นานกว่าฟิล์มน้ำมัน รับแรงต้านทานสูงกว่าฟิล์มน้ำมัน รับแรงเสียดทานสูงกว่าฟิล์มน้ำมัน คงประสิทธิภาพลดการสึกกร่อนชิ้นส่วนของเครื่องจักรดีกว่าฟิล์มน้ำมัน เป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ปริมาณการใช้สารหล่อลื่นจาระบีน้อยกว่าสารหล่อลื่นน้ำมัน สารของเหลวจาระบีไม่แข็งตัว สารของเหลวจาระบีไม่ก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาร่วมกับผู้ประกอบการในโรงงานกรณีศึกษา ปรับปรุงระบบหล่อลื่นอัตโนมัติในเครื่องกัด CNC เปรียบเทียบระบบหล่อลื่นอัตโนมัติโดยวิธีการวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ระหว่างระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติกับระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ คำนวณหาจุดคุ้มทุนของการลงทุนส่วนเพิ่มและอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน IRR (Internal Rate of Return)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาวิธีการปรับปรุงระบบหล่อลื่นอัตโนมัติในเครื่องกัดซีเอ็นซี
2. เพื่อเปรียบเทียบระบบหล่อลื่นอัตโนมัติโดยวิธีการวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ระหว่างระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติกับระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

การเปรียบเทียบระบบหล่อลื่นอัตโนมัติโดยวิธีการวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์เป็นการวิจัยเชิงทดลองในเครื่องกัดซีเอ็นซี Brother TC S2D CNC Tapping Center สำหรับโรงงานผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียมในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี โดยเปรียบเทียบความสิ้นเปลืองของสารหล่อลื่น เครื่องมือตัดและสารหล่อเย็นในการตัดระหว่าง เดือน มีนาคม 2565 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ 2566

2. การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติในเครื่องกัดซีเอ็นซี Brother TC S2D CNC Tapping Center ในสภาพปัจจุบันภายในโรงงานผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียม ทฤษฎีระบบหล่อลื่นน้ำมันและจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ กัณฑ์เอนก บุญอินทร์ การวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงเทคนิคและวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ระหว่างระบบหล่อลื่นจาระบี อัตโนมัติ กับระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ: กรณีศึกษาในเครื่องกัด CNC สำหรับโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในเครื่องกัด CNC รุ่น FANUC ROBODRILL α -D21MIB ทำให้ลดอัตราการเสียหายของเครื่องกัด CNC เนื่องจากน้ำยาหล่อเย็นมีอายุการใช้งานที่ยาวนานขึ้น ทำให้ไม่ต้องคอยเปลี่ยนน้ำยาหล่อเย็นบ่อยครั้ง ส่งผลให้ไม่ต้องหยุดการทำงานของเครื่องจักรด้วยเช่นกัน (กัณฑ์เอนก บุญอินทร์, 2565) งานวิจัยของ กษิรัช สนธิเปล่งศรี ศึกษาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพด้วยการลดอัตราการเสียหายของเครื่องฆ่าเชื้อของบริษัทพีริสแลนด์คัมพิน่าโดยการเปลี่ยนระบบควบคุมแรงดันระบบหล่อเย็นแบบอัตโนมัติ การปรับปรุงทำให้การเสียหายของเครื่องฆ่าเชื้อที่มีประวัติการเสียหายตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนพฤศจิกายน 2555 มีอัตราเสียหายเฉลี่ยร้อยละ 1.45 ของเวลาการผลิต ลดลงเหลือร้อยละ 0 ในเดือนธันวาคม 2555 และจากผลการศึกษานี้นำไปสร้างเชิงป้องกันของอุปกรณ์ควบคุมแรงดันระบบหล่อเย็น (กษิรัช สนธิเปล่งศรี, 2555) สรุปได้ว่าปรับปรุงระบบหล่อลื่นอัตโนมัติในเครื่องกัด CNC ส่งผลให้เกิดความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์

3. ประชากรตัวอย่าง

เครื่องกัดซีเอ็นซีที่ใช้ในโรงงานผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียม จำนวน 1 เครื่อง ที่มีระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ โรงงานผลิตชิ้นส่วนโรงงานผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียม นิคมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี โดยทำการศึกษาขั้นตอนการทำงานในโรงงาน ที่มีเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตชิ้นส่วนอลูมิเนียม พบว่า ในเครื่องกัด CNC ที่มีระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ ได้ใช้สารหล่อลื่นและสารหล่อเย็นมีความสิ้นเปลืองสูง โดยเครื่องกัด CNC ที่มีระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ ต่อ 1 เครื่อง ที่มีอัตราการใช้งานเฉลี่ย 8,640 ชั่วโมงต่อปี (24 ชั่วโมงต่อวัน x 360 วันทำงาน) มีการใช้น้ำมันหล่อลื่น โดยเฉลี่ย 49 ลิตรต่อปี อายุของน้ำยาหล่อเย็นในการตัด (Cutting Fluid) โดยเฉลี่ย 100 ลิตรต่อปี

ตารางที่ 1 โครงสร้างต้นทุนการใช้งานเครื่องจักรระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติต่อปี

360 วัน / 24 ชม.	Brother TC S2D CNC Tapping Center
ระบบหล่อลื่น	Oil/PDI System
จำนวนจุดหล่อลื่น	15
สารหล่อลื่น	น้ำมันหล่อลื่น #50
ชนิดของน้ำหล่อเย็น	Water-Soluble.
ปริมาณการใช้สารหล่อลื่น/ครั้ง	1 cc
เวลาในการฉีด	30 seconds.
เวลาในการหยุด	10 minutes.
จำนวนการจ่าย ครั้ง / วัน	137 times/day
ประมาณสารหล่อลื่น / ปี	49 liter/year.
ความจุ	3,000 ml หรือ 3,000 cc
ราคาสารหล่อลื่น / ปี	5,186 บาท
จำนวนครั้งที่เติม	12.94 times/year16
เวลาในการเติม / ครั้ง	10 minutes.
เวลาในการเติม / ปี	160 minutes.
ค่าใช้จ่ายในการเติม	4,156 บาท
ค่าเปลี่ยนกรองน้ำมัน / ปี	900 บาท
ค่าเปลี่ยนน้ำยาหล่อเย็น 100 ลิตร/ปี	2,000 บาท / ปี
เติมน้ำยาปรับสภาพ	4 ลิตร/ เดือน
ค่าเติมน้ำยาปรับสภาพ/ปี	8,792 บาท / ปี
เปลี่ยนแผ่นกรองน้ำยาหล่อเย็น	20,720 บาท / ปี
ค่าใช้จ่ายเครื่องมือตัด	16,872 บาท (2 reamers/year)
ค่าใช้จ่ายรวม /ปี	58,626.00 บาท

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ โดยใช้เอกสารตรวจสอบข้อมูลการทำงานของเครื่องซีเอ็นซีโครงสร้างต้นทุนการใช้งานเครื่องจักรระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติต่อปี (สุพร อัสวินนิมิต และธีรพร พัดภู, 2548) ดังตารางที่ 1 และใช้ใบตรวจสอบข้อมูลสรุปสาเหตุของปัญหาการสิ้นเปลืองระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติอัตโนมัติ สามารถจำแนกสาเหตุหลักและสาเหตุย่อยตามแนวทาง ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัญหาในอุตสาหกรรมการผลิต 5 M คือ ผู้ปฏิบัติงาน (Man) การตรวจวัด (Measurement) เครื่องจักร (Machine) ระบบและวิธีปฏิบัติงาน (Method) และวัสดุและอุปกรณ์ (Material) (IKKI Thailand, 2566) ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปสาเหตุของปัญหาการเปลี่ยนแปลงระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ

ปัจจัยการผลิต 5 M	สาเหตุของปัญหาการ
ผู้ปฏิบัติงาน (Man) การตรวจวัด (Measurement)	ผู้ปฏิบัติงานเดิมสารหล่อลื่นบ่อยครั้ง ใบตรวจเช็คเครื่องจักร เวลาในการฉีด เวลาในการหยุด จำนวนการจ่าย ครั้ง / วัน ประมาณสารหล่อลื่น / ปี ค่าใช้จ่ายการบำรุงรักษาที่ต่างกัน
เครื่องจักร (Machine)	เครื่องกัด CNC มีจำนวนครั้งในการจ่ายน้ำมันหล่อลื่นอัตโนมัติ มากกว่าจำนวนครั้งในการจ่ายจาระบีอัตโนมัติ และบริเวณ ขอบเครื่องกัด CNC มีรอยสนิมเกิดขึ้นเนื่องจากโดนละออง น้ำมันที่กระเด็นออกมาจากการฉีดน้ำมันอัตโนมัติ ทำให้สีของ เครื่องกัด CNC เกิดการหลุดลอก
ระบบและวิธีปฏิบัติงาน (Method)	ระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติทำให้สิ้นเปลืองน้ำยาหล่อเย็น เนื่องจากละอองน้ำมันไปโดนน้ำยาหล่อเย็น ทำให้อายุน้ำยา หล่อเย็นสั้นลง ระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติทำให้เกิดมลพิษ ต่อโรงงานและสิ่งแวดล้อม
วัสดุและอุปกรณ์ (Material)	ระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติต้องเปลี่ยนกรองน้ำมันทุกปี และ ทำให้สิ้นเปลืองน้ำยาหล่อเย็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์สาเหตุและเปรียบเทียบ ของปัญหาการบำรุงรักษาเครื่องกัดซีเอ็นซีทั้งสองระบบ และใช้วิธีการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ วิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ระหว่างระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติกับระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ ทหารยะเวลาคืนทุน เป็นวิธีในการหาระยะเวลาที่น้อยที่สุดที่ทำให้รายรับเท่ากับหรือมากกว่าเงินลงทุน โดยที่อัตราดอกเบี้ยเป็นศูนย์หรืออาจกล่าวได้ว่าถ้าให้ C_0 แทนเงินลงทุนเริ่มต้นที่เวลาศูนย์หรือเวลาปัจจุบันของทางเลือกหนึ่ง R_t แทนรายรับสุทธิ ในคาบที่ t ของการลงทุนทางเลือกนั้นแล้ว m มีค่าน้อยที่สุดของโครงการนั้น ที่ทำให้สมการ เป็นจริง เรียก m ว่าระยะเวลาการคืนทุน (Payback Period)

$$\sum_{t=1}^m R_t \geq C_0$$

สำหรับการคิดระยะเวลาคืนทุน โดยการนำดอกเบี้ยมาพิจารณาด้วย นั่นคือ มูลค่าของเงินไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลา ถ้านำดอกเบี้ยจากการลงทุนหรืออัตราผลตอบแทนมาพิจารณาระยะเวลาคืนทุน จะสามารถหาได้ตั้งสมการ โดยที่กำหนดตัวแปร ดังนี้

F แทนเงินที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา t

t แทนช่วงเวลาอาจเป็นเดือน ปี

i แทนอัตราดอกเบี้ย

n' แทนระยะเวลาคืนทุน

$$\sum_{t=1}^m Ft(1+i)^{-1} \geq C_0$$

ข้อที่ควรพิจารณาในการใช้ระยะเวลาคืนทุน การวิเคราะห์ตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ จะใช้ระยะเวลาคืนทุนพิจารณาอย่างเดียวไม่ได้ควรจะต้องใช้วิธีอื่น ๆ เช่น รายจ่ายรายปี อัตราผลตอบแทน เป็นต้น (วันชัย ริจิรวนิช, 2547) (Payback Period)

การหาอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) อัตราผลตอบแทนภายใน เป็นอัตราผลตอบแทนที่ทำให้ค่าเทียบเท่าของรายรับสุทธิกับรายจ่ายสุทธิ ณ จุดเวลาใดจุดเวลาหนึ่งมีค่าเท่ากัน โดยทั่วไปมักนิยมที่จะพิจารณาที่จุดศูนย์ (ปีปัจจุบัน) (ชาติชาย อัครศักดิ์ และพัชราภรณ์ เนียมมณี, 2550)

นั่นคือ ให้ PW แทนมูลค่าเทียบเท่าปัจจุบัน
Ft แทนมูลค่าเงินสุทธิในช่วงเวลาที่ 1
t แทนคาบระยะเวลา
i แทนอัตราผลตอบแทนภายใน

$$PW = \sum_{t=0}^n Ft(1+i)^{-t}$$

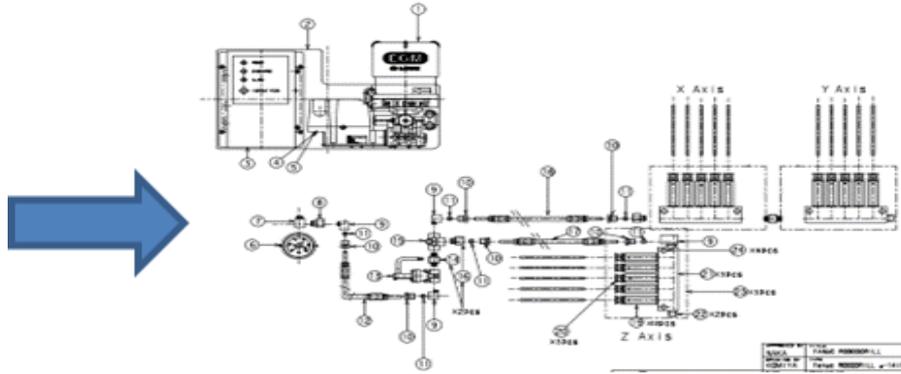
ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาวิธีการปรับปรุงระบบหล่อลื่นอัตโนมัติในเครื่องกัด ซีเอ็นซี และเพื่อวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ระหว่างระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติกับระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ ในเครื่องกัดซีเอ็นซี Brother TC S2D CNC Tapping Center มีผลการวิจัยดังภาพที่ 1 เครื่องกัดซีเอ็นซีรุ่น Brother TC S2D CNC Tapping Center เครื่องกัด CNC

ภาพที่ 1 เครื่องกัดซีเอ็นซีรุ่น Brother TC S2D CNC Tapping Center

ผลการวิจัยจากการปรับปรุงระบบหล่อลื่นจากระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติเป็นระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ มีผลดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การพัฒนาปรับปรุงระบบหล่อลื่นจากระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติเป็นระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ

โดยผู้วิจัยได้เปลี่ยนอุปกรณ์ติดตั้งใหม่ทั้งหมด โดยจะเหมือนกันอย่างเดียว คือ ขนาดของวาล์วและเปรียบเทียบการติดตั้งก่อนและหลังติดตั้งระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติของเครื่องกัด CNC ดังภาพที่ 3

ติดตั้งปั๊ม EGM2 ณ จุดเดิม

ภาพที่ 3 อุปกรณ์ก่อนและหลังติดตั้งระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ

โดยผู้วิจัยได้เปลี่ยนอุปกรณ์และทำการติดตั้ง ดังนี้

1. เปลี่ยนปั๊มจาก Oil Pump เป็น LHL Grease Pump
2. ติดตั้งแผ่น Plate เพิ่ม เพื่อยึดกับตัวอุปกรณ์
3. ติดตั้ง Controller ไว้ควบคุมการจ่ายจาระบีแต่ละจุด
4. เดินท่อจาก LHL Grease Pump เข้ากับ Controller
5. ติดตั้ง Pressure gauge เพื่อที่จะดูความดันหน่วยเป็น MPa
6. นำ T-Connector ต่อกับ Straight connector
7. นำ Straight connector ต่อกับ Elbow adapter

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายก่อนและหลังติดตั้งระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติของเครื่องกัดซีเอ็นซี

Brother TC S2D CNC Tapping Center 365 วัน / 24 ชม.	ก่อน ระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ	หลัง ระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ
ค่าติดตั้งระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ	-	55,000 บาท
ระบบหล่อลื่น	Oil/PDI System	LHL System
จำนวนจุดหล่อลื่น	15	15
สารหล่อลื่น	น้ำมันหล่อลื่น #50	LHL-300
ชนิดของน้ำหล่อเย็น		Water-Soluble.
ปริมาณการใช้สารหล่อลื่น/ครั้ง	1 cc	1 cc
เวลาในการฉีด	30 seconds.	60 seconds.
เวลาในการหยุด	10 minutes.	300 minutes.
จำนวนการจ่าย ครั้ง / วัน	137 times/day	5 times/day
ประมาณสารหล่อลื่น / ปี	49 liter/year.	3.14 liter/year.
ความจุ	3,000 ml หรือ 3,000 cc	700 ml หรือ 700 cc
ราคาสารหล่อลื่น / ปี	5,186 บาท	4,485 บาท
จำนวนครั้งที่เติม	12.94 times/year ¹⁶	4.5 times/year
เวลาในการเติม / ครั้ง	10 minutes.	1 minutes.
เวลาในการเติม / ปี	160 minutes.	4 minutes.
ค่าใช้จ่ายในการเติม	4,156 บาท	117 บาท
ค่าเปลี่ยนกรองน้ำมัน / ปี	900 บาท	-
ค่าเปลี่ยนน้ำยาหล่อเย็น 100 ลิตร/ปี	2,000 บาท / ปี	800 บาท / 2 ปี
เติมน้ำยาปรับสภาพ	4 ลิตร/ เดือน	2 ลิตร/ เดือน
ค่าเติมน้ำยาปรับสภาพ/ปี	8,792 บาท / ปี	4,356 บาท / ปี
เปลี่ยนแผ่นกรองน้ำยาหล่อเย็น	20,720 บาท / ปี	6,907 บาท / ปี
ค่าใช้จ่ายเครื่องมือตัด	16,872 บาท (2 reamers/year)	8,436 (1 reamers/year)
ค่าใช้จ่ายการบำรุงรักษา รวม ปี	58,626.00 บาท	25,101.00 บาท
ค่าใช้จ่ายการบำรุงรักษาที่ต่างกัน ปี		33,525.00 บาท

จากตารางค่าใช้จ่ายในการติดตั้งระบบหล่อลื่นทั้งสองระบบ จะเห็นได้ว่า การปรับปรุงระบบหล่อลื่นอัตโนมัติมีค่าใช้จ่ายในต้นทุนการติดตั้ง 55,000 บาท แต่ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติสามารถลดค่าใช้จ่ายสำหรับการบำรุงรักษาและลดค่าใช้จ่ายของสารหล่อลื่น สารหล่อเย็น ได้มากกว่าระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ 33,525.00 บาทต่อปี ดังแสดงในตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายก่อนและหลังติดตั้งระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติของเครื่องกัดซีเอ็นซี

ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ จากการหาระยะเวลาคืนทุน (Payback Period)

สมการในการหา Payback Period $\sum_{t=1}^m Rt \geq Co$ (5 - 3)

เงินลงทุนเริ่มต้นในการติดตั้งระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ = 55,000 บาท

$Co = 55,000$ บาท

Cost Saving ต่อปีของค่าต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ = 33,525 บาท

ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) = $55,000/33,525 = 1.64$ ปี

ดังนั้น ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) จากการนำเอาระบบหล่อลื่นจาระบีอัตโนมัติ เข้ามาใช้งาน แทนระบบการหล่อลื่นแบบเดิมเท่ากับ 1.64 ปี

การหาอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR)

เงินลงทุนเริ่มต้นในการติดตั้งระบบการหล่อขึ้นแบบจาระบีอัตโนมัติ = 55,000 บาท

$C_0 = 55,000$ บาท

$$\sum_{t=0}^n Ft(1+i)^{-t}$$

พิจารณากำหนดให้อายุของโครงการมาตรฐานการคิดอายุอุปกรณ์เครื่องจักรกลของโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์เท่ากับ 10 ปี ($n = 10$) Cost Saving ต่อปีของค่าต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ = 33,525 บาท คำนวณหาค่า $i\%$ ที่มีค่า $P/A = 1.64$ จะได้ค่า $i\%$ เท่ากับ 60.41% ที่จะทำให้ค่าของ $(P/A, i\%, 10) = 1.64$

ดังนั้น สามารถสรุปค่าของ IRR ได้เท่ากับ 60.41%

จากการศึกษาผลการวิจัย พิจารณาในด้านของความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์แล้ว พบว่า ในการลงทุนเพื่อนำเอาระบบการหล่อขึ้นจาระบีอัตโนมัติ มาใช้งานต้องลงทุนเป็นเงินเท่ากับ 55,000 บาท จะสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงต่อปีลงได้เท่ากับ 33,525 บาท เมื่อนำมาคำนวณทางด้านของความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ได้ค่าของอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) อยู่ที่ 60.41% ซึ่งมากกว่าค่าของอัตราผลตอบแทนต่ำสุด (MARR) ของบริษัทที่ 6.375% โดยมีระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) อยู่ที่ 1.64 ปี ดังนั้น จึงสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่าระบบหล่อขึ้นจาระบีอัตโนมัติ ในเครื่องกัด CNC เป็นระบบที่มีความเหมาะสมในการลงทุนเป็นอย่างยิ่ง

อภิปรายผล

ผลการวิจัย สรุปว่าอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) และระยะเวลาคืนทุน สอดคล้องกับงานวิจัย กัณฑ์ เอนก บุญอินทร์ การวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงเทคนิคและเศรษฐศาสตร์ระหว่างระบบหล่อขึ้นจาระบี อัตโนมัติ กับระบบหล่อขึ้นน้ำมันอัตโนมัติ: กรณีศึกษาในเครื่องกัด CNC สำหรับโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในเครื่องกัด CNC รุ่น FANUC ROBODRILL α -D21MIB โดยลดค่าใช้จ่ายลงเหลือ เครื่องละ 31,143 บาท หรือลดลงร้อยละ 55.3 จะได้ค่าของอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) อยู่ที่ร้อยละ 41.73 โดยมีระยะเวลาคืนทุน อยู่ที่ 1.67 ปี ทำให้ลดอัตราการเสียหายของเครื่องกัด CNC เนื่องจากน้ำยาหล่อเย็นมีอายุการใช้งานที่ยาวนานขึ้น ทำให้ไม่ต้องคอยเปลี่ยนน้ำยาหล่อเย็นบ่อยครั้ง ส่งผลให้ไม่ต้องหยุดการทำงานของเครื่องจักรด้วยเช่นกัน (กัณฑ์ เอนก บุญอินทร์, 2565) การปรับปรุงระบบหล่อขึ้นอัตโนมัติในเครื่องกัด ยืดอายุของน้ำยาหล่อเย็นในการตัด (Cutting Fluid) สอดคล้องกับงานวิจัย กษิรัช สนิเปล่งศรี ศึกษาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพด้วยการลดอัตราการเสียหายของเครื่องฆ่าเชื้อของบริษัทฟริสแลนดัมคัมพินาโดยการเปลี่ยนระบบควบคุมแรงดันระบบหล่อเย็นแบบอัตโนมัติ การปรับปรุงทำให้การเสียหายของเครื่องฆ่าเชื้อที่มีประวัติการเสียหายตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนพฤศจิกายน 2555 มีอัตราเสียหายเฉลี่ยร้อยละ 1.45 ของเวลาการผลิต ลดลงเหลือร้อยละ 0 ในเดือนธันวาคม 2555 และจากผลการศึกษา นำไปสร้างเชิงป้องกันของอุปกรณ์ควบคุมแรงดันระบบหล่อเย็น (กษิรัช สนิเปล่งศรี, 2555)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ระบบหล่อขึ้นจาระบีอัตโนมัติ ในเครื่องกัดซีเอ็นซีเป็นระบบที่มีประโยชน์กับเครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรม มีความเหมาะสมในการลงทุนเป็นอย่างยิ่งสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงต่อปีลงได้เท่ากับ 33,525 บาท อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) 60.41% ซึ่งมากกว่าค่าของอัตราผลตอบแทนต่ำสุด (MARR) ของบริษัทที่ 6.375% ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) 1.64 ปี ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระบบหล่อขึ้นจาระบีอัตโนมัติ กับ ระบบหล่อขึ้นน้ำมันอัตโนมัติเพื่อลดต้นทุนการบำรุงรักษาเครื่องจักร ในโรงงานผลิตประเภทอื่นหลาย ๆ ที่ ที่มีการใช้เครื่องจักรที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น เครื่องฉีดพลา

สติค เครื่องฉีดอลูมิเนียม 2) ควรหาวิธีการพัฒนาการพัฒนาระบบหล่อลื่นจากระบบอัตโนมัติ ให้สัมพันธ์กับความต้องการของเครื่องจักรที่มีปริมาณสารหล่อลื่นที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพการหล่อลื่นสูงยิ่งขึ้น 3) ควรศึกษาการนำวิธีการนี้เพื่อลดต้นทุนการบำรุงรักษาเครื่องจักร ไปใช้กับเครื่องจักรอื่นหรือในโรงงานอื่น เช่น โรงงานผลิตชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า โรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์

เอกสารอ้างอิง

- กษิรัช สนธิเปล่งศรี. (2555). การปรับปรุงประสิทธิภาพการบำรุงรักษาเครื่องฆ่าเชื้อ กรณีศึกษาบริษัทพีรี สแตนด คัมพิน่า. ปทุมธานี: วิทยาลัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กัณฑ์เอนก บุญอินทร์. (2565). การวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงเทคนิคและเศรษฐศาสตร์ระหว่างระบบหล่อลื่นจากระบบอัตโนมัติ กับระบบหล่อลื่นน้ำมันอัตโนมัติ: กรณีศึกษาในเครื่องกัด CNC สำหรับโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์. กรุงเทพมหานคร: วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม.
- ชาติชาย อัศวรศักดิ์ และพัชรภรณ์ เนียมมณี. (2550). เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ธนาคารกรุงไทย. (2566). โครงสร้างอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ส่งทิศทางการอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไทยปี 2566-2567. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤษภาคม 2567 จาก https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_1918
- วันชัย ริจิรวนิช. (2547). เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจัยกรุงศรี อุตสาหกรรม. (2566). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2566-2568 อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/hi-tech-industries/auto-parts/io/auto-parts-2023-2025>
- สุพร อัสวินนิมิต และธีรพร พัดภู. (2548). วิศวกรรมบำรุงรักษา (Maintenance Engineering). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล ราชภูร์นุ้ย. (2550). ฐานข้อมูลสภาพสารหล่อลื่นของเครื่องจักรกลหนักในประเทศไทยเพื่อการวินิจฉัยสาเหตุขัดข้องโดยการประยุกต์ใช้ระบบผู้เชี่ยวชาญ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- IKKI Thailand. (2566). ทฤษฎี 5M. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2567 จาก <https://ikki-group.com/5m-model/Industry-Media>. (2566). โครงสร้างผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ sme. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2567 จาก <https://images.search.yahoo.com/search/images>

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนอย่างยั่งยืน*

STUDY ON FACTORS AFFECTING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE KUDEEJEEN COMMUNITY

สุปราณี ชมจุมจัง*, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, อธิพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์

Supranee Chomjumjang*, Chakapong Phaetlakfa, Atipat Vijijsatitrat

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: nickyjumjang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนอย่างยั่งยืน เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ปรชาญชาวบ้าน และตัวแทนผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และกรรมการชุมชน จำนวน 15 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนสามารถแบ่งออกได้ 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) การเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน 2) การเสริมสร้างประชาสังคม 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งในองค์กรชุมชน และ 4) การเคารพสิทธิของความแตกต่างหลากหลายของพหุสังคม ปัจจุบันชุมชนกุฎีจีนเป็นชุมชนที่มีความพร้อมและความเข้มแข็งในเรื่องของความร่วมมือของชุมชน แต่ชุมชนยังขาดองค์ความรู้หรือวิธีการขั้นตอน กระบวนการในการบริหารจัดการพัฒนาชุมชน ตลอดจนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นที่รู้จักหลังจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 เกิดการหยุดชะงักของการบริหารจัดการที่ส่งผลในด้านต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการจัดการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่า มีปัญหาของการขาดทุนอุดหนุนสนับสนุนการบริหารจัดการชุมชน การกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจภายในชุมชนกุฎีจีน ความรักและหวงแหนในความเป็นกุฎีจีน ดังนั้น สมาชิกทุกคนในชุมชนจึงต้องมีการร่วมมือกันในการแก้ไขและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง จริงจัง จากปัจจัยดังกล่าวจึงต้องมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนเพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเท่าทันกับสถานการณ์โลก

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชน, กุฎีจีน, อย่างยั่งยืน

Abstract

The objective of this research article is to study the factors affecting the sustainable development of the Kudeejeen community. This qualitative research employs in-depth interviews and focus group discussions, with purposive sampling of key informants, including community leaders, local scholars, community learning center representatives, and community committee members, totaling 15 people. The data collected were systematically analyzed using content analysis and presented through narrative storytelling. The research findings reveal that the factors affecting the sustainable development of the Kudeejeen community can be categorized into four

main aspects: 1) Enhancing the cultural space for the community 2) Strengthening civil society 3) Empowering community organizations and 4) Respecting the rights and diversity of a pluralistic society. Currently, the Kudeejeen community is well-prepared and strong in terms of community cooperation. However, the community lacks knowledge or methods and processes for community development management, as well as the development of its cultural capital to gain recognition, particularly after the COVID-19 pandemic, which disrupted various aspects of community management, such as tourism promotion, education management, and economic activities. Additionally, there are issues related to the lack of funding support for community management and the need to foster pride, love, and a sense of belonging within the Kudeejeen community. Therefore, all community members must collaborate continuously and earnestly in addressing and developing the community. Given these factors, it is necessary to study the factors influencing the development of the Kudeejeen community to enable development processes and changes that keep pace with global situations

Keywords: Community Development, Kudeejeen, Sustainability

บทนำ

กุกุ๊จิ้นในปัจจุบัน เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม อาทิเช่น แหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะ ภูมิปัญญา วัด โบสถ์ มัสยิด พื้นที่ประวัติศาสตร์ รวมไปถึงกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น เพื่อให้สามารถเข้าถึงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้นั้น จึงต้องสร้างความเข้าใจ ตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมชุมชนที่มีอยู่ ซึ่งกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการ กระบวนการของชุมชนกุกุ๊จิ้นนั้น ต้องอาศัยองค์ความรู้ การถ่ายทอดด้วยเทคนิคหรือกิจกรรมที่มีความน่าสนใจและเข้าถึงได้ง่าย ทันต่อสถานการณ์โลก ด้วยสื่อเทคโนโลยีหรือช่องทางออนไลน์ การมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน ประชาชน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สุภรณ์ อัดถาวงค์ และคณะ กล่าวว่า ชุมชนกุกุ๊จิ้นถือได้ว่าเป็นมาและเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางด้านศิลปวัฒนธรรม เชื้อชาติ ซึ่งล้วนแต่เป็นสถานที่ที่มีความน่าสนใจ มีแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ 1) พิพิธภัณฑสถานกุกุ๊จิ้น 2) บ้านขนมฝรั่งกุกุ๊จิ้น 3) บ้านขนมปังขิง 4) เรือนจันทนภาพ 5) วัดช่างตากรู้ส และ 6) ศาลเจ้าเกียงอันเกง โดยจุดศูนย์กลางของการเชื่อมแหล่งเรียนรู้ทั้งหมดของชุมชนกุกุ๊จิ้นไว้ นั่นคือ ที่ทำการชุมชน มีหน้าที่ในการประสานความร่วมมือการบริหารจัดการ รวมไปถึงการออกแบบกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมและสร้างความร่วมมือ ตระหนัก เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากคนในชุมชนเข้าใจ และตระหนักก็จะเกิดความร่วมมือในการผลักดันให้ชุมชนสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่นับวันจะยิ่งมีความหลากหลายและเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดผลกระทบต่อคนในชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ รายได้ การบริหารจัดการ การบริหาร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบโดยตรงกับชุมชนในมิติต่าง ๆ (สุภรณ์ อัดถาวงค์ และคณะ, 2564) จากการศึกษางานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชน และการศึกษาชุมชนต้นแบบ (Best Practice) ที่ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน เช่น ชุมชนปากคลอง ตลาด ชุมชนตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ และชุมชนที่มีความใกล้เคียงในเรื่องของการจัดกิจกรรมที่บูรณาการศิลปะกับชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างรายได้กับชุมชนอย่างยั่งยืน และบริเวณชุมชนคลองโอ่งอ่าง ซึ่ง

รูปแบบการจัดกิจกรรมของชุมชนดังกล่าวมีแนวคิดและความน่าสนใจเป็นอย่างมาก มีเรื่องราวความเป็นมา ประวัติศาสตร์ ความสำคัญ ศิลปะและวัฒนธรรมที่โดดเด่น กระบวนการจัดการองค์ความรู้ด้านการจัดการความรู้ กระบวนการออกแบบ รูปแบบกิจกรรมและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ชัดเจน

ไกรสร วันละ และกิตติ อัมพร ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทยจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดในการประชุม แสดงความคิดเห็น การตรวจสอบ การแก้ปัญหา จะต้องมีความสามัคคีการกันร่วมทำให้บรรลุเป้าหมาย พร้อมยอมรับการร่วมปรับเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมมือกันเป็นหุ้นส่วนในการขับเคลื่อน การพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชน สังคม และการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (ไกรสร วันละ และกิตติ อัมพร, 2564) ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียระดมแนวคิดกัน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยที่ไม่กระทบต่อความต้องการและการพัฒนาในอนาคตหรือเป็นปัญหาของคนในรุ่นต่อไป คำนี้ถึงความคุ้มค่า ตระหนักและสร้างความสมดุลระหว่าง มิติต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บูรณาการร่วมกับการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อวางแผนการพัฒนาในทุกมิติร่วมกันและสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เป็นไปตามธรรมชาติของ บริบทพื้นที่นั้น ๆ ป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและในอนาคต รวมถึง สามารถเป็นองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดการต่อยอดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นสืบต่อไปได้ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ พุทธินันต์ ภาคเจริญ ศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนบริบทของสังคมเมือง กรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านดง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ พบแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น เพื่อให้อาณาเขตการพัฒนา สู่อุทิศความยั่งยืนในสถานะของการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยจึงต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้านไปอย่างสมดุลพร้อมกัน (พุทธินันต์ ภาคเจริญ, 2565) โดยต้องสอดคล้องกับเป้าหมายสู่ความยั่งยืน (SDGs) ในมิติของการพัฒนาคน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา สอดคล้องกับ นวรัตน์ บุญภิกษา พบว่า กระบวนการ การพัฒนาด้านกายภาพพื้นที่เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมบ้านถ่อนนาถ้ำส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษา สภาวะการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า การพัฒนาด้าน กายภาพพื้นที่เศรษฐกิจส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ด้านพื้นที่เหมาะสมมีความเชื่อมโยงระหว่าง กลุ่มอาชีพในชุมชนและโครงสร้างทางสังคมที่เข้มแข็ง ปัจจัยที่นำไปสู่กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นจากคน ในชุมชนที่จะมุ่งแสวงหาทางเลือกนำไปสู่การสร้างเสถียรภาพและทางรอดที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ที่เรียกว่า “ระเบิด จากข้างใน” (นวรัตน์ บุญภิกษา, 2559)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กับการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นโจทย์ที่มีความท้าทายกับประเทศทั่วโลกที่เริ่มมองหาแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประเทศไทยก็เป็นอีกหนึ่งประเทศที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เริ่มต้นจากชุมชนท้องถิ่น บริบท สังคมที่อยู่แวดล้อมที่สอดคล้องกับกับความสัมพันธ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้เป้าหมายการ พัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs Goals) ประกอบกับการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวทางในการ พัฒนา โดยเริ่มใช้พัฒนาจากส่วนเล็ก ๆ องค์กร ชุมชน และสังคม โดยใช้หลักความพอประมาณมาใช้ในการ พัฒนาจิตสำนึกให้เกิดความต้องการอย่างพอประมาณ จัดสรรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด กับการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการอย่างสมดุล เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเอง สังคมทั้งในปัจจุบันและในอนาคตอย่างมีเหตุมีผล สร้างวิถีชีวิตที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของ สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ดังนั้น ความสำคัญของที่มาและปัญหา ต้องการทราบถึงปัจจัยหรือสิ่งที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนภูมิคุ้มกันเพื่อ เป็นการปลูกฝังให้คนในชุมชนมีความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ ทุนทางวัฒนธรรม ศิลปะและ

วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเลือกชุมชนกุฎีจีนเนื่องจากเป็นบริเวณส่วนหนึ่งของแหล่งรวมศิลปะและวัฒนธรรม ความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ความเป็นพหุวัฒนธรรมและเป็นพื้นที่ชุมชนในเขตเมือง ถือเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญของฝั่งธนบุรี ชุมชนกุฎีจีนเป็นชุมชนที่มีความพร้อมในเรื่องของการพัฒนา และต้องการสร้างโอกาสในการพัฒนาในส่วนต่าง ๆ แต่เนื่องจากสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้ชุมชนต้องมีการพัฒนาในด้านมิติต่าง ๆ อาทิ องค์ความรู้ในการบริหารจัดการ กระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชน องค์กร สถาบันทางด้านการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงกระบวนการจัดการหรือการความรู้ไปบูรณาการประยุกต์ใช้กับชุมชนเพื่อให้ยั่งยืน เผยแพร่องค์ความรู้ที่อยู่ในชุมชน ต่อยอดองค์ความรู้ในเชิงพาณิชย์ เพื่อพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในปัจจุบัน ปัจจุบันมีแนวคิด ทฤษฎีหรือกระบวนการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้และเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในปัจจุบัน การเจริญเติบโตการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้มีผู้คนส่วนใหญ่อาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญหรือคำนึงถึงความยั่งยืนและการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ มากนัก การสร้างจิตสำนึกรักในสิ่งที่มีอยู่ ดังนั้น จึงควรจะดำรงไว้ซึ่งทุนทางวัฒนธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีอยู่ให้คงอยู่ สืบสานสืบทอด อนุรักษ์ ให้อยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย หนังสือ ตำรา การสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวแทนของผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มร่วมปฏิบัติการ เกี่ยวกับปัจจัยผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาชุมชน และกระบวนการสร้างองค์ความรู้ การตระหนักและเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนกุฎีจีน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Section) ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนกุฎีจีนและกรรมการ จำนวน 3 คน และ 2) ผู้นำหรือผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ทั้ง 6 แหล่งเรียนรู้ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรวม 12 คน เป็นการสนทนากลุ่มของผู้มีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่รวม 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดในการวิจัย ดังนี้

แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เกี่ยวกับศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีน โดยสร้างแนวคำถามแบบกว้าง ๆ เพื่อให้เป็นแนวคำถามไว้ล่วงหน้าซึ่งข้อคำถามต่าง ๆ สามารถยืดหยุ่นได้ ไม่กำหนดตายตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกที่จะเข้าถึงความจริงมากที่สุด มีทั้งคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิดเพื่อให้ได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาชุมชนต้นแบบและชุมชนใกล้เคียง เพื่อนำมาใช้สร้างเครื่องมือและเป็นแบบนําสัมภาษณ์เพื่อไปสัมภาษณ์ผู้นำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาด้านการวัดและประเมินผลทางด้านศิลปศึกษา ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC: Index of item Objective Congruence) และความชัดเจนของการใช้ของภาษา มีค่าเท่ากับ 0.98 เครื่องมือประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้านแนวทางสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ชุมชนกุฎีจีน แหล่งเรียนรู้ สถานที่สำคัญของชุมชน รวมไปถึงทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชุมชน และศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย หนังสือ ตำรา และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวแทนของผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน ผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นเชิงพรรณนา ดังนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ ชุมชนฝั่งธนบุรี การมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบกิจกรรมภายในชุมชน ประกอบไปด้วย

1. การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับชุมชนกุฎีจีน ด้านบริบทชุมชน ปัจจัยด้านการพัฒนาชุมชนกุฎีจีน
2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพการณ์และความต้องการ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีน

2.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพการณ์และความต้องการจำเป็นของชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน ผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นต้น

2.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนในปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลโดยอาจารย์ที่ปรึกษา

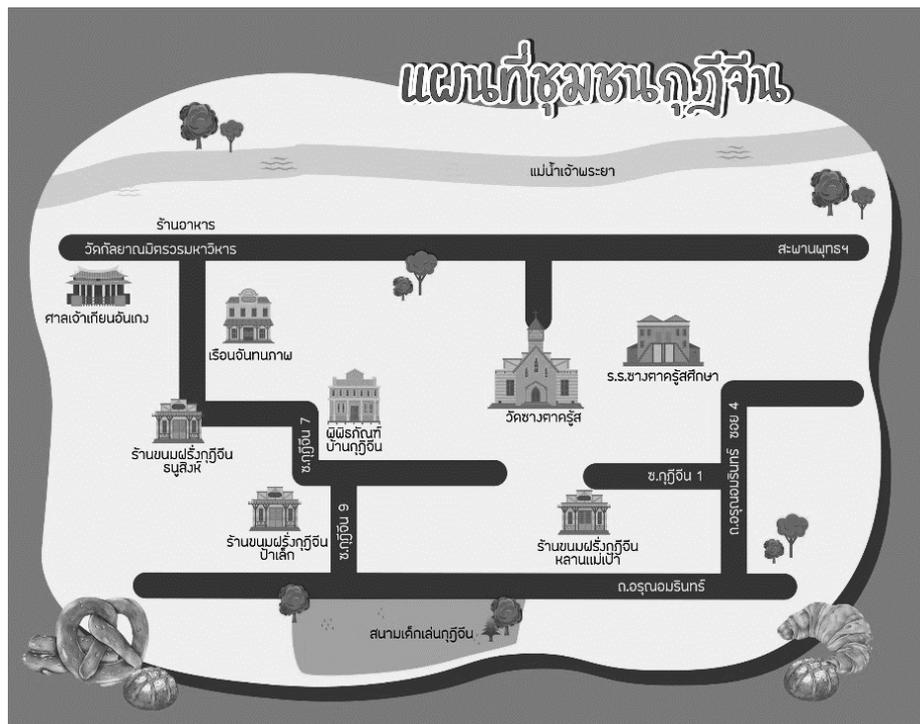
คำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และถอดองค์ความรู้ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Data Descriptive Analysis) ได้ผลลัพธ์เป็นฐานข้อมูลของสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชนรวมถึงปัจจัยในการพัฒนาชุมชนกุฎีจีน

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของชุมชนกุฎีจีน จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ชุมชนกุฎีจีนมีหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน หรือที่รู้จักกันในนาม 3 ศาสนา 4 ความเชื่อ ได้แก่ พุทธ คริสต์ และอิสลาม ความเชื่อทั้ง 4 คือ คริสต์ พุทธเถรวาท พุทธมหายาน และอิสลาม ปัจจุบันชุมชนมีความหนาแน่นของจำนวนประชากร อาคารบ้านเรือน แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบวิถีดำเนินชีวิตดั้งเดิม มีการสืบทอดขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนา โดยลุงทะเล่าว่า “หลังจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ชุมชนกุฎีจีนมีการเปลี่ยนแปลง ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว เศรษฐกิจรายได้ รวมไปถึงการบริหารจัดการของผู้นำชุมชน การจัดกิจกรรมภายในชุมชนลดลง” (อำพรรณ นิมเชิง, 2564)

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพการณ์และความต้องการ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีน ทำให้ทราบและรับรู้ถึงความต้องการ ปัญหา และความคาดหวังร่วมกันของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถฟื้นตัวและกลับมาเป็นชุมชนแหล่งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่ให้ความรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ สถานที่สำคัญ ตลอดจนการพัฒนาพร้อมกับการมีรายได้สร้างรายได้ของชุมชนในอนาคตต่อไป

ภาพที่ 1 แผนที่ชุมชนกุฎีจีน

จากภาพที่ 1 เห็นลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่ชุมชนกุฎีจีนและผู้วิจัยร่วมกันออกแบบแผนที่ชุมชนจากการนำชมของผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนกุฎีจีน เพื่อให้เห็นลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่ชัดเจนและรายละเอียดของสถานที่ต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น ร้านขนมขึ้นชื่อ ขนมฝรั่งกุฎีจีน พิพิธภัณฑ์บ้านกุฎีจีน เรือนจีนทนภาพ ศาลเจ้าเกียงอันเกน โบสถ์ช่างศครู้ส และบ้านขนมปังขิง ทำให้เห็นความเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีชีวิตสามารถเข้ามาเรียนรู้ ศึกษา ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมาได้ นอกจากนี้ ยังรวมถึงด้านศิลปะและวัฒนธรรมซึ่งเป็นแหล่งรวมของพหุวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ

ภาพที่ 2 ชุมชนกุฎีจีน

จากภาพที่ 2 จะพบว่า ลักษณะของชุมชนกุฎีจีนนั้น มีความเป็นพหุทางศิลปะและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ความเป็นมา สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของคนฝั่งธนบุรี แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีก แหล่งหนึ่งของย่านฝั่งธน ดังคำเล่าว่า “ความโดดเด่นของความงามวัดช่างตาครุส ศิลปะตามผนังกำแพง ศิลปะจาก ลวดลายศาลเจ้าเกียงอันแกง สถาปัตยกรรมจากเรือนจันทนภาพ บ้านขนมปังขิง และขนมฝรั่งกุฎีจีน สิ่งเหล่านี้ล้วน มีความสำคัญกับคนในชุมชนกุฎีจีน รวมไปถึงบริบทการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน” (วิสิณี มณีประสิทธิ์, 2564)

ชุมชนกุฎีจีนมีความต้องการพัฒนาชุมชนในด้านของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ความเป็นพหุศิลปะ และวัฒนธรรม เชื้อชาติ ประเพณี ขนบธรรมเนียม แต่ในด้านการถ่ายทอด การสอน รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ที่มี รูปแบบเป็นลักษณะของกิจกรรมโครงการที่ชัดเจนและต่อเนื่องนั้น ยังค่อนข้างน้อย หรือยังไม่ค่อยมีความพร้อม สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ประธานชุมชนกุฎีจีน ที่มองเห็นความสำคัญของศิลปะ และต้องการนำเอารูปแบบ กิจกรรมศิลปะศึกษามาใช้ในการพัฒนาชุมชน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชน เยาวชน และผู้ที่สนใจได้เข้ามา ศึกษาเรียนรู้ จากองค์ความรู้ที่เป็นชุมชนหรือการใช้ชุมชนเป็นฐาน

ผู้วิจัยเล็งเห็นศักยภาพของชุมชนกุฎีจีนในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ การเป็นแหล่งเรียนรู้ด้าน การศึกษา การเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ การเรียนรู้ด้านความเป็นพหุทางศิลปะและวัฒนธรรมของฝั่งธนบุรี ด้าน สถาปัตยกรรม ด้านภูมิปัญญาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งคุณเอ เพิ่มเติมว่า “นอกจากนี้ ยังต้องสร้างความ ตระหนักเห็นคุณค่า รักและหวงแหนในภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและอย่างยั่งยืน” (ปิ่นทอง วงษ์สกุล, 2564) สามารถสรุปได้ว่า การศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนกุฎีจีน ย่านกุฎีจีนเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ในฝั่งธนบุรี 2) การเสริมสร้างประชาสังคม การให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม ความเสมอภาค พื้นที่แสดงออก ทางด้านความคิดและการมีส่วนร่วม 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน จุดแข็งและจุดเด่นของชุมชน กุฎีจีน คือ ชุมชนเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนภายนอก องค์กร หน่วยงานอื่น ๆ และ 4) การเคารพสิทธิของความแตกต่างหลากหลายของพหุสังคม ความเป็นพหุ ทางศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เชื้อชาติ สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมุ่งเน้นการนำเสนอการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย ประเด็นหลักที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน 2) การเสริมประชาสังคม 3) การ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน และ 4) การเคารพสิทธิของความแตกต่างหลากหลายของพหุสังคม เป็น ปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนซึ่งสามารถใช้ในการพัฒนาต่อยอดในด้านการวางแผนการบริหาร จัดการชุมชน กิจกรรม โครงการ หรือในรูปแบบด้านการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การกระจายรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัย ฤกษ์กิจพัฒน์ รักสัจจะ และคณะ พบว่า ชุมชนกุฎีจีนและพื้นที่เป็นชุมชนที่มีความเป็น เอกลักษณะอันโดดเด่นอยู่สองประการ คือ ด้านประวัติศาสตร์และด้านความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ แหล่งวัฒนธรรมในย่านกุฎีจีนและพื้นที่ใกล้เคียงที่สำคัญมีอยู่ 9 แห่ง แหล่งวัฒนธรรมหลายแห่งมีสถานภาพและ บทบาทสำคัญหลายอย่างในขณะเดียวกัน เช่น เป็นทั้งศาสนสถานและโบราณสถาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็น แหล่งผลิตสินค้าสร้างรายได้ของชุมชน และบทบาทในด้านการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่ง สร้างรายได้ของประชาชน ได้แก่ ชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ โดยชุมชนควรมีบทบาทในด้านการมี

ส่วนร่วม ทั้งในด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งวัฒนธรรม และในด้านความรับผิดชอบ การตรวจสอบ และรับผลประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรม ในส่วนของสถาบันการศึกษา มีบทบาทในด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ข้อมูลจากแหล่งวัฒนธรรม และใน ส่วนหน่วยงานของภาครัฐ (กฤษฎีกาพัฒนา รักษาสัจจะ และคณะ, 2566) สอดคล้องกับ อวิกา สุปิณะ กล่าวไว้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านการจัดการโดยภาคเอกชน และเพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนย่านกะดีจีน พบว่า 1) สมาชิกในชุมชนต้องตระหนักเห็นถึงคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน 2) แหล่งเรียนรู้ควรกำหนดแผนนโยบายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ 3) แหล่งเรียนรู้ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูล หรือจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านการออกแบบการเรียนรู้ 4) สร้างแพลตฟอร์มความรู้ภายในชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่กลางในการบริหารจัดการองค์ความรู้ 5) จัดตั้งกองทุนการอนุรักษ์ซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่ออนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ให้เป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่รุ่นชุมชนต่อไป และ 6) แหล่งเรียนรู้ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสื่อระบบสัมพันธ์เพื่อขยายเครือข่ายความร่วมมือและทำให้แหล่งเรียนรู้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง (อวิกา สุปิณะ, 2565)

การนำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนภูฏานอย่างยั่งยืน ซึ่งในปัจจุบันชุมชนภูฏานมีการพัฒนาในเชิงการท่องเที่ยวและพัฒนาในเชิงพาณิชย์ภายในชุมชน การสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดทิศทางการออกแบบชุมชนร่วมกัน จะช่วยกระตุ้นความสนใจและก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชุมชน รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผลของการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนภูฏานอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน 2) การเสริมสร้างประชาสังคม 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน 4) การเคารพสิทธิของความแตกต่างหลากหลายของพหุสังคม การพัฒนาชุมชนควรจะต้องคำนึงในลักษณะ 3 มิติ ดังนี้ 1) มิติขององค์กรชุมชน เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาชุมชนต้องอยู่ที่ภาคประชาชน ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกฎเกณฑ์และแนวทางในการพัฒนาภายในชุมชนของตน และเพื่อให้ทุกคนจะได้สำนึกและได้มีส่วนร่วมทั้งในด้านความรับผิดชอบ การตรวจสอบ และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างแท้จริงและยั่งยืน 2) มิติของสถาบันการศึกษา ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนภายในและนอกชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนในท้องถิ่นเยาวชน และสถานศึกษา ในด้านการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต สถานศึกษาอาจเข้ามาช่วยในด้านกาสร้างหลักสูตรท้องถิ่น โดยการเข้ามาสำรวจ พูดคุย สนทนากับชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารข้อมูลเพิ่มเติม และร่วมกันกับชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทด้านการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ และบุคคลที่สนใจทั่วไป และ 3) มิติของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่สำคัญอีกด้านหนึ่งในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกชน หรือบริษัท ห้างร้าน ที่สามารถเข้ามาสร้างรายได้จากชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทที่สำคัญในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน องค์กรชุมชนต่าง ๆ และสถานศึกษาสามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มที่และบรรลุวัตถุประสงค์ โดยสนับสนุนเงินทุน ความรู้ บุคลากร/ผู้เชี่ยวชาญ รวมไปถึงการจัดสถานที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนร่วมกับนักวิชาการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดมุมมองและทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายความร่วมมือ สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการพัฒนาชุมชนภูฏาน พบว่า ชุมชนภูฏานมีความต้องการพัฒนาชุมชนในด้านของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ความเป็นพหุศิลปะและวัฒนธรรม เชื้อชาติ ประเพณี ขนบธรรมเนียม ดังคำกล่าวที่ว่า “ในด้านการถ่ายทอด การสอน หรือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นลักษณะของความต่อเนื่องและชัดเจนนั้น ยังคงค่อนข้างน้อยหรือยังไม่ค่อยมีความพร้อมมากนัก” (ธีรนนท์ ช่วงพิชิต, 2564)

สิ่งเหล่านี้ทำให้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของศิลปะ และต้องการนำเอารูปแบบกิจกรรมศิลปะศึกษามาใช้ในการพัฒนาชุมชน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชน เยาวชน และผู้ที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ จากองค์

ความรู้ที่เป็นชุมชน ธงชัย เลิศกาญจนพร และสุวัฒนา ธาดานิต พบว่า การลงพื้นที่ทำการศึกษาและการถอดบทเรียนของการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ: กรณีศึกษา โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูชุมชนย่านตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนนั้น ทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและสามารถออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ ที่น่าสนใจได้จากการร่วมมือกัน ซึ่งการออกแบบนั้นทำให้เกิดกระบวนการคิด และนำมาการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ (ธงชัย เลิศกาญจนพร และสุวัฒนา ธาดานิต, 2563) ซึ่งยังมีงานวิจัยของ รจเรธ ปรีกราน และฉัตรวิทย์ องค์กรสิงห์ ศึกษาและพัฒนานวัตกรรมจัดการตลาดชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ปากคลองตลาด ซึ่งมีการนำเสนอรูปแบบแนวทางการจัดการตลาดในรูปแบบใหม่ เน้นการทำเชิงธุรกิจบนแนวคิดแบบอนุรักษ์ โดยเป็นการนำนวัตกรรม การจัดการตลาดเชิงสร้างสรรค์เข้ามาบริหารจัดการกับตลาดชุมชนใช้หลักการปะทะสังสรรค์เพื่อลดความขัดแย้ง และเน้นการจัดกิจกรรมศิลปะที่นำเอาเอกลักษณ์ตลาดขายส่งดอกไม้มาเป็นจุดเชื่อมโยงของรูปแบบตลาดชุมชน (รจเรธ ปรีกราน และฉัตรวิทย์ องค์กรสิงห์, 2562) สอดคล้องกับ พงุทัตย์ อดใจ และกนิษฐา ชิตช่วง ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนวัดช่างดาครุฑ ย่านกุฎีจีน กรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคมของประเทศไทยและทางสังคมโลก ซึ่งเงื่อนไขทางสังคมที่ทำให้เกิดความสืบเนื่องทางวัฒนธรรมนั้นมาจากกระแสชุมชนท้องถิ่นและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกในปัจจุบัน (พงุทัตย์ อดใจ และกนิษฐา ชิตช่วง, 2558)

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า ชุมชนกุฎีจีนมีความพร้อมและเป็นชุมชนเข้มแข็งในเรื่องของการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชน นอกจากนี้ยังรวมถึงความกระตือรือร้น ตระหนักเห็นคุณค่าของท้องถิ่นภูมิปัญญา และความต้องการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ชุมชนมีความเป็นพหุทางศิลปวัฒนธรรมที่มีประวัติความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อทางด้านศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหาร การแต่งกาย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นจุดแข็งของชุมชนที่ต้องอนุรักษ์และยังต้องธำรงอยู่ควบคู่กับชุมชนย่านฝั่งธนบุรี คงอยู่แม้ในสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจากปัจจัยภายในและภายนอกที่เกิดขึ้น การขับเคลื่อนเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการร่วมของสมาชิกทุกคนร่วมกันคิด แสดงความคิดเห็น วางแผน ตรวจสอบ แก้ปัญหา มีส่วนร่วม จะต้องมีความสามัคคีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน พร้อมยอมรับการร่วมปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชน สังคม ควบคู่กับการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติของสังคมประเทศไทยต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนกุฎีจีนอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย 1) การเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน 2) การเสริมสร้างประชาสังคม 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน และ 4) การเคารพสิทธิของความแตกต่างหลากหลายของพหุสังคม ดังนั้น ควรพัฒนาชุมชนกุฎีจีนให้ครอบคลุมทุกด้านเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยทั้งภายนอกและภายในชุมชนกุฎีจีนควบคู่อย่างต่อเนื่อง และ 2) ควรศึกษาวิจัยในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม เนื่องจากข้อจำกัดในด้านของเวลา การวิจัยครั้งต่อไปควรมีวางแผนและกำหนดกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน กระชับ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนมากที่สุด และการวิจัยครั้งนี้ศึกษากลุ่มชุมชนกุฎีจีน จำนวน 15 คน จึงควรมีการศึกษาขยายผลเพื่อเพิ่มปริมาณชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ หรือชุมชนใกล้เคียง โรงเรียน สถานศึกษาในชุมชนที่ต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยรูปแบบกิจกรรมศิลปศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนกุฎีจีนเนื่องจากข้อจำกัดในด้านของเวลา การวิจัยครั้งต่อไปควรมีวางแผนและกำหนดกรอบระยะเวลาที่

ชัดเจน กระชับ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนมากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยทั้งภายนอกและภายในชุมชนกัญฉิมควบคู่อย่างต่อเนื่อง และ 2) ควรศึกษาวิจัยในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และเนื่องจากข้อจำกัดในด้านของเวลา การวิจัยครั้งต่อไปควรมีวางแผนและกำหนดกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน กระชับ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนมากที่สุด และการวิจัยครั้งนี้ศึกษากลุ่มชุมชนกัญฉิม จำนวน 15 คน จึงควรมีการศึกษาขยายผลเพื่อเพิ่มปริมาณชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ หรือชุมชนใกล้เคียงโรงเรียน สถานศึกษาในชุมชนที่ต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยรูปแบบกิจกรรมศิลปศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนกัญฉิม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการช่วยเหลือจากชุมชนกัญฉิมและขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการบิดามารดา และผู้ที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนที่ช่วยให้งานวิจัยลุล่วงไปได้ด้วยดี บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยคุชภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่อง “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยรูปแบบกิจกรรมศิลปศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนกัญฉิม”

เอกสารอ้างอิง

- กฤษภักดิ์พัฒน์ รักสัจจะ และคณะ. (2566). การออกแบบและพัฒนาของที่ระลึกชุมชนกัญฉิมโดยใช้ลวดลายจากสถาปัตยกรรม. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(2), 1387-1396.
- ไกรศร วันละ และกิตติ อัมพร. (2564). การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย. วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์อุบลปริทรรศน์, 7(3), 56-66.
- ธงชัย เลิศกาญจนานพร และสุวัฒนา ธาดานิต. (2563). การถอดบทเรียนการมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดเชิงออกแบบ: กรณีศึกษาโครงการอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนย่านตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร. วารสารการบริหารและจัดการ, 10(1), 131-141.
- ธีรนนท์ ช่วงพิชิต. (20 ก.ค. 2564). ชุมชนกัญฉิมและการบริหารจัดการ. (สุปราณี ชมจุมจัง, ผู้สัมภาษณ์)
- นวรรตน์ บุญภิกษะ. (2559). กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ตำบลบ้านถ่อนอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ 3 (The Third National Conference on Public Affairs Management) “การเปลี่ยนผ่าน และการปฏิรูปการบริหารสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Governance Transition and Reform to Sustainable Development)” (หน้า 48 - 57). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปิ่นทอง วงษ์สกุล. (20 ก.ค. 2564). ชุมชนกัญฉิม. (สุปราณี ชมจุมจัง, ผู้สัมภาษณ์)
- พอฤทัย อดใจ และกนิษฐา ชิตช่าง. (2558). ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส: กรณีศึกษาชุมชนวัดช่างตาครู้ ย่านกัญฉิม กรุงเทพมหานคร. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 4(1), 30-39.
- พุดินันต์ ภาคเจริญ. (2565). แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านดุง จังหวัดตราดบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จรเรศ ปรีกราน และฉัตรวรัญ องค์กรสิงห์. (2562). นวัตกรรมจัดการตลาดชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ปากคลองตลาด. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 8(2), 125-133.

- วิสิณี มณีประสิทธิ์. (2 ก.ค. 2564). ชุมชนกุฎีจีน. (สุปราณี ชมจุมจั่ง, ผู้สัมภาษณ์)
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12”. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก <https://drive.google.com/file/d/1VXj7xULoizyJsNIOHo3zbnkFNG5dntc0V/view>
- สุภรณ์ อัตถาวงศ์ และคณะ. (2564). ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(2), 362-374.
- อวิกา สุปินะ. (2565). แนวทางการยกระดับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนย่านกะดีจีน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสังคม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อำพรพรณ นิมะเชียง. (30 ก.ค. 2564). ประวัติความเป็นมาของชุมชนกุฎีจีน. (สุปราณี ชมจุมจั่ง, ผู้สัมภาษณ์)

การประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินของเคิร์กแพทริก*

EVALUATION OF THE PROJECT FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF LOCAL DESSERT PRODUCT GROUPS IN BAN DAN COMMUNITY, MOO 4, KOH TAEW SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE: APPLYING KIRKPATRICK'S EVALUATION MODEL

สุวัจนี เพชรรัตน์^{1*}, कुลยา ศรีโยม², ศรีวรรณ ขำตรี², ศุภชัย แก้วจาง², ธานันท์ ตั้งรุจิกุล³

Suwatchanee Petcharat^{1*}, Kulaya Sriyom², Sriwan Khamtree², Supachai Kaewjang², Thanan Tangrujikul³

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Industrial Technology, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand

³คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

³Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: suwatchanee@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัย เพื่อประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยมุ่งเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการฝึกอบรม เป็นการประเมินผล 4 มิติ 1) การประเมินปฏิกิริยา 2) การประเมินการเรียนรู้ 3) การประเมินพฤติกรรม และ 4) การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 50 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการและสมาชิก เลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย และผู้นำชุมชนจำนวน 15 คน เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับของ Likert สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัยพบว่า มิติที่ 1 การประเมินปฏิกิริยา ผู้อบรมมีความพึงพอใจโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก มิติที่ 2 การประเมินการเรียนรู้ ผู้อบรมมีความพึงพอใจในด้านการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ โดยภาพรวมผู้อบรมมีความรู้หลังอบรม สูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มิติที่ 3 การประเมินพฤติกรรม ผู้อบรมมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด และมิติที่ 4 การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร ระดับความคิดเห็นของผู้นำชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมินผลโครงการพัฒนา, กลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน, ศักยภาพชุมชนบ้านด่าน

Abstract

This research is an evaluative research to evaluate the project for developing the potential of local dessert product group in Ban Dan community, Moo 4, Koh Taew sub-district, Mueang district, Songkhla province, striving to enhance income and elevate community enterprises. The research applied Kirkpatrick's evaluation model, which focuses on training evaluation. The evaluation was conducted in four dimensions: 1) Reaction evaluation, 2) Learning evaluation, 3) Behavior evaluation, and 4) Results evaluation. The sample group consisted of 50 members of the local dessert product group who participated in the project, selected by simple random sampling, and 15 community leaders, selected by purposive sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire. The statistical analyses used were mean, standard deviation, and t-test. The results showed that, Dimension 1: reaction evaluation ; overall, participants were highly satisfied with the training (\bar{X} = 4.38, S.D. = 0.59). When considering each aspect, all aspects were rated as highly satisfactory. Dimension 2: learning evaluation; overall, participants were satisfied with the application of knowledge gained from the training. Participants had significantly higher knowledge after the training compared to before the training at the 0.01 level. Dimension 3: behavior evaluation; overall, participants were highly satisfied with their behavior (\bar{X} = 4.16, S.D. = 0.59). When considering each item, all items were rated as highly satisfactory to most satisfactory. And dimension 4: results evaluation ; overall, community leaders' opinions were highly satisfactory (\bar{X} = 4.38, S.D. = 0.26). When considering each item, all items were rated as highly satisfactory to most satisfactory.

Keywords: Project Evaluation of Development, Local Dessert Product Group, Ban Dan Community Potential

บทนำ

ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนในรูปแบบของการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่ม และประชาชนทั่วไป ตลอดจนผู้เข้าร่วมกลุ่มอาชีพ จะได้รับความรู้ ส่งเสริมทักษะและประสบการณ์ ซึ่งจะส่งผลทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมรายได้ ช่วยปรับทัศนคติ เสริมสร้างความรู้ ความรัก ความสามัคคี ภายในกลุ่มอาชีพ ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อให้ประชาชนที่สนใจได้สามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้รับไปพัฒนาอาชีพให้มีศักยภาพสูงขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้นเพื่อเป็นการตอบสนอง นโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มอาชีพ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้ให้ทุนสนับสนุนแก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดลในการจัดทำโครงการการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับสุขภาวะกลุ่มอาชีพ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีผลิตภัณฑ์หลัก คือ ขนมดอกจอก มีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจำนวน 50 คน วัตถุประสงค์หลักของกลุ่มเพื่อต้องการให้สมาชิกใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และขับเคลื่อนกิจกรรมของผู้สูงอายุให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม รวมถึงการใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียงตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของ

ในหลวง โดยมีกฎร่วมกันคือ “ไม่เห็นแก่เงินและเคารพกันและกันภายในกลุ่ม” ซึ่งมียอดขายค่อนข้างดี (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา(กสศ.), 2563)

เนื่องจากกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน ยังมีศักยภาพในการทำธุรกิจ แต่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เห็นได้จาก กลุ่มมียอดขายขนมดอกจอกลดลง อีกทั้งจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่าสินค้ายังไม่ได้คุณภาพในหลายๆ ด้าน เช่น กระบวนการทอดยังขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ขนมมอมน้ำมันค่อนข้างเยอะ มีกลิ่นเหม็นหืน ผลิตภัณฑ์แตกง่ายขณะขนส่ง และขาดช่องทางการจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์ เป็นต้น จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพ (คุลยา ศรีโยม และคณะ, 2563) ที่มีวิจัยได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ชุมชนบ้านด่าน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กลุ่มสมาชิก โดยการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ขนมดอกจอก ให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้า คือไม่อมน้ำมัน และไม่กลิ่นเหม็นหืน มีความสะดวกและง่ายต่อการขนส่ง และเป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาในแง่ของการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางแก้ปัญหาอีกประการหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชน ให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น มีความกินดีอยู่ดี ตลอดจนกระทั้งการต่อยอดในการเตรียมความพร้อมของกลุ่มสู่การยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไป ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน ซึ่งโครงการดังกล่าว ยังไม่เคยมีการประเมินประสิทธิผล หรือมีกระบวนการติดตามผลลัพธ์ของการอบรมมาก่อน

การประเมินรูปแบบเคิร์กแพทริก ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการฝึกอบรม ได้เสนอแนะการประเมินผล 4 มิติ คือ 1) ปฏิกริยา (Reaction) เป็นการประเมินการตอบสนองของผู้อบรมว่า รู้สึกหรือความคาดหวังกับการอบรมอย่างไร 2) การเรียนรู้ (Learning) เป็นการประเมินความรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรม 3) พฤติกรรม (Behavior) เป็นการประเมินพฤติกรรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงานว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์หรือไม่ และประยุกต์ใช้ความรู้หลังจากอบรมมาน้อยเพียงไร เป็นต้น และ 4) ผลลัพธ์ (Results) ที่เกิดกับองค์กร เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดผลกระทบต่อองค์กรอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้อบรม (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2559) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประยุกต์รูปแบบการประเมินโครงการอบรม เคิร์กแพทริก (Kirkpatrick, D. L.) มาใช้ในการประเมินครั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick, D. L.) มีจุดเด่นในการประเมินโครงการฝึกอบรม ซึ่งแยกการประเมินออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะจัดโครงการ และระยะติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ เพื่อจะได้นำข้อมูลใน 4 มิติ อันได้แก่ 1) ปฏิกริยา (Reaction) 2) การเรียนรู้ (Learning) 3) พฤติกรรม (Behavior) และ 4) ผลลัพธ์ (Results) มาใช้ในการพัฒนาการจัดโครงการ และพัฒนาศักยภาพของชุมชนอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ตามกรอบแนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) เพื่อทำการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) (Kirkpatrick, D. L., 1978) ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการฝึกอบรม โดยการประเมินผล 4 มิติ 1) การประเมินปฏิกริยา (Reaction) 2) การประเมินการเรียนรู้ (Learning) 3) การประเมิน

พฤติกรรม (Behavior) และ 4) การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร (Results) (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2559) โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ประเมินผลโครงการ ทำการประเมินผลใน 2 มิติ คือ 1) มิติปฏิกริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) เป็นการประเมินความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมอบรมในโครงการ และ 2) มิติการเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการประเมินความรู้โดยทำการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมอบรมในโครงการ ระยะที่ 2 ประเมินติดตาม (Follow up) ทำการประเมินโดยเว้นระยะจากการอบรม 1 เดือน ซึ่งจะทำการประเมิน 2 มิติ คือ 3) มิติพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป (Behavior Evaluation) เป็นการประเมินการนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรมในโครงการไปใช้ และ 4) มิติผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร (Results Evaluation) เป็นการประเมินผลลัพธ์จากการเข้าร่วมอบรมในโครงการ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เข้าร่วมอบรมในโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน สำหรับวิธีการเลือกตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 50 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่านจำนวน 20 คน และสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่านจำนวน 30 คนเป็นผู้ให้ข้อมูลในการประเมิน โดยทำการประเมิน 3 มิติ ดังนี้ มิติที่ 1 ประเมินปฏิกริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) มิติที่ 2 ประเมินการเรียนรู้ (Learning Evaluation) และ มิติที่ 3 ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป (Behavior Evaluation) สำหรับการประเมินในมิติที่ 4 ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร (Results Evaluation) ผู้นำชุมชนจำนวน 15 คนซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูล

2. การสร้างเครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการสร้างพัฒนาเครื่องมือวิจัย 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ องค์กรชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน 2) กำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ต้องการวัด 3) ยกยระดับข้อคำถาม 4) ตรวจสอบความตรงของข้อคำถาม พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าอยู่ในช่วง 0.67-1.00 5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ในจังหวัดสงขลา ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาคซ์ (Cronbach) ได้ค่าเท่ากับ 0.83 ซึ่งถือว่ามีความสามารถนำไปใช้ได้ เป็นไปตามเกณฑ์ของ Jacobs, L. C., Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. ซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70 (Jacobs, L. C., 1991); (Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N., 2006) 6) นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามชนิดมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจเช็ครายการ ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมภายในโครงการ (Reaction Evaluation) ส่วนที่ 3 การประเมินการเรียนรู้ที่ได้รับ (Learning Evaluation) และส่วนที่ 4 การประเมินการนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการไปใช้ (Behavior Evaluation) ซึ่งทั้ง 3 ส่วนมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ Likert และฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจเช็ครายการ และส่วนที่ 2 การประเมินผลลัพธ์จากการเข้าร่วมโครงการ (Result Evaluation) ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ Likert

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 ก่อนการฝึกอบรม ทำการ Pre Test เพื่อวัดระดับความรู้ ในด้านต่างๆ ดังนี้ การผลิตขนมดอกจอก การผลิตโรตีสีกรอบจิว ทักษะในการพัฒนาและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น การจัดทำแผนธุรกิจ การจัดทำสื่อออนไลน์ในการขายสินค้า การวางแผนเพื่อเตรียมรับการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นใหม่ ความรู้ในเรื่องการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การวางแผนระบบการเงิน ทำบัญชีรายรับรายจ่าย กรรมวิธีการผลิตที่ถูกต้องลักษณะ และมาตรการการป้องกันภัยและดูแลสุขภาพจาก COVID-19

4.2 ระหว่างการฝึกอบรม สังเกตการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมตลอดโครงการ

4.3 หลังการฝึกอบรม ในวันสุดท้ายของการจัดฝึกอบรม ทำการประเมินเพื่อเก็บข้อมูล ในมิติที่ 1 การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) โดยทำการประเมินความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมอบรม ภายในโครงการ และมิติที่ 2 การประเมินด้านการเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการประเมินความรู้ หลังเข้าร่วมอบรมในโครงการ (Post Test) และเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นระยะเวลา 1 เดือน ผู้ประเมินติดตามโดยทำการประเมินในมิติที่ 3 ประเมินด้านพฤติกรรมการเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป (Behavior Evaluation) เป็นการประเมินการนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรมในโครงการไปใช้ กับกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม และทำการประเมินมิติที่ 4 ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร (Results Evaluation) เป็นการประเมินผลลัพธ์จากการเข้าร่วมอบรมในโครงการ กับผู้นำชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ระดับผลการประเมิน โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังของผู้เข้ารับการอบรมในโครงการ โดยใช้สถิติ t-test dependent

ผลการวิจัย

มิติที่ 1 การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) ระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมภายในโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมดเป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 41-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 72.00 และระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.00 มีรายได้ก่อนอบรมส่วนใหญ่ อยู่ในช่วง ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 76.00 และรายได้หลังการอบรมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้สูงขึ้นอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 60

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อการเข้าอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน ด้านวิทยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านวิทยากร	4.34	0.59	มาก
กิจกรรมที่ 1 การทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตขนมดอกจอก, โรตีสีกรอบจิว และกระบวนการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชน			
1.1 มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.24	0.66	มาก
1.2 มีความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.16	0.65	มาก
1.3 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการแสดงความคิดเห็น	4.16	0.65	มาก
1.4 ตอบข้อซักถาม ตรงประเด็น เข้าใจง่าย	4.26	0.69	มาก
ภาพรวมกิจกรรมที่ 1	4.21	0.66	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อการเข้าอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน ด้านวิทยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
กิจกรรมที่ 2 การพัฒนากระบวนการผลิตขนมดอกจอก และสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ (โรตีสายดำ)			
2.1 มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.62	0.53	มากที่สุด
2.2 มีความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.68	0.47	มากที่สุด
2.3 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการแสดงความคิดเห็น	4.36	0.56	มาก
2.4 ตอบข้อซักถาม ตรงประเด็น เข้าใจง่าย	4.72	0.45	มากที่สุด
ภาพรวมกิจกรรมที่ 2	4.60	0.55	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 3 การส่งเสริมความรู้การดูแลสุขภาพของตนเองและการผลิตที่ถูกสุขลักษณะภายใต้สถานการณ์ COVID-19			
3.1 มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.62	0.62	มากที่สุด
3.2 มีความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.52	0.61	มากที่สุด
3.3 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการแสดงความคิดเห็น	4.42	0.67	มาก
3.4 ตอบข้อซักถาม ตรงประเด็น เข้าใจง่าย	4.56	0.70	มากที่สุด
ภาพรวมกิจกรรมที่ 3	4.53	0.66	มากที่สุด
กิจกรรมที่ 4 การให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการสำหรับศตวรรษที่ 21 (ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการเขียนสุนทรพจน์ ทักษะการนำเสนอ สื่อเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ)			
4.1 มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.26	0.53	มาก
4.2 มีความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.40	0.49	มาก
4.3 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการแสดงความคิดเห็น	4.16	0.58	มาก
4.4 ตอบข้อซักถาม ตรงประเด็น เข้าใจง่าย	4.30	0.61	มาก
ภาพรวมกิจกรรมที่ 4	4.28	0.55	มาก
กิจกรรมที่ 5 การส่งเสริมความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน			
5.1 มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.54	0.71	มากที่สุด
5.2 มีความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.52	0.71	มากที่สุด
5.3 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการแสดงความคิดเห็น	4.16	0.55	มาก
5.4 ตอบข้อซักถาม ตรงประเด็น เข้าใจง่าย	4.44	0.64	มาก
ภาพรวมกิจกรรมที่ 5	4.42	0.65	มาก
กิจกรรมที่ 6 การเตรียมความพร้อมของกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่านสู่การยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชน			
6.1 มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.24	0.48	มาก
6.2 มีความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.24	0.56	มาก
6.3 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการแสดงความคิดเห็น	4.22	0.55	มาก
6.4 ตอบข้อซักถาม ตรงประเด็น เข้าใจง่าย	4.26	0.53	มาก
ภาพรวมกิจกรรมที่ 6	4.24	0.53	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.37	0.62	มาก
1. ความเหมาะสมของสถานที่ ที่ใช้ในโครงการ	4.42	0.70	มาก
2. ความเหมาะสมของสื่อและเครื่องมือประกอบที่ใช้ในโครงการ	4.56	0.61	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของอุปกรณ์ในการผลิตที่ใช้ในโครงการ	4.60	0.53	มากที่สุด
4. ความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ในโครงการ	4.30	0.71	มาก
5. ความเหมาะสมของอาหารและเครื่องดื่ม	4.26	0.60	มาก
6. การประชาสัมพันธ์ในการจัดโครงการ	4.26	0.66	มาก
7. เอกสารที่ใช้ประกอบในโครงการ	4.22	0.56	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อการเข้าอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน ด้านวิทยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	4.44	0.58	มาก
1. เนื้อหาที่จัดการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของท่าน	4.44	0.54	มาก
2. ได้รับความรู้และสามารถฝึกทักษะได้ตามความคาดหวัง	4.44	0.54	มาก
3. ความรู้และทักษะที่ได้รับ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และดำเนินชีวิตประจำวันได้	4.30	0.74	มาก
4. ขั้นตอนของการฝึกอบรมในการให้ความรู้ตลอดระยะเวลาการจัดโครงการ	4.46	0.54	มาก
5. กระบวนการฝึกอบรมในการให้ความรู้ตลอดระยะเวลาการจัดโครงการ	4.54	0.54	มากที่สุด
ภาพรวมทั้งหมด	4.38	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.38 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ รองลงมาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่มีค่าความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านวิทยากร

ด้านวิทยากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.34 และเมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า กิจกรรมที่ 2 การพัฒนากระบวนการผลิตขนมดอกจอกและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ (โรตีสีกรอบจืด) มีความพึงพอใจสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาคือ กิจกรรมที่ 3 การส่งเสริมความรู้การดูแลสุขภาพของตนเองและการผลิตที่ถูกสุขลักษณะภายใต้สถานการณ์ COVID-19 มีค่าเฉลี่ย 4.53 ซึ่งทั้ง 2 กิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.37 และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ความเหมาะสมอุปกรณ์ในการผลิตที่ใช้ในโครงการ มีความพึงพอใจสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาคือ ความเหมาะสมของสื่อและเครื่องมือประกอบที่ใช้ในโครงการ มีค่าเฉลี่ย 4.56 ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.44 และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า กระบวนการฝึกอบรมในการให้ความรู้ตลอดระยะเวลาการจัดโครงการมีความพึงพอใจสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.54 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือขั้นตอนของการฝึกอบรมในการให้ความรู้ตลอดระยะเวลาการจัดโครงการ มีค่าเฉลี่ย 4.46 อยู่ในระดับมาก

มิติที่ 2 การประเมินด้านการเรียนรู้ (Learning Evaluation) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความรู้ก่อน - หลังเข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ก่อน - หลังเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน

รายการประเมิน	ความรู้ก่อนเข้าร่วมโครงการ			ความรู้หลังเข้าร่วมโครงการ		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. การผลิตขนมดอกจอก	3.80	0.73	มาก	4.70	0.61	มากที่สุด
2. การผลิตโรตีสีกรอบจืด (ผลิตภัณฑ์ใหม่)	1.96	1.12	น้อย	3.70	0.71	มาก
3. ทักษะในการพัฒนาและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ	2.80	0.57	ปานกลาง	3.92	0.60	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ก่อน – หลังเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน (ต่อ)

รายการประเมิน	ความรู้ก่อนเข้าร่วมโครงการ			ความรู้หลังเข้าร่วมโครงการ		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
4. การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น	2.68	0.62	ปานกลาง	4.00	0.67	มาก
5. การจัดทำแผนธุรกิจ	1.86	1.07	น้อย	3.56	0.70	มาก
6. การจัดทำสื่อออนไลน์ในการขายสินค้า	2.20	0.95	น้อย	3.84	0.72	มาก
7. การวางแผนเพื่อเตรียมรับการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่	2.80	0.64	ปานกลาง	3.96	0.60	มาก
8. ความรู้ในเรื่องการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชน	2.92	0.53	ปานกลาง	4.30	0.71	มาก
9. การวางแผนระบบการเงิน ทำบัญชีรายรับรายจ่าย	2.00	1.21	น้อย	3.84	0.71	มาก
10. กรรมวิธีการผลิตที่ถูกสุขลักษณะ	3.24	0.74	ปานกลาง	4.62	0.57	มากที่สุด
11. มาตรการการป้องกันภัยและดูแลสุขภาพจาก COVID-19	3.48	0.89	มาก	4.84	0.42	มากที่สุด
ภาพรวม	2.70	0.65	ปานกลาง	4.12	0.43	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ก่อนเข้าร่วมอบรมในโครงการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 2.70 อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้ก่อนเข้าร่วมโครงการ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การผลิตขนมดอกจอก ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดทำแผนธุรกิจ และสำหรับความรู้หลังเข้าร่วมอบรม พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.12 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความรู้หลังเข้าร่วมอบรมค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มาตรการการป้องกันภัยและดูแลสุขภาพจาก COVID-19 ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดทำแผนธุรกิจ

ตารางที่ 3 แสดง ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรู้ก่อน – หลังเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน

ความรู้	\bar{x}	S.D.	df	t-test	p-values
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	2.70	0.65	10	16.07**	0.000
หลังเข้าร่วมโครงการ	4.12	0.43			

**p<0.01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความรู้ก่อน – หลังเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.70 คะแนน และหลังเข้าร่วมโครงการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.12 คะแนน สรุปได้ว่าผู้เข้าฝึกอบรมมีความรู้หลังเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

มิติที่ 3 การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ (Behavior Evaluation) เป็นการประเมินการนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการไปใช้โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการนำความรู้ไปปฏิบัติหลังเข้าโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. การหาความรู้และวิเคราะห์ร่วมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ จากสื่อออนไลน์	3.96	0.57	มาก
2. การสอนวิธีการทำขนมดอกจอก โรตีสกรอบจิ๋ว หรือขนมอื่นๆ จากการฝึกอบรมให้กับสมาชิกในชุมชน	4.08	0.53	มาก
3. การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่แก่สมาชิกภายในชุมชน	4.06	0.71	มาก
4. การนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ในการสร้างรายได้	4.20	0.57	มาก
5. การแนะนำการวางแผนระบบการเงิน และจัดบันทึกรายรับรายจ่ายให้แก่สมาชิกภายในครอบครัว หรือชุมชน	4.14	0.61	มาก
6. การถ่ายทอดความรู้เรื่องสุขอนามัยของสมาชิกภายในครอบครัว หรือชุมชน	4.16	0.74	มาก
7. การสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกัน COVID-19 อย่างเคร่งครัด	4.64	0.53	มากที่สุด
8. การติดตามข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการการป้องกัน COVID-19	4.70	0.51	มากที่สุด
9. การใช้สื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน	3.54	0.61	มาก
ภาพรวม	4.16	0.66	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความพึงพอใจในด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.16 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการไปใช้ที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือ การติดตามข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการการป้องกัน COVID-19 และน้อยที่สุด คือ การใช้สื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน

มิติที่ 4 การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร (Result Evaluation) เป็นการประเมินผลของการเข้าร่วมโครงการ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยผลการประเมินมีรายละเอียด ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมินผลลัพธ์จากการเข้าร่วมโครงการ พัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับวิสาหกิจชุมชน

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สมาชิกในชุมชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	4.60	0.51	มากที่สุด
2. การผลิตผลิตภัณฑ์ใช้กระบวนการที่ถูกสุขลักษณะ	4.53	0.52	มากที่สุด
3. ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
4. สมาชิกในชุมชนสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค	4.00	0.00	มาก
5. สมาชิกในชุมชนนำองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	4.33	0.49	มาก
6. สมาชิกในชุมชนมีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	4.20	0.41	มาก
7. ชุมชนมีความพร้อมสามารถขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน	4.80	0.41	มากที่สุด
8. วิสาหกิจชุมชนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย	4.00	0.00	มาก
9. สมาชิกในชุมชนมีการติดตามข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน	4.00	0.00	มาก
ภาพรวม	4.38	0.26	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้นำชุมชนด้านผลลัพธ์จากการเข้าร่วมโครงการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.38 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการประเมินผลลัพธ์จากการเข้าร่วมโครงการมีระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือ ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น ชุมชนมีความพร้อมสามารถขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน สมาชิกในชุมชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และการผลิตผลิตภัณฑ์ใช้กระบวนการที่ถูกสุขลักษณะ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยค้นพบเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินของเคิร์กแพทริค สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

1. การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) ของการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิทยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยความพึงพอใจต่อหัวข้อการอบรมทุกหัวข้ออยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาในการอบรมตรงสอดคล้องตามความต้องการ และความคาดหวังที่จะนำข้อมูลที่ได้รับไปประยุกต์ต่อการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม (Kirkpatrick, D. L., 1978) ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดอบรม เพราะในการจัดอบรมทางผู้จัดได้จัดเตรียมเอกสารประกอบการอบรม วิทยากรเปิดโอกาสให้ซักถามได้อย่างเต็มที่ และเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากวิทยากร และระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันเอง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ ธเนศ ดาวรุ่งโรจน์ และคณะ ที่กล่าวว่าการเรียนรู้จะทำให้ผู้เข้าอบรมเห็นแนวทางและเกิดการเรียนรู้ได้จากการฝึกปฏิบัติจริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จริงจากวิทยากร และผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันเองก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง (ธเนศ ดาวรุ่งโรจน์ และคณะ, 2562)

2. การประเมินการเรียนรู้ (Learning Evaluation) พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้หลังเข้าร่วมอบรมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า การจัดอบรมมีการใช้รูปแบบ เทคนิคการถ่ายทอดของวิทยากรที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพส่งผลทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีได้ ดังคำกล่าวที่ว่า การฝึกอบรมนั้นถือว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ทำให้บุคคลในฐานองค์กรประกอบขององค์กรได้เกิดการเรียนรู้ และจะช่วยให้ปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า การทำแผนธุรกิจมีการพัฒนาน้อยที่สุด เนื่องจากการทำแผนธุรกิจจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำธุรกิจเป็นฐาน และต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จึงอาจจำเป็นต้องเพิ่มระยะเวลา และปรับปรุงรูปแบบที่จะใช้อบรมในส่วนนี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ชญญาภัค วงศ์บา และกิงกาญจน์ จงใจหาญ, 2555) และแสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมสามารถเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้เข้ารับการอบรมที่จะนำไปใช้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ธเนศ ดาวรุ่งโรจน์ และคณะ กล่าวว่าการฝึกอบรม คือ กระบวนการที่เป็นระบบช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะในการปฏิบัติ และพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบในปัจจุบันและงานที่กำลังจะได้รับมอบหมายให้ทำในอนาคต (ธเนศ ดาวรุ่งโรจน์ และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับ Daorungroj, T. et al. พบว่า บุคลากรมีความรู้ของการรับรู้ข้อมูลระบบการประกันคุณภาพที่ถูกต้องเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรม (Daorungroj, T. et al., 2014)

3. การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ (Behavior Evaluation) พบว่า ตามความเห็นของผู้เข้ารับการอบรม มีการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของบุคคลหรือองค์กรจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบไปด้วยหลายปัจจัย โดยปัจจัยหนึ่งที่เรียนรู้จากตัวเองและคนรอบข้างก็คือ "Awareness" การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) เป็นสิ่งที่สำคัญ และเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาตนเอง

หรือทำให้ตัวเราให้เป็นเวอร์ชันที่ดีขึ้น ซึ่งการตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) หมายถึง ความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความรู้สึก อารมณ์ และความต้องการของตนเอง ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น อันเนื่องมาจากความรู้สึก อารมณ์ และความต้องการเหล่านั้นของตน และเข้าใจตนเองในด้านจุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา คุณค่า หัวใจสำคัญของการตระหนักรู้ตนเอง คือ การรับรู้ตามความเป็นจริง ตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์กับความรู้สึก และความต้องการของตนเอง ยอมรับในจุดแข็ง และจุดอ่อนของเรา (ธัญพร จารุไพศาล, 2567) องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้ในตนเอง ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านความคิด (Thoughts) 2) ด้านอารมณ์ความรู้สึก (Emotions/Feelings) และ 3) ด้านพฤติกรรม (Behaviors) (อาร์ม สุขพิชัย, 2567) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น หัวข้อที่ปฏิบัติมากที่สุด คือ การติดตามข่าวสารเกี่ยวกับมาตรการการป้องกัน COVID 19 และการสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกัน COVID 19 อย่างเคร่งครัด สำหรับหัวข้ออื่นๆ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก เป็น "การเปลี่ยนแปลงเพื่อไปสู่ New Normal หรือ Next Normal" อยู่บ่อยๆ New Normal ในความหมายที่เข้าใจง่าย ๆ คือ ความรู้สึกเป็นปกติหลังจากผ่านวิกฤตหรืออุปสรรคมาได้ ความเคยชินใหม่ หรือจะเรียกว่า Comfort Zone ใหม่ก็ได้

4. การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร (Result Evaluation) พบว่า ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นต่อประโยชน์และผลกระทบจากการอบรมในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพ ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต เกิดความสามารถในการพึ่งตนเองในระยะยาว โดยมีการส่งเสริม หรือกระตุ้นให้คนในครอบครัวมีโอกาส ค้นหาคุณค่า และสร้างศักยภาพที่มีในตนเองในการเสริมพลังหรือความเข้มแข็งแก่ครอบครัวและชุมชนที่เข้มแข็ง เช่น ส่งเสริมกิจกรรมเชิงกลุ่มหรือเครือข่ายของกลุ่มที่เผชิญปัญหาแบบเดียวกัน หรือการฝึกอบรมทักษะการบริหารจัดการของตนเองมีการเพิ่มศักยภาพในเรื่องงาน อาชีพและการมีรายได้ มีการจัดบริการเสริมที่จำเป็นให้แก่ครอบครัวเพื่อใช้ในการตัดสินใจ และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาความมั่นคงของครอบครัวในลักษณะนี้ให้มากขึ้น (เกษสุณีย์ บำรุงจิตต์ และชญาณนท์ กุณชลบุตร, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริค ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการฝึกอบรม โดยการประเมินผล 4 มิติ ผลการวิจัยพบว่า มิติที่ 1 การประเมินปฏิริยาตอบสนอง ผู้อบรมมีความพึงพอใจโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก มิติที่ 2 การประเมินการเรียนรู้ ผู้อบรมมีความพึงพอใจในด้านการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ โดยภาพรวมผู้อบรมมีความรู้หลังอบรม สูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มิติที่ 3 การประเมินพฤติกรรม ผู้อบรมมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมิติที่ 4 การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร ระดับความคิดเห็นของผู้นำชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งมีข้อเสนอแนะตามผลงานวิจัย ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน จากผลการประเมินปฏิริยาตอบสนอง พบว่า กิจกรรมที่ 1 การทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตขนมดอกจอก, โรตีสกรอบจิว และกระบวนการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชน มีผลการประเมินต่ำที่สุด ดังนั้นจึงควรหาแนวทางในการจัดกิจกรรมให้มีความน่าสนใจ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าอบรมมากยิ่งขึ้น 2) ข้อเสนอแนะต่อชุมชนสังคม จากผลการประเมินด้านการเรียนรู้ในการจัดทำแผนธุรกิจ พบว่าผู้เข้าอบรมยังมีความรู้หลังอบรมอยู่ในอันดับน้อยที่สุด ดังนั้นจึงควรสร้างความตระหนักต่อชุมชนในด้านการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีทิศทางต่อไป 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ การประยุกต์การใช้สื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์

ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน พบว่าผู้เข้าอบรมมีการนำความรู้ไปปฏิบัติในอันดับที่น้อยที่สุด ดังนั้นจึงควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนทางสื่อออนไลน์ในแพลตฟอร์มต่างๆ และ 4) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการประเมินในมิติปฏิริยาตอบสนองโดยใช้รูปแบบการประเมินระหว่างการอบรม (Formative Evaluation) เพื่อรับรู้ว่ามีอะไรบ่งบอกอาการความไม่ราบรื่นของการอบรมจะได้ดำเนินการแก้ไขได้ทันก่อนปัญหาจะเกิดขึ้นซึ่งวิธีการก็คือ การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์หรือสอบถามผู้เข้าอบรมในช่วงพักอย่างไม่เป็นทางการ

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา(กสศ.). (2563). มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาจัดโครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตขนมพื้นบ้าน ชุมชนบ้านด่าน จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และเตรียมความพร้อมสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2567 จาก <https://community.eef.or.th/communities/2563-beginning-106/>
- เกษสุณีย์ บำรุงจิตต์ และชฎานันท์ กุณชลบุตร. (2563). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพเสริมของประชาชนในชุมชนตำบลด่านทับตะโก อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ศุภยา ศรีโยม และคณะ. (2563). การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ชญญาภัค วงศ์บา และกิ่งกัญญา จงใจหาญ. (2555). ประเมินผลการฝึกอบรมตามโครงการ CHAMPION โดยประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินของเคิร์กแพทริก. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 19(1), 27-38.
- ธเนศ ดาวรุ่งโรจน์ และคณะ. (2562). การประเมินโครงการฝึกอบรมผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 34(3), 171-177.
- ธัญพร จารุไพศาล. (2567). การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) คืออะไรและพัฒนาอย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2567 จาก www.workwithpassiontraining.com/17815526/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2559). วิธีวิทยาการประเมิน : ศาสตร์แห่งคุณค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาร์ม สุขพิชัย. (2567). องค์ประกอบสำคัญ ที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้ในตนเอง. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2567 จาก <https://selminder.com/knowledge-hub/3>
- Daorungroj, T. et al. (2014). A Model of Utility Perception of Quality Assurance System, Kasetsart University. Journal of Industrial Education, 13(2), 159-167.
- Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. (2006). How to design and evaluate research in education. (6th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Jacobs, L. C. (1991). Test Reliability. IU Bloomington Evaluation Services and Testing (Best). Bloomington, IN: Indiana University Blomington.
- Kirkpatrick, D. L. (1978). Evaluation In-House Training Programs. Training and Development Journal, 32(9), 6-9.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควร เสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับ กรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษา ทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็น ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่าง กระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของ รายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับ การส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ชื่อที่/ เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่ตีพิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่ตีพิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสลาพร ปุณณนโนโท (ร่าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิททาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, คุชฎินิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน คุชฎินิพนธ์ปรัชญาคุชฎิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabeth, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

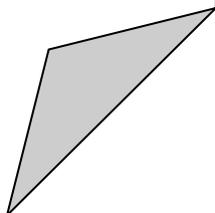
(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

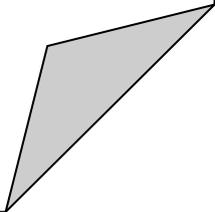
.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

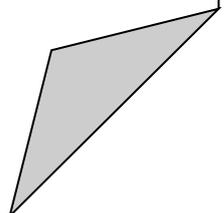
.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

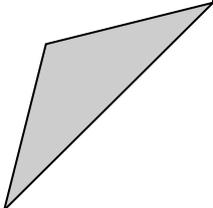
.....

.....

.....

.....

.....

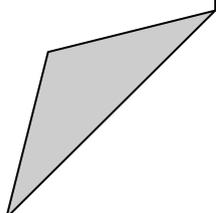

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt).....ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

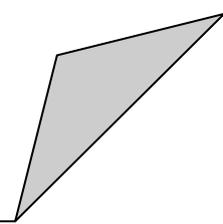
(16 pt).....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

..... (16 pt).....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

